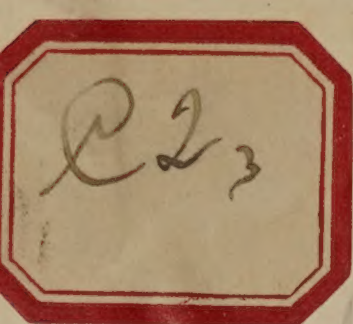
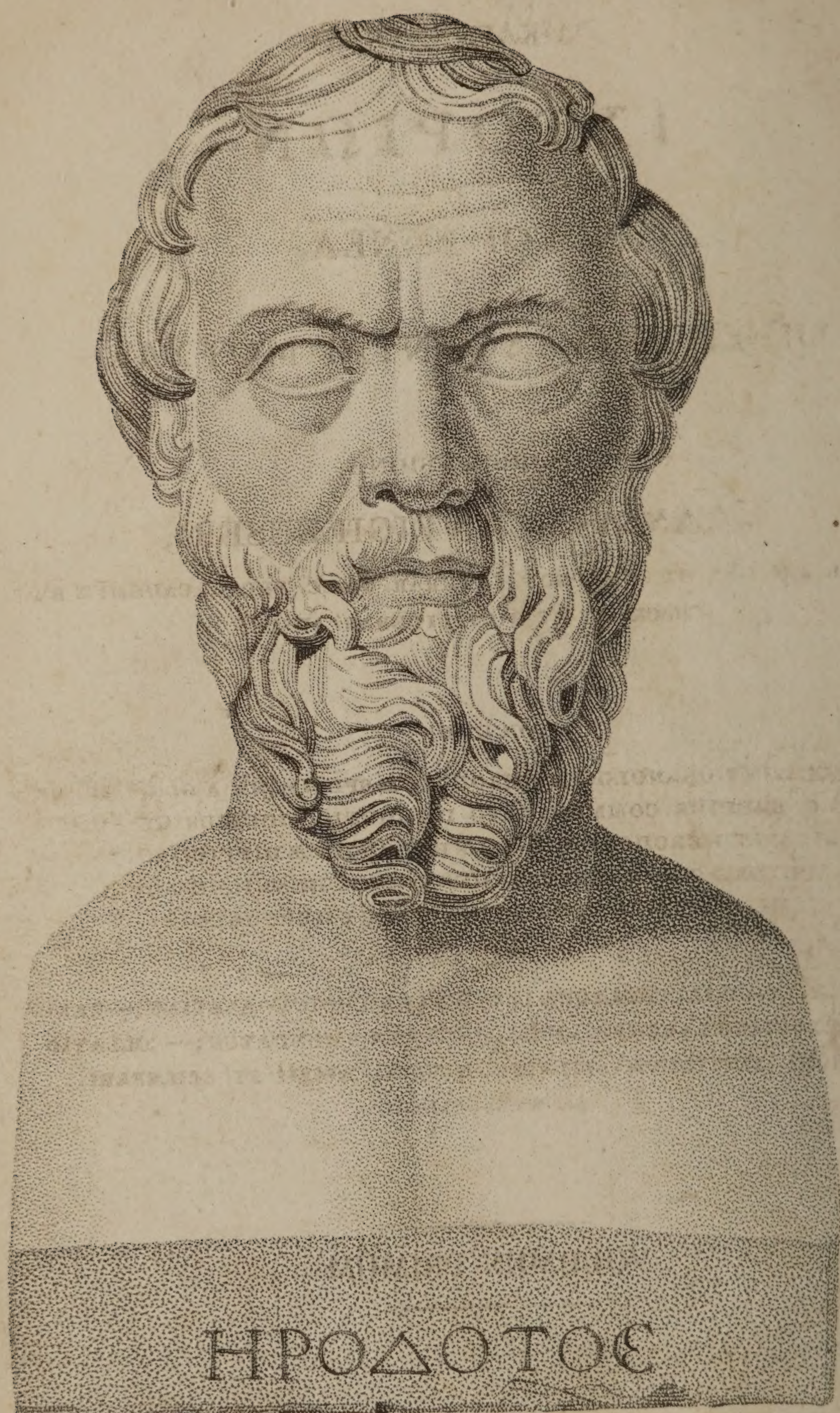

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΗΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΙ ΕΝΝΕΑ.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΑΛΙΚΑΡΝΗΣΣΗΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΙ ΕΝΝΕΑ,

ΟΙΠΕΡ ΕΠΙΚΑΛΟΥΝΤΑΙ ΜΟΥΣΑΙ.

EX RECENSIONE

JOHANNIS SCHWEIGHÆUSERI,

IN ACAD. ARGENT. ET SEM. PROT. LITERAR. GRÆC. PROF. ACADEMIÆ REG. INSCRIPT. ET HUM. LITERAR. ADSCR.

ACCEDUNT

GEOGRAPHIÆ ET URANOLOGIÆ HERODOTEÆ SPECIMINA A G. G. BREDOW; —T. C. BREIGER COMMENTATIO DE DIFFICILIORIBUS QUIBUSDAM ASIÆ HERODOTEÆ ;—ASIÆ HERODOTEÆ DIFFICILIORA, AUCTORE C. G. H. FRÖMMICHEN ;—J. F. HENNICKE COMMENTATIO DE GEOGRAPHIA AFRICÆ HERODOTEA:

ITEMQUE

SUMMARIA, SCHOLIA, VARIÆQUE LECTIONES E CODICE PALATINO ;—CANON CHRONOLOGICUS LARCHERIANUS, AUCTUS ET EMENDATUS ;—COLLATIO DENIQUE EDITIONUM SCHWEIGHÆUSERI, REIZII ET SCHÆFERI, AC WESSELINGII.

VOLUMEN PRIMUM.

LONDINI

EXCUDIT T. DAVISON;

VENEUNT APUD RICARDUM PRIESTLEY.

1824.

penes quem tunc is codex erat, ultro mihi oblatæ; moxque, veniâ ab illustri membranarum possessore, LIBERO BARONE DE SCHELLERSHEIM, Eisbergæ aliorumque in Westphalia locorum domino, per ejusdem Creuzeri apud illum gratiam et in me benevolentiam impetratâ, ipsæ illæ præstantissimæ Membranæ ad me transmissæ, earumque usura in tantum temporis spatium, quantum mihi ipsi commodum visum fuisset, supra quam dici potest liberaliter concessa.

Hisce munitus præsidiis, de quibus in Præfatione alteri Parti hujus Tomi præmissa uberius exponam, ac *præcipuarum* quarumque *Herodoti Editionum* exemplo instructus, postquam intellexi haud ingratam fore doctis studiosisve hominibus operam nostram Herodoto navandam, primam in eo diligentemque posui curam, ut ex collatis inter se *diversis Lectionibus*, quas ad quemque Scriptoris nostri locum vel Wesselingianus adparatus vel nostræ nobis copiæ offerebant, eam seligerem adoptaremque, quæ aut citra controversiam repræsentare *genuinam Auctoris scripturam* aut ad eam proxime accedere videretur; quo admirabili huic antiquitatis monumento nativus suus color atque habitus, quoad fieri posset, restitueretur. Quod quum mihi fuerit propositum, ridiculus sim utique, si cunctis in locis, quæ difficultatem habere aliquam videntur, acu (quod aiunt) rem tetigisse mihi persuadeam; qui sæpenumero ipse, quid adoptarem, quid seponerem, incertissimus hæseram: abunde mihi gratulandi erit materia, si majori ex parte, et his quidem maxime in locis quæ sunt potioris cujusdam momenti, doctorum judicio Virorum satisfecero.

De ratione quam in constituendo Græco exemplo sive contextu, quem vulgo vocant, secutus WESSELINGIUS est, sic ipse Vir doctus exposuit:* "Ex scriptis Codicibus Ionici "sermonis, quoties licuit, formam et habitudinem reformavi; "in integrum nullo suo merito possessione dejecta restitui: "innumera mendis liberavi, sed parcissime de conjectura, at"que illis duntaxat in vocabulis, quæ dictionis indoles aver-

* In Præfationis postrema pagina.

"sabatur. Qua re nonnullis, quod aperte mendosa et levi "brachio concinnanda reliquerim, justo visus fui cautior: ve-"rum illud malui; satis habens, si ad medicinam via mon-"straretur."* Hæc ille. Nos probas multas Lectiones, quæ videri poterant haud satis certa auctoritate a Viro doctissimo receptæ, accedente nostrorum Codicum testimonio firmavimus; plurimas alias, ab illo sepositas, partim nunc primum, partim præeuntibus aliis ante aut post illum Editoribus, vindicavimus auctori; nonnullas etiam, Wesselingio ne memoratas quidem, nunc primum e Codicibus nostris productas, quum verissimæ nobis visæ essent, Herodoto restituimus; denique haud pauca loca, quæ vel Wesselingio, vel Valckenario præsertim, aut corrupta aut prorsus adulterina et ab aliena manu inculcata visa erant, demonstrasse mihi videor aut omnino sollicitari non debuisse, aut leniore quadam medicina, ab ipsis vetustis libris indicata, persanari. Conjecturas vero, ut Wesselingius, sic et nos non nisi rarissimis quibusdam in locis in contextum recepimus, ubi et manifesto corrupta esse librorum omnium scriptura nobis videbatur, et emendatio occurrebat, quæ non modo probabilis, sed et certa atque ita evidens videretur, ut ipsa per se sui faceret fidem.

Porro, quum Ionica dialecto scriptæ hæ Historiæ sint, consentaneum utique fuit, ut, sicubi loco formarum communi Græcorum sermone tritarum Ionicas verborum formas libri veteres exhiberent, eæ non negligerentur, sed Ionice loquenti restituerentur Scriptori: atque in hoc etiam genere largam messem nobis reliquam fecit Wesselingii industria. Nec vero putandum est, cunctis eis in locis, ubi etiam nunc formæ verborum communes præeuntibus libris omnibus supersunt, quum alibi in eisdem verbis formâ Ionibus propriâ usum esse videamus Scriptorem, per librariorum aut temeritatem aut socordiam esse illas invectas. Licitum fuit Ionico scriptori communibus verborum formis promiscue atque illis uti quæ Ionibus propriæ erant: et haud dubiis documentis intellexisse mihi videor, ut olim Homerum, sic etiam Herodotum,

* Nempe id frequenter in Adnotationibus a Viro præstantissimo præstitum

si quis alius, hanc sibi veniam sumsisse; et, quamvis idem *optima Ionicæ dialecti norma* merito dicatur,* tamen, ut aliis multis modis,† sic et hoc ipso in genere *variationem* consulto esse secutum. Quo minus caussæ esse equidem judicavi, cur perspicua in hanc partem Hermogenis verba,‡ *non pura, sed mixta dialecto scripsisse Herodotum* docentis, cum doctissimo Wesselingio nostro § aliam in partem interpretaremur.

Ad *Varietatem Lectionis* quod spectat, idem Wesselingius in sua Præfatione, continuo post verba superius adposita, hæc subjecit: "Ex *contextu*, uti vocant, quæ exterminavi, relega-"ta in *Variantes* sunt *Lectiones;* copiosissime, quo censendi "facultas foret, adpositas. Qua quidem in re nihil novi præ-"terque consuetudinem machinatus fui. Conquirimus sollicita "cura et inpensis amplis diversas membranarum scripturas; "cui tandem bono, si uti illis nefas putetur?"—Nos, eamdem cum Viro doctissimo rationem secuti, Lectionibus ab illo prolatis has, quas nostri insuper Codices et notabiliores offerebant Editiones, larga manu adjecimus. Qui artem criticam attigerunt, et in tractandis vetustis codicibus vel mediocriter sunt versati, satis hi norunt, etiam vitiosissimarum notationem Lectionum multiplicem posse usum præstare; et ex medio fumo tenebrisque, quas librariorum vel oscitantia vel temeritas vel ignorantia obfudit genuinæ auctoris scripturæ, inopinatam subinde lucem oriri. Constitutum mihi erat initio, eis in locis, ubi de selectu ex diversis Lectionibus faciendo incertus fuissem ipse, aut ubi ambigi ab aliis non sine caussa posse videretur, illas Lectiones, quæ a me sepositæ forent, ipsi statim contextui qualibet in pagina subjicere. Sed tanta fuit hujus generis multitudo, ut in hac præsertim minori forma, qua prodit hæc editio, nimium spatii absumtura fuisset illa ratio, magno incommodo tædioque plerorumque Lecto-

* Ἡρόδοτος, τῆς Ἰάδος διαλέκτου ἄριστος κανών. Dionys. Halic. Epist. ad Pompei. Opp. T. VI. ed. Reisk. p. 775.

† Vide eumdem Dionys. de Compos. Verbor. cap. 19. T. V. p. 133 seq.

‡ Hermog. de Formis Orationis lib. II. pag. 513. coll. p. 406.

§ Dissert. Herodotea, p. 147 seq. Schæferum, virum de Scriptore nostro præclare meritum, postquam in edendis Musis cœpisset, expulsis ubique formis verborum communibus, Ionicas substituere formas, mox meliora edoctum abjecisse novimus istud consilium.

rum; qui in legendo Scriptore, seriei nexuique rerum intenti, graviter ferunt, si criticis notulis, ad singulorum verborum selectum plerumque spectantibus, interrumpitur attentio animi et ad minuta, quæ quidem ipsis videntur, distrahitur. Quare, abjecto illo consilio, consultissimum duxi universum simul adparatum *Variarum Lectionum*, quæ ad quemque editionis hujus tomum pertinerent, separata *Parte* ita complecti, ut illarum *Partium* quæque, pro lectorum arbitrio, vel simul cum ea *Parte*, quæ *Contextum* continet, uno eodemque volumine posset compingi, vel seorsim per se compacta sive seponi posset ab his qui hæc talia minus curant, sive inter legendum a latere prioris *Partis* poni commodiusque inspici ab eis, qui in locis quibusque difficilioribus, aut si qua loca suspecta ipsis videntur, continuo cognoscere cupiunt quid sit quod ibidem aliæ editiones aliive codices manuscripti præferant. Rarioribus tamen nonnullis in locis ipsi statim contextui criticam notulam placuit subjicere; ibi præsertim ubi aut ex conjectura aliquid in contextu positum est, nullius veteris codicis auctoritate firmatum, aut ubi diversæ lectiones, quæ de principatu inter se contendere posse videbantur, non ad singula verba idem significantia, aut ad solam verborum formam seriemve, sed ad rem ipsam sententiamque pertinebant.

Post Græci exempli constitutionem proxima nobis cura in *Latinam Versionem* impendenda visa erat; quam a se pæne prorsus neglectam esse Wesselingius his verbis professus est:* "Vallæ Latina, *inquit*, præeuntium more Græcis adjunxi; non illa profecto optima, sed a clariss. Gronovio multifariam purgata, et, sicubi ἐν τῷ κειμένῳ aliquid innovatum, a me quoque. Maluissem equidem, ut suavissimus scriptor ea dialecto ab omnibus tereretur, qua agnosci voluit. Sed, uti seculum est, Latina postulantur; maneat proinde hoc Catone per me contentum."—Jam fuit quidem Laurentius ille Valla elegantiarum Latinarum inprimis callens, at non proinde Græci sermonis scientia imbutus; cujus adipiscendæ multis etiam tunc subsidiis, quæ nobis hac ætate in promtu sunt, destituti erant doctissimi viri. Quare,

* Sub finem Præfationis,

quum admodum etiam corrupto usus esset Herodoti codice, ita scriptorem hunc Latine convertit, ut incredibile dictu sit quam multis in locis aut prorsus ab auctoris mente aberret illius Versio, aut ita ambigua sit et parum dilucida, ut haud raro, quid sit quod vel Græcus scriptor vel ejus interpres dicere voluerit, perinde incertus hæreas. Denique videtur ille etiam non tantam curam, quantam potuerat, in hanc conficiendam Herodoti versionem impendisse, sed totam admodum deproperasse operam. Et Gronovius quidem multa Vallæ errata passim correxit, sed longe tamen plurima intacta reliquit: nonnulla etiam ita mutavit, ut pervertisse magis quam correxisse videatur. Quæ vero Wesselingius in eadem versione correxit, oppido pauca sunt; cætera a viro longe doctissimo, majora spectante, consulto neglecta. Ita fit ut vix ullus exstet Græcus auctor, cujus *Latina versio* tam male misereque comparata sit, quam ea quæ ad hunc usque diem suavissimis *Herodoti Musis* comes juncta erat. Quare, quum hac nova editione propositum nobis fuerit, non solum doctorum hominum, qui tali adminiculo non indigerent, inservire studiis, verum etiam ab eis Musarum amicis inire gratiam, quibus in hoc mari, quamvis placido, non sine cortice natare datum est; illusurus mihi visus eram lectoribus, si *Latinam versionem*, qualis adhuc fuit, repetitam exhibuissem. In qua quidem emendanda postquam primum ita constitueram versari, ut, intacta relinquens quæcumque ferri utcumque possent, ea demum mutarem, quæ aut obscuriora, aut ad sensum minus commode posita, aut quæ ab auctoris mente prorsus essent aliena; mox intellexi, et ad æquabilitatem orationis aptius fore, et alioqui multo commodius, si totam de integro refingerem. Atque hoc ita peregi, ut, absoluta pro mei captu ingenii singulorum capitum versione, Latina nostra cum Laurentianis et cum his quæ in illis vel ab Henr. Stephano in ora suæ editionis mutanda proposita, vel quæ a Gronovio aut Wesselingio mutata sunt, plerumque conferrem; et, si quid in his rectius commodiusve positum videretur, id ipsum, deletis nostris, adoptarem. Ita in conficienda hac Latina versione idem prorsus secutus sum consilium, quod Reizio olim clarissimo viro propositum fuisse deinde

demum animadverti:* cui si exsequi quod constituerat licuisset, plurimum ille otii nobis hac parte erat facturus. Larcheri præstantissimam *Gallicam versionem* in locis difficilioribus consului: e qua ut multum passim me profecisse gratus profiteor, sic ab eadem haud raro in diversum mihi discedendum putavi: cujus dissensionis caussas, sicubi opus esse videbatur, in adnotationibus exposui. Alias vernaculas Herodoti versiones, non quod eas spernam, sed otio parciturus, consulere supersedi.

Ad *Adnotationes* quod pertinet, Tomo quinto sextoque hujus editionis comprehensas, jam initio professus sum, illud mihi primum fuisse propositum, quod etiam magno numero studiosorum hominum inprimis gratum fore intellexeram, ut eorum, quæ vel a Wesselingio vel a Valckenario ad Herodotum adnotata in Wesselingiana editione exstant, nihil prætermitterem. Jacobi Gronovii notas, quas eadem editio repetitas exhibet, indignas judicavi quibus bonæ chartæ denuo contaminarentur. Quodsi illas subinde laudavit Wesselingius, non eo id factum quod per se magni fecerit, sed, (qui præstantissimi Viri candor et humanitas fuit) quo daret aliquid et præceptoris olim sui memoriæ, et omnino nomini Gronoviano, quod ob paterna maxime merita magno apud Batavos in honore erat. Si quando tamen bonæ frugis quidpiam, quod perraro quidem mihi usu venire memini, in notis hujus viri reperi, quod ad illustrandum faceret scriptorem nostrum, non id negligendum putavi, sed fideliter inde excerptum adposui Lectoribus. Reliqua quæ Wesselingianis aut Valckenarii Adnotationibus adjeci, partim ex virorum doctorum scriptis publice editis (quorum quemque, uti par erat, suo loco laudavi) excerpta sunt; de multis etiam privatim me eruditi amici monuerunt, in quibus præ cæteris Boissonadi mei et singularis benevolentia, et exquisitissima doctrina, et indefessum de me et de Herodoto nostro bene merendi studium eminuit. Quæ de meo adjunxi, in his illud maxime spectavi, ut partim receptam a me scripturam, sicubi

* Vide Reizii Præfationem, Herodoti Historiis ab illo edi cœptis præmissam, p. xxix.

dubia nonnullis posset videri, nec illam jam satis in *Var. Lect.* adseruissem, quoad fieri posset vindicarem stabiliremque; partim ut scriptoris sententiam mentemque, quam haud paucis in locis parum recte perceptam vulgo aut prorsus in alienam partem detortam vidi, patefacerem enuclearemque. In disquisitiones ad reconditiorem veterem historiam, ad chronologiam, ad geographiam spectantes, et quæ sunt alia genera in quibus illustrari eruditorum commentatorum solertia solet, rarius me immersi: atque eo etiam magis ab his talibus consulto me abstinui, quod jam pluribus abhinc annis eam provinciam idem vir doctissimus, cujus in hanc nostram editionem præclarissimum meritum supra prædicavi, sibi designavit.*

Libellus de *Vita Homeri*, vetustus ille quidem, sed falso Herodoti nomen in fronte gerens, ab hac editione non debuit abesse; quum præsertim haud indignum Wesselingius judicaverit quem eruditis suis notis illustraret. De *Ctesiæ Excerptis*, quæ præter idoneam caussam plerasque onerant Herodoti editiones, omissis aliis, satis habui reliquias *Rerum Persicarum* ad ea usque tempora, in quibus Herodotus desinit, adposuisse.

Posteriori Parti quarti Tomi adjectus est *Index Rerum et Personarum;* quem, per Jungermani industriam satis commode confectum, superiores exhibebant editiones, nostri autem caussâ denuo recensuit, partimque auxit, partim melius passim digessit et ordinavit meus in corrigendis speciminibus typographicis socius Daniel Wætien, Bremensis, qui humaniorum divinarumque literarum et scientiarum curriculum, quibus per quatuor continuos annos in Argentoratensi Academia et in Seminario theologico Protestantium apud nos strenue incubuit, his ipsis diebus multa cum laude absolvit.

Glossarium vetus Vocum Herodotearum, ad quod in Wesselingii Adnotationibus et in Varietate Lectionis subinde

* Vide Georg. Frid. Creuzeri Præfationem libro de Historica arte Græcorum (*die Historische Kunst der Griechen*) Lips. 1803. præmissam, p. 7 seq.

provocatur, in fine posterioris Partis sexti Tomi cum ejusdem Wesselingii in illud Animadversionibus repræsentavi. Vellem etiam nunc continuo comitem huic Herodoti editioni dare potuissem *Lexicon Herodoteum,* in quo instruendo jam a plusculis inde annis operam collocavi, sed cui elaborando perficiendoque ad hunc diem defuit otium. Quod si et vita et corporis animique suffecerint vires, poterit illud, interjecto quodam temporis spatio, separatim in lucem emitti: quæ res multis Herodoti lectoribus eo etiam gratior, ut equidem conjicio, erit futura, quoniam eadem hæc veluti *Clavis Herodotea,* quam meditor, ad omnes Musarum editiones, quæ inde a Jungermaniana prodierunt, perinde erit adcommodata. Igitur, postquam et probari studiosis hominibus intellexero hanc operam adhuc a nobis Herodoto impensam, et postquam (id quod factum iri cupio speroque) de his, quæ in tractando hoc Scriptore melius a me administrari debuerant, a doctis Viris fuero admonitus; tunc quidem, Bono cum Deo, ultimam illi operi adjicere manum constitui, nisi interim aut Schæferus, Vir doctissimus diligentissimusque, promisso steterit jam ante hos sedecim annos in Præfatione splendidæ editionis Herodoti interposito, aut ab alio erudito Viro provincia hæc fuerit occupata. Quod si nobis contigerit ut Lexicon istud in lucem emittere liceat, transferre in illud decrevi, suisque inserere locis, quidquid continet Wesselingianæ editioni adjectus *Index Vocum et Dictionum Græcarum* de quibus *in Adnotationibus* tractatur, commodeque adjici poterit *Index veterum Scriptorum* in Adnotationibus ad Herodotum emendatorum aut illustratorum.

His præmissis, jam quæ de Herodoti *Persona, Vita et Scriptis* in introitu operis præfanda videntur, ea non rectius certiusque expositum iri putavi, quam si, quæ huc spectant, ex Wesselingii *Præfatione* ipsis doctissimi viri verbis, cum ejusdem notulis in ima paginarum ora adpositis, repræsentarem.* Sic igitur ille præfari infit.

* Quæ istis adjecta a nobis sunt, oppido pauca, ea partim circumdatis cancellis, partim adjectâ in fine S. literâ distinguere a Wesselingianis placuit.

" ÆQUO LECTORI

" S. D.

" PET. WESSELINGIUS.

" Facturus mihi operæ pretium videor, si prius nonnulla *de* " *Herodoto ejusque libris*, quam instituti mei rationes, expo- " suero. Magni viri, Jos. Scaliger, Ger. Jo. Vossius, Jo. Alb. " Fabricius, et novissime Jo. Bouherius, erudite ea in re fuerunt " occupati; sæpe tamen discordes, et nonnunquam etiam lapsi. " Seligam inde veritati maxime adsimilia, et electa adfirmabo.

" I. HERODOTI VITA.

" Patriam præclarissimi scriptoris Halicarnassum primis " verbis Clio; illustre genus, et parentes Lyxen et Dryonem, " Suidas * vetusque epigramma † ostendunt. Ætas ac natalis " annus testimonio Pamphilæ cognoscitur, ‡ perhibentis prin- " cipio belli Peloponnesiaci annos illum habuisse *tres et quin-* " *quaginta:* quod bellum Olympiadis LXXXVI. anno secundo " cum cœperit, primam utique lucem adspexit ineunte Olym- " piade LXXIV. quatuor annis ante Xerxis in Græciam ex- " peditionem. Educatum edoctumque liberaliter fuisse, quam- " quam de præceptoribus altum silentium, dubitare nefas. " Adultior Halicarnassum, tyrannidem Lygdamidis non ferens, " reliquit, seque in insulam Samum contulit; ubi Ionici ser- " monis Veneres amplexus animum ad scribendum adpulit, " in foro et *caussis agendis nihil omnino versatus,* teste " Cicerone. §

" Ante id tempus in publicum edita fuisse Hecatæi Milesii

Quæ de diversis Historiarum Herodoti Editionibus dicenda supersunt, et de Codicibus Manuscriptis, quibus vel Wesselingius usus est vel nobis licuit uti, ea commodius in introitu alterius Partis primi hujus Tomi, qua varietas lectionis continetur, exposita fore existimavi.

* In Ἡρόδοτος et Πανύασις.

† In scholiis ad Aristoph. Nub. vs. 331.

‡ Apud Gellium Noct. Attic. XV. 23.

§ In libro II. de Orat. c. 13.

" Περιήγησις τῆς Ἀσίας fertur: hinc, quæ Ægyptum, descri-
" ptionem phœnicis, hippopotami, et crocodilorum venationes
" spectant, βραχέα παραποιήσας, *mutatis paucis*, nisi a Porphyrio
" fallimur, * mutuatus est. Et fallimur fortasse: namque
" valde dubium est, fuerit-ne ejus Περιηγήσεως Hecatæus au-
" ctor. Callimachus, cui tali in negotio justa caussæ dictio
" est, eam Hecatæo abjudicatam obscuriori homini tribuit
" apud Athenæum. † Non addo, quod Cl. Valckenarius ve-
" rissime monuit, ‡ nihil hujuscemodi ab aliis, ne quidem a
" Plutarcho, exprobratum Herodoto fuisse. Vulgata quoque
" *Xanthi* Λυδιακὰ fuerant, dederantque illi τὰς ἀφορμὰς, sive
" *ansam* et *occasionem* ad res Lydorum exponendas: neque
" enim opinor Ephori apud Athenæum verba § ulterius posse
" porrigi. Multa sane Herodotus || de Lydis eorumque in
" Italiam coloniis, de quibus nihil Xanthus, aut omnia alia;
" Dionysio, Herodoti populari, docente. ¶ Erant præterea
" in doctiorum manibus et celebritate Hellanici Milesii et
" Charontis Lampsaceni Περσικὰ, aut ** similis certe argumen-
" ti commentaria. Quorum quidem libris a scribendo de-
" territus non est, sed *conmotus, ut auderet uberius, quam*
" *superiores, et ornatius dicere;* quæ Ciceronis verba: ††

* In Eusebii Præp. Evang. X. 2. [lib. X. c. 3.] p. 466.

† Deipnos. lib. II. p. 70. B. [cap 82. nuperæ edit. Conf. Creuzeri Fragmenta Historicor. Græcor. Antiquiss. p. 21 seq.]

‡ Ad Musæ II. 77.

§ Lib. XI. 3. [c. 11.] p. 515.

|| Vid. lib. I. 94.

¶ Antiq. Rom. lib. I. p. 22. [c. 28. At, quod in narratione de Lydorum colonia in Italiam deducta discedit a Xantho Herodotus, non inde efficitur, nihil e Xantho profecisse Nostrum: neque dubitandum mihi videtur, τὰς ἀφορμὰς, quas Herodoto dedisse Xanthum Ephorus ait, non modo ansam et occasionem, (hæc foret, ἡ ἀφορμὴ) sed materiam scribendi argumentumque intelligi debere: in quo quum alios doctos viros tum Larcherum T. I. p. 381. et Creuzerum lib. cit. p. 142 seq. consentientes habeo. S.]

** Vid. Dionysii Halic. Epist. ad Pompeium p. 129. [Dionys. Hal. Vol. VI. ed. Reisk. p. 769. De Hellanico vero, post Sturzium, qui illius Fragmenta collecta edidit, monuit Creuzerus in libro de Historica arte Græcorum p. 96 seq. fuisse illum quidem natu paulo majorem Herodoto, cæterum post hunc scripta sua edidisse. Charonis Lampsaceni, Hecatæi, et Xanthi Fragmenta collecta, commentariisque illustrata, edidit idem Creuzerus in libro paulo superius (nota †) laudato, qui Heidelb. 1806. prodiit. S.].

†† Orator. c. 12.

" Dionysii autem, οὐκ ἀπετςάπετο, ἀλλ' ἐπίστευσεν αὐτῶν κςεῖσσόν
" τι ἐξοίσειν.

" Hunc in finem, ut singula expiscaretur et regionum si-
" tus atque habitus coram intueretur et exploraret, tædium
" ac ærumnas longæ peregrinationis non recusavit. Lustra-
" ta omni Græcia et Epiro, visaque Macedonia et Thracia,
" in Scytharum ultra Istrum et Borysthenem * oras transiit.
" Neque ab Asia abstinuit, cujus peragrata multo maxima
" parte, adiit Syriam, ubi Tyrum, † Phœnicum nobilissimam
" urbem, et Palæstinam maritimam ‡ inspexit diligenter.
" Hinc conmodum in Ægyptum iter; quam visendi cupidi-
" tate oberrasse, Euterpe loquitur. Ex Ægypto in Libyam
" excucurrit, Cyrenenque vidit, § forsan et alia amplissimæ re-
" gionis oppida. Africæ ab Ægypto ad promontorium So-
" loëntem sollicita descriptio et crebri cum Carthaginiensibus
" habiti sermones || hoc possent persuadere, neque valide ta-
" men. An Babylonem et uberrimos ejus agros inviserit, ve-
" nit in disputationem. Vir doctissimus, Des Vignoles, sed
" Herodoto sæpius, quam par erat, iniquior, eo profectum ve-
" hementer infitiatur. ¶ Non nego, quod illi opinioni obtentui
" fuit, itineris Babylonici districtam a Musis mentionem abesse.
" At sunt de verissima Ampl. Bouherii ** observatione con-
" plura, quæ illud sibi desiderant: in his repetita cum
" Chaldæis †† colloquia, vix ea tempestate extra Babyloniæ
" fines conserta: tum amplissimæ urbis operosa et accurata
" delineatio, templorum præterea et statuarum, quibus illa
" merito superbiebat. Ait in suam usque ætatem Babylone
" durasse Jovis Beli fanum æreis portis, Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκό-
" πυλον, ‡‡ καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐόν. Contra ea non vidisse sese
" isthic statuam duodecim cubitorum ex solido auro, quod eam
" Xerxes aliorsum asportasset, ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον. §§ Porro
" declarata cultissimis verbis soli Babylonici ubertate, ἐκ |||| δὲ

* Vid. lib. IV. 81. etc.
† Libro II. 44.
‡ Lib. III. 5. et II. 106
§ Lib. II. 181.
|| Lib. IV. 168. etc. et ibid. cap. 43. et 195. 196.
¶ Chronol. lib. IV. 4, 5. et VI. 3, 10.
** Dissert. Herod. cap. 1.
†† Lib. I. 183.
‡‡ Ibid. c. 181.
§§ Ibid. c. 183.
|||| Ibid. c. 193.

" κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος, " μνήμην οὐ ποιήσομαι· εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυ- " λωνίην χώρην καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν " ἀπῖκται. *Ex milio autem et sesamo quantæ proceritatis arbor* " *surgat, etsı probe mihi comperta, memorare supersedeo; bene* " *gnarus, iis, qui nunquam Babylonicam regionem adierunt,* " *quæ de frugibus dicta sunt, perquam incredibilia visum iri.* " Talia conmentantem negabimus earum rerum testem fuisse " oculatum? Verum ista erudito viro, nimio Ctesiæ amore in " transversum abrepto, condonemus.

" Herodotus, visis tot regionibus, urbibus et hominum " moribus, in Samum reversus, quæ ad sedulæ apis instar " undique collegerat, scriptis consignare, Suida auctore, in- " gressus fuit. Intento autem isti negotio spes Halicarnassum " tyrannico dominatu liberandi adfulsit; quorsum delato res " bene cessit. Expulsus enim Lygdamis est, et civibus æqua " rediit libertas; sed, uti fit, factiones civitatem miscuerunt, " invidiaque liberatorem, factiosis fortasse gravem, incessit. " Tum patriam reliquit, inque Græciam tetendit. Huc per- " tinent Luciani ista,* difficilia quibusdam intellectu visa, " πλεύσας γὰρ οἴκοθεν Herodotus ἐκ τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, " ἐσκοπεῖτο, videlicet, *qua tandem ratione et minimo labore in-* " *signis ac celebris evaderet.* Instabat per illi conmodum " Olympiorum tempus sollemne: properavit ad illud certamen, " atque in magno Græcorum consessu recitavit Historias suas. " Namque ea non docent, absolvisse Herodotum Historiarum " libros Halicarnassi, sed conpositos in Samo insula, quod ex " Suida adsciscendum, ex Caria ad Olympicum conventum " secum portasse, et Græcis, ut illis innotesceret, prælegisse. " Eligunt ad eam recitationem Olympiadem LXXXI. viri docti, " quippe ætati Herodoti egregie congruam: neque mihi re- " fragari animus est, eoque minus, quod pueriles Thucydidis " anni Elidensem hanc Olympiadem sibi postulent. Aderat " Thucydides una cum patre Oloro admodum adolescens,† " ἔτι παῖς ὤν, in summo Græcorum plausu recitanti, illacryma-

* In Herodoto cap. I. p. 832. [T. IV. ed. Bipont. p. 116.]

† Suidas in Θουκυδίδης.

"vitque, æmulatione quadam jam tum ad consimile laudis "studium accensus; quo Herodotus animadverso, ad Olorum,* "ὀργᾷ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σοῦ πρὸς τὰ μαθήματα, optime de puero "xv. annorum, et gloriæ desiderio lacrymante. Atque hic "non obliviscor secundæ recitationis, Athenis Olymp. LXXXIII. "anno tertio institutæ; quam Thucydidem auscultare potuisse, "certum quidem est, sed jam virili ætate, non puerum. Erudite "hoc H. Dodwellus exsecutus,† adprobavit Ed. Corsino,‡ "sibi tamen non constanti, et eandem prælectionem in Olymp. "LXXXIV. conjicienti. Lucianus et Plinius, quorum auctoritate "in illas partes abiit, nihil juvant. De priore dictum supra est; "de Plinio deinceps. Ubi vero post Olympiadem LXXXI. et "qua Græciæ in urbe conmoratus fuerit, an peregre denuo "abierit, dicere non habeo. Auctor Dio Chrysostomus est,§ "Corinthum venisse, scriptas a se Historias attulisse, grande "exspectasse præmium ob adspersas bello Persico Adimanti "et Corinthiorum laudes: frustratum ea spe, delevisse plura, "et civitatis ducisque gloriam inminutum ivisse. Quæ, etsi "in Corinthiorum et Adimanti rebus laudandis mire parcus "fuerit,|| criminationes videntur hominum ævi serioris. Certius "habetur, Athenis suos eum libros legisse *in consilio*, uti "Hieronymus scribit, *et honoratum fuisse*, idque festo Pan-"athenæorum die anni tertii Olympiadis LXXXIII. quæ ele-"gans ill. Scaligeri ¶ doctrina.

"Sub idem tempus Athenis colonia in Magnam Græciam "deducta Thurios fuit,** cui sponte sua comitem se Herodo-"tus addidit, Θούριος ea propter sæpe dictus, διὰ τὸ κοινωνῆσαι "τῆς εἰς Θουρίους ἀποικίας, ut apud Strabonem.†† Ibi per otium "Historias recensuit, multaque illis adstruxit. Nam, quod "in Plinio est,‡‡ *Thuriis in Italia condidisse Historiam anno* "*urbis trecentesimo decimo*, aliter si accipiatur, erroneum erit.

* Marcellinus Vit. Thucydid. p. 9.

† Apparat. ad Annales Thucydid. p. 23.

‡ Fast. Attic. T. III. p. 203. et p. 213.

§ Orat. Corinth. p. 456.

|| Vid. ad Lib. VIII. 33. [immo ad VIII. 94.]

¶ Ad Eusebii Chronic. pag. 104.

** Diodorus Sicul. lib. XII. 7. et 10.

†† Lib. XIV. p. 970. A. [p. 656. ed. Casaub.]

‡‡ Nat. Hist. lib. XII. c. 4. [segm. 8.]

"Condidit Historiarum libros alibi, eosdemque ante Italicum "iter semel atque iterum in frequenti Græcorum mercatu "prælegit; isthic vero illos elimavit, nonnulla adjecit, alia for- "tasse retexuit. Addidisse autem, ea argumento sunt, quæ "profectione in Magnam Græciam longe sunt posteriora. "Talis est, neque latuit Ampl. Bouherium, Thebanorum in "Platæenses invasio, * et cædes Eurymachi, Leontiadæ filii, "principio belli Peloponnesiaci; τὴν Θηβαίων ἐσβολὴν εἰς τὴν "Πλάταιαν, Marcellinus † vocat, frustra ibi doctis viris ad- "hærescentibus. Talis etiam Spartanorum in Asiam legatio, "et infelix ejus (fraude Sitalcæ, Thracum reguli) eventus. "Verissime Herodotus, ‡ ταῦτα μέν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον "ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου. Contigerunt quippe anno Olym- "piadis LXXXVII. tertio, sive annis post Xerxis in Græciam "transitum duobus et quinquaginta. Pertinerent ad hunc "quoque censum, quæ de Amyrtæo et filio ejus Pausiri per- "scripta meminimus, si, quod viro amplissimo in opinionem "venit, rege Persarum Dario Notho evenissent: at eam falli, "videor mihi clare ostendisse. § Justior locus erit fugæ Zopyri, "filii Megabyzi, ad Athenienses, || quem Ctesias sub Olymp. "LXXXVIII. non multo ante Artaxerxis obitum ab rege de- "fecisse atque Athenas abiisse, ¶ conmemoravit. Verum de "his abunde.

"Quo usque vitam extenderit, et ubi ejus finem fecerit, "partim scriptorum taciturnitas, partim discordia, in dubio "relinquit. Suidas** Thuriis supremum obiisse diem et in "foro urbis contumulatum perhibet; esse tamen, qui Pellæ "in Macedonia decessisse de vita, aiant. Si Marcellino fides "constat, †† sepulcrum Herodoti ad portas Athenarum Me- "litidas in Cœla, ubi Κιμώνια μνήματα, ostendebatur olim. Quæ "de mea quidem sententia expediri nequeunt, nisi cenotaphia

* Lib. VII. 233.

† Vid. Thucydid. p. 9. Edit. Dukeri. [T. I. p. XXVIII. ed. Bipont.]

‡ Lib. VII. 137.

§ Vid. ad Lib. III. 15.

|| Lib. III. c. ult.

¶ Persic. cap. 42.

** In Ἡρόδοτος.

†† Vita Thucydid. p. 3. [p. ix. ed. Bip.]

"tumulique honorarii in auxilium vocentur. Τάφος tamen "Marcellino, quo de H. Dodwelli* luculenta est animadversio.

"II.

"SCRIPTA HERODOTI.

"Ex Scriptis summi viri solæ ad nos jucundissimæ IX. "MUSÆ devenerunt. Nam, Ἐξήγησιν *de vita Homeri* titulum "ementiri et Herodotum auctorem perperam edere, liquidis "rerum argumentis evicisse me puto. Ipse-ne Historiarum "libris *Musas* inscripserit, non liquet. Lucianus,† cujus "Vossius et Fabricius obliti non sunt, hominum admirationi, "ex narrationum et dictionis jucunditate progenitæ, eos ad-"scripsit titulos. In more ipsi fuit,‡ τὸν πρῶτον λόγον, τοὺς "πρώτους λόγους primores libros,et sequentes τοὺς ὄπισθε λόγους, "τοὺς ὀπίσω λόγους, posthabito *Musarum*, tametsi justissimo, "nomine adpellare. Quid enim illis ex cuncta Græcia jucun-"dius, quid suavius, elegantiusve? *Veracitatis* tamen *amor*, sine

* Apparat. ad Annal. Thucydid. Sect. XI. [immo Sect. XX. p. 15. ed. Duk.]

† In Herodoto c. 1.

‡ Vid. lib. V. 36. VII. 93. et 213. I. 75. [Nec vero in hisce locis, aut horum similibus, vocabulum λόγος ita intelligi debet, quasi singulos e novem Historiarum suarum libris singulos λόγους diceret: sed λόγος in hujusmodi locis nihil aliud nisi *narrationem*, vel *historiam*, ut nos vulgo vocamus, significat: qua ratione etiam Hecatæus, ut hoc utar, λογοποιὸς Nostro dicitur, II. 143. V. 36. et 125. id est, *Historiarum scriptor*; de eodemque Hecatæo loquens idem Noster VI. 137. ait, Ἑκαταῖος ἐν τοῖσι λόγοισι, *Hecatæus in suis Historiis*; denique VII. 152. ubi πάντα τὸν λόγον ait, *universam suam Historiam* intelligit. Itaque, ubi *se* ait *de re quadam* ἐν ἄλλῳ λόγῳ *esse dicturum*, non semper *alium ex novem Historiarum suarum Libris* intelligit, verum subinde etiam *aliam ejusdem Libri partem*; veluti, quæ Lib. VI. c. 39. profitetur *se* ἐν ἄλλῳ λόγῳ *expositurum*, ea cap. 103. ejusdem sexti Libri exposita leguntur. Eodem modo Pausanias lib. III. cap. 2. quum ait Ἡρόδοτος ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐς Κροῖσον, non hoc dicit, *Herodotus in Libro de Cræso*, sed *Herodotus in ea narratione* (sive, *in ea Historiarum suarum parte*) *quæ ad Cræsum spectat*. Similiterque idem Pausanias lib. V. cap. 26. p. 447. ait, Ἡρόδοτος ἐν τοῖς λόγοις, *Herodotus in suis Historiis*. Sed de hoc usu vocabuli λόγος vide mox ipsum Wesselingium verissime monentem.—De *Musarum* nominibus, quæ singulis Herodoti libris inscribi vulgo solent, in *Varietate Lectionis* ad inscriptionem libri primi nonnihil diximus. S.]

" quo historiæ nihil nisi nugæ et Siculæ gerræ, pluribus olim " et nostri ævi hominibus abesse visus est. Scripserat Æl. " Harpocratio * περὶ τοῦ κατεψεῦσθαι τὴν Ἡροδότου Ἱστορίαν. Quid " carpserit, et quibus in rebus fabulosam judicaverit, ignoratur. " Id novimus, in rhetorum olim usu fuisse, cum clari nominis " famam aucupabantur, aliorum meritis detrahere: quod eo " non dicitur, ut de Harpocratione adseveretur. Fieri potuit, " ut ad nonnulla, quæ veri fidem videbantur excedere, offen-" derit. Multos in consimilem fraudem fabellæ induerunt, " Musis sæpenumero innexæ, quibus scriptor ipse adsensum " negavit, crebro obtestatus, se † ἀκοῇ λέγειν, *fando accepta* " *referre,* neque omnia sibi πιστὰ videri: immo hanc sibi " legem dixisse, ut audita enarret, neque cunctis adstipuletur " tamen, atque hoc inculcatum omnibus cupere lectoribus. " Ἐγὼ ‡ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι μὲν οὐ πᾶσι ὀφείλω· " καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Quod ejus " monitum si criminatores habuissent in promtu, uti æquitas " postulabat, taxandi utique modum fecissent, debuissent " profecto. Acrior tamen, ejus non ignarus, insurrexit Plu-" tarchus, vir excellente eruditione, non falsi, sed et ma-" lignitatis || Herodotum traducendo. Actio docta est, verum " mirifice colorata, sæpissime fallax, et arcessita adeo, ut " culpam, qua illum nimio patriæ studio onerare gestit, ipse " sustineat. Joach. Camerarius et H. Stephanus id non dis-" simularunt, neque nos eorum exemplo, illis præsertim in " rebus, quæ suggillabantur.

" Atque hic laudibus ferre debeo doctissimi Abbatis Gei-" nozii in vindiciis et defensione Herodoti ab accusationibus " Plutarchi et aliorum studium, cujus partem nobis *Academiæ* " *Inscriptionum Acta* sistunt. § Fuit Herodotus, vitio humani " ingenii, obnoxius erroribus; lapsus veri ignorantia haud " raro est, sæpius etiam ab aliis deceptus. Manetho, referente " Josepho, ¶ jactitabat, Herodotum πολλὰ τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ'

* Suidas in Ἁρποκρατίων.

† Vide lib. II. 29. et cap. 121, 5. III. 116. IV. 5. 25. etc.

‡ In lib. VII 152.

|| De Malignitate Herodoti, Operum T. II. p. 855. etc.

§ Tom. XIX. Edit. Paris. p. 115.

¶ Lib. I. contr. Apion. c. 14.

"ἀγνοίας ἐψευσμένον, *in rebus Ægyptiis propter ignorantiam* "*crebrius aberrasse:* vere fortasse: mallem tamen locuple-"tiorem, quam Manetho vulgo habetur, hujus accusationis "auctorem. At enim plurima olim in fabulis et figmentis de-"putabantur, quorum justissime numero nunc eximuntur. "Fabulosa censebantur de Afrorum institutis et moribus "prodita, de circumnavigata ea nostri orbis parte, de Ægyptii "soli genio et Pyramidibus, de Scythis, succini origine, Caspio "mari, innumerisque aliis, quæ serior ætas et peregrinatorum "frequentia veritati animadvertit congrua. Enimvero, horum "omnium memoriam replicare, nihil attinet.

"Istud hæret in dubio, truncatæ-ne Musæ sint, et an alios "similis argumenti commentarios Herodotus digesserit? Muti-"lationis et defectus suspicionem de Athenada, viro Trachinio, "indicata movent:* οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, "τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὄπισθεν λόγοισι σημανέω: *hic Epialtem aliam ob* "*caussam, quam ego sequentibus in libris* [sive, *in sequenti* "*narratione*] *reddam, interemit.* Reddidit autem nusquam, "non octavo, nedum libro nono. Ergo-ne ea excidit com-"memoratio? an promissi oblivio ejus animum incessit? an "decimum adjungere meditatus fuit librum? Utrumque fieri "quitum est. Nam hiatus illis in Musis nullum se mihi indicium "prodidit. Similis fluctuatio, sed expeditu pronior, de libris "Libycis, Λιβυκοῖσι λόγοισι, quorum meminit ipse.† Jo. Alb. "Fabricius‡ elaboratos non censuit, sed intra promissum "stetisse. Justior veriorque Raphelii et Bouherii conjectura, "innuisse scriptorem extimam Musæ quartæ partem, sedulo "rebus Libycis occupatam, et sectionem in primis centesimam "quinquagesimam nonam, ubi de Apriæ, Ægyptii regis, su-"scepta in Cyrenen expeditione et infausto ejus eventu, multo "tamen parcius quam promiserat: quod quî contigerit, et an "aliquid de priore sententia demutaverit, non temere dixero. "Possum adfirmare, veterum neminem Λόγους Herodoti Λιβυκοὺς "ad testimonium excitasse, contra ex libro quarto res Afras "depromsisse plures: immo solere illum *partem libri* λόγον

* Lib VII. 213

† Lib. II. 161.

‡ Biblioth. Gr. lib. II. 20.

" et λόγους adpellare: de nece Cimonis, patris Miltiadæ, τὸν " μὲν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω:* dixit autem ejusdem Musæ " cap. 103. Geminum illi Libri primi cap. 75.†

" Hoc itaque bene habet. Quam autem vellem de *Rerum* " *Assyriarum* libris idem adseri dicique posset. Sic de illis:‡ " Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μέν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλῆες, " τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, *quorum ego* " *regum in libris Rerum Assyriarum mentionem faciam.* Tum " de Nino a Medis occupata:|| καὶ τὴν Νῖνον εἷλον· ὡς δὲ, ἐν ἑτέ- " ροισι λόγοισι δηλώσω· καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο: " *et Ninum expugnarunt, (ut autem ceperint, in aliis libris* " *indicabo,) Assyriosque suam in ditionem redegerunt.* Con- " posuit ergo rerum Assyriarum libros, aut animo scriptionem " agitavit eorum, neque absolvit: posterius Jo. Alb. Fabricius, " quoniam nusquam illorum recurrit memoria, elegit; neque " displicuerat Ger. Jo. Vossio,§ opportune tamen atque ex " vero adfirmanti, apud Aristotelem quidpiam reperiri,¶ quod " ex Herodoti Assyriacis fluxisse videatur. Deposuit philo- " sophus pro certissimo, τὰ γαμψώνυχα ἄποτα εἶναι: culpavit " Herodotum, in Nini obsidionis descriptione, τῇ διηγήσει περὶ " τὴν πολιορκίαν τῆς Νίνου, *aquilam bibisse* memorantem, cum " illa avis, sicuti reliquæ aduncis unguibus, potu abstineat. " Quod quidem in Musarum opere nusquam nunc obvium, " capessere locum in Historia Assyria conmodissimum potuit, " siquidem Ninus, ut Vossius optime, Assyriæ metropolis. " Non equidem nescio, Cel. Fabricium de integrioribus, quam " nostræ sunt, Musis, ab Aristotele versatis et lectis, su- " spicatum: quæ suspicio, si verum amamus, litem lite resolvit. " Ostendi enim oportuerat, ubi et quibus rebus fuerint de-

* Lib. VI. 39.

† [Scilicet, quam rem lib. I. c. 75. ait se ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι *declaraturum*, eam non in sequentium librorum aliquo, sed in eodem lib. I. cap. 124. declaratam videmus. S.]

‡ Lib. I. 184.

|| Libro eodem cap. 106.

§ De Historicis Græc. lib. I. c. 3.

¶ Histor. Animal. lib. VIII. 1.—[Immo lib. VIII. c. 18. quod aliis est cap. 20. At ibi alii libri, quos Camus et Schneiderus secuti sunt, non Herodotum, sed Hesiodum edunt auctorem.]

" curtatæ. Liber utique primus, Babylonicis et Assyriis rebus
" abundans, adeo aptus et nexus cohæret, ut locum τῇ διηγήσει
" περὶ τὴν πολιορκίαν τῆς Νίνου adpositum concedat nullum. Λόγοι
" proinde Ἀσσύριοι, nisi memoria philosophum deceperit, ab-
" soluti editique fuerunt. Quorum quidem editio tanto certior
" et omnibus dubiis in posterum foret libera, si fragmentum
" inde, quod Jo. Bouherii sollertiam advertit, perduraret.
" Apud auctorem Chronici, cui Paschale nomen,* Sesostris,
" rex Ægypti, continuo victoriarum cursu Assyrios, Chaldæos,
" Persas Babylonem usque, Asiam præterea, omnem Europam,
" Scythiam et Mysiam domat: in Ægyptum reversurus xv.
" millia Scythicæ juventutis in Perside, assignata illis fertili
" et conmoda sede, collocat: postea illi Parthi de Persico
" sermone, alioqui Scythæ, virtute bellica longe præstantissimi,
" καθὼς additur Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος ταῦτα συνεγράψατο, *sicuti*
" *sapientissimus Herodotus hæc tradidit.* Ubi tandem? Musæ
" tacent. Ergo ex libris, uti conjicitur,† Rerum Assyriarum.
" Quod equidem valde demiror. Herodotus de Sesostride multo
" scripsit diversiora:‡ Assyriaca ejus post Aristotelis fata Hi-
" storicos, Geographos et Grammaticos latuerunt omnes, nec
" quisquam hilum inde decerpsit; et obscurum hominem seculi
" post Christi natales septimi ea lectitasse putabimus? Immo
" cuncta cum pulvisculo Chronici sartor corrasit ex Jo. Malala,||
" quem Suidas§ sibi ducem optavit, haud sane fidelem, et in
" Herodoti tempore finiendo¶ plane stultum. Sed pœnarum
" ille satis Rich. Bentleio, V. Cl., in eruditissima ad Jo. Millium
" Epistola dedit, et sperni potest. At plurima Is. Vossius fra-
" gmenta Herodoti detexit, quæ nihil nostras ad Musas; ea
" promi ex conmentariis Rerum Assyriacarum potuisse,**
" suspicantur. Fateor ultro, talia in Grammaticorum scholiis
" et Lexicis inveniri, quæ Is. Vossius, modo ea curate excussisset,
" Herodoto citra dubium abjudicasset. Conpendiario scri-

* Chr. Pasch. p. 38. D. Edit. Venet.

† Vid. Bouherii Diss. Herodot. cap. 1.

‡ Lib. II. 103.

|| Chronograph. p. 28.

§ In Πάρθοι et Σῶστρις.

¶ Chronogr. p. 200.

** Bouherius Dissert. Herod. c. 1. Colomesius Oper. p. 325. Berkelius in Steph. Byz. voc. Ἀνδανία.

" ptionis modo, in scriptis codicibus non parce obvio, ΗΡ, " ΗΡΟ, ΗΡΟΔ. notare Herodotum, Herodorum, Herodianum, " queunt. Inde error et confusio: hinc jactata toties Herodoti " fragmenta, veræ Herodori aut Herodiani laciniæ; quem- " admodum in Dissertatione Herodotea liquidissime, ut opinor, " patefeci: questus ibidem sum de doctissimi Des Vignoles* " inprudente decreto super interitu Assyriacorum, de quibus " hactenus."

Hæc de *Herodoti Vita Scriptisque* Wesselingius. Idem argumentum erudite copioseque Larcherus etiam in introitu Gallicæ versionis pertractavit. De universo vero harum Historiarum instituto, et de mirabili arte qua illud exsecutus est suavissimus scriptor, in primis legi meretur supra laudatus Creuzeri nostri liber qui de *Historia Arte Græcorum* inscribitur.†

* Chronolog. lib. IV. 4, 6. etc.

† Consuluisse etiam juvabit duas Commentationes, auctore Meierotto, *Sur Hérodote et le but de son Histoire,* Actis Acad. Reg. Berolin. ann. 1792. et 1793. p. 574 seqq. et p. 599 seqq. insertas.

PRÆFATIO

DE EDITIONIBUS HISTORIARUM HERODOTI

ET DE CODICIBUS MANUSCRIPTIS

ALIISQUE PRÆSIDIIS

QUIBUS VEL WESSELINGIUS USUS EST VEL

NOBIS LICUIT UTI.

WESSELINGIUS post ea, quæ de Herodoti Vita Scriptisque ab illo disputata in introitu prioris partis primi hujus Tomi nostræ Editionis retuli, reliquam *de Editionibus Historiarum Herodoti Codicibusque manuscriptis* disputationem in hunc modum persecutus est:

" NUNC," inquit, " progredi præstat ad Musarum publica-
" tas Editiones:* quarum princeps Latina, Venetiis anno
" MCCCCLXXIV. provulgata,† Laurentium Vallam, doctissimum
" virum, multorum olim odio et invidia mersum, auctorem
" profitetur. Versio, non sane absurda, quamquam mendo-
" sissime descripta, et Interpretis oscitantia sæpe aberrans, H.
" Stephani et aliorum castigationibus purgata, servatur in hunc

* [*Indicem Editionum Herodoti* ejusque *Versionum* nonnihil auctiorem Fabriciano-Harlesiano exhibuit Aug. Christ. Borheck in Præfatione suæ Editionis, Lemgov. 1808. p. 57—86. S.]

† [Rariorem illam principem Versionis Laurentianæ Editionem, ut multa alia pretiosa literarum monumenta, possidet Bibliotheca publica Civitatis Argentoratensis. De versionis hujus ratione nos in prioris Partis primi hujus Tomi introitu nonnihil præfati sumus. S.]

" diem. Quid in ea Pet. Dan. Huëtius,* quid alii deside-
" raverint, notum est in vulgus. Non omnium tamen culpam
" Laurentius præstare debet.† Multa operis, quod primus
" occupavit, difficultate excusari queunt; plura recidunt in
" membranas, quas vertendo expressit, bonas quidem, sed in
" *Clione* miserabiliter luxas et mancas. Aldus codicem Græcum
" eo in libro decem prope chartis abundare et Vallæ Latina
" excedere adnotavit verissime. Desunt, quod accepto beni-
" volentia Amplissimi G. Meermanni Veneto interpretationis
" exemplari conperi, sectiones sive capita tota, aut magna ex
" parte, XCII. XCIII. XCIV. XCVI. C. CIII. CIV. CV. CVI. CXXXI.
" CXXXII. CXXXIII. CXXXIV. CXXXV. CXXXVI. CXXXVIII. CXXXIX.,
" tum universa a cap. 140. usque in cap. 178., denique cap. 199.;
" itidem ex schedis Archiepiscopi Sancroft et Vindobonensibus,
" admirabiliter Vallæ codici conspirantibus, exulantia. Hæ-
" sitare memini, uter hiantia Vallæ Latina expleverit, Petrus-
" ne Phœnix, additiones suas Editione Parisina apud Jo.
" Parvum MDX. ambitiose jactans, an Conrad. Heresbachius.
" Nunc de Petro Phœnice dicta‡ retracto. Nullæ ejus,
" quantumvis Laurentii Latina, Aldi indicio, bene nosset
" mutila et defecta, accessiones, additiones nullæ. Omnes
" Heresbachio debentur, conmentato ad hunc modum:|| *Ad*
" *hæc in primo libro a nobis adjecta plus minus novem folia, a*
" *Laurentio haud scio qua occasione prætermissa; quæ certe*
" *nemo infitiari poterit, quin illuc pertinerent, ut quod Græcum*
" *exemplar atque adeo contextus ipse narrationis testentur.*
" Quidquid ergo in sectionibus illis peccatum, Heresbachii est,
" non Vallæ.

" *Græcas Herodoti Musas* primus Venetiis MDII. nitidissime
" prodire jussit Aldus Manutius, *eo gratiores fore existimans,*
" *quoniam multis exemplaribus castigatæ*, quæ illius verba,
" *emittebantur.* Neque ea falsus opinione vir sollertissimus
" fuit. Læto gratoque eas animo Joach. Camerarius, eximium

* De claris Interpret. p. 226.

† [Conf. Wesselingii Dissertat. Herodoteam. c. VIII. 5. S.]

‡ Dissert. Herodot. c. 8. [Item in Not. ad Herodot. I. 54, 10.]

|| Epistola ad Jo. Gogravium, præfixa Edit. Latinæ Herodoti anno MDXXXVII.

"doctæ Germaniæ decus, accepit et sinu fovit; cumque *ex-* "*empla Historiarum** *Herodoti et requiri a studiosis Græcæ* "*linguæ et non facile reperiri conperisset, auctor fuit Jo.* "*Hervagio, ut sua in officina expressa edere vellet.* Hortanti "præclaro viro, et egregiam prorsus cum Herodoti vindiciis "et Ionicæ dialecti figuris Præfationem suppeditanti, paruit "strenuus et attentus chalcographus, Aldi exemplari Basileæ "MDXLI. et MDLVII. presse repræsentato. Utriusque, Aldini "in primis, dos præcipua est, quod Ionici sermonis formam "raro neglexerit, atque elegantissime conpluscula, inse- "quentium temeritate aut mutata aut socordius præterita, "descripserit.

"Amplior H. Stephano gloria ex studio et cupiditate Mu- "sas ornandi obtigit. Offensus infida Vallæ versione, erro- "res et peccata ejus callidissime patefecit, omnemque, præ- "scripta elegante pro Herodoto ad criminatores Apologia, "anno MDLXVI. recognovit. Qua functus opera, Græcum "Aldi exemplum recentavit MDLXX., atque iterum MDXCII. ad- "positis, quæ in priore omiserat, Vallæ Latinis.† Rationes "instituti laboris sic prodidit:‡ *Non eas tantum, quas ante,* "*diversas scripturas (ut Græci διαφόρους γραφὰς appellant)* "*exhibui, sed et numerum earum auxi, et censura adhibita* "*quasdam exauctoravi; non tamen ita ut amandarem, sed* "*tantum ut loco suo motis alium minus honorificum darem.* "*Ex ipso enim textu, ut hodie moris est vocare, in marginem* "*transtuli. Sed quasdam vicissim majore dignas honore judi-* "*cavi, ideoque illas hinc illuc transtuli.* Inde post Aldum "scriptas membranas in consilium misisse, atque ex illis ea "sibi et Herodoto elegisse, quæ potiora censuerat, adparet;‖

* Ex Præfatione edit. Hervagianæ Primæ.

† [Duas istas Henr. Stephani editiones in *Varietate Lectionis* his notis distinximus, ed. Steph. 1. et ed. Steph. 2. S.]

‡ In præfatione Editionis Græco-Latinæ.

‖ [Quamquam titulus prioris *Editionis Stephanicæ*, quæ Græca sola exhibet, *Herodoti libros* profitetur *ex vetustis exemplaribus recognitos;* tamen nec in ejusdem Editionis, nec in alterius Præfatione mentionem ullam fecit Editor *Codicum manuscriptorum* a se ad recognoscendos Herodoti libros adhibi-

"quamquam et de conjectura pauca refinxit. Quæ quidem "libertas laudem potius, quam insultationem ac odiosam cri- "minationem, meruit. Peccaverit vir egregie sedulus in qui- "busdam: quid illis usu venit, qui schedas omnium emen- "datissimas ostentarunt? Opus in cuncto hoc genere cura "est, quam humana conditio admittit, diligente: ea prudenter

torum. Quin et in secundæ Editionis Præfatione satis etiam diserte professus est, frustra se ad illum diem vetus exemplar, e quo hi libri corrigi possent, exspectasse. Atque, ut dicam quod sentio, videtur mihi H. Stephanus nullum prorsus Codicem manuscriptum, ad cujus fidem Herodoti Historias recognosceret, ob oculos habuisse. Quod si quis vero ex me quærat, unde igitur διττογραφίας illas hauserit Stephanus, quas et in prioris editionis marginibus, et copiosiores etiam in Editionis Græco Latinæ oris exhibuit? Primum hoc tenendum est, esse illarum *Lectionum marginalium* tria genera. Scilicet, tametsi unicuique earum hanc notam γρ̄άι (id est, γράφεται) præfixit Editor, tamen pars earumdem non nisi *conjecturæ* sunt, ex quibus mendosas quas ille judicavit Aldinas lectiones corrigendas censuit. Alterum est lectionum marginalium genus earum, quas ex Aldino contextu, tamquam manifestius vitiosas, ejecit Editor, sed tamen in ora adnotandas judicavit. Denique tertium genus tale est, ut dubitari quidem vix possit esse eas e *MSto libro* ductas; quemadmodum etiam multæ ex his, quæ loco ejectarum Aldinarum in contextu Stephani exhibentur, haud dubie e vetustis libris ductæ sunt. Sed de hoc genere ita statuendum videtur: usum esse Stephanum exemplo quodam sive Aldinæ sive Hervagianæ Editionis, cujus in marginibus partim lectiones e manuscripto quodam codice, (sive illi plures fuere,) partim vero docti cujusdam viri conjecturæ ita promiscue adnotatæ fuissent, ut incertus subinde ipse Stephanus fuerit, utrum e vetusto codice ducta fuisset aliqua scriptura, an nonnisi conjecturæ deberetur. Cujus rei quum multa alia mihi visus sum indicia observare, tum illud satis manifestum, quod, postquam lib. II. cap. 47. pro vitiosa Aldi scriptura ἀσθενείης βιούς τε τινὰς πλάσαντες ὗς, verissimam hanc, ἀσθενείη βίου, σταιτίνας πλάσαντες ὗς, posuisset, deinde in posterioris Editionis Præfatione, loco probatissimæ hujus scripturæ, aliam, et eam quidem parum probabilem, sua de conjectura proposuit: qui si scivisset esse istam ex manuscriptis libris ductam, (sic enim legunt veteres codices propemodum omnes) non erat medio in sole obscuram lucernam circumspecturus. Cæterum, sicut in *Græcis* multa rectissime constituit idem Stephanus, sic et de *Latina versione* hactenus optime meritus est, quod in posteriore editione, in qua Herodoti Græcis Vallæ Latina adjuncta sunt, pluribus in locis ubi vitiosa Vallæ versio est, (prætermissis quidem longe pluribus, quæ ejusdem sunt generis,) aptiorem interpretationem in ora adjecit: quo spectat id quod in titulo ejusdem editionis his verbis prædicatur, *cum Vallæ interpretatione Latina ab Henr. Stephano recognita.* Eædem castigationes versionis Laurentianæ deinde in editione Jungermani, et in Londinensi, quæ Galeo vulgo tribui solet, in ima ora cujusque paginæ exhibentur. S.]

" insumta, si qui cadant, maligna criminationis traductio " abesse debet; et hoc magis, quoniam vetustiores et pro- " biores codices nancisci, fortunæ quoddam donum est, non " judicii: propterea vero se venditare et alios longe post se " ponere, profecto illiberale.* At istud ulcus tactum respuit.

" Secundam H. Stephani editionem, priore non prorsus " posthabita, Francofurti anno MDCVIII. Got. Jungermannus " [Gothofr. Jungermanus: sic nomen suum ipse scribere con- " suevit,] iteravit sollerte diligentia; textumque, quem vocant, " in *Capita* sive *tmemata* secuit et distinxit, ac Indicem ad ea, " magna quærentium utilitate, acconmodavit: insuper διττο- " γραφίας ex schedis Palatinis *Narrationi de vita Homeri* ad- " scripsit, et Λεξικὸν τῶν Ἡροδοτείων λέξεων ex Ms. Melch. " Heimsfeldii Goldasti, ut de Ctesiæ fragmentis, ejusdem in- " dustria adauctis, nihil addam, nobis dedit. Illam autem " viri optimi operam Genevæ MDCXVIII. ita repetiverunt, ut " utravis recte cognita ambas te nosse putes. At res secus " habet. Editor, aut (si mavis) corrector, non utique indoctus, " varias Æm. Porti suspiciones orationi inculcavit; alia, neque " inprudenter, ex Vallæ Latinis correxit; hoc vituperabilis, " quod illud consilium occultum habuerit.

" Prius deinde Jungermanni Francofurtense exemplum " non sine corollario recudendum curavit vir prædicatione " dignissimus Th. Gale Londini MDCLXXIX. Exornavit illud " Chronologiâ Herodoteâ, Indice dictionum Ionicarum, et " Variantibus Lectionibus, laudabili sane studio. Erat illi in " oculis et manibus scriptus liber Archiepiscopi Cantuariensis " Guil. Sancroft, et Collegii Etonensis alius: ex utroque " varia, quamquam in priore subinde peccans, nobiscum con- " municavit: neque non Athenæum, Eustathium, Suidam et " plures, qui testem Herodotum in rem suam advocarant, aut " ab eo aliqua sumserant mutua, sedulo adhibuit. † Vere

* [Rusticam Jac. Gronovii importunitatem, qua et in alios doctos viros, et in H. Stephanum ille invectus est, tacito hominis nomine notatam Vir cordatissimus voluit. S.]

† [*Londinensis* illa *Editio*, quæ Ga-

"scripsit, infinita esse, quæ ope codicis Archiepiscopi in-"staurari queant: est enim isto in genere præstantissimus. "Sed maluit, indicio contentus et voto, ut aliquis oriatur, cui "otium sit uberius et ingenium ad Herodotea perpurganda, "hanc aliis curam tradere.

"Ortus est, uti ille optaverat, Jac. Gronovius, cujus in "Græcos Latinosque scriptores amor singularis et excellens "eruditio in celebritate et omnium ore versatur: Herodotum "ad *membranas Mediceas*, quibus nihil par aut simile arbitra-"batur, diligentissime examinavit: plurimis inde vitiosis pri-"stinum nitorem et colorem reddidit, aliis liquidissimam lucem,

leò adscribi vulgo solet, cujus Viri tamen ne nomen quidem in fronte comparet, nonnisi privato bibliopolarum consilio fuit suscepta; quibus nihil aliud fuerat propositum, nisi ut verbum de verbo, quidquid Jungermaniana continebat editio, repeteretur: idque consilium illi fideliter quidem, sed tam invido iniquoque in Jungermani memoriam animo, tamque inepte callida ratione exsecuti sunt, ut nec in operis titulo, nec usquam alibi, ne in fronte *Præfationis* quidem, quæ tota Jungermani est, nomen optimi Viri ediderint. Jamque omnia, unà cum ipso *Indice* Jungermani, typis erant excusa, quum commode se facturos judicarunt iidem homines, si Corollariis saltem quibusdam suam augerent Editionem. Itaque et *Chronologiam* quamdam Herodoti nescio a quo viro docto conficiendam curarunt, et Thomæ Gale Viro multâ doctrinâ conspicuo persuaserunt, ut et ipse de suo aliquid adjiceret. Ille igitur et *Glossarium vetus*, quod Jungermanus e Goldasti schedis ediderat, multis ex Hesychio, Suida, et Gregorio Corinthio ductis Glossis auxit, et *Variantes* illas *Lectiones*, Wesselingio memoratas, *et Notas breves ad Herodotum, vere* κατ' ἐπιδρομὴν, ut ipse profitetur, *ex Herodoto suo* (id est, ex Herodoti exemplo, cujus oris Notulas illas olim adscripserat) *in calcem hujus Editionis transfudit:* atque hæc corollaria reliquo operi jam absoluto ita adjecta sunt, ut proxime ante Indicem, qui jam et ipse impressus erat, collocarentur. Denique quum idem Galeus persuaderi sibi passus esset, ut Dedicatione ad Sancroftum scripta, Archiepiscopum Cantuariensem, cujus e vetere codice MSto præcipuæ Variantes Lectiones ductæ erant, editionem hanc commendaret emtoribus; eadem Galei dedicatio, abjectâ Jungermani Epistolâ dedicatoriâ, in illius locum suffecta est: quo factum, ut hanc proxime excipiens Præfatio ad Lectorem, quæ nomen præfantis nec inscriptum nec subscriptum habet, eam speciem præferat, quasi idem Thomas Gale eam conscripsisset: quum, verum si quæris, tota Jungermani sit. Breves illas, quas diximus, *Galei Notas*, quatenus e *cod. Arch.* ductæ sunt, post certiora ex eodem Codice Excerpta, quibus Wesselingius usus est, nil opus fuit in hac nostra Herodoti editione verbum de verbo repetere; reliqua partim *Varietati Lectionis*, partim, sicubi commodum visum erat, Adnotationibus nostris inserta sunt. S.]

" et Valiæ quoque Latinis, adscriptis Adnotationibus, exactis " profecto et eruditis, adspersit Lugduni Batavorum MDCCXV. " Magna hinc Gronovio laus et gloria, neque inmerita; quam " nimia tamen et pæne superstitiosa libri Florentini veneratio " nonnihil dedecorasse visa est. Non exprobro virulentam " dicendi acerbitatem, viros præclaros ex levi culpa, sæpe " etiam nulla, lacerantem; neque ea ingero, quæ docti ho-" mines, Küsterus, Berglerus, Bouherius atque alii ejus in Ad-" notationibus desiderarunt: cognitissima ista sunt, haud ef-" fectura, ut summi viri, quem docentem juvenis admiratus fui, " labor contemtus negligatur.* Immo hæc dum scribo, culta " ad me Herodoti editio adfertur, Glascuæ tot minoribus volu-

* [De motibus, quos excitavit *Gronoviana Herodoti editio*, consuli possunt scripta ab Harlesio ad Fabricii Bibl. Græc. T. II. pag. 342. commemorata. Ut vero laudem meretur verecundia, quo suum de tam inepto quam importuno sene, quo olim præceptore usus erat, judicium interposuit Wesselingius: sic incredible est quam pueriles in nugas stupida illa *codicis Medicei* veneratio abripuerit hominem, qui vel manifestissimas librarii hallucinationes sæpenumero pro genuina Herodoti scriptura et ipse arripere non erubuit, et aliis, vellent, nollent, conatus est obtrudere. In quo illud tamen, bonâ Lectorum fortunâ, prudenter ab eodem factum non debet dissimulari, quod quolibet in loco, ubi ex idoli sui præscripto aliquid in Græco exemplo mutavit, continuo simul in ima cujusque paginæ ora eam scripturam adposuit, quam Jungermani atque Stephani editiones exhibuerant: quod ille quidem non tam hoc consilio fecisse videtur, ut æquam legentibus faceret optandi et per se judicandi potestatem, quam quo facilius certiusque intelligerent lectores quantum sit quod ipse ad restituendam germanam sinceramque auctoris scripturam contulisset. Nec vero est inficiandum, revera et maximi pretii esse *Mediceum* illum *codicem*, et permagna in Herodotum merita ejusdem Jac. Gronovii; quam plurimos quippe Scriptoris nostri esse locos, qui, quum in superioribus editionibus corrupti aut mutili fuissent, per hujus viri industriam ex codicis illius præscripto rectissime fuerint curati et in integrum restituti. Codicem ipsum Bandinius in Catalogo Codicum Græc. Bibliothecæ Laurentianæ T. II. col. 657 seq. his verbis describit: *Herodotus, codex vetustissimus, omni laude major.—Membranaceus, in folio minori, seculi X. optime servatus. Tituli librorum uncialibus literis aureisque sunt descripti. Constat foliis scriptis* 374. Profitetur ibidem idem Bandinius, de fide Gronovii in exhibendis variantibus lectionibus, quam integerrimam arbitratus fuisset, dubitare tandem se cœpisse, quum vidisset prope finem operis (lib. IX. cap. 120.) codici huic adstrui scripturam Πρωτεσιλάῳ, pro Πρωτεσίλεῳ quod ibi in codice legitur. Quo loco equidem caussæ defensionem Gronovii hactenus suscipere debeo, ut moneam, non diserte illum codici huic scripturam Πρωτεσιλάῳ adstruxisse; solummodo inta-

"minibus, quot Musæ censentur, formis descripta anno "MDCCLXI., Gronovianam, desectis tamen Adnotationibus, "æmulans.

"De mea editione [*sic pergit scribere Wesselingius*] non "multis agam. Conjecto ante hos undecim annos in ejus "consilium cura princeps conquirendi suppetias *Codicum* "*scriptorum* fuit, quam prosper non destituit successus. Pa- "risiis Io. Capperonerius, V. Cl., benivole excerpsit a viris "doctissimis Menoto et Geinozio ex tribus Regiæ Biblio- "thecæ membranis in margines exempli Gronoviani collata, "sed parciore, quam speraveram, manu: multa quippe, le- "vissimi momenti, sordes et quisquillias opinatus, sciens vo- "lensque præterierat. Hinc mea longe discrepabat sententia. "Clariss. D. Ruhnkenium, Lutetiæ Parisiorum studiorum "caussa tum morantem, litteris adduco et expugno, ut ea "usibus meis ne negentur. Factum est egregio amicissimi

ctam, qualem superiores dederant editiones, reliquisse, quum codicis hoc loco scriptura diligentiam ipsius observationemque effugisset. Nam, quod cuilibet vel doctissimo diligentissimoque homini in conferendis vetustis codicibus accidere solet, ut non leviores solum, verum etiam majoris momenti differentiæ aciem ejus observationemque subinde prætereant, id nec mirum est, nec culpari admodum debet, si idem Jac. Gronovio accidit; qui præsertim ardentior etiam tunc juvenis codicem illum Florentiæ non per otium in museo suo potuerat tractare, sed in ipsa Laurentiana bibliotheca, sub oculis puto bibliothecarii, coactus erat excutere, suasque e spisso volumine notulas ita raptim ac veluti cursim excerpere. Quo magis illi accidere debuit, (quod non semel, ut Bandinius, sed pluribus in locis observare mihi visus sum) ut probas passim codicis lectiones fugiente oculo præteriret, aut subinde aliud temere pro alio in excerptis suis poneret. Sed tanto etiam magis subit mirari, quo pacto, quum post amplius quadraginta annos demum editionem Herodoti esset adgressus, a se impetrare potuerit, ut, quemadmodum *Mediceum* illum codicem genuinam ubique repræsentare Herodoti scripturam sibi persuaserat, sic et confideret, nihil in suis notulis esse quin exactissima fide ipsum Mediceum exemplum usquequaque repræsentaret. Cæterum in *Varietate Lectionis*, quæ non minus ex diversis editionibus, quam e manuscriptis Codicibus, partim a Wesselingio partim a nobis collecta est, *Gronovianæ editionis*, eamdem ob caussam quam supra memoravi, perraro fit mentio. Scilicet, ubicumque pro scriptura quadam *codex Med.* testis advocatur, ibi fere constanter, nisi diserte secus monuero, intelligi debet, eamdem scripturam a Gronovio fuisse adoptatam. S.]

" viri candore et auxilio, quod tantopere desiderabam, hoc " etiam monentis, codicem primum, cujus A. index, ingentis " esse pretii, et tantæ, sive litterarum ductus sive membrana " spectentur, pulcritudinis, ut vix alius, quicum conparari " possit, inveniatur. Debentur ejusdem Capperonerii bonæ " voluntati excerpta ex schedis, seculo XV. exaratis, mona-" sterii *S. Remigii congregationis S. Mauri in Francia*, priores " duo libros et tertii magnam partem conplexis :* tum alia ex " codice, in Bibliothecam Regiam novissime illato, in quo *ex* " *IX. Herodoti Musis fragmenta* haud pauca; denique " Λέξεις Ἡροδότου ex forulis Bibliothecæ Sangermanensis, vul-" gatis olim ex schedis Goldasti longe utiliores.

" Quæ quidem cum laudabili sollertis viri studio, propter " quod illi gratia manebit, colligerentur, conmodum ad me vir " eruditus et plurimum reverendus Henricus Gally, S. T. P., " magnæ Britanniæ Regi a sacris, invisit. Varios inter jucun-" dosque sermones venitur ad Herodotum : vehemens præ me " ferebam desiderium codicis Archiepiscopi Guil. Sancroft, " Cantabrigiæ † asservati, et Galei laudibus adeo celebrati. " Tum vir multo humanissimus prolixe auxilium polliceri, nec " polliceri tantum, sed et præstare. Abs reduce in Britan-" niam non multis post mensibus exemplum Galeanæ editionis " accipio, instructum discrepantibus libri Archiepiscopi scri-" pturis, sollertissima Celeb. Ant. Askew manu enotatis, unà " cum corollario ex ipsius Askew chartaceo codice annorum " ferme quingentorum, primore quidem Musæ primæ parte " manco, sed perutili. Utraque opera mihi jucundissima ac-" cidit ob excellentium virorum amicitiam et accurationem, " qua nihil supra. Neque non mihi celebranda adfuit ill. " Baronis de Swieten in Herodoto adjuvando benignitas; de " meo enim instituto per litteras admonitus, promtissime Vin-

* [Desinit ille *cod. Rem.* in Herodoti lib. III. cap. 70. ut ibi Wesselingius monuit. De *Codice Parisiensi* quibus complura ex Herodoti Musis *Fragmenta* continentur, itemque de reliquis *Herodoti Codicibus*, qui in *Bibliotheca Regia* servantur, infra nobis erit dicendi locus. S.]

† [In bibliotheca Collegii Emanuelensis. S.]

"dobonensis Bibliothecæ schedas Græce perito homini cum "edito Genevensi contendendas tradidit, et, quæ nobilissimi "viri humanitas, transsumta inde ad me officiosissime cu- "ravit.

"Par fuisset Amplissimi Cardinalis Quirini benivolentia in "promisso ex libris Vaticanis auxilio, nisi mors illud interce- "pisset, plenissimo tamen favoris in epistola Cl. Assemanni su- "per locis quibusdam Herodoteis. Quod illum autem præstare "non siverunt fata, cumulatissime ejusdem loci et dignitatis vir "eminentissimus, Cardinalis Passioneus explevit: namque co- "gnita mea schedarum Vaticanarum cupidine, perhumaniter "rescripsit, eas nec admodum bonas, nec priscas videri: esse "sua in Bibliotheca, ex Sfortiana profectas, integriores, ni- "tide pictas et veteres; harum se διαφόρους γραφὰς mihi non "negaturum. Absolvit vir summus, quod receperat, libera- "liter; cujus ego excellentem in illo fastigio, dum supererat, "humanitatem et erga me studium laudibus ferre et grata "mente recolere, desinam nunquam. De libro vera omnia: "circa seculum duodecimum in charta Pergamena ab docto "scriba exaratus est, præstantia Mediceo nihil cedens, sæpe "superior. Illorum vero codicum excerptis occupato, atque "operi, formis exscribendo, dudum intento, ex Britannia "consultissimus I. A. Helvetius editum Jungermanni exem- "plum transmittit, cujus in margine ex schedis Archiep. et "duobus Oxoniensibus adnotamenta, sed dilutiore atramento, "sæpius plumbo scriptorio, picta, eaque propter in haud "paucis ambigua. Tribui illis, quamquam suspensior, neque "pœnituit, locum, et gratias veteri amico.*

"Et hos quidem manu descriptos Codices, tot diversis "locis erutos, non eodem capite manasse, manifestissime "conperi. Ubi lacer est et hiascit Vallæ liber, ibi in MSS.

* [Denique ex Veneto etiam Codice lectiones nonnullas citavit Wesseling. quæ ex Zanetti Catalogo Bibliothecæ S. Marci T. II. p. 169. ductæ sunt, nec ultra lib. I. cap. 32. progrediuntur. S.]

"Archiep., Vindobonensi, et plerisque Vaticanis et Oxonien-
"sibus lacunæ. Si quid in his aut præcipuum aut exorbi-
"tans, idem apud Laurentium. Conpar in quam plurimis
"inter Mediceum, Passioneum et Askew Codd., Passioneo
"in alterutrius lapsu rectum, ut plurimum, tenente, con-
"cordia. Ceterorum, quorum continua excerpta haud ad-
"spexi, constantem consensionem testari nequeo. Tres pri-
"ores eodem ex fonte, sive antiquiore membrana, hausti vi-
"dentur, cujus scriba, fortasse offensus crebris Musæ primæ
"excursibus, cunctos inprudenter abscidit, et, ne hiatus tædio
"forent, nexum seriemque orationis callide aptavit. Ultimi
"tres aliis ex schedis descenderunt, prudentiorem amanu-
"ensem et nihil temere auferentem indeptis, atque ea de
"caussa conmendatiores. Reliquas scripturæ differitates, quæ
"sane quam multæ, acceptas librariis, Ionicæ dialecti veneres
"conmuniore sermone mutantibus, vocesque optimæ notæ et
"earum veteres inflexiones, quod ab usu abierant, perver-
"tentibus, refero. Damnosum illud Herodoto institutum
"videor mihi sæpissime deprehendisse et certissimis docu-
"mentis in omnium posuisse conspectum. Namque ipsi Scri-
"ptori, Musas de novo recensenti, quæ quorundam suspicio
"fuit, discrepantiæ notabilis originem non ausim tribuere:
"atque hoc minus, quoniam in vocabulis, citra dubium
"pravis, admiranda sed et fœda omnium adparuit conspira-
"tio. *

"Quo modo cunque autem se ista habuerint, neglectos et
"quodammodo contemtos ab Editoribus fuisse *Scriptores qui*
"*Herodotea advocarunt* et exscripserunt, miratus sæpe fui.
"Ex Dionysio mihi Halicarnasseo, Strabone, Plutarcho,
"Pausania, Stobæo, Eustathio, et aliis hac de familia, sele-
"geram plurima, publicatis meliora. Vidi deinceps simile
"Steph. Bergleri, viri doctissimi, eundem mecum exercentis

* [Notum est, jam olim Philemonem grammaticum conquestum esse, πολλὰ φέρεσθαι μέχρι νῦν ἁμαρτήματα κατὰ τὴν Ἡροδότου συγγραφήν: referente Porphyrio, Quæstion. Homericar. cap. 8. (in Barnesii editione Homeri Vol. I. p. XCII.) S.]

" agrum, propositum. Apud animum is constituerat Th. " Galei exemplum nova editione recudere, et, quia ex MSS. " deerat auxilium, ex priscorum advocationibus præsidium " quærere: id mihi ejus ex libro, hujusmodi citationibus " referto et paucis ad primam Musam notis, Galei animadver- " sionibus subjiciendis, paruit. Studium viri valde fuit in- " dustrium, sed in Hermogene et ejus Scholiasta, Stobæo, et " Eustathio in Dionysium, quos tum legisse non videtur, " claudicans. An vero ad Herodotum recte curandum id " suffecerit,* dixerint alii. Ipsemet, viso Gronoviano, cujus " ne meminit quidem, opere, suum abjecit; adnotationesque, " toties ad Alciphronem promissas, animo magis agitavit " quam absolvit. Nullas certe, præter paucas illas, et male " cohærentes, adspexi: boni quidquid inerat, auctori atque " observatori tributum est; immo gratus agnosco, pauca " Eustathiana, a me prætervisa, ex illius indicio venisse; " debeoque adeo memoriæ viri doctissimi, pariterque infeli- " cissimi, ut ejus ad posteritatem industria cum laude pro- " pagetur.

" Aliud consilium Jo. Corn. de Pauw, vir Græce doctissi- " mus, sed sui semper arbitrii, amplexus fuit. Unicum illi " Th. Galei adfuit exemplum et animi incitatioris inpetus, " cujus ope salebrosis Herodoti locis medicinam pro virili " fecit, salubrem sæpe et probabilem. Cui labori, quod " observasse reminiscor, juvenis admodum, et ante vertentis " seculi annum xv. invigilavit. Nulla hinc apud eum in " Lugdunensem editorem [Gronovium] animadversio, nulla " ejusdem laus, nulla mentio; a qua, bene si illum novi, sibi " non temperasset; neque a me dissentient, qui familiarius " ipsum variaque ejus scripta cognoverunt. Schedas illius, " minutissimis pictas litteris, mecum vir perhumanus, et salu- " taris artis peritia apud Amstelodamenses celebris, Jo. Jac. " Ostens communicavit. Conpar fuit de Herodoto bene " merendi voluntas Jo. Jac. Reiskii, viri clarissimi. Ductu

* Vide Miscellan. Lipsiens. Vol. VIII. p. 295.

"sagacis et fæcundi ingenii emendationes, sollicite investi-"gatas, Miscellaneis Lipsiensibus inseruerat. Dedit mihi "perofficiose, ut sub incudem revocatis et varie a se mutatis "uti liceret; nuper vero iterum iterumque recensitas et "correctas publice exstare jussit.* Ingratus forem, nisi "utiles mihi, etsi sæpius dissentienti, profiterer fuisse. Singuli "in hoc studiorum genere gustum quendam habemus, neque "eadem omnibus sapiunt. Qua ex libertate nihil inconmodi, "immo ad veritatem, modo verborum absit contumelia et "rixandi pruritus, conmodi multum. Illam me amplexum, "pro vetere amicitia, non ægre feret vir doctissimus. Laudabit, "sat scio, istum animi mei habitum Fr. Lud. Abreschius, vir "clar., cui varias ad intricatiora Herodoti verba animadver-"siones et explanationes acceptas fero. Μεγάλη illi et Reiskio "χάρις. Ejusdem Cl. Jo. Ern. Imm. Walchio ob ceras "miniatulas eruditissimi Carol. Sam. Schurzfleischii, in quibus "doctorum virorum, Bocharti, Fabri, Valesii, Vossii et ali-"orum, de Herodoto non male meritorum, indicia, exscriptas "ex Gothana Bibliotheca, debitor sum. Adleverat non "multum dissimiles marginibus Hervagiani exempli anni "MDXLI. M. Sladus, quas Celeb. Pet. Burmannus Secundus, "talium haud parcus promus condus, meas esse, ut alia "multa, voluit, nec non Is. Vossii conjecturas, manu magni "Grævii scriptas, et Jac. Ph. D'Orvillii plures. D'Orvillianas "serius, opere Herodoteo fini proximo, usurpavi, et magnam "partem ad conmentarium viri eruditissimi in Charitonem "additas intellexi; Vossianas coram mihi olim Clar. Jo. "Alberti, cujus mortem nondum eluximus, tradiderat.

"Solidum tamen Pet. Burmanni Secundi, viri amicissimi, "beneficium: cui et reliquis omnibus laudatissimis hominibus "uti debendi reus sum, ita nemo sibi addictum magis et ob-"strictum me et Herodotum habet, quam L. C. VALCKENARIUS. "Namque ut conperto accepit vir diuturna familiaritate mihi

* [*Animadversiones ad Herodotum.* In Jo. Jacobi Reiske Animadversionum ad Græcos Auctores Vol. III. Lipsiæ 1761. pag. 81—182. S.]

"junctissimus, quid molirer, Observationes transmisit, et fla-
"gitanti, ut continuaret inchoatas et in partem laboris veniret,
"peramanter adsensus fuit. Hæc origo et occasio *Adnota-*
"*tionum*, præclarissimæ eruditionis ex interioribus litteris
"adparatu refertarum, quibus hæc Editio nitidior et ad po-
"steritatem conmendatior procedet. Scripsimus ambo lo-
"corum intervallis sejuncti, ille Franequeræ, ego Trajecti ad
"Rhen., acciditque adeo, ut eadem arbitraremur nonnun-
"quam: mea, ubi conmodum erat, inducta subinde fuerunt;
"sæpius, ut describendi fastidium vitaretur, relicta: sed
"Valckenarii, meo præconio non indigi, perenni tamen grati
"animi testificatione celebrandi, omnia integra."

Ista hactenus Wesselingius: cujus editio, immensæ doctrinæ limatissimique judicii, mira moderatione temperati, immortale monumentum, prodiit Amstelodami, anno MDCCLXIII. hoc titulo: Ἡροδότου Ἁλικαρνησσῆος Ἱστοριῶν λόγοι θ'. Ἐπιγραφόμενοι Μοῦσαι. *Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX. Musarum nominibus inscripti, Gr. et Lat. ex Laur. Vallæ interpretatione, cum Adnotationibus Thomæ Galei et Jacobi Gronovii. Editionem curavit et suas itemque Lud. Casp. Valckenarii Notas adjecit Petrus Wesselingius. Accedunt, præter Vitam Homeri, varia ex priscis Scriptoribus de Persis, Ægyptiis, Nilo, Indisque Excerpta, et præsertim ex Ctesia.* Qua in editione, præter leviora quædam et facile corrigenda errata, aut si qua sunt alia, de quorum nonnullis in utramque etiam partem disputare licuerit,* nihil magnopere desiderarunt viri docti, nisi quod in adoptandis passim melioribus lectionibus, quas Codices manuscripti offerebant, tum in corrigendis ex probabili conjectura eis locis qui in cunctis codicibus corrupti sunt, nimis timidus fuerit Editor; ita quidem ut

* Pluscula quædam, minutiora pleraque, aut quæ typographi maxime incuriæ debentur, et caligantes Editoris ætate provecti oculos (de quibus ipse in fine præfationis conquestus est) effugerant, collecta videas in Reizii præfatione ad suam Herodoti editionem pag. vi. et seqq. Multa etiam Wesselingius ipse in *Addendis* et *Emendandis*, quæ ad calcem operis adjecta sunt, correxit.

probas multas lectiones, quas in contextum recipere debuisset, non ausus fuerit adoptare, subindeque manifesta etiam vitia atque monstra intacta relinquere maluerit, quam suas aut aliorum emendationes, etiam quas valde ipse probasset, in illorum locum reponere.* Jam negari quidem non potest, virum doctissimum perspicacissimumque, quum (quæ erat ejus moderatio et verecundia) nollet cupidior videri novator, multas passim superiorum editionum lectiones, quæ rectius fuissent cum aliis permutatæ, sua in sede reliquisse; ac præsertim nonnullas subinde ex his, quas inauspicato Gronovius ex Mediceo codice invexerat, Gronoviani nominis reverentiâ, ne in nimis multis pertinacius ab illo dissidere velle videretur, possessione noluisse depellere. At idem tamen lectiones eas, quæ vulgatis forsan præferri debuerant, non modo qualibet in pagina sub contextu positas oculis legentium subjecit; verum etiam sæpenumero, partim in ipsa statim *Varietate Lectionis*, partim in *Notis*, haud obscure significavit præferendas illas sibi videri. Quod vero ad conjecturas spectat, in eis (etiam ubi manifeste corrupti esse codices omnes videbantur) ipsum Wesselingium in Præfatione vidimus peringenue profitentem, *cautiorem se maluisse quam audaciorem videri:* et quis non amet, immo admiretur magis quam culpet, præstantissimum virum suam in hoc genere timiditatem ipsum his verbis accusantem:† *Novandi de conjectura* (inquit) *Herodoti orationem metus sæpe conantem conpescuit, justo fortasse gravior: at eo sum ingenio.* ‡

Quæ adhuc commemoratæ sunt Musarum editiones, earum quæque (excepta Glasguensi) majoris formæ volumine continetur. Anno superioris seculi septuagesimo octavo Lipsiæ cœpta est, octuplicatâ chartarum formâ, in lucem emitti

* Vide ejusdem Reizii Præfat. p. xiv. et ad quem ille provocat, Valckenarium in Notis ad Euripidis Hippolyt. vs. 370. et 952.

† In notis ad Herodot. VI. 28.

‡ Editioni suæ Herodoti Wesselingius, veluti prodromum quemdam, præmiserat librum passim et a Valckenario et a nobis in Adnotationibus laudatum; qui hoc titulo, *Petri Wesselingii Dissertatio Herodotea ad Ti. Hemsterhusium V. Cl.*, Trajecti ad Rhenum anno 1758. in lucem editus est.

nova Herodoti editio, cujus in fronte editor FRID. VOLGANG. REIZIUS, vir omni humanitatis cultu egregie politus, hæc professus est: *Textus Wesselingianus passim refictus; Argumentorum ac temporum notatio, tabulæque chronologicæ et geographicæ additæ. Accedunt, volumine altero, nova interpretatio Latina et Index rerum: volumine tertio Animadversiones et Lexicon Herodoteum.* Editio quum ad usum quotidianum multis nominibus percommoda, tum tanta cura tantoque studio instituta, ut merito omnes Musarum amici gravissime tulerint quod per Editoris primum cunctationem, dein præmaturum obitum, accidisset ut in priore primi voluminis parte, quæ *Græcum exemplum quatuor priorum Herodoti librorum* complectitur, tota illa opera substiterit. Multo deinde interjecto tempore studiosorum hominum desideriis GODOFR. HENR. SCHÆFER hactenus satisfecit, ut priori parti primi voluminis alteram partem adjiceret, quæ itidem Lipsiæ anno MDCCC. prodiit, *Græcum exemplum quinque posteriorum Herodoti librorum* comprehendentem. Idem vir clarissimus, cujus eruditæ incredibilique industriæ dici vix potest quantum sit quod debeat Græcarum omne genus literarum, per idem tempus seorsim integram Musarum ἔκδοσιν, nitidissimis typis chartisque conspicuam, suo nomine adornare instituit; cujus primus tomus, priores duas Musas complectens, eodem anno MDCCC. hoc titulo prodiit: *Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX. Ex optimis exemplaribus emendavit ac Notas criticas adjecit God. Henr. Schæfer.* Nonnisi suo sermone loquentes Musas producere voluit Editor, Latinam versionem nullam huic ἐκδόσει adjecturus. Secundus tomus, tertiam, quartam quintamque Musam continens, prodiit anno MDCCCI. Tertius tomus, sextum, septimum octavumque librum comprehendens, annum præfert MDCCCIII. * Nec vero ad hunc usque diem prodiit quartus tomus, nonum Herodoti librum cum criticis Editoris Notis exhibiturus; nec Lexicon

* In hac Editione liber quintus cum tribus sequentibus absque ulla mutatione (quoad mihi quidem, ambas pluribus in locis inter se comparanti, observare contigit) ad exemplum alterius expressi sunt. Quare in nostra *Varietate Lectionis* utraque *Schæferi editio* pro una eademque habetur.

Herodoteum lucem vidit, quod se parare copiis instructissimum, et Reizianæ Musarum editioni sua cura absolvendæ adjecturum professus est in brevi Præfatione primo tomo hujus editionis præmissa.

Jam quamvis Schæferus, perinde atque Reizius, ad emendandum Græcum exemplum nullis aliis veterum codicum præsidiis instructus accesserit præterquam quæ Wesselingianæ offerebant copiæ; tamen uterque, adhibito suo judicio suisque doctrinæ et ingenii copiis, ita illis præsidiis usus est, ut, post immortalia Wesselingii merita, haud parum rursus ab his ipsis duumviris ad restituendam compluribus Herodoti locis integritatem sanitatemque fuerit collatum. Itaque, ut multum passim per Reizium profeci, sic sæpenumero vel præeuntem Schæferum ultro secutus sum, vel, ubi meam jam sententiam, priusquam illum consulerem, constitutam habueram, gavisus sum quum vidi, id ipsum doctissimo viro placuisse, quod equidem præ cæteris probassem. Ex ejusdem Editoris Præfatione juvat huc transscribere quæ ille de Herodoti Ionismo, mecum prorsus consentiens, scripsit. Scilicet, postquam professus est, se initio, *quum primum Herodoto recensendo manum admovisset, hanc sibi legem scripsisse, ut expulsis formis verborum communibus, etiam tum cum codices tacerent, Ionicas sufficeret, eumque morem in prioribus plagulis tenuisse:* hæc, inquam, postquam professus est, sic scribere pergit: *Sed mox instituti me pœnitere cœpit; planeque cognovi, Herodotum, perinde ac ceteros scriptores Græcos, dialectum ad grammaticam ἀκρίβειαν non eâ exegisse quæ vulgo creditur constantiâ atque perpetuitate.*

Priusquam Schæferus utilem istam operam Herodoto navare cœpisset, Aug. Christ. Borheck, in Duisburgensi tunc Academia Historiar. et Eloq. professor, Græcam Musarum editionem Lemgoviæ anno MDCCLXXXI. scholarum in usum typis exscribendam curavit; quæ, quemadmodum ipse in Præfatione alteri editioni præmissa profitetur, *quod ad quatuor priores libros attinet, Reizianam, in reliquis Wesselingianam recensionem exhibebat;* adeoque proprii et novi nihil

aut parum offerebat.* Deinde vero, interjecto septem et viginti annorum spatio, quum interim Schæferus præclare de Herodoto meruisset, prodiit anno MDCCCIX. *altera* ejusdem BORHECKII *editio, auctior* (ut titulus præfert) *et emendatior*, tribus modicis voluminibus constans; de qua in Præfatione hæc prædicat auctor: *Est hæc editio, nullius prioris repetitio; sed nova eaque accurata recensio, in qua Musas Herodoteas tam ad veterum librorum fidem,* (scilicet, quorum lectiones Wesselingius collegerat) *quam e conjecturis doctorum virorum, integritati restituere tentavimus.* Hac igitur in editione vir optimus promiscue, modo Wesselingiani exempli, modo Reiziani aut Schæferiani, tenuit lectiones: haud raro vero etiam ab his cunctis et a veterum librorum omnium præscripto in diversum discedens, duo hæc maxime est secutus; primum, ut in verborum formis, *in scribendis vocabulis* (ut ait ipse) *semper sibi constans auctor* prodiret; alterum, ut quascumque emendationes et conjecturas vel a Wesselingio, vel a Valckenario, in Adnotationibus commendatas vidisset, eas continuo fere cunctas suum in exemplum adoptaret: quo etiam illud pertinet, quod, si qui loci vel ab eodem Wesselingio, vel a Valckenario præsertim, (viro exquisitissime docto, sed qui in hoc genere sæpe nimius fuisse videtur) pro spuriis sunt habiti, eos e contextu prorsus eliminavit, ne adposito quidem ullo facti indicio. In quo tamen illud laudandum, quod, ne nescirent lectores quorum id interesset, quid quoque loco vel Wesselingii vel Schæferi præferat exemplum, in calce operis,

* Titulum editio illa, referente Harlesio ad Fabric. p. 344. (nam ipse non vidi) hunc præferebat: *Herodoti Halic. et Ctesiæ Cnidii quæ extant opera et fragmenta, Græce, ex recensione Petri Wesselingii. Curavit A. C. Borheck.* Qui quum Reizii nomen, cujus exemplum presso pede secutus est, in titulo libri tacuerit, utrum in Præfatione saltem honorificam hujus viri, uti par erat, mentionem fecerit, non habeo compertum; illud vidi, et sæpenumero sum miratus, quo pacto factum sit ut Larcherus, qui hac usus est editione, lectiones omnes a Wesselingiano exemplo discedentes, uni Borheckio acceptas tulerit, nulla Reizii mentione facta, cui illæ debebantur: quo de genere multos locos citatos etiam videas in ejusdem Larcheri Indice Rerum et Personarum, T. IX. posterioris editionis Gallicæ Herodoti versionis, p. 140. voce *Borheck.*

tertio volumine, *Varietates lectionis recensionis Wesselingianæ et Schæferianæ* exhibuit.*

Præter Editiones adhuc enumeratas, *partes* etiam *nonnullæ Historiarum Herodoti*, minores aliæ, aliæ majores, a doctis quibusdam viris, scholarum maxime in usum, editæ exstant, notis etiam vel criticis vel ad interpretationem spectantibus illustratæ. Quorum virorum opera scriptori nostro navata quum et alioqui laudanda sit, et a nobis subinde vel in Varietate Lectionis vel in Adnotationibus nostris fuerit memorata; haud erit ab hoc loco alienum, si librorum eorum, quibus Herodotea illa continentur, recensum hîc adjecero.

Igitur in *Jo. Matthiæ* GESNERI *Chrestomathia Græca*, tam utili quam satis noto sæpiusque typis recuso libello, exhibetur Herodoti amplus satis locus ex lib. I. cap. 23—45. tum duo alii ex lib. II. c. 35—48. et cap. 68—73.

A *Reizio* etiam in Chrestomathia Græca, Lipsiæ 1779. edita, quem quidem libellum numquam oculis usurpavi, Eclogas nescio quas ex Herodoto insertas fuisse memoratum legi.

Frid. Andr. STROTH, Gymnasii Gothani olim rectoris, *Ægy-*

* Idem vir industrius, de Herodoti studiosis quoquo modo posset bene meriturus, post primam Musarum editionem a se procuratam, jam ab anno MDCCXCV. ad annum XCVIII. quinque minutioribus voluminibus ediderat *Apparatum ad Herodotum intelligendum et interpretandum:* quorum primum volumen, *Chronologia et Crisis Herodotea* inscriptum, continet Larcheri copiosam de Chronologia Herodoti disputationem, ex Gallico in Latinam sermonem translatam. Reliquis quatuor voluminibus exhibetur *Apparatus criticus ad constituendam Lectionis Herodoteæ integritatem:* qui quidem apparatus totus partim e Varietate Lectionis a Wesselingio collecta, partim ex ejusdem Wesselingii et Valckenarii (rarius ex Gronovii) adnotationibus, excerptus est. Vix quidquam his adjectum videas, nisi subinde notulam quamdam ex Larcheri commentariis aut ex Germanica Herodoti versione, cujus auctor Joh. Eust. Goldhagen, ductam, denique scrupulosiorem Aldinæ et duarum Camerarii editionum (quæ quidem ab illa non differunt) collationem, singulos apices et minutissimas quasque orationis distinctiones sectantem.

ptiaca, Gothæ anno MDCCLXXXII. edita, Herodoti librum secundum, cum parte tertii, et ex reliquis libris fragmenta quædam exhibent, ex Wesselingii quidem maxime recensione, sed ita ut religioni sibi non duxerit Editor nonnullis in locis ab ea discedere.

Danielis WYTTENBACHII, Viri clarissimi, *Selecta principum Historicorum,* Amstelodami anno MDCCXCIV. in lucem emissa, post ipsum *Introitum* quo *Historias* suas Herodotus exorsus est, exhibuit ex libro primo, commodos ad titulos relata, segmenta hæcce: cap. 8—12. 23 et 24. 29—33. 74 et 75. 107—130. 178—182. 196—199. tum ex Libro II. cap. 35 et 36. 77 et 78. 92. 84—91. 123. 148. 149. 124 et 125. 121. denique ex Lib. III. cap. 20—23. 80—82.

In Friderici JACOBS *Atticis,* quorum altera editio Jenæ anno hujus seculi nono prodiit, ex Herodoto continentur hæc: ex lib. I. cap. 29—33. 59—64. tum ex lib. V. cap. 55 et 56. 62—66. 70—78. 82—87. 96 et 97. 99—105. Ex lib. VI. cap. 102—120, paucis medio prætermissis: tum cap. 132—140. Ex lib. VIII. cap. 49—64. 84—96.

Denique *Herodoti Historiarum libros, qui enarrationem pugnarum inter Græcos et Persas complectuntur,* Græce cum Animadversionibus Halis anno MDCCCIX. edidit *Davides* SCHULZ, duobus voluminibus; quorum priore Græcum exemplum, (in quo quidem Schæferi maxime recensionem secutum se esse profitetur) posteriore Animadversiones continentur.

Post Wesselingium igitur nullus ex Herodoti Editoribus alio Codicum manuscriptorum præsidio usus est, præter eas copias quas offerebat *Varietas Lectionis* ab illo collecta. Ac sunt sane instructissimæ copiæ, quæ Wesselingio præsto fuerant: quarum e penu, etiam post operam Herodoto ab illo præstitam, haud pauca adhuc ad emaculandum admirabile hoc antiquitatis monumentum decerpi posse haud immerito judicarunt docti illi Viri, qui post eumdem ad curandam novam hujus operis editionem accesserunt. Qui quum ex eodem adparatu Wesselingiano jam fere, quidquid ille sup-

peditare præsidii poterat, sublegerint suâque et industriâ et ingenio in Herodoti commoda converterint; equidem, postquam ante hos aliquammultos annos Exterus vir eruditus, qui tunc temporis institutum Societatis Bipontinæ edendis classicis auctoribus regebat, a me postulasset, ut absoluta Athenæi editione, omisso Græcitatis Indice, quem editioni illi adjicere atque ita coronidem operi imponere constitueram, instaurandæ Editioni Wesselingianæ Herodoti hac lege præsiderem, ut, si quid in illa refingendum aut ei adjiciendum mihi videretur, eam operam Scriptori huic præstarem; quum hunc a me amoliri laborem frustra essem conatus, illud certe et mecum constitui et Extero significavi, nisi *Manuscriptorum* quorumdam *Codicum* subsidio, qui ad eum diem nondum fuissent diligenter excussi, adjutus fuissem, numquam me negotium illud esse suscepturum. Itaque, qui pulcre nossem, ex tribus quidem *Parisiensibus Codicibus* excerptas Lectiones Wesselingium habuisse, simul vero satis intellexissem non ita comparata fuisse illa excerpta, ut certa fides eis posset haberi,* non prius manum admovere constitui recognoscendo Herodoti exemplo, quam codices illos eosdem, et si qui alii in Bibliotheca Regia Parisiensi servarentur, ipse meis oculis inspexissem, et quantâ possem maximâ diligentiâ per otium pertractassem. Præsertim vero cupidus esse debui illum videndi tractandique codicem, qui in Catalogo Bibliothecæ Regiæ Parisinæ ut longe præstantissimus laudatur.†

* Lectiones erant ex tribus Regiæ Bibliothecæ membranis (ut ait Wesseling. in Præf. cujus verba supra exhibuimus: nec vero tres *membranas* ille nominare debuerat, quum non nisi unus sit *membranaceus* codex:) in margines exempli Gronoviani a viris doctis Menoto et Geinozio collatæ. Ex inspectione vero Varietatis Lectionis a Wesselingio editæ, qui in citandis aliorum codicum diligentissime religiosissimeque est versatus, satis adparebat, quum quamplurimis in locis nulla prorsus *Codicum Parisiensium* mentio fiat, multum abesse, ut eâ ἀκριβείᾳ et subtilitate, quæ desiderio adcurati Editoris satisfaciat, confecta fuerint illa excerpta. Quod ipsum etiam Wesselingius quum in eadem Præfatione, tum et alibi subinde haud obscure significavit, et postremo in Notis ad lib. IX. cap. 26 disertis etiam verbis conquestus est, se *codicum Parisiensium adcurata non usurpasse excerpta.* Denique, fuisse illos codices negligentius collatos, Larcherus etiam passim in Notis ad Gallicum Herodotum (in his VI. 40. et ad VII. 16.) monuit.

† In Catal. Bibl. Regiæ Parisiens. Tom. II. sub nº. MDCXXXIII. memoratur *Codex membranaceus (in fol.) emptus*

Itaque, qui complurium annorum multiplici experientiâ satis cognitum exploratumque habuissem, nullo pacto fieri posse, ut tam adcuratæ, quam est optabile, veterum auctorum editiones procurentur, nisi editor non modo codicum bonæ notæ quam plurimorum adcuratissime excerptis lectionibus posset uti, verum etiam codices ipsos, eos certe qui melioris præ cæteris notæ essent, non dico oculis suis usurpasset, verum per omne tempus, quo in emaculando constituendoque auctoris exemplo occupetur, veteres codices ipsos ad manum sub oculisque haberet; nihil prius et antiquius habui equidem, quam ut a conservatore Græcorum codicum bibliothecæ Parisiensis quibuscumque possem precibus rationibusque iterum iterumque contenderem, ut *Herodoti codices manuscripti*, qui in literario illo thesauro depositi essent, meæ fidei industriæque, quemadmodum olim Appiani, Polybii, aliorumque auctorum codices, parandæ novæ Editionis Herodoti caussa committerentur: quippe mihi persuaseram, hoc consilio codices illos tantâ, quantâ par erat, curâ ac religione servari, ut, si quando homo exstitisset idoneus, qui illis codicibus ad novam procurandam editionem et sciret uti et paratus esset, cujus etiam fides satis fuisset perspecta, ei homini illorum Codicum usura non negaretur.

Qua spe postquam per illorum temporum iniquitatem frustratum me vidi, reliquum fuit, ut circumspicerem si quis esset qui Parisiis meo sumtu vellet ingratum molestissimumque laborem codicum illorum cum exemplo editionis Wesselingianæ conferendorum suscipere.* Ad quod conficiendum negotium

anno Christi 1688. *quo continentur Herodoti Historiarum libri IX. Is codex* (sic ibi pergit qui illum Catalogum confecit) *longe præstantissimus, et quem inspicere operæ pretium foret, duodecimo seculo exaratus videtur.* Eumdem codicem Ruhnkenius (ut supra vidimus) *ingentis esse pretii* Wesselingio confirmaverat. Denique, *permagnum numerum Ionismorum in codem servatum esse*, monuit Larcherus in Præf. T. I. Herodoti Gallicum in sermonem conversi, pag. XXXVI. edit. sec.

* Quum ex Larcheri Præfatione Gallicæ Herodoti Versioni præmissa intellexissem, habuisse illum penes Regia Bibliotheca tres Codices manuscriptos Herodoti, quorum ex uno alteroque subinde etiam Lectiones nonnullas suis in Adnotationibus protulit; putaveram equidem, virum et alioqui diligentissimum, et Herodoti studiosissimum, Codices illos præcipua quadam cura olim cum editione Wesselingiana contulisse, et ex eisdem diligenter excerptas Lectiones in manibus habere. Quare, cognitam

peramice mihi operam suam conferente *Boissonado*, clarissimo Viro, repertus est is, quem in Præfatione priori parti hujus Tomi præmissa jam nominavi, Georgiades, eruditus juvenis Græco genere natus, qui id munus in se suscipere voluit; de cujus et intelligentia et fide et diligentia idem Boissonadus meus mihi spopondit. Contulit is igitur mei caussâ cum Wesselingiano exemplo quinque Herodoti codices, quemque seorsum, ita ut excerptas e singulis codicibus Lectiones (initio ab eo codice facto, qui omnium præstantissimus visus erat) separatis descripserit libellis; quo factum, ut de confusione notarum, quibus quisque codex distinctus est, nihil sit timendum: in eoque labore eam et fidem et eruditam industriam, quam in tali negotio summam et maximam postulare æquus æstimator possit, mihi visus est præstitisse. Cæterum, quod initio veritus eram, nec fere aliter fieri potuerat, id usu mihi venit, ut in pertractandis his nostris excerptis, et in usum susceptæ novæ editionis convertendis, haud paucis in locis incertus hæserim. Nam, quum passim lectiones nonnullæ ab exemplo Wesselingiano in Parisiensibus codicibus discedentes, quæ vel a Wesselingio vel a Larchero adnotatæ sunt, in nostris his excerptis sint prætermissæ; eo fit, ut aliis etiam in locis, ubi nullam a contextu Wesselingiano dissensionem Georgiades adnotavit, haud satis certus sim, consentiant-ne Parisienses codices (sive omnes, sive nonnulli) cum Wesselingiano exemplo, an dissensum adnotare explorator noster neglexerit.

Sunt autem *Codices Parisienses*, quos nostri caussa exploravit Georgiades, hi qui in Catalogo Regiæ Bibliothecæ hisce sub numeris recensentur.

N°. MDCXXXIII. is de quo paulo ante dixi.* Hunc Parisiensium omnium Codicum Herodoteorum principem, ut Larcherus,† sic et nos notâ *Paris. A.* et plerumque breviori notâ

habeas Viri doctissimi humanitatem et prolixam bene merendi de hominibus studiosis voluntatem, per literas eum rogavi, ut illorum Excerptorum in usum nostræ Herodoti editionis mihi copiam facere non gravaretur. Quas ad preces benigne ille respondit, nihil vehementius se cupere, quam desiderio meo satisfacere posse; sed de justa codicum horum instituenda collatione numquam se cogitasse, nonnisi selectis quibusdam in locis subinde eos inspexisse.

* Vide supra, p. xlii. ibique not.

† In Præf. p. XXXVI. ed. sec.

Pa. insignivimus. Quod si, quæ de hoc Codice et in Catal. Biblioth. Reg. et a Larchero prædicantur, cum his conferas quæ Wesselingius de suo *cod. Paris. A.* prædicavit; * jurares eumdem esse Codicem. At enim, sicut et alioqui mire confusas subinde apud Wesselingium deprehendi codicum Parisiensium notas, sic liquido cognovisse mihi visus sum, quas lectiones ille codici *Paris. A.* adscribit, eas e nostro *Paris. C.* ductas esse; et vicissim, quas ille codici *Paris. C.* tribuit, ex nostro *Paris. A.* esse petitas: quæ quidem confusio nullâ utique doctissimi editoris culpâ commissa est.

Alter *Codex Parisiensis,* in usum nostrum collatus, quem nos, sicuti Larcherus, nota *Paris. B.* et breviori nota *Pb.* distinximus, in Catal. Biblioth. Reg. sub numero MDCXXXIV. his verbis describitur: *Codex chartaceus, olim Colbertinus, quo continentur Herodoti Historiarum libri IX. Conjecta ad margines scholia quædam, eaque non contemnenda. Exaratus anno* 1372. Idem codex a Wesselingio eâdem notâ *Paris. B.* insignitus est.

Tertius Codex, *Paris. C.* vel *Pc.,* inter Codices Græcos in Catal. Biblioth. Reg. recensetur num. MDCXXXV. *Chartaceus, exaratus anno* 1447. quo continentur *Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX. in quibus exscribendis* (ut ait Catalogi auctor) *librarii diligentiam non immerito desideres. Interdum enim omissæ phrases integræ. Occurrunt tamen aliquando non contemnendæ lectiones.* Hac, puto, haud optimæ notæ fama permotus Larcherus hunc Codicem ita penitus neglexit, ut illius nusquam ne mentionem quidem fecerit ullam. Est autem hic codex ejusdem familiæ cum eo, quem primo loco nominavi; et licet ætate sit illo recentior, tamen bonitate haud multum eidem cedit; atque usu etiam nobis interdum venit ut probatissimas Lectiones ex illo potuerimus proferre, quas ex altero non reperimus enotatas. Tenet autem hæc familia quasi quoddam medium inter codd. *Arch.* et *Vind.* ab una parte, et *Pass. Ask. Med.* et *F.* ab altera; mo-

* Vide supra, p. xxx.

do ad hos, modo ad illos magis inclinans. Ex eodem autem hoc nostro codice *Pc.* ductas esse eas lectiones, quas Wesselingius nota *Paris. A.* distinguere consuevit, paulo ante monuimus.

Quartus noster codex, *Paris. D.* sive *Pd.* quem Larcherus item notâ *D.* distinxit, in Catal. Bibl. Reg. num. MMCMXXXIII. chartaceus est, anno 1474. exaratus. Præter Isocratis et Plutarchi nonnulla, continet Herodoti Historiarum libros IX. quibus accedit Lexicon vocabulorum Herodoto peculiarium: quod quidem Lexicon doleo non fuisse a Georgiade nostro cum illo collatum, quod vel a Wesselingio vel ab Jungermano editum est.

Præter quatuor istos Codices, integras Herodoti Musas exhibentes, nostri caussa idem noster sedulus Parisiensium codicum speculator lectiones etiam quasque notabiles ex Codice Reg. MCDV. excerpsit, quo multis cum aliis Græcorum scriptis continetur pars primæ Musæ Herodoteæ, a cap. 1. usque in medium cap. 87. Admodum quidem recens is codex est, quem nos notâ *Paris. E.* sive *Pe* distinximus: at, quæ quidem ille Herodotea exhibet, ea e probatissimo vetere codice descripta esse cognovi.

Denique, quem Wesselingius in præfatione commemoravit Codicem in Bibliothecam Regiam novissime illatum, quo ex *Herodoti Musis fragmenta haud pauca* ait contineri, cujus ille passim etiam scripturas in *Var. Lect.* laudavit, ejusdem Codicis in usum nostræ editionis excutiendi, per Hasii Viri clarissimi benevolentiam, Græcorum Regiæ Bibliothecæ Codicum msstorum Custodem, copia facta est Lud. Henr. Heylero nostrati, erudito juveni, studiorum caussa Parisiis tunc versanti: qui quidquid hic codex Eclogarum continet ex *Herodoti Musis* excerptarum, id cum exemplo Wesselingiano diligenter contulit, discrepantesque ad me transmisit lectiones. Cujus codicis lectiones sicuti a Wesselingio in *Var. Lect.* hac notâ *Fragm. Paris.* distinctæ sunt, sic et nos, sicubi nonnullas commemoravimus ab illo præteritas aut paululum ab his quas

ille ediderat discrepantes, eâdem notâ aut breviori hac *Pf.* insignivimus.

Quem *Codicem* notâ *F.* distinxi, membranaceus ille est, olim Florentinus, cujus usuram ad hunc usque diem mihi concessam *Creuzero* debeo, et illustris SCHELLERSHEMII beneficio. Vetustatem ejus quum ipsa membranarum conditio declarat, tum antiquus scripturæ modulus; ita quidem ut prorsus mihi videatur idem ipse Codex esse, cujus Bern. de Montfaucon in Biblioth. Bibliothecar. T. I. pag. 414. D. his verbis meminit: *Codex elegans X. seculi membranaceus: Herodoti Historiæ.* Esse hunc Codicem ex eadem cum *Pass. Ask.* et *Med.* familia, e lectionibus quas inde protulimus facile adparet. Nec vero e Mediceo descriptus est, cum quo de principatu etiam videtur contendere posse; sed e vetustiore fonte derivatus probas multas præfert lectiones, ubi aut in vitio hæret Mediceus, aut ubi nihil certe a Gronovio e *Med.* prolatum est, quod a minus proba scriptura, quæ olim vulgata erat, discedat.

EX

CTESIÆ PERSICIS

ECLOGA.

JOH. SCHWEIGHÆUSER LECTORI.

PRINCEPS Herodoti editio Aldina nil aliud nisi *novem Musas* exhibet. Henr. Stephanus, in priore a se procurata editione, et libellum *de Vita Homeri* et *ex Ctesiæ Cnidii Persicis et Indicis eclogas* adjecit, quæ in Photii Bibliotheca Cod. LXXII. exhibentur; quibus pauca item ejusdem *Ctesiæ fragmenta* subjecit, apud Plutarchum, Athenæum, et Demetrium reperta. In editione posteriore idem Stephanus et alia nonnulla Ctesiæ fragmenta ex eisdem auctoribus collecta, et duas insuper alias adpendices adjecit; unam *de Persarum Legibus et Institutis ex diversis Historicis*, alteram *de Ægyptiacis Legibus et Institutis e diversis Historicis et aliis Scriptoribus.* Denique Gothofr. Jungermanus non modo *Ctesiæ fragmenta*, e pluribus auctoribus conquisita, ingenti cumulo auxit et locupletavit, sed et novam item Adpendicem adjecit, *de Incremento Nili et ejus caussis, e diversis auctoribus* congestam. Ita exsistebat Musarum Herodoti auctarium, justum per se volumen nostræ editionis completurum; quod tamen, verum si quæris, nihilo magis ad Herodotum pertinebat, quam sexcentæ item aliæ disputationes, quæ ex veterum scriptis, super eis rebus de quibus Herodotus disseruit, colligi possent. Et ex Jungermani editione omnes illæ accessiones in Londinensem, in Gronovianam, atque etiam in Wesselingianam propagatæ sunt: easdemque Borheckius duabus a se procuratis Herodoti editionibus adjecit.

Jam vero ingenue professus WESSELINGIUS erat, *si sui res arbitrii fuisset, se additamenta ista omnia detruncaturum fuisse; excepto Anonymi fragmento de Nilo, et Ctesia.* Nempe illud

de Nilo fragmentum ita emendatum edi vir doctissimus voluerat, quemadmodum *e lectionibus codicis mssti Parisiensis*, quarum ei a Ruhnkenio copia facta est, emendari potuisset, si lectiones istæ in tempore ad eum pervenissent: quas quidem quum sero Wesselingius accepisset, nonnisi in *Addendis et Emendandis*, editioni suæ in fine adjectis, adnotare eas commendareque potuit. Atqui equidem, quum me tunc præteriissent illa Wesselingii ad Herodotum Addenda, idem fragmentum ex eodem ipso codice Parisiensi, quem Ruhnkenius tractaverat, emendatum edidi in Athenæi nostri Tomo I. pag. 278 seqq. quo minus opus esse existimavi ut hoc loco repeteretur. Quod quibus rationibus adductus ad Athenæum retulerim, exposui in Adnotatt. ad Athen. T. I. p. 479 seq. Neque vero istud judicium nostrum pugnat cum Wesselingii sententia, qui Ephoro auctori deberi illud suspicatus erat, in Adnott. ad Diodor. Sic. lib. I. cap. 39. Potuit enim Athenæus disputationem istam ex *Ephori Historiis* (quas in eis Deipnosophistarum suorum libris, qui integri supersunt, sæpius citavit) descriptam exhibere; quemadmodum infinitum numerum non modo breviorum fragmentorum e vetustioribus auctoribus excerptorum, verum etiam longiores subinde disputationes, operi suo inseruit, veluti illam lib. V. cap. 47 et seqq. ex Posidonii Historiis. In nostra quidem editione *Fragmenti de Nilo* hactenus a me erratum video, quod pag. 283. l. 6. lectionem Henr. Stephani, παραπλησίως δὲ Οἰνοπίδῃ, scripturæ codicis nostri παραπλ. δὲ Οἰνοπίδης prætuli, cui quidem (ut Wesselingius monuit) locus dandus fuerat: sed (quod ab eodem Wess. non est adnotatum) mox dein pro vulgato φησὶ, cum eodem nostro codice erat φασὶ scribendum: *dicunt*, scilicet *Herodotus similiterque Œnopides.* Postremum fragmenti vocabulum Ὀπουεπικὸν (sic enim, ut etiam Wess. adnotavit, non Ὀπουντικὸν, legi in nostro codice monui in Adnott. pag. 484.) latere Βουκολικὸν visum Wesselingio erat, ubi equidem Ὀνουφιτικὸν scriptum oportuisse suspicatus sum.

Jam, ad *Ctesiam* quod spectat: si ad emendanda aut illustranda, sive ad augenda aut in commodiorem ordinem digerenda Excerpta illa et Fragmenta, quæ ex Ctesiæ scriptis collecta exhibent superiores Herodoti editiones, Wesselingius

aliquid contulisset, auctor utique fuissem bibliopolis, quorum sumtibus hæc nostra prodit editio, ut, quoniam in ea nihil, quod a Wesselingio profectum sit, volumus desiderari, ne Ctesiana quidem ista negligerentur. Nunc, quoniam ille in hac parte, quemadmodum etiam in aliis Adpendicibus, de quibus supra dixi, nihil egit, nisi quod eadem ipsa, quæ Jungermanus dederat, quæque ex illius editione in Londinensem, iterumque in Gronovianam translata sunt, verbum de verbo repeti passus sit; nullam equidem caussam vidi, cur denuo repetitis rebus ad Herodotum nihil pertinentibus moles editionis nostræ augeretur. Idque eo minus consultum duxi, quod, quam operam istis Ctesiæ Reliquiis Wesselingius non præstitit, eam huic Scriptori navaturum speramus doctissimum virum, Frider. Creuzerum nostrum; qui, uti jam ante complusculos quosdam annos *Historicorum Græcorum antiquissimorum Fragmenta, collecta, emendata, explicata*, cum commentatione *de cujusque Scriptoris ætate, ingenio, et fide*, edere cœpit, (Heidelbergæ MDCCCVI.) sic hanc provinciam, adeo felicibus auspiciis a se occupatam ornarique cœptam, non deserturus videtur. Interim tamen, ne prorsus missum Ctesiam faceremus, ex illius *Persicis primora capita Excerptorum Photii* hoc loco adponere placuit; quæ ad Herodotum hactenus spectant, quod non modo de eisdem rebus apud utrumque auctorem agebatur, sed quod etiam frequenter ex professo Cnidius scriptor ab Halicarnasseo dissentit. Ita, quum de utriusque Scriptoris fide a viris doctis multa in utramque partem disputata sint, lectoribus Herodoti nostri in promtu erit, ea quæ de Ctesiæ narratione supersunt cum Herodoteis conferre. Photii Græcis passim *notulas* quasdam subjeci, inter legendum fere natas. In his aliquoties *Codicis Bavarici* feci mentionem: quo ex codice (eodem quem olim Hœschelius etiam tractaverat) lectiones singulari cura enotatas debeo Franc. Xav. Werferi Monacensis diligentiæ, ejusdem eruditi viri juvenis, quem in Varietate Lectionis Herodoteæ subinde laudavi.

GEOGRAPHIÆ

ET

URANOLOGIÆ HERODOTEÆ

SPECIMINA

QUÆ

LOCI IN AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

OBTINENDI CAUSA

D. XXX JUNII A. MDCCCIV

H. L. Q. C.

DEFENDET

GABR. GODOFR. BREDOW

PHILOS. DOCTOR

HISTORIARUM ET STATISTICES PROFESSOR PUBL. ORD.

SOCIETATIS LATINÆ JENENSIS SOCIUS

RESPONDENTE

HENR. CHRIST. THEOD. UKERT

UTINENSI

THEOLOGIÆ STUDIOSO SEMINARII PHILOLOG. SOCIETATISQUE

TEUTONICÆ SODALI.

VIRO

PERILLUSTRI AC SUMME VENERABILI

HENRICO PHILIPPO CONRADO HENKE

THEOLOGIÆ ET PHILOSOPHIÆ DOCTORI
SERENISSIMI DUCIS IN CONSISTORIO ECCLESIASTICO GUELPHERBYTANO PROPRÆSIDI CAPITULI CÆSAREI REGIOLOTHARIENSIS ABBATI THEOLOGIÆ IN ACADEMIA HELMSTADIENSI PROFESSORI PRIMARIO ET SEMINARII THEOLOGICI DIRECTORI COLLEGII CAROLINI BRUNOVICENSIS CURATORI ECCLESIARUM ET SCHOLARUM PER PROVINCIAM SCHŒNINGENSEM ANTISTITI GENERALI
ET ANNA-SOPHIANEI SCHŒNINGENSIS
EPHORO

DECORI ACADEMIÆ JULIÆ CAROLINÆ

VIRO

DOCTISSIMO INTEGERRIMO HUMANISSIMO

HOC MONUMENTUM

OBSERVANTIÆ ATQUE AMORIS

ESSE VOLUIT

AUCTOR.

GEOGRAPHIÆ

ET

URANOLOGIÆ HERODOTEÆ

SPECIMINA.

---

§ I.

De Dignitate Historiæ.

Non illa vana memoria rerum gestarum est, cui is, quem vere ἱστορικὸν nominamus, omni opera diligentiaque vacat. Cognoscere quæ facta esse narrantur, cujuscunque est non ineruditi, et in illis discendis etiam puerilis animus non inepte exercetur. Qui vero se historicum esse profitetur, ei id officii injungimus, ut ἱστορῇ, examinet pervestigetque res quæ traduntur; ut, quæ falso narrata seu temere credita sint, justis rationibus levitatis convincat; ut ex adulatione calumniisque scriptorum veritatem eruat; ut falsarum opinionum errorumque fontes aperiat; ut mores, ingenia, artes gentium atque ætatum singularum tamquam in tabula picta oculis legentium proponat, gravioribus distinctis memoriam atque comparationem rerum adjuvet, et bella contentionesque civiles enarrans non negligat, quo modo genus humanum, imperitum omniumque rerum rude causas naturæ investigans, ab erroribus sensuum, animadvertendo cogitandoque paulatim ad veritatem rerum pervenerit.

Qui igitur dubitarunt, num historia in ordinem doctrinarum referenda esset, aut Chronicorum auctores irrisuri fuisse mihi videntur, quorum in conquirendis rebus, quæ narrantur, eisque quocunque modo in annos compingendis omnis opera est; aut studia historici prorsus ignorarunt, quem nullius scientiæ artisque rudem cum sagacitate investigare, acri atque sobrio ingenio conjecturas facere, res apte componere et diserta oratione ornare necesse est.

Ne vero quis hæc verba mihi in arrogantiam interpretetur, histo-

riam laudavi, non hominem; quæque historici sunt enarrans, hoc tantum volui, ut muneris suscepti officia me cognita habere appareret, et si forte quid ingenii desideraretur, studium quidem et diligentia mihi non defutura esse videretur.

Quod ut nunc specimine quodam probarem; sumsi *Herodotum*, quem patrem historiæ dicunt, quem vero *Geographicæ patrem*, aut, quo nomine Strabo Homerum suum ex Hipparcho laudat*, *ἀρχηγέτην τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας*, primum auctorem geographicæ peritiæ, rectius vocarent: descripturus figuram terræ, quam animo sibi fingebat, unaque docturus, quanta varietas rerum in historicis disquisitionibus animo comprehendenda ac cernenda esset.

§ II.

Figura Terræ ex Opinione Græcorum et Hebræorum veterum.

Illa opinio, quæ in Geographia veteri multis viris doctis verissima esse videtur:—"fines cognitionis terrarum fines esse terræ"—valde ambigua est, et facile in errores inducit, ut figuram terræ, quam gentes sibi finxerint, descripturi, terras singulis gentibus cognitas, qua figura nobis exploratæ ac depictæ sint, in unam tabulam componere satis habeant. Hac vero ratione fieri non potuit, ut populus rerum imperitus terram sibi fingeret: neque enim satis arte valebant, ut regionum, in quibus vitam degebant, ambitum metiri possent; neque in longinquas regiones itinera suscipiebant: aut proficiscentes mensuras viarum prorsus negligebant. Græci tempore Homeri, quamvis jam in terras, longe a patria remotas, itinera fecissent, nulla alia nisi ratione dierum distantias locorum computabant: nam si alia ratio spatiorum metiendorum cognita fuisset, in carminibus Homericis, quæ et minima veritati assimulant, prætermitti non potuisset. Neque in antiquissimis Hebræorum scriptis ullum vestigium accuratioris mensuræ reperitur, quamquam itinera facta esse narrantur.

In omnes vero populos artium rudes dominatur vis sensuum, qua tamquam coacti terram nulla alia figura sibi fingere possunt, nisi *planitiei rotundæ*, quam *circulo Oceani* et ubivis *cœlo circumscriptam* esse putant.

Igitur non modo *Homerus* et omnes fere antiquissimi *poetæ Græcorum*, Gemino teste in elementis astronomicis cap. 13, terram pla-

* Strab. lib. i. pp. 1, 2, et 17.

nam, et Oceani circulo circumdatam esse crediderunt; verum etiam *Herodoti ætate*, qui, quamquam major natu, Socratis æqualis erat (Olympiade 84, circa annum 444 ante Christum natum,) multi orbem terrarum κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, orbiculatum, tamquam a torno, et Ὠκεανὸν ῥέοντα πέριξ, Oceanum circumfluentem describebant, libr. iv. c. 36, cfr. libr. ii. c. 21, et 22*.

Neque ab *Hebræis* alia figura terræ formabatur. *Iesaias* in vaticiniorum cap. xl. v. 21, 22: "Nonne audivistis, nonne docti estis "de principio rerum? nonne cognovistis fundationem terræ, et Illum "qui sedet super *orbe terræ*, cujus incolæ ei sunt instar locustarum? "extendit cœlum sicuti linteum, et expandit ut tentorium, in quo "habitet."—In *Proverbiorum* cap. viii. v. 27, sapientia loquitur: "Cum cœlum aptaret Deus, ego aderam, cumque definiret *orbem* "*super facie abyssi*."—Jobi cap. xxvi. v. 10: "*Finem in circulum* "*formavit super facie aquarum, eo usque, quo finitur lux ad tene-* "*bras*."

Liceat moremur aliquantulum in hoc loco Jobi, cujus sensum, quos vidi interpretes, nullus assequutus est. Verbum חוג, quod et in hoc loco et in cæteris laudatis legitur, multi viri docti, nostra veri cognitione decepti, *globum* verterunt; est vero *circulus, orbis*, ut exempla cujusvis Vocabularii te docent; et cum eo cognatum est אגן, quod non modo phialæ et crateris, sed cujusvis rotunditatis nomen est, ut in Cantico Canticorum, cap. vii. v. 3: "Umbilicus tuus est "*circulus* lunæ." Derivamus quoque ex hoc fonte vocem Græcam *Oceani*, quem veteres et Ὠγῆνον dixerant, ut Pherecydes apud Clementem Alexandr. vi. stromat. p. 741, et apud Originem contra Celsum, libr. vi. medio, p. 664. A., a quo fortasse accepit Lycophron, studiosissimus obscurarum antiquitatum sectator, Cassandr. v. 231. Quamquam enim in verbis e lingua Punica aut Hebraica derivandis docti, ne modi obliviscantur, monendi sunt; tamen in rebus, quas Græci a Phœnicibus acceperant, conjecturam admittere licebit, Græcos cum rebus et nomina a Phœnicibus sumsisse. Quod vero Græci antiquissimi, quæ de partibus terræ remotioribus, inprimis extra columnas Herculis positis, narrabant, ab uno populo solum, dico Phœnices, qui unici tempore Homeri mare Mediter-

* Conferas *Vossii* disquisitionem "*de figura terræ, quam Veteres esse opinati* "*sunt*," in Novo Museo Germanico anni 1790, p. 821 sq.—*Vossius* enim primus fuit, qui hunc inter omnes fere populos rudes occurrentem errorem argumentis testimoniisque demonstravit, atque auctor fuit *Geographiæ historicæ*, quæ a Chorographia et Topographia distincta, figuram, magnitudinem divisionemque terræ, finium extremorum populos, Oceanum et cœlum ex opinione populi cujusvis describit.

raneum pernavigabant, accipere potuerint, dubitare non licet; neque quod lingua Hebraica proxima cognatione cum Punica conjuncta fuerit.—Igitur jam littera rotunditatem maris terram circumfluentis indicat, et si testimonia Græcorum quæris, e multis unum sufficiat, Eustathii ad Dionysii Periegesin, v. 1, qui hoc fragmentum veteris poetæ, quem Orpheum dicit, inserit:

Κύκλον * ἀκαμάτου καλλιῤῥόου Ὠκεανοῖο,
Ὃς γαῖαν δίνῃσι πέριξ ἔχει ἀμφιελίξας.

i. e. *circulum* indefessi pulchre-fluentis Oceani, qui terram circa æstuantibus undis amplectitur.—Eandem figuram aquarum terram circumfluentium reperis in loco Jobi. Verbum fere e verbo reddidi, unde, non quidem veritas physica, quam interpretes quæsivisse videntur, hic vero sensus clarus oritur: "In aquis, omnem terram circum-"dantibus †, Deus *circulum* posuit terminum extremum omnium rerum, "illo loco, quo lux esse desinit et tenebræ incipiunt."—Sicuti enim Græci credebant, solem luce sua nostrum modo orbem terrarum collustrare, et lucem deficere longius maris externi spatium emensos, nocteque æterna omnia opprimi ‡; sicuti Arabes seculo duodecimo

* [Post κύκλον inserendum forsan τ' metri gratia. ED.]

† Secundum eandem opinionem ducit Josephus fluvium Paradisi in circulo circa totam terram, Antiq. Jud. lib. i. cap. 1. §. 3: ἄρδεται δ' οὗτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος.—Plura de Geographia antiqua Hebræorum, sis, legas in Disquisitionum mearum historicarum et geographicarum fasciculo secundo, pag. 253—303.

‡ In Senecæ Suasoria i. Alexander deliberat, an Oceanum naviget, omnibus comitibus contradicentibus: "Oceanus navigari non potest. Stat immotum mare, "et quasi deficientis in suo fine naturæ pigra moles; novæ ac terribiles figuræ, magna "etiam Oceano portenta, quæ profunda ista vastitas nutrit, *confusa lux alta caligine*, "et *interceptus tenebris dies*; ipsum vero grave et defixum mare, et aut *nulla* aut "ignota *sidera*.—Resiste, orbis te tuus revocat: *vicimus qua lucet*."—Ita et Curtius ix. c. 4. Macedones, quos Gangem versus Alexander ducturus est, regem increpantes facit: "Trahi extra sidera et solem, cogique adire, quæ mortalium oculis natura "subduxerit. Novis identidem armis novos hostes exsistere. Quos ut omnes fundant "fugentque, quod præmium ipsos manere? *caliginem, ac tenebras, et perpetuam no-"ctem profundo incubantem*; repletum immanium belluarum gregibus fretum; im-"mobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit."—Quid quod? in Perside, quum ad iter perpetuis obsitum nivibus venissent, locorum squalore et solitudinibus inviis territi, credebant milites Alexandri, Curt. v. c. 6: "humanarum rerum terminos se "videre; et reverti jubebant, *antequam lux quoque et cœlum ipsos deficerent*."—Et Cæsari Druso naviganti ex Rheno in Oceanum borealem, Pedo Albinovanus, nimio forsan spiritu, non vero contra opinionem vulgarem, acclamat:

Quo ferimur? *ruit ipse dies*, orbemque relictum
Ultima *perpetuis* claudit natura *tenebris*.

post Christum natum, tempore Geographi Nubiensis, quem *Edrisi* vocant, mare in orbem circum terras circinans, *piceum* seu *tenebrosum* dicebant, ac narrabant, viros, a Lisbona occidentem versus navibus devectos, post duodecim dies tenebris coactos esse, ut cursum in austrum dirigerent*: ita Hebræi quoque in aquis Oceani circinantis lucem desinere nocteque perpetua vastum mare opprimi credebant.

Ut denique Jehova in vaticiniis Ezechielis, cap. v. versu 5 dicit: "Hæc est Hierosolyma; in medio populorum collocavi, et undique "circum terras:" eadem ratione *Sinesæ,* ex duobus millibus annorum artium multarum periti, terram suam mediam orbis terrarum ponunt, et in fabulis suis antiquis, nondum neglectis, (sicuti *Indi* et *Tibetani*) montem altissimum suæ regionis medium terrarum laudant, omnemque terrarum ambitum in aquis natantem faciunt.—Et quamquam *Tibetani* terræ figuram coni esse fingunt, ita ut ab humilioribus montibus per gradus in montem longe altissimum surgat, in quo Dei versentur, circa quem sol in orbem se vertat, et de quo fluvii in omnes partes terrarum decurrant; eodem tamen errore sensuum ducti sunt, quod in patria eorum montes supra montes assurgunt: et pro certo habuerim, fines terræ extremos, etiam ex Tibetanorum opinione, una eademque planitie contineri†.

§ III.

Figura Terræ et Cœli ex mente Herodoti.

Hunc errorem etiam *Herodotus,* sicuti omnes fere Græci sui temporis, ex parte quidem sequitur. *Terra ei est plana, cœlo concavato in modum hemisphærii obtecta,* cujus margines extremis terræ finibus junguntur.—Quod clarissime e verbis ipsius Herodoti apparebit.

Indi habitant primi hominum in Asia ad auroram et solis ortum, iii. c. 98. 105; et maximus eorum fluvius, *Indus, auroram versus atque solem orientem mare influit,* iv. c. 44.‡ aut ut ceteri Græci

* Conferas Tabulam terræ, seculi decimi quinti, ut videtur, in codice manu scripto Geographi Nubiensis repertam, quam in Ephemeridibus Geographicis Weimarianis a. 1802, mense Martio inprimi curavi et explicavi.

† Conferas Georgii Alphabetum Tibetanum, p. 181, et Herderi Ideas ad philosophiam historiæ hominis, part. ii. p. 305 sq. In primis capitibus Geneseos et eandem planitiem terræ, et montem medium terrarum, sedem deorum fontemque fluviorum maximorum et mare terram circumfluens cernere mihi videor.

‡ Ex his Herodoti verbis apparet, *Rennelium,* quem, si id quærerem, sæpissime aut erroris aut imperitiæ antiquitatis arguendi copia non deficeret, a vero aberrare

dicebant, *Oceanum*, qui finis est terrarum, ultra quem nihil *. His Indis, enarrat iii. c. 104, *ardentissimus est sol matutinus*, non quemadmodum ceteris hominibus meridie, sed eo usque *capitibus imminens*, dum tempus est a foro discedendi—quod fiebat circa duodecimam horam e nostra ratione temporis metiendi:—" *per quod* " *tempus sol eos multo magis urit*, quam meridianus Græciam, adeo ut " dicantur illi tum in aqua se madefacere. Meridies vero Indos fere " urit peræque atque ceteros homines: declinante meridie talis est " illic sol qualis alibi matutinus; et deinceps magis ac magis friges- " cens, dum ad occasum perveniens maxime friget."

Quum igitur sol, ex opinione Herodoti, omnibus terris uno eodemque tempore oritur et occidit, quumque Indis in extremis Orientis finibus matutinus capitibus imminens est, maxime vero longinquus die vesperascente †; necesse est, ut Herodotus *terram planam* esse sibi finxerit, super qua solem transire: quumque extremos Orientis fines matutinus sol multo magis urere dicitur, quam ceteras terras meridianus; necesse est, ut *cœlum concavatum* esse creditum sit, *marginibus undique terræ inclinatis*.

Hinc fit, ut Indi ac vicini eorum Æthiopes orientales, qui secernendi sunt ab australibus super Ægyptum (vii. c. 69, 70.), calore solis *propioris* adurantur atque nigrescant, lib. iii. c. 101. Quam opinionem omnes Græci ante Alexandri expeditionem Indicam, et qui veterem Geographiam sensibus commodiorem sequebantur etiam post Alexandri expeditionem, amplexi sunt. Euripides in Phaethonte non spiritu poetico fabulatur, verum ex opinione vulgari ait, Clymenen

.......δοθῆναι Μέροπι, τῆσδ' ἄνακτι γῆς,
Ἣν ἐκ τεθρίππων ἁρμάτων πρώτην χθόνα
Ἥλιος ἀνίσχων χρυσέᾳ βάλλει φλογί.
Καλοῦσι δ' αὐτὴν γείτονες μελάμβροτοι
Ἕω φαεννῆς ἡλίου θ' ἱπποστάσεις.

non semel dicentem: Herodotum Asiam ultra Indos in infinitum extendere: (Geographia Herodoti, ex Anglico sermone a me in Germanicum versa, p. 385. 445. 454.) Nam si littus Asiæ orientalis mari circumfluitur, quo modo Asia orientem versus infinita dici potest?

* Igitur Alexander, qui, antequam Indum transgressus erat, terram circa hunc fluvium extremam esse Asiæ orientalis, cum ceteris Græcis arbitrabatur, non spiritu oratorio, sed vero sensu apud Curtium, lib. iv. c. 5, Dario respondit: " se ultimi " Orientis oram imperio suo destinasse." Sicuti Darius iv. c. 14, occidentis et orientis fines opponit, Persas glorians esse dominos terrarum, quas Oceanus hinc adluat, illinc claudat Hellespontus.

† Hinc se jactat Darius, ultimus rex Persarum: aut Curtius quidem ita eum se jactantem facit iv. c. 14 fin.: "Precor vos per deos patrios, æternumque ignem, ful- " goremque Solis intra fines regni mei orientis."

quod Auroræ et Solis stabulum in sequentibus versibus fabulæ, Strabone teste, (fabula ipsa injuria temporum deperdita est,) vicinum facit Euripides ædibus Meropis, regis Æthiopum.—Atque uti Tibullus, lib. ii. eleg. 6. vers. 51.

Illi sunt comites *fusci, quos India torret,*
Solis et admotis inficit ignis equis.

ita Lucanus, quamquam omni doctrina Græcorum Alexandrinorum instructus, plane ex opinione Herodoti, quæ etiam Claudii et Neronis tempore plebis Romanæ fuisse videtur, causam imbris vehementissimi, quo Hispania patria sua in bello civili obruta esse dicebatur, ex parte fuisse dicit compressionem propioris cœli, lib. iv. versu 72 sq.

Hic ubi jam Zephyri fines et summus Olympi
Cardo tenet Tethyn; *vetitæ* transcurrere*, densos
Involvere globos, congestumque aëris atri
Vix recipit spatium, quod separat æthere terram.
Jamque *polo pressæ* largos densantur in imbres,
Spissatæque fluunt. ....

§ IV.

Opinio Hebræorum, Græcorum, Latinorum et Germanorum de Natura Cœli.

Non igitur miremur, Herodotum et omnes fere Græcos sui temporis de natura cœli errore sensuum deceptos esse. Sensibus enim aër ille re vera mobilissimus, nulla figura comprehendendus, totum terræ globum undique circumfluens, hemisphærium concavatum esse atque immobile super exiguo terrarum orbe stare videtur.

Igitur in omnibus fere linguis vox *cœli* a corpore firmo, maxime malleis expanso et laquearis modo terram obtegente, desumta est. Hebræi quidem in sermone vulgari cœlum dicunt שמים, quod ut שם, nomen, a particula exclamandi שם, illic! derivatum, excellentiam, altitudinem significare videtur: in ipsis vero primis Geneseos versibus illa vulgata leguntur: "fiat רקיע inter aquas; et fecit Elohim τῳ "רקיע nomen שמים."—שמים ergo auctori hujus narrationis vox sine

* Nubes scilicet, quæ ex omnibus cœli regionibus ventorum impetu coactæ in Hispaniam, extremam terram occidui orbis, quæ, v. 54.

.... *propior mergenti sidera cœlo*,

transcurrere vetantur *Tethyn*, i. e. mare Hispanicum, quod laqueari cœli inclinato circumclusum tenetur.

significatione etymologica esse videbatur; re vera autem erat, quod altera voce significabatur, רקיע, quod est *malleis expansum.* Exod. xxxix. 3: וירקעו את־פחי הזהב, "et malleis duxerunt laminas aureas;" Hiob xxxvii. 18: תרקיע עמו לשחקים חזקים כראי מוצק, "Num malleis "æque ac Ille ætherem concutis, ut firmus sit, sicut speculum fusi "metalli*?"

Unde nomen Græcum οὐρανὸς derivandum sit, equidem non video. Heraclides, Etymologico Magno auctore, derivat ab οὔρειν, custodire, quasi cœlum omnem terram custodiret. Homerum vero et omnem antiquitatem Hellenicam οὐρανὸν eodem modo, quo Hebræi, laquear malleis expansum sibi finxisse, apparet partim ex epithetis, quibus Homerus cœlum laudat, Iliad. V, 504. Odyss. III, 2. Οὐρανὸν πολύχαλκον, Οὐρανὸν σιδήρειον dicens; partim ex antiqua fabula, in qua narratur testibus Hesychio et Etymologico Magno, patrem cœli fuisse ἄκμονα, *incudem.*—*Cœlum* vero a cælando derivatum esse, omnes scriptores antiqui consentiunt. Varronis enim opinio, de L. L. IV. c. 3, a *cavo,* quod Græcis est κοῖλον, cœlum vocatum esse, a vulgari non recedit: κοῖλον enim radix est etiam vocis Latinæ *cœlare,* quam, etymologia neglecta, veteres scripsere *cælare,* eadem autem significatione qua Græci κοιλοῦν dixere, concavandi, inprimis metalla malleis.—Germanica vox cœli, *Himmel,* tectum aut laquear significat, quod nonnulla etiam nunc usitata nomina composita decla-

* Dathe hunc locum vertit: "Num expandere potes æque ac ille *nubes,*" falsus fortasse interpretibus Græcis, qui nomen שחק sæpius νεφέλην verterunt. שחק vero nullo in loco nubem significat; sed e lingua Arabica a nomine *Spatii remoti* derivatum, primo, ni fallor, erat cœlum superius, in quo astra lucere et ignea miracula fulguris, arcus solaris, cetera videri putabantur, quodque remotius a terra propria Jehovæ sedes esse videbatur;—dein vero, ut apud Græcos et Romanos *æther* et *cœlum,* eadem fere significatione dicebatur qua שמים, quod solum terræ opponitur, sed a poëtis tantum et qui exquisitius verbum quærebant, ut Poëta Germanicus diceret: "er flog durch des Himmels Räume und des Æthers Ferne"—Deuteronom. xxxiii. v. 26: "*Jehova,* qui vehitur per cœlum, שמים, te adjuturus, et per ætherem, שחק, cum sua majestate." Iesaias xlv. 8. "stillent cœli superne et æther manet justitia!" Jobus xxxvi. 27. 28. "Comminuit guttas aquarum: diffundunt imbrem pro copia "vaporis sui, quo manet æther et aquæ irrumpant in hominum numeros." Ex hoc ipso loco, quem argumenti loco citatum vidi, quod שחק nubem significaret, apparere mihi videtur, nubem *non* significare: nubes tantam copiam aquarum demittunt, ut *cœlum* et *terra* pluvia stillent.—Nec alio sensu accipiendi sunt in Proverbiorum Salomonis cap. iii. versus 19, 20: "Jehova sapientia *fundavit terram,* prudentia "*cœlum condidit;* Ejus scientia *abyssi maris* fissi sunt, et *ætheris spatia* stillant rore." Quod enim hoc loco שחק, idem Deuteronom. xxxiii. 28. שמים dicitur: "etiam cœli ejus stillant rore:" unde tamen nemo collegit, שמים significare *nubes.* Unus Castellio verum sensisse videtur, qui שחק ubivis *ætherem* vertit.

rant, et plura jam obsoleta, ut *himmeln*, i. e. laquear facere, (gewölben) et alia, quæ in Frischii Vocabulario Germanico-latino reperies.*

Hanc opinionem, laquear cœleste immobile stare, Herodotus quoque sequutus lib. ii. cap. 26. dicit: "si, *cœlo circumverso*, qua "parte nunc Boreas situs est et hyems, ibi austri situs esset et meri-"diei, solem e loco suo amotum superna Europæ meaturum esse, "quemadmodum nunc Africæ; peragrantemque omnem Europam "facturum esse eadem in Istro, quæ nunc facit in Nilo." Regiones ergo cœlestes certis partibus laquearis superi infixæ esse videntur.— Igitur et illa verba Sosiclis Corinthii lib. v. c. 92: "Nunc pro-"fecto et hoc cœlum infra terram, et terra sublimis super cœlum erit, "hominesque domicilium in mari habebunt, et pisces, quod antea "homines: quando vos, Lacedæmonii, tyrannides in urbes intro-"ducere conabimini"—hæc verba, inquam, non illis loquutionibus proverbialibus adnumeranda sunt, quæ ex antiquo sermone vulgi traditæ, quamquam opiniones mutatæ sunt, tamen eodem sensu, quo majores dixerant, dicuntur: immo, nisi jam ex aliis locis apparuisset, ex his ipsis verbis colligeremus, Herodotum et Græcos sui temporis credidisse, cœlum, *super* hoc orbe terrarum modo, immobile stare, sicuti terræ planitiem *infra* cœlum positam esse. Nam eisdem fere verbis *Euripides* in fabula, quam *Sylei* nomine Philo laudat in libello: πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον, Herculem facit dicentem:

πρόσθε γὰρ κάτω
Γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' ἐς αἰθέρα,
Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοὶ θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον.

"Prius enim *infra* terram ibunt astra, terra vero se feret in cœlum, "quam de me ad te blanda veniat oratio."†—Poëtæ, qui post tempus Ptolemæorum scripserunt, quamquam antiquiora amplecti amant, si res, quæ fieri non possunt, indicare volunt, comparant cum fluviis retrocedentibus, aut cum populis a contrariis finibus terræ in contrarios transpositis, Virgil. Eclog. i. v. 59—62, Senec. Med. v. 373: aut ut Ovidius:

* Nescio, quo verbo Libyes circa Cyrenen cœlum dixerint: corpus vero durum aut ligneum aut æneum ex eorum quoque opinione fuisse, inde apparet, quod Græcos in locum ducunt, cultui commodum; hic enim *cœlum perforatum* esse, Herodot. iv. cap. 158. Cui modo loquendi Wesselingius Hebraica illa Genes. cap. vii. v. 11: et *cœli fenestræ reseratæ* sunt, aptissime comparat.

† Ex eadem opinione explicanda sunt in formula fœderis Latinos inter et Romanos hæc verba apud Dionys. Halicarn. lib. vi. pag. 415: μέχρις ἂν οὐρανός τε καὶ γῆ τὴν αὐτὴν στάσιν ἔχωσι.

Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,
Parsque suum mundi nulla tenebit iter.

Nullo vero loco, quod scio, comparatio Herodoti et Euripidis recurrit.

§ V.

De Cursu Solis in Cœlo, et quo modo Terra Sole afficitur, ex opinione Græcorum et inprimis Herodoti.

In hoc laqueari cœlesti sol tempore æstatis quotidianam tenet viam *fere in medio:* hyeme autem ingruente, frigoribus a meatu suo in magis australes cœli partes depulsus, transit τὰ ἄνω τῆς Λιβύης, ii. cap. 24. 25. (Superiora autem dicit hoc loco in austrum versa, unde fluvius maximus Libyæ in mare boreale i. e. mediterraneum effluit: sicuti, eadem, opinor, ratione ductus, cap. 26. τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης septentrionales partes Europæ dicit.)—Quando igitur sol Græciam calore æstatis urit: eodem tempore in partibus Africæ australibus, sole in medium cœlum recedente, hyems est, quamquam non hyems Græciæ; verum, quum sol tempore Græcis æstivo a Libya et Græcia eodem fere spatio distare videbatur, hyems Libyca eundem fere calorem habet, quam ceterarum terrarum æstas. Quando autem frigore ingruente sol in fines cœli australes repellitur; necesse est, ut sol, margini laquearis cœlestis inclinatæ propior, vehementiori calore superiora Africæ adurat. Itaque non solum Indi et Æthiopes sub ortu solis, sed etiam Æthiopes Libyci, qui super Ægyptum habitant, *calore solis propioris* aduruntur, ut nigrescant et crines crispos maxime inter omnes homines habeant, vii. c. 70. cfr. iii. c. 101. *Ac Theodectes,* tragœdiarum scriptor tempore Philippi, patris Alexandri—erat enim inter auditores Isocratis, Plutarch. in vitis decem oratorum, vit. Isocrat.—nequaquam spiritu poetico, verum ex opinione illo tempore vulgari apud Strabonem lib. xv. pag. 695. Æthiopiam describit:

Ἧς ἀγχιτέρμων Ἥλιος διφρηλατῶν,
Σκοτεινὸν ἄνθος ἐξέχρωσε λιγνύος
Εἰς σώματ᾽ ἀνδρῶν, καὶ συνέστρεψεν κόμας.

i. e. "cui terræ *propinquus* sol currum agens tenebroso *fuliginis* "*flore corpora* hominum *tingit* et crispavit comas." Et quamquam *Onesicritus,* scriptor rerum gestarum Alexandri, Theodectis versus reprehendit, dicens, solem non esse viciniorem Æthiopibus quam ceteris hominibus, sed magis perpendicularem, eamque ob causam

homines magis uri; tamen Strabo, multis astronomorum observationibus doctus, Theodecten defendere conatur: nam, si calore magis afficiamur, necesse esse, ut ignis nobis propior; sin minus, ut longinquior sit.

Ex hac natura cœli Herodotus etiam inundationem Nili explicandam esse arbitrabatur. *Neque* enim *nives*, quibus in Æthiopiæ jugis liquescentibus Nilum increscere ac inundare Anaxagoras docuerat et Tragœdi acceperant, in locis calidissimis Libyæ australis fieri posse, Herod. ii. c. 22. Diodor. Sic. i. c. 38. cum fragmento Euripidis, discipuli Anaxagoræ, Seneca Quæst. Natural. iv. c. 2;—*neque Etesias*, quos Nilo defluenti resistere Thales auctor fuerat, in causa esse, quod, etiam etesiis non flantibus, Nilus tamen inundet, ac ceteris fluminibus, quæcunque etesiis adversa fluant, non idem contingat, Herod. ii. c. 20; Diodor. Sic. et Seneca loc. cit.:—verum *sole* effici censet Herodotus, quo nostra æstate Nilus æque ac ceteri fluvii trahantur, quo autem per hyemem propiori Nilus solus urgeatur, ut hoc tempore eum solum fluviorum multo se exiliorem fluere necesse sit, dum per æstatem solitam aquarum copiam demittat.

Ut vero in terra maxime australi sol vehementissimo calore urit: ita necesse est, ut etiam terræ aquilonem versus positæ et æstate calorem minorem quam Græcia habeant, et hyeme frigus multo vehementius: sol enim et longius recedit et in humiliorem partem cœli; ejus radii igitur maxime obliqui in terras septentrionales incidunt, et si forte montes altiores intercurrunt, radios solis omne per hyemis tempus prorsus intercludi necesse est.—Hinc omnis regio paulo supra pontum Euxinum adeo infestatur sævitia hyberna, ut octo menses gelu illic sit, quod incolis insularum Græcarum intolerabile esse videbatur. Horrendum illis est dictu, mare compingi et omnem Cimmerium Bosporum, atque Scythas super glaciem sicut solidam terram plaustra agere. Et ne in reliquis quidem quatuor anni mensibus frigus cessat. iv. c. 28. Qui autem aquilonem versus extremi regionis Scythicæ habitant, tradunt non posse ulteriora neque prospici neque transiri, propter fusas pennas, quibus tum terra tum aër oppletus sit. iv. c. 7. Herodotus quidem multis verbis iv. c. 31. explicat, non esse pennas sed nivem: hanc vero credit *semper* super illas regiones cadere, minus tamen æstate quam hyeme: et propter hanc nimiam vim hyemis loca hujus regionis boream spectantia inhabitari non posse, quæ et paludibus obsita sint. iv. 20. Videre licet, has narrationes non plane ex ingenio Græcorum fictas esse; verum frigus insolitum, quod coloni et mercatores Græci in littore boreali maris nigri senserant, tam nimium iis visum est, ut

verbis non parcerent, et quamquam hoc non volebant, verum supergrederentur. Hæc autem ex itinerariis tradita non modo ab omnibus facile credebantur, quoniam figuræ, quam sensibus ducti terræ ac cœli finxerant, neutiquam repugnabant; immo tamquam nova argumenta historica fidem addebant, se in ceteris quoque, nondum compertis, verum vidisse.

§ VI.

Herodotus multas geographicas Fabulas, vulgo creditas, non accipit.

In hoc vero est, quod diximus *Herodotum patrem Geographiæ* laudandum esse. Primus enim est omnium Græcorum, quos scimus, qui errores sensuum et fabulas geographicas, quæ omnibus firmissimo fundamento veritatis niti videbantur, *dubitando* concussit; primus, qui formam et naturam terrarum prius describi posse negat, quam itineribus percognitæ sint, quique eos irridendos esse censet, qui in orbem tornatam terræ figuram in tabulis depinxerint,* quamquam multæ regiones desertæ ac desolatæ, quibus ulterius quid sit nemo exploratum habeat: lib. iv. c. 36. et c. 16, 32, 53 et aliis.—Quæ igitur in versibus Arimaspeis positis inter Græcos vulgata erant, Herodotus vera esse negat; numquam enim auctorem in terras illas, fabulis exornatas, ipsum venisse: quamquam pleræque harum fabularum ex opinione vulgari fictæ erant.—Hinc irridet Herodotus eos, qui *Hyperboreos* ad mare boreale habitare credunt, iv. c. 36: Scythas enim, qui iis proximi inter incolas terrarum multa de terris Boream et Eurum versus positis narrent, Hyperboreos ne nominare quidem; sed Hesiodum aliosque poëtas et inprimis sacerdotes Apollinis Delios esse, qui multa de eis fabulentur. — Hinc omnino non admittit, (οὐκ ἐνδέκομαι τὴν ἀρχὴν iv. c. 25.), esse homines, qui senos menses dormiant: quamquam hoc, quod in sermonem prosaicum vertere licebit, apud quos senos menses caligo noctis est, ex ipsa cœli natura, quam Herodotus fingit, demonstrari potest. Lib. iv. enim c. 23 dicit, vicinos Scythis boream versus habitare calvos ad radicem οὐρέων ὑψηλῶν, montium excelsorum; at quod supra hos calvos, quos

* Γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περίοδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη· οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ, τήν τε γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου κ. τ. λ. Recte hunc locum Gronovius interpretatus est, γράφειν de *pingendo* intelligendum esse, non de scribendo, quod intellexit Valla. Est vero ex more Herodoti, quos levitatis convincere conatur, eorum nomina non tradere. Videtur hoc loco Hecatæi Milesii et Anaximandri tabulas terræ notare.

Argippæos vocent, sit, neminem pro comperto referre posse: οὔρεα γὰρ ὑψηλὰ ἄβατα ἀποτάμνειν, montes enim excelsos inaccessos viam præcidere, quos nemo transierit. Calvos autem referre, ultra hos montes esse, qui senos menses dormiant.— Finge tibi animo laquear cœleste concavatum neque spatio longo a terra plana distans, solem vero per hyemem in humiliori margine austrum versus pendentem, ac versus borealem terræ finem tractum montium altissimorum: neque fieri potest, ut per menses hyemis radii solis ultra montes pertingant. Simili ratione apud Homerum aut altitudo montium major aut laquear cœleste depressius est, ut ne æstate quidem radii solis in terram Cimmeriam, ultra hos montes boreales positam, pertingere possint, cujus incolæ igitur, caligine et nebula operti, nocte misera opprimuntur, infelices mortales! Odyss. xi. v. 13—19.— Cupiverim, ut ab Herodoto additum esset, quænam ratio diei ac noctis per ceteros sex menses anni illis in regionibus ex opinione vulgari fuerit; a multis erroribus Geographia antiqua prohibita fuisset, quamquam mihi quidem dubium non est, quin perinde ac in ceteris terræ partibus, illic quoque vices diei ac noctis sibi succedere, et nequaquam diem sex mensium regnare creditum sit.

Sunt enim homines clarissimi et doctissimi, inter quos instar omnium *Heerenium* Gottingensem nomino, qui illis verbis Herodoti polarium, quas dicimus, terrarum naturam indicari arbitrantur, et vulgus, cui fabularum consensus fortuitus cum natura rerum arridet, plausum dat.— Unde vero nos, omnibus fere partibus terræ itineribus exploratis, sub ipsis polis senos menses solem non lucere cognovimus? Nemo enim et ne audacissimus quidem tum prioris tum nostri temporis navigator longe ultra circulos arcticos perpetrare potuit: rationes tantum astronomicæ docuerunt, rem ita se habere necesse esse. Quum igitur Græci tempore Herodoti brevem modo terræ tractum trans Istrum et Pontum Euxinum cognitum haberent, in quo discrimen diei ac noctis non tantum erat, ut in conjecturam noctis sex mensium duci potuissent: demonstrandum foret, Græcos ætate Herodoti nostras rationes astronomicas non ignorasse. Et sunt qui hoc etiam credant: Herodotum enim 1. τροπὰς ἡλίου noscere; 2. pugnare contra eos, qui terram *rotundam* pinxerint; 3. narrare Phœnices Africam circumnavigasse ac solem ad dextram habuisse; narrare denique—et in hoc maxime nituntur—Thaletem jam centum et quinquaginta annos ante Herodotum defectum solis prædixisse.

§ VII.

E cognitione Tropicorum Solis colligere non licet, etiam verum Solis motum cognitum esse.

1. Qui ἐκ τῶν τροπέων θερινέων, ii. c. 19. colligere student, Herodotum verum solis motum cognitum habuisse, verbo falluntur. Jam enim antiquissimis temporibus a Græcis aut agrum colentibus aut in mari navigantibus observatum erat, quod facile est observatu, solem non omnibus diebus in eodem loco oriri et occidere, verum tempore æstivo magis boream versus, hyemali magis austrum versus: neque multis observationibus opus erat, ut in singulis regionibus terminus uterque extremus in margine cœli finiretur, ad quem sol pervectus cursum verteret, τρέποιτο; præsertim quum his τροπαῖς τοῦ ἡλίου circulus anni in dimidia fere paria dividebatur, ut commodum videretur, ἀπὸ τροπέων καὶ μέχρι τροπέων partes anni et ipsos dies numerare. Hoc autem fieri posse, vera causa varii ortus solis incognita, nemo non videt: quæ et Herodotum adeo latebat, ut recessus solis in austrum non causa frigoris, sed frigus causa recedentis solis ei esse videretur, ii. c. 24, 25, 26.—Hinc *Hesiodus* agricolis et nautis sæpius dies et opera ταῖς τροπαῖς hyemis et æstatis finit, vers. 477, 525, 562, 661; et ipse Homerus situm Syriæ insulæ termino των τρόπων ἡλίου in occidentali margine cœli indicaturus esse videtur*.

* Ita enim locum Odysseæ xv. ver. 403. interpretor. Eumæus, vultu in austrum verso, narrat:

Νῆσός τις Συρίη κικλήσκεται, (εἴ που ἀκούεις)
Ὀρτυγιης καθύπερθεν, ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο.

i. e. Insula quædam parvula Syria vocatur, si forte audiveris, illic (manu dextra levata ostendens), supra Ortygiam, ubi ad marginem laquearis cœlestis in termino extremo australi sol occidit, quando cursum in boream versurus est.—Ortygiam vero insulam ad Syracusas esse, Vossius noster clarissimis argumentis demonstravit, (in Museo Germanico a. 1780, April. pag. 302—312.); et Siciliam prope ad fontes Oceani i. e. ad columnas Herculis, ad finem extremum terrarum positam esse, imprimis ex Odyss. libr. x. et xi. apparet. Studiosius contenderem, me et in verbis ὅθι τροπαὶ ἠελίοιο verum vidisse, nisi Vossius, interpres Homeri peritissimus et elegantissimus, auctorque artis, de qua agimus, aliam conjecturam proposuisset: in Ortygia fuisse gnomonem censet inter Græcos celebratum, forsan a Phœnicibus positum, quo non horæ quidem, solstitia autem et æquinoctia observata essent.—Homerus vero, ut ingenue fateor quæ sentio, et Gnomonem, opus summæ artis, pluribus verbis ornasset, præsertim quum Eumæum, subulcum ineruditum, dicentem facit, et *situm* insulæ parvulæ significaturus, his paucis verbis, "supra Ortygiam, ubi *solstitium*," *regionem* tantum, in qua insula posita sit, distinctius descripturus esse mihi videtur.—Gaudio mihi foret, Vossio placuisse.

§ VIII.

Descriptio Terræ accuratior, e mente Herodoti.

2. Qui vero dicunt, Herodoti ætate nonnullos credidisse terræ esse figuram globi, Herodotum enim dicere libr. iv. c. 36. alios pinxisse terram *rotundam*, non verbo Græco, sed versione Latina decepti sunt: nam in Græcis est, γράφουσι τὴν γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, quod nequaquam ambiguum est, sed *orbis* tantum *rotunditatem* significat. Ceteris vero, qui hunc locum perverse interpretati sunt, solatio sit, ne *Mannertum* quidem, chorographum nostrum diligentissimum, quem vulgo etiam auctorem Geographiæ Herodoteæ laudant, sensum verborum cepisse: opinatur enim, κύκλον τῆς γῆς (quem Germanice verbo ancipiti *Rundung der Erde* vertit) a matheseos imperitis aliter ac peritis explicari posse; et τὸ γράφειν vertit: sie *lassen* herumfliessen; sie *behaupten* die Erde sei rund.—Sicuti vero dictum est, Herodotus eos tantum irridet, qui terram *orbiculatam* esse credant, et in tabulis ut *discum detornatum pingant*; Asiam vero (i. e. dimidium terræ australe) parem faciant Europæ, dimidio boreali*) libr. iv. c. 42. Ipse contra hanc levitate sensuum compositam terræ figuram, terram certa figura finiri posse negat; fines enim Europæ boreales neminem attigisse: fluviumque Oceanum, terram circulo circumfluentem, a poëta quodam fictum esse.

Quamquam vero *justam terræ rotunditatem* esse, *tamquam circino descriptam, negat;* tamen ex his ipsis verbis apparet, Herodoto, quod terrarum cognitum sit, quodammodo disco comparandum esse videri, si angulos nonnullos sinusque negligis: hoc autem nequaquam ei consilium est, quod Mannertus fingit,† demonstrare, longitudinem terræ excedere atitudinem, quod neque dixit, neque fecit: immo latitudo terræ Herodoteæ longitudinem tantum non excedit.

Admiror eos, ait libr. iv. c. 42, qui Africam, Asiam, Europam, tamquam tres partes sibi pares, disterminaverunt, quæ tamen non parum differunt. Longitudine quidem præter utramque extenditur Europa (quam longitudinem ergo in tabulis geographicis Hecatæi, Anaximandri ex veritate depictam esse concedit): latitudine vero

* Vide Vossii epistolas mythologicas, part. ii. ep. 8, p. 64.

† Mannerti Geographia antiqua, pars i. pag. 13: Die beiden *Hauptsätze*, welche Herodot zu beweisen übernimt, sind eigentlich, 1. dass die Länge der Erde die Breite übertreffe, und dass man von einer Rotundität gar nichts bemerken könne.—Multo magis autem Rennelius a vero aberrat, qui (versionis meæ Germanicæ pag 396.) docet, Europam ex animo Herodoti *longiorem* fuisse *quam* Asiam et Africam, *latitudine* vero longe *superatam* esse a terris australibus.

nequaquam cum illis comparari mihi digna videtur. Libya enim et Asia, quarum fines australes navigationibus comperti sunt, haud lati sunt spatii: quatuor tantum gentes inter mare australe, quod vocant rubrum, et mare septentrionale, in quod Phasis influit (i. e. Pontum Euxinum) habitant: Persæ, Medi, Saspires, Colchi, libr. iv. c. 37; i. c. 104;—et inter mare Caspium flumenque Araxen, quod versus solem orientem fluit (quodque cum mari Caspio, Phasi, Ponto Euxino, Hellesponto et mari, quod nos dicimus mediterraneum, Europam secernit ab Asia et Africa) India tantum habitatur.—Illinc auroram versus (supra os Indi) terra deserta est, nec qualia sint ulteriora quisquam dicere potest.—Ita quoque aliquot dierum spatio supra Ægyptum Æthiopes Macrobii ad *mare australe* habitant, libr. iii. c. 17—et ultimi sunt homines in Africa austrum et occidentem versus, iii. c. 114.—Si huic longitudini Europæ latitudinem comparas, a littore australi terræ Laconicæ, terras intra et extra Isthmum, Thessaliam, et Thracum gentem post Indos omnium hominum maximam, usque ad Istrum, et supra Istrum terras Celtarum, Agathyrsorum, Neurorum, Androphagorum, et quæ ulteriora, boream versus, nemo comperta habet: latitudo Europæ longe latitudinem terræ australis superat; eoque magis superat, quo ampliora nobis propinqua, arctiora longinqua videntur.

§ IX.

Mensura longitudinis Terræ e mente Herodoti.—Inseritur disquisitio de nomine Italiæ, et de Araxe fluvio.

Hæc vero est *longitudo Europæ,* quæ vix et ne vix quidem ad latitudinem terræ, ab Hyperboreis, ultimis hominum boream versus, usque ad Arabes, extremos terram australem colentium, accedit.

Extremi omnium hominum in Europa occidua sunt *Cynesii* ii. c. 33, aut, quo nomine Herodotus eos libr. iv. c. 49. vocat, *Cynetæ,* qui *extra columnas Herculis* habitant. Horum autem regionem non amplam esse ex eo apparet, quod *Celtæ,* illis finitimi auroram versus, etiam *extra columnas Herculis* sunt. l. c. Celtica terra quidem amplior esse credebatur: tendebat enim a Cynesiis ad Thraces usque et Scythas. Ne vero opinemur, Herodotum Hispaniam, Galliam et Germaniam percognitas habuisse, communi vero nomine Celtarum has terras complexum esse. In Celtica enim terra, *prope ad columnas Herculis,* apud *Pyrenen urbem,* oritur *Danubius,* qui omnem Europam mediam perfluit, iv. c. 49, 50. Magna igitur pars Hispaniæ, et tota fere Gallia incognita fuit: Tartessus modo extra columnas iv. c. 152, Iberia circa columnas, et Massalia in terra Ligyum v. c. 9, Thucyd.

vi. c. 2. compertæ erant: quumque distantias harum terrarum et urbium ignorarent, neque aliam urbem illic positam esse audirent; colligebant, Tartessum, Iberiam et Massaliam non longe invicem distare. Igitur, sicuti in antiquioribus tabulis depictum erat, quas et his in partibus terræ occiduæ Herodotus erroris non arguit, a columnis Herculeis littus Europæ in Eurum simul Aquilonemque Alpes versus Italicos curvatur, et cum Italia mare aut sinum Sardonium concludit, i. c. 166. Hinc Græcia subacta, omnis Europa occidua non solum regi Persarum, sed et ipsis Græcis domita esse videbatur, vii. c. 8. 101; viii. c. 108; et *Italia*, quam vero Herodotus hoc communi nomine dixisse non videtur, haud longe ab ostio maris externi posita erat, et super Italiam Celtarum gens.

(Pluribus quidem locis nomen *Italiæ* in libris Herodoti occurrit, iii. c. 136. 138; iv. c. 15; vi. c. 126; viii. c. 62; in omnibus vero est Italia australis, a Græcis colonis culta, unde et ubivis pars Hellados dicitur*. Sic Herodotus libr. iii. c. 136 et 138, exsulem Tarentinum timentem facit, ne omnis Græcia turbetur, si rex Persarum classem ingentem in Italiam miserit. Et eodem modo Thucydides, i. c. 12; vi. c. 2. Siciliam et Italiam partes Græciæ dicit, ac quibus in locis nomen Italiæ apud eum occurrit, pars modo australis peninsulæ indicatur. Quibus haud contemnendus testis, Aristoteles, accedit in Politicis, libr. vii. c. 10. dicens, illud tantum littus Europæ ab Italo, rege Œnotriæ, Italiam esse vocatam, quæ intra sinum Lameticum et Scyllacium posita sit.—Partem vero in aquilonem versam Herodotus ubivis *Tyrseniam* vocat, nec ullibi significat, se Tyrseniam partem Italiæ facere: immo sibi Italia pars Tyrseniæ esse videtur.—Phocæenses, primos Græcorum, qui longinquas navigationes tentarint, Adriam, Tyrseniam et Iberiam reperisse laudat, i. c. 163.—Umbricos ad Adriam ponit, iv. c. 49, non vero Italicam gentem esse dicens †; et libr. v. c. 9. Enetos Adriæ accolas vocat, non, ut solet, gentem Italiæ esse, aut ad fines Italiæ pertinere addens. —Contra libr. vi. c. 22. littus boreale Siciliæ, non Italiam, sed *Tyrse-*

* Magnam enim Græciam vocarunt, ni fallor, Romanis auctoribus, quibus imprimis illo tempore, quo regnum suum coarctis finibus continebatur, Græcia propinqua longe major terra videri poterat, quam illa trans mare posita. Unde enim Græci coloni, quibus patria non incognita erat, terram Italicam a se cultam majorem dicturi fuissent? Neque ullus antiquorum Græcorum ante Alexandri ætatem Italiam australem Magnam Græciam vocat.

† *Supra Umbricos Alpin* fluvium boream versus *in Istrum exire* narrat. Hunc vero Alpin non longe a margine occidua terræ Herodotum sibi finxisse, inde apparet, quod statim addit: "Omnem *enim* Europam ab extremis ad solis occasum hominibus Ister emetitur." Alpin ergo non longe a fontibus Istri, qui ad columnas Herculis sunt, influxisse necesse est, atque Italia prope ad columnas posita est.

niam spectare dicit, quibus in verbis neque conjecturæ De Pauwii locus est, qui pro ἔϛι πρὸς Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης (hoc littus Siciliæ vergit ad Tyrseniam) conjicit τῆς Ἰταλίης; neque Wesselingius, lectionem vulgatam defensurus, verum tangit: " in Italia utique est Tyrrhenia." Immo: Italia est in Tyrrhenia; omne littus ab Alpibus usque ad fretum Siculum in antiquis temporibus Tyrrheni tenebant, unde mare affluens, non Italicum, sed *Tyrrhenicum* usque ad Siciliam vocabatur. Et quamquam Græci coloni regionem australem *Italiam* vocaverant: tamen minor pars Chersonesi esse videbatur, quam non injuste antiquiore nomine totius terræ communi complexi sunt. Hinc Pindarus primo Pythico carmine orat, ut Hieroni, regi Syracusarum, pax sit a Phœnice, i. e. Carthaginiensibus, et a clamore bellico *Tyrrhenorum,* quorum contumelia *ante Cumam* domita sit. Hinc Aristoteles in Politicis, libr. iii. c. 6. societatem *Tyrrhenorum* et Carthaginiensium laudat: uterque enim omnes incolas Italiæ, etiam Romanos, Græcis tantum exceptis, nomine Tyrrhenorum complexus esse videtur.—Igitur et in Sophoclis Antigone, vers. 1129, [1115,] *Italiam,* quam nos dicimus, intelligendam esse, nullo modo mihi persuadeo. Chorus senum Thebanorum invocat Bacchum, qui Thebis ac terræ Bœotiæ præsens deus choris ac carminibus celebrabatur:

Πολυώνυμε, Καδμείας
Νύμφας ἄγαλμα, καὶ Διὸς
Βαρυβρεμέτα γένος,
Κλυτὰν ὃς ἀμφέπεις
Ἰταλίαν, μέδεις δὲ παγ-
κοίνου Ἐλευσινίας
Δηοῦς ἐν κόλποις,
Ὦ Βακχεῦ! Βακχᾶν
Μητρόπολιν Θήβαν ναίων.

Unde senibus *Thebanis, Sophoclis* ætate, fama, *Bacchum Italiam* tueri? aut quo antiquo Græco auctore *Bacchus* inprimis *Italiæ* tutor est? aut si esset, quid hoc loco, in quo quidvis epitheton *Deum Thebanorum* significat, deus *Italiæ* sibi vult?—Ut verbo dicam: Ἰταλία est Βοιωτία; utrumque enim nomen indicat *terram boum.* Βοιωτία vero est nomen recentius, unde Herodotus et Thucydides sæpius repetunt: quæ nunc dicitur; Ἰταλία vero, quod e littera est terra *vitulorum* ex *antiquo* nomine ἰταλῶν, a vulgari sermone recedens non temere elegit, tragœdus Græcorum elegantissimus.—At in Plinii historia naturali, libr. xviii. c. 7. legitur: "Italico (tritico) nullum " equidem comparaverim candore ac pondere, quo maxime discernitur: " montanis modo comparetur Italiæ agris externum, in quo principatum " tenuit *Bœotia,* deinde Sicilia, mox Africa.—*Hæ fuere sententiæ Alex-*

"*andro Magno regnante*, cum clarissima fuit Græcia atque in toto "terrarum orbe potentissima: ita tamen, ut ante mortem ejus annis "fere centum quadraginta quinque *Sophocles* poëta in fabula *Triptolemo* "frumentum Italicum ante cuncta laudaverit; ad verbum translata "sententia: *Et fortunatam Italiam frumento canere candido.* Quæ "laus peculiaris hodieque Italico est. *Quo magis admiror, posteros* "*Græcorum nullam mentionem hujus fecisse frumenti.*" Quid? si hanc admirationem solveremus? aut audaciæ accusarer, si Plinium, hominem non acutissimi ingenii, in choro Sophocleo, in quo *Bœotia*, frumenti fœcundissima Græciæ terra, nomine poëtico *Italiæ* laudabatur, amore patriæ deceptum, Italiam suam celebratam vidisse contenderem? Certe omnis admiratio soluta, omnis difficultas expedita est. Nam iterum quærerem: Ubi Italia illa transmarina apud Græcos antiquos aut propter vini ubertatem, aut propter frumenti candorem ac pondus laudatur? ipse Plinius responsum dat: apud neminem usque ad Alexandri ætatem. Unde ergo plebi Atheniensi Sophoclis ætate Italiæ fœcunditas cognita esse poterat?—At forsan mihi aliquis e Vossii epistolis mythologicis opponet, occiduas terras remotiores, a Phocæensibus circa Solonis ætatem repertas, neque primo sæculo satis cognitas, fabulis, ut fieri solet, ornatas esse, famamque salubritatem cœli, amœnitatem agrorum, ubertatem fructuum ac pecorum, et divitias immensas argenti et auri prædicasse. Ita omnino est: *nusquam* vero, his locis Sophoclis exceptis, *Italia* inter has terras fortunatas nominatur; *nusquam* Hesperiæ ante ceteras terras *vini* laudes tribuuntur.—Nequaquam vero Rennelius audiendus est, qui Italiam ab Herodoto *Œnotriam* vocatam esse fingit. In Græcis est, libr. i. c. 167: Phocæenses, qui, ne Persarum regibus servirent, in Cyrnum (i. e. Corsicam) navigarant, relicta quoque Cyrno propter invidias et bella *Tyrrhenorum* et Carthaginiensium, ἐς τὸ Ῥήγιον κατέφυγον· ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νυν Ὑέλη καλέεται: ergo a Rhegio boream versus profecti, venerunt tum demum in terram *Œnotriam*, quam partem esse Italiæ australis, etiam ab Herodoto nomine Italiæ vocatæ, clarissime apparet.)—

Celtis finitimi sunt ex parte *Thraces*, ex maxima vero parte *Scythæ*, aut magis *Agathyrsi* et *Neuri*, qui Scythiam occidentem, Thraciam aquilonem versus secludunt, neque amplum terrarum spatium tenent, libr. iv. c. 99—102.

Ab ostio *Istri*, qui *e regione Sinopes* urbis *in Pontum effunditur*, ii. c. 34, ad Mæotim paludem *Scythia* tenditur viginti dierum iter aut quatuor millia stadiorum (circa octoginta milliaria geographica e nostra ratione metiendi.)—Restant septem millia et centum stadiorum (centum et quinquaginta milliaria) usque ad finem orientalem Ponti,

quem nimis longe in orientem Herodotus extendit;—vera longitudo totius maris centum et quinquaginta milliarium est: vide chartam maris nigri in *Zachii* Ephemeridibus geographicis, 1798, Julio—adeo ut littus orientale Ponti et os Euphratis in eadem linea, quæ ab austro recta ad boream ducitur, ponenda sint.—Quem errorem Xenophon, quum Græcos a Babylone ad Pontum ducturus esset, sequutus, in montes Caucasi ad Phasin fluvium pervenit, unde Græci, longum iter viginti dierum et plurium *occidentem* versus emensi, tum demum a monte Ponticum aspexerunt, magno et læto clamore τὴν θάλασσαν salutantes. Xenoph. Anab. libr. iv. c. 6 et 7.

Inter littus Ponti et mare Caspium sunt *Phasis fluvius*, et montes *Caucasi*, latissimæ amplitudinis et altitudinis summæ, i. c. 203: ex quibus verbis colligere licet, spatium inter utrumque mare, nisi vero majus, certe vera magnitudine ab Herodoto et Græcis (Aristoteles enim Meteorol. i. c. 13. consentit) in tabulis geographicis descriptum fuisse.

Caspium Mare, quod cum alio mari non misceri Herodotus primus Græcorum cognitum habuit, quamquam pauci eum sequebantur*, ab occasu tenditur in orientem iter quindecim dierum navi, quæ remis utitur. In Herodoto est, i. c. 203: μῆκος μὲν ἐοῦσα πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δὲ ὀκτὼ ἡμερέων. Longitudinem Herodotus plerumque nostra ratione meridianorum metitur, nisi expressis verbis addit, se aliam rationem metiendi sequi. Hoc autem loco omnino longitudinem ab occidente in ortum eum intellexisse inde apparet, quod mare Caspium, ut pontum Euxinum et Araxen fluvium, terminum Asiæ et Europæ ponit, iv. c. 40. Nam si amplius illud spatium longitudinis, quam dicit, ratione meridianorum posuisset; mare Caspium aut in boream aut in austrum longius tendendum fuisset, cujus extensionis ne levissimum quidem vestigium in Herodoti scriptis reperies. Longitudine vero e consuetudine Herodoti ab occidente in ortum posita, omnia apte componi possunt: neque veteres locum Herodoti alia ratione interpretati sunt. Vide Eustathium ad Dionysii Afri Periegesin, v. 720. Hæc copiosius, quod non solum Rennelius, verum

* Duo tantum reperi ante Chr. n. qui eum sequuntur, Aristotelem, Meteorolog. ii. c. 1. et Diodorum Siculum, xviii. c. 5: ceteri, inter quos ipse Eratosthenes, Caspium mare ex Oceano septemtrionali influere tradiderunt, falsi, ut videtur, narrationibus Macedonum, quibus a littore australi, quod non supergressi sunt, boream versus immensum æquor prospicientibus, facile ex Oceano, quem propinquum fingebant, influere videri poterat. Ptolemæus secundo seculo post Chr. n. primus est Geographorum, quos scimus, qui veram naturam maris Caspii in tabulis pinxit. Tamen Eustathius, seculo duodecimo, scribit ad Dionysii Periegesin, v. 718. Ἀληθεύει ὁ Διονύσιος, ἐρεύγεσθαι εἰπὼν τὸν Ὠκεανὸν τὸ Κάσπιον ὕδωρ. Dionysius enim, sæc. primo post Chr. n., Eratosthenem sequitur.

etiam Scaliger et Adam Olearius figuram hujus maris contra sensum Herodoti inverterunt.

Mari Caspio adjacet in orientem versa planities immensæ magnitudinis, cujus non minimam partem *Massagetæ* colunt et quam *Araxes* fluvius ab India secludit. Hi sunt extremi hominum Europæ orientalis. "Qualia ulteriora sint, nemo cognita habet." Hæc formula, sæpius in Herodoto occurrens, indicare videtur, terram ab eo longius ultra cognita extendi: attamen animum ab illo in tabulis depicto oculisque a pueritia obversato orbe terrarum prorsus avertere nequit; sed, quamquam ulteriora cognita esse negat, re vera Arimaspos, certe populum quendam auro divitem in littore extremo boreali ponit, iii. c. 116, sicuti Indos ad finem terræ orientalem, iii. c. 98, 104, 105; iv. 44: eademque igitur ratione et Massagetæ et Araxes prope ad littus orientale maris terram circumfluentis poni poterunt.

(Hoc loco quædam de *Araxe* addere licebit, quo fluvio omnes interpretes turbantur. Rennelius, qui sæpius loco argumentorum desideria non pia ponit, quod nullus fluvius illius regionis cursum, quem Herodotus fingit, sequitur, mutat verba et summa licentia *duo* fluvios nomine Araxis distinguit, quorum alterum e regione occidentali in orientem, alterum e regione orientali *occidentem versus* in mare Caspium influere.—Ortum fluminis ponit Herodotus, i. c. 202. in montibus *Matienis*, unde et Gyndem fluere. Matiena terra vero est iis, qui ex Græcia Susam proficiscuntur, inter Armeniam, quæ a Tigride perfluitur, et Cissiam, in qua Susa, v. c. 49. 52; prope ad Saspires in orientem, iii. c. 94: ergo austrum versus infra montes Caucasi. Oritur ergo Araxes in regione a mari Caspio non longe remota australi unaque occidentali. In hac regione, non longe a fonte, Scythæ, ex Asia a Massagetis expulsi, Araxen transeunt, terram Cimmeriam invasuri, lib. iv. c. 11: utrum vero circa Mæotim iter fecerint, an per australe littus trans Bosporum Cimmerium, non apparet.—Tantus est fluvius, ut alii eum Danubio majorem esse perhibeant, alii quidem minorem, tamen Istro, maximo fere fluviorum in terris, comparandum, i. c. 202. Facit terminum australem Massagetarum, i. c. 205, qui orientem versus a mari Caspio habitant, i. c 204, et borealem Indorum, fluitque post mare Caspium orientem versus, iv. c. 40. Ergo modico intervallo a littore australi maris Caspii eum prætcrlabi necesse est. At legitur, i. c. 202: *στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἕλεά τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῖ· τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν.* Video, sed me non movent: hoc tantum reprehendo, Herodotum verbis non satis claris rem explicasse. Unus

rivus in mare Caspium erumpit; ceterus vero fluvius præter Caspii maris littus orientem versus profluit, et prope ad mare orientale in plura ora divisus, paludes eluviesque efficit.—*Quadraginta* enim, credo, dici ora, illo infinito numero, qui in linguis Asiaticis magnam copiam indicat, ut fontem Scamandri frigidum, qui ex innumeris saxi rimis ebullit, Turci *Kirk-Geous Sou*, fluvium quadraginta oculorum, utique Arabes reliquias regiæ Persepolitanæ *Tschil-Minar*, quadraginta columnas, dicunt, quamquam quadraginta non sunt.*—*Prope ad mare* fluvium in paludes dividi, inde colligo, quod homines in his paludibus habitare feruntur, qui crudis victitant piscibus, et pellibus *phocarum* pro vestibus utuntur. Phocæ enim, quas jam Homerus in Odyssea iv. v. 442 ἁλιοτρέφεας dicit, in mari tantum, quod scio, vivere posse etiam ab antiquis credebantur;—et ad mare *orientale* e claris Herodoti verbis, qui Araxen orientem versus ultra mare Caspium fluentem facit.—Neque difficilis explicatu hic error Herodoti mihi esse videtur. Alii narrabant, fluvium magnum, quem antiqua voce Tartarica *Ras, Aras* vocabant, montibus Matienis effusum mari Caspio misceri: alii vero narrabant, fluere per terram a mari Caspio orientalem in terminis Massagetarum magnum fluvium, quem eodem nomine *Aras* vocabant: uti in Africa quodvis flumen majus *Nilus,* et in Suecia *Elbe* dicitur.—Græci hos duo fluvios unum eundemque, et orientalis fontes, ni fallor, ostia esse fingebant. Eratosthenes vero, a Macedonibus Alexandri doctus, discernit *Araxen,* qui de montibus Matienis in mare Caspium influit, ab *Oxo,* qui e regione orientali occasum versus in mare Caspium aquas infundit. Igitur Strabo, cujus auctoritatem Rennelius prorsus neglexit, Herodotum nostrum reprehendit, lib. xi. p. 531, quod Araxen orientem quidem in montibus Matienis, Scythas autem et Bactrianos disterminantem faciat. Scythas dicit Massagetas, quos jam Herodoti ætate nonnulli Scythicam gentem esse putaverant, et in Eratosthenis tabula geographica Eurum versus a mari Caspio Scythæ solum habitabant. Ex eadem tabula Bactrianos quoque ad ripam australem Araxis ponit, quamquam et Bactriani Herodoti eodem fere in loco ponendi esse videntur. Quod vero Herodotus dicit, Araxen ἐρεύγεσθαι τεσσαράκοντα στόμασι, non e verbo quidem reddit Strabo dicens, σχίζεσθαι τὸν Ἀράξην εἰς τεσσαράκοντα ποταμούς; tamen non omnino contra verum Herodoti sensum.)

Hinc *longitudinem* terræ in fere 1000 milliaria nostræ rationis

* Plura exempla hujus numeri infiniti reperies in primo fasciculo disquisitionum mearum historicarum, pag. 107—117; quibus addi possunt 1 Samuel. xvii. 16; 2 Sam. ii. 10. xv. 7. Allgemeine Weltgeschichte, pars xix. p. 42.

metiendi æstimare licebit: nam Herodotus non omni loco mensuras terrarum ac marium definit, aut ubi finit, e ratione dierum modo vel navigationis vel viæ terrestris spatia computat. Ne autem temere hæc ponere videar: hæ sunt rationes, quibus nitor, quarumque auctoritate charta huic libello addita depicta est.

A Thebis Ægyptiacis usque ad Atlantem, montem adeo celsum, ut cacumen nequeat cerni, quod a nubibus numquam relinquatur, neque æstate neque hyeme, est via dierum 50: iv. c. 181—184. Viatori expeditissimo stadia 200 in diem numerantur, iv. c. 101; solita vero ratione 150 solum, libr. v. c. 52. Certe igitur nemo objiciet, longitudinem a nobis contrahi, si 150 stadia in lineam rectam ab oriente in occidentem numeramus. Hac ratione efficiuntur 7500 stadia, aut 160 milliaria geographica.—Quæ ultra Atlantem ad columnas usque Herculeas porriguntur atque extra illas, Herodoto non cognita sunt. Colligere autem licet, Atlantem, quem indigenæ columnam cœli esse aiebant, non longe a finibus terræ positum Græcos Herodoti ætate sibi finxisse. Triens igitur ceteræ longitudinis maximus stadiorum numerus in spatio ulteriore poni poterit, cui si latitudinem Ægypti et Arabiæ ad mare usque rubrum adjicis, totius Africæ longitudo a mari occiduo ad mare rubrum 300 *milliaria* non multum superabit.

Hanc longitudinem fere assequitur longitudo Europæ a mari occiduo usque ad ostia Istri, ii. c. 33, 34. Adde porro longitudinem Ponti Euxini, iv. c. 85: 11,100 stadia, aut 230 milliaria;—spatium inter mare nigrum et Caspium, quod quidem nusquam numero certo definitur, e vera autem longitudine secundum Herodotum æstimari poterit, 120 milliaria;—longitudinem maris Caspii, quam quindecim dierum navigationis esse censet, i. c. 203, aut 150, vel ne parcus videar, 200 milliarium; denique Massagetarum terram, cui Araxes terminus, fluvius haud minor Istro. Araxis vero fontes non longe sunt ab australi unaque occidentali littore maris Caspii: fluit ergo præter totam maris Caspii longitudinem, 200 milliaria; et per ulteriora, si Danubii longitudo ex Herodoti opinione in 300 milliaria extensa est, haud longius quam 100 milliaria: aut si maximum vis numerum, a mari Caspio ad mare usque orientale extremum 200 milliaria ponas. Tota igitur terræ *longitudo* summam 1000 milliarium haud excedit.

§ X.

Mensura latitudinis Terræ secundum Herodotum.

Latitudo vero fere eadem, nisi major, erit:

Sinui Arabico quadraginta dierum navigationis longitudo est, ergo 400 milliarium, ii. c. 11, cfr. iv. c. 86, ultra quem austrum versus mare terram circumcludit.—Distantiam Ægyptum inter et Ciliciam Herodotus nusquam definit: certe vera majorem æstimasse non videtur. Addamus ergo 100 milliaria.—A littore Cilicio ad Sinopen, in ponto Euxino sitam, quinque dierum est *rectum* iter viro expedito, quod est 20 milliarium, ii. c. 34.—Latitudo ponti Euxini est 3300 stadiorum=75 milliarium, iv. c. 85.—Scythia ultra pontum posita in Aquilonem usque ad ostium Tanaidos 4000 stadiorum tenditur, quæ fere 100 milliaria æquiparant, iv. c. 101.—Terra Scythis ulterior in multum spatii deserta est: ultra quam solitudinem habitant Androphagi, nequaquam Scythica gens. Ac supra hos deserta jam procul dubio omnia, nec ulla hominum gens, quantum nos scimus, iv. c. 18; neque illa terra propter frigoris vim intolerabilem inhabitari posse videtur.—Justius spatium super pontum ex his æstimabimus, quæ Herodotus, libr. iv. c. 21, 120—123 narrat: A Mæotide palude, quæ recta in aquilonem versa, figura quadrangulata, in quovis latere 4000 stadiorum est, iter dierum quindecim in aquilonem Sauromatæ incolunt terram, vacuam prorsus arboribus tam agrestibus quam mitibus. Supra hos et finitimos eorum orientales Budinos, terram colentes omni arborum genere spissam, aquilonem versus excipit solitudo septem dierum itineris, ultra quam Thyssagetæ habitant, ex quorum terra quatuor magni amnes in paludem Mæotin effluunt. Non igitur longe a vero aberrabimus, si a ponto Euxino ad mare usque extremum boreale spatium 200 milliarium addiderimus: et totius latitudinis terræ efficitur summa 1000 milliarium.—Hac ratione latitudo æquiparat longitudinem: sin autem memineris, Herodotum pluries repetere, boreales Europæ partes nondum cognitas esse, Europam multo esse latiorem quam Asia aut Africa: longitudinem latitudine superari necesse est.

§ XI.

Num Phœnices Africam circumnavigaverint.

3. His rationibus longitudinis ac latitudinis terræ descriptis, clarissime apparere arbitror, Herodoto, ut posteros Græcorum taceam, veram Africæ magnitudinem ac figuram prorsus incognitam fuisse; et si narrationi, Africam circumnavigatam esse, fidem dat, hanc modo coarctatam peninsulam, quæ mox ultra sinum Arabicum in occasum unaque septentrionem flectitur, circumvectam esse credit. At forsan quis opposuerit: etsi Herodotus veram Africæ figuram ac magnitudinem ignoraverit; tamen fieri potuisse, ut Africa re vera circumnavigata sit a Phœnicibus.—Fieri potuisse, concedo; num vero factum sit, de eo quærimus.

Herodotus unus est omnium Græcorum ac Romanorum, qui hanc circumnavigationem a sacerdotibus Ægyptiis traditam audiverat, et *hoc uno auctore* omnes antiqui repetunt.—Quid vero? Iter tam immensi spatii, quod nemo mortalium id usque temporis perfecerat, centum et quinquaginta per annos nemini Græcorum, quorum plurimi Ægyptum, sedem celebratam sapientiæ antiquioris, peragraverant, ab Ægyptiis narratum erat? nemini omnium Græcorum, qui post Herodotum in Ægypto profecti sunt, narratum est? et centum quinquaginta annos post Herodotum, ætate Ptolemæorum, ne ullum quidem vestigium illius narrationis inter Ægyptios reperiri poterat, ita ut Geographi Alexandrini Africam circumnavigatam esse aut plane ignorarent, aut uno Herodoto auctore repeterent?—Et quinam sunt Herodoto auctores?—Interpretes illi Ægyptici diffamati, qui ab ipsis Græcis, rerum novarum avidissimis unaque credulis, tentabantur, ut miracula fabulasque fingerent: quosque et sæpius fortasse linguæ imperitia in errores induxit.

At narrationem ipsam audiamus, libr. iv. c. 42: "Phœnices, e "mari rubro solventes, navigarunt in mare australe:* quoties "autumnus advenisset, applicitis ad terram navibus sementem "faciebant, ubi forte navigantes in Africa forent, ac messem exspe-"ctabant; deinde messo frumento navigabant. Ita biennio con-"sumpto, tertio anno quum flexissent cursum circa Herculeas columnas "in Ægyptum remearunt."—Hæc est narratio itineris, quod etiam apud nos, arte navigandi maxime expolita, summam admirationem excitaret: nulla commemoratio longissimæ navigationis in austrum,

* Ergo distinguitur *mare rubrum*, quod ab India ad Africam usque pertinet, a mari australi, quod littus australe Africæ alluit.

et rursus in boream; nulla rerum novarum, periculorum, miraculorum mentio.—Et biennio consumpto, anno tertio redeunt: eadem ratione qua Scylax Caryandensis ab ostiis Indi occasum versus in sinum Arabicum triginta menses navigat, iv. c. 44; qua Phœnices, cum Judæis Ophiram in Arabia navigantes, anno tertio redeunt.—Quo autem modo fieri poterat, ut, quum sementem facerent ac messem exspectarent, spatio duorum annorum, viam multo duobus millibus milliarium nostrorum longiorem, præter littus navigantes, perficerent? Ars, sive artes, quibus Rennelius usus est, ut hanc navigationem re vera factam esse demonstraret, contra se ipsas pugnant; et quo major ars, eo minor fides. Conferas narrationem Sataspis Persæ, qui, ut Africam circumnavigaret, missus, Soloe promontorio Africæ circumvecto, in meridiem cursum tenens, permultum maris intra multos menses emensus, quum semper pluri tempore opus esset, converso cursu in Ægyptum rediit, iv. c. 43. Conferas itinerarium Hannonis (in parte secunda disquisitionum mearum historiarum, p. 6—45 et 93 sq.), quot varia memoratu digna in brevissimo itineris spatio enumerat, et simplicissima oratione. Conferas, quæ miracula Pytheas tradit, homo scientiarum non rudis, primus vero, qui aquas septentrionales adierat. (Vide *Vossium de Thule,* in prima parte disquisitionum mearum, p. 122—130.)—Videor mihi sacerdotem Ægyptium videre, quo modo in charta sua, sive animo cogitata, sive in tabula depicta, digito quasi circumnavigationem Africæ faciat; adque rationem temporis, quo in alias terras longinquas navigationes perfectæ erant, tempus et hujus navigationis fingat.—Ceterum Rennelium Anglicum, cui navigatio in insulas Americanas iter minoris spatii esse videtur, oblitum summæ artis exstruendi nostrasque naves gubernandi, oblitum hoc nostro primum sæculo has artes in tantam perfectionem provectas esse, Anglicum dico in illa circumnavigatione, tamquam re vera facta, explicanda non hærere, minus mihi mirum videtur: Germanos autem, viros antiquitatis peritissimos, qui itineraria veterum ac scripta geographica legerant, illos huic circumnavigationi fidem dare potuisse, admiror.

At, interpellabit quis: quod maximi momenti est, omisisti. "Retulerunt enim Phœnices, uti Herodotus addit, mihi quidem non "credita, fortasse vero alii cuidam: circumnavigantes Africam, se "habuisse solem ad dextram." Non fugit me locus, cujus sensum nemo, quos vidi auctores Geographiæ veteris, cepit: Mannertus etiam, qui Africam a veteribus circumnavigatam esse negat, his verbis fere de sententia movetur.

Quicunque Græcorum aut Ægyptiorum ætate Herodoti animo tantum sibi fingebat, mare australe extremum pernavigatum esse, in

cujus littore Æthiopes, *sole propinquiore* adusti, vitam vix sustentabant, alio modo fingere non poterat, nisi ut sol, quem Græci semper in australi cœli parte videbant, illo in mari navigantibus in *boreali* cœli parte videretur. Repetas quæso, quæ supra de forma cœli et solis cursu explicare studui. Ille igitur sacerdos plane ex opinione vulgari solem fingebat Phœnicibus circum Africam occasum versus per Oceanum navigantibus, ad dextram fuisse, et hoc uno modo homo bonus fingere potuit.—At Herodoto eadem fere opinio erat, solem in cœlo australi, terræ propiorem, transire. Erat quidem: ille vero, qui de omnibus dubitat, quæ vulgus e specie sensuum modo vera esse credit, quæque nondum explorata sunt, opinioni vulgari non assentitur, terram nostram ultra cursum solis austrum versus extendi, sicuti ultra montes boreales noctem esse sex mensium negaverat: sed quum a nemine Persarum, qui ad ipsum mare australe habitabant, solem in boreali cœli parte transire, audivisset; quum sibi Africa, Asiæ similis, terra non amplæ latitudinis esse videretur; dubitat, num eo usque Phœnices progressi sint, Oceanumque navigantibus sol in tergo relinquatur. Nequaquam igitur hic situs solis est, qui circumnavigationi Africæ fidem comparare possit: ita rem fingi necesse erat; quod vero Herodotus de hoc situ solis dubitat, hoc est quod magis miremur.

Ut vero iter factum esset: quem in finem? quem in finem a Phœnicibus, qui ubivis merces tantum et usum mercaturæ quærebant? Num eam modo ob causam, quod avidi rerum novarum erant, iter, quantum nemo mortalium susceperat aut perfecerat, quod ut omnium animos summo stupore afficeret, necesse erat, iter tam immensæ longitudinis emensi? et, postquam rediissent, tanti itineris obliti sunt?—Qui tali narrationi fidem non detrahit, credat quoque necesse est, Indos ex Oceano orientali terras circa septentrionales ad Suevos in Germaniam circumvectos esse, cui narrationi multo major species veri est: nam illi Indi a rege Suevorum Qu. Metello Celeri, Galliæ proconsuli, dono dati esse dicuntur, Plin. H. N. ii. c. 67.—At tamen ex illa narratione colligere licet, Phœnices per sinum Arabicum et ultra navigare solitos fuisse.—Videte hominem tenacem! ne hoc quidem concedo: aut licebit eadem ratione colligere, Indos per mare glaciale, nemini mortalium ad hunc diem tentatum, circum Kamtschatkam, Sibiriam, Novam Zemblam, Norwegiam et Daniam in mare Balticum interdum navigasse, ac facile olim fieri potuisse, ut Indi tempestate ab Indico littore ad Germanicum abriperentur.—Probandum enim foret, Phœnices in sinu Arabico navigare solitos fuisse. Quærebant quidem societates cum iis populis, qui

sinum accolebant, ut navibus sibi merces Arabicas et Indicas a Sabæis adveherent, quas majoribus sumtibus et molestiis per terram Arabicam apportare coacti erant. In antiquissimis temporibus Idumæi, qui angulum sinus septentrionalem accolebant, eos aditu arcuere: simul atque igitur David, rex Judæorum, Idumæos in suam potestatem redegerat; ex socio, cui artifices miserant, petierunt, ut se naves in sinu Arabico exstruere permitteret; et Salomone regnante Ophiram navigarunt. Quæ vero navigatio propter seditiones intestinas Judaicas, et propter bella Israelitas inter et Tyrios mox desiit. Fortasse igitur, ut conjecturis largiar, postquam Psammetichus et Neco, qui veteri Pharaonica severitate relaxata, externarum gentium amantes erant, regnum Ægypti adepti essent, Phœnices navigationem in mari rubro sibi restituere quæsiverunt; fortasse Ophiram aut nescio in quem locum re vera navigarunt, non vero ultra sinum Arabicum, et anno tertio redierunt; ac sicuti Plinius, contra clarissima verba Itinerarii, Hannonem Africam circumnavigantem facit, (quod longe in austrum, aut qua ratione eum interpretati sunt, in orientem ab Herculis columnis, navibus provectus erat, ita ut quod intererat minimi spatii esse videretur): quanto facilius veritatis non curanti, miraculorum cupienti tota Africa a Phœnicibus post trium annorum spatium circumnavigata videri poterat, et hoc uno modo, quo fieri potuit, per Oceanum australe, ita ut sol iis ad dextrum esset.

§ XII.

Num e Thaletis prædictione Defectus Solis colligere liceat, veram causam Defectus Solis Græcis percognitam fuisse.

4. Denique nonnulli opponunt, Thaletem Milesium defectum solis jam 150 annos ante Herodoti ætatem (anno 585 ante Chr. n.) prædixisse, quod fieri non potuisse, nisi figuram et motus terræ, solis et lunæ, ex veritate cognitos habuerit. Sin vero Thaleti hæc percognita fuerint; neque Herodotum fugere potuisse.

Thaletem defectum solis prædixisse, haud negari potest: ipse enim Herodotus, libr. i. c. 74. testis est. Hæc autem sunt verba: "Quum Lydis et Medis bellum quinque per annos pari fortuna "gestum esset; sexto anno signis collatis contigit, *ὥστε, τῆς μάχης "συνεστεώσης, τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν "ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσε"σθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον, ἐν ᾧ δὲ καὶ ἐγένετο ἡ μετα"βολή*: contigit, ut in media pugna dies repente nox fieret. Quam

"immutationem diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, "terminum præfiniens hunc ipsum annum, quo et facta est immu-"tatio." Ergo *annum* modo defectus præfiniverat, non diem, non partem diei: quam si prædixisset, Herodotus propter magnitudinem miraculi certe laudasset.—Causam vero defectuum Herodoto quidem incognitam fuisse, tum ex hoc loco, tum ex ceteris, quibus defectuum solis mentio facta est, clarissime apparet. Ubivis repetitur hic modus loquendi: ἡ ἡμέρη ἐγένετο νύξ: ita libr. i. c. 103.—(Num libr. ix. c. 10, Herodotus eclipsin indicaturus sit, haud cum Petavio contenderim. Verba hæc sunt: Ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ, i. e. Cleombrotus reduxit copias, quod sibi adversus Persam sacrificanti sol in cœlo obscuratus erat: quæ vero obscuratio et nubibus nebulisve subito soli obductis tanta fieri potuit, ut sacrificanti *mali ominis* esse videretur, quum magi non adessent, qui calliditate minacem obscuritatem solis, iram in hostes interpretarentur.)—Clarissimus vero locus est libr. vii. c. 37: Quum Xerxes Abydum versus exercitum moveret, ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην ἀφανὴς ἦν, οὔτι ἐπινεφέλων ἐόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα. ἀντὶ ἡμέρης τε νὺξ ἐγένετο, i. e. sol relinquens suam in cœlo sedem evanuit, quum nullæ nubes, verum serenissimus esset aër: et pro die nox facta est.*—Vestigium igitur ne levissimum quidem cernitur, veram eclipseos causam ab Herodoto etiam conjectatam modo esse. —Et ne opineris, Herodotum, quamquam pluries Thaletis artem laudat, hanc cognitionem neglexisse: conferas scripta Thucydidis, quem Marcellinus (in vita Thucydidis editionibus plerumque præfixa) discipulum *Anaxagoræ* fuisse laudat. Libro i. c. 23, legis: "Hoc bellum Peloponnesiacum gravissimum fuit omnium, quæ a "Græcis gesta sunt: neque enim in ceteris tantæ clades, tot exsilia "contigerunt; et quæ antea fama tantum ferebantur, jam non in-

* Sequuntur apud Herodotum hæc verba. "Xerxes hac obscuritate territus, "quum magos percunctaretur, quid ostentum id portenderet? illi responderunt, "Græcis præsignificare deum defectum urbium, solem dicentes esse Græcorum præ-"monstratorem, lunam ipsorum. Qua interpretatione audita Xerxes majorem in "modum lætatus, ire pergit."—Alii alias rationes conjiciunt, quas hujus conjecturæ magi habuerint. Ob oracula conjicit Palmerius, quæ Delphis, Delo, Claro et aliis Græciæ urbibus sub Apollinis, qui sol est, nomine pandebantur. Unde vero magis Persarum hæc veneratio solis inter Græcos cognita fuit?—Contra Herodotus, lib. i. c. 131, narravit, *Soli* et Lunæ inprimis Persas sacrificare, et lib. iii. c. 16, ignem sibi Deum esse videri. Sole igitur obscurato, hunc metum Persarum animos primum capere necesse erat, ne Deus irasceretur. Magi vero astuta interpretatione in gratiam regis, belli cupientis, metum solvere quærunt: iratum quidem Deum os abscondere, non vero suis Persis iratum, sed hostibus suorum minitantem.

"credibilia esse videbantur: vehementissimi fuerunt terræ motus, "qui et maximam terrarum orbis partem concusserunt; *solis defe-"ctiones frequentiores acciderunt, quam unquam ante memoratæ "fuerunt;* et apud nonnullos magnæ siccitates et fames ex ipsis "nata, et pestilens morbus, qui Græciam non minimo detrimento "affecit." Defectiones ergo casus fortuiti esse videntur, quarum tempus et ratio æque ac siccitatis cœli aut motus terræ præfiniri nequit, quarumque causa certa ignoratur.—His conferas locum, libr. ii. c. 28: Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην, (ὥσπερ καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίγνεσθαι δυνατὸν) ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ μεσημβρίαν, καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μηνοειδὴς, καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων; i. e. eadem æstate novilunio secundum lunam * (quo solo etiam tempore hoc fieri posse videtur), sol defecit post meridiem, et ex lunata figura, nonnullis etiam stellis conspicue apparentibus, rursus ad pristinam sui orbis plenitudinem rediit.—Et libr. iv. c. 52: Æstatis insequentis initio statim, sol ex parte defecit *circa novilunium*, ejusdemque mensis initio terræ motus fuit.†—In his locis prima vestigia causæ defectuum conjectatæ cernuntur: simul vero apparet, eam non certe cognitam fuisse, sed Thucydidis ætate Græcos primum *tempora* observare cœpisse, quibus defectiones accidere solerent: unde paulo post, pluribus observationibus collectis, vera causa eclipsium Platoni, certe Aristoteli (de cœlo, ii. c. 11) comperta fuit. —Fortasse igitur Origenes non merito Anaxagoran auctorem artis defectiones prædicendi fecit; verum conjecturæ lunam esse defectionum causam, (cujus auctorem Anaxagoran, opinor, non contra veritatem ponemus,) inventa ætatum recentiorum supposuisse videtur: quod non præter consuetudinem hominum est, qui auctori primi initii, totum arte et usu perfectum inventum tribuere amant.—Anaxagoras vero erat inter Thaletis sectatores, quos philosophos Ionicos vocant. Mirum ergo foret, si Thales jam veram defectuum causam percognitam habuisset, et quos ipse docuerat eorumque discipuli eam ignorassent: postquam enim vera eclipsium causa semel est reperta, tanta perspicuitas ei inest, ut haud facile ex memoria hominum amitti possit. Neque cogitare licet, rationes philosophis cognitas ceteros Græcos latuisse; quid dicam Herodotum et Thucydidem, doctissimos viros suæ ætatis, utrumque veritatis avidissimum?

Thaleti ergo vera defectuum solis causa cognita non fuit. Estne igitur narratio Herodoti fabulosa? Non esse videtur: præsertim

* Primus dies cujusque mensis dicebatur Νουμηνία, etsi non semper re vera nova luna eo die esset: igitur addit κατὰ σελήνην, ut verum novilunium intelligatur.

† Etiam Aristotelis ætate opinio erat vulgata, defectibus solis aut lunæ plerumque terræ motus succedere.

quum ætate Herodoti ars eclipses præfiniendi nondum reperta esset. Artibus enim repertis, in hominum natura est, omni sapientia, quæ sibi ipsis comperta, nomina antiquitatis illustria ornare. Unde Plutarcho fidem non dederim, qui in vita Romuli, c. 12, narrat: illo die, quo Romulus urbem condiderit, solem luna intercedente obscuratum esse, quam defectionem anno tertio Olympiadis sextæ eventuram esse, Antimachum poëtam Teium prævidisse arbitrantur.

Quid vero? Defectionis solis, quamquam causa incognita, prædictio tamen non fabula est?—Multa hominibus usu finiri et numerari possunt, rationibus etiam incognitis. Sic anni circulum Ægyptii observaverant, veram rationem anni ignorantes; partes anni distinxerant, mutationes lunæ jam antiquissimis temporibus præfiniebant, et maximos numeros, qui non inanes ingenii lusus esse videntur, ad astrorum motum computabant.—Eodem modo *Herdcrus*, cujus obitum Germania luget, Indos Ægyptiis simillimos describit in Ideis ad philosophiam historiæ humani generis, parte ii. p. 302: "Sapi-"entes, ait, Indorum antiquissimi maxime sapientes cœli, observa-"tores temporis fuisse videntur, neque recentiori ætate, quamvis "gens, sapientiæ antiquæ oblita, in pejus ruat, hæc ars numerandi "et computandi neglecta est. Bramini, ingentes summas animo "concipientes, tempus a minimis particulis ad maximas usque "revolutiones cœli computant, et quamquam Europæorum arte "destituti, paululum modo interdum a vero aberrant."—Eclipses quoque prædicunt summa facilitate ac celeritate, quamquam causas earum ignorant. Versus ænigmatici, quos memoria tenent, omnem artem astronomicam concipiunt, hosque versus recitantes defectus solis et lunæ brevi tempore computant. Conferatur Le Gentil in Ebelingii Itinerariis, part. ii. p. 406. Simili enim ratione, qua anni tempus et cursus lunares usu computantur, etiam defectiones et solis et lunæ computari possunt. Etenim est circulus, in quo redeunt, quo accurate observato, fere in horam et horæ partes præfiniri possunt, maxime integræ. Causa igitur prorsus incognita, Ægyptium ingenium, periodos astronomicas observare amans et multo jam usu artis dierum connumerandorum peritum, periodum quoque eclipsium inprimis integrarum, non longum per tempus continuata observatione, finire poterat. Ex accuratissima quidem ratione post 3445 novilunia idem eclipsium ordo iisdem temporis spatiis redit. Sin autem non accuratissimam rationem quæris: jam post 223 novilunia aut post octodecim annos et undecim dies circiter eædem eclipses iisdem fere temporum spatiis redeunt, quam sequuturus raro uno die erraveris. Conferas Lamberti tabulam eclipticam, Berolini, 1765. p. 16 sq.

Quæ quum ita sint: Thales, vir acris ingenii, natus Mileti, coloniæ Tyriorum, navigationis et astrologiæ peritissimorum, profectus in Ægyptum, aut ipse hanc periodum observaverat, e numero autem annorum modo, aut ab auctoribus urbis patriæ, aut, quod verisimillimum esse videtur, ab *Ægyptiis* acceperat, quorum ingenia atque inventa hanc quoque Ægyptiam observationem esse suadent. Eam vero neque inter Græcos ceteros neque inter sectatores quidem Thaletis conservatam esse, facile explicaveris, si, quod e natura rei est, observationem non accurate factam esse ponis: unde, quum præfinitiones et defectus non congruebant, plane negligeretur.

His igitur difficultatibus remotis hæc ponere possumus: Herodoto terram planam, disco, tantum non detornato, fere similem, ac cœlo, tamquam laquearis concavati hemisphærio, obtectam visam fuisse. Fines extremi, quibus sol longissimo et brevissimo die oriebatur et occidebat, in cœlo observati erant, non vero nostri circuli Tropici; Africam circumnavigatam esse Herodotus credebat, non vero Africam, quantam nos percognitam habemus; et solem in Oceano australi navigantibus ad dextram fuisse, ex opinione vulgari fictum erat. Sin ergo eclipses quoque præfiniri possunt, quamquam causa incognita, et si Thales, quod Vossius clarissimis argumentis demonstrasse mihi videtur, terram planitiem esse putavit: ego quidem nihil video, quod me de sententia proposita moveret.

Εἴρηκα, ἔχετε, κρίνατε.*

ADDENDUM.

De hoc *Bredovii* libello sic *Harlesius* in *Introd. in Hist. Ling. Gr.* (*Anal. ad Prior. Suppl. Part. p.* 303, 4.)

"Docet auctor inter alia, Herodotum patrem Geographiæ laudandum esse, nec admisisse multas geographicas fabulas, vulgo creditas, et quænam fuerit figura cœli et terræ ex mente Herodoti aliorumque veterum Græcorum Hebræorumque. Postquam multas solvit quæstiones sustulitque dubitationes, variaque loca tam Herodoti, quam aliorum auctorum classicorum illustravit, interdum emendavit, tandem concludit, Herodoto terram planam, disco tantum non detornato, fere similem, et cœlo, tamquam laquearis

* Quum hæc disquisitio geographica sine charta, perspicuitate, quam quærebam, careret; ab *Hellwagio*, Medico Utinensi, viro acutissimi ingenii mihique amicissimo, facile impetravi, ut tabulam mundi ex mente *Herodoti* delinearet: ac spero, lectores, hac tabula in legendo Herodoto valde adjutos, mecum ei gratias habituros esse.

" concavati hemisphærio, obtectam fuisse visam; ac, *fines*, ait, *ex-*
" *tremi, quibus sol longissimo et brevissimo die oriebatur et occidebat,*
" *in cœlo observati erant, non vero nostri circuli Tropici; Africam cir-*
" *cumnavigatam esse, Herodotus credebat, non vero Africam, quan-*
" *tam nos percognitam habemus; et solem in Oceano australi navi-*
" *gantibus ad dextram fuisse, ex opinione vulgari fictum erat.* etc.*
" —Cel. *Schneider.* in præf. ad edit. suam Xenophont. Œconomici,
" etc. p. xiv. sq. emendat locum *Herodot.* iv. c. 36. et cl. *Bredow*
" arguit erroris in loco Herodoteo converso commissi."

Locum ex *Schneideri* Præfatione excerpam:

" Utinam plures ejusmodi conjecturas Tuas† et emendationes
" locorum Xenophonteorum elicere mihi contigisset! sed video,
" quantum Tibi temporis à laboribus statis supersit, et cui merito
" suo omne illud, quicquid reliqui fecisti, tribuas. Herodotum
" loquor, ad quem, jam egregie a Te emendatum, interpretandum
" etiam quæ in promtu habes, ne diutius nos desiderare patiaris,
" vehementer rogo. In eo nuper adhæsi ad locum libr. iv. cap. 36,
" de quo quid sentiam, si vacat, audi. Quid enim, Vir amicissime,
" cum par pari referre non possim, *χάλκεα χρυσείων* quominus Tibi
" reddam, impedit? Herodotus igitur de figura telluris ita disserit:
" *γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα*
" *νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ,*
" *τήν τε γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ*
" *Εὐρώπῃ ποιεύντων ἴσην.* In quibus primum verba *καὶ οὐδένα—ἐξη-*
" *γησάμενον,* quem sensum reconditum habeant, equidem conjectura
" plane assequi non possum, nec multum proficias *ἔχοντα* scri-
" bendo. Vides enim verba esse vitiosa; nec Codices tamen
" scripti auxilium subministrant. Sed gravius vulnus Herodoto in-
" flixerunt, qui verba *καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεύντων ἴσην* vel
" addiderunt alieno loco vel vitiarunt. Vitium enim demonstrat
" structura verborum laborans vel potius nulla. Potius alieno loco
" inserta censeo verba, et sedem iis propriam videor mihi posse
" assignare, unde huc immigrare jusserunt inepti librarii. Compara
" mihi locum, cap. 42. *Θαυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων*
" *Λιβύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα*
" *αὐτέων ἐστι· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη,*
" *εὔρεος δὲ πέρι οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι.* In quibus
" iterum vides sententiarum connexionem esse plane nullam, et
" causam reddi sententiæ alicujus, quæ non apparet. At si mecum
" verba ex cap. 36. *καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεύντων ἴσην* inseras

* V. libelli ad fi. ED.

† Schæferum alloquitur. ED.

"post Εὐρώπην, argumentatio Herodoti recte et ordine procedet. "Ita vero simul manifestior etiam fit error viri docti, *Gabr. Godofr.* "*Bredow*, in *Geographiæ et Uranologiæ Herodoteæ Speciminibus* "p. xxi. qui locum alterum Herodoti ita vertit: *Admiror eos, qui* "*Africam, Asiam, Europam, tamquam tres partes sibi pares, dis-* "*terminarunt, quæ tamen non parum differunt. Longitudine quidem* "*præter utramque extenditur Europa, latitudine vero nequaquam* "*cum illis comparari mihi digna videtur.* Nec in annotatione aliqua "lectorem admonuit de diversitate scripturæ vel judicii sui acerrimus "alienorum errorum insectator, qui quid in vertendo loco Herodoti "secutus sit, conjicere equidem non possum."—ED.

THEOPHILI CHRISTIANI BREIGER

HANNOVERANI

SEMINARII PHILOLOGICI SODALIS

COMMENTATIO

DE

DIFFICILIORIBUS QUIBUSDAM

ASIÆ HERODOTEÆ.

IN CERTAMINE LITERARIO

CIVIUM

ACADEMIÆ GEORGIÆ AUGUSTÆ

DIE IV. JUNII CIↃIↃCCXCIII.

PRÆMIO A REGE M. BRITANNIÆ AUG.

CONSTITUTO

AB ORDINE PHILOSOPHORUM

ORNATA.

Scribimus indocti doctique.

COMMENTATIO

DE DIFFICILIORIBUS QUIBUSDAM

ASIÆ HERODOTEÆ.

Quæstio a summe Ven. Philosophorum Ordine proposita:

"*Asiæ Herodoteæ difficiliora geographico more explicanda; et nunc quidem:* I. *ex maribus: rubrum s. australe, cum sinu Arabico; Euxinus Pontus cum Hellesponto, Propontide ac Mæotide palude; Caspium mare.* II. *e fluviis: Euphrates, Tigris, Is, Gyndes, Araxes, Aces.* III. *fines Asiæ Herodoteæ quoquoversus describendi.*"

Hac in quæstione solvenda quodnam sequutus sim consilium, ut explicem, pauca præfari licebit.

Unius alicujus scriptoris geographiam sigillatim explicaturo hæc præcipue injuncta esse videntur officia, ut collectas hujus scriptoris notiones geographicas, quantum fieri potest, ex ipso illo, dein vero aliis in subsidium vocatis, pro virili explicet; inventamque hac ratione sententiam, verane sit, an falsa, examini subjiciat; nil denique addat, nisi quod vel ex ipso scriptore, quem explicandum sibi sumserit, petitum, vel explicandi hujus caussa ex aliis depromtum sit.

Has leges, licet interdum duriores visæ sint, quum multa reticere juberent, quæ antea collecta ad doctrinam ostentandam libenter apposuissem, ante oculos habui, nec multum contra illas me peccasse existimo; quamquam omni hujusmodi peccati culpa me ipsum liberare non ausim.

In singulis dein partibus explicationi propositis primam semper esse quæstionem, nec parvi illam momenti, duxi, num ipse, de quo agimus, Herodotus illis in regionibus adfuerit, et testis, quem vocant, ocularis habendus sit, an ex solo auditu, quæ fama ferret, notaverit.

In maribus vero explicandis, exposito nomine, uniuscujusque fines, dimensionem cæteraque, de ipso mari quæ memoratu digna apud Herodotum leguntur, colligenda, explicanda, et examinanda duxi.

Fluvios dein eadem ratione, quantum fieri potuit, a fontibus quemque usque ad ostia prosequutus sum; nisi ipsa res, si fluvius ignotus esset,

ita, ut, quinam fuerit, primo loco quærendum esset, aliud consilium sequi juberet.*

In finibus denique Asiæ describendis ipse rerum ordo nulli difficultati obnoxius est, quum perinde esse videatur, unde incipias, ubi finias, dummodo omnem Asiam quoquoversus limite certo terminaveris.

Libri, quibus usus sum, hi fuere:

Herodotus ex editione Wesselingii.
Versio Herodoti Francogallica, una cum adnotatione cura Larcherii.
Strabo ex edit. Casauboni 1587. fol.
Ptolemæus e Versione Latina Serveti, secund. edit. 1535.
Scylax
Arriani periplus Ponti Eux.
——— periplus Maris Erythræi
Nearchi paraplus
Fragmentum peripli Ponti Eux. et Paludis Mæotidis } leguntur apud Hudsonium in Geographis minoribus tom. i. Oxoniæ 1698.
Scymnus Chius
Agathemer } ibidem tom. ii.
Dionysii περιήγησις τῆς οἰκουμένης cum adnotatione Eustathii. ibid. t. iv.
Pomponius Mela ex edit. et cum notis Vossii.
Plinii historia naturalis ex edit. Franzii. Lips. 1778.
Diodori Siculi singula loca inspexi editione utens Wesselingii.
Bouhier dissertations sur Herodote.
Bayer de Scythia Herodotea in Commentationibus Petropolitanis t. ii.
Beer *Beschreibung des alten Scythien* in *Zusätzen zur allgem. Weltgesch.* t. iii.
Gatterer *synchronistische Universal historie.*
——— *Abriss der Geographie, Gött.* 1775, quem præsertim in mensuris definiendis sequutus sum.
Geographie ancienne abregée par d'Anville.
Beschreibung der Ebne von Troja, vom Hrn. le Chevalier *übersetzt, und mit Vorrede, Zusätzen und Anmerkungen des Hrn. Hosr.* Heyne. *Leipsig* 1792.
Tournefort Voyage du Levant.
Voyage d'Italie, de Dalmatie, de Grece et du Levant, par Spon et Wheler.
Chandler's travels in Asia minor.
Voyages en Perse etc. par Mr. Chardin.
Les six voyages de J. B. Tavernier.
Pocoke's *Morgenländische Reisebeschreibung übersetzt von Breyer.*
Olearius *Persische Reise.*
Herbelot bibliotheque Orientale.
Büsching's *Geographie von Asien.*

Mappis usus sum D'Anvillianis; nec non illa, quæ tamen serius mihi innotuit, a Gussefeldio V. Cl. ad fidem maxime recentium peregrinatorum, præsertim vero ad ductum Geographiæ Cel. Gattereri, delineata Asiæ mappa; quæ hoc ipso anno 1793 demum prodiit, in iis vero quæ nostra referunt cum D'Anvillii mappis plerumque consentit.

* Vid. infra, quæ initio disquisitionis de fluvio, cui nomen est Is, dicta sunt.

CONSPECTUS LIBELLI.

Sectio prima. Maria.

Caput primum. Mare Rubrum cum sinu Arabico.

Pars I. Mare Rubrum.
Num Herodotus adierit.
Nomen maris.
Fines maris.
Dimensio.

Pars II. Sinus Arabicus.
Nomen.
Num diversus sit a Rubro mari.
Fines.
Dimensio.
Fluxus ac refluxus.

Caput secundum. Pontus cum Hellesponto, Propontide ac palude Mæotide.

Pars I. Hellespontus.
Num Herodotus adierit.
Nomen.
Fines.
Num idem sit cum Propontide.
Dimensio.

Pars II. Propontis.
Nomen.
Fines.
Dimensio.
Excursus de Bosporo Thracico.
Nomen.
Fines.
Dimensio.

Pars III. Pontus Euxinus.
Nomen.
Fines.
Dimensio.
Bosporus Cimmerius.

Pars IV. Mæotis palus.
Nomen.
Fines.
Magnitudo.

SECTIO I.

EXPLICANTUR, QUÆ DE MARIBUS NONNULLIS HERODOTI IN LIBRIS LEGUNTUR.

CAPUT I.

Mare Rubrum cum sinu Arabico.

PARS I.

MARE RUBRUM SIVE AUSTRALE.

Herodotum ipsum hoc mare adiisse, plane negari non potest, quum in sinu saltem Arabico, nec non in sinu Persico illum navigasse verisimile forsan reddi possit: omnem tamen maris circuitum oculis eum lustrasse, nemo facile existimabit, neque ipsa res postulat, quum omnia, quæcunque hoc de mari narrat, ita sint comparata, ut, absens non minus, ac præsens, ea conscribere posset.

De origine nominis, quo solito hoc mare designat, (θάλασσα nimirum ἡ Ἐρυθρὴ, nec non ἡ καλεομένη Ἐρυθρὴ) ipse nullas, qui vero post eum scripserunt, multas caussas commenti sunt, referentes in his mox rubentes solis radios, mox rubicundum maris colorem, interdum etiam Erythram aliquem regem, qui in insula degens omni mari suum nomen reliquerit.* Alio Herodotus nomine idem mare θάλασσαν νοτίην (*mare australe*) nominat; vix enim diversum a Rubro mari esse potest, quum pluribus in locis utrumque nomen jungat, et alterum altero explicare videatur.† *Nec tamen pro nomine proprio,* huic mari tributo, illud habendum duco. Collectis enim omnibus, in quibus de mari australi sermo est, locis, non absque verisimilitudine contendi posse videtur, nostrum mare ibi tantum sic appellari, ubi vel antea, vel in iis, quæ sequuntur, de loco aliquo sermo sit, vel in mari, vel in continente, versus septentrionem sito,

* cf. Strab. xi. p. 335. 36. Agatharchid. de Rubr. mar. init. Mela iii. 8. Nearch. p. 30. Eustath. ad Dion. Per. v. 36. cet.

† Herodot. ii. 158. ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην. cum quo cf. iv. 37. et ii. 11. ubi sinum Arab. e mari rubro terram ingredi, mox e mari australi delabi tradit.

cui noster oppositum velit mare versus austrum situm. Opponitur sic mari septentrionali, quod nos mare Mediterraneum vocamus, ii. 11, 158, 159. forsan et iii. 17. ubi quidem mare septentrionale non nominatur, facile tamen intelligi potest, quum Carthaginiensium nomen paullo ante præcedat, quibus ad mare Mediterraneum habitantibus Æthiopes mare australe spectantes opponuntur; nec minus mare australe opponitur septentrionali, quod vero nomine Pontus Euxinus nominandum erat (iv. 37). Præter hæc vero loca, nullum scio, quo nostrum mare hoc nomine designetur; uno tantum excepto, cujus statim mentionem faciam. Ex his itaque colligere licebit, quod volui, nomen maris australis proprium illi non fuisse, sed merum cognomen, quo noster situm hujus maris alii cuidam oppositum innuere voluerit: id quod magis adhuc firmatur, si alio in loco* legere meminerimus, non solum mare Rubrum hoc nomine venire, sed etiam Pontum Euxinum νοτίην θάλασσαν dictum esse, ratione maris septentrionalis habita, ad quod Hyperboreorum sedes fuisse ferebantur. Quod si vero hæc sic admittimus, qui superest locus, facilis erit expeditu, licet primo intuitu mare australe plane diversum a mari Rubro nobis exhibere videatur. Quo loco nimirum de circumvectione Libyæ sermo est, Phœnices, inde a mari Rubro profecti, per mare australe navigasse dicuntur.† Quod omnino si νοτίη θάλασσα proprium nomen foret, discrimen aliquod inter hoc ac Rubrum mare innueret, cui tamen alia illa supra laudata loca, quæ utrumque pro eodem habent, maximopere repugnant: sin vero cognomen est a situ australi petitum, nil prohibet, quo minus australem maris Rubri partem hoc loco australe mare vocari statuamus, et idem velle nostrum locum credamus, ac si legeretur: ἔπλεον πρὸς νότον.

Hæc hactenus de nomine, licet aliquando latius, disserere necesse videbatur: nunc *quænam Oceani pars hoc nomine Herodoto veniat,* investigandum est: in quo optimam sequi mihi videor rationem, si *singulis e partibus,* quas ille de mari Rubro loquens innuit, primo loco enumeratis, *omnem, qui fuerit, maris circuitum* colligam.

Primo statim loco negari vix poterit, *sinum Arabicum* nomine maris Rubri interdum insigniri;‡ quamquam aliis in locis idem ab hoc mari diversus nominatur:§ quæ tamen curatius videnda et explicanda ad proximam hujus capitis partem remitto.||

In Africæ ora jam si pergimus, offert se nobis *Æthiopia,* cujus quidem pars sinum Arabicum spectabat, pars vero extra sinum sita,

* Her. iv. 13.

† iv. 42. ὁρμηθέντες οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν.

‡ ii. 8. 158. iv. 41. § ii. 11. 152. 159. || vid. infra p. 13. sqq.

mari australi alluebatur;* neque ullum nobis exhibetur hujus maris nomen, nisi maris australis, in quo Phœnices Libyam circumvehentes navigarunt;† adeoque mare Rubrum contiguum esse dicitur mari Atlantico, quod extra columnas Herculis continentem cingit.‡ Quæ si sic statuimus, omne, quod Africam orientalem alluit, mare, Rubrum sive australe vocandum erit; in quo tamen non negabimus, ex loco modo laudato hæc necessario non sequi; quippe quum mare Rubrum, cohærens cum Atlantico, satis aperte mari Caspio, terris undique circumdato, opponatur, nil inde probari potest, nisi Rubrum ab Atlantico mari nulla terra interjecta dirimi: nec minus, quamvis alio nomine vocetur aliqua hujus Oceani pars inter utrumque hoc mare fluens, salva stabit hæc Herodoti sententia. Nihilominus tamen, quum aliud hujus maris nomen nostro obvium sit nullum, omne Africam alluens mare Rubrum et australe vocasse videtur. Eadem hæc firmantur adhuc et explicantur quodammodo Arriani loco, qui sic sese habet: § ὁ μετὰ τούτους τοὺς τόπους ὠκεανὸς, ἀνερεύνητος ὢν, εἰς τὴν δύσιν ἀνακάμπτει, καὶ τοῖς ἀπεστραμμένοις μέρεσιν τῆς Αἰθιοπίας, καὶ Λιβύης, καὶ Ἀφρικῆς, κατὰ τὸν νότον παρεκτείνων, εἰς τὴν ἑσπέριον συμμίσγει θάλασσαν.

Asiam vero si spectamus, *Persicus sinus* primam maris Rubri his in regionibus constituit partem; quippe Tigris et Euphrates in mare Rubrum influere|| et Persæ ad illud mare habitare dicuntur;¶ quæ omnia de sinu tantum Persico valere possunt, quem itidem noster in animo habuisse videtur, ubi Smerden, qui Susæ degeret, a Prexaspi in mare Rubrum dejectum narravit.** Accedit, tum quod nullum omnino, neque quod nobis in usu est, neque aliud Persici sinus nomen Herodoti in libris legitur, tum quod hic sinus, uti e supra dictis satis elucescit, nullibi a mari Rubro distinctus, universali hoc nomine semper insignitur. Neque absonum hoc, neque aliis plane inauditum, ut Nearchi firmabunt verba, quæ sic sonant: †† παρέπλευσεν ἐπὶ κόλπον τὸν Περσικὸν, ἣν δὲ Ἐρυθρὴν θάλασσαν μετεξέτεροι καλέουσι.

Illam deinde maris partem, quæ extra Persicum et Arabicum sinum, Arabiam, quam vocant Felicem, alluit, maris Rubri nomine venire, notissimum est, quod tamen, si probatu opus est, ipse Herodotus satis firmabit, quum Arabicum sinum ex mari Rubro venientem in terras irrumpere;‡‡ Sesostrin e sinu Arabico in mare Ru-

* iii. 17. † ii. 158. ‡ i. 202. § Arrianus in periplo maris Erythr. p. 11. || i. 180. 189. iv. 20. ¶ iv. 37. ** iii. 30. †† Nearch. in parapl. p. 1. ‡‡ ii. 11.

brum navigantem;* Persiam denique, Assyriam ac omnem Arabiam ad mare Rubrum sitam referat.† Neque objectum iri credo, alio nomine hoc mare Herodoto dictum esse, quod e sinu Arabico in mare latum (ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν) navigari dixit:‡ hæc enim ratione angusti sinus Arabici scripta esse, neminem facile latebit.

Jam inde a sinu Persico versus Orientem, quod Asiam alluit mare, usque ad Indiam nullo, nisi hoc maris Rubri, nomine Herodoto venit: quæ enim supra Persiam versus orientem sita sunt, a mari Rubro alluuntur, ut noster diserte ait: ἔνθεν μὲν παρήκει ἡ Ἐρυθρὴ θάλασσα·§ quibus statim adjicit usque ad Indiam habitatam esse Asiam. Alii plura maris nomina referunt.‖

Quam parum vero hæc extrema maris australis pars his temporibus *cognita fuerit,* ex eo jam colligi potest, quod Darii primum sub imperio ad Indi ostia perventum, illiusque jussu ab Indo ad Ægyptum usque omne, quod interjacet, mare navigatum esse narratur;¶ nec minus idem ex eo, quod Alexandro responsum dedisse fertur Nearchus, concludere licet, quippe qui per mare se reducturum copias regi promittit, εἰ δὴ πλωτός τε ἐστὶν ὁ ταύτης πόντος, καὶ τὸ ἔργον οὐκ ἄπορον γνώμῃ ἀνθρωπίνῃ.**

Maris denique *ultra Indi ostium* tum temporis cogniti ne ullum quidem adest vestigium, nisi forte hunc ipsum Indum pro Gange habebis, uti quibusdam visum est, qui tamen per ea, quæ Wesselingius aliique hunc ad locum adnotavere, satis refutati videntur. Ante Darium ne ostia quidem Indi cognita erant, Sesostrin enim propter Syrtes, in quas incidit, ab expeditione ulteriori desistere oportuit.††

Hæc, adhuc disputata, nunc si colligimus, *omnem illum Oceanum,* qui australem Asiæ, et orientalem Africæ partem alluit, nobis vero Mare Indicum audit, *Mare Rubrum et australe noster vocasse videtur,* sinu Arabico sæpius eodem sub nomine comprehenso, interdum autem suo peculiari nomine appellato. Quibus quidem omnibus Strabo quodammodo assentit, qui omne mare, extra duos illos sinus quod fluit, Rubrum vocavit.‡‡

* ii. 102. † iv. 39. ‡ i. 1. ii. 11. § iv. 40.

‖ Agathemer. p. 50. aliique mare Indicum hic nominant, et ubi hoc desinat, Rubrum illud excipere scribunt: Idem Dionys. Per. v. 36. qui tamen dein v. 1133. mare Rubrum australem esse Indiæ finem statuit, et cete magna circa insulam Taprobanen ex adverso Indiæ sitam Ἐρυθραίου πόντου βοτὰ nominat (v. 1122. [*corrige* 597. ED.] ubi vid. Eustath.). Nostrum contra Indici maris nomen plane latuit, quum illam Oceani partem vel nullo plane nomine (ut iv. 44. τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ) vel mare latum, vel denique mare Rubrum appellet.

¶ iv. 44. ** Nearchi parapl. p. 2. †† ii. 102. ‡‡ Strabo xvi. p. 526.

Nec tamen putandum, *omne hoc, quantumcunque sit, mare* Herodoto jam innotuisse: quippe quod Indi ostiis versus orientem Asiam allueret, plane illi incognitum fuisse, jam vidimus; partem vero maris maxime australem æque illum latuisse, tum ex iis satis apparet, quæ de Libyæ circumvectione narravit, tum ipsum prodit parum definitum maris australis nomen, quo hanc Oceani partem insignivit.

Maris dimensionem frustra quæres; nisi pro dimensione habebis, quod, qui a Dario jussi ab Indo versus Ægyptum navigarent, tricesimo demum mense in sinu Arab. appulisse dicuntur.* Enimvero hæc dimensio, si ulla est, quantopere sit indefinita, quamque parum apta, ex qua aliquis stadiorum vel alius mensuræ numerus computetur, per se manifestum est: mihi saltem in his non morandum videtur.

PARS II.

SINUS ARABICUS.

Peculiari suo nomine κόλπος Ἀράβιος sæpius nominatur, et nonnullis in locis diserte a mari Rubro discernitur. Sic, ubi Rubro mari in terras delabi;† ubi ex hoc sinu in mare Rubrum Sesostris navigasse;‡ ubi naves in sinu Arabico exstructæ dicuntur, quæ mare Rubrum peterent,§ hunc sinum a mari Rubro bene distinctum esse negari non poterit. Nec solus Herodotus hæc ita discreta habuit, plerique enim alii eadem adhibent nomina, quæ diversa esse ipsi diserte indicant; uti v. c. Strabo|| in finibus Arabiæ constituendis ait: *τὸ ἑσπέριον* (scil. *πλευρὸν*) *ὁ Ἀράβιος* [*κόλπος*], *τὸ δὲ νότιον ἡ μεγάλη θάλαττα, ἡ ἔξω τῶν κόλπων ἀμφοῖν, ἣν ἅπασαν Ἐρυθρὰν καλοῦσιν.* et Eustathius e Dionysii mente sinum Arabicum a mari Rubro distinguit,¶ adjecta tamen animadversione, non omnibus hæc sic visa esse: *ἕτεροι δὲ, τὸν Ἀῤῥαβικον κόλπον καὶ τὸν Ἐρυθραῖον ταυτίζοντες, ἱστοροῦσιν κτλ.* Id quod apud nostrum simili modo obtinere, quibusdam e locis mox apparebit. *Nomen enim Rubri maris ab Herodoto interdum Arabico sinui tributum esse*, negari vix poterit, pauca tantum hæc si inspicimus: *στεινή ἐστι Αἴγυπτος· τῇ μὲν γὰρ, τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίης τε καὶ νότου, ἀεὶ ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν*;**—*διώρυχι, τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ*, et *διώρυχα ἔχουσαν ἐς τὸν Ἀράβ. κόλπον*;†† *ἀπὸ τῆσδε τῆς θα-*

* Her. iv. 44. † ii. 11. ‡ i. 102. § ii. 159.

|| Strab. xvi. p. 526. cf. et Pomp. Mela iii. 8. Plin. vi. 26.

¶ Eustath. ad Dion. Per. v. 38. ** ii. 8. †† ii. 158. cll. iv. 42.

λάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρ. θάλ., δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων.* Quorum quidem quæ sunt *priora duo loca*, aliter explicari poterunt, dummodo, ne dicam vim adhibeas, interpretandi tamen arte utaris. Quippe si alterum, quo Ægyptus finitur, montium jugum versus meridiem altius semper assurgens, Rubrum in mare tendere, narratur, omnino contendi potest, esse intelligendum non sinum Arabicum, sed mare quod extra sinum sit, versus quod hi montes tendere possint, licet ipsum illud, haud parum ab hac regione remotum, non attingant: quod et ipse Herodotus innuisse videtur, montis jugum primo sic describens: φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίης, deinde vero per oppositionem, ut vocant, adjiciens, ἀεὶ ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν.† Neque plane absonus videtur hic loci sensus, licet nihil nos cogat, ut alterum comma per appositionem priori adjectum credamus, et de montis directione versus orientem i. e. versus sinum Ar. hoc accipere recusemus. Paullo durius vero videbitur, si *in altero loco*, qui fossam Rubrum in mare ductam nobis exhibet, eodem modo versabimur. Ibi enim verba, διώρυξ φέρουσα ἐς Ἐρυθρὴν θάλασσαν, de summo, cur fossa duceretur, consilio intelligenda essent, quod sine dubio nullum erat, nisi ut naves e mari Ægæo venientes uno cursu Persiam, Indiam, cæterasque mari Rubro adjacentes terras attingerent; ideoque concedendum foret, posse omnino dici, fossam in sinum Arabicum ductum ferre vel vergere (φέρειν moxque ἐσέχειν) in mare Rubrum, quod, illa demum ducta, facultas in mare Rubrum navigandi daretur. Quanta vero hæc duritie laborent, nemo non videt.—Quid multa? *locus denique adest*, quem nulla arte aliter interpretari poteris. Si enim in isthmo illo, qui Asiam ac Africam jungit, quanta inter utrumque mare interjaceat terra nobis exhibetur, eamque dimensionem noster illis, supra adscriptis, profert verbis, nescio quo alio modo Herodoti mentem explicaturus sim, nisi sinum Arabicum maris Rubri nomine hic venire statuam. In hoc igitur acquiescendum, nec tamen negandum aliis in locis supra excitatis, sinum Arabicum peculiari nomine a mari Rubro discerni, et ibi præsertim sic discerni, ubi consulto noster de sinu Arabico verba facere videtur.‡ Sufficiant hæc de nomine sinus: nunc qualis fuerit, et quam late extentus, investigandum venit.

* iv. 41. Quibus forsan addi posset i. 1. Φοίνικας ἀπὸ τῆς Ἐρυθρ. θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, nisi de Phœnicum antiqua sede dubitaretur. cf. Larcher. in notis ad i. 1. et *Bibliothek der alt. Litter.* St. iv. p. 80.

† Eodem hoc sensu Doctiss. Larcherus nostrum locum accepisse videtur. Vertit enim: "et prend toujours sa direction vers la mer Erythrée;" et ad voces ἄνω τεῖνον in notis animadvertit, quod et vere sic sese habet: "L'Egypte va toujours en remontant, à mesure qu'elle s'eloigne de la mer mediterranée."

‡ ii. 11.

Noster nulla loca memorat, quorum in regione vel incipiat vel finiat sinus Arabicus: attamen eundem illum habuisse videtur, quem nos solito sic nominamus, qui, tenui freto Arabiam ab opposito Africæ littore separans, protenditur inde ab illo loco, ubi altum antea mare sese coarctans terras ingreditur, usque ad ultimum finem, qui isthmo Asiam atque Africam jungente constituitur. Quorum quidem alterum hunc terminum recte sic constitutum esse, satis nos docent hæc nostri verba: μῆκος μὲν πλόου (de Arab. sinu sermo est) ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν,* in quibus mare latum nullum esse potest, nisi quod supra mare Rubrum nominatum vidimus. Qui vero alter est terminus, μυχὸν illum pro extrema sinus parte, quæ Isthmum tangat, habendum esse et rei natura et alio Herodoti loco satis definitur: quippe Asiæ australis ora, quæ versus occidentem procurrit, hic finiri dicitur: λήγει, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον.†—Hæc satis in aperto videntur.—

Quantus vero hic maris tractus Herodoto visus sit, ipse quidem nobis indicavit: in quo tamen dubii, num ipse sinum dimensus sit, an relata ab aliis nobis referat, conjicere tantum possumus, alterum hoc locum habere, quum verisimile non sit, maxime australem sinus partem oculis ipsum vidisse, qui in continente non ultra Elephantinen urbem progressum se esse confitetur,‡ cujusque in scriptis, si australem sinus partem vidisset, quæ est nota illius sollertia, curatiorem hujus oræ descriptionem non frustra quæreremus.

Longitudine vero tanta extentus nostro dicitur sinus Arabicus, ut navis remigatione utens 40 demum diebus omne spatium exigere possit.§ At diei iter quantum sit, si remigando conficiatur, non definitum esse dolemus: nam eadem num valeat computandi ratio, quam in Ponti Euxini mensura, ipso nostro jubente, adhibebimus, dubitari omnino potest, quum ibi plane non definitum sit, num navis, dimensionem instituens, remis, an velis ad ventum expansis acta sit. Quod si vero hanc eandem adhibebimus rationem, 2800000 orgyiæ e 40 illis diebus prodibunt, quæ 28000 stad. sive 700 mill. Germ. efficiunt. Hoc vero in numero nullus veterum Geographorum consentit, quibus omnibus multo brevior visus est sinus Arab. Nam Strabo 10000 tantum,|| ora vero lecta 14000, et quæ excedunt, stadia¶ numerat, consentiente, qui ex Strabone hausit, Agathemero.** Neque multum differunt, quas Plinius refert,†† dimen-

* ii. 11. † iv. 39. ‡ ii. 29. § ii. 11.

|| Strabo ii. p. 69. ¶ Idem xvi. p. 528.

** Agathem. p. 56. et p. 10.

†† Plin. vi. 33. dimensiones e Timosthene, Artemidoro et Eratosthene petitæ sunt.

siones, quæ, si ad stadia illas redigimus, 9600, 9096, 14000, et 13776 stadia produnt, variante numero, prouti magis vel juxta oram, vel recta linea dimensio instituta erat. Mappam denique si inspicimus geographicam, computatis gradibus, inter quos in D'Anvilliana mappa extenditur sinus Arabicus tum longitudinis tum latitudinis, prodibunt 22 circiter gradus æquatoris,* qui 13200 stadia conficiunt, numero Strabonis ibidem ac Plinii mensuram probante, nostri vero dimensionem, sic computatam, nimium falsam, plane refellente. Nihil igitur superesse videtur, nisi ut hanc metiendi rationem, qua hoc in sinu utitur, aliis quoque in locis adhibitam conferamus. Obtinuit vero illa etiam in mari Caspio, cujus longitudinem et latitudinem, remigando inventam, noster tradidit.† Jam quum hoc in mari, rationibus quibusdam suo loco exponendis ductus, navigationem diurnam 420 circiter stad. longam deprehendisse mihi videar; hunc et in sinu Arab. adhibendum credo calculum: in quo, præter eam, quæ statim sub oculos cadit, rationem, non parum nitor argumento e Ptolemæo depromto, qui diurna (propr. νυχθήμερον) navigatione in sinu nostro instituta 400 vel 500 stadia confici diserte tradit.‡ Hoc igitur calculo si utimur, sinus Arabicus Herodoto extendi per 16800 vel 16000 circiter stadiorum spatium visus est. Qui numerus, si reliquorum dimensiones conferimus, multo propius sane ad has accedit, D'Anvillianam 3000 fere stad. adhuc superans, Strabonis vero dimensionem, quæ e navigatione juxta oram instituta prodiit, 2000 tantum stadiis excedens.

Patet igitur ex omnibus his numerum 40 dierum, quem Herodotus tradit, a quocunque illum acceperit, valere non posse, nisi *oram legendo* illum inventum esse statuimus, simulque apud nos reputamus, perpetuum fluxum et refluxum, hoc in sinu qui obtinuit, navigationem haud parum morari. Quod tamen nihilominus multo major prodit numerus, quam qui a Strabone traditus est, facile conciliari potest, dummodo meminerimus, Strabonis dimensionem (uti e loci laudati verbis (ii. p. 69), μέχρι τοῦ στόματος, καὶ τούτου στενοῦ παντάπασιν ὄντος, satis apparet) non ultra illum locum protendi, quem Babel-Mandeb nunc vocamus: cui quidem non plane assentire videtur Herodotus, qui longiorem forte sinum Arabicum innuit,

* Consentit recentissima Asiæ mappa, quam Cl. Gussefeld debemus.—Posset sane uti jam percipio, hoc spatium curatius computari, nostrum tamen in usum sufficere videtur hic calculus ex solo mappæ adspectu minus curate constitutus. Cæterum hic et in mari Caspio ad stadia Olympica omnia revocavi, quod, nostro nulla stadia nominante, liberum videtur, quænam comparare velimus.

† ii. 202. ‡ Ptol. i. 9.

usque ad mare latum extentum (ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν): licet enim hæc verba de illo etiam mari, latiori, quam antea fuerit, intelligi possint, nil tamen vetat, quo minus hoc modo accepta sententiam de longitudine sinus prolatam firment.

Hæc sunt, quibus longitudo nostri sinus, qualis Herodoto visa est, aliquo saltem modo ad liquidum perduci poterit: sed iterum omnia perturbare ac confundere minantur ea, quæ *de latitudine sinus* nostri leguntur: εὖρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἥμισυ ἡμέρης πλόου: tantopere angustum esse hunc sinum, qua latissimus sit, ut navigatione dimidii unius diei omnis trajici possit. Latus igitur esset secundum priorem, etiam in Ponto adhibitam mensuram, 350 stad., et ex altero, potiori viso, calculo 210 tantum stadia. Consultis vero mappis Geographicis, in omni sinu Arabico nullum invenio locum tum quem ad latiores sinus partes referam, tum cujus simul latitudo spatium 350 vel 210 stad. non multum superet. Latissimis enim in partibus vel 2 vel 3 gradus æquatoris utramque dirimunt continentem: quod quidem spatium Herodoti sententiæ nullo modo convenire in aperto est: quippe si vel maximum stadiorum numerum unius diei navigationi tribuas, nunquam tamen tantum statuere licebit, ut 1200 vel 1800 stadia in dimidium diei computanda sint. Adesse quidem loca quædam, in quibus fretum, magis sese coarctans, illa, quam noster tradit, latitudine fluat, mappæ primus adspectus jam docet: at quo minus de his cogitemus, prohibent verba Herodoti adjecta: τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος. Hoc igitur illud est, quod maximam movet difficultatem. Unica superesse videtur, quæ patet, via et in qua nunc acquiescendum duco, licet ipsi mihi parum arrideat: Herodotum latissimum quidem sinus spatium indicare voluisse, at non omnis sinus, sed illius tantum partis, quæ novum sinum prope Ægyptum constituit, (nobis noto nomine sinus Heroopolites dictus est) cujus quidem summa latitudo dimidium fere gradus æquatoris æquat, quique adeo ad summum 300 stad. latus putandus est. Conveniet itaque hæc sinus latitudo, nisi plane, quodammodo tamen, latitudini 210 vel 250 stadiorum, si Herodotus, ut supra videbatur, 420 vel 500 stad. in unum diem computaverit; neque magni facies discrimen, quod adhuc restat, præsertim si mensuræ illius, quam Herodotus secutus est, parum definitæ rationem habebis. Verum enim vero, si vel optime conveniant numeri, parum tamen, ut jam dixi, in hac hypothesi mihi ipsi satisfacio, neque aliorum partes sequi recusabo, dummodo meliora edoctus fuero.

Sinum Arabicum perpetuo *fluxu ac refluxu* agitari et Herodoto et aliis notatum est,* neque ulteriori probatione eget, quum ipsa saltem res per recentiorum sacri codicis interpretum conamina explicandi Israelitarum iter hunc per sinum factum, neminem facile latebit.

CAPUT II.

Continens Euxinem pontum cum Hellesponto, Propontide ac Mæotide palude.

Ordinem his in maribus describendis sequar, quem ipse eorum situs suppeditat, adeoque ab Hellesponto incipiens in Mæotide palude finiam.

PARS I.

HELLESPONTUS.

In Hellesponto Herodotum ipsum adfuisse quo magis suspicari licet, eo curatiori, quæcunque apud illum hoc de freto relata inveniemus, examini subjicienda erunt. Adfuisse vero illum his in regionibus, non sine aliqua veri specie contendere mihi videor; tum quod ille, discendi perquam cupidus, hunc locum, tantis rebus gestis insignem ac clarum redditum, neglexisse non putandus est; tum quod in Ponto, ut videtur, præsens, adeoque a nostro freto parum remotus facili illud opera attingere potuit; tum denique, quod post expositam hujus freti, simulque Ponti et Propontidis mensuram ipse adjecit: οὕτω τέ μοι μεμετρέαται,† quod illum, pro solito curate loquendi more, quo præsertim utitur, ubi de fide, et, quibus innititur hæc, de fontibus illi sermo est, unde narrata hauserit, scripsisse non existimo, nisi ipse præsens per Hellespontum navigasset.

Freti nomen, quantum scio, unicum modo Hellesponti apud Herodotum æque ac plerosque cæteros occurrit, quod, unde ortum duxisse reliquis dicatur, et cuivis notum est, et a nostra re alienum. Nec quæ hodie in usu sunt ejusdem nomina freti Gallipolitani et canalis Dardanellorum aliquem fugient, licet Turcis idem fretum Boghas vocari ignoret. ‡

Ad fines vero freti quod attinet, in universum a nostro docemur, illud inter Propontidem et Ægæum mare fluens, acceptas ab altero mari aquas in alterum rursus effundere. § Id quod notandum omnino

* Her. ii. 11. Diod. iii. 40.

† iv. 86.

‡ cf. Spon et Wheler Voyag. i. 11, 174.

§ iv. 85 fin.

videtur, quum, hic locus nisi adesset, suspicari liceret, confusa esse ac permista Hellesponti et Propontidis nomina, quippe quod plures in Propontidis ora sitæ urbes nostro ad Hellespontum sitæ dicuntur, uti exemplo Parii, Proconnesi, Cyzici adeoque Byzantii, nec non aliarum, quas efferre possem,* satis perspicuum est.

Neque igitur negandum permistas interdum notiones Hellesponti et Propontidis, et omne illud fretum, qua venit, quaque labitur, a Sigeo usque Byzantium, uno illo nomine vocatum esse: contra vero, ubi curate loquitur, nostrum utrumque mare distinxisse, jam laudatus ille locus, et mensura utriusque singulatim computata et indicata, insigni documento est. Neque vero noster solus Hellesponti nomen vario sensu adhibuit, sed Homerus jam interdum superiorem maris Ægæi partem sic nominasse videtur,† et Eustathius itidem animadvertit,‡ plures varie hoc nomine usos esse. Ex his itaque non absque verisimilitudine colligimus, vetustissimo tempore Hellesponti sub nomine omne illud mare venisse, quod a Sigeo, forte jam ab insula Tenedo,§ usque ad Byzantium, Europam ac Asiam disterminat; Herodoti vero ætate diversum jam Hellesponti et Propontidis nomen in usu fuisse, ipsumque adeo curatius loquentem, Hellespontum, quem solito nominamus, in animo habuisse, at veteri loquendi usu interdum abreptum, latius adhuc hoc nomen extendisse. Nobis vero hæc sic animadvertisse sufficiet, et in iis, quæ sequentur, Hellespontum a Propontide discernere licebit.

Jam *magis definitos si quærimus freti fines,* vel unde incipiat, vel ubi desinat: utrumque Herodoto diserte non dictum verisimiliter tantum constitui potest. A Sigeo promontorio et, quæ huic e regione fere sita erat, urbe Elæunte incipere Hellespontum plerique veterum

* iv. 138. vi. 33.

† Cf. Commentat. Ill. Heynii: *über das Local der Iliade,* ad calcem libri: *Beschreibung der Ebne von Troja v.* le Chevalier, p. 252. ubi plura Homeri loca collecta et epitheta πλατὺς καὶ ἀπείρων inde explicata invenies.

‡ Eustath. ad Dion. Per. v. 142. videndum esse ait, num diversus sit Hellespontus a Propontide: ἔχει γὰρ ἀμφιβόλως ταῦτα, διὰ τοὺς παλαιούς· ὧν οἱ μὲν τὰ κατὰ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον, Ἑλλήσποντον εἶπον· οἱ δὲ καὶ ὅλην τὴν Προποντίδα· οἱ δὲ μέρος τὶ αὐτῆς τὸ ἐντὸς Περίνθου, ἤτοι Ἡρακλείας, τῷ Ἑλλησπόντῳ ἀπένειμαν. οἱ δὲ καί τι τοῦ Αἰγαίου πελάγους τῷ Ἑλλησπόντῳ προσέθεντο. Hæc ille: in quibus, quæ postremo loco leguntur, quum Homerum procul dubio respexerit, in anterioribus Herodoti ratio habita esse videretur, nisi ipse mox adjiceret, Herodotum æque ac Dionysium hæc freta bene distinxisse; unde apparet, singula nostri loca illum non inspexisse.

§ Id quod ex Homeri locis apparet, necnon e Dion. Per. v. 135. οὖρον δ' ἐς Τένεδον τεκμαίρεται ἐσχατόωσαν (scil. mare Ægæum).

prodidere; * consentientibus recentioribus, † nec dissentiente nostro, quippe qui Sigeum promontorium tum ad Hellespontum, ‡ tum extra Hellespontum, vel saltim in finibus hujus et maris Ægæi situm tradidit. § Alterum vero, qui sit, terminum ex Herodoto constituere plane nequeo, tum quod ipse diserte illum non prodidit, tum quod Propontidem Hellesponti nomine sæpius insignivit. Sequar igitur in hoc loci naturam, uti a peregrinatoribus memoriæ prodita est, quorum plerique ad Callipolin (nunc *Gallipoli*) Propontidis initium constituerunt; || quibuscum Ptolemæus facere videtur, referens Chersonesum finiri parte Propontidis, quæ sit usque Callipolin. ¶

His sic constitutis, videndum erit *quam longus quamque latus* nostro visus sit Hellespontus. Alterum, *longitudinem* dico, 400 stad. edidit, ** in quo et alias sibi constare videtur, quum Chersonesi longitudinem, quæ fere omnis ad Hellespontum extenditur, 420 stad. esse prodat: qui numerus, licet, quibus alterum excedit, 20 stadia non sufficere videantur spatio illi, quod inter Callipolin et Pactyam interest, (hæc enim Chersonesi pars Propontidem spectat) bene tamen cum altero numero conveniet, dummodo statuamus, mensuram Chersonesi non incipere ab Elæunte, quæ in nova fere Chersoneso versus mare Ægæum protenta jacet, sed in loco paullulum inde versus occidentem remoto, ubi terra ad Elæuntem valde prominens, aliquantum retrahitur; simul vero in computum adhibeamus curvum illud ac flexuosum Hellesponti fretum, quod recta linea, uti in Chersoneso forte factum est, nemo metiri potest, præsertim si ea, qua noster usus est, ratione dimensio instituitur. †† Enimvero hæc nil probare videntur, nisi sanum esse ac integrum hoc in loco Herodoti textum; num justus sit stadiorum numerus, ex aliis dijudicandum erit, seu periculum saltem faciendum est, num comparatione instituta ad liquidum perduci possit numerus Herodoteus; de quo tamen ipsi

* Ptolem. iii. 11. Elæuntem jam ad mare Ægæum; Sigeum vero ultimo loco in Hellesponti ora situm nominat libr. v. 2. Plin. iv. 18. in *extrema* fronte Chersonesi sitam dicit Elæuntem, et ex altera parte Sigeum ultimo loco nominat.

† Pococke t. iii. p. 150.

‡ v. 91. Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ.

§ iv. 38. παρατέταται ἡ ἀκτὴ παρὰ Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου.

|| Pococke iii. 150. Tournefort i., xi. p. 176. Gallipoli à l'embouchure de la Propontide. Et Spon i. 215. Lampsaque est un peu au midi, et Gallipoli est justement à l'entrée de la mer blanche.

¶ Ptol. iii. 12.

** iv. 85. coll. 86.

†† Forsan et alia stadia computanda sunt; hic minora, ibi vero magna illa Olympica.

jam ab initio dubitavimus, quod quænam ex Herodoti mente loca pro terminis Hellesponti habenda sint, non certo affirmare, sed conjicere tantum potuimus. Primo statim loco Scylax cum Herodoto convenire videtur, quippe qui 400 stadia ab Elæunte ad Pactyam numerat, in quo, quod adest, discrimen parvi momenti videtur.* Minus tamen idem spatium apud Strabonem apparet, qui inde a Lampsaco Abydum 170; hinc vero Dardanum 70; et a Sigeo usque Rhœteum 60 stadior. iter esse censet,† quæ summam conficiunt 300 stad., sub quibus tamen, quæ inter Rhœteum et Dardanum intersunt, stadia non comprehensa sunt, quæque omnia navigatione juxta oram non instituta sic comperta esse ipse adnotavit. Omnes vero, quos inspexi, recentiores, multo minorem esse Hellespontum tradunt: sic Tournefortius ‡ Callipolin a Dardanellis 25 milliaria, adeoque 205 stad. distare, Pocockius vero § longum esse Hellespontum tradit 26 mill., quæ 260 stad. efficerent; quorum quidem hic non ignorat, veteribus 300—320 stad., adeoque 30 vel 32 mill. hoc spatium longum fuisse. Quæ vero ab his dissentit, nec tamen numerum Herodoteum plane probat, D'Anvilliana mappa Hellespontum per dimidium fere gradus æquatoris protentum nobis exhibet, adeoque ad summum 300 stadia longum dicendum esse jubet.

Nimia igitur omnino Herodoti mensura apparet, cujus si ratio reddenda est, in promtu est numerum justo majorem inde ortum dicere, tum quod juxta littora per sinus ac curvam Hellesponti oram, tum quod contra maris torrentem noster navigavit. Attamen qui e Tournefortii, Pocockii, nec non e D'Anvillii calculo nostrum excedit stadiorum numerus, vel sic nimius videri potest, quem omnem curvæ oræ tribuamus. Minora vero interdum stadia, præsertim mari, a Græcis adhibita esse quum plerique consentiant, quumque hæc, quorum 175 unus æquatoris gradus continet, aliis illis dimensionibus eodem nostro loco ab Herodoto traditis æque conveniant, nullus dubito, 400 illa stadia non Olympica, sed minora, ut vocant, marina stadia habenda esse. Hæc si accipimus et ad Olympica stadia revocamus (quod ex his omnia computavimus), prodibunt e 400 stad. minoribus 320 stadia Olympica: quem quidem numerum Strabonis dimensioni plane, omnibus vero aliorum computationibus melius convenire manifestum est, licet vel ex hoc aliquis supersit, non nimius

* Scylax pag. 28.

† Strabo xiii. p. 505.

‡ Tournefort i. 11. p. 276. illius milliare $8\frac{1}{5}$ stad. continere, aliis e locis apparet.

§ Pococke t. iii. p. 150. Decem fere stad. in unum mill. eum computasse ex hoc ipso loco apparet.

vero, stadiorum numerus, quem vel curvo littori lecto, vel navigationi contra freti torrentem institutæ tribuendum recte judicabis.

Latitudo vero Hellesponti septem fuisse stadiorum æstimatur: quam non ubique eandem esse per se patet: in quo tamen hæc obtineat, licet hic non definitus sit locus, adhibitis aliis, quæ Herodotus narrat, facilis erit inventu. Quippe quem Xerxes super Hellespontum exstrui jussit pontem, longitudine sua hanc modo traditam latitudinem æquat.* Nullum igitur dubium superest, quin idem hic sit locus, quem, septem stadia latum, Herodotus supra innuere voluit. Alterum vero hunc, qui sit, locum quum satis definite descripserit, nec de altero, quem pro eodem habemus, dubitare licet. Pons nimirum a Xerxe exstructus Asiæ oram ad urbem Abydum tetigit, Europæ littori, quod asperum his in locis fuit, intra Sestum et Madytum sese adnectens, Sesto magis versus Propontidem sive septentrionem, Madyto vero versus meridiem sita. *Hoc itaque celebre ἑπταστάδιον,* de quo omnes fere veteres Geographi † retulerunt, quodque cuivis, nisi ob Xerxis pontem, Leandri tamen amore innotescit, si stadia Olympica computamus, quintæ vel fere sextæ parti milliaris Germanici respondebit. *Recentiores vero ne tantam quidem hujus freti latitudinem esse asseverant.* Plures ipsum locum non dimensi sunt; *D'Anvillius* vero e peregrinatoribus sine dubio collegit, non latius distare littora, quam 375 hexapodes Gallicas (*toises*) ‡ quorum tamen 665 efficiant septem stadia; indeque concludit, minora hic stadia intelligenda esse. Nec minus vero horum stadiorum si septem computabimus, 532 hexapodes prodibunt, ut ne sic quidem minor, quem D'Anvillius voluit, numerus quadret. Licet igitur lubenter illi concedam, minora hic accipienda esse stadia: *perquam tamen dubito, num vera sit hæc illius dimensio,* præsertim quum peregrinatorum, quos inspexi, nemo constanti veterum huic de heptastadio traditæ famæ contradicat, adeoque Spon § in introitu Hellesponti duorum milliarium (*milles*) spatio distare littora prodat; quæ quum 16 saltem stadiis respondeant, neque Abydus et Sestus ex omnium sententia plus quam tria milliaria a Dardanellis remotæ sint, littora subito ingenti curvamine sese coarctarent, si ad Abydum ne tanta quidem esset freti latitudo, ut minor quam septem stadiorum numerus illi conveniret.

* vii. 33, 34.

† Strab. ii. p. 85. xiii. p. 406. Scymn. Chius 708. Agathem. p. 60. Plin. iv. 18. v. 40. al.

‡ D'Anville geographie ancienne abregée t. ii. p. 13.

§ Spon et Whel. Voyag. i. 209.

PARS II.

PROPONTIS.

De eo, num Herodotus ipse hoc in mari adfuerit, eadem valebunt, quæ ad Hellespontum dicta nunc non repetenda sunt.

Maris nomen unde ortum sit, ipsum jam satis prodit: obsoletum nunc, quum eundem maris tractum nos mare Marmora, nec non mare album appellemus.

Fines maris constituendi sunt, quibus ab Hellesponto et Thracico Bosporo disterminatur: utroque enim clauditur freto.* Hellesponto inter Callipolin et Lampsacum finito, eadem in regione Propontidis initium statuendum erit; quod cur curatius definiri nequeat, jam supra notavi. Nec certior terminus a Bosporo Propontidem sejungens, statui poterit, ipsum enim Propontidis nomen bis tantum apud nostrum occurrit, † neque quicquam his e locis concludere licet. At ipsam loci naturam sequentes si inter Byzantium et huic e regione sitam Chalcedonem Propontidem finimus, paucos habebimus dissentientes.

Hoc vero, sic definitum, mare 1400 stadia *longum* esse, perhibet Herodotus, ‡ quæ, si minora, ut videtur, sunt stadia, 1120 stad. Ol. æquant: qui quidem numerus, quantum e mappa geographica judicare licet, quamquam nimius omnino est, minus tamen a vero recedere videtur, quam quod Herodoto non condonemus, qui navi vectus, et sine dubio oram legens mare emensus est. Per duos enim longitudinis gradus in mappa D'Anvilliana Propontis extenditur, qui hac in latitudine quadragesimi gradus 23 fere milliaria Germ. adeoque 920 stadia Olymp., 1150 vero stadia conficiunt minora. Neque multum dissentire videtur Strabo, qui 1500 stad. a Troade ad Byzantium longam Propontidem censet, § neque Plinius, apud quem aliquam saltem Propontidis mensuram inveni; descripto nimirum Hellesponto, Propontide et Bosporo ait, || totam ab Hellesponto longitudinem esse 239 M. pass., quæ quum 1912 stad. conficiant, detracta Bospori et Hellesponti longitudine restabunt 1392 stadia, numero non nimium discrepante.¶

* iv. 85. † iv. 85. et v. 122. ‡ l. l. iv. 85.

§ Strab. ii. p. 88. Eundem numerum refert Agathem. p. 88. || Plin. iv. 24.

¶ Esse hanc Plinii mentem, ex alio etiam loco coll. apparet, v. 45. ubi 234 M. pass. huic spatio tribuit, lectione vel hic, vel supra in vitio cubante. Ex eodem vero hoc loco æque perspicuum est, oram legendo hanc dimensionem inventam esse, quippe statim adjungit, Sigeum a Chalcedone remotum esse 322,500 pass.; quod quum superiorem numerum multum excedit, verisimile redditur, utrumque e tali navigatione, alterum juxta Europæ, alterum juxta Asiæ oram instituta, computatum esse; quod si locum habuit, hunc majorem exhibitum esse non mirabimur.

Latitudo Propontidis 500 stad. æstimatur; quam neque prope Callipolin, neque ad Byzantium obtinere, per se jam patet: num vero latissima in Propontidis parte tot stadia tantum littora distent, dubito; quum hujus spatium æquatoris gradum excedere videatur, quumque Strabo latitudinem longitudini æqualem i. e. 1500 stad. fuisse æstimet. Locum tamen aliquem Propontidis dari, qui nec latior, nec angustior 500 stad. sit, dubitari vix poterit; sed quinam sit, aliorum curatius institutis dimensionibus destitutus definire non audeo. Locum vero ipsum, de quo hæc valent, quod non tenemus; nec, quodnam stadiorum sit genus, certe affirmare possumus, nisi propterea, quod aliis in dimensionibus minora stadia computanda videntur, eadem hic non minus accipere libet.

Excursus de Bosporo Thracico.

Thracicus sæpe vocatur Bosporus (Θρηΐκιος),* ne cum alio Bosporo confundatur: at ubi per contextum error locum habere nequit, absolute Bosporus,† interdum etiam στόμα τοῦ πόντου‡ audit; uti nunc canalem maris nigri, nec non canalem absolute dicimus.

Incipere hoc fretum inter Byzantium et Chalcedonem, et ex iis, quæ supra de fine Propontidis dicta sunt, apparebit, et peregrinatores diserte testantur.§ In fine vero Bospori fanum Jovis Urii situm fuisse, ipse Herodotus innuere videtur;|| num vero hoc fano Bosporum terminet, hinc saltem non liquet. Recentiores in Cyanearum regione illum finiri perhibent, id quod etiam Strabo statuit,¶ qui ipsas Cyaneas ad os Ponti sitas, i. e. ad Bosporum sitas tradit.

Hoc vero freti spatium 120 stad. *longum* esse noster memoriæ prodidit.** Cum quo tamen non plane conveniunt Strabonis numeri, qui a Cyaneis ad Byzantii Cornu 60 stad. numerat, hinc vero sinum incipere, versus occidentem 60 stad. vergentem scribit;†† quæ si in computum adhibemus, 130 stad. prodibunt. Videtur itaque noster ad fanum Jovis Urii Bospori finem constituisse, quod quum a Cyaneis 20 stad. remotum dicatur, his detractis, aliquot tamen stadiis Herodotus errasse dicendus erit, quippe Strabonis numerum vero propius accedere e curata Tourneforti descriptione colligo, qui spatio inter singula loca, quod interest, computato $16\frac{1}{2}$ mill. longum invenit

* iv. 83. alibique. † ibid. De ipso nomine videsis Schol. Ap. Rhod. ii. 168.
‡ iv. 85. § Spon et Whel. i. 223. Tournef. ii. 15, 61. || iv. 85.
¶ Strab. vii. 221. αἱ δὲ Κυάνεαι πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου εἰσὶ δύο νησίδια.
** iv. 85. cll. 86. Consentit in numero hoc Arrian. p. 12. et Anonymus in peripl. Pont. Eux. p. 2, sed spatio a Byzantio ad fanum hunc numerum tribuens.
†† Strabo l. l. vii. 221.

canalem,* quæ 132 conficiunt stadia. Ipse tamen hic error non tanti est momenti, ut Herodoto ideo succensere liceat.

Bospori latitudinem 4 stad. æstimat noster, consentiente Strabone, Plinio atque Agathemero ;† quorum quidem Plinius ipsum locum curatius designat, quippe inter fanum Chalcedoniorum et Byzantiorum arctissimum esse Bosporum, quæ loca a Cyaneis 20 stad. distent. In ipso quidem hoc numero recentiorum Tournefortius, quem, optimum his in locis ducem, libenter sequor, consentit, ‡ quippe inter nova castella, quæ sunt his in locis, spatium, 1, et $1\frac{1}{2}$ mill. interesse tradit, quod 4 vel 6 stad. æquat : at arctissimum locum inter vetera castella cerni contendit, ubi fretum non magis 800 pass. latitudine terras interfluat. Unde recte, ut mihi videtur, concludimus, hoc in loco Darii pontem exstructum esse, quod ipse Herodotus firmat, cui in medio fere Bospori inter Byzantium et fanum pons exstructus videtur.§

PARS III.

EUXINUS PONTUS.

Pontus qui antiquiori tempore *nomen* Axeni ex accolentium sævo admodum ingenio habuisse fertur, Herodoto Pontus Euxinus solito venit, altera tamen voce sæpius omissa:|| nec non mare septentrionale vocatur,¶ in quo tamen aliorum locorum et marium, magis versus meridiem quæ locum habent, ratio habita esse videtur. Hodiernum, quo nos utimur, nomen maris nigri, neminem latet.** *Ponti initium* ad fanum Jovis Urii statuendum esse jam vidimus. Cæteris in regionibus terra undequaque clausus, versus boream tantum cum Bosporo Cimmerio cohæret, cui Sindica regio adjacet.†† Curatius nostro non definitum : pro certo tamen habere licet, Bosporum Cimmerium sub nomine Ponti non comprehensum, quum diversus ab hoc interdum nominetur.‡‡ Recentiorum Chardinus ad urbem Caffa, quæ pro antiqua Theodosia habetur, Pontum finit.§§

Pergimus ad *maris dimensionem,* difficilem sane locum, quod in ipsis, quos tradunt, numeris ne ullus quidem alteri consentit. He-

* Tournef. ii. 15. 61. Locus qui legatur omnino dignus : at quomodo probare possit Strabonem ad fanum Bospori finem statuisse, ego sane non percipio. Cf. loca supra laud.

† Strab. ii. p. 86. Plin. v. 40. cll. iv. 24. Agathem. i. p. 7.

‡ Tournef. l. l. p. 62. cll. 69.

§ iv. 87. || iv. 85. 86. ¶ iv. 37.

** Nomina, Turcis, Græcis ac Arabibus quæ in usu sunt, vide ap. Herbelot. bibl. oriental. sub vocibus Cara, denghis et Bonthos ; et Chardin. i. p. 105.

†† iv. 86. ‡‡ iv. 100. §§ Chardin. i. p. 34. cll. 37.

rodotus quæ tradit, eadem inventa sunt ratione, qua Hellespontum et Propontidem emensus est. Longitudo enim Ponti e navigatione a Phasidis ostio ad Bosporum Thracicum per 9 dies et 8 noctes instituta æstimatur 1110000 org., id est 11100 stad.*

Primum quod in hoc notandum est, facile intelligitur: *esse non summam hanc Ponti longitudinem,* sed versus occidentem illum adhuc extendi spatio, secundum mappam geographicam majori quam unius gradus; quod itaque Herodotum vel latuisse debet, vel illi minoris momenti visum est. In altero vero hujus longitudinis fine omnis antiquitatis una vox est, ad Phasin extremum maris nigri esse recessum.†

In ipso vero numero plane consentientem habebimus neminem. Singulorum sententias, prout reperimus, jam conferamus, ut inde saltem efficiatur, num oram legerit Herodotus, an recto cursu navigationem instituerit.

Strabo primo loco in duas partes dividit Pontum ‡ (uti plures veteres similiter fecere), lineam a Carambi ad Criumetopon ductam pro termino habens, quo illas sejungat, orientalem vero partem ad Dioscuriadem finientem§ 5000 et quod excedit stad. longam esse censuit. Quod si igitur a Carambi, ut videtur, hæc mensura incipit, addendum erit huic numero spatium a Bosporo ad Carambin, quod 2800 stad. fuisse videtur;|| adeoque omne spatium Straboni a fano ad Phasin circiter 7800 stad. longum æstimatur; seu, ut ipse Strabo alio in loco diserte prodit, 8000 stad. longum fuit;¶ nostro

* Leguntur hæc iv. 85. 86. Ibi quod non solum stadiorum, sed dierum quoque ac noctium, quin orgyiarum numerus adest, de lectionis veritate, cæterum in numeris valde dubia, computando certi esse possumus. Qua quidem ratione præter alia jam correcta, vitium in textu adhuc latens invenisse mihi videor. Stadiorum enim æque ac temporis summa, orgyiarum numerum 1110000 requirit; in ipso vero textu, uti nunc est, orgyiæ tantum adsunt 110100 (ἕνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατόν.) Facili vero emendatione succurri poterit, dummodo verba transponimus ἕνδεκα καὶ ἑκατὸν μυριάδες; in quo mecum facere gaudeo Doctiss. Larcherum in notis ad h. l. Textum vulgarem defendere si velis, vox μυριάδες ad ἑκατὸν iterum supplenda esset: ἕνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν (scil. μυριάδες), quod num recte fiat, valde dubito.

† Strab. xi. 343. Ptol. v. 10. Mela i. 18.—Recentiorum idem firmat Chard. i. 40.

‡ Strabo ii. 86.

§ εἰς στενὸν τελευτῶν μυχὸν, τὸν κατὰ Διοσκουριάδα, idem ac si dixisset τὸν κατὰ Φάσιν; parva enim discrimina hic anxie magni momenti facere, ridiculum foret.—In numero consentit Agathem. p. 60.

|| Sinope enim a fano 3500 stad. distat, a Carambi versus orientem 700 stad. remota, adeoque fanum a Carambi 2800 stad. distabit. cf. Strab. xii. 376.

¶ Strab. xii. 377.

numerum 3100 vel 3300 stad. majorem referente. Nec major prodit numerus, si aliam Strabonis dimensionem computamus,* qua Sinopen a fano 3500 stad. remotam esse, hinc vero ad Phasin 2 vel 3 diebus navigari scribit: conficiunt enim hi dies, si ex Herodoti sententia 700 stad. uno die navigantur, 4900 vel 5600 stad., omnisque numerus 8400 vel 9100 stad. erit, in quo tamen iterum navigatio a Sinope ad Phasin recto cursu instituta esse potest.

Attamen Strabonis jam e calculo apparebit, non recto cursu, sed oram legentem Herodotum navigasse. Quod quæ probant, plura adhuc in promtu sunt, paucis tamen comprehendenda, ne legentium patientiam defatigem.

Arriani e spatiis, quæ inter singula loca intersunt, si eorum numerum computamus, sequitur fanum a Phaside remotum esse 9713 stadia, numero adhuc minori, quam Herodoteus.

Agathemerus longum esse Pontum a Tomis ad Phasin 6000 stad. auctor est, † quæ recta linea computata esse possunt.

Plinius vero oram legens 1105 M. pass. i. e. 8840 stad., Phasidis ostium a fano distare censuit.‡

Sed sufficiant hæc: *recentiores* jam audiamus. *Chardinus* multus est in vituperando Herodoto: ipse enim longitudinem Ponti 200 mill. invenit,§ quum Herodoteus stadiorum numerus 462 mill. requirat.‖

Propius sane ad Herodotum accedere videtur *Pocockius,* qui 900 milliar. ab Oriente versus Occidentem longum esse Pontum tradit,¶ quæ 9000 stad. conficiunt, stadiis decem, ut alias solet, in unum milliare computatis.

D'Anvillio denique in mappa geographica tredecim fere cum dimidio gradus inter fanum et Phasin numerantur, quæ quidem hac latitudine 42^{di} et 43^{tii} gradus, 149 et quod excedit, milliaria Germanica i. e. 5960 stad. Olymp. 7450 vero stad. minora continebunt.

Ex omnibus his quid sequatur, si quærimus, primo statim apparet: 11100 stadia, quæ Herodotus refert, *non majora Olympica stadia* habenda esse, sed *minora stadia marina,* quæ, ad Olympica si

* Cf. Strab. l. l. et xi. 343.

† Agathem. cap. xiv. p. 55. ‡ Plin. § Chard. T. i. p. 104.

‖ Illius igitur e ratione unum milliare $24\frac{6}{231}$ stad. comprehenderet; quomodo vero idem adjicere possit, hujusmodi esse milliaria, quorum 15 æquent gradum astronomicum, ego sane non assequor. Sed faciamus errasse eum in stadiorum computatione, et 200 illius milliaria esse hujus generis, ut unum eorum 40 stadd. contineat; major sane numerus 8000 stad. Olymp. vel 10000 stad. minorum ex his prodibit, at nondum Herodoteum numerum plane æquans.

¶ Pococke iii. 149.

revocamus, 8880 stad. Olympica æquant; deinde vero vel sic Herodotum non recto cursu navigasse, sed littore non longe relicto navem direxisse.

Quibus sic constitutis, si conferimus quæ e Strabonis, Arriani, Agathemeri et Plinii libris excerpta supra leguntur, hæc omnia parum tantum discrepare inveniemus; sin vero D'Anvillii e mappa computatum numerum adhibemus, 2960 stad. Ol. vel 3700 stad. minora, *in curvum littus a nostro lectum* computanda esse non mirabimur.

Jam ad latitudinem Ponti accedamus. Themiscyram a Sindica mare 3300 stad. latum separare dicitur, quo quidem in loco latissimus Herodoto Pontus visus est.*

Alterum vero hoc plures falsum arguunt, quum non hac in parte, sed inter Heracleam et Borysthenem latissimum esse locum censeant; id quod et mappæ primus adspectus docet.

Quod ad numerum attinet, nisi plane, quodammodo tamen, *Strabo cum* Herodoto consentit: numerat enim† a Criumetopo ad Carambin 2500 stad., quæ inter loca spatium certe 700 stad. brevius interesse potest, quam inter Sindicen et Themiscyram; alio vero loco idem Ponti partem orientalem 3000 stad. latam censet,‡ quod a nostro numero parum differt.

Nec multum dissentit ab Herodoto *Plinius,*§ qui inter duos Bosporos 500 M. pass. i. e. 4000 stad. interesse refert, majori sane numero, quem ipse locorum situs postulat, quum Bosporus Thracicus e regione Cimmerii non sit. Neque igitur repugnant Herodoto aliorum numeri, quos idem Plinius laudat,|| quorum quidam 11504 stad.; Eratosthenes 10704; et Agrippa 8000 stad. inter Bosporum et Mæotidem naviganda esse crediderunt, quorum tamen majores numeri ex periplo juxta littus instituto computati esse videntur.

Nec minus *Arriani* e periplo a Themiscyra Sindicen remotam esse 7488 stad. computando apparet, numero, uti par est, ob curvam oram majori.

Agathemerus vero, nisi de diverso stadiorum genere cogitamus, plane non convenit, quippe qui latissimam Ponti partem a Phanagoria ad Halyn 2400 stad. latam esse refert;¶ quod eo magis mirandum, quum ipse dein orientalem Ponti partem 3000 stad. latum, æque ac Strabo, statuens, sibi ipsi repugnare videatur.

Recentiorum *Chardinus* 200 milliar. ab uno Bosporo ad alterum

* iv. 85. cll. 86. † Strab. ii. 85.—Consent. Agathem. p. 60.
‡ Strab. ii. 85. § Plin. iv. 24. || Idem vi. 1.
¶ Agathem. pag. 55. coll. p. 60.

se navigasse credit, licet nautæ 750 milliar. numerent.* Quæ si vere milliaria sunt geographica, uti supra his longitudinem se dimensum esse dixit, stadia prodibunt 8000; sin vero $24\frac{6}{231}$ stadia, uti videbatur, unum conficiunt milliare, 4800, et quod excedit, stadia conficientur: quibus tamen illud, quo hoc spatium longius apparet, quam quod Herodotus emensus est, omnino detrahendum erit.

Pocockius vero 3500 stad. sive 350 milliar. Ponti littora distare refert, † quod tamen parum probabit, quum ipsa loca, neque unde mensura incipiat, neque ubi finiat, apposita esse dolemus.

Apud *D'Anvillium* denique quatuor gradus latitudinis una cum dimidio intersunt inter utrumque, Herodoto dictum, locum: adeoque 2700 stad. Olympica, 3375 vero stadia minora, hac ratione pro vero accipienda erunt.‡

Jam *de Herodoti mensura quæ his ex omnibus statuenda sunt,* hæc fere esse videntur: primo hanc latitudinem Ponti *ora lecta non compertam,* numeri enim eorum, de quibus constat, oram eos legisse, multo majores apparent; deinde si stadia Olympica computamus, numerum Herodoteum nihilominus justo non parum majorem videri, sin vero *stadia intelligimus minora,* justo minorem, sed parum tantum, numerum apparere; hinc denique confitendum esse, hæc stadia melius in D'Anvillianum numerum quadrare. Quum vero, quamlibet ratam habeamus mensuram, non ingens oriatur discrimen, non magni faciendus erit Herodoti error, habita ratione incerti ejus, quo hæc maria emensus est, modi.

Ipse Pontus Herodoto *maxime dignus est visus, qui oculis cernatur,* quemque magis quam cætera maria admireris,§ et vere sic illi visus est, tum quod tantus, quantum jam illum descripsimus, terras interluit; tum quod tam arcto freto aquam a tot tantisque fluviis acceptam in aliud mare emittit;|| tum denique, quod fluctuum sævitia, ventorum ac procellarum turbis cætera maria multum superat.¶ Finita sic Ponti descriptione de *Bosporo Cimmerio* verba facerem, ut et supra Bosporum Thracicum describendum duxi, sed quum nil fere

* Chardin. T. i. p. 34. † Pococke iii. p. 149.

‡ Iisdem a partibus stat Ptolem. v. 6, 9. qui Themiscyræ 66° 20′ longit. 43° 5′ latit. et Sindæ oppido 66° long. 48° latit. Sindico vero portui 65° 30′ long. 47° 30′ latit. tribuit, adeoque 4 vel 5 gradus inter utrumque locum numerat.

§ iv. 85.

|| Idem et recentiores mirati sunt: vid. Tournef. ii. 12. p. 63.

¶ Chardin. i. p. 31. Tournef. ii. 16. p. 177. quorum hic, quum ipse serena tempestate hoc in mari uteretur, magnas illas procellas non expertus est, plane tamen eas negare non audet.

memoratu dignum de illo ab Herodoto memoriæ traditum sit, silentio prætereundus est. Illius enim nomen occurrere eumque a Ponto et Mæotide distinctum esse, supra jam notare memini.

PARS IV.

MÆOTIS PALUS.

Herodotum hac in regione non ipsum adfuisse, sed quæcunque de Mæotide narrat, sibi a peregrinatoribus, nec non solam per famam relata nobis referre, perquam verisimile fit, dummodo ipsam descriptionem serio contemplamur, quæ satis manca nimiumque falsa traditionis vestigia in fronte gerit. Sed licet manca sint, quæ nobis exhibentur, colligenda tamen sunt atque explicanda.

Nomen paludis Herodoto λίμνη Μαιῶτις et Μαιῆτις scribitur, * adjecto et alio ex rei natura petito nomine matris Ponti; † quod Pontum aqua in eum effusa ditat. Nobis nunc mare Assovicum et mare Zabache vocatur.

Fines paludis qui sint, ipsa rei natura satis prodit: versus meridiem nimirum a Bosporo Cimmerio discernitur, dein utraque ora una cum ostiis Tanais fluvii fines constituunt. Termino curatiori, quo Bospori initium constituatur, plane caremus.

Nec minus eadem nos manet sors, si *latitudinem* et *longitudinem* maris descriptam quærimus. Indefinite enim adjecisse, non multo minorem Ponto paludem esse nostram, satis habuit Herodotus: ‡ ex quo solo perspicuum esse poterit, illum non ipsum dimensum esse Mæotin, nec omnem oculis vidisse. Neque in illo refellendo multum me esse oportet, quum ipse mappæ alicujus geographicæ primus intuitus, quam falsus in his sit Herodotus, satis doceat; neque aliorum veterum mensuram apponere libet, quum omnis hæc enarratio nil facere possit ad explicandum Herodotum, nisi ut magis appareat, de quo nemo dubitabit, Mæotin esse Ponto multo minorem. Attamen vel sic sine aliqua Herodoti excusatione hunc locum non dimittemus. Petatur vero hæc necesse est ex alia textus interpretatione. Omnes enim Herodoti dimensiones quum longitudinem et latitudinem,

* iv. 12, [*non invenio locum.* ED.] 21. [*Adde* iv. 3. 45. 101. 120. et i. 104. ED.]

† iv. 86. Eadem ratione utens, lacum aliquem, ex quo Hypanis ortum ducebat, μητέρα Ὑπάνιος dixit iv. 52. et plures hoc nomine palud. Mæot. insignitum prodiderunt, ut Dionys. Byzant. p. 1. μητέρα καὶ τροφὸν τοῦ πόντου κατεφήμισε λόγος ἐκ παλαιᾶς μνήμης παραδεδομένος. et Dionys. Per. v. 165.—καλέουσι δὲ μητέρα Πόντου,—Ἐκ τοῦ γὰρ Πόντοιο τὸ μυρίον ἕλκεται ὕδωρ.

‡ iv. 86. Eadem jam Eustath. in nostro legit, qui illum sine dubio respexit ad Dionys. Per. 163. Φασὶ δέ τινες καὶ μὴ πολὺ ἐλάττονα εἶναι τοῦ Πόντου τὴν αὐτοῦ μητέρα ταύτην Μαιῶτιδα.

minime vero circuitum, maris nobis tradant, eadem forte ratio et in nostro loco obtinebit. Quod si accipimus, Herodotus non multo brevius esse spatium innuit, quod a Bosporo ad Tanain Mæotidis longitudinem constituat, quam quod a Themiscyra ad Bosporum Cimmerium navigandum sit. Potest vero hæc vel ab aliis hæc in loca peregre profectis accepisse, vel, si hoc magis arridet, ipse in utroque mari navigans utrumque spatium inter se comparasse: in quo non magni quidem erroris illum incusabimus, male tamen mentem suam elocutum esse confitebimur. Loca quædam, e quibus curatior Mæotidis descriptio hauriri possit, in margine excitata esse,* neminem ægre laturum spero.

PARS V.

CASPIUM MARE.

Herodotum ipsum littora maris Caspii adiisse, quin per illud navigasse, verisimile compluribus jam visum est, tum quod maris dimensionem notavit, tum quod veriora omnino, quam quæ cæteri post eum cognita habuerunt, eodem de mari retulit. At neutrum satis probare videtur, quod volunt; potuit enim Herodotus mensuram ab aliis hoc mare navigantibus acceptam referre, potuitque veriora ab iisdem edoctus esse. Jamque quum iter Babylone (quam forsan adiit) ad Caspium usque mare non exiguum faciendum esset, simulque nullus adesset populus nullaque urbs, quæ visu digna iter facientem allicere potuisset, Herodotum has in regiones peregre profectum non esse existimo. Accedit, quod perquam mancam exhibitam videmus eorum locorum descriptionem, quæ, in ora Caspii maris sita, undequaque illud cingant, e quibus, si omnia reputamus, præter Massagetas, Caucasum ac Araxen nil descriptum, cætera vero obiter tantum, utut res ferebat, nominata invenimus. His vero missis factis, si nihilominus adiisse Herodotum ideo forte statuere libet, quod inde a Phasi, qui quidem a Caspio mari non longe distet, Ponti longitudinem dimensus sit: non multum refragabor, illud tamen certe persuasum habeo, maxime septentrionalem maris partem nostro non visam esse, neque igitur ab ipso navigando inventam esse illam, quam retulit, mensuram. Nam omne mare si ipse inspexisset, non modo plura curatiora illi accepta referremus, sed tanta quoque ambiguitas in iis, quæ de fluvio Araxe narrat, nos non teneret. Fac enim, vera esse, quæ Bouherius ac Bayerus de fluviis pluribus Araxis sub nomine permistis scripserunt, nullo hæc modo obtinere potuissent,

* Strab. ii. 86. vii. 215. Arrian. peripl. P. E. p. 20. Fragment. peripl. P. E. et Pal. Mæot. p. i. Agathem. p. 7. 60. Scylax p. 30.

si ipse Herodotus prætcrnavigans diversa fluminum illorum vidisset ostia. Fac vero, nostram, deinceps exponendam, hypothesin magis tibi arridere, mirumne videbitur, omnia alia flumina, præsertim Volgam, a nostro, hæc omnia oculis spectante, silentio præterita esse? Quæ quum ita sint, illa statuere pronus sum, quæ jam dixi, Herodotum licet partem maris ipse viderit, non omnem maris circuitum, inprimis vero non illam, quæ septentrionem spectat, maris partem vidisse; sed aliorum potissimum narrata sequutum esse.

Caspium semper vocatur hoc mare;* Hyrcanorumque licet mentio fiat, ab illis tamen desumtum nomen nusquam mari tribuitur. Alii aliter. Nobis sub eodem nomine notum est, dum Turcis *Cosgoundenghizi*, Persis mare *Dilem* vocatur.†

Est vero mare, ut recte Herodotus refert,‡ *undequaque terra clausum*, neque ulla in parte reliquo cum mari cohærens. Quod vere sic sese habere, ut peregrinatoribus probem, necesse non videtur, quum nostra quidem ætate nemo illud in dubium vocet, uti præterito adhuc seculo factum esse, e libris tum temporis scriptis discimus.§ *Veteres vero Geographi* maxime celebres quod *hac in re errarunt*, non mirandum mihi videtur, quippe quum Oceanum septentrionalem non multum spatii a mari Caspio remotum crederent, simulque cognitum haberent, Volgam, tantum fluvium, fama forsan majorem adhuc redditum, quasi ab Oceano septentrionali veniret, in superiorem maris Caspii partem delabi. Proclivis hinc videtur via ad hunc errorem, e quo omnes, quas in Strabonis, Plinii, Melæ cæterorumque libris habemus, falsæ nostri maris descriptiones manasse videntur. Sed hæc parum ad nos: de Herodoto agimus: neque illi desunt, qui ejus in partibus stare non recusent, Aristoteles una cum Diodoro:|| qui num e nostro, an aliunde veriora didicerint, nobis eodem loco habebitur, dummodo non omnes Græcos fabulis deceptos esse constet. Operæ tamen pretium est inquirere, *quomodo Herodoti sententiam*, qui alia censerent, *secum conciliaverint*, id quod Eustathius nobis suggerit, qui in reliquis maximopere semper Herodotum admirans, hanc quoque ejus sententiam salvam esse contendit, ὅτι (hæc ejus verba) τάχα διὰ τόπων ἀδήλων ὁ Κρόνιος ὠκεανὸς ἑαυτὸν ἐκπέμπων, ἀναδίδωσι τὸν Ὑρκάνιον κόλπον.¶

Quamnam mare Caspium formam ex Herodoti mente habuerit, ex

* i. 202. 3. 4.

† Herbelot bibl. oriental. his vocc. Plura vide ap. Olearium *Persische Reise* p. 405. 6.

‡ i. 202.

§ Cf. Olearium p. 406. 7. multum in his refellendis.

|| Aristotel. Meteorol. ii. 1. Diod. Sicul. xviii. 5.

¶ Eustath. ad Dion. Per. 48.

iis quodammodo apparebit, quæ de longitudine et latitudine ejusdem nunc nobis explicanda veniunt. Navigando ejus longitudinem consumuntur, si remis uteris, quindecim dies; latitudinem vero ea in parte, qua latissimum est mare, octo diebus navis exigere poterit.* Hæc noster: in quibus, quod primo loco dolendum omnino videtur, maximi est momenti, quod nusquam proditum cernimus, quantum una in die spatium navis exigere possit: deinde vero movet aliquam simul difficultatem, quod ipsa loca non adjecta sunt, unde navis exierit quorsumque appulerit.

Quod ad hoc attinet, licet plerosque usque ad nostra demum tempora in hoc errasse et majus mari Caspio tribuisse spatium, quo ab Occidente versus Orientem, quam quo ab austro versus septentrionem extendatur, notissimum sit: Herodotum tamen erroris incusare non audeo, tum quod nullam video rationem, hoc quæ probet, tum quod vera illum vidisse, aliqua saltem ratione evincere licet. Longitudinis enim spatium latitudinem multo superat, ut adeo alterum fere sit tantum; jam vero noster ad Caspii maris plagam occidentalem extendi Caucasum refert; adeoque apparet, spatium a meridie versus septentrionem usque ad Caucasum nostro notum fuisse; cujus quidem spatii quum tanta sit longitudo, quæ latitudinem vel jamjam superat, vel saltem æquat, necesse est Herodotum vera vidisse, et Caspii maris longitudinem innuisse, quæ a meridie versus septentrionem extendatur, contra vero latitudinem computasse, quæ occidente versus orientem tendat.

Quod vero ad alterum attinet, quænam sit *illa metiendi ratio*, quotve stadia in unum diem computanda sint, quæ pro certis pronuntiem, nulla habeo, unicamque hanc duco rationem, qua aliquam nostro lucem affundi posse spero, ut comparatis inter se longitudine et latitudine, ex altera parte, quæ Herodoto visa est, ex altera vero, quam nostræ mappæ geographicæ produnt, num quodammodo saltem sibi respondeant, investigem. *Herodotum* quidem quam statuit longitudinem ad latitudinem referre eodem modo, quo 15 referuntur ad 8, satis liquet.

Recentiorum qui his in regionibus, at non ubique, ipse fuit, *Olearius* longitudinem 120 milliar. geogr., latitudinem vero 90 milliar. esse statuit:† illius igitur ex sententia longitudo refertur ad latitudinem $= 10\frac{2}{3} : 8$ vel ut $15 : 11\frac{1}{4}$. Apparet adeo his comparatis, vel longitudinem, quam Herodotus statuit, justo esse majorem, vel latitudinem justo minorem. Sed ne Olearium quidem omnia vera retulisse existimo.

* i. 203. † Olear. *Pers. Reise* p. 407.

Aliis itaque destitutus *D'Anvillianam mappam* in subsidium vocabo.* Ibi vero mare Caspium longitudine $10\frac{1}{2}$ graduum et qua latissimum est in parte australi, quam potissimum cum numero Herodoteo comparandam duco, latitudine 5 fere graduum extenditur; quorum quum hi sint gradus longitudinis, ab illis æquatoris gradibus diversi, ad milliaria geographica redigendi erunt. Horum vero prodeunt computatione facta $158\frac{1}{2}$ milliaria in longitudinem, in latitudinem vero, quum circa 40^{simum} latitudinis gradum hanc statuimus, prodeunt $57\frac{1}{2}$ circiter milliaria geographica. Hoc igitur e calculo longitudo : latitudinem $= 158\frac{1}{2} : 57\frac{1}{2}$ seu si Herodoteo numero hæc adaptamus $= 22\frac{6}{115} : 8$ vel $15 : 5\frac{140}{317}$. Sequitur itaque ex his plane contrarium illius, quod supra ex Olearii calculo concludendum duximus, hac enim ratione vel longitudo non satis magna, vel latitudo nimia Herodoto visa esse debet. Jam vero quum omnino major fides habenda sit D'Anvillii mappis summa cum cura delineatis, quam Oleario, qui omnem maris circuitum ipse non inspexit, sed in septentrionali tantum parte navigans cætera secundum Persarum narrationes se æstimasse confitetur, e numero D'Anvilliano quædam colligere licebit.

In nostro vel numerus 15 *dierum justo minor, vel numerus* 8 *dierum justo major esse, vel utrumque locum habere potest. Prius* si obtinet, adeoque 8 illi dies, quibus latitudo exigitur, veram Caspii maris latitudinem æquant, sequitur in unius diei navigationem a nostro $287\frac{1}{2}$ stadia computata esse; † quod tamen verisimile non videtur, quum hic numerus nimium quantum ab illo stadiorum numero discrepet, quæ quovis die in Ponto Euxino exigenda navi tribuebantur. Sin vero *alterum* locum habet, omnemque longitudinis mensuram Herodotus 15 diebus illis prodidit, 422 stad. uno die exigenda illum computasse oportet: ‡ id quod multo majori jure statuendum videtur, quam alterum, quum 400 stadia non tantopere discrepent a 700 stadiis, quæ noster in Ponto navigans una die exegit. *Tertium* enim, quod datur, in utroque nostrum errasse, omnia incerta et obscura reddet.

Ex altera itaque parte pronus sum ad statuendum, 15 *illos dies Herodoto dictos veram Caspii maris longitudinem ab austro versus septentrionem tendentem* innuere, neque tamen ita, ut nullus aliquot

* Conspirat cum hac recentissima Asiæ mappa, quam ad optimorum peregrinatorum præsertim vero ad ductum Geographiæ Cel. Gattereri delineatam Clariss. Gussefeld debemus, nisi magni forte facies, quod dimidio fere gradus in latitudine discrepat.

† $57\frac{1}{2}$ milliar. conficiunt 2300 stad. Ol., quorum pars octava $= 287\frac{1}{2}$ stad.

‡ $158\frac{1}{2}$ mill. æquant 6340 stad. Ol. cujus numeri pars 15ta $422\frac{2}{3}$ stad. sunt.

centenorum forte stadiorum error locum habeat: hoc enim ne defendam, jam satis me monuerunt cæterorum marium dimensiones. Ex altera vero parte latitudinem si spectamus, falsum esse in hac Herodotum, quum nimis magnam illam æstimarit, omnino confitendum est.

Nec plane desunt, quæ hæc, sic mihi visa, quodammodo *firmare possint.* Quod enim hac ratione in unius diei navigationem 422 stad. computanda sunt, non sine omni fiet, nisi ipsius Herodoti, *aliorum* tamen *consensu.* Nam *Ptolemæus* navigationem diurnam in sinu Arabico 400 vel 500 stadia complecti refert.* *Scylax* vero una cum *Marino* 500 stad. uno die naviganda censet, ipse denique *Herodotus*† navigationi contra fluminis torrentem institutæ per unum diem 540 stad. tribuit: quæ quidem metiendi ratio cum nostra omnino comparari poterit, quum utraque remigando inventa esse debeat, nisi quod pauciora stadia ex rei natura prodire debent, si contra fluvii impetum navigatur: et vere quidem res sic se habet, illa enim 540 stad., quæ sine dubio Ægyptiaca sunt, illorum, quæ adhuc computavi, Olympicorum stadiorum $294\frac{6}{11}$ tantum continent. Si igitur remis acta navis, impetus fluvii cui vincendus est, 400 fere stadia conficit, numerus 420 stadiorum non male conveniet navigationi in mari Caspio institutæ. Quod vero maximopere hac in hypothesi mihi arridet, illud est, quod *melius erroris originem perscrutari mihi videor,* si nimiam mari Caspio latitudinem tributam dico, quam si longitudinem non satis magnam Herodoto visam statuere velim. Quippe nota est veterum navigandi ratio, qua procul a littore discedere non ausi sunt, quam si et hoc in mari sequutus est, quicunque nostram dimensionem navigando computaverit, facile fieri potuit, ut error in longitudine maris æstimanda, inde qui oriretur, non magni esset momenti, ora ab austro versus septentrionem extenta, juxta quam navigandum erat, parum tantum sese incurvante; in latitudine vero ingens inde aberratio a vero ortum haberet, quod hæc ora, siquidem in australi, ut videtur, parte dimensio instituta est, ingenti curvamine mare claudit, ut perquam nimius stadiorum vel dierum numerus prodiret, licet navis vel e longinquo tantum oram legeret.

Sed jamjam hæc finienda sunt, quæ quantopere mera verisimilitudine nitantur, quantumque, non majus sane, quam hypothesibus quod concedimus, momentum illis tribuendum sit, ipse satis intelligo,

* Ptol. i. 9. cf. omnino dimensiones traditas in Celeb. Gattereri *Abriss. der Geographie.*

† Her. ii. 9. coll. 6.

et quemvis statim intellecturum esse confido. Ad cæterorum veterum geographorum dimensiones nostri maris quod attinet, licet collectas eas habeam, illas adjicere nolo, quod parum lucri ad Herodoteæ dimensionis explicationem allaturæ esse videntur.*

SECTIO II.

EXPLICANTUR, QUÆ DE FLUVIIS ASIÆ QUIBUSDAM HERODOTO COMMEMORANTUR.

CAPUT I.

Euphrates.

Num Euphraten viderit noster, quum ipse nullibi dixerit, dissentiunt viri docti, aliis affirmantibus, aliis dubitantibus. Sed absoluta videtur omnis res per ea, quæ Bouherius protulit, argumenta,† quibus Babylonem Herodotum vere adiisse ex ipsius‡ locis nisi certum, verisimillimum tamen redditur. Illa igitur in parte Euphraten eum vidisse ex eodem jam patet; num vero aliis in locis eundem viderit, an quæ Babylone forsan acceperit, nobis tradat, non ita liquet.

Accedamus *ad ipsum fluvium,* cujus primo loco *fontes* definiendi sunt. Fuere illi e nostri mente in Armenia, quæ Cappadociæ vicina fuit:§ recte quidem, sed parum definite. Curatius Strabo illos indicat,|| qui in monte aliquo Abo Euphratem ortum testatur, consentiente Plinio, qui ex iis, qui proxime viderant, in Monte Aba illum oriri prodit,¶ nec tamen aliam reticet sententiam, quæ fontes Euphratis sub radicibus montis, quem Copeten appellant, quærendos censet. Sed ut sæpius præsertim magnis in fluviis locum habere solet, non unus tantum fons Euphratis parens esse videtur, sed plures diversis fontibus orti rivi dein coeuntes nomine hoc insigniti sunt:

* Cf. Strab. xi. 349. 50. Agathem. xiv. p. 55. Plin. vi. 15.

† Bouhier dissertations sur Herodote, p. 4.

‡ i. 178. 183. 193. § i. 180.

|| Strab. xi. p. 359. 363. ¶ Plin. v. 20.

id quod omnes, quos inspexi, firmant peregrinatores, qui iidem, licet multum in fontibus eadem de caussa dissentiant, Herodoti tamen sententiam firmant, ex illa eum regione fluere, quam antiquius ævum Armeniam vocavit. Ab urbe enim satis nota, Erzerum seu Arzerum dicta, in provincia (*Paschalik*) ejusdem nominis sita, parumper versus boream remoti sunt fontes Euphratis, ita, ut urbs in insula fere situm habeat, quam duo cingunt rivi, qui e montibus prodeuntes nive tectis, deinde ad Mommacotum Euphratem constituunt, antea tamen Phrat seu Forat jamjam dicti.*

Hinc ortus *occidentem* mox *meridiem versus* cursum dirigit, primum utramque *Armeniam dividens,* mox *Cappadociæ fines* attingens:† quo omni de cursu nostro nil memoratum. Mox vero versus meridiem delapsus fluvius *finis Ciliciæ et Armeniæ* (majoris) esse dicitur:‡ unde apparet, Ciliciam Herodoteam, tum Tauro monti versus septentrionem quoque sitam, tum ad Armeniam usque extentam fuisse: infra Taurum enim non amplius Armeniam, sed Mesopotamiam alluit Euphrates, uti aliorum saltem testimoniis certum est ipso nostri, quem modo excitavi, loco illud innuente, in quo de itinere faciendo per Syriam, Phrygiam et Cappadociam, deinde vero per Ciliciam sermo est: quæ omnes regiones Tauro septentrionales fuerunt. Certa hæc videntur, licet reliqui non assentiant, qui Ciliciam tantum infra Taurum nominant, et, quam supra Taurum habent, Cappadociæ pro præfectura adnumerant, quæ tamen Euphratem non attingit.§ *Inde flumen ad dextram Mesopotamiam,* ad lævam vero Syriam habere notissimum est, donec inflexo versus solem orientem cursu Babyloniam attingat, ubi per mediam urbem Babylonem fluens suo peculiari alveo in mare Rubrum seu Persicum sinum delabitur.‖ Sed in his multa supersunt, quæ, a nostro narrata, aliqua egent explicatione.

Antiquissimis temporibus, quantum ex nostro apparet, *unicus modo fuit fluminis alveus,* qui recto cursu Babylonem indeque Rubrum in mare ferebatur.¶ Neque igitur mirum, fluvium hunc alveo interdum relicto *agros adjacentes inundasse:*** magnus enim atque rapi-

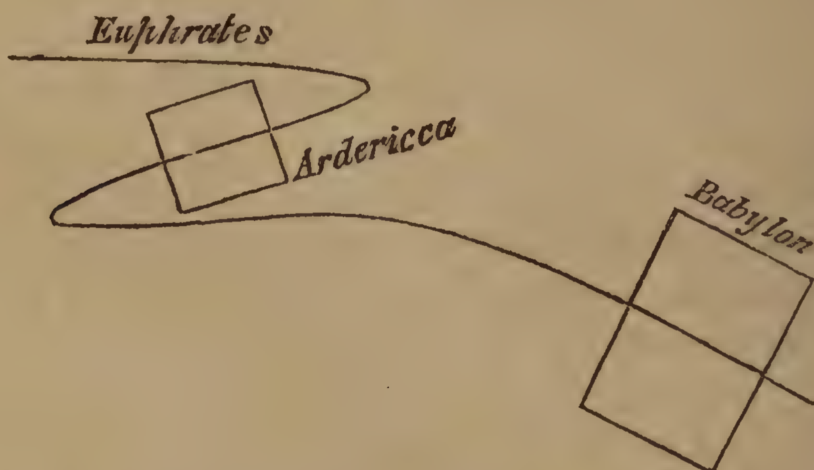
* Tournefort ii. 18. p. 114. Tavernier i. p. 21. Plura collecta videsis in Büsching's *Geographie von Asien*, p. 177. et ap. D'Anvill. Geogr. anc. abr. T. ii. p. 103.

† Strab. xi. 359. ‡ v. 52.

§ Vid. v. c. Strab. xi. 310. ubi Euphrates in dextra Cappadociam et Commagenen, dein Syriam habere dicitur; et Ptol. v. 6. qui Cappadociam Armeniæ vicinam statuit, Euphrate utrumque disterminante, et omnino Cellar. Orb. Ant. iii. 8. 346.

‖ i. 185. 180. ¶ i. 180. ** i. 184.

dus ferebatur.* Cui quidem malo ut aliqua saltem ratione *Semiramis,* Babyloniæ regina, caveret, aggeres in campis exstruxisse fertur, quibus aqua nimium excedens retineretur.† Nec tamen sola hæc ratio sufficiens visa est ad fluvii irrumpentis impetum cohibendum. Quæ enim hanc excepit, *Nitocris* regina, majori utens prudentia fluvium, antea recto cursu fluentem, ductis canalibus in alium plane alveum deflexit, et tantopere curvum reddidit, ut ad vicum aliquem Ardericca vocatum ter illi redeundum esset, utque, qui in illo navigarent, ter eundem hunc vicum attingere deberent.‡ Regium sane opus eoque magis mirandum, quo major ac velocior fluvius ferretur : nec tamen omnino vires humanas superare videtur, nec difficile est cogitatu, quomodo fluvius in unum eundemque locum ter redire potuerit. Fieri enim potuit, ut altera tantum ripa vicum attingeret, adeoque triplici vel quadruplici curvamine flecteretur; uti etiam Larcherio (in notis ad h. l.) visum est, qui mentem suam delineatione adjecta explicavit. Sed plures habentur rationes, quas Nitocris sequi potuit, e quibus maximopere mihi arridet, quæ simplicissima videtur, nec toties curvatum fuisse fluvium requirit. Herodoti nimirum verba nil sibi volunt, nisi ter ad eundem locum rediisse fluvium; nullibi vero ter eum flexum esse proditur; idque igitur sic factum esse mihi fingo, ut primo superne vicum allueret, secundo vero loco semel inflexus per medium vicum flueret, cujus ad alteram partem deinde iterum curvatus tertio loco ad vicum rediret, quem hac vice infra alluere posset. Mentem meam his ductis lineis magis apertam fore spero:

Hæc vero omnia conjecturis tantum et verisimilitudine niti nemo infitiabitur.

Ipsum vero locum, ubi hæc Euphratis curvamina fuerunt, definire non audeo, quum in iis, quæ hactenus vidi, nil invenerim, unde ali-

* i. 180. † i. 181. ‡ i. 185.

qua definitior notio hauriri possit: tantum tamen patet, supra Babylonem versus septentrionem hæc locum habuisse: ipse enim ait ἄνωθεν [ubi subintelligendum: τῆς Βαβυλῶνος] factas esse has fossas, et mox illas adhuc obtinere narrat, ita ut, qui *ex hoc mari* Babylonem navigarent, ter Ardericcam pervenire coacti essent: quum vero sub hoc mari nullum intelligi possit, nisi mare Ægæum, quod Græcis satis frequenter omne, qua venit, quaque dispergitur, nostrum mare* ἡ καθ' ἡμᾶς λεγομένη θάλαττα,† Horatio hoc mare,‡ ipsique adeo Herodoto Ἑλληνικὴ et Ἑλληνὶς θάλασσα audit;§ sequitur locum sic intelligendum esse, navigantes, qui ad Asiæ littora navem appellerent, dein vero usque ad Euphratem itinere pedestri facto, hoc in fluvio navi adscensa Babylonem peterent, Ardericcam primo per fluminis curvamina præternavigare coactos esse; adeoque in aperto est, borealiorem Babylone situm hanc habuisse.||

Nec tamen unicum hoc opus erat, quo famam perennem Nitocris consecuta est; sed alia supersunt, quæ illius jussu in eodem hoc flumine mutata atque exstructa sunt.

Quos enim antea Semiramis in ipsa camporum planitie exstruxerat aggeres, quum fluvii impetum non satis cohiberent, Nitocris aggere ad utramque fluvii ripam exstructo, qui propter latitudinem et altitudinem miratione dignus erat, idem consilium melius perfectum credidit.¶ Non contemnendum sane opus regiæ magnificentiæ, quod quantum ex Herodoti verbis concludere licet, illius adhuc tempore superstes fuisse videtur.

Sed quod magis miror, tertium est opus, quod regina molita est: Lacum illum dico, quem itidem supra Babylonem, sed multum ab urbe remotum, (num supra, an infra Ardericcam non liquet,) ad alteram fluvii (procul dubio orientalem) ripam effodi jussit, qui perquam altus, 420 stad. circuitu latus, Euphratis aquam recipere posset. Ex hoc lacu, quæ effodiebatur, terra ad aggerem illum, quem modo diximus, exstruendum impendebatur; unde jam apparet, non parvum illum lacum fuisse, quod ipse agger et magnitudine et altitudine admirandus erat, nec exiguum est spatium, quod illi tribuitur, 420 enim illa stadia, si ad nostra milliaria revocamus, efficient $10\frac{1}{2}$ mill., seu si minora stadia accipimus, $8\frac{1}{4}$ mill., quæ lacus amplitudinem constituunt. Spatium satis quidem amplum, nec tamen justo majus videbitur, si illa, quæ mox commemorabuntur, perpenderimus.

* Mela i. 1.

† Strab. ii. p. 182. Diod. iv. 18. [*ubi vide inprimis Wesselingii notam.* ED.]

‡ Horat. ii. Epod. 52. § v. 54. vii. 28.

|| Ardericca vi. 119. occurrens a nostra omnino diversa videtur.

¶ i. 185. ibidem quoque leguntur, quæ hæc excipiunt.

Hæc enim adhuc exposita si obscura sunt, lucem, ut spero, accipient, *dummodo de consilio*, quo ipsum hoc opus a regina susceptum erat, certiores simus. Omnibus, quæ Herodotus narrat, diu perpensis, *duplex ille reginæ consilium* innuere mihi videtur. *Primum*, ut impetum fluvii, quo campos inundans vastabat, nondum satis coercitum, suis nunc operibus cohiberet. Supra enim* legere meminimus, ante Semiramin fluvium omnem campum instar paludis inundasse (πελαγίζειν), hanc vero reginam per illos in campo ductos aggeres huic malo occursum voluisse. Adjicitur vero statim :† secundam reginam Nitocrin, prudentiorem priori, tum memoratu digna quædam perfecisse, tum Medorum potentiam semper suspectam habuisse. Ex eo vero, quod prudentiorem hanc dicit, consequens videtur, prioris reginæ aggeres nondum suffecisse ad fluvii vim coercendam, sed campum semper adhuc palude e fluvio inundante orta tectum fuisse (πελαγίζειν), hocque aliqua ex parte pro caussa Nitocri fuisse, cur opera illa moliretur. Nam præter flexus illos, quibus fluvii impetum sine dubio minuit, ac præter aggerem illum in utraque ripa exstructum, lacum quoque effodi jussit, ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, in quo stagnans aqua, quæ agros corrumperet, paullatim se recipere,‡ et in quem simul, (sed hoc pro mera conjectura habitum velim) in posterum si denuo fluvius in nimiam cresceret altitudinem, magna pars aquæ derivari posset. *Alterum vero ejusdem consilium*, cur hæc omnia exstrui curavit, disertius ipse Herodotus nobis suppeditat: quippe regina majorem semper factam Medorum potentiam videns, hos hostes cavere suum esse duxit, ideoque præsertim prohibere voluit, quo minus, dum Medis luberet, illi Babyloniam intrarent, quæque ibi gererentur spectantes, suis referrent, fluvium itaque curvum reddidit, ut illos, si hanc ingrederentur viam, morari posset, eoque difficilior fieret navigatio. Quod si vero terrestre iter eligerent, lacus illos impediebat, qui hac in regione effossus erat, per quam Medorum et Babyloniorum via ferebat:§ longiorem igitur

* i. 184. † i. 185.

‡ Aliter sane, quoquo me vertam, has voces explicare nequeo: ἔλυτρον enim est *involucrum*, *tegumentum* (ἀπὸ τοῦ ἐλύειν), uti in insectis volatilibus crusta illa, quæ pennas vaginæ instar tegit, ἔλυτρον dicitur, adeoque dein, quum, quo aliquid involvitur, ab eodem recipitur, tenetur, pro receptaculo hac voce usus est Herodotus: λίμνην vero nullam aliam maximopere circumspiciens invenio, nisi illam, quam stagnans aqua in campo parit: nam λίμνη ad ipsam, quam effodi jussit, lacunam referri non posse in aperto est.

§ Hoc potissimum in effodienda lacuna consilium fuisse firmant quodammodo, quæ Diodorus narrat: Babylonem per plures lacunas illam circumdantes ab hostibus tutam fuisse, τῆς φύσεως τῶν ἑλῶν ἱκανὴν παρεχομένης ὀχυρότητα. Diod. ii. 7.

viam et hic illos eligere oportuit, simulque una semita plane clausa cæteræ minori ope claudi potuerunt, si forsan illos omni plane introitu interdicere liberet. Cui denique adjiciamus: eo, quod longiores redditæ erant, Babylonem quæ ferebant, semitæ, Babylonios hostilem Medorum impetum, si forsan infestis illi signis irrumperent, citius multoque prius, antequam advenirent, resciscere potuisse, quam si breviores illæ viæ adhuc paterent. Hocque duplex illud erat consilium, quod operibus suis perfectum voluit regina.

Ex his adhuc disputatis jam apparebit, me illorum partes non sequi, qui navigationem in Euphrate sic instituendam crediderant, ut non solum per plures anfractus, sed etiam per ipsam lacunam naves veherent, et hæc similiter ac illi navigantes moraretur: quippe plura huic sententiæ adversantur. Si enim illa valeret, fluvius omnis per lacum deductus esse deberet: quippe si extra lacum etiam flueret, quis tantopere cæcutiret, ut potius lacum ingrediens se ipsum moraretur, quam recto cursu in fluvio navigando pergeret? Nullibi vero fluvii per lacum deducti mentio fit, sed ad latus fluvii non multum ab ipso remota effossa erat lacuna (ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ); deinde, quum fluvium siccare Nitocris in animo haberet, fossa primum facta ejus aquam in lacunam derivari curavit (ἐκτρέψασα τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίον); et perfecto novo illo pontis exstruendi opere, fluvium ex lacuna in antiquum lectum iterum fluere, huncque, quem antea habuit, cursum sequi jussit (τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξάγαγε); quid, quod Cyrus multo post ad Babylonem oppugnandam accedens, quum noto illo dolo urbem caperet, fluvium nova fossa facta in eandem hanc lacunam deduxit?* quod fieri non potuisset, si vere fluvii cursus per lacum directus esset. Errarunt igitur, qui hæc statuerunt loco aliquo (cap. 185) perducti, quem aliter explicandum esse inde sequitur. Perfecit, sic nimirum ait Herodotus, ut lentior fieret fluvii cursus et navigationes Babylonem versus curvæ redderentur: jam vero ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκηται περίοδος τῆς λίμνης μακρά, quæ verba sic interpretati sunt plures: ut post hanc curvam (σκολιῶν subintelligunt) navigationem magna lacus periodus exciperet (scil. navigantes). Primo quidem intuitu hæc explicatio arridet, at serius si illam contemplamur, valere nequit; adversatur enim modo expo-

* Videtur eadem sine dubio fuisse lacuna, quod verba ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἕλος satis produnt, cuique non repugnant, quæ Xenoph. Cyrop. vii. 5. 5. 6. 7. (edit. e recens. Hutchinson. Lips. 1784) narrat, novos canales Cyrum duxisse, qui aquam reciperent, e Xenophonte autem Herodotum explicare nunquam licebit.

sitis, quæ nunc non repetam, et ipsis verbis aliquid inest, quod, sic si vertimus, omnino offendit. Quid enim περίοδος τῆς λίμνης μακρή? Nam, si quam maxime statuimus, per lacum navigandum fuisse, etiam concedemus, navigationem per omnem lacunæ circuitum, quasi oram legendo, instituendam fuisse? nonne satius credendum est, navigantes recto cursu lacum trajicientes, minimum moræ sibi contracturos fuisse? Sed interpretationem hanc probari non posse in aperto est, et a multis jam notatum, nec tantum spatii in illa refellenda perdidissem, nisi novissimum interpretem, Larcherium, iterum illam repetentem vidissem. Ut vero alius oriatur sensus, Pauwius aliique locum emendarunt, neque tamen horum aliqua ratio placet, neque emendatione locus egere videtur, dummodo contexti rationem habeamus. Membra sibi invicem opposita sunt: exstructa erant opera, ut lentior fieret fluvii cursus, nec tanto ferretur impetu, deinde ne Medis tam facilis Babylonem pateret via (ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι, etc.) neque si navibus in fluvio uterentur, neque si pedestri itinere Babyloniam peterent: in altera enim via per fluvii anfractus morabantur, in hac, in pedestri, inquam, itinere, (ἔκ τε τῶν πλόων i. e. ἐκτὸς, ἔξω τῶν πλόων), idem per lacum in ipsa earum, quæ brevissima erat, via effossum, satis cautum videbatur. Sic si locum accipimus: illa prodit sententia, quam supra jam sequutus sum, et omnia optime cohærent: verba κατὰ τοῦτο δὲ—Μήδων ὁδοῦ parenthesi claudenda erunt, adjecta tantum ad explicanda anteriora ἔκ τε τῶν πλόων etc., ultimaque capitis verba ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι cum iis cohærent, quæ supra καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ—λίμνης μακρὴ de consilio horum operum dicta sunt; verba denique περίοδος τῆς λίμνης μακρὴ non inutiliter adjecta videmus, quod ipsa amplissima lacuna Medis hac parte irrumpentibus objecta erat. Voces vero ἔκ τε τῶν πλόων quo minus hoc modo intelligamus, usus loquendi nullo modo prohibet, et, quod est maximum momentum, vis oppositi sic accipienda docet atque jubet. Sed sufficiant hæc de loci sensu disseruisse, quem plures distorserunt; ipse Wesselingius, licet verum sentiret, tueri non ausus est.

Per varios flexus delapsus, lacunam læva in parte relinquens, *Babylonem tandem Euphrates petit* mediamque permeans urbem in duas dividit partes.* Ipsa de Babylone, celebri illa urbe, ne verbum quidem addemus, quæ ad fluvium spectant, tantummodo commemorantes. En vero nova reginæ prudentis opera. Aqua Euphratis in lacum immissa, siccatoque sic ejus alveo, utramque fluminis ripam

* i. 180. idem Strabo xvi. 508. Diod. ii. 7, 8.

lateritio opere munivit, et semitas, quæ per portas in flumen patebant, lapidibus exstruxit. Fluvius igitur muro claudebatur, qui in ipso muro, quo Babylon cingebatur, illi sese adnectens, finiebatur.*

Neque in hoc substitit, sed fundamento lapidibus in sicco fluvii alveo jacto pontem exædificavit, lapidibus ferro ac plumbo junctis, quibus dein trabes ligneos diurno tempore superimponi, noctu vero retrahi jussit, ne qui alteram Babylonis partem habitarent, in alteram transeuntes incolarum bona auferrent.† His demum omnibus perfectis in antiquum lectum Euphrates reductus est.—Quod si vero quis miretur, nimis brevi tempore hæc omnia exstruenda fuisse, ne Euphratis aqua in lacum deducta in nimiam altitudinem crescens agros inundaret, duo sunt, quæ respondebo, tum magnam fuisse lacus amplitudinem, multam aquam quæ recipere posset, tum tali in opere non opus esse, ut omnis aqua derivetur, sed ut tenuis tantum fluvius fiat, qui in ipso alveo per modicos egestos aggeres modo in hanc, modo in alteram partem, prouti requiratur, deduci possit; id quod neminem fugiet, qui pontem talem in fluvio exstructum, vel alium quem circa fluvii ripam susceptum laborem, quomodo perficiatur, ipse adspexerit. Simul vero multorum manus in opere perficiendo occupatas fuisse naturæ consentaneum est.

His expositis Nitocridis opera urbemque Babylonem relinquimus, et in Euphrate navigantes *mox Rubrum in mare perveniemus.* Nil enim ultra Babylonem memorandum superest, præter ipsa fluvii ostia, quibus in mare delabitur. Nostro quidem tempore non suo alveo, sed mixtum Tigri, mare ingredi quum neminem fugiat, peregrinatores, qui hoc testantur, nullos laudabo. Herodotum vero hoc plane fugit, quippe qui Euphraten in mare Rubrum delabi tradit.‡ Habuit igitur Euphrates tum temporis *suum a Tigri sejunctum ostium,* quod ubi fuerit ex aliis discere poterimus. Plinius, cujus jam ætate Euphrates Tigri admiscebatur, spatium refert, quo utriusque amnis antiquum ostium distabat, xxv. mill. pass. vel vii. mill., ut ab aliis acceperat.§ Idem quoque narrat, quomodo factum sit, ut antiquum hoc Euphratis brachium siccum mare non amplius petat: longo enim, inquit, tempore Euphratem præclusere Orcheni et accolæ

* i. 186, 180. siquidem, ut videtur, uterque locus de eodem agit.

† i. 186. Eodem fere modo, sed paullo curatius, pontem hunc Diodorus descripsit, exstructum vero illius e mente a Semiramide regina. Diod. ii. 8.

‡ i. 180.

§ Plin. vi. 31. Curatius de his disseruit D'Anvillius in Memoires de l'Ac. des Inscript. t. xxx.

agros rigantes, nec nisi Pasitigri defertur in mare. Hæc ille: quibus tantum adjiciam, Alexandri tempore flumen suo adhuc peculiari lecto mare petiisse.*

Minuerant hoc fluvii brachium procul dubio multi in Tigrin deducti *rivi ac canales*, quorum unum etiam Herodotus novit, quem eundem esse illum, quo nunc Euphrates in Tigrin fertur, verisimile mihi reddunt, quæ de hoc canali adjecit, esse illum magnum, navigando aptum, et tendere versus ortum solis hibernum, quæ vera videtur directio, qua, infra Babylonem paullum inflexus, nunc Tigrin petit.† Sed pro certo hoc affirmare nolim.

Restant nunc, quæ *ad fluvii ipsius naturam* spectant. Est ille magnus, profundus ac rapidus. Quantus ille sit, Herodoto non dictum, neque aliorum mensuras adjicere nostra refert: sufficit, quod de illorum consensu per loca in margine excitata certi sumus.‡ Profundum flumen eadem loca testantur, nec minus rapidum illius cursum, qui vel eo satis probatur, quod navigia contra torrentem vehere non possunt, et de quo persuasus jam esse poteris, si opera, quæ Nitocris circa fluvium molita est, animo perpenderis.

Iisdem de operibus quum sermo esset, vidimus, fluvium alveo relicto *agros* ibidem *inundare*, uti de Nilo constat: nec tamen eadem plane ratione; Herodoti enim tempore, licet antea factum sit, in ipsos agros fluvius non deveniebat, quod per aggeres illos cautum videtur, sed canales per omnes Babyloniæ agros ducti erant, tum quibus humida redderetur terra, tum e quibus aqua vasis hausta in agros effunderetur. Hac igitur ratione ad fertilitatem agri Babylonici multum contulit Euphrates, quum sine illius ope pluviæ exiguitas perquam sterilem illum reddidisset.§ *Canalium* horum, quem maximum noster refert, jam commemoravi. Plinius aliique seriores canalium nullam faciunt mentionem, sed Nili modo illum Mesopotamiam inundare referunt:|| quod facile sic fieri posse optime nobis explicat Strabo,¶ qui sollertia magna his in canalibus utendum esse refert, quod terra hac in regione mollis facile cedat, adeoque unda abripiatur, campis igitur terra nudatis, canales limo impleantur, unde paludes oriantur ac lacus. Nec minus uterque hic auctor idem fere inundationis tempus prodit, Strabone æstatis initio illam incipere, Plinio

* Nearch. parapl. p. 37.

† Herod. i. 193. ἥλιος χειμερινὸς nescio an aliter intelligi possit, quam de ortu solis hiberno.

‡ Strab. xi. 359. xvi. 508. Dionys. Per. v. 977. Mela iii. 8. Plin. v. 20.

§ i. 193.

|| Plin. v. 20. Herbelot. bibl. orient. voc. Forat.

¶ Strab. xvi. p. 509.

vero illo tempore, quo Sol vicesimam obtineat Cancri partem, accuratius referente.*

Peculiaris denique *navigandi ratio* ab Herodoto narratur, qua uterentur, qui ex Armenia Babylonem peterent.† Rotunda habuerunt navigia cæsis e salicibus confecta ac pellibus superinducta, quibus igitur nulla fuit nec prora nec puppis: his onera imposuerunt, præsertim vinum Syrium, omni prius navis superficie stipula tecta. Regebant vero navem duo viri, qui instrumentum manibus tenerent (πλῆκτρον), quod alter ad se traxit, alter amovit, quodque sine dubio remi formam habuit, ita tamen, ut illo ad accelerandum navis cursum non uterentur, sed ad cavendum tantum, ne fluvii impetu abrepta in littora et insulas incideret. Et majora et minora hæc fuerunt navigia; maxima 5000 talentorum onus ferre valuerunt. Babylonem vero quum pervenissent, omnem navem dissolventes, salices stipulamque vendiderunt, pelles asinis, quos una secum in navi habuerant, imposuerunt et pedestri itinere in patriam reversi sunt, quod fluvii rapiditas navigationem torrenti adversam non admitteret. Eandem fere et navigandi rationem, et per terram domum revertendi morem nunc in Tigri fluvio obtinere, apud Büschingium, V. Cl., latius descriptum inveni.‡

CAPUT II.

Tigris.

Herodotus num ipse hunc fluvium viderit, vel affirmari vel negari potest, prouti lubet, ipsius enim in verbis certum aliquod argumentum, quo vel probari vel refelli possit, inventum iri non existimo. Fieri sane potuit, ut, Babylone dum degeret, ad Tigrin quoque videndum peregre proficisceretur, at si illa, quæ de Tigri leguntur, multo pauciora sane, quam quæ de Euphrate nobis suppeditavit, eaque perquam indefinita ac manca perpendimus, ultra Babylonem non profectum esse nostrum verisimile fit. Nec minus idem in iis valebit, quæ de Ace ac Gynde fluviis mox referenda habemus.

Primo statim loco ambigitur *de nomine* in codicibus varie scripto. Rejiciendum sane esse nomen Πίγρης, quod ad v. 52. inter variantes occurrit lectiones, bene monuit Wesselingius: ipse tamen hic dubitat, num Τίγρης an Τίγρις verior sit lectio, neque, Viro κριτικωτάτῳ dubitante, alterutram ego lectionem veram pronuntiare audeo; liceat tantum rogo hæc in mentem revocare, ex critices præceptis lectionem Τίγρης forte præferendam esse, quum hæc a librariis in Τίγρις,

* II. 11. † i. 194. ‡ Büsching's *Asien*, p. 199.

quod vulgarius nomen magis illis innotesceret, facilius mutata esse possit.

Nobis etiamnum sub Tigris nomine notus, quum incolis *Digelat* et *Diglito* audiat,* quod nomen parti saltem ejus antiquis jam temporibus tributum esse, e Plinio discimus, *Diglito* illum vocari, qua tardior fluat, referente.†

Fontes fluvii in Armenia fuisse et alii prodiderunt et noster innuit, qui saltem fluere illum in Armenia certissime perhibet, num in eadem illum oriri dicat, an verba ἐξ Ἀρμενίων ῥέει alii fluvio conveniant,‡ mox videndum erit. Nullum tamen superest dubium, Tigrin Herodoti e sententia hac in regione ortum habuisse, quippe occidentaliores Euphrate fontes ejus esse non possunt, quem in Armenia orientem vidimus; alter vero fluvius ille anonymus, quem hac e sententia in Armenia ortum noster innuit, Tigri ad orientem cursum suum habuit, siquidem Herodotus hoc ordine ab occidente versus orientem procedens, quatuor Armeniæ fluvios recensuisse videtur: inter Euphratem itaque et fluvium anonymum Tigris et fluere et ortum habere debuit, adeoque illius fontes in Armenia quærendi sunt. Hæc e Larcherii sententia disputata mox clariora fient. Curatius Strabo hos Tigris fontes designat, quem ex eodem monte (Abo) oriri narrat, quo Euphratem (seu potius unum Euphratis alveum) ortum dixerat, ita tamen, ut Tigris fontes versus meridiem ab Euphratis fontibus 2500 stad. distent,§ quod vere sic habere Tournefortius affirmat.|| Attamen et hic obtinere videntur, quæ supra ad Euphraten notanda erant, non nisi pluribus rivis, ortis unoquoque suis e fontibus, deinde vero junctis, hunc etiam fluvium in illam, quam postea habet, latitudinem assurgere, unde facile erit explicatu, quod tam diversa de fluvii fontibus et veteres et recentiores tradiderunt.¶

Præter hæc nil de fluvio, dum Armeniam irrigat, nobis memorandum restat, nisi quod quorundam ex interpretatione *duo alia Armeniæ flumina idem Tigris nomen habuerunt*, quod tamen, si aliam admittimus interpretationem, plane negandum est. Ipsum Herodoti locum videamus: ποταμοὶ τέσσαρες διὰ ταύτης (Ἀρμενίης) ῥέουσι,—πρῶτος μὲν, Τίγρης· μετὰ δὲ, δεύτερός τε καὶ τρίτος ὠυτὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ ὠυτὸς ἐὼν ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων. ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς, ἐξ Ἀρμενίων ῥέει· ὁ δὲ ὕστερον, ἐκ

* cf. Herbelot. bibl. or. h. v. † Plin. vi. 31. ‡ v. 52.

§ Strab. xi. 359.

|| Tournef. t. ii. p. xviii. p. 117. Strabon a eû raison de dire que les sources de ces deux rivieres etoient eloignées de 250 milles ou de 2500 stades.

¶ cf. D'Anville Geogr. ancienne abreg. t. ii. p. 108.

Ματιηνῶν.* Duplicem hæc admittere videntur interpretationem, prouti vel secundum ac tertium fluvium idem, quod primus, nomen tulisse, adeoque omnes tres Tigres appellatos esse; vel duos posteriores fluvios (δεύτερον καὶ τρίτον) communi tantum inter se nomine, quod non adjectum, diversum autem a Tigris nomine fuerit, nominatos statuere velis. Priorem sententiam Wesselingius ac Pauwius tuentur, quibus altera interpretatio in mentem venisse non videtur. Offendunt vero iidem in eo, quod de primo ac secundo Tigri, unde fluat, dictum inveniunt, tertii vero fontes præter exspectationem silentur; recte enim ex hac sententia verba, quæ antecedentem sententiam, non unum esse flumen, nec eodem fonte ortum (ὁ μὲν γὰρ πρότερος, cet.), magis explicant, ad Tigrin referunt, et quæ sequuntur, ὁ δὲ ὕστερον, de altero eorum accipiunt, qui post Tigrin eodem nomine dicti sunt. Ne igitur tertius fluvius fonte careat, Pauwius sine codicum auctoritate locum emendavit, et οἱ δὲ ὕστερον legendum suasit, quod ad secundum simul referri possit et tertium fluvium, nec non, si libet, ad quartum, Gynden, in quem vere quadrat. —Negari quidem non poterit, verba, si sic leguntur, hunc sensum admittere, attamen altera, quam Larcherius proposuit, interpretatio magis placet, tum quod nulla textus emendatione eget, tum quod verba illam non modo admittunt, sed melius illi convenire videntur. Omnia enim sic bene procedunt: Tigris est primus fluvius; dein fluit secundus ac tertius, qui eodem nomine appellatur; sed ne quis erret,† statim adjicit noster, non eundem esse fluvium, sed diversum, diversa in regione ortum, quod ut firmet, utriusque fontes curatius designat. Hæc satis aperta. Ex altera vero sententia, si tres illi fluvii Tigris nomine vocati essent, cur tandem non omnem rem paucioribus absolvit, et sic scripsit: τρεῖς μὲν οἱ πρότεροι Τίγρης οὐνομαζόμενοι? Cui bono primum a secundo et tertio diversum nominat? Dein si illa verba: ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς, ad primum illum fluvium, verum Tigrin, referenda voluisset, quidni uno verbo scripsit: ὁ μὲν γὰρ πρῶτος ἐξ Ἀρμενίων ῥέει? Nonne magis arridet, per hanc descriptionem ὁ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς eum insigniri fluvium, qui antea δεύτερος vocatus prior duorum nomine carentium illorum nominatus est?—Sed ne quid nimis: satis fulta videtur his rationibus nostra sententia, neque tamen, *quæ illi adversari videntur*, celabimus.

Directa aliorum testimonia, quæ pro alterutro pugnent, nulla in-

* l. l. v. 52.

† Recordandum enim, hæc ibi legi, ubi Herodotus difficultates itineris Sardibus Susa faciendi describit.

veni: id quod ad meam sententiam magis firmandam adhibere possim, quum verisimile non videatur, duos fluvios, qui idem cum celebri illo Tigri nomen ferrent, cæteris nec notos, nec dictos fuisse: sed argumentum a silentio petitum parum valebit. Quod vero e nostra interpretatione *Tigris nulli fontes commemorati* sunt, parum obesse videtur, quod non illud h. l. agere voluit Herodotus, ut fluviorum fontes ac cursus describeret, sed ipsos tantum fluvios indicaret, qui iter facientem morarentur, anonymorum vero duorum originem innuere debuit, ne ex errore pro eodem fluvio haberentur. Neque illud magni momenti est, quod *non aliunde de duobus fluviis,* idem qui ferrent nomen, constat: possunt enim vel ignobiles parvique aliis visi esse, Herodoto tamen ex consilio suo commemorandi; vel tempore procedente nomen eorum mutatum esse potest. Unicum sane quod vere repugnare posset, *rivi illi plures sunt,* e quibus cunctis Tigris ortus esse videtur: fieri enim facile potuit, ut horum alii duo Tigres audirent: cui tamen respondebo, potuisse eodem modo fieri, ut duo rivi, si de his cogitandum est, qui Tigrin constituunt, uno eodemque, sed alio ac Tigris nomine Herodoti tempore venirent, sicque in illa, quam ab initio probavi, sententia, donec meliora edoctus ero, perseverabo, in qua tamen illo magis, quam omnibus cæteris, quæ objici possint, offendor, *quod Herodotus,* qui alias omnia curate describit, *fluviorum horum nomen non apposuit.* Hoc perpendens, in mentem mihi incidit, ipsum forte fluviorum nomen sub voce ὡϋτὸς adhuc latere, quæ a librariis e sequentibus, ubi statim iterum occurrit, petita per errorem ante οὐνομαζόμενος posita sit, nuncque emendatoris manum exspectat, quæ illa deleta verum fluvii nomen restituat. Quale vero hoc sit nomen, adhuc me non invenisse confitendum est, omnisque res doctioribus commendanda: sin vero omnis quærendi labor frustratur, hoc etiam nostro textu acquiescere poterimus.

Tigris relicta fere Armenia, hanc a Mesopotamia sejungebat, mox versus meridiem fluens orientalem Mesopotamiæ terminum constituebat.* Hæc aliunde petita hic inserere liceat, Herodoto enim nil de fluvii cursu memoratum est, neque omnino quidquam illi amplius memoratur, *præter tres urbes,* quæ ad Tigrin situm habuerunt, et præter *Gynden fluvium,* qui aquam Tigri miscet,† quem tamen, quum infra de illo sermo nobis erit, hic silere licebit. Urbium illarum quæ maxime septentrionalis fuit, *Ninus ad Tigrin sita dicitur.*‡ Assyriorum illa urbs fuit, antiquorum regum sedes.§ Nostris temporibus nil nisi urbis rudera supersunt Gallici milliaris spatio ad

* Strabo ii. p. 55. † i. 189. ‡ i. 193. ii. 150.
§ i. 102. ii. 150.

fluvii ripam extensa.* Ex vulgari opinione antiqua urbs Mosul pro urbe Nino habetur, quæ in tabulis Arabum sub grad. 77 long. et 34° 30′ latitud. collocatur:† geographi vero orientales non confundunt has urbes, sed Ninum, quam *Esri-Ninveh* appellant, ad orientalem Tigris ripam sitam referunt:‡ id quod verius videtur,§ consentientibus optimis peregrinatoribus, qui ex adverso urbis Mosul recentioris, inter hanc et veterem Mosul sitam fuisse Ninum crediderunt.|| Hanc infra, situm habuit *urbs Opis,* Tigrin etiam spectans,¶ quo vero in loco non certum est. Ad mare saltem illam sitam non fuisse verisimillimum est, quum ad ostia Tigris aliam urbem sitam fuisse noster diserte tradat, nec quæ de Opi ille refert, licet primo intuitu videantur, hunc situm urbi vindicare possint. Quod enim Tigris Opin urbem præterfluens rubrum in mare delabi dicitur, minime requirit, Opin ad ipsa fluminis ostia collocandam esse. Accedit denique Strabonis auctoritas, qui de eadem urbe loquitur, licet κώμην, Herodotus vero πόλιν, illam appellet, quique emporium Chaldæorum fuisse et Persas navigationem a mari ad Opin prohibere voluisse narrat, quod situm a mari remotum urbi vindicare videtur.**

Mare denique rubrum, i. e. *Persicum sinum,* Tigris invadit, qua in regione urbs *Ampe* sita erat, in quam Darius Milesios, quos captivos duxerat, transmigrare jussit.†† De ipso fluvii ostio nemo dubitat; plures latius descripserunt; at urbem, cujus tamen in nomine omnes, teste Wesselingio, codices conspirant, num ullus alius noverit, dubitari potest. Plinius sane Ampelonem aliquam Milesiorum coloniam nominat, sed Arabiæ, ut videtur, Felicis urbibus adnumerans. Simili ratione Stephanus Byz. et Tzetza urbem Ampen referunt.‡‡ Sed omnium codicum auctoritas si quid valet, definitum melius, quam ipse Herodotus designat, urbis situm vix inveniemus, neque argumento a silentio cæterorum petito mendacii nostrum arguere licebit.

CAPUT III.

Is.

Fluvii hujus præter Herodotum nullus veterum, quantum vidi, mentionem fecit, quæ alicujus esset momenti, nec vulgo notum est,

* Tavernier i. p. 159. † Herbelot. bibl. orient. sub voc. Mosul.
‡ Idem sub v. Ninveh.
§ Plin. vi. 16. Ninus imposita Tigri ad solis occasum spectans.
|| Ives et Niebuhr. cf. Büsching's *Asien.* ¶ i. 189. ** Strab. xvi. 509.
†† vi. 20. ‡‡ Plin. vi. 22. Tzetz. Chil. xiii. 993. Cellarius Orb. Ant. t. ii. p. 206.

ubi ille fuerit, quique nunc sit: *ut igitur illum inveniamus, ea primum colligenda sunt, quæ Herodotus de illo retulit,* unde dein plura concludere licebit. Quod idem consilium, ut in hoc, sic etiam in iis, qui hunc excipient, describendis sequar, quum omnes vel plane ignoti sint, vel de eorum cursu dubitetur, in Euphrate vero ac Tigri sic versandum non credidi, quum de his, quinam fuerint, nulla sit lis.

Unicus tantum nostro de fluvio locus agit, qui quæ continet, ad pauca hæc redeunt.* Fuit urbs aliqua 8 dierum spatio a Babylone remota, quam fluvius aliquis mediocris (οὐ μέγας) præterfluit Euphrati dein aquam miscens. Is et urbi et fluvio nomen. Fluvius hic multum bituminis aquæ admistum habuit, quo, hinc in urbem suam transvecto, Babylonii ad murum exstruendum usi sunt. *Hæc noster. Cæteri* rem silentio tegunt, præter Etymologum aliquem Msptum, qui, ut Wesselingius refert,† hæc habet: Ἶς οὔνομα ποταμοῦ, ὥς φησι Ἡρόδοτος καὶ Γύλαξ ὁ ἱστορικὸς, et qui his similia habet, Eustathium,‡ nisi quod Φύλαξ ἱστορικὸς, æque ac Γύλαξ ignotus, illi legitur. Uterque hic Herodoti et nescio cujus alius scriptoris scrinia compilans nil refert, quod nostrum in usum convertere possimus.§ *Recentiorum* igitur *auxilium* implorandum est, e quibus primo loco *Herbelotus* exoptatissimus venit, qui de urbe aliqua Hit, quæ nostra spectant, hæc refert, ipsis illius verbis inserenda.‖ "*Hit:* Nom d' " une ville d'Erac ou Iracque—Elle est située sur un des bords de " l'Euphrate, lequel, en se courbant, regarde le septentrion, eloignée " de la ville de Cudesie huit parasanges, qui font seize lieues com- " munes. Cette ville selon les Geographes Orientaux a deux choses " remarquables, la premiere est une fontaine ou source de Naphthe, " que les Persans appellent Tchechmehkir, fontaine de poix, les " Turcs, pour distinguer la Naphthe de la poix, l'appellent Carah " Sakiz du mastic noir.—Ces auteurs disent, que ce fut avec cette " Naphthe, que l'on batit les tours et les murailles de Babel ou Baby- " lone.—Ocoun-Hit les fontaines de Hit d'ou sortoit cette Naphthe " sont celebres parmi les Arabes et parmi les Persans."

Hæc si cum iis, quæ Herodotus refert, conferimus, parum dubii reliquum est, quin eandem teneamus urbem, quam ille in animo habuit. Primo enim nomen perquam bene convenit, dummodo linguarum Orientalium rationem habeamus, quarum plures inter se

* i. 179. † Wessel. in notis ad Herod. l. c. ‡ Eustath. ad Il. p. 877, 16.

§ Diodorus ii. 17. de pluribus quidem bituminis fontibus narrat, et unum mirum sibi visum descripsit, sed neque urbis, neque fluvii nomen adjecit.

‖ Herbelot. bibl. orient. voc. Hit.

cognatæ idem nomen varie efferunt;* dein spatium inter hanc urbem ac Babylonem interjacens, non multo majus, quam vere sese habet, computatum est; præsertim si 8 illos dies pro illo habebis tempore, quod, qui bitumen curribus impositum veherent, huic itineri impendere debuerunt, quodque maximi est momenti, adsunt ipsi urbi fontes bituminis et durat adhuc his in locis illa, quam Herodotus retulit, fama, bitumen ad exstruendos Babylonis muros adhibitum esse.

Duo tantum sunt, quæ Herodoto repugnant, primum quod bitumen suos fontes ibi habere traditur, nec in fluvio deferri, uti noster voluit; at parum hoc referre videtur, nam etiamnum bitumen, quod in peculiari aliquo lacu scaturigines habet, ab inundante Euphrate aufertur,† potuitque igitur fluvius Is eodem modo bitumen suum in alveum recipere, vel haud procul ab hoc loco, vel super ipsos bituminis fontes fluens, ut vere de eo dictum esset: θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ. *Dein vero,* quod majoris momenti videtur, ad Euphratem sita dicitur urbs, quum tamen nos non ipsam urbem, sed fluvium, qui illam præterfluat, quæramus, hujus vero nulla omnino fiat mentio. Sed neque hoc multum obesse videtur, nam fluvius Is, qui etiam Herodoti tempore non magnus erat, postea deminutus, nuncque plane siccus esse potest, uti eodem modo canalem, qui hac ipsa in regione usque Cufam ferebat, nunc plane siccum esse, Niebuhr narrat. Nec plane nobis negari poterit, fluvium hic adesse, quum a peregrinatoribus ideo forte sileatur, quod minorem sibi visum, quem notarent, non dignum illum haberent: id quod magis tibi placebit, si aliquam *D'Anvillianis mappis* fidem habendam censes. *Ibi enim*‡ urbi Hit, sub gradibus 60° 30′ long. et 30° 20′ latitud. collocatæ, versus septentrionem parvus fluvius notatus est, cui nomen Is adscriptum legitur: in quo, nisi Herodoto auctore D'Anvillius sic constituendum duxit, peregrinatorem forte ante oculos habuit, qui, dum hæc scribo, adhuc me latet. Sed quorsum multa? *Locum sane tenemus,* quo invento, quum fluvium nostrum ibi fuisse certi simus, omnino acquiescere poterimus.

* Nec sola hæc est nominis forma, sed *Haita, Idt, Eit, Ait, Heit, Het* ab aliis vocatur hæc urbs, quæ nominis varietas locum habere non posset, nisi ipsa linguarum orientalium indoles in caussa esset. cf. Büsching's *Asien* p. 212.

† cf. Niebuhr in Büsching's *Asien* l. l.

‡ In mappa nimirum L'Euphrate et le Tigre par le Sr. D'Anville. Norimb. 1783.

CAPUT IV.

Gyndes.

De Gynde quæ apud Herodotum legimus, omnia si colligimus, hæc fere videntur. Gyndes in montibus Matienis fontes habens,* per Armeniam,† nec non per Dardanos fluit,‡ Tigri denique aquam admiscens,§ omnemque cursum illum tenere debet, ut, qui e Persia procul dubio veniens || Babylonem petiit, Cyrus illum trajicere coactus esset.¶

Hæc summatim apposita, nunc singula perpendere aggredimur. Quod ad *Gyndis fontes* attinet, quem iis locum Herodotus assignet, dubium esse nequit: Matienorum enim regionem ad orientem Armeniæ situm esse, satis apparet; ** nec de *Armenia, per quam fluit,* ulla lis esse poterit, fluere enim per illum satis indicant Herodoti verba, quum quatuor fluvios per Armeniam iter facienti trajiciendos esse recenset, quorum quartum hunc Gynden nominat.†† Necesse tamen nullo modo videtur, ut per mediam Armeniam cursum dirigat, sed dummodo aliquam ejus partem attingat, stabit jam Herodoti sententia.

Jam vero, quod eundem nostrum fluvium *per Dardanos* delabi refert (διὰ Δαρδανέων), locum habere nequit, quum nulli omnino hac in regione sint Dardani. Nullus igitur dubito, textum nostrum non esse integrum, sed vocem Δαρδανέων *emendatione aliqua egere.* Nec defuerunt, qui, emendandum censentes locum, alius gentis cujusdam nomen loco Δαρδανέων legendum suaserunt.‡‡ Quarum emendationum, quæ διὰ Δαρνέων legendum proponit, ob facilem mutationem se commendat, præsertim quum e codice Askew. lectionem adnotatam invenimus διὰ Διαρδανέων, adeoque omnis error inde natus videtur, quod duplex διὰ a librario aliquo scriptum erat. Neque omnino hæc vox male convenire videtur, quum urbs Darna Ptolemæo hac in regione nominata sit. Attamen quum non urbem aliquam, sed populum potius nominatum exspectare liceat, videndum erit, annon ex ipso forsan Herodoto peti possit emendatior aliqua lectio. Quod vero aliunde jam nobis constat, Gynden Herodoteum per Armeniam fluere, non plane absonum videtur, idem et hoc loco Herodotum scripsisse, quum vero similius sit, illum, quem prima hic

* i. 189. † v. 52. ‡ i. 189. § ibid.
|| cf. i. 188. ¶ i. 189. ** v. 52. et alibi. †† ibid.
‡‡ vid. Wesseling. in notis ad h. l. i. 189.

vice nominat fluvium, per clarum populum designasse, quam urbe aliqua ignobili. Ex hac vero lectione ΔΙ'ΑΡΜΕΝΙΩΝ altera ΔΙΑΡΔΑΝΕΩΝ facile orta esse potest: quis enim pejores librariorum aberrationes nescit? hanc dein depravatam lectionem alius emendasse videtur, cui vulgarem debemus διὰ Δαρδανέων.

Quo denique loco Gyndes *Tigri aquam misceat,* ex Herodoto constare nequit, nisi quod Cyri ex itinere, uti jam dictum est, et e rapido simul fluminis cursu* conjicere licet, non ita procul a mari hoc factum esse, tum quod Cyrus, nisi hic fluvii cursus fuisset, in illum non incidisset, tum quod parvum fluvium, mox in Tigrin delapsum, tam rapidum fuisse verisimile non videtur.

Hæc vero simili modo ac reliqua omnia *conveniunt flumini,* quod in mappa D'Anvilliana† notatum inveni, ubi ortus illi assignatur sub gradib. 64° 30′ longit. 36° 40′ latitud. unde cursu versus meridiem directo, non multum a mari remotum inflexo alveo Tigrin petit, cui admiscetur, sub gradibus 65 long. 38° 10′ latitud. De ipso hoc fluvio quæ D'Anvillius notat,‡ hæc fere sunt: Idem esse Gyndis nomen, quod Tacito Gindes, Persis vero *Zeindeh* scribatur, designans fluvium, qui *Ispahan* præterlabatur urbem. Veterem vero alveum repetiisse Gynden, quem Herodotus tot in brachia divisum narret, ostiumque, quo nunc in Tigrin delabatur, *Foum al Saleh* (os pacis) Arabibus dici, quum idem fluvius illis in locis, unde veniat, *Karasaron* Turcis dicatur. Hæc ille, in reliquis non contemnendus, lapsus tamen in hoc, quod Taciti Ginden eundem cum nostro fuisse putat; qui tamen, quod Dahas atque Arios disterminare Tacito§ dicitur, et ab eo, quem Herodotus innuit, et ab hoc, in D'Anvillii mappa delineato, fluvio plane diversus putandus est, neque omnino Gyndes aut Gindes nominandus, sed, quod emendatior editio Ernestina et Bipontina in textum jam recepit, nomen Sindis illi tribuendum est.

Cæterum, quod nostra magis spectat, *nullus dubito, D'Anvillianum eundem esse fluvium,* quem Herodotus Gynden vocavit, dummodo vere illum teneat cursum, quem in mappa laudata videmus. Nec tamen sic omni difficultate caret hæc disquisitio: ipsum enim si intuemur fluvii cursum, *Armeniam ille nullo modo attingere videtur,* cujus tamen per aliquam saltem partem Gynden Herodoteum fluxisse videmus. Enimvero quum montes nostro Matieni dicti in confiniis Matienorum et Armeniorum siti, partim ad Armeniam referendi sint, nec raro Armenici montes vocati, omnis jam sublata

* i. 189. † In mappa supra laud. L'Euphr. et le Tigre cet.

‡ D'Anville geogr. anc. abreg. T. ii. p. 261. 262. § Tacit. Annal. xi. 10.

videtur difficultas, quum ipso jam in ortu fluvius per Armeniam cursum suum dirigeret.

Quod ad ipsam denique attinet *Cyri vindictam* pœnamque illam, quam flumini infligit, pauca tantum notabo. De ipsa re, num fieri possit, ut rapidus aliquis torrens in 360 brachia dividatur, nullus dubito, at num vere factum sit, an hæc vel omnis narratio, vel magnam partem, ad fabulas illas referenda sit, quarum tot tamque diversas de Cyro circumlatas scimus,* neque affirmare, neque negare audeo. Illud tamen pro vero accipere licet, si omnia sic sese habuerunt, vindictam de fluvio sumendam non unicam fuisse caussam, cur illum tot in brachia Cyrus dissiparet, sed salvum ac securum iter, quod exercitui per ipsum flumen paraturus erat, procul dubio in caussa fuit, quæ ad hoc suscipiendum illum moveret.† Ipsum vero locum heroicæ hujus vindictæ testem definire, mihi, nescienti illum, haud tentandum est.

CAPUT V.

Araxes.

Herodotus quæ de fluvio hoc, quem ipse procul dubio nunquam vidit, sicuti ab aliis acceperat, nobis *retulit, ad hæc fere redeunt:* Quod primo ad fontes attinet, in montibus illi Matienis fuerunt, unde et Gynden ortum esse modo vidimus;‡ inde vero versus solem orientem fluit§ et major et minor Istro dictus,|| insulas magnitudine Lesbum æquantes easque ab hominibus cultas in alveo suo habuit; Massagetæ ad ejus ripam sedes suas habuerunt, quorum terram ex altera parte, ex altera Asiam finire videtur,¶ simulque eos ad eam Araxis ripam habitasse necesse est, ut, qui e Persia vel omnino ex australi parte Asiæ veniret, Cyrus, priusquam ad Massagetas accederet, Araxen sibi trajiciendum videret;** antiquis vero temporibus Scythæ hanc tenuerunt regionem, quam, illis pulsis, Massagetæ occupasse videntur,†† ostia denique fluvii in mare Caspium aquam tulerunt, ut unico tantum brachio, quum reliqua omnia fluvio antea in 40 brachia diviso, in lacus paludesque fluerent.‡‡

Hæc hactenus omnia videntur Herodotea, de quibus quam variæ

* i. 95. † Larcher. in notis ad h. l.

‡ i. 202. § iv. 40.

|| i. 202. Vera sane ac genuina lectio: codicibus enim consentientibus, quum nulla in re lateat difficultas, non video, cur cum Reiskio aliam vocem textui inseramus, qui sic, ut illum habemus, de variis hominum rumoribus bene intelligi potest.

¶ i. 201. 205. 9. 10. 11. iv. 40. ** ll. ll.

†† iv. 11. ‡‡ ii. 102.

a multis prolatæ sint sententiæ, neminem sane fugiet, geographorum libros qui semel tantum inspexerit: neque igitur deesset materies longam hoc de flumine conscribendi dissertationem, nisi ipsum propositum, tempus ac spatium angustiori limite nostram disquisitionem circumscribendam suaderet. Convertemus igitur nostrum in usum, quæ alii bene disputasse videntur, missis factis, quæ minus recte prolata sunt, nisi, illa ut refellantur, ipsa nostra res jubebit.

Primo statim loco notandum est, *non unum tantum fluvium* veteribus Araxis nomine notum fuisse, sed, nisi plures, sex saltem numerari posse, qui hoc nomen, vel per errorem, vel quod vere illis tributum erat, Græcorum in libris tulerunt.* Deinde omnino tenendum est, his in regionibus, quæ ultra Caspium sunt mare, geographicam illam ἀκϱιβείαν ab Herodoto minime exspectari posse, quum ne seriores quidem geographi hæc loca curate haberent cognita.†

Quod summi ad flumen definiendum videtur momenti, *Massageticæ regionis finem* illum fuisse, primo statim loco examinare aggredimur. Massagetarum igitur sedes prius definiendæ erunt. Opem se laturum, ipse Herodotus pollicetur, narrans ad orientale maris Caspii latus magnam extendi planitiem, cujus non minimam partem Massagetæ teneant,‡ ex quo nisi ipse locus, regio tamen seu plaga cœli, versus quam habitarunt, satis jam nobis liquet. Cæterorum consensus ad idem firmandum non plane contemnendus est. Habitarunt itaque Massagetæ ad orientem Caspii maris: ibi vero quum nulla adsit lata planities, nisi quæ versus septentrionem fluvio Oxo inde a maris littore protenta jacet, hujus aliquam partem Massagetas tenuisse verissime statues. Jam quum ex omnibus supra laudatis locis, si illa conferimus, manifestum sit, non multum ab Araxe remotas fuisse Massagetarum sedes, *ipsum fluvium vel versus orientem, vel versus septentrionem Caspii maris cursum habuisse sequitur,* ut vel australem, vel septentrionalem constitueret Massagetarum limitem.

Alterum hoc plures statuerunt, fluvium nunc *Volga,* antea Rha, Ros, Rhas, Araxes dictum pro Araxe Herodoteo habentes.§ Nec negandum, plura, quæ Herodotus narravit, optime in Volgam quadrare, inprimis ea, quæ de insulis supra illius aquam eminentibus et

* cf. Bouhier dissertat. sur Herod. cp. xviii. p. 193.

† οὐκ ἔχοντες ἀκριβῶς λέγειν περὶ αὐτῶν οὐδὲν, καίπερ πρὸς Μασσαγέτας τὸν Κύρου πόλεμον ἱστοροῦντες. Sic Strabo jam judicat xi. 349. qui nec nostro in his fidem habendam ducit.

‡ i. 204. coll. 201.

§ Bayer. Commentat. Petropol. Tom. i. p. 394. Bouhier diss. sur Herod. cp. xviii.

de fluvii magnitudine illi narrata, si de Volga cogitamus, vere sic sese habent, dummodo Oleario* aliisque fidem habebimus. Nec tamen hæc aliaque hujusmodi, quæ in pluribus fluviis locum habere possunt, ad Araxen nostrum definiendum sufficient. *Plura* vero quum adsint, *quæ huic fluvio plane non congruant*, missum illum faciendum puto: primo enim quadraginta illa brachia, quorum unum tantum mare petat, cætera in paludes desinant, in Volga frustra quærimus, qui pluribus quidem (secundum Olearium sex) brachiis in mare delabitur, nullo vero paludem aliquam petit; quod enim Bouherius fontes fluminis pro ostiis habitos censet, sine idonea ratione ex ipsius hypothesi depromtum ac disputatum videtur: deinde vero, cætera ut omittamus, quæ de Cyri expeditione leguntur, Volgæ nullo conveniunt modo. Quantum enim illud iter a Persia usque ad Volgam, quantis, si agmine instructo illud suscipies, difficultatibus obnoxium, quantumque a sana hominis mente abhorrens, quum multo brevior pateret via, neque hac ambage illi opus esset, qui Massagetas in magna planitie ad orientem maris Caspii habitantes, bello petiturus esset. Nisi igitur Cyrum insanientem nobis fingere licebit, qui, quum bellum susciperet, quorsum exercitum duceret, plane ignorans, primam ante oculos sibi positam ingrederetur viam, Volgam fluvium missum faciamus: mihi saltem persuasi, hoc in loco illum non innui.

Alterum igitur restat, ut fluvium, qui versus austrum Massagetas terminet, et versus occidentem fluens mare Caspium petat, investigemus. Nec longa est quærendi opera, plures enim jam *Oxum* intelligendum esse censuerunt,† hicque, qui Araxis nomen etiam tulisse videtur,‡ omnino noster fluvius habendus erit. Plurima enim, quæ de Araxe Herodotus narrat, hoc de Oxo optime valent. *Primum* quanto melius huic, quam ulli alii, conveniant, quæ de *Cyri expeditione* narrata legimus, monito non opus est. Fluvius deinde est *valde magnus*, qui et major et minor Istro dici potuit; tum illius ad ripam *Massagetæ sedes* non solum habere potuerunt, sed, si Eratostheni apud Strabonem§ fides est, verissime habuerunt; *plura* denique illa *ostia*, quæ in paludes exeunt, huic omnium optime conveniunt, Oxus enim etiamnum pluribus ostiis in paludem delabi, neque omnino in mare pervenire dicitur, superstite tamen aliquo veteris brachii vestigio, ne vel in hoc falsus videatur Herodotus. Neque, sic quum

* Olearii *Pers. Reise* 340. 377. passimq.

† Voss. ad Melam iii. 5. Cellar. Orb. Ant. iii. 21. p. 837.

‡ vid. Bouhier dissert. p. 193.

§ Strab. xi. 354. φησὶ δ' Ἐρατόσθενης τοὺς Ἀραχωτοὺς, καὶ Μασσαγέτας—παρακεῖσθαι πρὸς τὸν Ὄξον.

res sese habeant, *de insulis*, quæ Lesbum magnitudine æquent, quærendis anxii erimus; nisi enim aliæ adsunt, ipsa hæc fluvii brachia, quæ in paludes exeunt, magnam jam terræ partem cingere possunt, quam insulam recte nominabis; simulque in ipso, in quem Oxus effluit, lacu insulas haud parvas adesse, neminem fugit, quas itidem non sine jure ad Oxum referre poteris. Neque ille prohibet locus, quo minus hæc statuamus, qui *Scythas* a Massagetis fugatos Araxe transmisso Cimmeriorum in terram irrupisse narrat, cui enim illos unius mensis vel anni spatio iter hoc perfecisse credemus, nec potius rationem habebimus Nomadum illorum, qui semper progredientes vel maximum iter paullatim conficiunt? Quæ si recordamur, non nimium videbitur spatium inter Oxum et Scythiam Europæam interesse.* Hac quidem ratione *omnia adhuc commemorata Oxo convenire* videntur, licet in iisdem non negandum sit, quædam Volgæ, quædam vero Armeniæ Araxi melius forsan convenire, et utrumque hunc fluvium aliis hoc nomine appellari. Sed de Herodoto agimus; quumque quædam huic narrata nulli, nisi Oxo, conveniant, alia vero illa quodammodo, nec male, ad eundem referri possint, perseverandum erit hac in sententia, statuendum his in omnibus Oxum Herodoti animo obversatum fuisse: nisi enim summa nos coget necessitas, pluribus de fluviis non cogitandum erit.

Sed licet præclare hæc omnia in Oxum quadrent, celari tamen nequit, *duo Herodoti loca, sed duo tantum,* ad Oxum nostrum nulla interpretandi arte referri posse. Sunt vero hæc, tum quod in Matienorum regione ortus esse, tum quod cursum versus solem orientem direxisse dicitur.

Utrumque Oxo non convenire, qui in Paropamiso monte ortus versus occasum solis fluit, æque manifestum est, ac eodem modo utrumque in *alterum aliquem quadrare* apparet, cui Araxis nomen inter veteres maxime solenne est. *Araxes* est hic *Armeniæ* fluvius: *cujus* tamen *fontes* Strabo in monte Abo collocat, unde et Euphrates originem ducit, nec non Ptolemæus, qui eosdem fere gradus utriusque fluminis fontibus tribuit, Mela ac Plinius;† quos omnes recte sic statuisse e recentioribus censet Tournefortius.‡ Hi igitur omnes Herodoto iterum repugnant, nisi statuimus, plures rivos in unum confluentes Araxen aqua sua ditasse, quorum aliquis ex Matienorum

* Diod. ii. 43. Scythas simili modo ad Araxen habitasse referens procul dubio Araxen Armeniæ innuit: nec tamen hoc in nostro locum habet, cui hi Scythæ Massagetis vicini dicuntur.

† Strabo xi. 363. Ptol. v. 19. Mela iii. 5. Plin. vi. 10.

‡ Tournefort Tom. ii. xix. p. 151. 155.

regione veniens Herodoto, cum hæc scriberet, in animo fuisse debet. Neque omni hoc verisimilitudine caret, quum vere talem rivi alicujus in Araxen delabentis cursum in mappa notatum inveniamus. In eundem hunc Araxen cursus versus solem orientem directus bene quadrat.

Satis quidem hæc manifesta, sed *quomodo nunc Oxum et Araxen*, solito sic dictum, *jungamus*, difficillima superest quæstio, quæ tamen inde ex illo tempore, quo Bayerus ac Bouherius, primi, quantum scio, plura flumina jungere cœperunt, non ita difficilis visa est. Aiunt enim nunc fere omnes, *miscuisse Herodotum*, quæ fama de pluribus fluviis ad ejus aures attulerat; loqui eum modo de hoc, modo de illo, licet omnes eodem nomine appellet, adeoque discernendum nobis esse, quid ad quemque eorum pertineat. Ex hac itaque satis commoda hypothesi omnia paucis absolvere possem, Oxum Herodoti in animo fuisse, sed interdum oblitum aut nescium veri hujus cursus, alterum Araxen Armeniæ fluvium cum illo confudisse, de quo his duobus locis sermonem faciat; cui utrique fluvio, si nondum sufficiet, Volgam tertio loco addere poterimus, uti Beerius* jam hos tres permistos esse contendit. Sic sane omnis sublata difficultas, nec si quis hanc suam faciat sententiam, illaque acquiescat, multum illi refragabor: omni enim erroris culpa Herodotum liberare meum non duco. *Attamen est modus in rebus, sunt certi denique fines;* nec omnia hæc confundere, neque in quovis errare potuit Herodotus. Sua saltem cuique est mens: licet igitur juvenem temerarium, omnia perturbantem, multis me appellatum iri non ignorem, pergam tamen in illis, quæ sentio, libere proferendis, bene compertum quod habeo, quamvis falsa illa videri possint, nihilominus hujusmodi in locis difficilioribus viam, quæ ducat ad vera, per falsa tantum patere, sæpiusque jam factum esse, ut, falsa quum quis protulisset, alius, doctior illo, his ductus, ipsam, ut aiunt, rem acu tangeret: cui efficiendo si et in hoc, quæ nunc dicturus sum, aliquam tantum præbebunt ansam, summopere lætaturum me fore confiteor.

Duo flumina vere sic a nostro confusa esse priusquam dicamus, *videndum est* omnino, *quomodo in errorem inductus esse possit. Duo hic dari videntur,* alterum, nesciisse eum hæc duo esse flumina et utrumque pro uno habuisse, alterum vero, hæc bene cognita illum habuisse, sed modo confuse atque obscure locutum esse. *Hoc* quo minus credamus, prohibet notus ille nostri curate loquendi mos, quem sequutus flumina duo, quæ idem ferrent nomen, diversa esse sine dubio indicasset, ut et alio in loco factum vidimus;† *illud vero*

* Beer *Beschr. des alten Scyth.* §. 12. 13. † v. 52.

magis consentaneum aliis in locis videri posset, in nostro tamen itidem plane rejiciendum. Quid enim de Herodoto, quum in cæteris non vulgare judicii acumen prodiderit, in his judicaremus, si ex altera parte Cyrum ad orientem maris Caspii Araxe aliquo transmisso ad Massagetas pervenisse narraret, adeoque fluvium hunc versus occasum mare petentem necessario sibi fingere deberet, ex altera vero parte eadem adhuc in pagina adjiceret, e Matienis hunc fluvium venire, quum ipse hanc regionem prope Armeniam sitam bene cognitam haberet, neque illum fugere posset, fluvium ex illa delapsum ad orientale maris Caspii littus non fluere posse, saltem non illo cursu, ut Cyrum illum trajicere oporteret? Hujus erroris historiæ parentem accusare, maxime impium mihi videtur. Quid, quod idem deinde Araxen versus solem orientem fluere contenderet, quem tamen ad orientem maris Caspii in ipsum hoc mare delapsum bene descripserat? Unicum, quo illum, si vere flumina confudisset, defendere possemus, illud superesset, ut ad Bouherii Volgam confugientes hoc flumen in animo illum habuisse crederemus, et, licet ipse Cyrus hanc viam non ingressus sit, Herodoto tamen sic visum esse statueremus. Nullo tum opus esset fluvio, qui ad orientem Caspii maris flueret, sed Volga et Araxes Armeniæ, ad idem fere Caspii maris latus fluentes, ab Herodoto permisti essent, qui Cyrum, circa Caspium mare profectum, Volgam trajecisse crediderit. Differt sane hæc sententia ab altera illa supra commemorata, qua vere Cyrum Volgam trajecisse statuebatur: sed, ut reliqua taceamus, quæ Volgæ non conveniunt, in Oxum vero quadrant, ipsa hæc tollendæ difficultatis ratio novum suggerit Herodoto errorem, cujus æque ac prioris eum incusare non audeo. Qui enim Massagetarum sedes bene cognitas habuit, in Persia ipse forsan adfuit, maris denique Caspii longitudinem et latitudinem memoriæ prodidit, is sane non ignorabit, multo breviorem in Massagetas viam ad orientem maris Caspii patere, neque, si idem longiorem viam a Cyro initam esse narrat, hoc disertius declarare omittet. Quo igitur longius, quo magis mirum, et quo majoribus obnoxium difficultatibus illud Cyri iter ipsi etiam Herodoto videri deberet, eo majori jure disertum illius exspectamus testimonium, quod hæc illi vere sic visa esse testaretur. Missa igitur etiam hæc facienda videntur.*

* Volgam omnino noster nesciisse videtur: primo enim, quæ forsan ab illo Araxi tributa Volgæ convenire possint, eodem jure et melius ad Oxum referri vidimus; deinde omnia, quæ supra mare Casp. sita erant, tum temporis et multis adhuc seculis post obscura erant; mirum denique videretur, si Volga Herodoto innotuisset, quod in commemorandis ac describendis populis, qui sine dubio ad Volgam habitarent,

Quæ quum ita sint, nil nobis restat, nisi ut ipsa loca curatius examinemus, num quæ nunc leguntur verba eodem modo ab Herodoto profecta sint. *In altero quidem** verba, quæ statim post Araxis ortum indicatum leguntur, manifeste interpolatoris manum mihi prodere jamdudum visa sunt (ὅθεν περ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος): quippe Herodotus vix tam alieno loco hæc repetiisset.† Hæc, quæ primo loco animadverti, una cum illis, quæ modo disputata sunt, induxerunt me, ut ulterius in textu emendando procederem; verba igitur illa ῥέει μὲν ἐκ Ματιήνων non minus corrupta videntur: loco enim Ματιήνων Herodotus procul dubio aliud scripsit nomen Oxi fontem designans, cui imperitus librarius glossema addidit de Gynde, quem haud procul ab Araxe Armenico ortum didicerat, quo demum glossemate addito patebat via ad textum corrumpendum, et ad Ματιήνων pro illa, qualiscunque fuerit, voce reponendum. Nec tamen hæc omnino placet sententia, sed verisimilius videtur *Herodotum tantum scripsisse:* Ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς στόμασι ἐξερεύγεται τεσσεράκοντα, nulla fontis, quem forte ignoraret, mentione facta. Primo enim loco, quam facile illa a librario, qui unum tantum nosceret Araxen Armeniæ, ad marginem adscripta, mox in textum recipi potuerint, facile perspicitur; deinde his contextum bene carere posse, ibidem ipse loci intuitus docet; porro hæc, uti nunc scripta sunt, omni, Herodoto solenni, narrandi modo adversantur, quippe qui ubique, ubi de flumine aliquo *consulto* sermonem facturus est, nil potius habeat, nisi ut fontes seu regionem, unde ille veniat, legentibus tradat;‡ neque hæc in mediam narrationem intexat, uti hoc factum videmus loco. Hunc igitur ab Herodoto non profectum esse judicamus, quum ille, si fontes Araxis indicare voluisset, statim ab initio capitis hujus illos nominasset; leguntur denique hæc illo in capite, ubi Oxum Herodoti in animo fuisse per alia adjecta manifestum est, ipsa-

nullam fluminis fecerit mentionem, eoque magis mirum, quod in omnibus antea descriptis Scytharum populis nomina et cursum fluminum exhibuit, quæ illorum in regione inde ab Istro ad Tanain cernerentur. conf. iv. 17—23. 48—57.

* i. 202.

† Aliter plane res sese habet v. 52. ubi eædem fere voces iterum occurrunt, sed ad definiendum Gynden aliquid faciunt, nisi et hic illas exsulare malis, quod numerus rivorum curate repetitus interpolatorem maximopere olet.

‡ Cf. ea quæ noster narrat de Halyi i. 6; de Gynde i. 189; de Euphrate i. 180; de Istro ii. 33; de Tyra iv. 51; de Hypani iv. 52; de Panticape iv. 54; de Gerrho iv. 56; de Tanai iv. 57; nec non de aliis: at in Nilo et Borysthene ii. 28. iv. 53. aliter plane rem sese habere, nemo negabit.

que adeo glossematis sententia, eidem huic capiti inserta, a sana cujusvis scriptoris mente maximopere abhorret.

Hæc si satis verisimilia videntur, *carebimus omni Araxis fonte*, et Oxo, quem eo meliori nunc jure pro Araxe Herodoteo habebimus, fontes ipsi quæremus. Cur vero nostro omissi sint, facile caussam invenies, quod, qui hæc ad eum perferrent, ipsi eos ignorarent, seu loci saltem nomen nescirent.

Nil igitur superest, quod in Oxum nostrum referri nequeat, nisi *unicus ille locus*, qui cursum Araxi tribuit versus solem orientem directum ;* in quo tamen confitendum est, non tantum videri errorem, si hoc in loco Araxes Armenicus intelligendus sit; quo enim remotior hic libri quarti locus ab illo libri primi loco, qui præcipue de Araxe agit, eo facilius hæc tum conscripta Herodoti memoria excidere potuerunt, ut nihil ad fluvium ab altero diversum indicandum adjiceret. Sed si hæc difficultatem tollendi ratio plane displicet, adest et hic suspicio aliqua, cur vulgarem lectionem non sanam esse existimem: sed hæc hoc loco exponere, nimis nos moraretur; tum quoque opportunior de his loquendi locus erit, ubi Asiæ occidentales fines constituere conabimur; hæc itaque illum in locum remittere licebit.

Quæ ex omnibus adhuc disputatis emergunt, ut colligam, *hæc fere sunt:*—Nullo de flumine cogitandum esse, nisi de Oxo, quem nunc *Gihon* vocamus, neque Volga, neque fluminibus illis ad Bouherii mentem mire junctis opus esse, quum omnia uni huic fluvio bene conveniant, quem Herodoto ante oculos versatum esse populorum situs et ipsius rei natura satis demonstret; unicum tamen locum, nisi emendandum esse arridebit, nulli nisi Araxi Armeniæ fluvio convenire posse, huncque, non confusum cum altero, sed eodem tantum nomine ab Herodoto nominatum, nobis probe esse distinguendum.

CAPUT VI.

Aces.

Ipso jam in fluvii nomine dubium est, num Ἄκης an Ἄκις legendum sit. Codices dissentientes pro utroque pugnant, neque ipse, utrum sit verum nomen, Wesselingius pronuntiare ausus est, neque ego ullam, qua hæ lites dijudicari possint, rationem calleo, nisi forte majorem Hesychio fidem habebimus, qui fluvium, forsan eundem, Ἄκις nominavit.

* iv. 40.

Omnino vero ipse *qui fuerit fluvius*, nisi obscurum, dubium tamen manet, nec, quam de illo prolaturus sum sententiam, extra omnem dubitationem positam existimo, licet verisimilem, ut mihi visa est, et aliis reddi posse, non plane desperem. Sed Herodotus quæ de Aci narrat,* primo loco audiamus.

Campus erat intra Asiæ fines, monte undequaque cinctus, qui tamen quinque in locis intercisus flumine magno Aci vias aperiebat, per quas quinque effundebatur brachiis. Fontes igitur his ipsis in convallibus Aces habuisse dicendus est, tum quod eum, aliunde fluentem, convalles intrare, nullibi dictum est, tum quod ipsa nostri verba hunc illi ortum assignant: ἐκ τοῦ περικληΐοντος οὔρεος ῥέει ποταμός. Chorasmiorum erat illa campi planities, sita in confiniis harum æque ac quatuor aliarum gentium, quas Hyrcanos, Parthos, Sarangos, et Thamanæos noster appellat. Egressus igitur e convallibus fluvius singulis suis brachiis harum gentium agros irrigabat.

Hæc sunt, quæ ad fluvium describendum aliquid faciunt, quibus tamen *difficultas aliqua critica* inest, statim ab initio, si fieri potest, tollenda. Vulgaris enim lectio olim ferebat: τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μέν κοτε Χορασμίων, ἐν οὔρεσι ἐόντων Χορασμίων τε αὐτέων etc. quæ, quum bonum sensum non admitteret, varie a Pauwio, Valkenario, Abreschio, Wesselingio, aliisque Viris Doctis tentata est. Omnia hic referre tædet; si qua tamen emendatio locum habebit, optimam esse, quam Wesselingius suasit, facile est judicium. Legit enim, quod etiam in textum receptum est, ἐν οὔροισι ἐὸν τῶν, quod Mspto bibliothecæ Parisiensis, Regiæ dictæ, firmatur,† quippe in quo lectioni vulgari ἐν οὔρεσι superscriptum cernitur ἐν οὔροισι. Hac itaque emendatiori lectione omnino acquiescere possemus, quum sensus satis facilis ac commodus ex illa oriatur: sed ne plane nil egisse videar, nisi aliorum compilasse scrinia, meam adhuc, in quam, ut opinor, veriorem incidi, sententiam apponere liceat. Genuina vero mihi videtur lectio: τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μέν κοτε Χορασμίων τε αὐτέων καὶ Ὑρκανίων etc.: hæc planities olim Chorasmiorum, nec non reliquorum ipsorum ad ditionem pertinuit, ita sane, ut quinque illi populi eodem modo, quo fluvium inter se communem haberent, campum etiam illum communi sub ditione tenerent. Omittenda igitur videntur verba ἐν οὔροισι ἐόντων Χορασμίων, quibus si carebit textus, non solum hæc variantis lectionis difficultas sublata erit, sed ipsa quoque sententia melius cohærebit, quum verba πεδίον ἦν μέν κοτε Χορασμ. αὐτέων &c. illis aperte opposita sint, quæ statim leguntur ἐπεί τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ

* iii. 117. † vid. Larcher. in notis ad h. l.

κράτος, ἔστι τοῦ βασιλῆος: quæ bene procedens sententia per glossam illam interjectam satis incommode interrumpitur. Ipsa vero res quum cogitatu difficilior visa sit, facile fieri potuit, ut grammaticus aliquis glossam illam ad marginem scriberet, veram quidem, sententiam si spectamus, sed ab Herodoto non profectam. Ipsa dein in textum recepta verba, quod minus distincte in margine scripta erant, varie pro varia cujusque librarii sententia mutata sunt, unde lectionis varietatem, quæ obtinet, optime explicare poteris.*

Jam si ad ipsam nos convertimus loci sententiam, eadem illa erit, licet glossam abjecerimus; quum enim fluvius noster omnium quinque populorum prata irrigaret, horum in confiniis ortum habuisse putandus est; in quo tamen, spuriis illis verbis ejectis, illud lucratus esse mihi videor, quod nimia nunc in quærendo hoc fluvio anxietas minuatur, quum jam nobis sufficiat, eum invenisse, qui haud procul ab illarum gentium confiniis oriatur, licet in ipsis eorum finibus fontes non habeat.

Ut igitur *fluminis locum* definire possimus, ipsorum *populorum sedes* curatius examinandæ erunt. Horum qui primi nominati sunt, *Chorasmii* una cum *Parthis* alias Herodoto nominantur,† quibus ad orientem illi habitasse videntur, teste Hecatæo.‡ Bene igitur convenit uterque populus Chorasmiis ex altera parte Oxum, ex altera Parthiam attingentibus.§ Neque ignotum est *Hyrcanorum* alias quoque obvium‖ nomen, quod ipsum jam satis indicare videtur, illos ad mare Hyrcanum habitasse; Parthis vero vicinos eos fuisse Ptolemæus testatur,¶ disterminans utrumque populum per montem Coronum.

Qui reliqui sunt, duo populi, quod non satis innotescunt, nullam, quam quærimus, definitiorem nobis suppeditabunt notionem; missos igitur illos faciamus, dum reliqua constabunt, ad eos redituri. His vero jam dictis utentes locum fluvio designare poterimus, qui, d'Anvillii mappa generaliori inspecta, sub gradibus collocandus erit 37 vel 38 latitud. septentr. et 76 vel 77 longitudinis. Ab hoc vero sic definito loco, quod exoptatissimum est, montes haud procul remotos invenimus, qui planam cingunt convallem, in qua fluvium orientem videmus, qui duobus alveis deinde jungendis fluit, et *Ochi sub nomine* notus est. *Num igitur eundem pro nostro habere liceat,* videndum est.

* Juvat omnino, quod his jam sic apud me constitutis, Larcherii duos Msptos, quos A et D nominat, hanc lectionem, omissa illa glossa, exhibentes inveni, qui nisi certam reddent nostram emendationem, maximopere tamen illam firmabunt.

† iii. 93. vii. 66. ‡ ap. Athen. ii. 70. B. § Ptol. vi. 12.

‖ vii. 62. ¶ Ptol. vi. 10.

Nomen primo loco plane diversum est: at vel plura idem fluvius habuisse potest nomina, quorum, quod minus in usu erat, Herodoto innotuit, vel seriori tempore nomen mutavit; de hoc saltem certi esse possumus, Ochi nomen nullibi in Herodoto occurrere. Deinde *locus fluvii* quodammodo sane, sed non omnino cum Herodoteo convenit; Chorasmii enim magis septentrionales fuerunt, quam ut Ochum attingerent, hujusque fluvii fontes ipsa potius in Parthia, quam plurium in confiniis fuisse videntur. At si recordamur, omnes populorum horum sedes serioribus e geographis cognitas nos habere, nec inde ullo modo sequi, eosdem illos fines Herodoti tempore obtinuisse, non ita magna videbitur difficultas. Parthis enim paullulum versus austrum remotis et Chorasmii et Hyrcani fontes Ochi, Herodoto Acis dicti, attingent. Adjiciamus denique his in regionibus adeo serioribus geographis multa esse opaca nube obvoluta, nec minus Herodotum omnia hæc, ut ab aliis narrata accepit, nobis retulisse, et omnino e nostra textus emendatione necesse non videri, ut Acis fontes in ipsis populorum finibus reperiantur.

His quidem omnibus *verisimile mihi redditur, Ochum illum pro Aci Herodoteo habendum esse;* certiora sane ut mihi dentur, quæ frustra adhuc quæsivi, perquam cupio. Nec tamen multa scio, *quæ* huic sententiæ sic constitutæ *opponi possint:* quod enim forsan mireris, nihil de ortu fluvii satis miro, digno saltem, qui notetur, ne uni quidem præter Herodotum dictum esse, hoc unicuique alii fluvio, quem pro Aci habebis, eodem jure objicere potero, quo contra Ochum pugnare videtur. Cursum vero fluvii multo tempore præterlapso mutari potuisse vix monito opus est: neque enim ea, quæ Persas circa fluvium machinatos esse noster narrat, diu perdurare potuerunt: quippe fluvius undequaque inclusus primo quidem tempore lacum efficiet; mox vero magis auctus majoresque adeptus vires, montis, quo clauditur, aliquam partem minus altam perrumpens, exitum sibi parabit vel unum, vel plures. Potuit igitur Aces, dum claustra minori postea cura custodirentur, vel aliquam quinque priorum viam ingredi, vel, si claustra validiora essent, novum sibi exitum parare, omnemque anteriorem loci faciem invertere.

His omnem hoc de fluvio instituendam disquisitionem jam finirem, nisi *populi* superessent, non procul ab ejus fontibus habitantes, qui illius aqua æque ac reliqui prata sua irrigata habuerunt, *Sarangæ* quippe ac *Thamanæi.* Primo quidem intuitu his a locis plane alieni illi videntur, quod in eadem præfectura fuisse dicuntur,* in qua et

* iii. 93.

aliæ gentes Rubro mari vicinæ memorantur. At quum in pluribus harum præfecturarum animadvertamus, populos sæpius remotissimos sub eadem comprehensos esse, argumentum hinc depromtum parum valebit. Quum vero *Sarangæ* et hoc et alio loco,* quo occurrunt, Pactyibus nisi juncti sunt, post eos tamen vel ante eos proxime nominentur, Pactyicam autem regionem circa Oxi fontes sitam esse sciamus, verisimile quodammodo sit, Sarangas inde ab horum finibus versus Ochi fontes habitasse. Neque ullam video rationem, cur nostro loco vocem, quam habemus, in aliam mutaturi simus, quum eadem ter in Herodoto occurrat. Quod enim codices variant, Wesselingii emendationem firmare non videtur, qui Δραγγέων legendum suasit: ambigitur enim in Msptis non de ipso populi nomine, sed de terminatione tantum, num Σαραγγέων an Σαραγγαίων legendum sit. Possunt sane iidem illi esse, qui alias Drangæ audiunt, nisi quod magis septentrionalem situm habuisse videntur, quam qui Drangis vulgo tribuitur, nec tamen ideo Herodoti mutandum erit nomen, præsertim quum et Plinius Zarangas aliquos inter Drangas referat.†

Convenit igitur et hic populus non minus, ac reliqui, illis, quæ supra de Aci dicta sunt. At de *Thamanæis* quid statuendum sit, nescio, nisi quod Sarangis vicinos illos fuisse, et ex hoc nostro loco et aliunde ‡ satis manifestum esse poterit. Qua quidem de re lectionem nostram, licet codices varient, in Καρμανίων, ut Wesselingius voluit, mutandam esse parum placet; omnino enim, ut Carmanios ab hac regione nimium remotos taceam, num ideo, quod populum aliunde cognitum non habemus, illius nomen emendare liceat, valde dubito, acquiescendum potius iis ducens, quæ his ipsis e locis de Geographia Herodotea didicimus.

* vii. 67. † Plin. vi. 23. ‡ iii. 93.

SECTIO III.

FINES ASIÆ HERODOTEÆ QUOQUOVERSUS DESCRIBUNTUR.

Jam ad ultimam hujus commentationis partem accedimus, quæ primo quidem intuitu haud leves difficultates excitatura videtur; mox vero, dummodo quædam nostri scriptoris loca serio inspicias, omniumque, quas hodie statuimus, notionum ac definitionum plane oblitus, Herodoti, quam de terra ejusque forma habuit, cognitionem tuam feceris, omnia paucis ad liquidum perducta erunt, et nisi in singulis summa cum cura, universim tamen haud parum curate definiri poterunt. *Asiæ enim, ut omnino omnis terræ tripartitæ, fines* pro diversis ætatibus maximopere diversi sunt constituti; quod nisi notissimum esset, et veterum et recentiorum locis late expositis probatu esset facillimum: neque igitur mirabimur, si Herodoti sententiam a nostra, adeoque ab aliorum veterum sententia, multum discrepantem inveniemus.

Versus Occidentem primo loco omnia expedita videntur, neminem enim alium terminum constituturum esse credo, nisi quem ipsa poscit terræ natura et in quo nos æque ac veteres consentimus, si Asiam hac ex parte a mari Mediterraneo allui statuimus. Varia, quibus hoc tum temporis veniebat, nomina nos non morabuntur; idem enim Græcis Ægæum et peculiari nomine nostrum mare ἡ καθ' ἡμᾶς θαλάσσῃ vocari jam vidimus, illudque dein Hellespontum, hunc Propontidem cum Bosporo Thracico, et ultimo loco Euxinum Pontum excipere notissimum est. Quod si vero locus Herodoti requiritur, qui hunc Asiæ terminum esse probet, satis in promtu est celeber ille locus, ad quem semper in his recurremus, ubi de tribus terræ partibus sermonem instituens, unamquamque describit, et in Asia describenda ait, alteram Asiæ oram a Phaside incipientem ad Pontum, dein Hellespontum usque ad Sigeum Troicum extendi; eandemque in altera australi parte a Triopio promontorio ad Mariandicum sinum:* nec non ab hoc sinu iterum versus austrum usque ad Ægyptum per hoc mare protendi;† quæ quidem Asiæ occidentalis fines satis manifeste indicant, præsertim quod ipse statim adjicit, hanc esse Asiæ partem Persis versus occidentem sitam: ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρης τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι. Quæ vero in mari

* iv. 38. † iv. 39.

Ægæo Asiæ adjacent insulæ, ad hanc terræ partem procul dubio referendæ erunt, uti in exemplis Sami, Cypri et Cretæ, quæ adhuc memoria hærent, cernere licet; ad alteram enim, quam Lacedæmonios navibus appulsos esse narrat, eos in Asiam pervenisse dicit,* alteram Asiæ provinciis adnumerat;† Cretam denique ad Europam non referendam esse innuit.‡ Plura vero, quæ facili opera colligi possint, consilio omittam, quum si vel plurimas insulas ad Asiam pertinere evincerem, nulla tamen definita linea duci posset, quæ Asiæ ac Europæ insulas disterminaret: neque omnino omnis hæc quæstio multum ad nostram rem facere videtur.

Septentrionem petamus. Asiam hic terminant Phasis fluvius, Caucasus mons, Caspium mare, et Araxes Massageticus. Singula hæc explicanda et e nostro probanda erunt.

Phasin fluvium Asiæ finem esse diserte pluribus locis innuit, nec tamen ipse ignorat, alios aliter hac de re sentire Tanain pro fine habentes.§ Quum vero hujus aliorum sententiæ obiter tantum mentionem faciat, neque multos, sed aliquos tantum (οἱ δὲ) illam amplecti referat, videtur illa, quæ Herodoti ætate præsertim vera credita est, sententia prior fuisse, Phasin esse Asiæ terminum: et omnino altera non nostra refert sententia, dum Herodoti Asiam finibus circumscribere instituimus. Is vero non hoc loco tantum, sed aliis pluribus satis diserte probat, Phasin pro fine habendum esse. Illo enim loco, quem supra jam excitavi,|| ubi Asiam occidentalem describit, illius ora versus septentrionem ad Phasin illi incipit: τὰ πρὸς βορῆν ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται; et in eo, qui hunc proxime antecedit, loco ¶ descriptionem Asiæ mediterraneæ exhibens, lineam quasi a Persis per Medos et Saspiras ductam usque ad Colchos protendit, neque alium quem his magis septentrionalem populum in omni Asiæ descriptione ** invenimus. Hic vero Asiæ terminus quamvis mirus nobis videatur, *cæteris* tamen *inauditus non est,* ut per errorem Herodoti natum credere liceat. Idem enim plures, licet ipsi non consentiant, aliis sic visum esse notaverunt, quorum, qui maxime diserte hæc refert, Agathemerus hæc prodit: Ἀσίας δὲ καὶ Εὐρώπης ὅρον οἱ μὲν ἀρχαῖοι λέγουσι Φᾶσιν ποταμὸν καὶ τὸν ἕως Κασπίας ἰσθμόν· οἱ δὲ ὕστεροι Μαιῶτιν λίμνην καὶ Τάναϊν ποταμόν:†† qua in sententia maximopere convenit Dionysius Perieg., qui Isthmum inter Caspium mare et Euxinum Pontum procurrentem nonnullis Asiæ terminum visum esse cecinit.‡‡ Uterque tamen hic sententiam

* iii. 56. † iii. 91. ‡ iv. 45. § ibid.
|| iv. 38. ¶ iv. 47. ** iv. 37—40.
†† Agathem. i. cp. 1. ‡‡ Dion. Per. v. 19. ibiq. Eustath.

illam suam facere noluit, sed alios sic censere tantum retulit: ipse vero, qui Phasin Asiæ finem credidit Æschylus, licet notissimus sit, silentio saltem non prætereundus est.* Quæ quidem omnia si comprehendimus, firmare videntur, sententiam Herodoti hanc vere fuisse; neque enim unquam probari mihi poterit, errore illum Phasin cum Tanai confudisse, licet Doctiss. Bouhierius ita statuat, seu potius suspicetur,† quomodo enim, hic si obtinuisset error, statim Phasi fluvio termino constituto, adjicere potuisset, alios Tanain pro fine habere, ego sane non assequor. Sed his jam locis de ipsa re persuasum esse poterit, et locis infra excitandis certissimi erimus: unde vero fluat, quemque cursum teneat Phasis, satis in aperto esse videtur. Ab oriente versus occidentem delapsus Europam ab Asia sic separavit, ut altera ad septentrionem, altera ad austrum illi sita esset. Ipsius ostiis Ptolem. gradus tribuit 72° 30′ long. 40° latitud.; D'Anvillius 61° long. et 42° latitud. Hic igitur Asiæ finis e mappa D'Anvilliana circa 42^{dum} gradum latitudinis septentrionalis fuisse videtur.

Superest, ut *caussam hujus termini* sic constituti probabilem aliquam reddamus, quum nobis forsan haud aptus ille videri possit. Satis vero perspicuum credo, præcipue priscorum hominum ignorantiam in caussa fuisse, qui minimam tantum terræ partem cognitam haberent, Tanais fontes forte nescirent, Phasin vero omnem facili opera cognoscere possent. Accessit forsan, quod ultimus hic illis videretur maris recessus, uti in Ponto describendo notare me memini, quodque fluvium aliquem quærerent, qui freto Gaditano Libyam ab Europa separanti e regione flueret, ut isto invento continuaretur terminus inde a freto Gaditano per mare Mediterraneum, aliaque freta constitutus: cui quidem consilio Phasis satis conveniens videbatur. Posteriorem hanc Procopius reddit‡ idoneam sane rationem, cui non multum adversatur, quod Phasis ostium 9 gradibus longius ab æquatore distat, quam fretum Gaditanum: curatissime enim hæc a veteribus delineata non exspectamus. Pro eadem sententia et Plato pugnare videtur, quum in Phædone ait: ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ.§

Hoc jam limite constituto, ulteriores quærimus. *Ad Caspium usque mare* eodem hoc tractu, quo Phasis fluit, Asiæ limitem pergere, si vel maxime Herodoto non dictum sit, nullum est dubium: alium enim, quem constituamus, finem nullum habemus, simulque ipse hic Isthmus inter Euxinum et Caspium mare aliis pro fine habetur, qui

* vid. Arrian. in Peripl. P. E. p. 1. † Bouhier dissertations, p. 91.
‡ Procop. Hist. Goth. libri iv. § Plato in Phæd. §. 58. ed. Fischer.

eadem ac Herodotus censent, uti illa supra excitata loca, præsertim Dionysii et Agathemeri, satis docent. Nec tamen plane nobis deest Herodotus, cujus disertis e verbis certi esse possumus saltem de hoc, *ultra Caucasum montem* quæ septentrionem spectent, non amplius Asiæ, sed Europæ esse adnumeranda: quippe omni Asiæ Persas imperasse ipse diserte ait (iii. 88), Persarum vero imperium ultra Caucasum extentum fuisse paullo post negat (iii. 97). Non multum igitur a vero aberrabit, qui Persarum ditionem idem cum Asia Herodotea his temporibus significare, et in iis, de quibus nunc agimus, locis *Caucasum montem* Asiæ limitem esse contendat. Hunc deinde excipiunt Caspium mare et Araxes fluvius.

De Caspio mari nullum est dubium: hoc enim ipse poscit locorum situs, dummodo Phasin recte esse constitutum terminum consentias: quippe sic si res sese habent, alium magis septentrionalem terminum constituere non possumus, nisi omnia mirum in modum turbata velimus. Neque Herodoti locus diserte hæc probans nobis deest, quo omnes statim finiri poterunt lites. Descripta nimirum Asia occidentali ac mediterranea ad orientalem se convertit Asiæ partem, hancque ab altero latere mari Rubro allui, ab altero vero mari Caspio et fluvio Araxe finiri diserte profitetur.* Usque ad mare igitur Caspium omnia perquam certa.

At qui sit ille fluvius *Araxes,* aliquam saltem movet difficultatem. Videtur sane Oxus hic intelligendus esse, tum quod hic Herodoti sententiæ maxime convenit, qui eodem fere sub latitudinis gradu fluit, quo ad occidentem maris Caspii Asiam terminandam esse vidimus, tum quod ipsius hujus loci contextum fluvium aliquem requirit, qui ad orientem maris Caspii Asiæ limitem constituat; quippe noster in hoc, de quo agimus, capite ab occidente versus orientem procedit. Sed omnino hæc quo minus statuamus, prohibere videntur ea, quæ adjecta difficultatem aliquam nobis movent, versus solem orientem fluere hunc Araxen. De Volga hic cogitare idem hoc vetat. Nil igitur restare videtur, nisi ut illum hic accipiamus Araxen, qui solito sic nominatus est, quemque satis bene convenire non infitias irem, dummodo his in locis, ubi ille fluit, alio limite destitutus essem: at quum ibi Caucaso monte Asiam finiendam duxerimus, Araxes Armeniæ missus faciendus erit. His ductus in suspicionem aliquam incidi, quam omnino reticere nequeo, licet ipse non majus, quam suspicionis momentum illi tributum velim. Verba nimirum ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα interpolatoris manum experta mihi videntur, vel ut plane ad marginem scripta sint, deinde in textum re-

* iv. 40.

cepta; vel ut aliter ab Herodoto profecta sint, quam uti nunc illa habemus. Nam si Herodotus Oxum in animo habuit illumque definiri voluit, sine dubio ῥέων ἀφ' ἡλίου ἀνίσχοντος adjecit, quod quum grammaticus vel librarius legeret, Oxum hic intelligendum esse ignorans et unice tantum de Araxe Armeniæ fluvio cogitans emendanda hæc censuit et rectiorem sibi visam lectionem vel margini apposuit vel in textum recepit. Restituenda igitur essent Herodoto, quæ ipse scripsisse videtur: ἀφ' ἡλίου ἀνίσχοντος; vel verba illa, quæ Araxen describunt, omnino obelo notanda essent. Quæ quidem conjectura, licet certissima non sit, omni tamen verisimilitudine non carebit. Præterea enim, quod facile est cogitatu, textum esse hoc modo corruptum, omnia, ut jam vidimus, Oxum hic intelligendum esse postulant, quem eo melius convenire judicabis, si Asiæ limitem orientalem ea demum in regione constitutum videbis, in qua et Oxi sunt fontes (oritur enim versus occidentem deserto Koby). Sed qualecunque demum hac de conjectura judicium feretur, fines Asiæ ideo mutandos non credo: licet enim quam maxime diversus ab Oxo sit ille, de quo agitur, Araxes, Asiæ nihilominus limes hac in regione quærendus erit, qua Oxum fluere scimus. Certa tamen quæ pronuntiem, nisi Oxum pro Araxe habere licebit, his in regionibus nulla habeo, quum hac e sententia Herodotus ultra Caspium mare nullum prodiderit Asiæ finem. Massagetas sane ad orientale Caspii maris latus Oxo versus septentrionem collocat, sed num Asiæ illos adnumeret, an Europæos putet, nullibi diserte tradit. Quibusdam tamen locis permotus, ad Europam potius, quam ad Asiam illos refero, et Oxum Asiæ limitem constituendum iterum existimo. Sæpius enim ait Assyrios et postea Medos suo sub imperio omnem tenuisse Asiam, quæ trans Halyn sita esset;* deinde Cyrum devictis Medis et redactis sub suam ditionem, quæ Halyi ad occidentem esset, omni Asiæ imperasse,† exceptis tantum Arabibus.‡ Quum vero Massagetarum a Persis devictorum nullam mentionem factam inveniamus, quumque Cyrus omnem Asiam tenuisse dicatur, antequam ullum de expeditione contra Massagetas infeliciter suscepta verbum factum esset, nescio an sine omni ratione Massagetas Asiæ finibus excludam. Accedit aliqua, licet levis, ratio (risum teneatis amici!), quod quum ad Araxen castra haberet Cyrus, somnium illud satis notum somniasse refertur, in quo Hystaspis filium vidit, duabus alis instructum, quarum altera Europam, altera Asiam tegeret:§ quod quidem somnium quovis sane in loco somniare potuit, sed nulli magis con-

* v. c. i. 95. 130 cet.
† i. 130.
‡ iii. 88.
§ i. 209.

veniens videtur, neque in ullo facilius animo obversari potuit, quam in ipsis Asiæ atque Europæ confiniis.

Hæc omnia si comprehendo, *Araxen,* quem Cyrus transgressus est, terminum Asiæ Herodoteæ constituendum esse verisimillimum mihi videtur. Illud saltem certissime persuasum habeo, neque hac in regione Asiam Herodoteam usque ad extremum septentrionem extendendam esse, uti nostro tempore solenne est. Omnem enim *Asiam hodiernam septentrionalem sic ad Europam referri,* quod quidem omni huic, quem descripsi, termino septentrionali objici possit, sed quod nemo objiciet, nisi qui omnia ex sua suæque ætatis cogitandi ratione dijudicet, hoc, inquam, si objiceretur, nostros fines fere Herodoteos esse, modo firmaret, nunquam refelleret. Fuit enim hæc Herodoti mens, quum Europæ fines, nec qui versus septentrionem essent, nec qui Orientem spectarent, cuiquam notos esse scriberet,* quorum hi omnino innotescere potuissent, si versus Orientem aliquam saltem Asiæ partem Europæ vicinam credidisset, supra quam Europa protenta non esset. Hoc vero nostro sic non visum est, sed extenditur illi Europa super omnem Libyam ac Asiam (μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη †) a Gaditano incipiens freto usque ad orientales Herodoto incognitas regiones porrecta. Hæcque ab hodierna maxime discrepans forma, quam Europæ tribuit, in caussa est, cur tantopere tres illas miretur partes, in quas alii terram divisissent, quæ tamen maximopere magnitudine differrent. ‡ Omnes igitur illæ gentes, quas ultra Tanain noster collocat, Sarmatas dico, Budinos et Thyssagetas una cum Iyrcis, Argippæis, Arimaspis, et quæ sunt reliquæ, ad Europam jure referimus, adstipulante ipso Herodoto, qui de ultimis terræ regionibus loquens, de tractu Europæ septentrionali relata refert, multum ibi adesse auri, quod Gryphibus Arimaspi eripere soleant: quæ, licet ipse non crediderit, satis tamen probant, Europæ hos esse populos maxime septentrionales (πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών.§)

Sed satis hos Asiæ fines, nimium jam forsan, munivimus, ne iterum dilatari queant: oportuit vero longiorem esse in his, quæ nemini, quantum scio, hactenus sic visa erant, unicum si excipies Mannertum, || virum de veterum geographia insigniter meritum, qui, quod gaudeo, eadem in Herodoto reperit, quæ modo a me exposita sunt.

Procedamus ad orientem. Indi hic extremi habitant Asiæque

* iv. 45. † iv. 42. ‡ iv. 36. 42. § iii. 116.

|| Mannert. *Geographie der Griechen und Römer*, t. i. p. 13. 31.

tum cognitæ finem constituunt.* Ipsius vero Indiæ perquam manca in Herodoto legitur descriptio; neque igitur Indiæ fines curate definiri poterunt; quæ tamen ad illos universim describendos faciunt, paucis exponemus.

Primo statim loco cavendum erit, ne nimis angustis finibus Indiam circumscribamus, nam quum Herodotus† multos hujus terræ esse incolas tradat; sequitur, non parvam Indiæ regionem illi notam fuisse. Singulorum vero Indiæ populorum primos Calantias nominat,‡ quorum de sedibus mihi non liquet. Alios dein Indos Padæos nominat, Nomadibus, qui ad fluvium (forte Indum) sedes haberent,§ versus orientem habitantes,|| et ab his diversam anonymam gentem recenset, cujus mores describit.¶ Hi vero Indi longius a Persis fuerunt remoti, illisque versus austrum habitarunt,** unde sequi videtur, illos peninsulam citra Gangen tenuisse, quæ, Persia australior, in mare protenditur. His versus septentrionem simulque versus boream alios collocat, qui urbi Caspapyro et Pactyicæ regioni vicini fuerunt.†† Ab his vero versus orientem magnum aliquod desertum adfuit arenosum,‡‡ propter quod ulterior terra Herodoto incognita fuit. Caspapyri vero et Pactyicæ regionis situs, licet certe definiri nequeat, satis tamen constare poterit circa Oxi et Indi fontes illum fuisse.§§ Populi igitur hi ab Indi fontibus usque versus ea loca, in quibus Ganges oritur, regionem nunc *Cachmir* et *Tibet* dictam habitasse videntur: desertum enim illud arenosum esse nequit, nisi quod nos sub nomine *Coby* vel *Chamo* novimus, super Gangis fontes extentum. Quæ quum ita sint, parum a vero aberrare mihi videor, si in universum Asiæ Herodoteæ fines primo *desertum Coby*, dein vero *Gangem fluvium* statuo; *ita tamen, ut ipsum Gangem Herodoto nondum notum fuisse*, (quippe nullibi ejus mentio facta est) simulque non omnem peninsulam citra Gangem sitam versus austrum illi innotuisse existimem, quod partem Indiæ maritimam ultra Indum non magnam cognitam habere potuit, nam Indi ipsius de ostiis Darii primum tempore certius constabat (βουλόμενος εἰδέναι—Ἰνδὸν,—τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ), adeoque Alexandri tempore ignota erat maritima hæc regio.|||| Videtur igitur omnino Asiæ pars borealis magis versus orientem protenta, seu latius cognita fuisse, quam, quæ in peninsula citra Gangem sita erat, regio maxime australis.

Hæc sunt, quæ de orientali limite statuenda habui: quo vero obscuriora videbuntur, eo clariora apparebunt, quæ *de australi limite*

* iv. 40. iii. 98. † iii. 94. ‡ iii. 97. § iii. 98.
|| iii. 99. ¶ iii. 100. ** iii. 101. †† iii. 102.
‡‡ iii. 98. iv. 40. §§ cf. iv. 44.
|||| Ibid. vid. et supra in Mari Rubro p. xcvi.

uno jam verbo absolvemus. Mare Rubrum una cum sinu Persico et Arabico hunc constituit limitem. Nam quæ Persis ad orientem sunt, mari Rubro alluuntur,* inde a Persis vero versus occidentem extenditur ora ad mare Rubrum, quæ ipsam Persiam, Assyriam atque Arabiam comprehendens in sinu Arabico desinit.†

Nunc igitur omnem Asiam circumvectis nobis nil restat, nisi ut *limitem* quæramus, *quo Asiam illa in parte, qua Libyæ adhæret, ab hac sejungamus.* Facillimus sane, ut videtur, labor, non parvis tamen obnoxius difficultatibus. Duplex sane et hoc de limite constituendo sententia Herodoti tempore obtinuit; altera, quam Iones sequuti sunt, Nilum esse finem Asiæ, unde consequens esset, partem Ægypti Arabiæ, partem vero Libyæ adnumerandam esse;‡ altera, quam ipse Herodotus amplexus est, quæque sola nobis examinanda venit. Refellit nimirum Ionum sententiam, quod, si illa obtineret, non tres, sed quatuor terræ partes numerandæ essent, nec Nilus finis Asiæ ac Libyæ habendus, sed Delta Ægyptiacum, quod inter utramque situm quartam aliquam terræ partem conficeret,§ ipse vero nullum Asiæ Libyæque finem noscit, nisi ipsos Ægypti fines, omnemque illam terram Ægyptum nominat, quæ ab Ægyptiis habitata erat.‖ Hæc itaque satis aperta nos docebunt, *Ægypti fines esse quærendos, quibus inventis Asiam recte terminemus.* Antequam vero hos indicemus, naturæ convenienter videtur quæstio exoriri, quosnam velimus Ægypti fines, num orientales, an occidentales; seu ut apertius loquar, num ex Herodoti mente *Ægyptum Asiæ adnumeremus, an partem illa Libyæ efficiat;* ipse enim Herodotus neutram sententiam affirmat, sed Ægypti fines similiter Asiæ ac Libyæ fines esse, non satis definite prodit. Diu sane, hac de re quid statuam, dubius hæsi, animo modo in hanc inclinante, modo in illam sententiam, nec nunc sine omni timore, quæ vera videntur, proferam: sed libere dicam, quæ sentio; errantem in his excusabit Geographorum princeps,¶ qui dijudicatu profitetur esse difficillimum, utri terræ parti adnumeranda sit Ægyptus, ut adeo duo reges, quorum alter Asiam, alter Libyam teneret, diu multumque disceptare possint, cujusnam ad ditionem Ægyptus pertineat. Verisimillimum tamen e quibusdam Herodoti locis jam concludo, *illum Libyæ adjudicasse Ægyptum.* Si enim Asiæ descriptionem inspicimus** alteram illam oram australem, quæ inde a Persia versus occidentem tendit,

* iv. 40. † iv. 39. ‡ ii. 15.

§ Verba ipsa quum hæc satis diserte prodant, neque illa apponere, neque Vossium refellere volui, qui ad Melam i. 10. ex ipsis illis probavit, quatuor mundi partes Herodotum statuisse.

‖ ii. 17. ¶ Strabo i. p. 45. ** iv. 39.

sic definitam cernimus, extendi illam inde a Persia præter Assyriam et Arabiam, ibique finiri in Arabico sinu; eandem dein ex altera parte ad nostrum mare inde a Phœnicia præter Syriam, Palæstinam et Ægyptum extendi et ad hanc finiri (ἐς τὴν τελευτᾷ); hanc vero alteram oram tres tantum populos continere. His si Persas ac Phœnices, uti fas est, quum antea (37. 38) jam nominati sint, non adnumeramus, reliqui sunt Assyrii, Syrii Palæstini et Arabes, quibus si Ægyptios adderemus, quatuor populi adessent, non autem tres, ut Herodotus voluit. Apparet igitur Ægyptum Libyæ adnumerandam esse, similiter ex hoc, ut ex illis vocibus: ἐς τὴν τελευτᾷ; nam si Ægyptus Asiæ in ora comprehendetur, dicendum fuisset ἐν τῇ seu absolute τῇ δὲ τελευτᾷ; uti vero nunc leguntur verba, innuunt, nisi fallor, Ægypto incipiente finiendam esse Asiam. Dein si ad Libyæ nos conferimus descriptionem,* illam in altera ora sitam, ab Ægypto statim incipere invenimus (ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται); quæ iterum idem innuunt, quippe si Ægyptus non adnumeranda esset Libyæ, præpositio, ut vocant, ἀπὸ locum vix haberet, sed μετὰ, seu simpliciter Αἴγυπτον ἐκδέκεται Λιβύη nostro scribendum fuisset. Idem adhuc eo firmatur, quod hæc ora, quæ Libya dicitur, in Ægypti initio angusta describitur (κατὰ Αἴγυπτον στενή ἐστι); mox vero post has angustias perquam lata dicitur. Angusta vero illa ora alia non est, nisi isthmus inter sinum Arabicum et mare Mediterraneum interjacens, numerus enim 1000 stad., quæ latam esse hanc oram refert, convenit cum ipsa re et cum altero loco, ubi eadem huic isthmo latitudo tribuitur.† Jam vero ex iis, quæ veteribus de Libya innotuerunt, eadem jam fuit ad Ægyptum terræ latitudo, quam post hanc versus Occidentem obtinere crediderunt, adeoque, si latior facta ora Libya nominanda est, Ægyptus etiam ad hanc referatur oportet. His denique adjicere liceat argumentum, quo supra jam usus sum, Cyrum omni imperasse Asiæ,‡ licet idem Ægyptum nunquam subegerit, ne aggressus quidem sit, quod a Cambyse demum factum esse libro tertio docemur.

Sed ratio saltem reddenda est, cur hæc in dubium vocanda crediderim, reddentque rationem illa loca, quæ Libyam Ægypto nisi oppositam, plane diversam tamen ab illa pronuntiare videntur. Plura hujusmodi adsunt: pauca tantum excitabo. Sic Ægyptii dicuntur quidam in confiniis Libyæ habitasse;§ dein præsidia, quæ tutarentur Ægyptum, versus Libyam collocata dicuntur;|| tum diversi ab Ægyptiis Libyes nominantur;¶ quodque denique aper-

* iv. 41. † ii. 158. ‡ i. 130. vid. supra p. cliv.
§ ii. 18. || ii. 30. ¶ iii. 91.

tissimum videtur, inter Libyæ gentes uberius descriptas* Ægyptus non invenitur. Difficultatem hæc sine dubio moverunt, quam ne nunc quidem plane tollere possum, nisi hoc mihi dabis, Libyam interdum proprie sic dictam ab Herodoto insigniri: de quo quidem magis persuasum esse poterit, si alia conferimus loca, tum ubi Libya æque ac hic non Asiæ, sed alii vicinæ terræ, Arabiæ verbi caussa, opponitur,† tum ubi Æthiopes diversi a Libyæ incolis nominantur,‡ licet iidem hoc ipso loco a Libya venisse dicantur,§ et ad Libyam omnino illos pertinuisse, ex ipso Libycorum populorum recensu certissimum sit. Quæ omnia sic facta esse eo minus mirabimur, dummodo apud nos reputemus, duas obtinuisse de Asiæ ac Libyæ limite sententias, simulque Herodotum omnem illam terræ divisionem contemsisse, sæpiusque neglexisse.—Superiores igitur rationes locum habere videntur, Asiæque limes ad montem Casium lacumque Serbonidem ponendus est: hæc enim loca finem constituunt Ægypti.|| Ipsius vero hujus montis æque ac lacus situs indicatu nunc difficilis videtur. Lacum mari admistum esse verisimillimum habetur, quo vero in loco fuerit, qui majori cum fide tradat, nullum scio, quam Pocockium, qui lacum ad *Faramidastangoni,* montem vero Casium illo in loco fuisse, quem nautæ nunc *Tenere* vocant, non sine ratione existimat.¶ Quæ tamen omnia disertius exponere supervacaneum duco, quum illis a Pocockio relatis bene jam usum esse videam doctissimum Hennicke, ut, quæ ab hoc disputatis adjicienda sint, nulla fere sciam.

* iv. 168—176. † ii. 15. ‡ vii. 69. 71.
§ vii. 70. || ii. 6. iii. 5. ¶ Pococke p. 29. coll. 420.

INDEX GEOGRAPHICUS.

ASIÆ HERODOTEÆ
DIFFICILIORA

COMMENTATIO

IN

CERTAMINE LITTERARIO

CIVIUM

ACADEMIÆ GEORGIÆ AUGUSTÆ

DIE IV. JUNII CIↃIↃCCXCIV.

PRÆMIO A REGE M. BRITANNIÆ AUG.

CONSTITUTO

AB

AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

ORNATA.

AUCTORE

CHR. GOTTL. HENR. FRÖMMICHEN

HILDESIENSI, SEMINARII REGII PHILOLOGICI SODALE

POST IMMATURUM EJUS OBITUM

EX

EJUS SCHEDIS COLLECTA ET DISPOSITA

A

JULIO BILLERBECK

HILDESIENSI, SEMINARII R. PHILOLOG. SODALE.

Emendaturus, si licuisset, eram.

ASIÆ HERODOTEÆ
DIFFICILIORA.

Quæstio ab Illustri Ordine Philosophorum proposita his verbis erat concepta:

"Asiæ Herodoteæ difficiliora geographico more explicanda, et "nunc quidem, post quæstionem superioris anni, ex regionibus: "Palæstina; Pactyica; desertum Sabulosum; planities, quam Aces "perfluit, cum populis accolentibus; tractus, quem Sauromatæ, "Budini, Thyssagetæ, Iyrcæ, Scythæ exules et Argippæi incolu-"erunt; quamque Scythæ Europæi et Græci ex emporio Borysthenis "aliisque Ponticis emporiis, ad Issedones usque peragrarunt."

In subjecta nota permissum erat eorum, qui hunc lapidem movere vellent, studiis, an urbium ac populorum nonnullorum ab Herodoto commemoratorum nomina etiam indagare vellent, et videre, an sic uspiam aliquid, quod de iis recte tradi posset. Apposita quoque ejusmodi nomina.

Cum jam superiori anno proposita quæstio similis argumenti fuisset ad eamque recte respondisse judicatus esset Clarissimus Breiger; commentatio ejus præmio ornata pro norma haberi posse visa est. Non igitur necesse esse videtur, ut de consilio meo plura præfanda esse censeam.

Sectio I.

De Palæstina.

De Palæstina loci Herodoti præcipui duo vel tres sunt: libr. i. 105. ubi Scythas universa Asia potitos in Ægyptum perrexisse ait; *in Syria autem Palæstina* (ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ) obviam eis factum *Psammitichum* regem Ægypti muneribus precibusque effecisse, ut redirent; altero loco,* ubi de expeditione Persarum, Cambyse rege, in Ægyptum enarrat; missum esse ad

* Herodot. iii. 5.

Arabum regem, ut Persis tutum præberet transitum : Μούνη δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος, ὡς ἐμοὶ δοκέει, Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὖτις Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης δὴ Αἴγυπτος. Τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος, καὶ Κασίου τε οὔρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον, ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς. *(Hac enim duntaxat patet ingressus in Ægyptum. Nam a Phœnice usque ad fines Cadytis urbis, regio Syrorum, qui Palæstini vocantur : ab urbe Cadyti, non multo minore, ut mea fert opinio, quam Sardes, ab hac, inquam, emporia ad mare usque ad urbem Ienysum Arabicæ ditionis sunt. Ab urbe Ienyso rursus Syriacæ, usque ad paludem Serbonidem, juxta quam Casius mons pertinet ad mare. A Serbonide palude, in qua Typho fertur occultatus, ab illa plane Ægyptus est. Hoc tamen intercapedinis, quod est inter urbem Ienysum et montem Casium et paludem Serbonidem, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum vehementer aridus.)*

Quæ in his aliisque nonnullis locis de Palæstina seu explorata dare seu conjectare licuit, hæc sunt :

Primo : *Palæstinam Syriam* commemorat.* Quænam Palæstina Syria sit, et an omnis Palæstina sit Syria, ab initio quærendum est. Dicta ea ita est, seu quod Syriæ illa pars fuit eique accenseri solita, sive quod Syrii eam inhabitarunt. Habitarunt autem Syrii multis in

* Παλαιστίνη Συρίη occurrit Herod. i. 105 ; ii. 106 ; iv. 39 ; iii. 91. καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη. Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, vii. 89 ; ii. 104. Palæstina Συρίη quoque simpliciter nominatur, i. 105 ; ii. 158 et 159 ; ii. 11 ; ii. 12 ; iii. 6. Arrianus de exped. Alexandri eam appellat, libr. ii. 25, quoque Syriam Palæstinam. Josephus antiqq. x. 6. r. narrat, regem Nechao omnem Syriam, præter Judæam, usque ad Pelusium sub potestatem suam redegisse. cf. x. 7. 3. Sic etiam de bell. Jud. v. 14. Raphia prima Syriæ urbs appellatur, adeoque hic Palæstina Syriæ nomen obtinet. Nebuchodonoseros Nechosum vicit et omnem Syriam usque ad Ægyptum occupavit. Joseph. antiqq. x. 7. 3.—Diodor. i. 60. ait, ad Rhinocoluram fines Ægypti et Syriæ esse.

Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ commemorantur Herod. ii. 104 ; Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ vero vii. 89. Interdum nomen Σύροι simpliciter occurrit, ii. 159 ; iii. 90. Quam lectionem veram esse censent, quod plures populi ejusdem nominis ita inter hos distinguantur, ut Σύριοι appellari soleant. At de his quoque nomen Σύροι Herod. i. 6. occurrit. cf. Schol. Apollon. ii. 366 ; Herod. vii. 72 ; et Palæstini Σύριοι nominantur, vii. 89 ; ii. 12. vid. Gronov. ad ii. 104. Optimus codex prius paulo accuratius inspiciatur, quam Herodoto negligentiam in his objiciamus.

terris. Apud ipsum Herodotum occurrunt: Syrii Cappadoces,* Syrii ad Thermodontem,† Syrii cum Paphlagonibus et Mariandynis ‡. Itaque et Syrii Palæstini erunt, qui in Palæstina habitant, et Palæstina Syria §. Late autem nomen Syriæ olim patuit multis modis, || quod tamen ad Herodotum non spectat.

Qui a Græcis Syrii, iidem a barbaris Assyrii vocantur, Herod. vii. 63. Ipse Syros ab Assyriis diligenter discernit, quod viri docti monuerunt. Vid. Valckenær. ad Herod. ii. 104.

Palæstina proprie sic dicta inde a Phœnice usque ad Ægyptum processit ex Herodoti sententia. Nam iv. 39.¶ in descriptione Asiæ *a Persica regione ad Phœnicen tractus est multus et amplus: at a Phœnice littoralis regio tendit præter Syriam Palæstinam et Ægyptum, in qua terminatur: in qua populi tantum sunt trini.*

Phœnices terminum nusquam constituit, etsi Sidon et Tyrus in ea memorantur. Phœnicen autem excipiebat Syria Palæstina juxta mare mediterraneum usque ad Ægyptum.**

III. 5. *Ingressum in Ægyptum solum per littoralem plagam esse a Phœnice usque ad fines urbis Cadytis, quæ Syrorum est, qui Palæstini vocantur: ab urbe Cadyti emporia ad mare usque ad urbem Ienysum Arabicæ ditionis sunt; ab urbe Ienyso rursus Syriacæ, usque ad paludem Serbonidem, juxta quam Casius mons pertinet ad mare;*

* Herod. i. 72. οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται. Ibi plura de illis. Adde v. 49; vii. 72; i. 6. (Ἅλυς ποταμὸς μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων) Halys interfluit inter Syrios et Cappadoces. cf. i. 72. Schol. Apollon. ii. 366.

† Herod. ii. 104.

‡ Ibid. iii. 90.

§ Φοινίκες μὲν σὺν Συρίοισι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ. Herod. vii. 89. Phœnice et a Judæis Syria vocatur, Actor. xxi. 2. 3. Συροφοίνισσα τῷ γένει. Marc. vii. 26. Syrophœnix. Juvenal. viii.

Causam, cur Herodotus Palæstinam Syriam vocaverit, hanc habet Bachienne (tom. i. pars iii. p. 82.); quod tunc temporis Palæstina simul cum Syria in unam provinciam fuerit redacta. Enimvero origo hujus nominis Palæstinæ dati aliunde repetenda videtur. Hic nobis id succurrit, quod tunc temporis, quum Herodotus iter faceret, Syriaca aut Syro-Chaldaica dialectus obtinuisse videtur, Ezra, iv. 7. Inde quoque explicari potest, quod Ardoditæ aliam linguam habuisse dicuntur. Nehemia iii. 24.

|| Strabo, xvi. p. 1086 et p. 1097. A.

¶ Μέχρι μέν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χῶρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μοῦνα.

** ὁμουρέει γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ· οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ Σιδὼν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι. Herod. ii. 116.

*ab illa plane Ægyptus est.** Quærendum nobis erit de horum locorum situ.

Syriæ accensentur Phœnice et *Palæstina,* quod diserte ait, ii. 116. loco jam laudato: ὁμουρέει, etc. et vii. 89. Phœnices maritima Syriæ inhabitant.†

Palæstina autem *modo* ita dicitur, ut Phœnicen complectatur; *modo* ut ab ea sejuncta sit. Palæstinam etiam *Judæam* complecti ex mente Herodoti, infra docebimus. In loco vii. 89. ipsa *Phœnice* Palæstinæ accensetur. Verba hæc: Φοίνικες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν Παλαιστίνη καλέεται.

Jam si *de finibus Palæstinæ* quæritur, diverso sensu ac respectu erit respondendum.

Quatenus *Phœnice Palæstinæ accensetur,* fines inde ab urbe Posidio, quæ in finibus Cilicum et Lyciorum posita fuit, progressi esse dicendi sunt.‡

Ejus urbs Sidon et Tyrus, ii. 116. et vii. 96. Quodsi Ecbatana, de quibus infra dicetur, ad Carmelum sita fuerunt, inter hanc urbem et Tyrum fines constituendi erunt.§

A Carmelo inde monte Herodoti *Palæstinam* procedere et inde

* Μούνη δὲ ταύτη εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος, ὡς ἐμοὶ δοκέει, Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὖτις Σύρων μέχρι, Σερβωνίδος λίμνης, παρ᾽ ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης δὴ Αἴγυπτος.

† οἱ Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ—οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες, τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλέεται. Scylax in periplo, p. 41. ἐν δὲ τῇ Συρίῃ οἰκοῦσι τὰ παρὰ θάλασσαν Φοίνικες ἔθνος, etc. Etiam auctor de mirabilibus narrat, cap. 144.—Φοινίκων τῆς Συρίας τῶν τὴν παραλίαν οἰκούντων.

‡ Herod. iii. 91. Ἀπὸ δὲ Ποσειδηΐου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἴκισε ἐπ᾽ οὔροισι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα, πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα, καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος. cf. Steph. h. v. et ibi Pinedo et iv. 38; ubi v. Wesseling. Etiam ap. Pausaniam i. 14. occurrunt Phœnices in Palæstina. Notas situs certas non edidit Herodotus. Seriores fines Phœniciæ boreales constituunt modo Marathum, ut Mela, i. 12; modo Aradum, ut Plin. v. 17; modo Balaneam. Et apud Strabon. xvi. p. 1097 A: ora ab Orthosia --- usque ad Pelusium Phœnicia vocatur.

§ Etiam Hieronym. ad Amos viii. et ad Iesaiam cap. xxix. ait: Carmelum Phœnicibus et Palæstinis esse finem. Apud Joseph. de bello Judaic. iii. 2; Carmenei πάλαι μὲν Γαλιλαίων, νῦν δὲ Τυρίων ὄρος.

usque ad Ægypti fines extendi dicendum erit. Memorantur in hac regione inde a borealibus finibus:

Azotus: quam Syriæ urbem magnam appellat, ii. 157. et obsessam narrat a Psammiticho per undetriginta annos: diutissime eam inter omnes urbes, quas norat, obsessam fuisse ait.

Ascalon: ultra quam progressi erant Scythæ Ægyptum incursaturi; obvius factus Psammitichus eos muneribus avertit. Regressi sunt, i. 105.

Gaza ab eo non memoratur, verum de ea statim videbimus.

Inter urbes in Australi Palæstinæ parte memorantur:

Cadytis: *ἥ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν*, iii. 5. eam non multo minorem Sardibus esse; non in ipsis Phœnices finibus sitam, nam ad eam inde a Phœnice aliquod intervallum terrarum ipse significat: *ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων.*

De hac urbe virorum doctorum disputationes multæ magnæque fuere. *Hierosolyma* perperam multi olim esse putarunt. Ortus inde error, quod Josiæ prælium cum Necho unum idemque cum Herodoteo esse statuerant. Errorem diluerunt satis alii: alii putarunt, Cadytin in septentrionali Palæstina esse quærendam; nec esse aliam, quæ melius conveniat urbe *Gath.* Verum alio modo res expedienda videtur. Ascalonem et Azotum Syriæ Palæstinæ urbes fuisse, ex Herodoto * constat, ut adeo nec Gath nec Hierosolyma ipsam Cadytin esse contendam; quippe quum † inde ab urbe Cadyti emporia ad mare, quæ Arabum sunt, usque ad Ienysum fuisse narrentur, Hierosolyma autem a mari remotiora et in mediterraneis regionibus sita sint. Cadytin equidem eandem urbem, quam sub *Gazæ* nomine satis cognitam habemus, fuisse putaverim.

Pro historico argumento esse potest locus Melæ i. 11. *Ceterum in Palæstina est ingens et munita admodum Gaza (sic Persæ ærarium vocant); et inde nomen est, quod, cum Cambyses Ægyptum peteret, huc belli opes et pecuniam intulerat.* Hæc Mela.

Devenerat in hanc sententiam jam olim Toussaint in dissertatione a Wesselingio ad Herod. iii. 5. laudata; verum addit hic doctissimus vir: "Fore Gazam opportunam, modo nomen congrueret." Atqui vere illud congruere censeo.

* Herod. i. 105. τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι. ibid. ii. 157. Ἄζωτον τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν.

† Herod. iii. 5; Μούνῃ δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων: ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος, ὡς ἐμοὶ δοκέει, Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου.

Nomen scilicet gentile עזתי huic urbi impositum tradit Josephus.* Fac autem τὸ ש eodem modo, quo τὸ ט aut ת inter Syros † esse pronunciatum, quidnam tunc obstitit, quo minus τὸ עזתי in עתתי abiret?—Hoc עתתי autem τῷ Cadti respondet, unde quoque Valckenærio melior lectio Cadtis esse videtur. Quodsi tunc temporis, quum Herodotus per Judæam iter faceret, Syriacam aut Syro-chaldaicam dialectum ibi obtinuisse credas, equidem non video, quomodo tandem ea, quam proposui, opinio non verisimilitudinem sequatur? Ne vero hæreas in eo, qui ex ע τὸ C aut K prodire potuerit; tecum reputes, τὸ ע similiter, ac τὸ Γ Græcorum durius esse pronunciatum, ut e. gr. Γάϊος fieret Caius. Τὸ ע Hebræorum vero eandem, quam τὸ Γ Græcorum, habuisse pronunciationem, in voce עמית Gomorrha apparet. Sic urbs עי pronunciatur Ai et Gai.

Præterea τὸ Z Græcorum idem, quod δσ valet; unde apparet, quomodo עזתי abierit in vocem Gaza, Gadta. Sic ex עזתי Gazthi, Gadti, Γάδζιος, Γάδτιτις, Κάδτιτις factum. ‡

Stephanus ait: hanc urbem Minoam aut Ionen, suo tempore vero Ἄζαν a Syris esse appellatam. Fuit autem *Gaza* urbs antiquissima, tribui Judæ sorte data, una e quinque Philistæorum urbibus § versus terræ Israelitarum fines australes, et, si eadem urbs, quæ Cadytis est, esse putatur, ubi desertum Ægyptum versus incipiebat, sita fuit. ||

Josephus tradit: Idumæam ea, qua Gaza sese offerat regione, terræ Judæorum confinem esse. ¶ Arrianus vero nos docet: accessum ad eam, quæ xx. stadia a mari distet, profundum et sabulosum esse.** Quæ urbs magna, ἐπὶ χώματος collocata, muris coronata validis, ab Alexandro magno diruta est. †† Scriptores, qui Alexandri

* Joseph. antiqq. xiii. 3.

† Quod apparet e. gr. ex: חדש, renovavit, Syrice ܚܕܬ. קדש Syrice ܩܘܕܬܐ. שלש tres Chaldæi. חלת, Syrice ܬܠܬ. שיב erubescere, Syrice ܒܗܬ. שוב reverti, Chald. טיב, Syrice ܬܘܒ. ירש hereditate accepit, Syrice ܝܪܬ. etc. Valckenær. p. 20.

‡ Sic invenitur urbs Gaulon, Gaulonii, Gaulonitis; Auran, Auranii, Auranitis, quæ diversæ formæ unum idemque nomen exprimunt.

§ Josua xv. 44. 1 Samuel. vi. 17.

|| Genesis x. 19. 1 Regum iv. 21—24. Judic. xvi. 21. Deuteron. ii. 23. Actor. Apost. viii. 26. Josua x. 41. Arrian. exped. Alexandr. ii. 26; ἐσχάτη δὲ ᾤκειτο ὡς ἐπ' Αἰγύπτου ἐκ Φοινίκης ἰόντι ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἐρήμου.

¶ Joseph. in Apion. ii. 9.

** Arrian. l. l. ii. 26.

†† Strabo libr. xvi. pag. 534. Joseph. antiqq. xii. 8. narrat: eam ab Alexandro esse obsessam, dum Persarum præsidium in ea esset, ibid. ii. 18; ἔνδοξος δέ ποτε γενομένη, κατεσπασμένη ὑπ' Ἀλεξάνδρου διαμένουσα ἔρημος.

expeditionem descripserunt, præter Tyrum nullam urbem nisi Gazam commemorant, unde eam imprimis validam et insignem fuisse Relandus conjicit; * cui sententiæ Plutarchus calculos suos adjicit.† Apud Stephanum Byzantinum corrupte legitur Κάλυτις et Κάρδυτος, hoc ex Hecatæo in periegesi Asiæ: nec tamen alia situs declaratio adjecta est.—Inde a Cadyti versus austrum:

Emporia ad mare usque ad Ienysum fuisse narrat Herodotus iii. 5. ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου. Nomina non apposuit, sed memorantur ab aliis *Maiumas, Bethagla, Anthedon* vel *Agrippias*, et *Thabetha* vel *Thebasa*, vicus.

Seriora hæc esse potuere; intercidere potuerunt alia; quis hæc neget?—

Ienysus, quæ post Herodoti tempora interiisse videtur, urbs illo tempore Arabum, cujus regulum Cambyses sollicitaverat de transitu copiarum, iii. 5. Multis autem locis Palæstinæ Arabes habitarunt; ea autem, quæ de Arabibus in his locis Herodotus narravit, spectare debent ad eam Arabiæ partem, quam immunem a tributis Persarum esse dixit, iii. 88. *Arabes vero a Persis numquam in servitutem redacti sunt, sed hospites exstiterunt, transmittentes Cambysem in Ægyptum: quippe quibus invitis haudquaquam invasissent Persæ Ægyptum.* Atque hoc firmatur altero loco, iii. 91.‡ Arabes ibi habitasse et armenta pavisse ab antiquissimis inde temporibus, etiam ex sacris litteris constat, v. c. Nehemiah vi.

Ienysus tridui iter abfuit a monte Casio. § Nam pergit Herodotus: *ab Ienyso ad paludem Serbonidem iterum Syri loca tenebant.* iii. 5; etsi putes Syros hos in Arabum ditione fuisse cum desertis adjacentibus, ad quæ Arabs aquam deduxisse mox narratur: juxta eam mons Casius in mare pertinet. Atque hic Ægyptus initium habet; adeoque etiam Palæstina eodem loco habet fines.|| Inter-

* Vid. Relandi Palæstina. Plutarch. in vita Alexandri 25 cap. Arrian. l. l. ii. 25. Curtius iv. 5.

† Plutarch. l. i.

‡ Ab urbe Posideïo in Ciliciæ et Syriæ finibus—ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα, πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν.

§ Larcher. ait esse urbem Kan-Junes et rejicit opinionem Bryantii (a new System; or an analysis of Mythology, p. 129), qui contendit, eam esse Hanes, quæ occurrit Iesaias xxx. 4. Quem vicum Büsching v. Tom. p. i. pag. 352. Khan-Junos sive Ionas appellat. Idem docet hunc vicum sex horarum iter a Gaza abfuisse.

|| Itaque ii. 158. mons Syriam atque Ægyptum disterminans—(ἀπὸ τοῦ Κασίου οὔρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι χίλιοι ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον) tamen alibi Ægypto attribuitur. Ab eo ad sinum Arabicum sunt stadia mille. add. iv. 41. Apud Strabon. xvi. pag. 1100 C. A Joppe ad Casium mille stadia et paulo amplius; hinc alia trecenta usque ad Pelusium numerantur. pag. 1101 et 2 a Gaza ad Elana mille ducenta sexagena stadia.

vallum inter Ienysum et hos fines trium dierum est et aqua caret.* Ut itaque inopiæ aquæ succurreretur, narrat Herodotus, bis quotannis vasa figulina vino plena in Ægyptum allata in hoc desertum adferri solita fuisse. iii. 6.

Cum Cambyses Ægyptum invaderet, Arabs ille regulus camelis impositos utres aquis plenos huc advexerat, iii. 9. etsi alia erat fama, ab eo regulo amnem Coryn in hæc loca canalibus coriaciis fuisse deductum. Cum Augustus iter in Ægyptum faceret per Palæstinam, Herodes curavit, ut aquæ copia per regionem aridam usque ad Pelusium proficiscentibus similiterque redeuntibus suppeditaretur. Joseph. de bello Judaico, i. 20. 3. Eundem tractum Titus transit Alexandria redux. ibid. iv. sub fin. Hæc eadem loca declarantur, ii. 12. ubi Arabiæ oram (ad mare mediterraneum) Syrii incolere dicuntur, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται) cujus solum prorsus dissimile terris Ægypti. Arabia enim et Syria argillosa et suppetrosa.† (τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν). Ut Strabo xvi. pagina 1104 B., circa Hierosolyma, testatur, solum petrosum esse. Huic solo petroso olearum proventum debuisse videtur Palæstina. vid. Reland. p. 380; quod idem de Attica constat, in qua αἱ κρανααὶ Ἀθῆναι erant. Theophrastus de caus. plantarum, iii. 25. ait, in Syria ipsum illud solum, quod aratur, esse ἐπιπλεῖον ὑπόπετρον, et Phœnices sibi elegisse τὸ ὑπόπετρον τῶν αἰγιαλῶν ad Dorum condendam ait Stephanus Βυζάντ. in Δῶρος. Arabiam ad mare *Phœniciæ* ac *Syriæ Palæstinæ* pertinere, etiam Nearchus ex Arriano dicit pag. 38; inde ad occidentem Ægyptum Arabiæ esse conterminam. Interea Arabes non modo finitima Palæstinæ loca, verum multas in ipsa Palæstina terras obsedisse, passim legitur. Sic in rebus Jorami Josephi antiqq. ix. 5, 3; de Ozia ix. 10, 3.

Raphia, quæ serius prima Syriæ urbs ex Ægypto ingressis fuit: Joseph. iv. 11. v. 14. nondum Herodoto nota fuit, multo minus *Rhinocorura*,—quem scriptores finem Palæstinæ edunt: Cyrill. ad Iesaiam, libr. iii. tom. i. pag. 382. Etiam Plinius, v. 12. sect. 14. Vide de his Reland. pag. 58.

Magdolus, pugna et victoria de Syris a Psammitichi filio Neco reportata nobilis, an in Syria Palæstina quærenda sit, dubitatum

* Volney, tom. ii. pag. 253. ait: Gazam ab Ægypto abesse iv. dierum iter et ab eadem urbe Suezum iii. dierum iter expediti peregrinatoris.

† Memoratur hinc in iis locis intervallo diei itinere supra montem Casium *urbs Ostracine dicta* apud Joseph. de bello Judaico iv. 11 f. Sed videas Relandum pag. 60.

est. Cum Neco pugna facta ad hanc urbem, Cadyti potitus esse dicatur, Magdolum in vicinis locis fuisse probabile fit.*

Nulla tamen alibi hujus nominis urbs his in locis memoratur. In Antonini itinerario pag. 178 *Magdolus est XII millibus a Pelusio :* hanc tamen Ægypto nimis vicinam, aliaque memorat Wesseling. quæ vetant, ut de ea Herodoti locus intelligi possit. Alii *Megiddo* Manassitidis tribus urbem maluere intelligere, cujus vicina in valle Josias rex a Neco pugna victus narratur.† Apud Josephum ‡ *Mendes* est : sed bene Hudson. docuit : non Μένδην, sed Μέγδην ab Josepho fuisse scriptum. Manet ergo adhuc in dubio, fueritne aliqua urbs obscura vel etiam vicus in ipsa Palæstina Magdolus.

Urbem aliis ignotam Magdolum memorari, non mirandum est ; nam et *Ecbatana* in Palæstinæ locis fuisse constat ex narratione de morte Cambysis, quæ per oraculum significata iii. 62. 64. est ei Ecbatanis imminere, quod ille de Mediæ Ecbatanis acceperat.§ Quæ de his dicta sunt, inutile esset repetere. Palmerium pag. 16. jam ad Herod. laudatum videas. Urbem optime cum Wesselingio constituas, esse eam, quæ apud Plinium || ad Carmelum montem memoratur. Quod Josephus antiqq. xi. 2. 2. apud Damascum Cambysem interiisse ait, nimis late dictum est. Secundum verba hymni Homerici in Dionysum : Ἔστι δέ τις Νύση, ὕπατον ὄρος, ἀνθέον ὕλῃ, Τηλοῦ Φοινίκης, σχεδὸν Αἰγύπτοιο ῥοάων, licebit etiam in hoc intervallo inter Phœniciam et Ægyptum montem fabulosum *Nysam* constituere ; quem ad Arabiam referendum esse constat. Verum hæc et similia ad Herodotum non spectant.

* Herod. ii. 159. καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε· μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἷλε.

† Regum 2, 23. 29. Paralipom. ii. 35. 22. Wesselingius credit, Magdolum esse Megiddo, quod ex libro Herodoti ii. 157. conjicit, omnem tractum maritimum Azotum usque Ægyptiorum fuisse. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσαρα καὶ πεντήκοντα ἔτεα· τῶν τὰ ἑνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἄζωτον, τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς τὸ ἐξεῖλε. αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. Sed inde nihil amplius constat, nisi quod urbs Azotus sit occupata. Quidni Migdol Tebaja, quæ et simpliciter Mogdala מגדלא (Reland. Palæstina p. 898.) nominatur et quam Relandus prope Beersaben collocat, hic intelligatur ? Cetera enim tunc optime quadrant. Azotum et Ascalonem urbes Palæstinæ Herodotus appellat ; tractum vero Arabicarum urbium semper Arabiam aut Arabes. Herod. iii. 88. πλὴν Ἀραβίων. iii. 91. πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων. Ille quidem aut addidisset aut ἡ τότε ἦν Παλαιστίνης aut simile quid, aut has urbes ibi commemorasset, ubi de Arabum ditione fit mentio iii. 5.

‡ Antiqq. x. 5.

§ iii. 62. 64. ubi Ἐκβάτανα et Ἀγβάτανα.

|| Plinii histor. natur. v. 19. "*et in monte oppidum, eodem nomine, quondam Ecbatana dictum.*"

Syriam Palæstinam ad Ægyptum procedere vidimus. Obstare videtur, quod Herodotus aliquot locis Arabiam usque ad mare, quod inter Palæstinam et Ægyptum est, procurrere ait ii. 12. ubi *Arabiæ maritimam oram Syrios incolere* ait. Verum satis apparet, eum hoc tantum significare voluisse, quod, qua Arabia versus mare mediterraneum procedit, ea parte maritima ora ad Syriam spectat, et a Syris habitatur. Et paullo ante cap. 11. dixerat, sinum Arabicum *versus Syriam* ferri. Ita etiam Ægyptum ab oriente Arabia intercludere dicitur ii. 19. Itaque ii. 30. Daphnis ad Pelusium præsidium erat contra Arabes et Syros. Etiam apud Melam i. 11. "*Hic* "*Palæstina est, qua tangit Arabes.*" Difficilior est quæstio de *finibus Phœniciæ et Palæstinæ ab Oriente*; qui quam diversi diversis temporibus fuerint, ad nostram quæstionem non spectat. Ut unum nominem, Strabo xvi. p. 1097 ait: *Phœnicem prætentam esse Judææ usque ad Ægyptum; Judæam vero ab Antilibano ad Gazam usque extendi.* De Herodoto autem hic quæritur. Videtur hic *Syris Palæstinis* vindicare omnem terram cisjordanam. Nam primo libro vii. 89. in recensu populorum, e quibus Persicus exercitus constabat, Phœnicibus memoratis, ait eos maritima Syriæ habitare: *is autem tractus, inquit, et quicquid Ægypto tenus est,* τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, *Palæstina vocatur.* Porro ii. 104. *Syros in Palæstina et* Syros ad Thermodontem et Macrones eorum vicinos, Ægyptios, *Phœnices,* Colchos et Æthiopes circumcidi solos ex omnibus hominibus. Atqui constat omnes *Judæos* circumcisos esse: unde sequitur eorum terras in *Palæstina* illo tempore habitas esse.* Nam Philistæos intelligere non potuit, qui fuere hac ipsa nota diversi a Judæis. Agnoscit quoque hanc interpretationem Joseph. antiqq. viii. 10. 3. et in Apion. i. 22. Nec obstat, quod vii. 89. Phœnices cum Syris, qui Palæstinam habitant, tantum naves præbuisse Persis memorantur. Scilicet his inprimis hi opus habebant et copiæ navales esse potuere cum ex maritimis, tum ex interioribus terris. Alio loco iii. 91. ubi quintam Persarum provinciam commemorat, *in ea fuisse*

* Locus quodammodo similis est verbis ii. 17. ἡμεῖς δὲ ὧδε καὶ περὶ τούτων λέγομεν. Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκεομένην, κατάπερ Κιλικίην, τὴν ὑπὸ Κιλίκων, καὶ Ἀσσυρίην, τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων.

Si vero præter hos ab Herodoto memoratos plures alii fuere populi, qui circumcisi sunt, quod probatum ivit Huet. demonstrat. evangel. p. 126; Herodoto, dicendum est, non tam accurate singulos et omnes innotuisse. Præterea probabile fit, cum temporum successu alios populos morem adscivisse, alios deposuisse. Ita constat Ammonitas circumcisos fuisse. Atqui Nehemiah 13, 23. ii *inter impuros* sunt.—Cum Judæi multis privilegiis gauderent a rege Persarum acceptis, potuere alii vicini populi videri voluisse in Judæorum nomen transiisse.

*ait Phœnicem Palæstinam et Cyprum,** et iv. 39. *in tractu eodem* ait esse tres tantum populos, *Phœnices, Arabas, et Palæstinos.* Necesse est adeo sub nomine Palæstinorum *Judæos* esse comprehensos. Argumentum quoque addunt Chœrili versus apud Joseph. in Apion. i. 22. qui, ipso Josepho interpretante, ait in Xerxis exercitu fuisse quoque *Syros e Solymis.*†

Secundum hæc omnia dicendum est, *Palæstinæ Syriæ latius acceptæ* confines fuisse populos Cilices iii. 91, versus occasum mare et Ægyptum, a meridie Arabas, ab Oriente Arabas, Syros et Assyrios. Assyria Satrapia tunc tertiam partem potentiæ Asiaticæ constituebat i. 192.

Quæ alia de Palæstina tradit Herodotus, hæc sunt: Scythas,‡ qui Asiam universam incursaverant, usque in Palæstinam Syriam penetrasse, ut Ægyptum adorirentur; occurrisse regem Ægypti Psammitichum et muneribus precibusque avertisse. Retrogressi quum Ascalonem venissent, § (ergo ultra Ascalonem jam perrexerant Scythæ) nonnulli ex iis templum Veneris Uraniæ spoliarunt, qui sibi inde contraxerunt infamem morbum, quem muliebrem (*νοσὸν θήλειαν*) appellat Herodotus. Videatur Viri Illustr. HEYNE Comment. de maribus inter Scythas morbo effeminatis. Commentt. Soc. R. Sc. Goett. Tom. i. pag. 28.

Herodotus viderat in Palæstina Syria ii. 106. cippos a Sesostride positos cum muliebribus partibus et inscriptiones, quæ testarentur terram a Sesostride subactam. *Ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρεον ἐούσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα καὶ γυναικὸς αἰδοῖα.*

De agri Palæstinæ natura unus tantum locus exstat ii. 12., qui tamen ad terras Ægypto contiguas tantum spectat, *argillosam et petrosam* eam esse; de quo jam dictum est supra. || Nec repugnant ab aliis tradita de solo sabuloso.¶ Nam spectant ea plagam littoralem.

* In toto illo loco iii. 80 sqq. apparet, Persas in provinciis constituendis terras interdum non omnino vicinas complexos esse.

† Judæam etiam alii scriptores modo Palæstinæ partem constituunt, modo proprie appellant Palæstinam, ut vulgo fieri solet.

‡ Herod. i. 105.

§ l. l. verba hæc: ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι.

|| Etiam Volney Tom. ii. p. 258. Arabiæ partem adjacentem Ægypto et Palæstinæ docet esse petrosam, et pleraque obtinere glaream (*Kies*).

¶ Plutarch. in vita Marci Antonii pag. 916. ὁδὸν esse διὰ ψάμμου βαθείας καὶ ἀνύδρου, de itinere versus Pelusium tradit. Apud Josephum de bello Judaico iv. 17. f. ἐρημία appellatur. Strabo xvi. pag. 1102, *quæ Guzam sequitur, regio sterilis et arenosa.*

Sectio II.

Pactyica simulque Pactyes et Caspatyrus, tum Desertum Sabulosum Ægliqueː

PACTYICA.

Spectare hæc sive ad Indiam sive ad Indiæ confinia manifestum fit ex pluribus locis, ut tamen boreali parte quærenda esse in confiniis Bactrianæ intelligas libro iii. 102. *Alii Indi Caspatyro et Pactyicæ regioni contermini sunt, versus septentrionem et ventum Aquilonem habitantes aliorum Indorum respectu.** Ex quibus apparet, supra Indos ceteros fuisse alios Indos vicinos Pactyicæ et Caspatyro. Narrantur de illis Indis plura in sequentibus, quæ tamen ad Pactyas referri nequeunt. Porro, iv. 44. Scylax Indo devectus est in mare: *Isti* (qui cum Scylace erant) *e Caspatyro urbe et terra Pactyiaca—solventes secundo flumine navigantes in mare.*† Unde patet ad Indum et regionem et urbem sitam fuisse. In enumeratione copiarum Xerxis vii. 67. ubi post Bactrios aliosque populos iis similes *Pactyes et ipsi Sisymas* (vestis—genus) *ferebant et vernaculos arcus atque pugiones.*‡ Et vii. 68. armati eorum more Utii et Myci.§ Paullo post 85, *Sagartii* memorantur, *gens quidem etiam in sermone Persico, sed cultu inter Persicum et Pactyicum.*|| In tributorum a Dario impositorum expositione iii. 93. *Pactyica* cum Armeniis juncta occurrit. Sed pluribus exemplis constat, non ubique locorum et populorum vicinias in iis esse servatas.

Quæritur nunc, quibus in locis *Pactyes* habitarint. Supra boreales Indorum partes sitos fuisse vidimus.¶ Gandariæ partem esse putabat Larcher cum aliis; scilicet quia apud Stephanum Byzant. est Κασπάπυρος πόλις Γανδαρική, Σκυθῶν ἀκτή. *Caspapyrus urbs Gandariæ, Scytharum vero littus, auctore Hecatæo in Asia.* Sed hoc vix sanum. Nec forte diversa Κασπειρος, quæ statim sequitur in

* Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν.

† Οἱ δὲ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν.

‡ Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἔσαν, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια.

§ Οὔτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἔσαν κατάπερ Πάκτυες.

|| Εἰσὶ δέ τινες νομάδες ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς Περσικῆς τε καὶ τῆς Πακτυϊκῆς.

[¶ *Pactyes* ad Oxi superiora in littore meridionali habitasse probabilius est; iis finitimi versus occidentem *Sarangæi*, et secundum hos ab occidente, ad mediam partem Oxi, *Thamanæi.*]

Stephano. Ita tamen nihil magis liquet, quam antea; nam non minus de Gandariæ situ quæritur. Urbem Caspatyrum *ad Indi fluvii superiora* apposuit D'Anville. Caspatyrum nostrum *Cashmire* esse videri, acute suspicatus est Vir Exc. HEEREN *de Græcorum de India notitia*, pag. 128, 129. *Vol. X. Commentatt. Soc. R. Scient. Goëtting.* Cum semel ad loca supra Indiam et ad Indiam ipsam deducti simus: agedum recenseamus ceteras terras et populos, qui in quæstione proposita sunt memorati, quique ad has Asiæ partes referendi esse videntur.

Desertum sabulosum.

Cum Herodotus de auro egisset ab Indis pro tributo afferri solito, quos Persis finitimos credere licet, aurum docet a plagis Indiæ orientalibus adferri, iii. 98. *Terram Indiæ orientalem esse sabulum* ait, *et esse Indos* (illos ipsos puta) *extremam ad orientem gentem.* Pergit: *Indorum enim tractus, qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Sunt autem Indorum multi populi iique lingua inter se dissoni;* eorum *alii sunt nomades*, alii non; item alii *in palustribus fluvii locis habitant* et crudis piscibus vescuntur,—iidem vestem e libro gerunt. Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμμον· ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν, καὶ οὐκ ὁμόφωνά σφισι· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ, οἱ δὲ, οὔ· οἱ δὲ, ἐν τοῖς ἕλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμούς.

Jam secundum hos Indo fluvio accolas memorat *ab oriente* accolas pecuarios Indos, *Padæos*, feritate insignem populum, c. 99. Alii *versus septentrionem* habitantes *Indi, supra quos Pactyas* habitare vidimus; hi Indi Bactrianorum fere more vitam agentes et bellicosi, sunt iidem, qui ad aurum legendum mittuntur, 102. *Hoc enim tractu vasta sunt propter arenam loca.* Inde narrat *in ea solitudine* esse formicas prodigiosas, quæ solum egerunt, ut domicilium sibi in arena faciant sub solo; ex hac arena exquiri aurum. Est hæc illa *solitudo, ultra quam Indiæ terras incognitas esse* ait libr. iv. 40; neque dubitari potest, esse hoc desertum illud, quod ab orientali littore Indi in mappis recentioribus notatur. Observavit hoc Excell. HEEREN l. c. pag. 127. De formicis his fabulosis multa repetunt Strabo xv. pag. 1032; Arrian. Indic. cap. 15; et Dio Chrysost. Or. 35. pag. 436. b; omnes tantum ex auditu, non ex αὐτοψίᾳ: v. Palmer. pag. 16.

Supra Indiam a septentrione Pactyes fuisse vidimus. Procedamus *versus septentrionem et occidentem.* Habemus fixa loca in Bactrianis. Videamus quos inter Pactyes et Bactrios interjectos fuisse populos credere licet.

A Bactrianis ad Æglos usque CCCLX. *talentorum erat tributum.**

Si de *Æglis* aliquid certius constaret, liceret reliqua accuratius constituere. Qui tamen illi fuerint, ne conjectura quidem assequi licet. *Ægili,* gens Medica, occurrit in Stephano Byzant.; hanc intelligere voluit Holsten.

Ligdi erant in Vallæ codice; *Ligyes, Lignes, Ligneis,* vii. 72. Nihil ex his omnibus efficere potuit Wesseling. et Larcher. Si tamen hoc sequi licet: si ante *usque ad Æglos* memoratum fuit, mox ab iisdem ad alios procedere debuisse Herodotum, moxque memorari *Arios,* verisimile est, esse corruptum nomen Αἰγλῶν pro Ἀρείων.†

Iterum memorantur *Arii post Indos* et *ante Parthos,* vii. 65.

Interponere placet hoc loco—

ÆTHIOPES ASIATICOS—

Ab Herodoto iii. 94. et vii. 70. memoratos. Etsi de sedibus eorum nihil præterea addit Herodotus, eos ad Indum et forte Gedrosiæ et Caramaniæ, nisi hæc paullo remotior est, regionibus quærendos nemo dubitet: quippe quum etiamnum in iis terris nigricanti facie homines vivant. Distinguit *hos Æthiopes,* qui *promissis capillis* sunt, ab iis, qui supra Ægyptum sunt, *crispis capillis* et voce diversi, (quod discrimen etiam Strabo xv. pag. 1012. b. et Arrianus in Indic. 6. observant) eosque Indis iis, qui ad superiora Indi fluvii habitabant, assignatos iisque fere habitu armisque similes ait. In tributo ferendo cum Paricaniis censentur Austrum versus habitantibus, quos diversos esse ab aliis mox memorandis credere licet. (vid. iii. 94.) Æthiopes Homeri, οἳ διχθὰ δεδαίαται, perperam ad hos Æthiopes referuntur, nisi obscuram omnino famam Homerum habuisse dicamus.

Sectio III.

Sagartii, Sarangæ, Thamanæi, Utii, Myci, Planities, quam Aces perfluit.

Post Pactyas Herodotus iii. 93. memorat *Sagartios, Saranges, Thamanæos, Utios et Mycos,* quos una cum iis, qui mare rubrum accolunt, et cum *Anaspastis* (relegatos vertunt) *tributum contribuisse* narrat. Ad geographicum adeo ordinem hic locus non facit.

* iii. 92. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν.

† Τὸ Αἰγλῶν et Ἀρείων facile potuit permutari.

SAGARTII —

Ad Caspium mare diserte a Stephano Byzantino locantur. Inter *Persas pecuarios* seu *Nomadas* referuntur libr. i. 125. et vii. 85; eos appellat *gentem sermone Persicam, cultu* tamen inter Persicum et Pactyicum.* Narrat quoque eorum equitatum nullis armis instructum, præterquam pugione et reste, qua attrahunt hostem adversum et jugulant. Apud Ptolemæum collocantur ad Zagrum, qui mons Mediæ est, ab oriente; inde protenditur Choromithrene usque ad Parthiam.†

SARANGÆ —

Post Sagartios numerati iii. 93. et vii. 67. inter Caspios et Pactyes, ubi indumenta versicoloria, caligasque usque ad genua, arcus lanceasque Medicas gestasse narrantur, iii. 117. cum Chorasmis, Hyrcanis, Parthis et proximo loco cum Thamanæis memorantur, ut adeo ab Oriente maris Caspii eos habitasse manifestum sit. In codd. sunt *Σαράγγαι, Σαραγγεῖς, Σαραγγαῖοι.* V. Valcken. ad l. l., qui acute conjicit, demta littera Σ manere *'Αράγγαι*; hi autem esse possunt *Δράγγαι,* nota gens in his oris.‡

THAMANÆI —

Cum Sarangensibus memorati, ut modo vidimus iii. 117. Iidem in codd. *Θαμάνιοι* et *Θωμάνιοι* scribuntur v. Jacob. Gronov. et Valcken. ad e. l., qui suspicabatur Carmanios in iis latere.

Quærendi et hi ad orientem maris Caspii.

UTII ET MYCI.

De his nihil aliud tenemus, quam quæ binis locis, iii. 93. et vii. 68. de iis legimus. *In viciniis superiorum populorum, adeoque ab Oriente maris Caspii* eos vixisse necesse est. Diversos ab iis esse Uxios, Susianis finitimos, manifestum est. Altero loco, vii. 68. eodem, quo Pactyes, modo armati esse traduntur et cum Paricaniis junguntur. Apud Stephanum Byzant. Mycorum nomen legitur ex Hecatæo.§

* *cultu*, ita verti solet. In Gr. est σκευὴ, quæ in Herodoteis locis est *armatura. G.*

† Ptolemæi quidem auctoritas nulla est, quippe recentioris scriptoris. In Media tamen aquilonia (etsi Herodoti ætate nondum Mediæ accensebatur) eos habitasse non improbabile est. *G.*

‡ Hoc male; nam fuere inter gentes, qui ex Ace fl. aquas impertitas haberent: v. paullo post.

§ Μυκοὶ, ἔθνος—περὶ οὗ Ἑκαταῖος ἐν Ἀσίᾳ· ἐκ Μυκῶν εἰς Ἀράξην ποταμόν.—Corrupte olim erat Ἀραξηνόν ποτε.—"Ex hoc autem loco sedes constituendæ erant *ad Araxem,*" h. e. *ad Iaxartem. G.*

PLANITIES, QUAM ACES PERFLUIT.

Herodotus auditu acceperat esse in Asia planitiem* undique cinctam monte; esse tamen in monte quinque convalles juga intercidentes. Confinia tenent *Chorasmii, Hyrcani, Parthi, Saranges et Thamanæi.* Tractus ipse aliquando Chorasmiorum erat, mox venit sub ditionem regis Persarum. Ex ipso monte (sed, ut apparet, in interiore convallium parte) ingens amnis profluit, qui quondam per fauces istas ductus gentibus illis ad irrigandos agros distribui solebat. At ubi Persæ ea loca occupaverant, novum quæstus genus ex illo flumine quæsiverunt. Obductis et obstructis faucibus, quibus aqua per intervalla montium exitum habebat, ea continebatur intra montes et in pelagus excrescebat, nec distribuebatur vicinis populis, nisi a rege concessa potestate, pecunia magna ab iis, qui aqua indigerent, exacta. Scribitur Ἄκης et Ἄκις fluvius: de quo jam egit Clar. Breiger in difficil. Asiæ Herod. pag. clxv. sqq., ubi acute suspicatur, haud alium esse Acen, quam qui *Ochus* est in mappis geographicis.† Locum in *terris ad Orientem Persidis* esse, vix dubitare licet; *Chorasmii* etiam, quos ad medium Oxi cursum habitasse convenit, et *Parthi* hic suas sedes habuere. Memorantur quoque hi duo cum *Sogdiis* et *Ariis*, iii. 93.

SECTIO IV.

Gandarii, Dadicæ, Sattagydæ, Aparytæ.

Cum Parthis, Chorasmiis et Sogdiis memorantur *Gandarii* et *Dadicæ*, vii. 66. quibus seorsum a ceteris præerat suus dux, uti Sogdiis suus alius, et Parthis Chorasmiisque tertius alius. Omnes eadem, qua Bactrii, armatura utebantur. Iidem omnes in unum conjuncti Dario tributum pendebant CLXX talenta. *Ad orientales plagas ultra Sogdianam versus Indi fontes et superiorem amnis cursum* eos spectare credo. Ptolemæus‡ *Gandarios* collocat inter Indum, Suastum fl. ab occidente, et a septentrione Imaum montem. Stephan. Byzant. eos memorat inter Indos.§ Et apud Strabonem est Gandaris et

* iii. 117. Haud dubie vera emendatio est ἐν οὔροισι, non ἐν οὔρεσιν.

† Hoc tamen minus recte factum est. Non *Ochum*, sed *Oxum* sub Acis nomine latere dicendum est, et *ad* hunc *Oxum* habitarunt a meridie *Pactyes*, *Sarangæ*, *Thamanæi*, ut supra dictum est. *G.*

‡ vii. 1. pag. 171.

§ Γάνδαραι· Ἰνδῶν ἔθνος. Ἑκαταῖος Ἀσίᾳ. λέγονται καὶ Γανδάριοι παρ' αὐτῷ (forte Herodotum voluit dicere καὶ Γανδαρικὴ ἡ χώρα). *Gandarii* confusi a viris doctis cum *Gandaridis* passim v. c. a Wesseling. ad v. 44 notantur, p. 300. Apud eundem Stephan. Ῥῶν est πόλις τῆς Ἰνδικῆς Σκυθίας.

Gandaritis (Strabo xv. p. 697 et 699) et in plagis occidentalibus Indi fluvii ponitur.*

Dadicæ etiam Stephano Byzantino memorati: Δαδῖκαι ἔθνος Περσικόν. Ἡρόδοτος ἑβδόμῳ; verum ex Herodoto solo. Datichæ vel Dætichæ ad Gangis fontes apud Ptolemæum l. cit. p. 171. vix potuere innotescere Persis.

De *Sattagydis* et *Aparytis*, præter locum laudatum vii. 66. et iii. 91. nulla alibi occurrit mentio.

Sectio V.

Paricanii, Orthocorybantii, Caspii, Pausicæ, Pantimathi, Daritæ.

Est nobis nunc ab orientalibus plagis magis magisque *versus occidentem* procedendum.†

Paricanii et *Orthocorybantii* utique in *finibus Mediæ* habitarunt, cui fuerunt assignati, in tributis pendendis, iii. 92. De his quidem nihil præterea constat; at *Paricanii* in his locis siti diversi sunt *ab aliis*, qui mox Æthiopibus accensentur, c. 94.‡ Priores illi *cum Utiis et Mycis* memorantur, eodem quo Pactyes, modo armati, vii. 68. Et eorum equitatus commemoratur *cum Caspiis*, c. 86. uterque eodem modo instructus.

CASPII.

Ut modo dictum est, juncti reperiuntur *cum Paricaniis*, vii. 86. *Utiis et Mycis*, c. 68. At libr. iii. 92. *post Paricanios et Orthocorybantios* in Satrapia decima memorati. Succedit Satrapia undecima, in qua sunt *Caspii* et *Pausicæ* et *Pantimathi* et *Daritæ* simul tributa conferentes, sequuntur *Bactriani*. Iterum memorantur vii. 67. *post Parthos Chorasmios, Sogdos, Gandarios et Dadicas*; eosque sequuntur *Sarangæ, Pactyes, Utii, Myci, Paricanii.* Ibidem Sisyrnis, certo indumenti genere induti, arcus et acinaces ex arundine gestare dicuntur. *A meridie Caspii maris* quærendas esse sedes

* Ad horum auctoritatem nihil constitui potest, quod ex Herodoto dijudicandum erat. Cum lib. vii. 66. *Sogdis* accensentur, una cum *Sattagydis* et *Aparytis*: necesse est eos habitasse ad *superiora loca Iaxartis* et *Oxi*. *G.*

† Immo vero qui sequuntur populi ab oriente maris Caspii in terris borealibus sunt quærendi. *G.*

‡ Hoc recte; at cetera male. Locus iii. 92. de dispertitione populorum ad tributa pendenda agit; at vii. 68. *Paricanii* cum *Utiis* et *Mycis* militiam partiuntur: itaque sedes communes habuere a meridie Iaxartis, in medio fere cursu usque ad mare Aral. *G.*

verisimile fit; saltem Caspiorum nomen eo ducit. Atque eo loco Caspios memorat Ptolemæus:* *habitant ad occasum Mediæ versus Armeniam Caspii; iis subjacet Margiana ad totum latus Assyriæ.* Scholiastes Apollon. iii. 858. ait, ad mare Caspium adjacere Caspios, confines Persis. cf. i. 202. occurrit ἡ Κασπίων θάλασσα.†

PAUSICÆ AUT POTIUS PÆSICÆ.

Pæsicæ, iii. 92. nomen verum est, quod jam Vossius docuit ad Melam, iii. 5; (in Ptolemæo sunt Πασικαὶ, Πασκαὶ) qui et censet *Aspasiacas* apud Polybium et apud Strabon. esse legendos.

Fuisse eos *inter Oxum et Iaxartem*, inter omnes convenire, ait idem Vossius. Apud Ptolemæum in tabula Sogdiana memorantur. *Pantimathorum* prorsus nulla alia mentio occurrit.

DARITÆ.

Uno tantum loco (iii. 92.) cum adhuc memoratis occurrunt. *Daristane* urbs Persica, et *Daritæ* gens a Stephano Byzant. notantur. Apud Plinium, vi. 25, 23. *Daritis* regio in Ariana memoratur; ejusdem cum *Ariana* longitudinem $\overline{XIX}$ L—, latitudinem dimidio minorem, quam Indiæ (qualis tum innotuerat). Apud Ptolemæum ad occidentem Parthiæ supra Persidem notata visitur.‡

Sectio VI.

Matieni, Saspires, Alarodii.§

Matieni et Saspires et Alarodii contribuebant Dario conscripti in unam Satrapiam, iii. 94.

* vii. 1. κατέχουσι δὲ τῆς Μηδείας τὰ μὲν παρὰ τὴν Ἀρμηνίαν Κάσπιοι· οἷς ὑπόκειται Μαργιάνα παρ᾽ ὅλην τὴν πλευρὰν τῆς Ἀσσυρίας.

† At nec Ptolemæi nec ceterorum auctoritas ulla in his est. Si repūtes populorum sedes, cum quibus *Caspii* junctim nominantur, necesse est eos habitasse inter mare Aral et littus maris Caspii Euroaquilonium, in littore meridionali Iaxartis in inferiore decursu. Nam Iaxartes *(Syr-Darja)* olim, quod notum est, ut et ipse Oxus seu Araxes, trajecto mari Aral in mare Caspium se exonerabat. Serioribus temporibus Caspii in borealibus locis Caspii maris versus Occidentem progressi sunt in loca, quæ Sarmatæ insederant, et in sæculo extremo ante et primo post C. N. reliquerant, dum, versus Tanain et hinc in Europam orientalem tendentes, sedes antiquas vacuefecerunt, ut in eas finitimi populi succederent, quo prolusum est magnæ barbarorum migrationi. *G.*

‡ Pausicæ et Daritæ, quandoquidem cum Caspiis et ceteris ab Herodoto memorantur, finitimi fuere Caspiis a meridie. *G.*

§ Nunc tandem versus Occidentem ducit nos populorum situs. *G.*

Matienorum sedem sic delineavit, v. 49. *Post Cilices Persis parentes sunt Armenii, quorum latus claudunt Matieni; finitima his Cissia, in qua Susa, urbs, sunt ad Choaspen fluvium.* Et caput 52. in stathmis exponendis: *Ex Armenia in Matienam* tendenti stathmi sunt quatuor, unde in regionem Cissiam transeunti sunt undecim stathmi, parasangæ vero* CXLII *et dimidium ad Choaspen. In Armenia quatuor magni amnes sunt trajiciendi, quorum primus Tigris, ceteri ex Matienis, in quibus Gyndes est.*† Porro i. 72. *Halys,* qui Medicum ac Lydium imperium disterminabat, *ex Armenio monte fluit per Cilicas, primo Matienos habet ad dextram et Phryges ad lævam.*‡

Tandemque i. 202. *Araxes fluvius a Matienis quidem, unde et Gyndes fluit, sed per* XL. *ora erumpens,*§ *quæ omnia, uno excepto, in paludes eluviesque evolvuntur; ubi feruntur homines habitare, qui crudis victitent piscibus, et pro vestibus utantur phocarum pellibus; unum illud ostium perpurum et solidum fluit in Mare Caspium.*

De Araxe flu. docte disputavit *Breiger* in comment. *de difficilioribus* Asiæ Herodoteæ p. 58 seqq., unde patet, Araxen hunc diversum esse ab aliis hujus nominis fluviis ab Herodoto memoratis; hunc Araxen esse Armeniæ fluvium, qui in mare Caspium exit, mutata, post Herodotum, terrarum et ipsius fluminis natura. In Xerxis exercitu *Matieni cum Ligybus, Mariandynis, et Syris Paphlagonibus* communem armaturam habebant et eundem *cum Paphlagonibus* ducem, vii. 72.

Matienos vel Matianos *inter Armeniam et Mediam* ab Aquilone et Cissiam ab austro sitos fuisse, satis constat. || A Ptolemæo hi Matieni ignorantur; qui Matienos alios ad Rha fl. collocat, v. 9. pag. 131.

SASPIRES.

Sedes habent ita definitas apud Herodotum, ut *inter Colchidem*

* Apud Isidorum Char. p. 6. post Mediam superiorem. — Media Matiana per LVIII schœnos; in qua vici X, urbes V, Raga et Charax schœn. VII, quarum Raga omnium maxima in Media Charax sita est.

† Hæc quomodo cum nostris mappis geographicis comparari possint, non video.— "Immo vero possunt constitui, si recte eas et accurate inspexeris." *G.*

‡ sub monte, qui dicitur Caspius, a quo Caspiæ portæ.

§ στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσεράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἕλεά τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῖ. ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίων θάλασσαν.

|| v. c. laudantur a Vossio ad Melam i. 2, 52. inprimis Strabo pluribus locis, qui summam regionis fertilitatem celebrat.

et Mediam interjecti sint, i. 104. *E Colchis vero non ita longo itinere perveniri potest in Mediam: sed una duntaxat natio interjecta est, Saspires: quos ubi transieris, continuo occurrit Media. Et in descriptione Asiæ* iv. 37*: super Persas ad ventum Aquilonem habitant Medi, super Medos Saspires, super Saspires Colchi, ad septentrionale pertinentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes a mari ad mare incolunt.**

Iterum jungit *Medos, Sapires et Colchos,* c. 40. Et libro i. in cap. 110. *tractu ad Saspires* (adeoque versus Pontum Euxinum) *vergente Media valde montosa est et silvosa.* A Dario constitutis Satrapiis contribuebant *cum Matienis et Alarodiis,* iii. 24. ducenta talenta. Cum his erant armati more Colchorum, vii. 79.

Saspirum nomen etiam editur *Sapires:* de quo egit Wesseling. ad Herod. i. 110. 25. Σάπειρας memorat Apollon. Rhod. Argon. ii. 397.† et Orphic. 753.‡ ex iis Stephan. Byzant. qui serius *Sabires* dictos notat.

De Alarodiis nihil est, quod addi possit post illa: eos *cum Saspiribus et Matienis conjunctos* tributum pendisse, iii. 94. et vii. 79: eos *cum Saspiribus* Colchica armatura usos esse.§

Adjiciam sub finem nomen urbis et amnis *Is,* cujus mentio facta, i. 179. *Is octo dierum iter a Babylone ad fluvium ejusdem nominis, qui se devolvit in flumen Euphratem, qui multum habet asphaltis: quod bitumen inde ad Babylonem ædificandam fuit petitum.*

Dubitari vix potest, esse urbem adhuc *Hit* appellatam, ad quam fontes bituminis etiamnum peregrinatoribus miraculo fuere. Nihil iis, quæ a Büschingio et nuper a Breigero c. iii. allata sunt, addi a me potest.

Sectio VII.

Sauromatæ, Budini, Thyssagetæ, Iyrcæ, Scythæ Exules, Argippæi.

Omnino populos hos Europæ accensuit Herodotus. Cum autem diversorum populorum nomina apposita sint, ut accurate de iis constitui possit; excerpere et ponere placet primo Herodotea, quæ eo

* Habuere Sapires sedes in ea, quæ serius dicta Iberia. *G.*

† Ubi *post Philyres, Macrones, Bechires ad Pontum,* ἑξείης δὲ Σάπειρες ἐπὶ σφίσι ναιετάουσι· Βύζηρες δ' ἐπὶ τοῖσιν ὁμώλακες, ὧν ὕπερ ἤδη Αὐτοὶ Κόλχοι ἔχονται ἀρήϊοι.

‡ Ubi *post Philyras* (qui ad Pontum fuere: Steph. Byzant.) sunt: ἄστεα πυκινὰ Σαπείρων.

§ Tenuere eam, quæ serius dicta Albania, regionem. *G.*

spectant. Ex fabulis Scytharum intelligitur, iv. c. 10. *Agathyrsos, Gelonos et Scythas communem stirpem habuisse*, c. 11. *Regio, quam Scythæ nunc incolunt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorum ; immigrarunt Scythæ Nomades, qui Asiam incolunt, cum a Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso*:—c. 12. *Extant adhuc in Scythia muri Cimmerii, Porthmia Cimmeria, regio Cimmeria, et Bosporus Cimmerius.**—*Inde* c. 17—27. enumerantur *populi inde a Borysthenitarum emporio versus septentrionem*, tum *ad orientem*, tunc c. 47—57. *flumina*, cap. 85. 86. *Ponti Euxini circuitus*, tandem *Scythia inde ab Istro cum Sarmatia*, ibid. c. 99—117.

Nunc ante omnia constituendum est, quid quæstione proposita a nobis adolescentibus postuletur. Scilicet nec tota Scythia est describenda ex Herodoto et cum nostrorum temporum nominibus comparanda. Hoc quoque jam factum est summa cum doctrina ab Illustri Gatterer.†

Quod postulatur, spectat tantum *ad certos tractus, quos Sauromatæ, Budini, Thyssagetæ, Iyrcæ, Scythæ exules et Argippæi incoluerunt.*

Ergo nunc primo loco :

SAUROMATARUM REGIO.

Primo iv. 57. docet Herodotus : *Mæotin paludem*, in quam Tanaïs fertur, *Scythas regios a Sauromatis dirimere.*‡ *Sauromatæ* igitur *ab oriente Mæotidis* sedes suas habuerunt. Hoc idem c. 21. refert,§ et addit : Trans flumen autem *a Mæotide Sarmatas versus septentrionem iter* xv. *dierum tractum incolere vacuum prorsus arboribus tam agrestibus, quam mitibus. Supra hos Budini.*

Docuit Illustr. Gatterer l. c. p. 194., iter quindecim dierum esse tria millia stadiorum, eaque trinis modis ad computum justum redegit ; unde patet, *Sauromatas* sive Sarmatas *partem Gubernii Astracan*, et si maxima mensura utaris, *non ultra fl. Medwediza*, qua in Tanaïn influit, habitasse. De *ortu Sauromatarum* antiquam narrationem habet Herodot. c. 110—117,|| qua Amazones e terra

* Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα, ἔστι δὲ Πορθμήια Κιμμέρια· ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα Κιμμερίη· ἔστι δὲ Βόσπορος, Κιμμέριος καλεόμενος.

† *Synchronistische Universalhistorie* I. B. p. 174 sqq.

‡ Μαιῆτις, ἣ οὐρίζει Σκύθας τε τοὺς Βασιληΐους καὶ Σαυρομάτας.

§ Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι, οὐκέτι Σκυθική, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων, Σαυρομα-τέων ἐστί· οἳ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδὸν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τουτέων δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδῖνοι.

|| Narrationi huic seu traditioni ortum dedisse videtur hoc, quod mulierum in hac gente studia erant virilia ; unde ad Amazones traduxerunt originem Græci in his

sua a Græcis trinis navibus abductæ cæsis custodibus Cremnos ad Mæotidem appulerunt, ubi cum Scythica juventute matrimonio junctæ Tanaïn trajecerunt et Sarmatarum auctores factæ sunt. Sunt ii adeo Scythæ, si recte originem æstimes, sed Amazonum mores et sermonem cum suis permiscuerant. Retinuere mulieres Sarmatarum institutum equitandi, venandi ac præliandi cum viris, vestitæ eodem cum viris habitu.

Primo, quum Tanaïn trajecissent, orientem *versus trium dierum iter vagati erant, trium quoque a Mæotide palude ad Aquilonem, donec eum in locum pervenerunt, quem nunc* insederunt, c. 116. Ex his Sarmatis convenerant reges ad consessum Scytharum ad consultandum super Darii expeditione in Scythas suscepta, iv. 102. 118—120. 136. Fuere etiam eorum auxiliares copiæ cum Scythis, et in se receperant, si Persæ ad Mæotidem et Tanaïn refugerent, eorum profectioni se obstituros esse. Pervenerunt autem Persarum equites usque ad terram Budinorum.

BUDINI.

Supra Sarmatas ab Euroaquilone sedes habebant, iv. 21. *supra hos habitant secundam portionem tenentes, terram colentes totam omni arborum genere spissam.** A Libonoto ergo habebant accolas Sarmatas, ab Euroaquilone locum desertum septem dierum itineris: (ibidem 21. et 123.) ita ut eorum sedes constituendæ esse videantur *in Gubernii Astracan parte versus fl. Jaik seu Ural.* Usque ad hæc deserta Persæ pervenerant, peragratis Sarmatarum et Budinorum terris, ligneo eorum castello, quod unum erat in toto tractu, incenso. Contra quos et ipsi convenere cum aliis iv. 102. 119. 120.

Inter Budinos consederant Græci, *Geloni* dicti cum iisdem permixti, quorum nomine ipsos sæpe Budinos declarari solitos narrat Herodotus.† Adscribam verba: c. 108. 109. *Budini, ingens natio*

locis versati. Probabilior est altera ratio, quæ apud Diodorum et Plinium: *a Medis originem habuisse Sarmatas.* Plin. vi. 7. *Tanaïn amnem colunt Sarmatæ, Medorum, ut ferunt, soboles, et ipsi in multa genera divisi. Primi Sauromatæ* γυναικοκρατούμενοι *Amazonum connubia.* Male *unde* insertum in Plinii edd. Mela i. 19. 137: *Ad Tanaïn—primi Mæotidæ* γυναικοκρατούμενοι *regna Amazonum, fecundos pabulo, ad alia steriles nudosque campos tenent.*

* Ὑπεροικέουσι δὲ τούτεων δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλῃ παντοίῃ.

† Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὸν μέγα καὶ πολλὸν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυῤῥόν. Πόλις δὲ ἐν αὐτοῖς πεπόλισται ξυλίνη· οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός. Τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον, τριήκοντα σταδίων ἐστὶ, ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά· ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί ε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι· καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι·

atque numerosa, vehementer cæsiis oculis ac rufa: quorum urbs nomine Gelonus e materia constructa est; muri ea magnitudo est, ut singula latera tricenorum stadiorum sint; est vero altus et totus ligneus. Ædes quoque cum privatæ, tum sacræ sunt e materia. Nam sunt ibi deorum Græcorum templa Græcanice exstructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Baccho triennalia agunt, et bacchanal exercent: quippe Geloni sunt ab originis vetustate Græci, sed ex emporiis summoti inter Budinos habitaverunt: lingua partim Scythica, partim Græca utentes.—Budini non lingua, non victu utuntur eodem cum Gelonis: nam Budini, utpote indigenæ, tum pastores sunt, tum soli ejus regionis pediculos edunt: at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, et hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore similes: a Græcis autem etiam Budini vocantur Geloni, non recte vocantibus. Horum regio omnis est arboribus omnis generis frequens; et ubi plurimum consita, ibi est lacus ingens et multus et palus, ac circa eam arundo. In eo lacu lutræ capiuntur, et castores, et aliæ feræ oris quadrati, quarum pelles circa renones adsuuntur, et testiculos habent ad uterorum medelam utiles.—Mela i. 19. 140. *Budini Gelonum urbem ligneam habitant;* at Plin. iv. 12. i. 23: *ad Borysthenem* nominat *Gelonos, Thyssagetas, Budinos.*

THYSSAGETÆ.

Sunt de iis duo loca, iv. 22. et 123. *Post solitudinem illam quæ est ad Euroaquilonem Budinorum supra portionem, declinanti magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa et propria, et e venatu victitans. His contigui, in eisdem habitantes locis sunt Iyrcæ.* Et altero loco: *Hæc solitudo a nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: ultra quam Thyssagetæ incolunt, ex quibus quatuor ingentes amnes per Mæotas effluunt in paludem nomine Mæotin: quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanaïs, Syrgis.** Comparavit

εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες· ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν, Σκυθικῇ, τὰ δὲ, Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί. οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ταύτῃ· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα· ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι, Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι· ἡ δὲ χώρη σφέων πᾶσά ἐστι δασέη ἴδῃσι παντοίῃσι· ἐν δὲ τῇ ἴδῃ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλὴ, καὶ ἕλος, καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν. ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἁλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας παραῤῥάπτεται, καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσί εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

* Herod. iv. 22. et 123. Μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ

hæc cum nostris nominibus Ill. Gatterer hunc in modum: *Supra Budinos inde a Samara fluv. usque ad fl. Jaik et inde ad desertum* VII. *dierum iter fuisse; ad cujus fines ab oriente* ultra fl. Jaik *Thyssagetas* incoluisse, usque ad *Iyrkas,* qui vix usque ad Irgis fl. habitare potuere, verum *ad Ilek fl.* vel *ad Uil campestribus insedisse* videntur. Etsi in populis Nomadibus non adeo mirum foret, si usque ad fl. Irgis cognominem fere habitasse putentur. Apud Melam i. 19, 141. memoratis Budinis, *Juxta Thyssagetæ.* Plinius eos bis nominat, primo post *Sauromatas,* vi. 7. tum ad *Borysthenem,* iv. 13. 16.

IYRCÆ.

Quos modo *usque ad Irgis fl.* habitasse vidimus *inde a fl. Jaik seu Ural.* Uno tantum loco memorati: iv. 22: *Thyssagetis contigui in iisdem locis habitantes sunt Iyrcæ, et ipsi e venatione victitantes.* Describitur inde venatio de arbore insidiantium feris. Pro Iyrcis *Turcas* habent vitiose Mela i. 19, 141. et ex eo Plin. vi. 7. *Turcæ usque ad solitudines saltuosis convallibus asperas.*

SCYTHÆ EXULES.

iv. 22. *Super Iyrcas* (*et Thyssagetas puto*) *regionem auroram versus incolunt alii Scythæ, qui cum a regiis Scythis defecissent, in hæc loca venerunt.* Ad *Gubernii Orenburgici partem* hæc spectare in aperto est. *De regiis Scythis,* quorum ditioni se subduxerant Scythæ isti, in aperto sunt omnia ex Herodoto iv. 20. 56. 57. V. Ill. Gatterer pag. 190 sqq. Habitarunt partim in Chersoneso Taurica, partim ab occidente Mæotidis usque ad Tanain.

ARGIPPÆI.

Cum superiores populi loca campestria inhabitarent, (excipit inde a Scythis exulibus iter per *terram lapidosam et asperam,* cujus *magnum spatium* est trajiciendum, donec perveniatur *ad altos montes*) *ad excelsorum montium radicem* habitant *Argippæi:* de quibus mira narrantur iv. 23:* *Ab ipso natali dicuntur esse calvi, mares pariter*

τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ, τοῖσι οὔνομα κεῖται Ἰῦρκαι. — Ἡ δὲ ἐρῆμος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρης, ἐοῦσα πλῆθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσαρες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Τάναϊς, Σύργις.—

* ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι ὁμοίως, καὶ σιμοὶ, καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα· φωνὴν δὲ ἰδίην ἱέντες· ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. Ποντικὸν μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ, ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκέην μάλιστά κῃ· καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν

et feminæ, simis quoque naribus, et ingenti mento; propriam vocem edentes, sed Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes, cui arbori nomen est Ponticum, magnitudo fere eadem, quæ fico, fructus fabæ instar, nucleum habens. Id ubi maturuerit, vestibus excolant, et quod ab eo crassum et nigrum defluit, nomine Aschy, id et lingunt et lacte commixtum potant, ex ipsius quoque crassitudine fæcis massas componunt et edunt. Neque enim multum est eis pecorum, utpote non sunt ibi pascua serio culta. Sub arbore quisque habitat; per hyemem quidem, ubi arborem pileo albo firmoque contexerint; per æstatem vero sine hoc pileo. His nemo mortalium injuriam infert, sacri enim dicuntur esse, nihilque Martiorum armorum possident. Et partim quidem hi sunt, qui finitimorum controversias dirimunt; partim vero quisquis exulans ad eos confugit, is a nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Sedes eorum ad Ufa fl. alii, Illustr. Gatterer *sub montes ultra lacum Aral ad Irgis fl.* constituit.*

Argippæi hi sunt *Arymphæi* apud Melam i. 19. f. *Tum* (post Thyssagetas et Turcas) *continuis rupibus late aspera, et deserta regio ad Arymphæos usque permittitur. His justissimi mores; nemora pro domibus; alimenta baccæ; et feminis et maribus nuda sunt capita. Sacri itaque habentur: adeoque ipsos nemo de tam feris gentibus violat, ut aliis quoque ad eos confugisse pro asylo sit. Ultra surgit mons Rhipæus, ultraque eum jacet ora, quæ spectat Oceanum.* Rhipæos montes adeo Mela ultra hæc loca in sedibus Kirgis hordarum agnoscit. Ex Mela sua habet hausta Plin. vii. 31. s. 14. Illustrat de iis dicta Salmas. ad Solin. p. 147.

γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι· ἀποῤῥέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν· οὔνομα δὲ τῷ ἀποῤῥέοντί ἐστι ἄσχυ. τοῦτο καὶ λείχουσι, καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι καὶ ταύτας σιτέονται, πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσί· ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πίλῳ στεγνῷ λευκῷ· τὸ δὲ θέρος, ἄνευ πίλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων. ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι· οὐδέ τι ἀρήϊον ὅπλον ἐκτέαται· καὶ τοῦτο μὲν, τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες· τοῦτο δὲ, ὃς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέεται, οὔνομα δέ σφί ἐστι Ἀργιππαῖοι.

* Herod. iv. 23. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χῶρον πολλὸν, οἰκέουσι ὑπώρεαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι — φαλακροὶ — "Cum χῶρον πολλὸν intercessisse dicat Herodotus, cum incolis, etsi nomadibus, non omnino vacasse probabile fit. Cum autem Iyrcæ ad fluvium nunc Irgis dictum (a septentrione maris Aral) et Scythæ exules iis ab oriente habitaverint, quos versus orientem excepit terræ saxosæ (χῶρος πολλὸς) *tractus longus*: non improbabile fit, Argippæos (h. e. Calmucos) ad radices montis Imai a septentrione habitasse illa quidem ætate. Ita etiam facile est, septem populos exquirere, per quos iter faciendum erat Scythis aut Græcis. *G.*

Sectio VIII.

Terræ, quas Scythæ, Europæi et Græci ex Emporio Borysthenis aliisque Ponticis Emporiis usque ad Issedones peragrarunt, simulque Massagetæ et Issedones.

Quæ quidem Herodotus de Scythis tradit, alia, inprimis de regiis Scythis, αὐτόπτης, alia auditu accepta tradidit, hæc quidem a Græcis, qui ad Pontum Euxinum emporiis conditis cum Scythis Sarmatis et aliis barbaris commercia colebant, partim barbaris ad eos accedentibus, partim Græcis loca remota usque ad Argippæos permeantibus. Est locus notabilis iv. 24: *Usque ad calvos hos* (*Argippæos*) *magna est locorum et populorum notitia. Nam et Scytharum nonnulli ad hæc loca commeant, et quibus hæc audire haud difficile est, et Græcorum nonnulli ex Borysthenis emporio aliorumque Græcorum emporiis.* Addit porro: *Scythas* (adeoque haud dubie et Græcos) *hæc loca adeuntes septem interpretibus septem linguarum uti:* gentes has *Sauromatas, Budinos, Gelonos, Thyssagetas, Iyrkas, Scythas profugos* et Argippæos* esse, in aprico est ex superioribus.

Borysthenitarum emporium s. *Olbiopolis.* Borysthenes, nunc Dneper, ab ipso Herodoto accurate describitur, iv. 53. *Sub extrema sui cursus Hypanin excipit et in Pontum Euxinum effunditur.* Haud longe ab ejus ostiis fuit urbs Olbia vel Olbiopolis. Proximis inde terris Scythæ aratores degebant, dicti et ipsi Borysthenitæ, iv. 18. Ex his Mela habet sua, ii. 1. Urbs et ipsa *Borysthenes* et *Miletopolis:* Plin. iv. s. 26.—*Flumen Borysthenes lacusque et gens eodem nomine et oppidum a mari recedens* xv *millia pass. Olbiopolis et Miletopolis antiquis nominibus.* Cf. auctor fragmenti Peripli Ponti Euxini p. 8. 9. Fuit nimirum Olbia colonia Milesiorum. Hodie in iis locis *Oczakow* condita satis docet,† locum novæ coloniæ admodum idoneum lectum fuisse. Verum de Olbia satis nota sunt omnia. *Milesiorum coloniæ* magno numero fuere ad Pontum Euxinum, quarum enarrationem dedit vir doctissimus Fried. Eberh. Rambach: *dissert. de Mileto ejusque coloniis;* ubi pag. 56. de Olbia quoque agitur. Cum tot Milesiorum coloniæ in ora Ponti Euxini tam antiquis temporibus essent, primo intelligitur, commerciorum antiquissimorum per septentrionem haud exiguam frequentiam fuisse, ex eaque Græcis, in-

* Potias incolas regionis Petrææ; nam populares suos profugos patrio sermone utentes intelligebant Scythæ sine interprete. *G.*

† Hoc minus bene: hæc enim urbs ad occidentale littus fluminis est condita, Olbia ab oriente: potius in locis circa Cherson serius conditum sita esse potuit. *G.*

primis Ionibus, magnas illas opes partas fuisse, quibus illi gavisi sunt. Secundo ad Scythas ceterosque barbaros multas variasque Græcorum et Græcarum artium religionumque notitias pervenisse, etsi ab exteris ritibus abhorrebant Scythæ, iv. 76. 78 sq. exemplis Anacharsis et Scylis memoratis, qui tamen nihil aliud e Græcis moribus magis probasse videntur, quam Bacchanalia.

Ad *narrationes, quas Herodotus a mercatoribus acceperat*, referendæ sunt sequentes, iv. 25 : *Usque ad Argippæos notitia rerum habetur; at quod supra illos calvos est, nemo pro comperto referre potest, nam montes editi inaccessi præcidunt, et eos nemo transcendit. Isti tamen calvi referunt, quæ apud me fidem non habent, incoli montes a viris capripedibus: quos ubi transieris, esse alios, qui senos menses dormiant; quod ego omnino non admitto. Sed tractum illum, qui ad auroram calvis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille vero superior vergens ad aquilonem ventum non cognoscitur vel ab Issedonibus vel a calvis, nisi quatenus isti ipsi dicunt.*

ISSEDONES.

Jam paulo ante vidimus ex iv. 25. *tractum, qui ab oriente Calvis seu Argippæis est, ab Issedonibus habitari.* Ad terras *a Karakalpakis* habitatas Issedonum sedes jam adscripsit Illustr. Gatterer. *Ad Issedones se venisse* narraverat (c. 13). Aristeas Proconnesius: *supra eos incolere Arimaspos, — supra hos esse grypas, ac supra hos Hyperboreos ad mare pertinentes.* Jam *ab Arimaspis exterminari Issedones; ab his Scythas; ab his vexatos Cimmerios sedes suas reliquisse.* Unde patet, Issedones ante hæc tempora versus austrum *infra Oxum* habitasse.* Mores Issedonum tradidit Herodotus, iv. 26. *Quoties pater alicui decessit, omnes propinqui pecora adducunt; quæ ubi mactaverunt conciderunique carnes, concidunt et mortuum patrem illius, a quo excipiuntur, commixtisque omnibus carnibus convivium exhibent. Caput autem ejus depilatum expurgatumque inaurant, eoque pro re sacrata utuntur, peragentes quotannis magna sacrificia. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci emortuali die. Alioqui et illi dicuntur justi esse, et ipsorum uxores peræque fortes ac viri. Hi et ipsi cognoscuntur.*

Issedones nec Plinius nec Mela memorant; et Ptolemæus *tres* agnoscit *Issedones*, Sericam gentem, Scythicum et populum a mon-

* Hoc ex falsa hypothesi pronunciatum, qua Herodoti *Araxes* pro *Oxo* habetur. Atqui is est seriorum *Iaxartes. G.*

tibus Asmiræis usque ad Casios ad Orthardem fl. vi. 15. f. et cap. 16. pag. 163. 4.

ARIMASPI ET GRYPES.

Herod. iv. 27. *Quod ab his supernum est, ibi aiunt Issedones esse homines unoculos, et grypes auri custodes. Hoc ab eis nacti Scythæ narrant, a Scythis nos ceteri pro vero habuimus, et Scythice eos appellamus Arimaspos, nam* arima *Scythæ unum vocant,* spu *vero oculum.* Ad certum genus vestitus hoc spectasse videtur, quo adversus gelu faciem tuendo unum tantum foramen ad prospectum relictum erat.

Subjicit plura de gelu et nive mirabili illis in terris (cap. 28. et cap. 31.).

HYPERBOREI.

Herod. iv. 32. *De Hyperboreis autem hominibus neque Scythæ quippiam, neque alii ulli hic incolentium memorat, præter Issedones: nec ipsi quidem, ut mihi videtur, dicentes aliquid, dicerent enim et Scythæ de hoc, quemadmodum de unoculis dicunt. Quamquam et ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quin etiam ab Homero in Epigonis, si tamen revera Homerus fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delii memorant.* Subjicit nunc fabulosa illa notissima de virginibus Hyperboreis Delum quotannis missis. De quibus aliquid hic addere necesse non est, cum dudum hæc a viris doctis satis constituta sint: incertum et vagum esse inter Græcos nomen pro terrarum borealium notitia olim nulla, mox exigua, inde aucta.

MASSAGETÆ.

Numerosa et fortissima gens *ab oriente maris Caspii* inde *ab Oxo* (cujus ulteriorem a meridie ripam antiquioribus ætatibus Issedones inhabitarent) *versus septentrionem et orientem* magnam planitiem incolebat. Agit de iis diserte Herod. i. 201., ubi Cyri expeditionem in eos exposuit. Excerpamus ex iis potiora: *Ea gens fertur et magna esse et strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluvium e regione Issedonum sunt etiam, qui eam Scythicam nationem esse dicant.* Agit inde de *Araxe*: quem *Oxum* esse, Persici imperii illo tempore fines, in aperto est.* At interponit Herodotus mox alia de *alio* Araxe Mediæ ad occidentem maris Caspii, quæ turbas fecerunt—204. *Qua parte* (mare Caspium) *vergit ad auroram orien-*

* Non est; sed Araxes est seriorum Iaxartes. *G.*

temque solem, planities excipit prospectu immensæ magnitudinis. Hujus spatiosæ planitiei non minimam partem Massagetæ possident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat. Cyrus trajecto Araxe, provectus diei iter, insidias struit, retro versus amnem cedit; mox pugna facta Persæ victi, Cyrus cæsus, 215. 216. *Massagetæ et amictum gerunt et victum habent Scythico similem. Ex equis præliantur, et pedites; utroque enim genere valent. Sagittarii item sunt atque hastati, sagares e more gestantes: in omnibus auro utentes et ære. Utuntur namque ære in omnibus, quæ ad hastas, ad sagittarum aculeos, ad secures pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant: circa habenas frenaque et phaleras aurum adhibent, ferro atque argento nihil prorsus utentes: nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est.—Moribus his utuntur: singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ; siquidem vir Massageta, quoties cupidine capitur mulieris, suspensa pro plaustro pharetra, sine metu concumbit. Terminus ætatis eis nullus propositus est: sed ubi quis admodum senuit, convenientes propinqui omnes eum immolant, et cum eo aliquot pecora; quas carnes, ubi coxerunt, epulantur, et hæc quidem apud eos beatissima putantur. Languore et morbo extinctum non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quod ad immolationem non pervenerit. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abunde Araxes fluvius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis unum solem venerantur, cui equos immolant. Lex autem hæc sacrificii; deorum pernicissimo e mortalibus omnibus pernicissimum mactant.*

A Mela Massagetæ jam *super Caspium sinum* habitantes eduntur, i. 2. 47. Plinius inter Scytharum populos ultra Sogdianos habitantes *Massagetas* nude nominat, vi. 17. 19. Apud Ptolemæum et ad Oxum et ad Iaxartem memorantur pag. 157. 161.

* * * * * * *

Constitueram adhuc mappa geographica ad Herodoti mentem elaborata populos hos Asiæ memoratos delineare; at vidi hoc vires superare juveniles meas. Mensuras quoque in nonnullis suppeditatas ab Herodoto computavi: nec tamen ad liquidum aliquid perduci posse vidi, inprimis in descriptione Asiæ ab Herodoto facta et

in computo tributorum a Dario constitutorum. Exibat numerus 1,908,969 millia passuum. In Guissefeld tamen sunt tantum 672,000.

Talentorum summa est omnino 9880 talentorum Euboicorum seu 7600 Babylonicorum. Confici quoque posse videbam hoc: pro milliario Romano quadrato pendebant in Asia minori florenos 146, in Phœnicia 340 florenos; at Borussi pro milliario quadrato Romano pendunt 377 florenos.

Verum hæc omnia desiderant doctrinam accuratiorem, quam qua instructus eram.

INDEX GEOGRAPHICUS.

JO. FRID. HENNICKE

GOTTINGENSIS

SEMINARII REGII PHILOLOGICI SODALIS

COMMENTATIO

DE

GEOGRAPHIA AFRICÆ HERODOTEA

IN CONCERTATIONE

CIVIUM

ACADEMIÆ GEORGIÆ AUGUSTÆ

IV. JUNII CIↃIↃCCLXXXVIII.

PRÆMIO A REGE M. BRITANNIÆ AUG.

CONSTITUTO

A PHILOSOPHORUM ORDINE

ORNATA.

Age, si ventum fuerit: Non renuntiabo.

GEOGRAPHIA AFRICÆ HERODOTEA,

h. e. notitia Africæ geographica ex Herodoto constituta; ita ut populi ac regiones ab eo commemoratæ probabiliter geographico more finiantur ac describantur; adjunctis ex aliis scriptoribus non nisi iis, quæ ad illustrationem facere possunt; Ægypti summatim tantum ratione habita.

Ita quidem quæstio proposita. Cujus summa de gravitate et utilitate quæ dicenda essent, omissis, commentationis nostræ rationem paucis exponere juvat. Ad rectam quidem Herodoti interpretationem omnia fere redeunt. Occurrunt sane multa loca, quæ egregie quidem Herodoto fuisse cognita videntur, nec vero diligenter satis descripta sunt. Quare luce omnino perspicua carerent, nisi aliunde petitam affundere possemus. Reperiuntur vero et alia parum auctori nostro cognita ac perspecta, quorum nullam omnino habere rationem prudentius esset, nisi illius abhinc ætate diligenti recentiorum peregrinantium opera melius jam essent comperta nobisque illustrata. Quocirca sæpius factum, ut, quæ aut uno verbo ab auctore monita, aut confuse admodum tradita, haud expedienda nec geographica ratione constituenda viderentur, alma luce a nostris admota aliquam perspicuitatem nanciscerentur.

Ad geographicam vero Africæ cognitionem, quemadmodum illam quidem non nisi soli Herodoto compertam jam tractavimus, *cum non minus incolarum indolem, mores et instituta, soli naturam aërisque temperiem, quam singulorum populorum ac regionum enarrationem ac descriptionem referendam judicaremus:* illa plurimum quidem negligi aliis solita, haud minori diligentia anquirere et excutere conati sumus, observationibusque, quas laudandæ recentiorum sollertiæ acceptas ferimus, quantum illud quidem exiguus virium modulus permitteret, et illustrare et firmare.

Quamquam, cum omnem Africæ faciem ac naturam pluribus in rebus longo ab Herodoto temporum decursu prorsus immutatam statuere debeamus, prudenter fuit advertendum, ut alienas ne obtruderemus Herodoto opiniones.

Quocirca *Sectione I.* eis, quæ de Africæ Herodoto cognitæ *ambitu, extensione, limitibus* ac *facie omnino spectata,* monenda viderentur, præmissis, rerum ordinem ac distributionem ita instituimus, ut

altera Sectione Septentrionalis Africæ oram maritimam ab Herculis Columnis ad Ægyptum usque porrectam:
tertia ...... Septentr. Africæ partem mediam ab Atlantico mari ad Ægypti Heptanomidem :
quarta ...... Septentr. Africæ partem superiorem juxta Senegam et Nigrum fl. cultam :
quinta ...... Ægyptum :
sexta ...... Ichthyophagorum terram :
septima ...... Æthiopiam supra Ægyptum :
octava ...... Incertæ sedis populum :

describeremus, additis justo loco, quæ ad incolarum ipsiusque terræ, quam incolunt, naturam et indolem bene cognoscendam facere possint.

SECTIO I.

QUÆDAM DE AFRICA OMNINO DISPUTANTUR.

§ I.

Africa, Λιβύη, quænam Herodoto sit.

Reliquorum omnium, qui de Africæ et Asiæ confiniis disceptarunt, opinionibus omissis, nullam nisi Herodoti cum Strabonis comparatam respiciamus. Africam, quæ Græcis Λιβύη, parum naturæ convenienter vel ipso Nilo, vel montium jugis, quæ juxta ejus cursum ab superiori parte ad ejus exitum, ab utroque latere, porriguntur, ab Asia disterminari statuerunt, alteram Ægypti partem Africæ, alteram Asiæ adscribentes. Qua quidem ratione nec Æthiopiæ partem, Nilo ab ortu positam, Asiæ adscribere non potuerunt.*

Quam disterminandi rationem minus opportunam, cum inter antiquos jam essent, qui judicarent: naturæ egregie consentaneum, Sinum Arabicum parvumque isthmum, quo Africa jungitur Asiæ, ultimum Africæ terminum orientalem constituerunt.†

Quem Africæ ab Asia dispescendi modum sequioribus probatum et nos secuti sumus. Quare regionibus Nilo ab oriente cultis ei adscriptis omnem comprehendimus *Africæ* nomine peninsulam.

§ II.

Africa oceano cincta, exigua parte, qua Asiæ jungitur, excepta.

Africam oceano circumdari, exiguum isthmum inter Sinum Arab. et Mare Internum interpositum si excipiamus, Herodoto jam fuit cognitum. Phœnicibus enim, qui insigni rei navalis cognitione gauderent, ab Necone Ægypti rege (circa ante Christ. 610) id demandatum erat munus, ut omnem Africæ oram explorarent. Qui regis auctoritati egregie satisfacientes, e Sinu Arab. profecti omnem Africam circumnavigarunt tertio anno in Ægyptum reduces. Minori haud dubie temporis spatio illi quidem perfecissent ejus circumvectionem, nisi ipsius anni, quo expeditionem susceperant, autumnali tempore in austrinam Africæ oram egressi semente facta messem exspectare voluissent, ut eorum, quæ longinquo opus viderentur itineri, inopia ne premerentur.

* Herod. ii. 17. iv. 41. Strab. i. 192. C.

† Strab. i. 61. A. l. 35.

Nec vero fictam esse de Africa circumnavigata narrationem, ea ipsa firmatur re, cui aliquam tribuere fidem Herodotus dubitavit. Qui enim Africam circumvecti erant, medio die ab septentrionali parte oppositum sibi fuisse solem, narrabant.—Sed, quænam inde ad Phœnicum relationes firmandas peti possint, parum commemorare refert. Nec magis, quidnam alios audax Phœnicum exemplum imitaturos impedierit, quin felix expeditioni eventus responderet, exponendum.*

§ III.

Summa Africæ extensio, ejusque partes ad austrum remotissimæ Herodoto cognitæ.

Cum omnem Phœnices circumvecti sint Africam; cum in orientali Africæ australis parte plurimum commorati fuerint tempus; cum et alii deinceps ab Ægypto occidentem versus profecti illam circumnavigare tentaverint; animum subire debet miratio, quomodo tandem factum sit, ut tam exigua ac tenui et orientalis et occidentalis oræ maritimæ cognitione instructi simus. Quid? quod nec uno tantum loco longius commorati Phœnices judicandi sunt, qui tertio demum anno Ægyptum appulsi perhibeantur.

Sed, quænam illæ quidem sint causæ nobis haud scrutantibus, illud recte pronuntiari videtur, nec in orientali, nec magis in occidentali littore *ultra lineam æquinoctialem* quidquam Herodoto accuratius fuisse cognitum. Æthiopum enim Macrobiorum sedes ab Sinus Arab. faucibus, ab utraque *Bab el Mandeb* parte apertis, longius ad austrinas partes in ora maritima, quam variis signatam nominibus jam vocant *Adel, Aschan,* et *Sangebar,* protrahuntur. Sed, quamquam illos quidem, ex nostra nimirum ratione, ultra lineam æquinoctialem longissime ad australem plagam pertinuisse Herodotus sibi finxerit, nec tamen quidquam de ultimis eorum limitibus ad austrum ponendis statuere licet.

Quæ autem ad occidentalem oram referuntur, non nisi ad fluvium, *Senega* nobis appellatum, Herodoto innotuisse videntur. Quæ enim de populo quodam austrinum Africæ occidentalis locum remotissimum colente traduntur, quem Sataspes a Xerxe ad Africam circumnavigandam missus adiisse proditur, nimis ambigua sunt et fluctuant, quam geographico more constituere ut liceret.†

Quod si interioris Africæ partes austrinas spectemus, quarum scri-

* Herod. iv. 42. 43. † Herod. iv. 43.

ptori nostro aliquam, etsi illam quidem admodum obscuram ac vagam, fuisse cognitionem dicendum, nec tamen *ultra Nigrum* fluvium, quem nomine haud prodito obscure innuit, nec *ad ipsos Lunæ montes*, Nili fontium auctores, a *long*. 41°. ad 46°. et sub *latit*. 6°. et 5°. porrectos, illas fuisse detectas, plura vestigia produnt.

§ IV.

Africa Herodoti nostræ comparata.

Jam vero facilius ut perspiciatur, quænam Africæ partes auctori nostro fuerint notæ, hodiernis signatas nominibus geographico ordine ita distribuamus:

I. *Septentrionalis Africæ pars inferior*, cui adscribunt
  1. Regna *Fes*, *Marocco*, *Sus*, provinciasque Atlanti ab austro subjectas, *Seschelmesa* nimirum et *Tafilet*, forte et *Darah*:
  2. *Alschiriensium* *
  3. *Tunetanorum*
  4. *Tripolitanorum* ditionem cum provinciis austrinis montosis et ultra montes positis, quæ *Beled-ul-scherid*, terram ab ingenti palmarum vi ita vocatam, constituunt:
  5. *Barca*, regnum.

II. *Septentr. Africæ pars media*, qua
  1. Terræ ejus, quam *Sahra* dicunt, quidam tractus inculti, *Guargala*, *Fessan*, *Wadan*, *Lemta*, *Berdoa*, *Sala*, *Auschila*, nobis appellati.
  2. *Ægyptus.*

III. *Septentr. Africæ pars superior*, comprehendens
  1. *Senegambiæ* oram maritimam:
  2. *Nigritiæ* partem septentrionalem et orientalem:
  3. *Nubiam* omnem:
  4. *Habessiniam* cum sinus Arab. littore:
  5. *Adel*, regionem littoralem Arabiæ superioris parti, quam *Jemen* vocant, adversam.

IV. *Australis Africæ*
  1. *Ora occidentalis ad austrum remotissima.*
  2. Tractus quidam Oceano Indico appositi, *Aschan* et, aliqua saltem ex parte, *Sangebar*.

His subjiciamus nonnulla, quæ maria Africam ambientia, montes ac fluvios insigniores spectant.

* Nomina ex nostra pronuntiandi ratione scripta sunt.

Maria.

Quamquam ab omni parte, exiguo isthmo excepto, quem ab hodierna urbe *Sues* denominaverunt, circumflui Africam Oceano Herodoto esset compertum, nec tamen diversas ejus partes diversis distinxit nominibus, nisi a plaga, quam spectant, petitis. Quæ magis apparebunt ex ipsa marium denominatione Herodoto usurpata.

Mare ab occasu Africam alluens, Atlanticum et *Æthiopicum* nobis appellatum, Herodoto ἡ Ἀτλαντὶς (i. 202.), et opportunitate de Africæ circumvectione dicendi injecta, ἡ πρὸς μεσημβρίην θάλασσα vocatur. iv. 43.

Mare internum quod et *mediterraneum* dicimus, quia ab septentrione prætenditur Africæ, ἡ βορηΐη θάλασσα, vel simpliciter, ἡ θάλασσα vocatur, aliorum marium ratione habita.* Ejus autem pars, quæ

Ægyptum alluit, peculiari nomine *Ægyptium mare*, τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος, venit.†

Mare Indicum, variis distinguitur nominibus ab ejus indole partim, partim aliunde, nescio quo, petitis. Modo enim ἡ Εὐρέη θάλασσα,‡ et ἡ Νοτίη,§ modo ἡ Ἐρύθρη θάλασσα prædicatur.||

Hujus autem maris pars est

Sinus Arabicus, ὁ Ἀράβιος κόλπος,¶ qui, quemadmodum ex locis laudatis optime intelligitur, et ἡ Ἐρύθρη θάλασσα, *Mare Erythræum*, promiscue nuncupatur.**

Montes.

Cum ex accurata montium, quibus terra aliqua munita est, cognitione, qualis sit ejus natura atque indoles, judicium egregie formare liceat: lætemur sane, majori sollertia ac diligentia, quam ab Herodoto exspectare liceret, de Africæ montibus nos edoceri.

Ab occidentali enim peninsulæ latere *Atlas* ponitur, ὁ Ἄτλας, omnium, quibus illa tenetur, montium altissimus, nebulis perpetuis verticem tectus, ita ut ne accolæ quidem unquam prospexisse eum ferantur.††

Varii inde procurrunt rami, quorum *unus* æquali fere intervallo septentrionali oræ prætenditur, monte quodam, qui Ptolemæo *Cata-*

* ii. 11. 158. 159. i. 1. iv. 40. 41. † ii. 113. ‡ ii. 11.
§ ii. 158 et 11. iv. 37. 42. 44.
|| ii. 11. 102. 158. 159. iv. 37. 39. 40. 42. 44. i. 202.
¶ iv. 42, 3. cf. 39. et ii. 158, 9. et ii. 102.
** ii. 8. cf. iv. 41. et ii. 158. †† iv. 184.

bathmus magnus, nobis autem *Meyes* dicitur, sub *long.* 43°. 30′ et *latit.* 32°. in mare internum desinens.*

Alter priori ad austrum paullo remotior linea fere parallela ab Atlante Heptanomidem versus porrigitur.†

Montes Africæ orientales non nisi, qui ab utroque Nili latere extolluntur, nec illi quidem ultra Ægypti et Æthiopiæ confinia Herodoto cogniti, alter *Libycus,* alter *Arabicus* appellatus: τὸ τῆς Ἀραβίης ὄρος· τὸ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος.‡

De quibus singulis suo loco sollertius monitum.

Fluvii.

Minoribus, qui Africam irrigant, fluviis omissis, quorum mentionem et justo loco factam reperies, *Nilus* commemorandus hic venit omnium ditissimus, et *Niger,* quamquam is non nisi obscurius, nec nomine prodito, innuitur.

Aeris temperies ac soli natura

qualis Africæ tribuatur, omnino hic disceptari nequit. Quare, quæ eo referenda sunt, opportunis locis subjecimus.

Populi

quatuor omnino sunt Africæ: duo indigenæ, *Libyes,* ad septentrionem: *Æthiopes,* ad austrum: duo autem advenæ, *Phœnices* et *Græci.*§

SECTIO II.

Septentrionalis Africæ ora maritima ab Herculis Columnis ad Ægyptum porrecta.

Libyes, οἱ Λίβυες, in plures exiguos populos, diverso vivendi modo utentes, sejuncti omnem hunc tractum secura libertate diu tenuerunt. Phœnicibus autem remotissima loca petentibus opus erant emporia ad longinqua itinera opportune sita, quibus et merces deponerent et

* Hæc quidem non nisi obscurius innuit Herodotus, Libyam belluosam montibus silvisque a sabulosa disterminatam perhibens.

† Herodoto dicuntur colles salini, de quibus alio loco.

‡ ii. 8. § iv. 197.

calamitate aliqua afflicti reficerentur. Hinc factum, ut inter plura alia et eum sibi vindicarent locum, quo Carthaginem postea exstruxerunt, ad navium refugium ac tutamen egregie comparatam. Qua Phœnicum colonia indigenæ, gravissima barbarie oppressi, ad aliquam humanitatem sanioremque vivendi morem tandem perducti sunt.

Quare Libyes Carthagini vicini, forte et ipsis Carthaginiensibus mutuorum conjugiorum vinculis commixti, nomadicæ vitæ relictæ et agri colendi utilitatem et fixarum sedium opportunitatem prætulerunt.

Ab hoc inde tempore factum, ut abhinc ad columnas Herculis colentes *Libyum Aroterum* h. e. agros colentium, a Tritonide Pal. Ægyptum versus palantes, *Libyum Nomadum* denominatione distinguerentur.

Quamvis enim Theræorum colonia, terram Syrti majori ab ortu positam colente, Libyes hic agitantes ad saniorem vitæ rationem tandem perductos esse suspiceris: nec tamen de eorum cultu quidquam Herodoto proditum reperitur.

Quocirca Libyes, bifariam dispescendi rationem ab ipso Herodoto propositam secuti, omnem Africæ oram septentrionalem in duas partes disterminatam jam adumbrare experiamur, *prius* occidentalem ejus partem ab Herculis Col. usque ad Tritonidem Pal.; *tum* orientalem, abhinc usque ad Ægyptum protractam descripturi.*

CAPUT I.

Septentrionalis Africæ ora maritima ab Herculis Col. usque ad Tritonidem Pal.

Limites.

Cum omnis hic tractus finibus a natura factis maximam partem circumscribatur, soli australes quinam fuerint anquirendi. Ab *occidentali* enim et *septentrionali plaga* mare prætenditur, et *orientem versus* Tritonis palus et Triton fl. ultimum terminum constituunt. Quocirca de solis limitibus ab austro figendis videndum. De quibus cum nihil quidquam ex Herodoto statuere liceat, *montium juga austrina* Libyum Aroterum terram fertilem ab infelici illa australiori non nisi passim habitata disterminasse suspicamur.

* iv. 169. 197. Sall. Jug. 18 sqq. Herod. iv. 187. 191.

Montes.

Quamquam omnis hæc terra admodum montosa perhibetur, nulla tamen singulorum montium fit denominatio. Tenentur autem illi densa silvarum caligine feris jucunda. iv. 191.

Fluvii et Paludes.

Unius tantum et fluminis et paludis mentio fit, cum tamen, quod a terræ montosæ natura exspectes, pluribus sit irrigata. Fluvius *Triton*, ὁ Τριτὼν, hodie *Gabs* nominatus,* cujus ostium Ptolemæus † ponit sub *long*. 38°. 48′ *latit*. 30°. 35′ h. e. secundum Danvillium sub *long*. 27°. 43′ *latit*. 33°. 58′.

Palus est *Tritonis*, ἡ Τριτωνὶς λίμνη, in ipsis Libyum Nomadum et Aroterum confiniis supra intimum Syrtis minoris recessum. ‡ Paludis ambitum Danvillius inter *long*. 26°. et 27°. et *latit*. 33°. et 34°. ab Africo vento boream versus extendit. Ptolemæus tribus eam signat nominibus: superiori parti *Libya*, mediæ *Pallas*, et inferiori *Tritonis*, l. quemadmodum male legitur, *Tritonitis* nomen tribuitur.§ Shaw, paludem accuratissime describens, superiori ejus parti i. e. australi *El-Lowdeah*, inferiori autem *Pharaoune* tribui nomen perhibet, || et, cum miram illa salis copiam contineat, Æthici et Isidori *Lacum Salinarum* esse opinatur.

Terræ bona.

Per omnem hunc tractum montibus ac silvis munitum et interceptum, plurima ferarum genera degisse rationi jam consentaneum. Quare inter *ingentes serpentes, leones, elephantos, ursos,* ¶ *aspides, asinos,* qui cornibus instructi perhibentur, et *feri homines,* et *acephali, cynocephalique* (v. Aristot. *H. A.* ii. 13. 783. et Agatharch. *de R. M.* 50. uterque a Larcherio excitatus t. iii. p. 490. de simiarum majorum forma, qui Cynocephali dicuntur, disputantes. cf. et Plin. viii. 54. § 80.) referuntur, qui aut fabulæ originem debere, aut ex majorum simiarum genere esse, judicandi sunt.**

* Shaw's *Travels*, i. 127. † iv. iii. 97.
‡ Her. iv. 178. 186. 187. 191. § Ptolem. l. c. || Shaw, i. 126. 127.

¶ Plurimi quidem, inter quos et Plinius (viii. 36. s. 54.) fuerunt, qui *nullos* Africam gignere *ursos* contenderent: ursos, quicunque memorantur, leones esse suspicati. Alii autem gravissima auctoritate viri, Salmas. in *Plin. Exerc.* p. 220. et novissime Shaw, i. 177. ursos inter Africæ feras retulerunt.

** De *Acephalis* fabulam optime illustrabit de Pauw, in *Recherches Philos. sur les Americ.* i. 152. etsi quidem de alia terra disputans. *Il y a dans la Caribane une sorte de sauvages qui n'ont point presque de col, et dont les épaules sont aussi exhaussées que les oreilles. Cette monstruosité est factice; et pour la procurer aux*

Quamquam hæc ultima ita ab auctore nostro tradita sunt, ut ne suam Libyum relationibus fidem interponeret.*

Quasnam ex agro perceperint fruges non constat.

Jam vero pergamus ad singulos populos hanc terram colentes. Plurimos quidem exiguos populos eam tenuisse judicandum; Carthaginiensibus autem exceptis, non nisi tres nominatim adductos repperimus. Sunt autem

I. *Gyzantes*, Γύζαντες.

Variatur in nominis scribendi ratione ap. Steph. B., qui modo *Gyzantes*, modo *Zygantes*, modo *Byzantes*, varios auctores secutus, eundem haud dubie populum innuens, scripsit. Enimvero *Byzantes* prave cum Herodoti, Hecatæi, Herodiani, et Eudoxi Cnidii, quos auctores excitavit, *Gyzantibus* Stephanum commutasse viri docti viderunt.† *Byzantes* enim, exiguus populus, recentiori nomine ita appellatus, supra Carthaginem juxta Minorem Syrtin coluerunt, eorumque terræ *Byzacii* nomen fuit inditum.‡

Gyzantes autem longius hinc dissiti eodem fere referuntur, quo Ptolemæi *Igilgili*, (sub *long*. 24°. *lat*. 31°. 35′ et secund. Danv. sub *long*. 23°. 16′ *lat*. 36°. 57′) hodie *Schilschel*, posita fuit.§ Urbis enim vicinia et simiarum mira frequentia et mellis ubertate magnam sortita est celebritatem inter populos mercaturæ faciundæ operam navantes.|| Quod optime in Gyzantes cadit, qui non nisi melle et simiarum carne vixisse perhibeantur.¶

Hæc quidem ad populi sedes declarandas afferuntur, quæ, si Herodotum audiamus, longius ad occidentem ipsasque forte Herculis columnas dilatandæ sunt, cum omnis hæc ora variis Libyum gentibus inculta dicatur.**

Vestium usum vero ignorantes rubeo colore corpora infucasse feruntur.

enfans, on charge leur tête de poids enormes, de façon que les vertebres du col sont forcées de rentrer, pour ainsi dire, dans la clavicule. Ces barbares paroissent de loin avoir la bouche dans la poitrine, et seroient très-propres à faire renouveller à des Voyageurs ignorants et enthousiastes, la fable des Acéphales *ou* des hommes sans tête.

* iv. 191. † v. Interpr. ad Herod. iv. 194.

‡ Strab. ii. 193. C. i. 131. Stephan. B. v. Βύζαντες.

§ v. Bochart. i. 25. p. 491. *ex vocum significatu probationem petentem.*

|| v. Petrus Danus in *Histor. Barb.* l. i. c. 6. et Gramaye in *Africa illustr.* l. vii. c. 13. a Bocharto *laudati.* — *Sed in primis v.* Shaw, i. 44, 45.

¶ Herod. iv. 194. ** ii. 32.

Antequam eos relinquamus, commemoranda est insulà Gyzantum terræ apposita

Cyraunis, ἡ Κύραυνις,

quæ ducentorum stadiorum longitudine, sed admodum angusta est, et continentem ita pertingit, ut vadum interjectum pedibus transire liceat. Mira olearum et vitium ubertate et lacu auri ramentorum divite celebris fuit et Carthaginiensium navibus frequentata. Quæ ramenta egerendi ratione sane singulari utebantur virgines, avium alas pice oblitas limo immittentes, ut aurum eis adhærescens sibi pararent.*

Non constat de loco quo referenda sit, nec ulli, quod sane mireris, si Stephan. B. et Achillem Tatium excipimus, insulæ memoria usurpata est.

Sed jam pergamus ad

II. ZAUECES, Ζαύηκες.

Gyzantibus ab occasu et Maxyibus orientem versus contiguos; sed quonam loco eorum sedes collocandæ sint haud constat. Videntur autem *Alschiriensium* et *Tunetanorum* terram aliqua ex parte tenuisse. Gens bellicosa est, cujus mulieres in ipsis prœliis rexisse currus, unde viri pugnarent, memorantur.†

Zauecum memoria et in Æthici *Cosmogr.* facta, quamquam nomine paullulum immutato. *Zeuges* enim appellantur, quod haud dubie *Zaueges* l. *Zaueces* corrigendum.

III. MAXYES, Μάξυες,

ab Zauecum terra ad Tritonem fl., itaque per Tunetanorum terram ad Tripolitanorum fere confinia porrecti, qua Ausensibus, Libyum Nomadum genti, contigui erant.

Corpora minio oblinebant, et, quem sane morem miraberis, sinistra comæ parte derasa, dextram cum sollicitudine quadam alebant. Inter eos erat fama, a Trojanis se esse ortos. Cæterum, quemadmodum et populi duo antea commemorati, nomadica vita neglecta, agrum coluisse perhibentur.‡

Jam sequitur Phœnicum nobilissima colonia in Libyum Aroterum terra condita, cui nomen

* Herod. iv. 195. quæ firmantur Tatio teste ii. 14. 150. etsi quidem insulæ nomen non adjecerit.

† Her. iv. 193. Stephan. B. *Herodoti et Hecatæi auctoritates secutus.*

‡ Herod. iv. 191.

IV. CARTHAGO, ἡ Καρχηδὼν,*

et incolæ *Carthaginienses*, Καρχηδόνιοι.† Nihil fere quidquam memoratu dignum nec de ipsa urbe nec de populo eam incolente Herodoto fuisse proditum, mireris sane, nisi ejus rationem ac consilium, quo in libris contexendis usus sit, in animum revocaris. De quo cum satis inter eruditos constet, non est, quod moneamus. Quocirca scriptoris nostri prementes vestigia, duorum faciamus locorum mentionem, unde summam Carthaginienses rei navali operam ac studium navasse intelligitur.

Phocæenses patria ejecti, diu quidem sed frustra quæsitis novis sedibus, quibus ab hostium impetu defenderentur, tandem petiverunt Corsicam, qua paucos ante annos colonia ipsis erat condita. Nec vero exspectationi eventus respondit. Nam omnem navigationibus nec non prædationibus maritimis victum quærentes, fieri non potuit, quin gravem Carthaginiensium, omnem navigationis opportunitatem sibi vindicantium, invidiam excitarent. Unde mox Phocæensibus pernicies enata est. Carthaginienses enim sexaginta Tyrrhenorum navibus suæ classi adjunctis pugna navali devictos Corsica expulerunt.‡ Quare maris interni imperium Phocæensium audacia paucos annos labefactatum denuo sibi vindicarunt.

Alterum, quod moneamus, navigationes mercaturæ faciundæ gratia in remotissimas terras susceptas spectat. Cujus quidem rei non nisi unum, sed illud quidem exemplum memoratu dignissimum. Herculis enim columnis transmissis occidentalis Africæ loca, ultra vicesimum, et quod excurrit, *latit. septentr.* gradum remota,§ ut aureorum granorum divitias mercibus commutatas sibi pararent, sæpius petiisse ipsi prodiderunt.||

Hæc hactenus ex Herodoto.—Enimvero cum urbis in ipsis originibus jam orta celebritas per omnem deinceps ætatem nimium quantum increverit, nisi aliquam ejus adumbrationem ex antiquis petitam exhiberemus, negligentiæ sane accusandi videremur.

Quare situ ejus recte constituto sollertem Strabonis descriptionem apponamus.

Ptolemæus¶ ponit eam sub *long*. 34°. 50′. *lat.* 32°. 20′. h. e. ex Danv. ration. dilig. sub *long*. 28° 0′ *lat.* 36°. 58′.

Jam vero Strabonem** audiamus urbem egregie depingentem: Καρχηδὼν ἐπὶ χεῤῥονήσου τινὸς ἵδρυται, ἐπιγραφούσης κύκλον τριακοσίων ἑξήκοντα σταδίων ἔχοντα τεῖχος, οὗ τὸ ἑξηκοντατάδιον μῆκος αὐτὸς ὁ

* Her. iii. 19.
† i. 166. iii. 17. iv. 195. 196. vii. 167.
‡ Her. i. 165. 166.
§ Probationem vide infra sect. iv.
|| Id. iv. 196.
¶ iv. iii. 97.
** xvii. 1189. B. I. 832.

αὐχὴν ἐπέχει, καθήκων ἀπὸ θαλάττης ἐπὶ θάλατταν, ὅπου τοῖς Καρχηδονίοις ἦσαν αἱ τῶν ἐλεφάντων στάσεις, καὶ τόπος εὐρυχωρής. Κατὰ μέσην δὲ τὴν πόλιν ἡ ἀκρόπολις, ἣν ἐκάλουν Βύρσαν, ὀφρὺς ἱκανῶς ὀρθία, κύκλῳ περιοικουμένη·—Ὑπόκεινται δὲ τῇ ἀκροπόλει οἵ τε λιμένες καὶ ὁ Κώθων, νησίον περιφερὲς Εὐρίπῳ περιεχόμενον, ἔχοντι νεωσοίκους ἑκατέρωθεν κύκλῳ.—Quibus cf. Polybius, i. 73. et de Brosses, ad *Sall. Jug.* i. 48. p.

CAPUT II.

Septentrionalis Africæ littoralis tractus ab Tritonide Pal. ad Ægyptum pertinens.

Regionem *Syrticam,* nunc *Tripolitanam,* ac *Libyam propriam* fere omnem, quæ nobis *Barca* jam appellatur, *Libyes Nomades* tenuerunt. Exigua enim pars terræ orientale Syrtis Majoris latus constituentis *Græcis Theræis* fuit occupata.

Nec vero hæc terra, sola Cyrenæorum, Euhesperidum et Cinype regione excepta, ea fuit agrorum ubertate, qua Aroterum illa modo descripta. Quippe montium jugis minus instructa, egregiam rivulorum ac fontium frequentiam ægre desiderat.

Quamquam plures populi eam tenentes nominatim a scriptore nostro recensentur; ex insigni tamen ferarum copia terram obtinente aliquam incolarum paucitatem atque inopiam suspicamur.

Fines: natura duce ita figuntur:

occidentales et Triton fl. et Tritonis pal.;

septentrionales, Mare Internum ab intimo Syrtis min. recessu ad Sinum usque Plinthinetem patens, circumscribunt.

ab oriente ultimus Libyæ terminus Plinthinetes Sin.

ad austrum quam longe removendi sint fines, non quidem accuratissime constituere licet, cum Libyes vagam vitam agentes eo usque procederent, quo agrorum ubertate frui liceret: nec tamen longius a mari recessisse vel inde intelligitur, quod Ammonii et reliqui Libyes solitudines montium jugis, quæ littori prætenduntur, ab austro subjectas peragrantes ab illis disterminentur.

Montes: Inter plures montes, quorum fit mentio, non nisi unus nominatur.

Gratiarum collis, ὁ Χαρίτων λόφος, CC stadia a littore remotus Cinypis fl. pater sub *longit.* 31°. 50′. *latit.* 32°. 8′. positus. Aliis regionis littoralis montibus silva carentibus egregie hic arboribus

consitus. Conferunt illum quidem viri docti* cum Ptolemæi monte, *Zuchabari*, *Ζουχάβαρι*, unde Cinyphi fontes ducuntur;† sed cum ejus situs ad *latit.* 26°. 10′. Ptolemæo referatur, ad austrinas partes remotior est, quam ut *Charitum colli* comparari possit. Montem innuisse Ptolemæus putandus sub ipso Tropico æstivo positum, quem *Girgirin* dicunt. Id quod ipsius Ptolemæi auctoritate firmatur. Nam prioris sententiæ male immemor, monti, cujus modo memoriam usurpavimus, Cinyphi origines tribuit.‡

Flumina: *Triton*, ὁ Τριτών. v. p. 10.

Cinyps, ὁ Κίνυψ, ex Charitum colle ortus, CC stad. cursu per medios Macas facto mari immiscetur.§ Ptolemæo *Cinyphus*, ὁ Κινύφος, vocatur, ejusque ostia ad *long.* 42°. 15′. *lat.* 31°. 30′ i. e. ex Danvill. ad *long.* 32°. *lat.* 32°. 10′. revocantur. Sed quæ de ejus fontibus Ptolemæus dicit, ad alium spectant fluvium e Girgiri monte ortum, qui et ipse Cinyphus appellatur.||

Hodiernum fluvii nomen *Wadi-Quaham*.¶

Longius hinc ad orientalem plagam progressi ad fontem pervenimus in *Irasa* regione Cyrenæ propinqua scaturientem et *Apollini* sacrum, qui vocatur

Theste, ἡ Θέστη,** quocum male confunditur†† *Cyre*, ἡ Κύρη,‡‡ unde Cyrene urbs ei adstructa nomen sortita fertur.§§

Terræ bona: Plurima ferarum genera terram nutrire ex earum enumeratione jam patebit. Reperiuntur enim *pygargi*,|||| *dorcades*,¶¶

* v. Bochart. i. 26. 487. p.

† iv. iii. 98.

‡ iv. vi. 109.

§ Her. iv. 175. 198.

|| v. Bochart. i. 24. 486. doctissime, ut solet, de nominis significatu disputantem, quamquam Herod. *Cinypin* cum Ptolemæi *Cinypho* e Girgiri monte scaturiente prave commutantem.

¶ Danv. *Geogr. anc. abreg.* iii. 71.

** Her. iv. 158. 159.

†† Larcher. t. iii. p. 468. t. vii. v. *Cyré.*

‡‡ Eust. *ad Dionys.* p. i. 13. p. 38.

§§ Callim. h. *Ap.* 88. Justin. xiii. 7.

|||| πύγαργοι. Plin. viii. 53. s. 79. pygargos Africæ adscripsit: e caprearum genere a clunibus albis nomen sortitarum putantur. Est et aquilarum genus ita vocatum (v. Plin. x. 3. s. 3. Aristot. *H. A.* ix. 32. p. 580. *Ed. Paris.* a. 1783.) itidem ab albicante cauda, quod innuisse Herodotum plura quadrupedum genera enumerantem nulla probabilitate suspicatur.

¶¶ ζορκάδες i. e. *damæ:* earum descript. pete ex Ælian. *H. A.* xiv. 14. eædem videntur quæ Oppiani δόρκοι ii. 315.

bubalæ,* *asini*,† *oryes*,‡ *vulpes*,§ *hyænæ*, *hystrices*,|| *arietes agrestes*, *dictyes*,¶ *thoës*,** *pantheres*, *boryes*,†† *crocodili terrestres*,‡‡ *struthiocameli*,§§ *serpentes parvi cornuti*,|||| tria diversa murium rattorum genera, 1. *dipodes*,¶¶ 2. *zegeries*, 3. *eri-*

* βουβάλιες: bubali videntur feminæ. v. Oppian. ii. 300 sq. Plin. viii. 15. s. 16. quibus in locis succincta bubali adumbratio. Omnino et Strab. cf. xvii. 1183. A. 1. 827. Buffon *H. N.* xi. 297 *vache de Barbarie* hoc animal nominandum putat.

† ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες, quales sunt in Libyum Aroterum terra, v. p. 11., ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουσι.—fabulam sapiunt!

‡ ὄρυες, τῶν τὰ κέρεα τοῖσι φοίνιξι, οἱ πήχεες ποιεῦνται · μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστί.—ex quorum cornibus *Phœnicum*, instrumenti musici generis, brachia formantur. v. Herod. iv. 192. cf. Larcher. T. iii. p. 493.

Oryes putantur Oppiani ὄρυγες, accuratissime descr. ii. 445 sq.—Plin. viii. 54. s. 80. ita: "*animal contrario pilo et ad caput verso vestitum*:" et xi. 46. s. 106. *unicorne* et *bisulcum*, vocat.

§ *Vulpes*, βασσάρια, τά: v. Hesych. v. βασσαρίς. *Bacchæ* earum pellibus indutæ *Bassarides*—v. Suid. v. βάσσαρος, ἀλώπηξ.

|| ὕστριχες: Plin. viii. 35. s. 53. *Hystrices generat India et Africa spina contectas, ex herinaceorum genere: sed hystrici longiores aculei, et cum intendit cutem, missiles. Ora urgentium figit canum, et paullo longius jaculatur. Hibernis autem se mensibus condit*. cf. Ælian. *H. A.* i. 31. xii. 26. Arist. *H. A.* vi. 30. viii. 17.

Oppiano, iii. 391. ὕστριγες: Gallis, *Porc—épic.*

¶ δίκτυες: nescio quodnam sit ferarum genus: nec libris evolutis quidquam reperire potui.

** θῶες: melius de his constat: Arabibus d. *Dieb* l. *Schathal*: Anglis, *Jack-all*: Gallis, *Chacal*.—De quadam eorum specie v. Arist. *H. A.* ii. p. 803, 4, 5. Ed. Paris.

†† βόρυες: nihil quidquam de hoc animalium genere mihi quidem constat.

‡‡ Κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχεες χερσαῖοι, τῇσι σαύρῃσι ἐμφερέστατοι. v. Paus. *Corinth.* 28.—Crocodilos terrestres lacertarum generi accensendos, omnes conveniunt, etsi quidem nihil de eis constet. v. Arist. *H. A.* T. ii. p. 261. Ed. Paris.

§§ στρουθοὶ κατάγαιοι: dicuntur frequentius, στρουθοὶ μεγάλαι, l. λιβυκοί, et στρουθοκάμηλοι. v. Arist. *H. A.* T. ii. 610.—Gallis, *l'Autruche*.

|||| ὄφιες σμικροί, κέρας ἓν ἕκαστος ἔχοντες. ejusdem forte speciei, quæ Arist. *H. A.* ii. 1. s. 7.—Nec tamen verum est cornu, sed vertilago quædam fronti innata.

¶¶ δίποδες: bene descr. Arist. *H. A.* vi. 37. p. 412. Εἰσὶ δὲ μύες οἳ βαδίζουσιν ἐπὶ τοῖς δυσὶ ποσί· τὰ γὰρ πρόσθια μικρὰ ἔχουσι· τὰ δ' ὀπίσθια μεγάλα. γίνονται δὲ πλήθει πολλοί. Quibus subjicere juvat diligentissimam Angli doctissimi descriptionem muris omnino singularis: Shaw, i. 177. *The fore-feet of the* Barbary jerboa *are very short, and armed only with three. The hinder-feet are nearly of the same length with the body, with each of them four toes, besides two spurs, as we may call the little ones that are placed more than an inch above them.—That remarkable disproportion betwixt the fore and the hinder legs of the* jerboa *or* δίπους—*may induce us to take it for one of the* δίποδες *or* two-footed γάλαι *or* rats, *which* Herodotus (iv. 192.) *and other authors describe as the inhabitants of these countries; particularly* (τοῦ Σιλφίου) *of the* province of Silphium.

Linnæo *mus jaculus* (a saliendo): Buffonio *Gerbo* ex Arab. يربوع — *Erdhasc.*

Omnia fere quæ de hoc animali comperta sunt bene collecta ad Arist. *H. A.* T. ii. 721 sq. Ed. Paris.

*nacci,** *mustelæ,*† *boves, sues,*‡ *oves cornibus instructæ,*§ *capræ,*|| *locustæ:*¶ præterea plura frumenti genera;** *lotus,*†† *asphodelus,*‡‡ *ereuthedanon,*§§ *silphium.*||||

Mores et instituta: Omnes Nomades jam commemorandi non iisdem sed variis multumque discrepantibus usi sunt institutis ac moribus. Quare eorum adumbrationem optime concinnari visum est, si qui genti alicui mores viderentur peculiares, suo loco commemorarentur; qui omnibus communes, uno loco deinceps depingerentur.

Quod ad divinum cultum attinet, *Soli* ac *Lunæ,* ingenti vociferatione festa celebrant.¶¶ Quod vitam domesticam, ut ita dicam, attinet: casas inhabitare dicuntur ex asphodeli caulibus compactas,*** quas nova pecudibus pabula quærentes secum ferre soliti sint: ab esu vaccarum ac suum abstinere:††† vestium loco uti pellibus caprinis, quas vellere orbatas, rubia delibutas fimbriisque

* *Zegeries,* ζεγέριες: nomine Libyco: Græce translatum est βουνοὶ h. e. *colles;* quod omni sensu carens mut. in βουνῖνοι, *bunini:* formatum ex βουνιὸν, *bunium,* herba quædam, Punice *zigar* nominata: unde zegeri et plural. gr. in Herodoto ζεγέριες, mures illius plantæ esu aut umbra se delectantes, qui iidem dicuntur πλατυπρόσωποι. Hæc fere Bochart. ii. 4. 713. 714, ingeniosissime, dummodo verissime!—J. Beckmann V. Ill. ad *Aristot. de mirab. auscultat.* p. 62. *murem* intelligit, *capensem* quem vocat Cel. Pallas in *Histor. Glirium.*

† γάλαι: *les belettes.* v. ad Arist. *H. A.* ii. 119.

‡ Herod. iv. 186.

§ iv. 29. 172.

|| iv. 189.

¶ ἀττελέβοι, ἀττέλαβοι Arist. l. c. v. 19. p. 286. Locustarum genus agris perniciosissimum, cujus ingens per omnem Africam abundantia.

** iv. 198. 199.

†† iv. 177. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἔστι μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος, ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον.—*lotus, ziziphus silvestris; Sidra,* Arabum. v. sollertiss. descr. ap. Shaw, i. 143. 468. ubi et tab. æri incis.

‡‡ *Asphodelus,* ἀσφόδελος: Her. iv. 190.—ita Plin. xxi. 17. s. 68. *Asphodeli radix napis modicis similis est. Neque alia numerosior, LXXX simul acervatis sæpe bulbis. Theophrastus et fere Græci, princepsque Pythagoras, caulem ejus cubitalem, et sæpe duum cubitorum, foliis porri silvestris,* anthericon *vocavere: radicem vero* i. e. *bulbos,* asphodelon. *Nostri illud* albucum *vocant, et asphodelum hastulam regiam.*

§§ ἐρευθέδανον: iv. 189. aliis ἐρευθόδανον et ἐρευθρόδανον: Latinis *rubia,* qua purpureo colore inficiebant vellera. v. Plin. 27. 12. Vitruv. 7. 14.

|||| σίλφιον: frutex nobilissimus: Her. iv. 169. Plin. xix. 3. s. 15.—omnino v. Salmas. *in Sol.* 262.

¶¶ iv. 188.

*** iv. 190. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα περιφορητά. eadem trad. Hellanicus ap. *Athen.* xi. 642.

††† iv. 189. firmat de suæ ætatis Libyibus Hippocr. *de morb. Sacr.* ii. 326.

ornatas tergori imponant:* frequentem quadrigarum eis esse usum.†

Singulari autem ac nova ustionis consuetudine utuntur, ad pituitosas capitis destillationes tollendas, quam apud Æthiopas Christianos aliquando obtinuisse tradiderunt.‡

Nec equidem modum ac rationem, quamquam ad nimiam corporis humiditatem tollendam simili exurendi modo Scythas esse usos proditum sit,§ ulla tamen niti probabilitate suspicarer. Ita autem accepimus. Pueris quatuor annos natis alii Libyes solas capitis, alii et illas temporum venas, ovis vellere exurere feruntur, ut ne pituita ex capite defluente per reliquam ætatem misere afficiantur. Si qui autem, dummodo illud perficiatur, convulsionibus vexentur, hircino lotio, quam optimam medicinam habent, peruncti vires reficiunt. Quibus remediis jam prima ætate omnem adversæ valetudinis causam tollentes optima per reliquum spatium frui sanitate, nec ullis affici morbis perhibentur.—Quæ quidem omnia ita ab Herodoto tradita, quemadmodum ex Libyum ore acceperat, sua fide eis haud interposita. —Præterea, quæ ad mortui condendi rationem referuntur, ea proxime ad illam Græcorum accedunt.||—Sed jam ad singulorum populorum enarrationem pergendum, bifariam divisorum.

A. *Libyes Nomades, regionem Syrticam i. e. Tunetanorum regionis austrinam partem, omnemque Tripolitanum agrum, colentes:*

I. AUSENSES, Αὐσεῖς.

Tritoni fl. ab occidente accolunt, Machlyibus ad ortum contigui. Feminarum communis usus, quas viri seorsum agitantes tertio quoque mense conveniunt; quo tempore pueri recens nati eorum censentur filii, quibuscum maximam formæ convenientiam habere videntur.

Deorum cultum diversum ab aliis habent. Solis enim ac Lunæ nullam curam habentes, Tritonem, Neptunum, et omnium maxime Minervam, deos, aut ab Græcis coloniis acceptos, aut indigenas, nec nisi Græcis nominibus appellatos, colunt. In Minervæ honorem, quam ex Tritonide Neptunum procreasse perhibent, certamen militare quotannis celebrarunt feminæ.¶

II. MACHLYES, Μάχλυες.

Ausensibus Tritonem fl. ipsamque paludem ab eo factam circum-

* iv. 189. † iv. 189.
‡ iv. 187. Scalig. *Em. Temp.* vii. p. 682. § Hippocr. *de Aëre* cet. p. 355.
|| iv. 190. ¶ iv. 180.

accolentibus contermini ipsum littoralem tractum tenent, eodem atque illi deorum cultu ac moribus utentes, nec nisi in victu et comæ alendæ more ab eis discrepantes. Illis enim alterutram, nescio quam, capilli partem detonsis, hi crinito sunt occipite.

Quod vero ad victum attinet, loto, quamquam Lotophagis ita dictis paullo parcius, vescuntur.*

Plurimum variatur in populi nomine, Ptolemæo, qui ad eundem, quo Herodotus, tractum referre videtur,† aliisque Μάχρυες: *Stephano* Μάκρυες, Μάκριες, Μάζυες, Μάξυες et Μάχμες, appellati.‡

Sed variationis origines ab nominis similitudine repetendæ sunt, duobus diversis, quamquam vicinis, populis inditi, uni Μάξυες, alteri Μάχλυες vocato.

In Tritonide pal. insula est

Phla, ἡ Φλά,

quam, cum in paludis inferiori parte versus mare vergente posita sit, Machlyibus fuisse cultam, est quod suspicemur.§ Insulæ memoriam nulli nisi Stephano B., quamquam prave cum *Phila* insula in Ægypti et Æthiopiæ confiniis habitata commutaverit, usurpatam reperi. Ita enim, quæ sane mireris, tradidit: Φλά l. Φίλα—ἔστι καὶ νῆσος Αἰγύπτου· Ἡρόδοτος τετάρτῃ, ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν, ᾧ ὄνομα Τρίτων ἐστὶν, ἐκδιδόντα ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα.

Cæterum sollertissimi Angli diligentia jam constat, eximiam insulæ palmarum esse ubertatem.||

III. LOTOPHAGI, Λωτοφάγοι,

Machlyibus ab occidente contigui, Gindanum oram maritimam i. e. Syrtis min. littoralem tractum usque ad ipsam Tripolin hod. tenuerunt. Nomen ab ipsa vivendi ratione petitum intelligitur. Loti autem fructus, quo solo victitant, lentisci magnitudine et dulci palmarum sapore est. Quare et vinum inde confecerunt.¶

Jam ipsi sequuntur

IV. GINDANES, Γινδᾶνες,

Macis ab oriente, Machlyibus ab occasu contermini, medium fere Tripolitanum agrum habitarunt a mari paullo remotum.

Cum omnis tractus maritimus eximiam loti copiam proferat, haud dubitandum, quin Gindanes et ipsi loto victitarint. Nihil quidem Herodoto obvium, quo opinio firmari possit, sed tamen *Steph.* B.

* iv. 178. 180. † iv. iii. 98. ‡ v. *Interpr.* Stephan.
§ iv. 178. || Shaw, i. 126.
¶ iv. 177. 183. cf. Shaw, i. 143. 468. et tab. æri incis. n. 270.

mecum facere offenditur, tradens: *Γινδᾶνες, ἔθνος Λιβυκὸν λωτοφάγον, οἱ τὸν καρπὸν μόνον τοῦ λωτοῦ ἐσθίοντες ζῶσι.*

Antequam vero hunc populum relinquamus, mos feminis usitatus attingendus. Quo pluribus illæ pedum malleolos fasciis caprinis ornatos habent, eo majori ab omnibus afficiuntur honore ac dignitate. Plurimis enim eas consuevisse viris fasciæ produnt.* Nunc sequuntur

V. MACÆ, Μάκαι,

regionem *Cinypem* tenentes, unde et *Cinyphii Macæ* dicuntur.† Regio eodem, quo *Cinyps* fl. appellata nomine, hoc fluvio et magna fontium ubertate egregie irrigata, et ab austrina plaga montium jugis, quæ CC stad. a mari distant, munita, miti aeris temperie fruitur. Nec enim aut nimiis inundatur unquam imbribus, aut gravi solis ardore premitur. Quare ea est agrorum ubertate, qualis illa Babyloniæ terræ perhibetur. Ter centuplicem enim sui proventum unum frumenti granum proferre memoriæ proditum est.‡

Quæ si qui parum fide digna opinentur, ex SHAWII illustratione probationem petant, i. 137.—*It is common to see one grain produce ten or fifteen stalks. Even some grains of the* Murwaany *wheat, which I brought with me to* Oxford, *and sowed in the* physic garden, *threw out each of them fifty. But* Muzeratty, *one of the late Kaleefas, or Vice-Roys of the province of* Tlemsan, *brought once with him to* Algiers *a root that yielded fourscore; telling us, that (in consequence of a dispute concerning the respective fruitfulness of* Egypt *and* Barbary) *the* Emeer Hadge, *or prince of the western pilgrims, sent once, to the* Bashaw *of* Kairo, *one that yielded six score.* Pliny (xviii. 10.) *mentions some that bore three or four hundred. It likewise happens that one of these stalks will sometimes bear two ears: whilst each of these ears will as often shoot out into a number of lesser ones: thereby affording a most plentiful increase.*

Macæ inter vicinos populos externo habitu facili opera agnoscebantur. Aliis enim in alterutra capitis parte comam detonsis et caprina pelle indutis, his, crine circum circa ad cutem derasa, in medio capite cristæ surgebant, et struthiocamelorum pellibus tecti in pugnam procedebant.§

Syrtin majorem accoluerunt

VI. PSYLLI, Ψύλλοι,‖

ab ortu Nasamonibus, ab austro Garamantibus contigui. Terram

* iv. 176. † Sil. Ital. iii. 274 sq. ‡ Herod. iv. 198. cf. i. 193
§ iv. 175. ‖ iv. 173.

incoluerunt sterilem, aquæ expertem et Syrti maj. appositam, cui, Hecatæo teste ap. *Steph. B.*, *Psyllici sinus* denominatio.

Psyllos ipsi Noto quondam terram prorsus exsiccanti bellum illaturos, arenis ab eo excitatis obrutos maximam partem interiisse: quo facto Nasamones eorum sedes occupasse, fama est. Quæ de Psyllorum interitu fabula ab ipsis Nasamonibus, internecionis auctoribus, ficta videtur: quocirca majori fide digna Plinio tradita: vii. 11. s. 12. *Hæc gens* (Psyllorum) *ipsa quidem prope internecione sublata est a Nasamonibus, qui nunc eas tenent sedes: genus tamen hominum ex iis, qui profugerant, aut, cum pugnatum est, abfuerant, hodieque remanent in paucis.*

In ipso Syrtis maj. recessu habitarunt et

VII. NASAMONES, Νασαμῶνες,

aliquantum in mediterranea porrecti, sed sterili arenarum tractu a Garamantibus sejuncti: Auschisis autem superiorem Barcæ regionem tenentibus ab septentrione, et Asbystis, qui et ipsi aliquam Barcæ partem incolerent, ab ortu vicini.*

Pecorum gregibus ad mare relictis, *Augila* regionem ab euro positam, quotannis petunt, palmarum fructus ut colligant, quorum eximia ibidem præstantia et ubertas.†

Etsi illi quidem et vivendi modo et moribus cum vicinis consentiant: sunt tamen nonnulla alia silentio haud prætermittenda. Locustas enim ad solem siccatas molunt et lacte adsperso sorbillant: singularique hac et divinandi et jurandi modo utuntur. Ad majorum enim, quos justissimos et optimos putant, sepulcra accedentes, manibus impositis jurant, et quo magis firmetur fides, alter alterius ex manu aquam, vel hac deficiente, pulverem humo sublatum lingunt.‡

Ipsos majorum tumulos et ad divinationes adhibent. Precibus enim factis in eos conjecti somno se tradunt, idque deorum consilium putant, quod somniantibus visum est.

Præterea plures singulis uxores sunt singulari modo delectæ—γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται, ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται;—virginibusque jam nupturis singuli prima nocte subeundi convivæ, quorum dona in sponsi dotem colliguntur.

* ii. 32. iv. 172. 173. consent. Diod. Sic. iii. 49. Strabon. xvii. 1193. C. 1195. D. et Ptolem. iv. v. 104.

† iv. 182.

‡ Egregie firmatur more inter Alschirienses adhuc obtinente: Shaw, i. 239. *The custom of the* Nasamones *of plighting their troth, by drinking out of each others hands, is, at this time, the only ceremony which the* Algerines *use in marriage.*

Nasamonibus ad austrum sunt.

VIII. GARAMANTES SEPTENTRIONALES,

et ipsi terram belluosam colentes, aliis *Gamphasantes* dicti :* exiguus populus omnem hominum consuetudinem fugiens et cujusvis armorum generis expers.†

B. *Libyes Nomades Cyrenaicam et Barcam regionemque Ægypto vicinam tenentes :*

I. AUSCHISÆ, Αὐσχίσαι.

Orientale Syrtis maj. latus incoluerunt et aliquantum in mediterranea pertinentes supra Barcam ab ortu Asbystis, ab austrina autem et occidentali plaga Nasamonibus vicini fuerunt.‡

In ipsa Auschisarum terra sunt

II. CABALES, Κάβαλες,

exiguus populus ad Tauchira Barcæ urbem Syrtin attingens. Nihil nisi iisdem, quibus vicini, eos uti moribus, accepimus.§

III. ASBYSTÆ, Ἀσβύσται,

per mediam fere Cyrenæorum terram porrecti ab occid. Auschisas, versus septentr. et solis ortum Cyrenæos ac Giligammas pertingebant,|| ab ipso mari paullo longius remoti.

Reliquos Libyes quadrigarum regendarum arte præstitisse narrantur.

Jam sequuntur

IV. GILIGAMMÆ, Γιλιγάμμαι,¶

quorum terra ab Aphrodisiade insula ad Plynum usque portum patebat Adyrmachidarum confinium.

Variatur in nominis scribendi ratione: nam *Cod. Arch.* Γηγάμαι :

* Herod. iv. 174. Mela, i. 4. et 8. Plin. v. 5.

† l. c. et Steph. B. et Eust. *ad Dionys.* p. 217. Herodotum secuti.

‡ iv. 171. 172. cons. Apollod. ap. *Stephan. B.* quo male legitur Αὐσχίται, siquidem Herodot. auctorem sequi velimus, quocum consent. Diodori et Ptolem. *Codd.*

§ iv. 171.

|| iv. 170. unde illud Dionys. p. 211. Ἀσβύσται — μεσήπειροι τελέθουσι — Ptolem. in populi sedibus Herodoto consentiens, Ἀσβύται, iv. iv. 101. quod corrigendum. Plura de hoc populo congessit Salmasii diligentia ad *Solin.* 381.

¶ iv. 169.

Ed. Ald. Γιγάμαι: *Stephan. B.* Γιλιγάμβαι. Sed Codd. pot. illud suppetit, quo nos usi sumus.

Locorum, quæ Cyrenæi in Giligammarum ora incoluerunt, descriptionem in eum locum, quo Cyrenæ regnum tractandum, rejiciamus.

Ultimo loco jam commemorandi

V. ADYRMACHIDÆ, Ἀδυρμαχίδαι,*

a Plyno portu ad Ægyptum colentes. Iisdem fere, quibus Ægyptii, usi sunt moribus, vestiendi autem modo vicinorum Libyum speciem retulerunt.

Feminæ utrumque crus armillis ornare ex ære factis consueverant: unaquæque autem, quæ viro nubere vellet, regis arbitrio antea committenda erat.†

VI. CYRENAICA REGIO, ἡ Κυρηναίη χώρη.‡

Limites: Nihil quidquam de ejus ambitu ex Herodoto constituere licet, cum, non nisi locorum Cyrenæis habitatorum mentione passim interspersa, ea desiderentur, quibus in finibus recte constituendis opus est. Quare in Cyrenæorum agro describendo ad singulorum locorum commemorationem omnia redeunt. Quodsi ita in re tractanda versabimur, ultra Cyrenaicæ terminos, quemadmodum illi quidem Ptolemæo figuntur, transgressi loca ejus Marmaricæ adscripta jam describenda sunt. Cæterum in maritimo Asbystarum tractu Cyrenæi ponuntur Herodoto (iv. 170) nihil disertius de terræ ambitu monenti.

Ptolemæo maritimi *Cyrenaicæ* limites ab *intimo Syrtis maj.* recessu usque ad *Dardanidem* (hod. *Derne*) urbem Drepano promont. ab ortu sub *long*. 51°. 15′. *lat.* 31°. 15′. h. e. ex Danvill. ration. sub *long*. 39°. 48′. *latit.* 32°. 47′. positam, producuntur.

Ex Herodoto autem orientales fines maritimi in ipso Catabathmo mag. ponendi sunt, etsi quidem ejus nomen non prodiderit. Quousque Cyrenaicam etiam Plinio prolatam novimus.§

* Ptolem. iv. v. 104. populi sedes Herodoto convenienter constituens, in nomine solo ab eo recedit, Ἀδυρμαχίται exhibens, quod forte corr. — Stephan. B. ad Herod. auctor. provocanti prave dicuntur, Ἀδαρχίδαι.

Nomen recte scriptum Sil. Ital. iii. 278 sq. egregie de moribus tradenti. *Versicolor contra cætra, et falcatus ab arte — ensis Adyrmachidis, ac lævo tegmina crure:— Sed mensis asper populus, victuque maligno: — Nam calida tristes epulæ torrentur arena.* cf. ix. 223. 224.

† iv. 168. ‡ iv. 199. § v. 5. s. 5.

Quibus probabiliter constitutis, de finibus ad austrum ponendis nos ambigere fatendum.

Omnis autem Cyrenæorum ager bifariam aliquando divisus fuit, aliis locis ad *Cyrenen*, aliis ad *Barcam* pertinentibus.

Fluvii ac montes: Etsi quidem et montibus interceptus et fontibus egregie irrigatus sit tractus, nulla tamen eorum mentio Herodoto facta, nisi *unius fontis*, quem supra jam attigimus,

Theste, ἡ Θεστὴ, is vocatur, collisque juxta Cyrenam positi, quem *Jovis Lycæi collem*, Διὸς Λυκαίου ὄχθον, nominaverunt.*

Agri ubertas: Cyrenaicæ regioni mira fuit agrorum ubertas, nequaquam reliquæ Libyæ comparanda. Quæ quidem ita tradita ab auctore res est, ut trifariam Cyrenæis faciendam esse messem prodat, octo menses eos detinentem. In tractu enim marino depressiore varia frugum genera celerius ad maturitatem perveniunt, quam illud in locis a mari remotioribus et editioribus exspectare licet.

Quocirca, messe ad finem fere perducta hoc loco, ad alium jam aliumque editiorem pergendum, quo fruges minorem solis ardorem expertæ paullo serius emolliuntur ac percoquuntur.†

Jam vero omissis, quæ Cyrenæorum origines, Herodoto admodum confuse traditas,‡ spectant, pergamus ad singula

Loca: quorum recensum damus ab occidente ad orientem solem progredientes:

Euesperides, οἱ Εὐεσπερίδες,

vel *Euesperitæ*, οἱ Εὐεσπερῖται,§ Auschisis contigui, terram egregie fertilem incolunt Syrtis maj. orientali lateri appositam.

Hæc hactenus Herodotus, cui illustrationem aliunde petamus. *Hesperidæ Libyes* l. *Hesperitæ*, Ἑσπερίδαι Λίβυες,|| l. Ἑσπερῖται¶ *Lethæum* l. *Lathonem* amnem, cujus exitus Ptolemæo** ponitur sub *long*. 48°. 15′. *lat*. 31°. 20′. i. e. Danv. sub *long*. 38°. 18′. *lat*. 31°. 58′. accoluisse Straboni dicuntur.

Lathonis ostio ab occidente promontorium *Pseudopenias*;†† in eo posita fuit urbs *Hesperis*, ἡ Ἑσπερὶς l. *Hesperides*, αἱ Ἑσπερίδες,‡‡ quæ postea, quam Cyrenaica in Ptolemæorum potestatem cesserat, *Berenice*, ἡ Βερενίκη, appellata fuit.—Quæ, etsi Herodoto omissa, tamen ad Euesperidum sedes declarandas commemoranda erat.

* iv. 203. † iv. 199.

‡ iv. 155 sq.; majori perspicuitate, quamquam breviter, Strab. xvii. 1194. B.

§ iv. 171. 198.

|| Strab. xiv. 957. Ληθαῖος ποταμὸς—ἐν τοῖς Ἑσπερίταις Λίβυσι.

¶ id. xvii. 1193. Ἐστὶ δὲ καὶ λιμὴν Ἑσπερίδων, καὶ ποταμὸς ἐμβάλλει Λάθων.

** iv. iv. 101. †† Strab. xvii. 1193. C.

‡‡ Stephan. B. Scylax l. a Cellar. iv. ii. 849. Strab. l. c. Ptolem. l. c.

Euesperides fuisse Græcos sponte intelligitur. Nomen ductum ab ipsa regione in Syrtis littore occidentem spectante posita et admodum fertili. Qua eximia fertilitate contigit, ut aut omnis Euesperidum ager aut quædam ejus pars reliquo fertilior, *Hesperidum hortus*, ὁ Ἑσπερίδων κῆπος, prædicaretur, cui alii alium poetæ tribuerunt locum.*

Paullum infra Hesperidum urbem mari apposita

Tauchira, Ταύχειρα, ων, τὰ,† *Barcæorum* ditionis. Littoralem tractum vicinum Cabales tenebant. Post Herodoti ætatem aliud urbs nomen sortita *Arsinoe*, ἡ Ἀρσινόη, vocitata est.‡ Antiquum urbis nomen et sequioribus obvium est, *Teuchiram*, Τευχειρὰν, eam vocantibus; quod ex Herodoto et Diodoro (*Scylacem addo et Stephan. B.*) corrigendum videbatur *Casaubono*, cujus emendatio nec auctoritate caret, cum in veteri monumento ap. Reinesium (viii. 84.) *Taucheira* nominata urbs sit.

Oppidi autem situs Ptolem. sub *long*. 48°. 50′. *lat*. 31°. 20′. Danv. sub *long*. 37°. 32′. *lat*. 32°. 25′. ponitur.

Quo illa jam appelletur nomine, inter eruditos non convenit, Danvillio§ *Teukera*, Harduino‖ *Trochara*, et Simlero *Tochara*,¶ eam vocantibus.

Tauchiris ab solis ortu posita est

Barce, ἡ Βάρκη, cujus origines referuntur ad Arcesilai II. fratres,** qui, pluribus sibi adjunctis Cyrenæis, ab eo defecerant.††

Inter antiquos reperiuntur plures, qui eam postea *Ptolemaidem* fuisse appellatam prodant.‡‡ Barcam vero a Ptolemaide sejungendam esse, cum duæ sint urbes non longe dissitæ, e Scylace§§ et Ptolemæo‖‖ accepimus. Hic enim Ptolemaidem ponit sub *long*. 49°. 6′. *lat*. 31°. 10′. Danv. s. *long*. 39°. 4′. *lat*. 32°. 30′. Ille autem *Barcam* C. stadia a littore removens, *Ptolemaidem* Barcæorum portum 10. stad. ab Cyrenes portu abesse perhibet. Quare Ptolemaidem Barcæ portum cum ipsa Barca fuisse commutatam suspicamur.

A Barca ad orientem paullum abest

Leucon, ὁ Λεύκων, locus late patens, magna Arcesilai II. clade, quam fratres cum magna Libyum manu ei intulerunt, infamis.¶¶

* Scylax p. 46. Plin. v. 5. s. 5. vi. 31. s. 36. xix. 4. s. 22.

† iv. 171. Stephan. Ταύχειρα, πόλις Λιβύης, θηλυκῶς καὶ οὐδετέρως—λέγεται δὲ νῦν Ἀρσινόη. cf. Strab. xvii. 1194. Τεύχειρα, (fem. genere) quæ eadem nunc Ἀρσινόη. Ptolem. iv. iv. 101. Plin. v. 5.

‡ v. l. c.

§ *Geogr. anc. abreg.* iii. 44.

‖ ad Plin. l. c.

¶ ad Anton. *Itin*. p. 67. Ed. Wess.

** Stephan. h. v. ubi eorum nomina.

†† iv. 160.

‡‡ Strab. xvii. 1194. A. l. 837. Steph. B. v. Βάρκη. Plin. v. 5. s. 5.

§§ p. 45.

‖‖ iv. iv. 101.

¶¶ Her. iv. 160.

Jam ad regionis pergamus metropolin, quæ appellatur

Cyrene, ἡ Κυρήνη, hod. *Guirina*,* l. *Keroan*,† Barcæ ad cæciam posita: incolæ *Cyrenæi*, Κυρηναῖοι: regio ipsa, ἡ Κυρηναίη χώρη.‡ Posita autem est sub *long*. 50°. 0′. *lat*. 31°. 20′. secundum Ptol. et sub *long*. 39°. 2′. *latit*. 32°. 45′. secund. Danv. Plinius§ xi. M. P. a mari eam removet.

Batto III. Cyrenæ regnante omnis civitatis forma a Mantinense quodam immutata est. Demonax‖ is fuit, quem Cyrenæi oraculo Delphico excitati ex Mantinea Arcadiæ urbe arcessiverant.

Regum potentiam, qua in cives pro arbitrio abusi erant, certis finibus circumscriptam, cum ipso populo communicavit. Quocirca omnem multitudinem in tres tribus disposuit, quarum unam *Theræi* eorumque confines, quos ipsius Cyrenæ et regionis proxime circumjacentis incolas suspicamur, alteram *Græci* ex *Peloponneso* et *Creta*, tertiam *reliqui ex minoribus insulis* Cyrenaicam ingressi, constituerunt.

Quo facto non nisi agros sacros omnemque sacerdotii dignitatem regi eximens, reliqua omnia populo restituit.¶

Cyrenæ ad orientalem plagam vicina fuit regio

Irasa, Ἴρασα, ων, τά. Locus egregie irrigatus fontibus, quorum unus *Theste*, ἡ Θέστη l. ἡ Ἀπόλλωνος κρήνη. Grandis Ægyptiorum exercitus ab Aprie rege in Cyrenæos missus, et gravissima hic clade affectus, locum nobilitavit.**

Mediterraneis locis relictis littoralem tractum petamus, qui dicitur

Silphium, τὸ Σίλφιον, a Syrt. maj. ostio ad eum locum, cui Platea insula adversa est, patens. Nomen a *silphio*, nobilissima planta, frequenter hic progerminante, ductum, alias *laser* et *laserpitium* vocata.†† Plinii autem tempore ea jam fuit præstantissimæ plantæ caritas, ut unus omnino caulis hic repertus Neroni principi mitteretur.‡‡

In ipso Silphio fuit

Aziris, ἡ Ἄζιρις,§§ Plateæ insulæ e regione posita,‖‖ quam Theræi Batto duce condiderunt, Libyum fraude sexto post anno hinc deducti. Unus est ex amœnissimis locis, utrimque clivis silvosis circumscriptus

* In tabb. Delislianis.

† v. de Brosses ad *Sall. J.* p. 48.

‡ Her. iv. 199.

§ Plin. l. c.

‖ Aureus Cyrenæorum numus, cui inscriptum una parte ΔΗΜΩΝΑΚΤΟΣ, altera ΚΥΡΑΝΙΩΝ in *Demonactem* Cyrenaicæ civitatis correctorem cusus videtur. v. Bouherii *Dissert. Herodot.* 12. 142.

¶ iv. 161.

** iv. 158. 159. Loci memoria Pind. P. ix. 185. et ibi Schol. v. et Steph. h. v.

†† Her. iv. 169. Plin. xix. 3. s. 15.

‡‡ id. l. c.

§§ iv. 157. 169.

‖‖ v. l. c.

rivuloque irrigatus. Unde illud Callim. h. Apoll. Πυκινὴν δὲ νάπαις Ἄζιριν ἔναιον.

Varie nomen scribitur in Stephan. B. v. Ἄζιλις; et Ptolemæo,* in Nomo Marmaricæ villam ponenti Ἄξυλιν sub *long*. 51°. 40′. *lat*. 31°. 15′: ex Danv. rat. sub *long*. 40°. 9′. *lat*. 32°. 48′. quam eandem cum Herodotea putant.

Sed Ptolemæi locus, qui a Menelai portu, Aziri vicino, longius absit, ab Herodoteo diversus judicandus est.

Jam sequitur

Menelai portus, ὁ Μενελάϊος λιμήν.† Nihil quidem de ejus situ constat ex auctore nostro, nisi quod parum ab Aziri dissitus fuisse videatur. Quam difficultatem Straboni optime sublatam lætemur. Intra *Paliurum* enim pagum, et *Ardanaxen* promontorium medio fere loco *Menelaum portum* constituit,‡ positum sub *longit*. 41°. 14′. *lat*. 32°. 11′. a Danv.

Ultimus oræ maritimæ locus Herodoto commemoratus, est

Plynus portus, Πλυνὸς ὁ λιμήν,§ Giligammarum et Adyrmachidarum confinium, cujus non nisi Lycophr. *Cass*. 149, quo loco Schol. *Libyæ* urbem dicit, memoria usurpata est. Quare inter eruditos ejus de situ non constat. Quod si Adyrmachidas ad Catabathmon maj. ab Ægypti limitibus coluisse sumamus, quem eis ultimum fuisse terminum occidentalem rationi videtur consentaneum: Herodoti Plynum eundem esse portum, quem postea *Panormum* vocarunt, sub *long*. 54°. 20′. *lat*. 31°. 10′. a Ptolem. et sub *long*. 42°. 44′. *lat*. 31°. 55′. a Danv. posit., nullus dubitem.

Insulæ ante Cyrenaicam oram.

Non nisi duæ sunt, quarum memoriam ex Herodoto accepimus, una *Phyco* promontorio ab ortu posita, quæ dicitur

Veneris insula, ἡ Ἀφροδισιὰς,‖ Scylaci¶ Ἀφροδισιὰς, νῆσος ὕφορμος, Ptolemæo *Læa* l. *Veneris insula*, Λαιὰ ἢ Ἀφροδίτης νῆσος, vocata, sub *long*. 50°. 10′. *lat*. 31°. 56′. et a Danv. sub *long*. 38°. 43′. *lat*. 33°. 4′. posita. — Altera est

Platea, ἡ Πλάτεα,** Scylaci †† Πλάτεια, Steph. B. Πλατεῖα et Πλάταια, unius, nec vero diversæ, quemadmodum Ethnicographo videtur, insulæ nomen. A Theræis aliquod tempus fuit inculta, qui

* iv. v. 102. † iv. 169.

‡ Strab. xvii. 1195. C. I. 68. B. Ptolem. iv. iv. 103. Ἀρδανὶς ἄκρον: quod genuinum putant: et ipse Strab. i. 68. B. Ἀρδανίαν λίμνην: ita enim ὁ κατὰ τὴν Ἀρδανίαν λίμνην, τὴν ὑπὲρ Παραιτονίου, Μενέλαος καλεῖται.

§ iv. 168. ‖ Herod. iv. 169. ¶ p. 44.

** Herod. iv. 15. 156. 157. 169. †† p. 44.

ea relicta Azirin condiderunt, insulæ adversam, et in Menelai portus vicinia positam. Cujus de situ viros doctos non convenire cum videam, aut *Ædonin* Ptolem. Ἀηδωνὶν νῆσον, sub *long*. 52°. 40′. *lat*. 31°. 50′.; a Danv. sub *long*. 40°. 52′. *lat*. 32°. 25′. aut unam ex minoribus ei vicinam, Herodoteam *Plateam* haud negarem.

SECTIO III.

LIBYÆ SEPTENTRIONALIS PARS MEDIA AB ATLANTICO MARI AD ÆGYPTUM PERTINENS.

Quam jam adumbrabimus Africæ partem, ea comprehendit maximam *Mauretaniæ* (Fes, Marocco, Sus, Seschelmesa, Tafilet, Darah), austrinam *Numidiæ*, *Libyæ* s. *Africæ propriæ* et *Syrticæ terræ* (Beled-ul-scherid, aliquam Sahræ partem), *Cyrenaicæ* et *Marmaricæ* (septentr. Sahræ part.) partem, quemadmodum illas quidem provincias Ptolemæus constituit.

Libyes Nomades eam tenuerunt, ab septentrione magnis montium jugis, quæ ex medio fere Atlante, quo montem *Ziz* vocatum referunt, ad ipsos Ægypti fines linea hinc illinc paullulum deflexa protrahuntur, ab Libyum maritimorum sedibus sejuncti, et austrum versus horridis sitientis arenæ solitudinibus circumscripti.

Nec enim montanam regionem, omni ferarum generi vastatam, sed loca ab austro ei subjecta, ubi tamen fontium opportunitate fruebantur, incoluerunt.* Quorum ea fuit per omnem hunc tractum vastissimum paucitas, ut ab Atlante monte ad Ægyptum usque non nisi quinque loca colenda essent. Eximia salis fossilis ibi reperitur copia, unde et aquæ ex collibus salinis scaturientis insignis sentiatur salis sapor.

Præter illa quinque loca, quæ bene fuisse cognita Herodoto videntur, regio est littoralis Atlanti ab occasu subjecta, cujus quidem omnino factam mentionem, nec vero eam satis accuratam, videmus.

Quocirca Libyæ tractum omnem bifariam dispertiamur, alterum minus, alterum magis Herodoto perspectum.

A. *Libyæ ora occidentalis.*

Limites: Ab omni circumscripta est parte limitibus a natura

* Herod. iv. 181.

factis; *ab occasu,* mari Atlantico: *a septentrione,* freto Herculeo et maris interni parte aliqua: *orientales* autem et *austrinos* fines ipse Atlas constituit.

Montes: Unus commemoratur *Atlas,* ὁ Ἄτλας, de quo accuratius deinceps videndum. Ejus partes sunt

Herculis Columnæ, αἱ Ἡρακλήϊαι στῆλαι,* quas sequiores nominantes, altissimos Africæ et Hispaniæ montes sibi oppositos, alterum *Abylam,* alterum *Calpen,* intelligunt.†

Sed utrumque montem, illum Africæ, hunc Hispaniæ, sejunctim *Herculis Col.* fuisse appellatas, et Scylacis auctoritate constat.‡

Alia Atlantis prominentia in mare Atlanticum longe procurrens

Soloïs prom., Σολόεις, όεντος, τὸ ἀκρωτηρίον Λιβύης l. ἡ ἄκρη, ἡ τελευτᾶ τὰ τῆς Λιβύης.§

Ex ipso quidem Herodoto promontorii positus constitui nequit longius in occasum id producenti: nec forte dubitationi locus, quin ejusdem nominis sit promontorium Hannoni commemoratum, quod aliquot dierum navigatione ab Herculis Columnis abest: || nec vero Ptolemæi est Σολοεντία ἄκρα, sub *long.* 9°. 30′. *latit.* 17°. 30′. i. e. Danv. sub *long.* 1°. 30′. *lat.* 19°. 0′. posita, cujus situs longius ad austrinas partes remotus sit.

Contra Ptolemæi *Atlas minor,* pos. sub *long.* 6°. 0′. *lat.* 33°. 10′. i. e. Danv. sub *long.* 8°. 4′. *lat.* 32°. 50′. in Herodoti Soloentem cadit. Promontorium itaque esset *Cap Cantin* jam appellatum.¶ Sed si qui *Ampelusiam*** s. *Cotten*†† intelligere malint, Herodoti, aliis haud comparati, loco ii. 32. probabiliter utantur.

Populorum, quibus regio tenetur, nomina Herodoto nulla prodita. Per ipsam vero terram late porriguntur colles ex sale præduro compacti; et Libyes salis et albicantis et purpurei grumis inde excisis ædificia constructa inhabitant.‡‡ Quæ, nisi pluviarum inopia regio laboraret, quemadmodum scriptori nostro videtur, haud durare possent. Montes autem, unde illam salis copiam excidunt, per decem dierum iter, quod sane an aliorum auctoritate probari possit ignoro, porriguntur.§§

Quæ in hac Libyum terra ad austrum et in interiorem pertinent loca Africam, omnium, quæ ad vitam requirantur, rerum inopia premi, nec ulli animantium generi habitari Herodotus perhibet. —

* iv. 42. 43. 185. l. cl. † Mela i. 5. ii. 6. ‡ Geogr. M. i. 51. 52.
§ Herod. ii. 32. iv. 43. || init. *Peripli.*
¶ Danv. *Geogr. anc. abr.* iii. 114. ** Mela i. 5. iii. fin. Plin. v. 1.
†† Ptolem. iv. init. ‡‡ Shaw, i. 148. §§ iv. 185.

Sed alia Africæ facies passim et in littore et in interiori hoc tractu Atlanti ad austrum patenti variis Nomadum generibus cultæ.*

B. *Libya Atlanti ad ortum patens.*

Fines: Quæ de finibus dicenda erant ad *septentrionem* et *austrum* ponendis supra jam attigimus. Quocirca de solo *Atlante,* ultimo *occidentali* termino, paucis videamus. Tantum is in altum extollitur, ut verticem nebulis undique tectum, quæ nec æstate nec hieme unquam dispellantur, accolarum aspectui perpetuum subtrahat.

Quibus propterea et cœli adminiculum mons appellari solitus sit. — Sed jam ad singulos Nomades:

I. ATLANTES, Ἄτλαντες,

Atlantem, et colles ab oriente ei contiguos, quibus et solidi salis et fontium ubertas, incolunt. Nulla frui carne, nec, quod sane mireris, ullis somniorum ludibriis unquam vexari et illudi perhibentur.† Quod si illud verum putemus, eximiam frugum eis fuisse ubertatem necesse est. — Nostris diversi sunt Diodori Sic. (iii. 54.) *Atlantei,* Ἀτλαντειοὶ, fabulæ originem debentes. — Hinc decem dierum iter ad orientem dissiti

II. ATARANTES, Ἀτάραντες,

colles aqua et sale fossili uberes tenentes. Parum videntur et Herodoto et sequioribus fuisse cogniti, cum *Atarantes* commune genti, nec singulis peculiare, fuisse nomen prodant.‡ — Sed majori forsan fide digna, quæ de diris eorum exsecrationibus et opprobriis, quibus solem sibi infestum excipere soliti sint, Herodoto aliisque sunt obvia.§

In Herodoti libris populi nomen ante Wesseling. legebatur, Ἄτλαντες. Enimvero cum ipsius scriptoris auctoritate ab Atlantibus distinguantur, et *Rhiano* ap. Eust. l. c. eadem, quæ modo narravimus, Atarantibus tribuantur: nec non cum a *Nic. Damasc.* l. c. Ἀφάραντες vocitentur: genuinum populi nomen Ἀτάραντες visum est.||

* Marmol. i. 27. 28. 29 sq. ex Gall. vers.

† iv. 184. repet. Eust. ad *Dionys.* P. 66.

‡ iv. 184. Rhian. ap. Eust. ad Dion. P. l. c. et Nic. Damasc. ap. *Stob.* 293.

§ Herod. l. c. et Nic. Damascen.: Strab. xvii. 1178. A., et Diod. Sic. iii. p. 179. quamquam uterque gentis nomen non prodiderit, nec tamen de ulla alia accipienda.

|| Herod. *Interpr.* l. c. et Salmas. ad *Sol.* 410.

Hinc decem dierum iter ad eurum remoti sunt

III. GARAMANTES AUSTRALES, Γαράμαντες.*

Limites: Æthiopibus ad austrum sunt contermini:† ab Lotophagorum autem terra Syrtin min. accolentibus ad Garamantum sedes ipsius mensis iter faciendum erat.‡

Si qui autem Garamantes orientalem plagam petebant, itinere decem dies facto *Augila* pertingebant.§ Ab aquilone arenarum solitudines montiumque juga obversantur.

Ambitus: Quibus Africæ, qualis nunc depingitur, comparatis, Garamantes quaquaversus longius agitantes loca, quæ jam dicuntur *Lemta, Fessan, Wadan, Sala, Berdoa:* aliquam igitur *Libyæ interioris,* quemadmodum illam quidem Ptolemæus constituit, aut, uti nobis appellatur, *Sahræ* partem, inter *long.* 25°. et 37°. et *lat.* 23°. et 28°. fere comprehensam, inhabitarunt, solitudines uti Herodotea ita et nostra ætate non nisi passim cultas.

Garamantum vero sedes ultra probabilitatem nobis dilatatas, si quis suspicatus fuerit, qualem eorum fines ex Herodoto constituti exigant terræ ambitum, haud secum computasse judicandus est. Quibus accedit, quod omnes vicinos longe hominum frequentia superare Garamantes perhibentur.‖

Agri natura: Terræ autem natura nequidquam contemnenda. Nam præterea quod salis collibus distincta et fontibus bene irrigata sit, eximiam fructuum copiam palmæ suppeditant per omnem solitudinem frequentissimæ et fertilissimæ. Nec vero ipsos colles ex duro sale constructos in suam convertere utilitatem negligunt. Terra enim eis imposita fruges inde parare didicerunt. Quod per reliquam terram fontibus irrigatam factum esse, etsi quidem nihil ejusmodi proditum sit, sponte intelligitur. Quem agri colendi morem et aliis nomadicis gentibus usitatum constat, ut e longinquis, quas peragraverint, regionibus reduces reperiant, unde vitam sustentare possint.

Boum inter eos fuit genus mentione dignum, cui tantæ cornuum prominentiæ frontem munirent, quæ illis pascentibus ne minimum quidem, nisi terræ infigere cornua vellent, procedere permitterent.

* iv. 184. quæ egregie illustr. Ptolem. iv. vi. 109. Ὑπόκειται δὲ ταῖς μὲν Μαυριτανίαις, ἡ Γαιτουλία. τῇ δὲ Ἀφρικῇ καὶ τῇ Κυρηναϊκῇ, ἡ ἔρημος Λιβύη. καὶ μέγιστα μὲν ἔθνη κατανέμεται τὴν Λιβύην, τό τε τῶν Γαραμάντων, διῆκον ἀπὸ τῶν τοῦ Βαγράδου ποτ. πηγῶν μέχρι τῆς Νούβα λίμνης.

† iv. 183. ‡ l. c. § l. c. ‖ l. c.

Quocirca herbas carpserunt retro gradientes. Pelles eis detractæ, quamquam incredibili essent crassitie, facile tamen emolliebantur et in omnem usum optime erant tractabiles. Reliquam vero boum naturam ac speciem egregie referebant.*

Mores: Garamantes omnem hominum consuetudinem fugientes, perpetuis assueti fuerunt bellis Æthiopibus Troglodytis inferri solitis, in quibus quadrigarum opportunitate utebantur.

Ab orientalibus Garamantum sedibus decem dierum itinere ad cæciam faciundo absunt

IV. AUGILA, Αὔγιλα, τὰ,†

quorum nomen ad nostram ætatem servatum. Locus enim ita dictus pos. sub *long*. 40°. 17′. *lat.* 29°. 47′. Herodoteo comparandus est. Quod si accipere recusaremus, loci naturam ab illo inde tempore mutatam statuere deberemus. — De gentis nomine eum colentis nihil proditum. Agri autem natura eorum, quæ hucusque descripta, locorum similis. Etenim, cum palmarum fructus eximia hic deprehenderentur saporis præstantia, Nasamones quotannis huc commeare consueverant.‡

V. AMMONII, Ἀμμώνιοι,

decem dierum iter et ab Augilis et Thebis Ægyptiis distant. Sed oculis fidem habere si velis, majori spatio a Thebis atque ab Augilis Ammonios dissidere statues. Quam difficultatem ita tolles, ut ultra eum locum, quem *Ammon* dicunt, longius versus Thebas pertinuisse Ammoniorum sedes accipias. Nec itaque Plinium § erroris arguere possumus, Ammonis urbem duodecim dierum iter a Memphi removentem.

Ægyptiorum atque Æthiopum dicuntur coloni, lingua utentes ex utriusque populi sermone conflata.‖ Celebre eis *Jovis*, quem *Ammon*, Ἀμμοῦν, Ægyptii vocant, oraculum, unde et nomen ipsis accolentibus ductum.¶

Præterea quod miræ indolis fons ibi scaturire proditur, soli natura locorum, quæ jam descripsimus, similis est.** *Solis* ille *fons*, ἡ κρήνη

* iv. 183. ead. trad. Alexand. Mynd. in *H. Anim.* uti ex Athenæo v. 22. p. 221. E. F. constat, eum refutante. Herodot. respex. Plin. H. N. viii. 45. Mela, i. 8. Aristot. *H. A.* vi. 21.

† Stephan. B. Αὔγιλα, οὐδετέρως, πόλις Λιβύης· Ἀπολλόδωρος β′ περιηγήσεως.

‡ iv. 182. § Plin. v. 9. ‖ ii. 42. ¶ i. 46. ii. 42.

** iv. 181. Τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίη τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν· τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεταί τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας

Ἡλίου sub lucis ortum tepide manat; medio die, cum vehementissimus est calor, frigidus idem fluit; inclinato in vesperam calescit; media nocte fervide æstuat: quoque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum assueto tempore languescat.*

His subjiciamus locum ex Shawio (i. 148.) petitum, quo Herodotea illa de salis collibus per omnem hunc tractum, quem jam tractavimus, frequentibus tradita firmantur et illustrantur. Qui quidem locus supra p. 30. adscribendus erat. Jibbel Had-deffa *is an entire mountain of salt, situated near the eastern extremity of the* Lake of Marks (i. e. Tritonidis Pal. v. p. 10. et Shaw, i. 126.). *The salt of it is of a quite different quality and appearance from that of the* salinæ, *being as hard and solid as stone, and of a reddish or purple colour. Yet what is washed down from these precipices by the dews, attains another colour; becomes as white as snow, and loses that share of bitterness, which is in the* parent rock-salt: *it may very properly be said* to have lost, *if not all, yet a great deal at least, of its original* savour. *The salt of the mountains near* Lwotaiah *and* Jibbel Miniss, (in Alschiriensium agro) *is of a grey or blueish colour.* rel.

SECTIO IV.

LIBYÆ SEPTENTRIONALIS PARS SUPERIOR JUXTA SENEGAM ET NIGRUM CULTA.

Regionis, quam nunc adumbrabimus, exigua fuit Herodoto cognitio. Trium enim fecit populorum mentionem, corporis habitu et vivendi modo diversorum; nec vero, quas tenuerint sedes, cum ea, quam ab eo exspectare consuevimus, constituit diligentia, nec ob notitiarum inopiam potuit.

Quod nisi aliunde quidquam compertum haberemus, omnem Herodoti de his populis narrationem, uti inanem ac lubricam, omittere satius ac prudente dignius videretur.

πελάζει· τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην (i. e. καθ' ὑπερβολὴν)· παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες, καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται Ἡλίου.

* Ita Curtius iv. 7.—miraculi causas enucleare nisi sunt plures, inter quos et Lucret. vi. 848. sq.

Jam vero antiquorum non minus, quam recentiorum industria, lux quædam locis antea obscuris cum affulserit, scriptoris nostri narrationem satis obscuram bene illustratum iri judicamus.

Ab occasu autem ad ortum pergentibus occurrit

I. POPULUS ATLANTICO MARI ACCOLENS,

cujus nec nomen nec situs constat. Ex eorum vero cum Carthaginiensibus, navium auxilio eo ventitantibus, mercaturam faciendi more ad sedes constituendas quædam petenda sunt. Quod quidem commercii genus et recentiori ætati omni cura dignissimum visum est.— Ita autem res se habet.—

Extra Herculis col. Libyæ locus est Carthaginiensium navibus frequentari solitus, qui merces navibus exemtas in littoris crepidine deponebant in exiguos acervos dispositas, et navibus conscensis fumum, quo Libyes allicerent, excitabant. Qui fumum prospicientes continuo ad littus properant, et auri quadam copia mercium acervulis apposita longius recedunt. Quam, si illis digna visa est, secum in naves auferunt, sin minus, navibus iterum conscensis exspectant, donec ea apposita sit auri vis, quæ voluntati respondeat.— Nec vero ulla fraude, sed maxima mercaturam transigere fide utramque partem dicunt.*

Quo ex loco jam intelligitur, *Libyæ occidentalis istum fuisse populum, nec, cum fumum in Carthaginiensium navibus excitatum prospicere potuerit, longius a littore remotum.*

Alterum, unde quæstionem confectum iri suspicamur, ex ista auri vi, qua instructi dicantur, petamus. Quod magis ut perspiciatur, nonnulla ex superioribus repetere liceat.

Quæ Atlanti ad occasum posita est Libyæ ora maritima, non quidem plane Herodoto perspecta fuit ac cognita, nec tamen soli indolem omnino ignorasse arguendus est.

Cum autem nec Herodoti nec nostra ætate aliqua auri ramenta ibi reperta sint, hanc innuisse Carthaginienses terram negamus. Qui autem Atlanti ab austro patent tractus, sterili arena obducti, nec habitati fuerunt tum, nec nostra ætate non nisi passim et in ipso littore coluntur.

Reperiuntur quidem auri ramenta in terra, quam *Senhaga* dicunt, eaque longius hinc ad solis ortum patenti: nec vero illa quidem tanta copia, quantam ex locis ad austrum remotioribus nostro etiam tempore quotannis reportare Europæi solent.

* iv. 196.

Alius itaque circumspiciendus est locus, quo populi sedes collocare possimus.

Longius ad austrum in hac Africæ ora progressi locum deprehendimus et egregie habitatum et auri ramentis quam maxime divitem, quem a duobus fluviis eum irrigantibus, quorum uni *Senega*, [Ptolemæi *Daradus*,*] alteri *Gambia*, [Ptolemæi *Stachir* †] nomen, *Senegambiam* appellamus.

Quem Carthaginienses adiisse locum, merito suspicemur.

Nec minimum forte opinioni adminiculum ex sollertissima Shawii observatione petitur, qua regionis paullo interioris circa Nigrum occidentalem incolis eundem esse merces commutandi morem discimus, ab exteris haud immutatum, quemadmodum illud in ora maritima peregrinis frequentatissima celerrime factum sit necesse est. Ita enim ille, i. 239— *It must be mentioned to the honour of the* Western Moors, *that they still continue to carry on a trade with some barbarous nations, bordering upon the river* Niger, *without seeing the persons they trade with, or without having once broke through that original charter of commerce, which from time immemorial has been settled between them. The method is this. At a certain time of the year (in the winter, if I am not mistaken) they make this journey in a numerous* caravan, *carrying along with them coral and glass beads, bracelets of horn, knives, scissars, and such like trinkets. When they arrive at the place appointed, which is on such a day of the moon, they find, in the evening, several different heaps of gold dust, lying at a small distance from each other, against which the* Moors *place so many of their trinkets as they judge will be taken in exchange for them. If the* Nigritians, *the next morning, approve of the bargain, they take up the trinkets, and leave the gold dust, or else make some deductions from the latter, cet. cet. and in this manner transact their exchange without seeing one another, or without the least instance of dishonesty or perfidiousness on either side.*

Quocirca, etsi quidem populi sedes accuratissime constitui nequeant, ad locum tamen modo dictum referendæ videntur: aut, ne pertinacius opinioni semel conceptæ inhærere accusemur, in vicina loca revocandæ.

* iv. vi. 109. Δάραδος ποτ. ἐκβολαί. sub *long.* 10°. 0′. *lat.* 15°. 0′. a Danv. p. sub *long.* 1°. 30′. *lat.* 16°. 22′. — Hannonis *Chretes*, Χρέτης.

† Στάχιρος ποτ. ἐκβ. s. *long.* 9°. 30′. *lat.* 11°. 0′. a Danv. p. sub *long.* 2°. 0′. *lat.* 13°. 10′.

Jam sequitur

II. POPULUS NIGRUM ACCOLENS,

Cujus de sedibus ut jam constet, Herodoti locum* excutiamus necesse est.

Nasamonum Syrtin maj. accolentium juvenes quosdam audaces, plura ejusmodi patrare solitos, quinque delegisse sorte narrant, qui remotissimas Libyæ australis solitudines explorarent. Qui omnibus, quæ huic itineri feliciter suscipiundo opus erant, rebus adornati, profecti sunt, omnique Nasamonum terra eoque tractu, quem non nisi feræ tenent, peragrato, occasum versus iter converterunt. Infelici jam arenarum solitudine plures dies peragrata in locum arboribus consitum inciderunt. Quarum fructus dum attingerent, contigit, ut homines, nigro corporis colore miraque brevitate, cum nullo Nasamonum comparandi, apparerent, et per loca palustria late patentia eos ad suam urbem perducerent, grandi fluvio crocodilos alenti et ab occasu orientem versus eunti appositam.

Hæc hactenus Herodotus. Antequam vero de ipsis sedibus anquiramus, aliquid monendum, unde aliquam cum populis nostra ætate detectis intercedere eis consuetudinem deprehendes.

Omnes quos videndi Nasamonibus contigit opportunitas, incantatorum speciem retulerunt. Nec enim, quemadmodum pluries jam observatum est, populi recens detecti quemquam appropinquare sibi peregrinum patiuntur, nec quidquam ab eo profectum attingere sustinent, nisi carminum prius, omninoque aliqua rerum magicarum ope, satis sibi cautum esse opinentur. Quare peregrini, quem malum aliquem dæmonem aut esse aut ab eo profectum suspicantur, vim sibi infestam incantationibus tollere sedulo curant. Id quod Nasamonibus appropinquantibus ignotum hunc populum machinatum esse suspicamur.

Jam vero de populi sedibus. Si quidquam, quod sane rationi consentaneum, Nasamonum relationi inesse veri statuamus, fluvius, quem in occidentali Libya interiori ab occasu orientem versus labentem offenderunt, nullus videtur alius, quam *Niger*, Agathemero et Ptolemæo bene cognitus.†

Nec enim, cum regionem circa *Bagradam* et *Cinyphum* fl. pa-

* ii. 32. 33.

† Agathem. ii. 10. τάς τε ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη *Nigri* ἐν ἠπείρῳ ponit. — v. Danv. *Mém. concernant les Rivières de l'Interieur de l'Afrique.* p. 65. in *Hist. de l'Ac. d. J.* t. xxvi. — Ptolem. iv. vi. 109.

tentem Garamantes tenuisse cognovimus, quemquam in interiori occidentalis Africæ plaga alium deprehendimus fluvium grandem et orientem versus ruentem.

Quocirca loca circa *long*. 22°. et *lat*. 20°. Nigro apposita, Nigritisque jam inculta, quæ *Salla* et *Tocrur* vocantur, illi Herodoteo populo inhabitata sumeremus.

Niger enim circa *long*. 16°. *lat*. 16°. ex magno lacu in Mandro monte ortus, hinc illinc deflexus orientalem plagam petit.* Isque fluvius eximiam crocodilorum multitudinem nutrire proditur.†

Quæ autem ad corporis brevitatem et exilitatem, qua populus Nasamonibus detectus fuisse proditur, egregie quidem in Nigritas cadunt: ‡ sed nequaquam de ea judicare licet, cum illorum corporis habitum cum suo ipsorum Nasamones comparaverint, de quorum nec brevitate nec magnitudine quidquam constat. Illud sane experientia docemur, eos, qui nimio sole coquantur, et breves et exiles esse, præsertim in siticulosis regionibus degentes.

III. TROGLODYTÆ ÆTHIOPES, Τρωγλοδύται Αἰθίοπες.§

Cum Garamantum sedes satis accurate constituere licuerit, nec de Troglodytarum Æthiopum terra quidquam hærere ac dubitare debemus, quippe qui Garamantibus conterminis perpetuis bellis vexarentur.||

Mira fuerunt pedum celeritate, qua ad Garamantum quadrigas, unde pugnabant, evitandas quam maxime opus fuit.

Variis, quæ quidem arripere poterant, reptilium generibus victitarunt: sermone, non hominum vocem, sed acutum auribusque maxime ingratum cicadarum stridorem imitante, utebantur.

Ex ipsa populi denominatione patet, cavernis eum habitasse, lon-

* Leo Afr. in *Descr. Africæ*, i. 2. 3.

† Leo Afr. l. c. ix. 295.

‡ Ita enim de populis Senega fluvio ad septentrionem agentibus, Marmol. i. 35. ex vers. Gall. *ce qui est de merveilleux, c'est qu'au delà (de Senéga) vers le Midi, les hommes y sont fort noirs, robustes, et bien proportionnés — et deçà vers le Nord, ils sont petits et mulatres — et fort foibles.*

§ iv. 183.

|| Quæ de perpetuis Garamantum pugnis cum Troglodytarum gente habitis Herodotus prodidit, Marmolii loco i. 32. firmantur: *Les Negres*, inquit, *au milieu de la basse Ethiopie s'entrebattent continuellement, aussi bien que ceux qui sont sur la frontière de la Libye et de l'Océan, à-cause d'une ancienne haine qu'ils se portent, et tout ceux qu'ils peuvent atraper de leurs ennemis, hommes, femmes, et enfans, ils les vendent aux Africains, aux Arabes, et aux Portugais*, cet. cet.

giusque a Garamantibus ad austrum habitantem ipsis Æthiopibus fuisse adscriptum. Tenuisse itaque videntur montium juga Garamantibus ad austrum posita, quorum unum *Usargala,* alterum *Girgiris,* nominatur.*

SECTIO V.

ÆGYPTUS, ἡ Αἴγυπτος.

CAPUT I.

Nonnulla omnino de Ægypto disputantur.

Ambitus: *Ægypti* nomine omnem comprehendunt terram, quæ ab Catarracta minore ad ipsum Mare Internum Nili aquis irrigatur: angustam itaque convallem Libyco et Arabico monte inde ab Heliopoli, urbe inter Sebennyticum et Pelusiacum fl. in ipso Deltæ acumine posita, ad Elephantinam Catarractæ minori vicinam, circumscriptam: diversas insulas Nili brachiis comprehensas, quibus Delta nomen: duosque tractus parum fertiles, alterum Canopico ad occasum, alterum Pelusiaco orientem versus contiguos.

Extensio: Omnis Ægypti littoralis tractus ab occidente orientem versus solem, i. e. a Sinu Plinthinete ad Serbonidem Paludem, patens LX. *schœnorum* h. e. 3600 *stadiorum est longitudine.*†

Reliquarum partium a Sebennytici exitu Elephantinam usque pertinentium *latitudo* ita constituta est, ut a Sebennytici ostio ad ipsas Thebas 6120 stad. (h. e. 102 schœn.): hinc ad Elephantinam 1800 stad. (i. e. 30 schœn.) computetur spatium: omni igitur Ægypto ab ipso Sebennytici ostio ad Æthiopiæ confinia protractæ 7920 stad. i. e. 132 schœn. latitudo tribuatur.‡

Superiorum Ægypti partium *longitudo,* quam Geographorum more

* Ptolem. iv. vi. 109. τὸ Οὐσάργαλα ὄρος, ἀφ' οὗ ῥεῖ ὁ Βαγράδας ποταμὸς, οὗ τὸ μέσον ἐπέχει: sub *long.* 33°. 0'. *lat.* 20°. 20'.

Τὸ Γίργιρις ὄρος, ἀφ' οὗ ὁ Κίνυφος ποτ. ἔχει τὰς ἀρχὰς κατὰ δύο θέσεις. s. *long.* 40°. 21'. *lat.* 45°. 21'.

† ii. 6. 9. ‡ ii. 8. 9. 10. 11.

ab occidente orientem versus extendimus, Libyci et Arabici montium jugis ita angustis circumscripta limitibus est, ut in stadiorum non amplius ducentis spatium locus sit coarctatus.*

Omissis jam eis, quæ ad hæc Herodotea de Ægypti extensione commemorata et illustranda et emendanda ex Diodoro Sic. et Strabone peti debeant: ad Ægypti distributionem pergamus.

Divisio: Omni, cujus modo adumbrationem dedimus, terræ nomen omnino inditum est, *Ægyptus*, ἡ Αἴγυπτος. In majores eam alii aliter dispertiuntur partes: Herodoto autem *inferiorem Ægyptum*, mari et duobus Nili alveis, Canopico et Pelusiaco, circumscriptam *Delta*, τὸ Δέλτα, nomine a triquetra ejus forma petito, vocitanti, reliquæ duæ partes, *Heptanomis* et *Thebais* aliis appellatæ, generaliori nomine comprehenduntur, ita quidem, ut, quæ Nilo ab occidente patent, *Libyæ*, illa autem ab oriente, *Arabiæ* cognomine distinguantur.†

Sequiorum *Thebais*, ab reliqua Ægypto interdum quidem, nec tamen aliter, nisi *Thebaici Nomi* denominatione, auctori nostro fuit signata.‡

Jam vero et alia Ægypti in *Nomos*, quos ita vocant, distributio attingenda, vario temporum decursu multum variata. Qui Herodoto commemorantur, uno *Thebaico* excepto, omnes ad Inferiorem Ægyptum referendi videntur. Quare ex eo non constat, plures fuerint, quibus reliqua Ægyptus distributa, an *uno Thebaico* ea fuerit comprehensa. Id quod parum respondere probabilitati videtur. Omnibus enim Ægyptiis *in septem genera* vel *classes* distributis, soli *Hermotybium* et *Calasirium*, qui generis militaris erant, enumerantur Nomi, nulla reliquorum mentione facta. Quos ecce: Ἑρμοτυβίων μὲν οἵδε εἰσὶ νομοί· Βουσιρίτης, Σαΐτης (ii. 152.), Χεμμίτης, Παπρημίτης (ii. 71.), νῆσος ἡ Προσωπῖτις καλεομένη, Ναθὼ τὸ ἥμισυ.§ Καλασιρίων δὲ οἵδε ἄλλοι νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουΐτης, Ονουφίτης, Ἀνύσιος (ii. 137.), Μυεκφορίτης (ii. 166.).

Multa Herodoto disputantur ad veterum opinionem probandam, Ægyptum Maris Interni olim sinum limo, qui annuis Nili inundationibus accumulatur, tandem fuisse aggestam constructamque.|| Quibus a libelli ratione ac consilio alienis jam præteritis, ad

Limites constituendos pergere juvat, qui omnes fere a natura facti facili opera figuntur:

a septentrione enim mare Ægyptium ita dictum a Plinthinete Sinu ad Serbonidem Pal. prætenditur:¶

* ii. 8. † ii. 15. 17. ‡ ii. 4. § ii. 165.
|| ii. 4. 5. 10. 11. 12. cf. Larcher. t. ii. p. 158—169. ¶ ii. 6.

orientales et *occidentales* fines ipsa montium, Libyci et Arabici, juga ab una parte inde a Plinthinete Sinu, ab altera autem loco aliquantum a Mari Interno remoto, juxta Deltæ nimirum verticem, exsurgentia et prope Nilum ad ipsa Æthiopiæ confinia protracta, ponunt, ita quidem, ut *Oasis magna*, Libyco monti ab occasu inculta, Ægypto adscribatur :*

australis vero ultimus terminus Catarracta minor ponitur Elephantinæ vicina et sub Tropico Æstivo fere posita.†

Montes: Nili cursum duo sequuntur montes a septentrione austrum versus ad Æthiopiæ confinia et ulterius porrecti, unus ab occasu Nilo vicinus *Libycus*, τὸ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος,‡ lapillorum grumis conchyliisque, quæ lapidibus impacta, tectus : alter ab orientali fluminis latere ad Sin. Arabicum surgens *Arabicus*, τὸ τῆς Ἀραβίης ὄρος, qua Sin. Arabicum spectat, thurifer.§

De reliquis minoris molis montibus justo loco monitum.

Fluvii: Non nisi unus, sed sua natura maxime memorabilis, commemorandus venit *Nilus* fl., in Inferiore Ægypto in plures amnes rivulosque dissectus, quorum septem majores ab occasu orientem versus ita se excipiunt: *Canopicus*, *Bolbitinus*, *Saiticus*, *Sebennyticus*, *Bucolicus*, *Mendesius*, et ultimo omnium loco orientem versus, *Pelusiacus*. Quibus, cum de Patumo Arabiæ urbe disputandi occasionem nacti fuerimus, illius canalis, qui Nilum cum Sinu Arabico conjunxit, descriptionem apponemus.

Multum Herodoto disputatum de Nili fontibus|| annuisque incrementis ; nec vero quidquam ad liquidum perductum.¶

Sed, quæ huc non spectant, omissis, omni cura annitamur, ut singulorum amnium, quibus Nilus divisus, cursum ratione maxime probabili constituamus. Quod nisi accuratissime antea factum, nec de plurimarum urbium situ eis appositarum ulla probabilitate quidquam pronuntiare licet. Innumeris omnis hæc quæstio implicita difficultatibus est, ab Herodoto inde omnium fere fluviorum cursu mirum in modum immutato et in alias aliasque partes detorto. Quid? quod nonnullis, quorum descriptionem auctori nostro debemus, limo prorsus completis et obductis, ita quidem, ut ne minimum eorum reperirent sequiores vestigium, nec suspicarentur, alii deinceps aliis in locis, aut ipsa aquarum vi, aut humana arte, orti sunt.

Quare sequiorum, Diodorum dico, Strabonem, et Ptolemæum, cum Herodoto factam comparationem non nisi admodum incertam ac

* ii. 17. 18. 19. iii. 26. † ii. 18. ‡ ii. 8. 12. § ii. 8.

|| ii. 28. sq. Ultra Ægyptum quatuor mensium iter Nili cursus fuit cognitus : ii. 31.

¶ ii. 19 sq. Recentiorum narrationes optime discussit Larcher. t. ii. p. 158—169.

lubricam esse patet. Descripserunt enim, qualis sua cujusque ætate erat, Ægypti faciem, antiquis nominibus, Herodoto obviis, aut servatis aut immutatis. Quocirca, ut uno exemplo utamur, urbes Sebennytico, aut Pelusiaco, *ab occasu* antea appositæ, sequiore tempore, eis cursum mutatis, *ab oriente* incolebantur. Quæ omnia melius perspicientur, dummodo Deltæ geographiam difficillimam, ex ipsis Nili alveis unice illustrandam, paullulum cognoveris.

Maximas autem Inferioris Ægypti geographiam pertractantibus excitasse molestias Ptolemæus judicandus est. Omnis enim, quam depinxit, Ægypti facies ab Herodotea diversa fuit prorsusque immutata, pluribus jam aliis fossis rivulisque eam quaquaversus secantibus; qui tamen nominibus signantur, partim Herodoteis, partim nuper factis. Quid? quod unius ejusdemque amnis superior, media et inferior pars, diversis appellatur nominibus, quæ diversas ejus partes incolentibus origines debent. Quæ multifariæ fossarum denominationes, non est, quin comparationem, cum Herodoteis faciendam, mirum quantum impediant. —

Sed de singulis jam videndum.

Nilus πεντάστομος, quem ita vocant a quinque ostiis a natura factis, cum reliqua duo majora humana manu effossa sint, *quonam loco* et *in quosnam rivulos discindatur*, ipsius Herodoti verbis illustrare juvat, ita dicentis:* ὁ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων, ῥέει, μέσην Αἴγυπτον σχίζων, ἐς θάλασσαν. μέχρι μέν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἷς ἐὼν ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδούς (*in tres amnes principes*)· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἠῶ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα· ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἑσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἥδε (*tertius vero Nili decursus inter duos reliquos mediam Deltam dispescens*)· ἄνωθεν φερόμενος, ἐς τὸ ὀξὺ (i. e. εἰς τὴν κορυφὴν: *ad acumen Deltæ:* Mela, i. 9.) τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, σχίζων μέσον τὸ Δέλτα, ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοίρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτην (κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν, *nec minimam aquæ copiam hoc alveo deferens*), οὔτε ἥκιστα οὐνομαστήν· τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα.

Ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν. Τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε· τῷ μὲν Σαϊτικὸν αὐτέων, τῷ δὲ, Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά.

Quibus subjiciamus duo aliorum loca, quibus aliqua Herodotei oritur illustratio et probatio locum spectans, quo primum Nilus in

* ii. 17. cf. ii. 15.

tres majores disjungitur fluvios. Ita enim Mela,* nescio qua, forsan Herodoti, quem et aliis in locis quam plurimis secutus est, auctoritate usus: *Juxta Cercasorum oppidum triplex esse incipit Nilus.* At paullo distinctius Achilles Tatius:† ὁ Νεῖλος, inquit, ῥεῖ μὲν ἄνωθεν ἐκ Θηβῶν τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἔστιν ἐς τοσοῦτον ῥέων ἄχρι Μέμφεως, καὶ ἔστι μικρὸν κάτω κώμη· Κερκασωρὸς (ita leg.: antea corrupte: κάτω κέρας· Σύρος cet.) ὄνομα τῇ κώμῃ πρὸς τῷ τέλει τοῦ μεγάλου ῥεύματος. Ἐντεῦθεν δὲ περιῤῥήγνυται τῇ γῇ, καὶ ἐξ ἑνὸς ποταμοῦ γίγνονται τρεῖς, δύο μὲν ἑκατέρωθεν λελυμένοι, ὁ δὲ εἷς κατὰ τὴν γῆν εἰσίει, τὸ σχίσμα τοῦ Δέλτα ποιῶν.‡

Egregie hinc de loco, quo primum Nilus in tres amnes dirimatur, constare judicemus. Nec repugnat alius Herodoti locus,§ quo juxta Cercasorum oppidum in *Canopicum* et *Pelusiacum* dispesci amnes Nilus perhibetur. Nec enim omnino de Nili brachiis majoribus, sed de duobus Deltam ab occasu et ortu ambientibus ibi tractat. Quare Sebennyticum, mediam Deltam transeuntem, omittere et potuit et debuit.

Singulos, quos jam aggredimur describendos, hoc ordine distribuimus, ut ab occasu orientem versus pergentes primum Canopicum cum Bolbitino inde derivato: tum Sebennyticum cum fluviis minoribus inde disjunctis, Saitico nimirum, Bucolico et Mendesio: denique Pelusiacum describeremus.

1. *Canopicus* fl., τὸ Κανωβικὸν, s. Κάνωβον στόμα,|| ad Canopum oppidum, κατὰ Κάνωβον, mari jungebatur. Idem ab *Herculis Ægyptii fano,*¶ ei apposito, et *Heracleoticus* postea appellatus est.** Hercules contra Κανωβεὺς nominatus.†† Aliud fluvii nomen, *Naucratiticus,* a Naucrate urbe juxta eum culta petitum.‡‡ Nec vero Heracleoticum et Naucratiticum diversum est ostium, a Canopico distinguendum, ut Plinio§§ dicitur, Eustathio ad Dionys. Per.|||| suffragante. Naucratis enim, et Herculis templum, uni Canopico apposita fuerunt fluvio.

Canopici, fluminis Herodoti tempore grandis, vestigia admodum exigua nunc deprehenduntur in fossa quadam, *Maadie* i. e. *Trajectus,*

* i. 9. 15. † *Amor.* iv. p. 245.

‡ Hæc ultima constitui, antea corrupte edita, ex Bryantii auctoritate in *Observ. and Inquiries relating to various parts of Ancient History,* p. 106.

§ ii. 15.

|| Romani v. c. Tacit. *Ann.* ii. 60. Plin. v. 10. s. 11. Mela, i. 9. *Canopicum* dicunt.

¶ Her. ii. 113. ** Diod. Sic. i. 33. †† Paus. *Phoc.* 8. p. 830.

‡‡ Plin. v. 11. s. 11. §§ Plin. l. c. |||| p. 13.

nominata, quam Alexandria urbem Raschid, Herodoteo Bolbitino appositam, proficiscentes transeant.*

E Canopico hominum industria deductus est

2. *Bolbitinus* fl., τὸ Βολβίτινον στ., vel Βολβίτικον,† e Canopico septentrionem versus in mare exiens. Ipsi Canopico et reliquis omnibus, si unum exceperis infra Damietta oppidum effluentem, qui non nisi Nilo tumido et inundante navigia paullo majora sustinere possunt, et latitudine et aquarum profunditate Bolbitinus jam præstat.‡ Ptolemæus ostium ejus *Taly* nominat: Τάλυ ποταμὸς, ὃς ἐκρεῖ διὰ τοῦ Βολβιτίνου στόματος.§ Nostra autem ætate, ab vicina urbe *Raschid* s. *Rosetta*, infra quam mari jungitur, denominaverunt.‖

3. *Sebennyticus* fl., τὸ Σεβεννυτικὸν στ. Nilus infra Cercasorum oppidum duobus fluminibus, Canopico et Pelusiaco, in diversam plagam emissis, ipse *media Delta* transmissa, paullum infra *Buto*, urbem ab occidente ei appositam, mari miscebatur. Nec vero hæc inferior Nili pars, nomine servato, sed alio eoque novo, quod a *Sebennyto*, urbe ei adsita, petierunt, *Sebennyticus* appellatus.¶ Hæc hactenus ex Herodoto. Unde jam intelligitur, quam prave cum sequiorum Sebennytico vel Pharmetico comparare nisi fuerint plurimi viri docti.**

Quo loco intraverit mare, etsi quidem disertis verbis non innuitur, id tamen constat, *et media Delta peragrata, et Buto urbe transmissa, non lacui cuidam, sed ipsi mari, unde Heliopolin et Thebas navi petentes Ægypti latitudinem constituerunt,*†† fuisse junctum.‡‡

Accuratissime locum signare possemus, dummodo aliqua Butus urbis vestigia superessent.

Straboni§§ *Buticus*, ἡ Βουτικὴ λίμνη, Stephano B. *Sebennyticus*, ἡ Σεβεννυτικὴ λ., hodie autem *Berelos* l. *Burlos*, appellatur lacus, inter Bolbitinum et Phatmeticum fl. situs (cujus ambitus, a Danvillio et Savario‖‖ constitutus, ex Herodoti et Strabonis¶¶ auctoritate arctioribus circumscribendus est limitibus), in quem *male* deducunt Sebennyticum Herodoteum.

Sed omissis, quæ cum probabilitate disputari de loco possent,

* Danv. *Mémoires sur l'Eg.* 49. Shaw, ii. 22. version. Gall. a. 1740.

† Scylaci et Strab. xvii. 1153. B. 1. 801.

‡ Shaw, vers. Gall. ii. 19. 20. Savary, *Lettres sur l'Eg.* i. 340.

§ iv. p. 105.

‖ Danv. l. c. 76. Pococke, vers. vern. i. 23. 24.

¶ ii. 155. 156.

** Unum v. Danv. l. c. 48.

†† ii. 7. 8. 9. 10. 11. 17. 155. 156.

‡‡ ii. 17. 155. cet.

§§ xvii. 1153. D. l. 862.

‖‖ v. tabb. geogr. ab eis concinnatas.

¶¶ ii. 156. Strab. xvii. 1153. D.

quo mare ingressus sit Sebennyticus, ad rivulos pergamus, ex eo deductos.

4. *Saiticus* fl., τὸ Σαϊτικὸν στ., e Sebennytico sejunctus, ipsum mare ingressus est.* Qui cum a Saïte Nomo, quem transiret, nomen sortitus esse videatur, supra Sebennytum urbem ex Sebennytico fl. initium sumsisse suspicandus est. —

Sed cum seriori ætati nulla ejus vestigia deprehenderentur, nominis similitudine in errorem inducti, *Tanitum*, qui, Saitico demum obstructo, ab orientali latere e Sebennytico derivatus est, *Saiticum* eundem vocitarunt.† Quod quidem nomen, nulli reliquorum, qui singulorum Nili rivulorum enumerationem fecerunt, usurpatum, intempestivæ librarii alicujus diligentiæ origines debere auguror.‡

5. *Bucolicus* fl., τὸ Βουκολικὸν στ., humana arte effossus. Nihil amplius Herodotus.§ Non sine probabilitate tamen cursus videtur constituendus.

Palustris ac depressa regio, Phatmetico fl., quem vulgari usu ita appellare liceat, ab occasu patens, *Elearchia*, ἡ Ἐλεαρχία‖ nominata est. Quid? si eandem et Βουκόλια l. Βουκολῶν καταγωγὰς, terram pastoribus cultam, et multis postea latrociniis infamem,¶ nominatam fuisse statuamus, nonne eodem et *Bucolicum Herodoteum*, ab ipsis pastoribus hic agitantibus denominatum, referre liceat? nonne Herodoti *Bucolicum* in sequiorum *Phatmetico* superesse opinemur?

6. *Mendesius* fl., τὸ Μενδήσιον στ., e Sebennytico derivatus, ipsum mare ingressus est.** Initium vero ejus supra Sebennytum urbem, Strabonis †† et Ptolemæi ‡‡ auctoritatem secutus, revocarem. An vero, lacu *Mensale* l. *Tennis* §§ antea transmisso, conjunctus fuerit mari, est quod dubitem, nulla ejus nec Herodoto nec Straboni mentione obvia. Fuisse quidem in hac Ægypti parte maritima paludes ac lacus, sed non nisi a Tanitico ad Pelusiacum patentes, constat.‖‖

Aliter autem sequiore ætate res fuit comparata. *Geographus* enim *Nubiensis* ¶¶ magnum lacum, in inferiore parte *Tennis*, in superiore *Alsar* vocatum, et plurimas insulas, oppidis frequentes, com-

* ii. 17.

† Strab. xvii. 1154. D. εἶτα τὸ Τανιτικὸν στ., ὅ τινες Σαϊτικὸν λέγουσι

‡ Diod. Sic. i. 33. Ptolem. iv. 103. Plin. v. 10. s. 11. et Mela, i. 9. nihil ejusmodi innuunt.

§ ii. 17.

‖ Hieroclis *Synecd.* 726. et ibi Wessel.

¶ Achill. Tat. iv. 250 sq. Heliod. i. 10.

** ii. 17.

†† xvii. 1154. A.

‡‡ iv. 106.

§§ Danv. l. c. 94.

‖‖ xvii. 1154. D.

¶¶ Clim. iii. part iii. Assentitur Shaw, ii. 19. v. Germ. et Savary, i. 340.

plectentem, ab urbe *Damiat* ad *al Faramch* (Herod. Pelusium) extendit.

Nostra ætate Mendesii vix reperiuntur vestigia.* — Ultimus ab oriente fluvius est

7. *Pelusiacus, τὸ Πηλουσιακὸν* l. *Πηλούσιον στ.*, in Deltæ vertice e Nilo exiens, cursu ad cæciam facto, mare petiit.† Sed, quem nunc Pelusiacum dicunt, juxta *Müt-Demsis* oppidum, in media Delta Sebennytico, l. ut sequioribus dicitur, Phatmetico, appositum is deducitur, et *Sasnas*, quæ *Daphnæ Pelusiacæ* Herodoti sunt, superato, in lacum *Mensale* l. *Tennis* (Francis *Mare Morto* vocatum) effunditur.‡ Quem cum antiquum Herodoti Pelusiacum putaret Danvillius, in plurimarum urbium positione, ex Pelusiaci cursu constituenda, falleretur necesse fuit.§

Herodotei autem Pelusiaci alveus tanto temporum decursu ita jam limo obductus et completus est, ut peregrinantium oculis ne vestigia quidem ejus reperienda sint.||

Quod si Herodoti *Daphnas Pelusiacas*, jam vocari *Sasnas* cum Danvillio¶ statueris, minimam Pelusiaci antiqui partem nunc superesse, fossam vero juxta *Müt-Demsis* e Nilo derivatam recentioris ætatis esse, suspicari debes.

Paludes: Plures in Ægypto stagnarunt paludes, quarum *Mœris*, perpetua memoria dignissima, et *Serbonis*, maximæ. Sed suo loco accuratam utriusque descriptionem reperies.

Aeris temperies ac soli natura: Quænam fuerit aeris temperies ac soli natura parum quidem accurate traditum, nisi quod nullæ fere tempestatum oriri dicantur vicissitudines:** plurimum tamen ex sequentibus divinare poteris.

Terræ bona: Majori quidem locus de Ægypti multis bonis pertractandus esset sollertia ac diligentia: sed tamen nobis jam sufficiat enumerasse, quæ Ægypto tributa passim reperimus. Sunt autem inter animantia: *crocodili,* mira copia et corporis magnitudine ad septem ulnas, et quod excurrit, accedente:†† *hippopotami:*‡‡ *ursi,* parum frequentes:§§ *lupi,* paullulum vulpibus majores:|||| *vulpes:*¶¶ *boves:**** *canes:*††† *feles:*‡‡‡ *ichneumones:*§§§ *mures aranei:*||||||

* Shaw, ii. 19. vers. G. Savary, i. 335. † ii. 17.
‡ Danv. p. 45. 46. 47. § Id. ib. || Danv. l. c. Savary, tab. geogr.
¶ l. c. 45. ** ii. 77. †† ii. 68. diligentissime descripti.
‡‡ ii. 71. ubi v. formam cum sollertia depictam.
§§ ii. 67. cf. Larch. t. ii. 289. |||| ib. ¶¶ ib. *** ii. 40.
††† ii. 66. ‡‡‡ ib. §§§ ἰχνευταὶ, ii. 67. |||||| ib. μυγαλαί.

*lutræ:** *serpentes,* alii cornibus i. e. vertilagine capiti innata, alii alis instructi :† *sanguisugæ :‡* et incredibilis *culicum* vis ;§ *accipitres :*|| duo *ibidum* genera :¶ *trochili :*(*a*) *vulpanseres :*(*b*) *phœnices :*(*c*) *anseres :*(*d*) *anates :*(*e*) *coturnices :*(*f*) plurima *piscium* genera, inter quæ *cyprinus rubescens :*(*g*) commemorantur hæc fruticum et frumenti genera: *vites :*(*h*) *palmæ :*(*i*) *lotus :*(*k*) *byblus :*(*l*) *sillicyprium :*(*m*) *myrica:*(*n*) *acantha:*(*o*) *libanotum:*(*p*) *nitrum:*(*q*) *raphanus:*(*r*) magna ei fuit *mellis, uvarum passarum, ficorum, myrrhæ, casiæ,* cet. abundantia :(*s*) *hordeum :*(*t*) *olyra.*(*u*)

Mores et instituta : Multa Herodoto obvia, quæ ad Ægyptiorum mores atque instituta egregie declaranda faciunt. Sed, etsi quidem potiora hic delibanda essent, nequicquam tamen temporis angustiæ permittebant, nobis ad finem properantibus.

CAPUT II.

ÆGYPTUS INFERIOR.

A. *Ægyptus Canopico ab occidente patens, s. Ægyptus Libyæ adscripta.*

Ægypti ultimum versus Libyam terminum Sinu quodam magno constitui, supra jam vidimus. *Plinthinetes* is *sinus* est, ὁ Πλινθινήτης

* ἐνύδριες, ii. 72. † ii. 74. 75. 76. ‡ βδελλαὶ, ii. 68.
§ ii. 95. || ii. 65. 67. ¶ ii. 65. 75. 76.

(*a*) ii. 68. ὁ τροχῖλος: avis quædam crocodilo grata, sanguisugas ejus faucibus inhærentes enecans: quæ de hac avi innotuerunt, magna cum diligentia collecta sunt ad Arist. *H. A.* t. ii. 267. 732. 733. Ed. Paris. 1783.

(*b*) οἱ χηναλώπεκες: v. ad Aristot. *H. A.* ii. 604. 5. ubi multa de ignoto hoc avium genere disputata.

(*c*) ii. 73. ubi ejus descriptio e tabula picta petita. (*d*) ii. 37.

(*e*) ii. 77. (*f*) ib.

(*g*) ii. 72. ὁ λεπιδωτὸς, *cyprinus rubescens Niloticus.* Linn. — cf. ii. 77. 93.

(*h*) ii. 40. 37. 60. δίδοται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. cf. Larcher. t. ii. 239.

(*i*) ii. 91.

(*k*) ii. 92. duæ ejus species: natura et usus: præclare Larch. t. ii. 347 sq.

(*l*) ii. 92. Quibus cf. quæ Larcherii diligentia colleg. t. ii. 350 sq. et Herod. ii. 96.

(*m*) ii. 94. bene Herod. Illustr. pete a Salmas. ad *Solin.* 704. uberius autem Larcher. ii. 356 sq.

(*n*) ii. 96. μυρίκη: *myrica* s. *genista ;* ejus usus l. c.

(*o*) ii. 96. ἡ ἀκάνθη: *spinæ genus, quo navigia construxerunt, Cyrenaicæ loto simillima.*

(*p*) ii. 86. cf. ii. 8. (*q*) ii. 86. 87. (*r*) ii. 88. ἡ συρμαίη.

(*s*) ii. 40. 86. (*t*) ii. 77. (*u*) ii. 36.

κόλπος, aliis aliter nomine paullulum immutato appellatus.* Nomen videtur ductum ab urbe *Plinthina* (ἡ Πλινθίνη), Herodoto prætérita, quam inter Taposirin et Nicii pagum collocant.† — Nostræ autem ætati *Sinum Arabum* vocari produnt.‡

Abhinc sequuntur duæ urbes Libyæ vicinæ,§ *Marea* et *Apis*, inter Ægypti urbes recensitæ Ammonis oraculo, cum, ne Ægyptiorum sacri ritus sibi servandi essent, Libyæ se adscriberent.‖

Marea, ἡ Μαρέη: Steph. B. Μάρεια; Diod. Sic.¶ Μαρία. De ejus situ accuratius constituendo ex Herodoto nihil, cum non nisi Libyæ vicinam dixerit. Nec tamen dubitare licet, quin Ptolemæi sit Παλαιμαρία κώμη,** Mareotidi lacui, qui et Maria dicitur, ab occasu apposita, hod. *Mariut*, sub *long*. 60°. 0′. *lat*. 30°. 10′. Ptol. h. e. ap. Danv. sub *long*. 47°. 44′. *lat*. 30°. 58′.

Præsidium hic collocatum fuit contra Libyum incursus, primum Psammetichi consilio, quod deinde et sub Persis Ægyptum tenentibus locum habuit.†† Athenæi autem ætate ita jam decreverat urbs, ut pagi speciem vix referret.‡‡

Apis, ἡ Ἄπις, Mareæ vicina, et eadem Mareotidi paludi, sed ab austro, apposita.§§ Distinguenda est ab ejusdem nominis urbe, quam a Parætonio, Libyæ Mareotidis s. Marmaricæ oppido, alii XII. M. P.‖‖ alii C stadia removent.¶¶

Qui abhinc sequitur tractus marinus usque ad Canopicum fl., Herodoti tempore aut nondum fuit cultus aut silentio prætermissus est.

Canobus, ἡ Κάνωβος,*** s. *Canopus*,††† infra quam grandis Nili decursus exibat. *Aboukir*, s. ut Europæi solent, *Bekiere*, turris modico præsidio instructus, Herodoteæ Canobi sedem jam tenere putatur.‡‡‡

Canobum CXX. stad. l. XII. M. P. terrestri itinere ab Alexandria abfuisse perhibent.§§§ Senecæ tempore oppidum variis multisque voluptatum generibus insignem sibi contraxit infamiam.‖‖‖ Nec mirum; cum Græcanicæ naves eo confluxerint.

* Scyl. 106. Stephan. B.
† Strab. xvii. 1150. C. Steph. B. h. v. Ptol. iv. 102. 105.
‡ Danv. 63. § Herod. ii. 18. ‖ ib. et 19.
¶ i. 68. ** iv. v. 105. †† Herod. ii. 30.
‡‡ i. 25. p. 33. D. §§ Danv. 65. et tab. geogr.
‖‖ Plin. v. 6. s. 6. ubi male emendatum LXII. Straboni contrarium.—Ptol. l. c. 102.
¶¶ Strab. xvii. 1150. s. 799.
*** Herod. ii. 15. Strab. xvii. 1152. et Stephan.
††† Plin. v. 9. s. 9. Mela, i. 9. ‡‡‡ Pococke, i. 19. vers. Germ.
§§§ Strab. l. c. Amm. Marc. xxii. 16.
‖‖‖ Senec. Ep. 51. Amm. Marc. l. c. — et inprimis Strab. l. c.

Ad ipsum Canopici exitum fuit

Herculis fanum, τὸ Ἡρακλέος ἱρὸν, postea urbe circumdatum, *Heracleopolis* l. *Heraclium*, τὸ Ἡράκλεον, quæ vocatur.*

Canopico fl. appositæ fuerunt et

Tarichiæ, αἱ Ταριχεῖαι,† l. αἱ Ταριχεῖαι Κανωβικαὶ, quo nomine plures fuerunt Ægypti urbes, inde ducto, aut quod homines ac sacras bestias condiendi studio ibi quam maxime navarent, aut a mercatura piscium sale conditorum.‡

Plures Straboni aliisque in earum viciniam ponuntur urbes, quas, Herodoto omissas, et nos præterimus.

Inter Canopum et Naucratim duæ fuerunt urbes, inundante Nilo per medios campos navigantibus prætereundæ; *una* est

Anthylla, ἡ Ἄνθυλλα,§ præ cæteris egregie inclarescens, ex quo tempore omnes ejus reditus regum uxoribus ad vestitum inde parandum concessi. Hinc non dubitandum, quin eadem sit cum *Gynæcopoli* ita dicta, cujus memoriam Straboni debemus:|| *altera* autem dicitur

Archandropolis, ἡ Ἀρχάνδρου πόλις, Naucrati propinquior, ab Archandro Danai genero nomen haud dubie sortita.¶

Cum neutrius urbis, nec reliquiæ reperiantur, nec aliæ in antiquas sedes cesserint urbes, nihil accuratius de positione vera pronuntiare licet.

Hermopolis parva: hujus nominis urbem Ptolemæus in Alexandrinorum Nomo ponit:** eique assentiri videntur, et Strabo†† cum Anton. Itinerario, et Hierocles,‡‡ non longe ab Alexandria eam removentes. Ejusdem nominis urbs et Herodoto obvia:§§ quæ huc referenda sit, nec ne, alio loco anquirendum.

Interea tamen monendum, Danvillium, *Vanslebii* et *Sicardi* auctoritates secutum,|||| in urbe *Demenhur*, quam *el-Wochosch*, *desertum*, quia Nitrico deserto vicina, cognominarunt, Hermopolis vestigia quæsivisse, cum aliis aliter visum sit.¶¶ — Jam sequitur

* Herod. ii. 113. — Strabo, xvii. 1153. A. et Stephan.

† Herod. ii. 113. et Ethnicogr.

‡ Cell. i. iv. 786. posterius tuetur.

§ Herod. ii. 97. 98. cons. de hac re et Athen. i. 25. p. 33. F.

|| xvii. 1155. B. cf. Steph. B.

¶ Herodot. ii. 98. Male immemores Herodotei loci prave utriusque urbis positum constituerunt et Danv. 70. 71. et Larch. t. ii. 360. quamquam illo paullum diligentior. t. vii. h. v.

** iv. v. 106.

†† xvii. 1155. B.

‡‡ Anton. *Itin.* 155. et ibi Interpr. Hierocl. 724.

§§ ii. 67.

|||| Danv. l. c. 69. 70.

¶¶ J. D. Michaelis v. ill. ad Abulf. *Descr. Æg.* 43.

Momemphis, ἡ Μώμεμφις, quam in oppido *Memf* s. *Menuf*, Mareotidi lacui apposito, superesse Danvillius cum Sicardo suspicatur,* uno Strabonis loco parum subtiliter ad probandum adhibito, cum ex duobus Herodoti, et uno Diodori, loco veram Momemphis positionem constituere deberet.

Ex Herodoto enim, urbem ex Saï Libyam petentibus prætereundam fuisse, constat.† Quæ nimis vaga ac lubrica si qui judicent, accuratius ex aliis constituamus. Strabo, qui plurium locorum situm ex Herodoti mente servavit nobis constitutum, a *Schedia*, oppido paullum a mari remoto et ad Canopicum sito, Momemphim petentes, primum pluribus pagis juxta Mariam Pal. ad dextram relictis, *Hermopolim*, *Gynæcopolim* et *Momemphin* deinceps accedere perhibet Nitrico deserto confinem. Ἀπὸ δὲ Σχεδίας ἀναβαίνουσιν ἐπὶ Μέμφιν· (*legend.* Μώμεμφιν: *quæ ultimus itineris terminus sit, nec alius cujusquam loci fiat mentio, quorum plura ipsam Memphim proficiscentibus obeunda fuissent: nec Memphis Nitrico deserto confinis fuerit.*) ἐν δεξιᾷ μὲν εἰσὶ πάμπολλαι κῶμαι μέχρι τῆς Μαρείας λίμνης, ὧν ἐστὶ καὶ ἡ Χαβρίου κώμη λεγομένη· ἐπὶ δὲ τῷ ποταμῷ (i. e. *Canopico*) Ἑρμούπολις ἐστίν· εἶτα Γυναικῶν πόλις —. ἐφεξῆς δὲ Μώμεμφις —. ὑπὲρ δὲ Μωμέμφεως (*supra Momemphim versus austrum*) εἰσὶ δύο Νιτρίαι, πλεῖστον νίτρον ἔχουσαι· καὶ νομὸς Νιτριώτις. xvii. 1155. B. s. 803. Unde jam intelligitur, supra *Hermopolim* et *Gynæcopolim* (Herodoti *Anthyllam*), ad austrum esse removendam *Momemphim* in Nitrariarum viciniam.

Longius hinc ad Deltæ acumen progressi, oppidum offendimus in ipsis Heptanomidis confiniis situm, cui nomen

Cercasorus, ἡ Κερκασωρὸς,‡ l. *Cercesura*, ἡ Κερκέσουρα,§ eo loco habitatum, quo Nilus primum triplex esse incipit: in eo itaque angulo, quem Canopicus fl. a Nilo discissus, facit. Quare naves Naucrati Memphim petentes juxta navigarunt urbem.|| Locus nostro tempore hic habitatus, *Eksas* s. *Arksas*,¶ vocatur. Quod quidem et Danvillius vidit,** nullo autem alio, nisi Strabonis loco,†† ad opinionem probandam adhibito. Savary autem,‡‡ Danvillium relinquens, ex Herodoto et Mela, quos haud diligenter inspexisse videtur, ab altera Nili parte, in *Characanie* pago, Cercasori vestigia invenisse sibi videtur.

* Danv. l. c. 73. 74. † ii. 163. 169. Diod. Sic. i. 66. et 97. et ibi interpr.
‡ Herod. ii. 15. 17. Mela, i. 9. Tatius, iv. 245. v. Bryant. *Obss. and Inquiries.*
§ Strab. xvii. 1160. B. || Herod. ii. 97.
¶ Danv. 73. Savary, i. 277. ** l. c. †† l. c.
‡‡ i. 276. 277. — Jam a Larcherio, ii. 359. *Savarii* incuriam notatam reperies.

B. *Ægyptus inter Canopicum et Sebennyticum fl. interjecta.*

Inter Canopicum et Bolbitinum regio palustris patet solis pastoribus culta. *Raschid* l. *Rosetta*, urbs, et amplitudine, et hominum frequentia, egregie excellens, et magnis rerum commerciis florens, Bolbitino accolitur.* Hæc antiquæ urbis premere videtur vestigia, soli Hecatæo, quantum mihi quidem constat, ap. Ethnicographum (h. v.) memoratæ, cui *Bolbitina*, ἡ Βολβιτίνη, nomen, cujus nec Herodoto nec Straboni usurpata est memoria. Quorum ætate jam fuisse, inde intelligitur, quod Hecatæo sit commemorata. Quocirca silentio minime prætermittendam duximus.

A Bolbitino ostio longe in mare porrigitur promontorium depressum atque arenosum, *Agni cornu*, appellatum, τὸ Ἀγνοῦ κέρας, ταπεινὴ καὶ ἀμμώδης ἄκρα,† cujus verticem

Persei specula, ἡ Περσέως καλεομένη σκοπίη, tenuit, hod. *Megaisel*, turris unde longissime in mare prospicere licet,‡ a Pelusiacis Tarichiis XL. schœnorum iter dissidens.§ Aliquantum ab Bolbitini ostio abest

Naucratis, ἡ Ναύκρατις, Canopico apposita,‖ et Saitico Nomo adscripta, si quidem Strabonis¶ et Ptolemæi** auctoritate uti licet. Qui quidem posterior urbem pos. sub *long.* 61°. 15′. *lat.* 30°. 30′. h. e. *Danv.* s. *long.* 48°. 47′. *lat.* 31°. 1′.

Commerciis faciendis maximam antiquitus nacta est celebritatem. Græcis enim, qui, mercaturæ faciundæ gratia omnem Ægypti oram frequentare soliti, nullum, quo negotiis opportune contrahendis uterentur, locum tenerent, *Amasis*, Græcorum maxime studiosus, locum istum, nescio inhabitandum an condendum, concessit.†† Qui ut et reliquis gratificaretur, Ægyptum quidem adire, nec vero Naucrati urbe considere cupientibus, loca tradidit plurima, in quibus templa deis sacrarent. Qua libertate concessa, *plures Græciæ urbes* communi opera, *Hellenium*, τὸ Ἑλλήνιον: seorsum autem *Æginetæ Jovis*, τέμενος Διός, *Samii Junonis* et *Milesii Apollinis* fanum condendum curarunt. Sed tamen, ut eximia utilitate, quam ipsi Ægyptum petentes percipere possent, ne privarentur, ex illis Græciæ urbibus Naucratim missi sunt, qui negotia exercentibus jus dicerent,

* Shaw, ii. 19. vers. Gall. Pococke, i. 23. 24. vers. Germ.
† Strab. xvii. 1153. C.
‡ Herod ii. 15. Danv. 77.
§ Herod. ii. 15.
‖ id. ib. 97. 178. 179.
¶ xvii. 1155. C.
** iv. v. 106. cf. Danv. 79. 80.
†† Herod. l. c. et Strab. l. c. Suid. et Stephan. h. v. Melius haud dubie de Naucratis auctoribus constaret, si modo Apoll. Rh. κτίσις Ναυκράτεως superstes esset.

quos Herodotus* et Athenæus,† προστάτας τοῦ ἐμπορίου: nos autem, *Handelsrichter* l. *Consuln* appellamus.

Sed quod apprime advertendum, est quod *sola Naucratis antiquitus* floreret rerum commerciis. Id quod non casu quodam factum. Nam leges erant sancitæ, quibus, nec Græcis, nec aliis quibuscunque, in ulla alia Ægypti urbe commercia exercere permissum erat.

Quod si quis ad alium locum appulisset, calamitate quadam oppressum, nec vero consilio id se fecisse, jurejurando firmare debebat, et continuo Naucratim proficisci. Sin vero adverso vento navis detineretur, scaphis deportandæ ad Canopicum merces essent.

Quæ quidem leges in Græcorum gratiam constitutæ Herodoto videntur: sed id haud dubie regum fuit consilium, ut ne nimis Ægyptiorum cum exteris, quos omnes horrerent, amplificarentur commercia.

Strabo egregie id perspiciens, Ægypti reges peregrinis et maxime omnium Græcis infensos Ægyptum adeuntibus, *Rhacotim*, τὴν προσαγορευομένην Ῥακῶτιν, qui locus Alexandriæ postea partem constituit, præsidio, quo illos arcerent, munivisse narrat.‡

Malam postea Naucratis sortita est famam ab insigni puellarum Græcanicarum frequentia, undique huc confluentium, ut formæ venustate divitias sibi pararent. Inter quas duæ in primis per omnem Græciam, ne dicam orbem terrarum, egregie innotuerunt,§ *Rhodopis* et *Archidice*.

A Naucrati orientem versus solem duos schœnos || l. decem leucas Anglicas ¶ dissidet

Sais, ἡ Σάϊς, Saitis Nomi metropolis, hod. *Sa*.** — Inter reliquas Infer. Æg. urbes inclaruit, quod regum sedes aliquod tempus esset,†† et amplo Minervæ templo ornata, quo lucernis per omnem Ægyptum accensis festum nocturnum celebratum, ἡ Λυχνοκαΐη, nominatum.‡‡ — Ad eundem Nomon Saitim, unde Saiticum ostium nomen traxit, referenda est et

Siuph, ἡ Σιοῦφ, unde Amasis oriundus.§§ Nihil quidquam de ea, nisi illud, liquet. — Pergamus itaque ad urbem memorabilem Sebennytico fl. ab occidente adstructam, nomine

* l. c. † vi. 3. ‡ xvii. 1142. A.

§ Herod. ii. 134. 135. et ibi Wess. Strab. xvii. 1161. D. sq.

|| Strab. xvii. 1153. D. ¶ Pococke, i. 27. v. Germ.

** Herod. ii. 175. 163. 169. rel. †† Herod. l. c.

‡‡ Herod. ii. 59. 62. 130. rel. — Larch. ii. 278. 9. de festi ratione et causa disputans.

§§ Herod. ii. 172.

Buto, ἡ Βουτώ,* l. *Butus*, ἡ Βοῦτος.† Urbs non longe a Sebennytici exitu remota, occidentem versus paludem attingebat *Buticam*,‡ aliis juxta mare stagnantibus contiguam. Insigni fuit amplitudine et mira hominum frequentia undique huc confluentium ad *Latonæ* oraculum, quod fide dignissimum putarent.§ — Danvillius, singula Nili brachia, gravissima Herodoti auctoritate neglecta, ex sua opinione constituens, uti in aliis, ita et in Butus positu constituendo falleretur necesse fuit.‖ — In palude, Buto urbem ab occidentali plaga attingente, sita fuit

Chemmis, ἡ Χέμμις, insula amplo Apollinis templo instructa, et eximiam palmarum aliarumque arborum fructiferarum copiam proferens. Commoveri illam ac natare ab eo inde tempore, quo Orus ea occultatus latuerit, Ægyptii narrarunt Herodoto, immobilem eam offendenti.¶ — Commemoratur et *Chemmites*, ὁ Χεμμίτης, *Nomus*, quem nescio an insulæ adscribere possis. — Sed Chemmi insulæ minime comparanda est *Chemmis*, Thebaici N. urbs, de qua deinceps videndum.

Stephanus autem *B*. v. Χέμμις, negligenter ad Chemmin Thebaicam, ejusdem nominis insulam refert, ab eaque diversam *Chembin* ad Buti insulam ex *Hecatæo*. Cujus insula eadem est cum Herodotea, dummodo ita locum constituis: Χέμμις, πόλις Αἰγύπτου· Ἡρόδοτος· ἐστὶ καὶ Χέμμις πόλις μεγάλη νόμου τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς τῆς Νέης πόλιος. (v. infra de hac urbe cap. iii.) φησὶ δ' ὁ αὐτὸς, καὶ νῆσον εἶναι ἐν Βουτοῖ (male antea leg. αὐτῇ) Χέμμιν· jam et reliqua emendare licet: ἔστι καὶ Χέμβις νῆσος, διὰ τοῦ β, ἐν Βούτοις· ὡς Ἑκαταῖος — quæ prava ratione scripta ad eandem Herodoti insulam referenda.

Jam vero antea, quam regionem hanc palustrem relinquamus, videndum de insula,

Elbo, ἡ Ἐλβώ, cujus situs ut constet, nonnulla alia, unde conficiatur quæstio, antea pertractanda. — Pluries Herodoto commemorantur *Paludes*, τὰ Ἕλεα, sensu eminentiore sic dictæ: quarum positus jam anquirendus. *Psammetichus* ex *Sai* (ii. 151. 152.) urbe, quam cum regione circumjacente tenebat, ab undecim regibus, una Ægypto in plures partes dissectæ imperantibus, in *Paludes*, εἰς τὰ Ἕλεα, compulsus est. Is itaque regum, reliquam omnem Ægyptum occupantium, insidiis ut se subtraheret, in Paludes concessit. Quæ, nisi in ora maritima inter Bolbitinum, Saiticum, et Seben-

* ii. 155. 156. rel.
† Steph. B. Strab. xvii. 1153. D. Ptolem. iv. v. 105. Plin. v. 10. s. 11.
‡ Strab. et Herod. l. c. § Herod. l. c. et iii. 64.
‖ p. 78. Nec melius Savary, i. 294. 295. ¶ ii. 156.

nyticum patuisse statueris, tutum Psammeticho refugium præstare non potuissent. Quare, aut paludem Strabonis *Buticam,* aut *alias huic contiguas,* Herodotum innuisse suspicamur.* Quam opinionem egregie firmare videntur de *Anyse* et *Amyrtæo,* regibus in Paludes aufugientibus, tradita. *Anysis* enim, longe ante Psammetichum Ægypto imperans, omni terra ab Æthiopibus occupata, in *Paludes,* *ἐς τὰ Ἕλεα,* secessit, parvaque in insula, ex cineribus et terra, ut ferunt, aggesta et constructa,† quinquaginta annos bene hostibus latuit. Tertius, qui in *Paludibus* refugium quæsivit, *Amyrtæus* est,‡ Artaxerxis Longimani manibus, omnem Ægyptum obsidentis, se subtrahens. Quid? cum *Elearchia* se occultasse Amyrtæum alii tradant, Herodoti *Paludes* et sequiorum *Elearchiam,* pro una eademque palustri regione accipere dubitemus? *Elearchia* autem, ἡ Ἐλεαρχία, i. e. *regio palustris,* inter Bolbitinum, seu potius inter Saiticum et Sebennyticum, quales nobis constituti sunt fluvii, juxta mare patuit. Quare *Elbo* insulam in Paludibus illis positam,§ Chemmi forte insulæ appropinquandam, statuimus, aut saltem non longe hinc removendam.

Quocirca recte Danvillium fecisse dices, qui Sicardi opinionem relinqueret, in Serbonide Pal. insulam ponentis:‖ egregie factum *Larcherio* esse, qui, *Martinierii* et *Pinedi* sententiis improbatis, ad *Elearchiam* revocarit *Elbo insulam.*¶

In ipso Sebennytico amne sursum navigantes urbem pertingunt celebrem, cui nomen

Sebennytus, ἡ Σεβέννυτος l. Σεβένυτος** l. Σεβεννυτικὴ πόλις,†† *Sebennytis* Nomi metropolis, qui haud dubie inter Sebennyticum et Bucolicum fuit inclusus.‡‡ Ptolemæus duos ejusdem nominis commemorat nomos, in occidentali Sebennytici, qualis tum ejus fuit cursus, parte positos, uni *Sebennytum* alteri *Pachnamunim,* urbem mari vicinam, adscribens: id quod Herodoti auctoritati haud repugnat.§§ — Hodie illam *Samanud* l. *Semenud,* urbem sub *long.* 49°. 26′. *lat.* 30°. 47′. Danv. positam, magna hominum frequentia et rerum commerciis egregie florentem, et ipsius milliarii ac dimidii spatium ab *Mehalle el Kebire* versus septentr. dissitam. Oppidum est amœnissimum, sive optimam aeris temperiem, sive miram agri ubertatem respexeris.‖‖

* Strab. xvii. 1153. D. Herod. ii. 156. rel.
† ii. 137. 140.
‡ ii. 140.
§ ii. 140.
‖ l. c. p. 87. 100.
¶ t. vii. h. v. et t. vi. *Essai de Chronologie,* i. XII.
** Stephan. v. Βηρυτός.
†† Strab. xvii. 1153. D.
‡‡ Herod. ii. 166. 155. Larch. l. c.
§§ Ptolem. iv. v. 106. v. ad Hierocl. *Synecd.* 724. v. Παχνεμόης.
‖‖ Savary, i. 292. 294. Niebuhr, i. 79.

Paullum infra hanc urbem e Sebennytico derivatus est alveus, in Lacum *Berelos* s. *Burlos* effluens, Danvillio *Sebennyticus*, hodie autem a vicino pago, *Thebanie* dictus.*—Huic ab occasu colitur

Onuphis, ἡ Ὄνουφις, oppidum haud obscurum, *Onuphitis* N. caput.† Danvillius pos. sub *long*. 49°. 15′. *lat*. 31°. 8′. Ptolem. sub *long*. 62°. 6′. *lat*. 30°. 40′.—Sicardus, a Danvillio excitatus,‡ *Banub*, opp. hod., Herodoteam Onuphim opinatur: sed locum opinio habere nequit, cum inter *Sebennytum* et *Tavam* interposita fuerit Onuphis, alio loco collocanda atque jam tenet *Banub*.§—Paullum supra Sebennytum, (duas leuc. Gall.‖) ponitur

Busiris, ἡ Βούσιρις, Busiritis N. primaria, in media fere Delta habitata.¶ Ingens ibidem fuit Isidis templum, cujus festum videsis Herod. ii. 40. 61.—Templi splendidissimæ ruinæ, elegantissimis optimi marmoris columnis, pulchris hominum animaliumque figuris ac litteris hieroglyphicis spectabiles, descriptæ accurate a Sicardo** et Savario,†† non ad hunc spectant locum, sed alium, quem jam *Babeït, domum pulchritudinis* l. *Haschar-beït, domum marmoris*, Plinio *Isidis oppidum*, et Stephano Ἰσεῖον,‡‡ dicunt.—Nostri autem oppidi vestigia deprehendi putant in hod. pago *Busir* l. *Busir Bana*.§§ Quibus equidem non assentior, cum ne minimum quidem antiquæ urbis hic offendatur vestigium.‖‖ Quocirca in Strabonis ¶¶ partes transeo, quocum et Ptolemæus facit,*** *Busirim* supra *Leontopolin*, aliquantum a Sebennyto remotam, ponentis. Oppida enim a Sebennyto ad Leontopolin hæc recensentur: *Xois*, insula et urbs in Sebenn. Nomo; *Hermopolis* et *Lycopolis*; tum *Mendes* et *Diospolis*, lacui apposita: dein *Leontopolis*, et hinc paullo longius dissita, *Busiris* et *Cynopolis*, quas excipit *Athribis* et *Aphroditopolis*; omnes Sebennytico ab occasu.—Alia jam sequitur urbs

Mendes, ἡ Μένδης, *Mendesium* N. constituens.††† Ex Strabonis auctoritate inter Sebennytum et Busirim collocanda est,‡‡‡ in occidentali Sebennytici parte, unde urbi adversus exit fluvius Mendesius, Sebennytico ab ortu mari mistus.

* Sav. l. c. † Herod. ii. 166. Steph. B. et Hierocl. *Synecd*. 726. h. v.
‡ p. 86. § v. Hierocl. l. c. ‖ Savary, i. 200.
¶ Herod. ii. 59. unde Stephan. B. ** in *Mem. des Miss. du Lev*. ii. 118.
†† i. 295. 296. ‡‡ Plin. v. 10. s. 11. Steph. h. v. Sav. i. 295.
§§ Abulf. *D. Æg*. Sav. i. 290. Danv. 85. Pococke, i. 33. 34. v. Germ. l. 21.
‖‖ Savary, i. 290. 291. ¶¶ xvii. 1154. B. *** iv. v. 106.
††† Her. ii. 166. 42. 46. Diod. Sic. i. 84. Strab. l. c. et Steph. B. cujus interpr. Mendetem prave commutarunt cum *Chemmi* l. *Chemmo* i. e. *Panopoli*, Thebaidis oppido.
‡‡‡ Strab. l. c.

Danvillius,* Savary,† Larcherius,‡ Mendesium N. ad ejusdem nominis rivum revocant, ipsamque Mendetem in *Ashmun-Tanah*, primaria jam *Dakelie*, Ægypti inter *Damiat* et *Tineh* interpositæ, urbe sub *long*. 49°. 39′. *lat*. 30°. 58′. pos. superesse putant infirmis impulsi rationibus.

Athribis, ἡ Ἄθριβις,§ et *Athribites* N., ὁ Ἀθριβίτης. Ex Herodoto nihil de situ liquet. Strabonis auctoritatem si sequimur,|| supra Busirim ponenda est in Sebennytici occidentali latere. Consentit et Ptolemæus¶ Busiritico amni, qui Herodoti Sebennyticus est, ad occasum ponens oppidum. Comparanda videtur cum *Atrib* pago, inter *Müt-Demsis* et *Müt-Kamar*, Sebennytico jam ab oriente, posito sub *long*. 49°. 15′. *lat*. 30°. 27′.** Huic ad occidentem est insula

Prosopitis, ἡ Προσωπῖτις, IX. schœnorum ambitu plures sustinens urbes, quarum una††

Atarbechis, ἡ Ἀτάρβηχις, cum Veneris templo, Herodoto Ægyptice, Straboni autem Græce *Veneris urbs*, Ἀφροδίτης πόλις‡‡ appellatur.

Natho, quam dimidiam Prosopitidis partem Danvillius suspicatur, alii loco servanda. — Sequitur autem suo loco alia urbs

Pharbæthus, ἡ Φάρβαιθος,§§ Nomi metropolis Herodoto ὁ Φαρβαιθίτης, Straboni ὁ Φαρβηθίτης dicti,|||| supra Prosopitiden insulam Sebennytico occidentem versus posita.¶¶ Nec dissentire multum Ptolemæus videtur inter Busiriticum et Bubasticum referens sub *long*. 62°. 45′. *lat*. 30°. 30′: quod ad Strabonis rationem revocatum inter Sebennyticum et Pelusiacum est: sed Ptolemæi ætate multum ab antiquo alveo deflexerat et Busiriticus (Herodoti Sebennyticus) et Bubasticus (Herod. Pelusiacus).

Longissime autem et ab Strabonis et Ptolemæi auctoritate aberrans Danvillius,*** Herodoti Pharbæthum in *Belbeis* l. *Balbeis* l. *Bilbeis*, et Coptice *Pselbes*,††† primaria *Al-Giauf* l. *Al-Hauf*, quem ita

* p. 91. 92. † i. 399. ‡ t. vii. v. Mendes.

§ Herod. ii. 166. Stephan. B. Ἄθλιβις: Ἀθάῤῥαβις, Herodiani: et Ἀθαράμβη Hecatæi ap. Stephan. B. eadem videtur urbs. Plin. v. 10. s. 11. *Athribis*. et v. 9. s. 9. *Atharrhabiten* N. adducit, ubi Codd. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. et Paris. *Athribiten*.

|| Strab. xvii. 1154. B. ¶ iv. v. 106.

** Danv. 104. 105. et tab. geogr. †† Herod. ii. 41. l. cl. et ii. 165.

‡‡ Strab. l. c. cf. Etym. Magn. v. Ἄθυρ. Larch. ad Her. l. c. Danv. 81.

§§ Herod. non nisi Nomum adducit ii. 166. urbis nomen legit. Steph. h. v. Ptolem. iv. v. 106.

|||| xvii. 1154. C. ¶¶ Strab. l. c.

*** p. 110. 111. ††† Gol in *Alfarg*. p. 146.

dicunt Ægypti tractum depressiorem ipsis Arabiæ desertis vicinum, urbe nunc superesse contendit.

C. *Ægyptus inter Sebennyticum et Pelusiacum fl.*

Nonnulla omnino disputata: Quam nunc describemus Ægypti partem, passim nec nisi ad Nili alveos cultam fuisse constat, omnium autem maxime ad ultimum ab oriente amnem, Pelusiacum dico. Cujus quidem rei quænam fuerint causæ, quæras? ab ipsa soli natura et indole, dummodo noveris, repetes. Ceteris enim Ægypti partibus minus hæc fuit Nili inundationibus submersa et limo fertili obducta.

Maxima enim aquarum vis per Canopicum et Sebennyticum exibat, amnes recta fere in mare ruentes, adeoque Nili exuberantis aquas facili opera deportantes: cum altera ex parte, et Pelusiacum et Mendesium, qui quidem soli antiquitus fuerunt Nili decursus ab orientali parte mare ingressi, ipso cursu alveorum nimium quantum in adversum latus detorto, quo minus magnam aquarum copiam recipere possent, impeditos fuisse intelligitur. Ipsa adeo alveorum ostia, quæ in loca palustria exirent, minus aperta et limo admodum obstructa, citatum fluminis cursum inhibuerunt. Unde maturius haud dubie, quam opinabantur hanc Ægypti partem incolentes, factum, ut, Nili inundationibus quotannis imminutis, et tantum non cessantibus, discedere hinc cogerentur.

Quare Strabonis et Ptolemæi ætate plurima loca aut minus culta aut omnino deserta, non est quod miremur, cum Pelusiacus amnis, qualem Herodotus descripsit, limo et arenis jamdudum ita esset oppletus, ut vestigia ejus vix deprehenderent. Nostra autem ætate hanc Ægypti partem perlustrantibus, et reliquorum rivulorum, et ejus, qui in Herodotei Pelusiaci locum cessit, vix ac ne vix quidem reperienda erant vestigia.*

Quæ quidem loca, cum nullis fere rerum commerciis inter se conjuncta sint, parum habemus cognita: nec unquam forsan, quam par est, accurate cognoscemus, cum nimiæ peregrinantibus se offerant difficultates ac molestiæ haud superandæ. Quæcunque autem nobis innotuerunt, *præstantissimo Geographi Nubiensis libello* debemus, Herodoto excepto antiquissima nobis tradente.

Quocirca, quæ ex Herodoti auctoritate jam dicentur, si parum videantur firma, nec raro ex sola probabilitate dicta: vel si forsan omnino a veritate interdum nos deflexisse viris doctis arguamur: facile tamen consecuturos nos esse veniam, ipsæ difficultates gra-

* Pococke, i. 29. v. Germ. Savary, i. 337 sq.

vissimæ, difficillimum hoc omnis Geographiæ antiquæ caput pertractantibus ubivis obviæ, spem aliquam excitare videntur. Qua animus egregie firmatus, nec eorum, quæ restant tractanda, molestiis frangetur. — Jam de singulis videamus, a septentrionali ad orientalem et australem procedentes plagam:

Thmuis, ἡ Θμοῦϊς, cujus Nomus *Thmuites*, ὁ Θμουΐτης.* Urbis nomen in Herodoto non exstat: nec de Nomi situ quidquam proditum. *Ammianus Marcellinus* inter grandiores Ægypti urbes refert, de situ nihil innuens.† Ptolemæus Mendesii N. metropolim facit, inter Athribiticum et Busiriticum primum a mari locum ei tribuens. Cujus auctoritatem sequi si fas est, ad Herodoti *Mendesium* fl. Thmuis esset collocanda. Nam Ptolemæi *Thermutiacus*, *Sebennytico* Herodoteo quodammodo respondere videtur: *Thermutiacus* certe quidem fl. per *Sebennyticum* ostium exire proditur. *Busiriticus* autem fl., e *Bubastico* i. e. ex *Herodoteo Pelusiaco* prodiens, per *Pathmeticum* ostium, quod ita nominant, mari immiscetur: *unum* itaque cum Herodoti *Mendesio* forte habendum. Nam Mendesium, cujus quidem in Nili fl. enumerandis mentionem facit Ptolemæus, in ipsa Inferioris Ægypti descriptione ne verbo quidem attigit. — Qua quidem sententia mihi præivisse video auctorem tabb. geogr., ad Ptolemæi verba illustranda concinnatarum. — Nec, nisi *Busiritici* alvei *alterum ostium Mendesium* esse judicemus, *ullus* invenitur *alius Nili decursus*, cui *Mendesium ostium* tribuere possimus. ——

Quæ cum ita sint, opportunior, quam quidem primo videtur, Ptolemæi auctoritas venit, Thmuis Herodoteæ vestigia in loco diruto quærentibus, quem *Themaie* l. *Tmaie* nominant, sub *long*. 49°. 34'. *lat.* 30°. 54'. positum,‡ et a *Mansora*, pos. sub *long*. 49°. 23'. *lat.* 31°. 1'. xviii. l. xxi. milliaria Anglica dissitum.§

Natho, ἡ Ναθώ, cujus dimidia pars unum Hermotybium Nomon constituit, quo sit referenda ex ipso Herodoto non constat.|| — Danvillius, Herodoti loco male intellecto, Prosopitidis insulæ esse partem dimidiam opinatur, nullis, quibus impulsus sit, rationibus additis.¶ Ptolemæus haud dubie difficultatem expediet. Inter Busiriticum enim et Bubasticum fl., *Neut*, τὸν Νεοῦτ, Nomon ponit, cujus metropolis *Panephysis*, ἡ Πανέφυσις, pos. sub *long*. 62°. 49'. *lat.* 31°. 6'. circa Herodoti itaque Mendesium fl.; nec vero ad ipsius ostium, ut Danvillio factum, Panephysis collocanda. — Non incom-

* Herod. ii. 166. † xxii. 16.

‡ Pococke, i. 419. v. Germ. Danv. l. c. p. 91. cf. Joseph. de *B. J.* iv. ii. 313. et Antonin. *Itin.* p. 152. ubi oppidi situm constitutum reperies.

§ Pococke, l. c. || ii. 165. ¶ p. 81.

mode igitur cum Larcherio suspiceris,* Herodoti *Natho* et Ptolemæi *Neut*, unum eundemque Nomon, in loco quodam hod. *Nete* a Sicardo † in hac Ægypti parte posito, reperiri.

Tanis, ἡ Τάνις, et *Tanites* N. ὁ Τανίτης νομ. Nihil nisi Nomi nomen Herodoto obvium. Nec tamen dubitare licet, quin eadem sit, cujus memoriam e Strabone, Ptolemæo, et Anton. Itin. accepimus.‡ Tanitico ostio, quod post Herodoti demum ætatem effossum est, apposita ea est parum a *Mansale* remota, et Arabibus jam *Tanah* s. *San* vocata. Ptolem. eam ponit sub *long*. 62°. 45′. *lat*. 30°. 50′: quod Danv. est sub *long*. 49°. 53′. *lat*. 30°. 55′.

Jam sequitur

Pelusium, τὸ Πηλούσιον: hod. *Tineh*, i. e. *locus palustris:* undique enim fere paludibus circumscripta urbs.§ Eandem Scripturæ S. et *Sin*, סין || et *Libna* l. *Lobna*, לבנה ¶ vocari, viris doctis probatum.

Ex Arabia et Syria hic introitus patebat.** Urbis situm cum diligentia descriptum Straboni debemus: †† accurate constitutum Danvillio, sub *long*. 50°. 31′. *lat*. 30°. 48′. eam ponenti. — Parum hinc cæciam versus ad ipsum Pelusiaci ostium positæ

Pelusiacæ Tarichiæ, αἱ Πηλουσιακαὶ Ταριχῆαι: ‡‡ hod. *Al-Farma* l. *Al-Farameh*, sub *long*. 50°. 33′. *lat*. 30°. 49½′. urbs, sub *Omaris* Chalifate condita, Herodoteæ urbis sedes occupat, aliquod tempus deletæ.§§ — Hinc ad africum procedenti offenduntur

Daphnæ Pelusiacæ, αἱ Δάφναι Πηλούσιαι, oppidum ab Psammetichi tempore munitum præsidio ad Arabum et Syrorum irruptiones cohibendas.|||| Ita Herodotus. Urbis nomen, *Daphna*, ἡ Δάφνη, Stephanus B. effert, a lauri in agro vicino nascentis abundantia ductum.

Quod vero ad loci situm accuratius constituendum attinet, in Antonini *Itin*.¶¶ inter *Pelusium* et *Daphnas* xvi. M. P. spatium ponitur. A Geographo Nubiensi *** inter *Albuhat*, oppidum Pelusiaco appositum (sub *long*. 49°. 56′. *lat*. 30°. 42′.), et *Safnas*, urbem juxta eundem fluvium ab illo oppido orientem versus cultam, (sub *long*. 50°. 17½′. *lat*. 30°. 43½′.) xxiv. M. P. dicuntur. Quibus inter

* t. ii. 496. not. 519. † ap. Danv. p. 93.

‡ Strab. xvii. 1154. D. Ptolem. iv. v. 106. Antonin. *Itin*. 152. *Pelusio Heracleus* (i. e. Heraclea parva in Sethroite N. ap. Ptol.) xxii. M. P. *Tanis* xxii. *Thmuis* xxii.

§ Herod. ii. 15. 141. || Ezech. xxx. 15. 16.

¶ Esai. xxxvii. 9. iv. Regum: xix. 8. — cf. Larcher. t. ii. p. 447—452.

** Strab. xvii. 1154. D. 1155. A. †† id. l. c.

‡‡ Herod. ii. 15. §§ Danv. 97.

|||| Herod. ii. 30. 107. ¶¶ p. 162. *** Clim. iii. p. iii. p. 102.

se comparatis, Herodoteæ urbis vestigia *Safnas* servare intelligitur. Eadem videtur comparanda cum oppido Scr. Sacræ* *Taphnes* l. *Tachphanches*, תחפנחס, quæ conjunctim cum *Migdol*, urbe vicina, commemoratur.† — Longius hinc ad libonotum absunt

Ionum et Carum Castra, τὰ τῶν Ἰώνων καὶ Κάρων στρατόπεδα: cujus loci situs jam constabit. Cum Psammetichus ab undecim regibus, quibuscum una Ægypto imperabat, efflorescenti ejus potestati invidentibus, gravi bello premeretur, contigit, ut Iones et Cares, prædatores maritimi, dira tempestate oppressi, Ægyptum propinquam peterent. Quo facto Psammetichus, in Elearchia tum latens, magnis promissis peregrinos tandem commovit, ut sibi, bellum undecim regibus illaturo, auxilium ferrent. Quorum ope omni Ægypto in potestatem redacta, *loca in utraque Pelusiaci parte infra Bubastim mare versus posita* eis incolenda dedit, quæ *Ionum* et *Carum* appellata sunt *Castra*. Ita enim Herod. ii. 154. Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρσὶ — ὁ Ψαμμήτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. — εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης (non *mari apposita: sed versus mare patentia: sufficiebat jam* ἔνερθε Βουβάστιος, *cui ad cæciam sita erant, itaque versus mare. Bubastis enim in intimo fere Deltæ recessu fuit posita.* q. v.) ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου. Nec dissentit Diodor. Sic. i. 67. quamquam ejus ætate Pelusiaci cursus aliquantum erat mutatus. — Ionum et Carum, Memphim postea traductorum, navalia et domorum reliquiæ Herodoti memoria supererant.

Præclare vero a numine divino constitutum, quod Græcis in Ægyptum calamitate delatis, primis haud dubie, qui, non dicam, accederent, incolerent tamen, arctioribus vinculis duos populos conjunxerit, alterum litterarum et artium laude et existimatione efflorescentem, alterum gravi barbarie adhucdum oppressum, qui autem primis litterarum initiis ab illo instructus, mox et ingenii elegantia et morum urbanitate egregie inter omnes emineret. — Quos nisi Ægypti reges calamitate quadam coacti fovissent; nec reliqui Græci deinceps Ægyptum adeuntes sperare potuissent, aliquam se percepturos esse utilitatem inter populum, cujus sermonem nesciebant, commorantes. Jam vero Ægyptum adeuntes eximia hac fruebantur opportunitate, ut eorum, qui Memphim v. c. incolerent, Græcorum auxilio de Ægyptiorum rebus sine omni fere difficultate edoceri possent. — Ipsa jam sequitur

* Jerem. xliv. 1. † v. Bochart. *Ph.* iv. 27. et Danv. p. 96.

Bubastis, ἡ Βούβαστις,* l. *Bubastus*,† a Diana hic culta, quæ Ægyptiace *Bubastis*, nomen sortita.‡ In ipso fere Deltæ acumine et quidem Pelusiaco amni apposita fuit, parum inde remota, ubi Fossa Arabica ex ipso Nilo, in nullos adhucdum fluvios discisso, derivata est.§ Insignia urbis vestigia Pocockius reperit pago cuidam *Benalhassar* vicina, quam eximiam prodere convenientiam cum urbis ac templi descriptione jam apponenda offendes.|| Unde et illud cognosces, quantum Danvillius in urbis situ constituendo a veritate deflexerit, *Basta*, urbem longissime a Deltæ vertice remotam, pro Herodotea urbe accipiens.¶ — Altissimis autem urbs circumducta aggeribus erat ad aquarum vim atque impetum, Nilo inundante, coercendum. Ipsæ aggeres ædificiis deinceps constructæ sunt, ita quidem ut solum Dianæ templum, media urbe positum, in antiqua ac depressa sede relinqueretur. Hoc vero fanum, quadrata figura stadium quaqua versus patens, medio in loco insignis tenebat amplitudinis templum, in quo Deæ simulacrum, divina arborum procerissimaram caligine tectum, et muro multis rerum formis egregie ornato cinctum. Ipsum vero murum ab una parte Nilus, a reliquis duæ fossæ inde deductæ, centum pedum latitudine patentes, et sacra silva obumbratæ, includebant, ita quidem ut introitus pateret, propylæis munitus, quæ, ad decem orgyiarum altitudinem exsurgentia, figuris sex ulnarum altitudine ornata erant. Hinc vero via quatuor plethrorum latitudine, solis lapidibus constructa et ab utraque parte arboribus obumbrata, trium fere stadiorum spatium per mediam urbem ad Mercurii fanum ducta erat.** — Pago autem illi *Benalhassar* ab septentrione duas ingentis amplitudinis fossas, quibus terra amplo spatio patens interjecta, Pocockius reperit, colle alte exstructo circumductas. Omnis vero locus duo milliaria patet. — Sed ipse legendus est Pocockius. — Bubasti vicina fuit

Myecphoris, et *Myecphorites* N., ὁ Μυεκφορίτης N., insula Pelusiaco, ut videtur, facta : ὁ Μυεκφορίτης νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. ii. 166. — Nihil amplius nec Herodoto nec aliis constat. — In ipso Deltæ vertice sita fuit

Heliopolis, ἡ Ἡλιούπολις : duæ fuerunt hujus nominis urbes in

* Ita Herod. ii. 59. 60. 67. 137. 158 rel. et Mela, i. 9.

† Steph. B. h. v. Strab. xvii. 1158. B. perspicue et Herodoto convenienter urbis locum constituens: ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Δέλτα ἐστὶν καὶ ἡ Βουβαστὸς πόλις. — pari perspicuitate et Ptolem. iv. v. 106.

‡ Herod. ii. 137. § ii. 158.

|| Pococke, p. 22. ¶ p. 106.

** Nisi quod ad comparationem facit: unius saltem templi Ægyptiaci facies depingenda videbatur.

Ægypto Inf., *altera* Sebennytico ab ortu in Deltæ acumine, *altera* Arabiæ urbs, i. e. Pelusiaco versus ortum posita: quæ quidem Herodoto nusquam commemorata, quamvis omnem illum Arabiæ tractum, quo Ptolemæo ponitur, accuratissime descripserit. Quare nondum ejus exstitisse ætate judicanda videtur. Optime autem de *Heliopolis Arabicæ* situ Ptolemæo edocemur: ἐν μεθορίῳ Ἀραβίας καὶ Ἀφροδιτοπόλεως, Βαβυλὼν, Ἡλιούπολις, Ἡρώων πόλις, δι' ἧς καὶ Βαβυλῶνος πόλεος Τραιανὸς ποτ. ῥεῖ. iv. v. 106. Quibus add. Antonini *Itiner.* p. 163.

Illa autem Herodotea in extremo fere Deltæ recessu inter Sebennyticum et Pelusiacum, quales nimirum Herodoti fuerunt ætate, collocanda est, a Sebennytici exitu, ϹΙϽΙϽ stad. intervallum, semota. Quod loco quodam, prave ad urbis positionem constituendam vulgo adhibito,* intelligitur. Quare subtilius jam excutiendus: Ἐνθεῦτεν μὲν μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπτίη τε (A Sebennytici *ostio, omnem Deltam in duas æquales partes dirimentis, ad ipsam* Heliopolim, *in Deltæ acumine positam, late in utramque plagam, et occidentalem et orientalem, Ægyptus Inferior patens, omnino jam supina est* h. e. *magis magisque coarctatur et extollitur. Littoralis enim Ægypti tractus latissime quidem ab occidente orientem versus solem patet, sed reliqua Ægypto longe depressior. Quæ quo magis a mari abest, eo quidem editior exsurgit, sed et angustior fit, donec supra* Heliopolim *in angustum angulum tandem cogitur. Unde Ægyptus Superior, ab utraque Nili parte montium jugis arcte circumscripta, convalli angusta protrahitur.*) καὶ ἄνυδρος καὶ ἰλύς· (legend. ἔνυδρος. *Nec enim ulla ratione Ægyptum aquarum inopem prædicare licet plurimis fossis ab omni parte dissectam.*) — ἡ δὲ ὁδὸς ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης (*qua* Sebennyticus *exit fluvius*) ἔστι πεντακοσίων καὶ χιλίων σταδίων· ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, στεινή ἐστι Αἴγυπτος. ii. 8. 9. rel. — *Heliopolis* itaque *Sebennytico apposita navibus transeunda erat a Sebennytici ostio Superiorem Ægyptum petentibus.* Recte itaque inde ad hanc urbem summam Ægypti latitudinem metiri ac constituere et poterant et debebant. Id quod Heliopoli extra Deltam et Pelusiaco ab ortu constitutæ, qualis illa Ptolemæi *Arabica Heliopolis,* ab ipso Nilo aliquantum remota, omnino non faciendum erat.

Sed nobiscum facit gravissima et Ptolemæi et Strabonis auctoritas. Ille enim supra Bubastum et Bubastico flumini ab ortu Heliopolim posuit alteram, non Arabiæ sed Deltæ adscriptam, etsi illa quidem extra Bubasticum erat posita. Ptolemæi enim Bubasticus, Pelu-

* Danv. 13. 14. 112. 113. 114.

siaco antiquo Herodoteo exsiccato et arenis obducto, in media fere Delta e Sebennytico prodiit. Quare loca, *Bubastico* Ptolemæi *(novo Pelusiaco)* ab ortu posita, inter Herodoti *Sebennyticum* et *Pelusiacum* revocanda sunt.

Quæ exoptatissimam fœnerantur lucem ex Strabonis loco, quo, de Fossæ Arabicæ cursu disputans, et *Bubastis* et *Heliopolis* situm Herodoto convenientissime declarat. Sed ipsum audire juvat: Ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς διώρυγος τῆς ἐκδιδούσης ἐς τὴν Ἐρυθρὰν *(ita Herodoto consentiens* sinum Arabicum *appellat Erythræi maris recessum.)*, ἀπὸ κώμης ἄρχεται Φακκούσης, ᾗ συνεχής ἐστι καὶ Φίλωνος κώμη· — (ita legend. cum acutissimo Bryant in *Observations and Inquiries* rel. p. 121.) ουτοι δ' οἱ τόποι *(modo commemorati)* πλησιάζουσι τῇ κορυφῇ τοῦ Δέλτα. αὐτοῦ δὲ *(in ipso Deltæ vertice.)* καὶ ἡ Βουβαστὸς πόλις. — καὶ ὑπὲρ αὐτῶν (leg. αὐτοῦ: *ad solam Bubastum spectat:* cf. infra xvii. 1160. A. quem locum apponemus.) ὁ Ἡλιουπολίτης νομός. Ἐνταῦθα δ' ἐστὶν ἡ τοῦ Ἡλίου πόλις *(ea ipsa* ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ Δέλτα *paullum* ὑπὲρ Βουβαστοῦ πόλιος.), ἐπὶ χώματος ἀξιολόγου κειμένη, τὸ ἱερὸν ἔχουσα τοῦ Ἡλίου· — πρόκεινται δὲ τοῦ χώματος λίμναι, τὴν ἀνάχυσιν ἐκ τῆς πλησίον διώρυγος ἔχουσαι· *(ex ipso* Sebennytico: *ipsi enim Nili decursus sæpius* διώρυγες.) Νυνὶ μὲν οὖν ἔστι πανέρημος ἡ πόλις, τὸ ἱερὸν ἔχουσα τῷ Αἰγυπτίῳ τρόπῳ κατεσκευασμένον ἀρχαῖον, ἔχον πολλὰ τεκμήρια τῆς Καμβύσου μανίας καὶ ἱεροσυλίας — (aliquas eorum reliquias ipse vidit Strabo xvii. 1159. B. Quas *Pocockius* miratus est urbis dirutæ reliquias, ad Ptolemæi spectant Heliopolim, cujus sedes *Matarea,* exiguus pagus *tres leuc. Angl.* a Nilo dissidens, nunc tenet. v. p. 23. l. vers. Germ. i. 36. 37.) Quibus adjungendus est locus 1160. A. Ἐντεῦθεν δὴ *(inde ab* Heliopoli *inter Bubastum Deltæ urbem et Phaccusam, pagum extra Deltam, juxta quam Arabicus amnis e Nilo derivatus.)* ὁ Νεῖλος ἐστὶν ὁ ὑπὲρ τοῦ Δέλτα· τούτου δὴ τὰ μὲν δεξιὰ καλοῦσι Λιβύην, ἀναπλέοντι· — τὰ δ' ἐν ἀριστερᾷ Ἀραβίαν· Ἡ μὲν οὖν Ἡλιούπολις ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ἐστίν. *(prave legeb.* ἡ Ἡλιοπολίτης: *saltem* ὁ Ἡλιουπολίτης. *Sed duarum urbium, alterius Arabiæ, alterius Libyæ, in Nili littore sibi oppositarum, nec vero oppidi* Cercesuræ, *et* totius Nomi, *positum declarare vult et comparare.)* ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ Κερκέσουρα πόλις κατὰ τὰς Εὐδόξου κειμένη σκοπάς· (i. e. *Eudoxi speculæ, ad Heliopolim sitæ, opposita)* δείκνυται γὰρ σκοπιή τις πρὸ τῆς Ἡλιουπόλεως· — ὁ δὲ νομὸς Ἡλιουπολίτης οὗτος.

Quibus satis claris Strabonis verbis nihil nisi unum hoc apponamus verbum. *Arabiæ* urbem Heliopolim dicit quod Pelusiaco amni, antiquum cursum jam mutato, ab oriente, extra Deltæ igitur limites, sed tamen Cercesuræ in altero Nili latere e regione posita, esset.

Quæ cum ita sint, urbis Herodoteæ positionem revocem ad *long.* 49°. 4'. *lat.* 30°. 7½'. Paullulum a nobis abest in urbis situ constituendo Bryant (l. c. p. 113. 114. 305 sq.) inter Canopicum et Sebennyticum in ipso Deltæ vertice, Cercesuræ oppositam, urbem collocans.*

Jam vero loca quædam, quibus Heliopolis memoria servata est, attingamus, quæ et ipsa nostræ de Herodoteæ urbis positione opinioni egregie faveant.

Ægyptium urbis nomen fuisse videtur *Saïn* l. *Saan*, Judæis scriptum צען, et *Soan* l. *Saan* vulgo pronunciatum.† Illius antiquissimi nominis vestigia haud obscura, quamquam Græcis, exterarum gentium et urbium nomina ex suæ linguæ genio formata pronuntiantibus, paullulum immutati. Ita enim Plato in *Tim.* Vol. ix. p. 289. Ed. Bipont. Ἔστι τις κατ' Αἴγυπτον — ἐν τῷ Δέλτα, περὶ ὃ κατὰ κορυφὴν σχίζεται τὸ τοῦ Νείλου ῥεῦμα, Σαϊτικὸς ἐπικαλούμενος νομός· τούτου δὲ τοῦ νομοῦ μεγίστη πόλις Σάϊς. — μάλα δὲ φιλαθήναιοι καί τινα τρόπον οἰκεῖοι τῶνδ' εἶναι φασίν. οἷ δὴ Σόλων ἔφη πορευθεὶς σφόδρα τε γενέσθαι παρ' αὐτοῖς ἔντιμος, καὶ δὴ καὶ τὰ παλαιὰ ἀνερωτῶν, τοὺς μάλιστα περὶ ταῦτα τῶν ἱερέων ἐμπείρους, σχεδὸν οὔτε αὐτὸν οὔτε ἄλλον Ἕλληνα οὐδένα οὐδὲν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, εἰδότα περὶ τῶν τοιούτων ἀνευρεῖν. rel. rel. legi dignissima, quæ ad multifariam Sacerdotum Saiticorum (i. e. *Heliopolitanorum*) scientiam, per omnem antiquitatem celebratissimam (cf. Herod. ii. 3.), egregie cognoscendam faciant.

Sed vix verbo monendum, nullam innuisse aliam urbem, quam *Heliopolim* Herodoteam, qua et ipsum *Platonem* et *Solonem*, multosque alios plurimum fuisse tempus commoratos constat, ad litterarum scientiam ab illis sacerdotibus, omni rerum cognitione instructissimis, percipiendam: cf. Strab. 1159. C. D.

Illud Ægyptium urbis nomen et *Melæ* servatum ita de celeberrimis Ægypti urbibus: *Ægypti urbes clarissimæ procul a mari* (quod bene advertendum, ne de altera urbe *Sais* mari propinqua sermonem esse suspiceris.) *Sais, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantis et Thebæ* — i. 9.

Longius ab Ægyptii nominis similitudine LXX *Interpretes* et *Chaldaicus Paraphrastes* deflexerunt. Pluribus enim in locis צען, quod vertendum erat aut *Sain* aut *Soan*, transtulerunt Τάνις: hic autem טאנים: cf. Psal. lxxviii. 12. 43; Esai. xix. 13. Judith. i. 7. 8. 9. in quibus duobus l. in Memphis viciniam צען revocatur. cf. Ezech. xxx. 14. 15. ut alia omittam.

Quibus in gravissimos se induci errores Ægyptiacarum historiarum

* l. c † Ps. lxxviii, 12. 43. Esai. xix. 13. Judith. i. 7. 8. 9 cet. v. p. cclix.

indagatores passi sunt. Qui cum Infer. Ægypti urbem maritimam, *Tanis* appellatam, nossent, et *Script. Sacr.* צען ab Interpretibus Græcis, quamquam falso, *Tanis* translatam offenderent: Ægyptiacorum regum sedes, ad צען l. *Sain* (Herod. *Heliopolim*) revocandas, in maritima illa urbe exigua et admodum ignobili collocarunt, quæ hinc nacta est nominis celebritatem, solo historicorum errore impertitam. Nam ne minimum quidem *Tanis*, urbis exiguæ ac palustris, et in loco omnium importunissimo sitæ, *Scripturæ Sacræ*, nisi interpretes male illud nomen vertentes respexeris, obvium est vestigium.

Herodoteum autem urbis nomen ex interpretatione ortum, cum aliud *Sain* urbi nomen, ab Solis templo ductum, esset, quo *Judæis* און et בית שמש i. e. *Solis urbs* l. *templum* s. *domus* appellaretur. Confer Jerem. xliii. 13. Ezech. xxx. 17. ubi און commemoratur cum *Phibeset*, urbe vicina: et Exod. i. 11. e vers. Coptica. — et Bryant l. c. p. 315 et 136.

Cum *Raamses*, רעמסס, Copt., *Remesse*, *Solis agrum* (مصر) significet, quo nomine urbs commemoratur, Exod. i. 11. *(ab Israelitis aut condita aut instaurata)* quo loco LXX *Interpr.* et *Copt. Versio* præter urbis nomen *Raamses*, alter adjecit Ὦν, ἥ ἐστιν Ἡλιούπολις, alter On: fuerunt V. D., qui ad ipsam צען, illud nomen transferrent. v. J. R. Forsteri V. Cl. Ep. pag. 30.

His subjiciamus urbes et nomos, etsi quidem incertæ sedis, ad Deltam tamen referendos, cum non nisi cum Deltæ urbibus enumerati sint, inter reliquos Hermotybium et Calasirium nomos.

Aphthis, urbs in N. *Aphthite* (ὁ Ἀφθίτης.)* Larcherio aut inter Bubastin et Tanin ponenda, aut cum Ptolemæi Phthenote N., qui inter Meteliten et Cabasiten interpositus Butun metropolim habet, comparanda videtur.†

Anysis ἡ Ἄνυσις, nomi metropolis, qui *Anysius*, ὁ Ἀνύσιος,‡ l. *Anysites*, ὁ Ἀνυσίτης.§ Antiquissima ejus memoria V. D. quærenda videtur in Esai. xxx. 4. quo commemoratur *Chanes*, חנס.

Papremis, ἡ Πάπρημις, et N. *Papremites*, ὁ Παπρημίτης.|| Marti festum ibi quotannis celebrari solitum, cujus rationem videsis in Herod. ii. 63. 64. Nihil aliud nec Herodoto, nec ex Strabone, nec aliis constat. — Urbis vestigia superesse in *Ephrim*, pago Mareotidi lacui apposito, Sicardus opinatur, ipso Danvillio improbante.¶

Thebaius N., ὁ Θηβαῖος.** Diversus est *Thebaicus* N. ὁ Θηβαϊκός, quo omnis olim Ægyptus comprehendenda Herodoto videbatur.††

* Herod. ii. 166. Stephan. v. Ἄφθαλα. † Larcher. in Ind. geogr.
‡ Herod. ii. 166 et 137. § Steph. B. h. v.
|| Herod. ii. 59. 63. 71. 165. Steph. nom. Παπρεμίς. ¶ p. 73.
** ii. 166. †† ii. 91. cf. ii. 4.

Sed cum duo fuerint Nomi, alter *Thebaius*, alter *Thebaicus*, nisi plures, saltem *duæ* fuere Ægypti urbes, quibus *Thebæ* nomen.

Chemmites, ὁ Χεμμίτης v. v. p. ccxlvii.

D. *Ægyptus Pelusiaco ab ortu s. Arabiæ nomine signata.*

Quem jam describemus tractum, nec Herodoti nec nostra ætate bene est cultus, ipsa soli natura omnem hominum sollertiam respuente ac frustrante. Sterili enim occupatur arena exiguo vento commovenda, quæ nec pluviis nec Nili aquis ita unquam satiatur, aliquam frugum ubertatem inde sperari ut possit. Quare nulla nisi mari et Nilo vicina deprehenduntur loca culta, quæ et piscium captura et aliqua frugum copia ex agris irrigatis parata victitant.

Plurima quidem in *Itinerar.* Antonin. aliisque veter. huc referuntur loca: maximam vero partem non nisi *stationes*, et illæ quidem in negotiatorum gratiam Cæsaribus dispositæ, videntur.

Montes: non nisi unus commemorandus est

Casius mons, τὸ Κάσιον ὄρος, juxta Serbonidem paludem, ultimus Ægypti versus Syriam terminus, unde ad Sin. Arab. M. stad. iter.* Cujus facies ut constet, ex pluribus veterum locis,† unum adscribere juvat: Ἔστι δὲ τὸ Κάσιον, θινώδης τὶς λόφος ἀκρωτηριάζων, ἄνυδρος, ὅπου τὸ Πομπηΐου τοῦ Μάγνου σῶμα κεῖται, καὶ Διός ἐστιν ἱερὸν Κασίου· rel.‡

Aliud jam sortitus nomen, *El-Kas* l. *Ras Kasaron*,§ l. ut Pocockio videtur, *Tenere* dicitur.|| — Inter *Paludes* una commemoranda est —

Serbonis P., ἡ Σερβωνὶς λίμνη, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει;¶ alio loco:** ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, Σύρων ἐστι μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης δὴ Αἴγυπτος.— Arabibus jam vocari *Sebaket Bardoil*, Danvillius prodit.†† Pocockius autem, qui ipsa loca invisit, ad locum *Faramidastangoni* refert, ita tradens in *Dissert. de Geogr. Ægypti*, Itinerarii ad calcem adjecta:‡‡ *Lacum Sirbonidem colloco apud* Faramidastangoni, *eique pro limitibus antiquis constituo insulas istas, seu rupes, quæ notantur in charta nautica.* — *Strabo scribit objectis arenis aruisse. Postea temporis crediderim impetu maris diuturno recessisse ripam istam angustam,*

* Herod. ii. 6. 158. † Plin. v. 12. s. 14. Strab. xvii. 1100. C. i. 87. rel.
‡ xvii. 1102. 1103. unde Steph. B. § Danv. 99. Larch. t. ii. 172.
|| p. 18. l. l. 29. vers. Germ. ¶ ii. 8. 158. ** iii. 5.
†† p. 100. Larch. t. ii. 172.
‡‡ p. 292. cf. 18. l. 420. 421. et 29 vers. Germ. — cf. Strab. xvii. 1102. Diod. Sic. i. 30. Plin. v. 13. s. 14.

cujus objectu lacus olim disterminabatur a mari; cumque hoc modo visum minus accuratum effugiat, lacus iste, non miror quosdam a recentioribus scriptitasse Sirbonidem jam diu arenis esse oppletam. Conjecturam nostram confirmant duæ chartæ geographicæ manuscriptæ ex oculorum, non aurium fide descriptæ, quæ mihi Venetiis agenti in manus pervenerunt, et sinum quendam lacu Sirboni exhibent. ———

Loca: Jam singula loca, a mari superiora petentes, enumerare aggrediamur.

Magdolus, ἡ Μάγδολος, l. Μάγδωλος,* cujus quidem de situ nihil accurate proditum: nec vero dubitare licet, quin Ægypto adscribenda hæc urbs sit. Nam Antonin. *Itiner.*† ejusdem nominis urbem XII. *M. P.* a Pelusio removet. Sed et ipsi Script. Sacræ urbis memoria servata, dum *omnem Ægyptum a Migdol l. Magdol usque ad Syenem et Æthiopiæ terminos* vastatum iri prædicitur:‡ nisi itaque *Magdol* Ægypti fuisset urbs et quidem in remotissima versus septentrionem parte collocata, nihil ejusmodi dici potuisset: sed sunt et alia loca,§ quibus inter Ægypti urbes recensetur.

Recte autem statuunt *V. D.* pugnam, qua Syros *(Palæstinos)* profligarit Neco, non ad *Ægypti* urbem *Magdolum,* sed ad *Manassitidis* pagum *Megiddo* l. *Mageddo,* מגדו, revocandam esse.‖

Hinc proficiscimur ad aliam urbem in ipsis fere Heptanomidis confiniis Nilo appositam, nomine

Patumus, ἡ Πάτουμος, ἡ Ἀραβίη πόλις, l. πόλις Ἀραβίας,¶ in cujus situ constituendo multum nugati sunt *V. D.*, inter quos inprimis Danvillius, a LXX Interpretibus in devia deductus;** cum tamen ex ipso auctore nostro quam accuratissime constituere eam liceret. Posita enim fuit *supra Bubastin paullo australior ad ipsum Nilum, quo fossa Arabica derivata est, eo fere loco, quam* Bulac, Cahiræ portus, *jam occupat.* Quæ juxta Arabium montem, qua Memphim spectat, deducta, primum orientem versus ad montis radices, tum flexu facto per montis Arabici convallem ad austrum versus in Sin.

* Herod. ii. 159. Hecatæus, ap. Steph. h. v. † p. 161. et ibi Interpr.

‡ Ezech. xxix. 10. xxx. 6. ממגדל סונה ועד גבול כוש.

§ Jerem. xlvi. 14. ubi cum urbibus *Noph* et *Tachphanches* h. e. cum Memphi et Daphnis Pelusiacis, commem. idem fit, xliv. 1.—Locus quidem ejusdem nominis Sinui Arab. vicinus, nescio an cultus, comm. Exod. xiv. 2.

‖ ii. Chron. xxxv. 22 sq. cf. ii. Reg. xxiii. 29. et de pagi situ Jos. xvii. 11.—Larch. t. ii. p. 490. Danv. 96.

¶ Herod. ii. 158. et Steph. B. h. v. ** p. 123. 124.

Arab. tendit: eadem deinde Trajano instaurata, *Trajana Fossa*, s. *Trajanus amnis* appellatus. Sed ipsum audire præstat: Ψαμμητίχου δὲ Νεκῶς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς δὴ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ· τὴν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μέν ἐστι πλόος ἡμέραι τέσσερες· εὖρος δὲ ὠρύχθη, ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν. ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν (*ita vocabantur urbes Nilo ab ortu appositæ*, s. *longius hinc Arabiam proprie sic dictam versus remotæ.*) ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν (*Sinum Arabicum*). ὤρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄρος, (*Arabicus enim mons ab urbe* Cahira, *ejus partem septentrionalem obtinente, austrum versus ad ipsam Memphim, e regione oppositam, juxta Nilum protractus, in convallem considit, cujus austrinum latus* Troicus Mons, *hod.* Schibel Turah, *constituit*) ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὦν δὴ οὔρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἑσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἠῶ, καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας (*per montium angustias*), φέρουσα ἀπὸ τοῦ οὔρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. (*antea dixerat* ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν.) — ii. 158. Quibus nectantur e Strabone allata, p. cclvii.

Hic enim Fossæ Arabicæ initium inter *Phaccusam* et *Phithonis* pagum, utrumque paullum supra Heliopolim in ipso Deltæ vertice positum, et *Bubastum* ei vicinam, refert.*

Ptolemæus autem, optime illis consentiens, juxta *Babylonem*,† exiguum pagum eo fere loco positum, qui *Cahiræ* partem jam constituit, *Trajanum amnem*, quem ita dicit, e Nilo derivat.‡ Locus itaque, quo *Patumus* fuit, optime jam constat. Sed ut tam longe a veritate abesset Danvillius, Herodoti *Patumum* et Script. Sacræ *Pithom*, longissime a Nilo remotam, in Ptolemæi *Heroopoli* ponens, et Fossam Arabicam e Pelusiaco fl. aliquantum supra Herodoti *Daphnas Pelusiacas*, juxta *Albuhat*, urbem ab Edrisi commemoratam,§ derivans: LXX Interpretum loca nonnulla, incaute ad probationem s. illustrationem ab eo adhibita effecerunt, de quibus jam paucis dicendum.

* Strab. l. c. legitur Φίλωνος κώμη, quod Bryantii sagacitate (p. 119.), Φίθωνος κώμην ipsis Herodoti ac Scr. Sacr. (Exod. i. 11.) verbis optime conveniens emendatum.

† cf. Strab. xvii. 1160. B. Diod. Sic. i. 56.

‡ iv. v. 106.

§ v. supra, p. ccliii.

Non nisi unus est Scr. Sacræ locus, (Exod. i. 11) quo *Pitom* l. *Pithom*, פתם, commemoratur Ægypti urbs, quam LXX. Interpr. Πειθώ: Vetus Latina, *Phithom:* Coptus Interpres *Pethom*, h. e. *locus munitus, muro cinctus*, verterunt.* Quæ quidem urbs una cum *Raëmses*, quam *Heliopolim* Herodoti, alias *On* et *Saan* nominatam, esse vidimus,† Judæis, qui ab Ægypti regibus magnis operibus exstruendis premebantur, instaurata fertur, quod equidem ad aggerum moles exstruendas, quibus urbes illæ, quemadmodum reliquæ omnes Ægypti, cingerentur ad aquarum vim frangendam, refero. Utraque autem urbs, et *Pithom* et *Raëmses*, cum in terra *Gosen*, quæ ‡ eadem interdum *Raëmses*, sita fuerit, num dubitare licet, quin Libr. Sacr. *Pithom*, Strabonis *Pithonis pagus* et Herodoti *Patumus*, idem locus, eadem urbs sit habenda?

Magna autem perturbatio inde orta, quod LXX. Interpretes *Gosen*, גשן, et *Raëmses*, רעמסס, pluries verterint, *Heroopolim*, Ἡρώων πόλιν; quibus rationibus impulsi non constat: eadem autem loca Copt. Interpr. transtulerit *Pethom*.§

Quibus deinde usus est Danvillius, Herodoti *Patumum* et Scr. Sacræ *Pithom*, in Ptolemæi urbe, *Heroopolis*, Ἡρώων πόλις, nominata quærens, cum, Trajanum amnem transiisse eandem, ex Ptolemæo accepisset.

Jam sequitur Arabiæ urbs

Buto, ἡ Βουτώ, quæ aliquam nominis celebritatem cepit ex loco vicino, quo ibides convolasse ferunt ad serpentum alatorum, ex Arabiæ desertis quotannis advolantium, internecionem. Herodotum, famæ causas exploraturum, huc compulit veri anquirendi studium. Nec omnino inanem is expertus narrationem, in quadam montis Arabici convalle, unde in Ægyptios campos introitus patet, innumeros cumulos ex serpentum ossibus congestos reperit.‖ Hæc Herodotus, nihil de urbis situ accuratius innuens. Quare eum ex nonnullis Scripturæ Sacræ locis constituere liceat.

Israelitæ, e regione Raëmses versus Sinum Arabicum biduum profecti, castra metati sunt juxta אתם, quod LXX. Interpr. (*Exod.* xiii. 10) verterunt Ὀθὼν: Coptus Interpres *Ethom:* alio autem loco (*Num.* xxxiii. 6. 7) illi Βουθὰν, ὅ ἐστι μέρος τι τῆς ἐρήμου: hic vero *Buthai;* et Vetus Latina, *Etham*.

Quid? Herodoti Βουτοῦν hic commemoratam dubitemus? — Idem

* Forsteri V. Cl. Ep. p. 31.

† supra, p. clviii. clix.

‡ Genes. xlvi. 28. 29. xlvii. 11 et 4. quib. cf. Joseph. *A. I.* ii. 4. — Genes. xlv. 10. xlvi. 34.

§ v. l. c. et inpr. xlvi. 28. 29.

‖ ii. 75. loc. legi dignus.

vero locus nunc vocari videtur *el-Bueib* l. *el-Bueb,* h. e. *portula,* locus angustus Montis Arabici, quem sacri peregrinatores aliique, a Cahira Meccam petentes, transire solent, pos. sub *long.* 49°. 34′. *lat.* 30°. 12′.—In ejus vicinia quærenda

Erythra Bolus, ἡ Ἐρυθρὴ Βῶλος, quam Phero, Sesostris fil., cum omnibus uxoribus suis, quarum fides ei esset suspecta, igne delevisse proditur,* Diodoro Sic.† *Hiera Bolos, pagus,* Ἱερὰ Βῶλος, κώμη, vocata, quem dissensum nescio, an ipsius auctoris incuriæ, Herodoti vestigia male legentis, adscribam: forte et librarii somnolentiæ tribuendus.

Nihil omnino quidem certi pronuntiare de loci situ licet: quod si etymologicis rationibus aliquam tribueris fidem, jam de positu constabit:

Typhon in Ægyptiorum sermone dicitur *Rosh,* i. e. *rufus:* terra et urbs ei sacra *Cherosh,* i. e. *terra rufa,* et eadem *Typhonis terra l. urbs:* quid? si Herodoto, Ægyptium nomen Græce vertenti, Ἐρυθρὴ Βῶλος, eadem dicta fuerit?

Aliud Typhonis nomen Coptice est *Sophon,* Hebræis, ita enuntiantibus, צפן s. בעל צפן. Jam vero Græci, non solum aliquam nominis antiqui, sed et Ægyptiæ fabulæ particulam servantes, *Cherosh* expresserunt Ἥρως: vide enim Steph. B.: Ἡρῶ l. Ἥρως, πόλις Αἰγυπτία, ἣ Αἶμος ἐκλήθη, διὰ τὸ τὸν Τυφῶ ἐνταῦθα κεραυνῷ βληθῆναι καὶ αἷμα ῥυῆναι. Στράβων δ' Ἡρώων πόλιν αὐτὴν καλεῖ.‡ Πλησίον δὲ τῆς Ἀρσινόης, καὶ ἡ τῶν Ἡρώων πόλις ἐστὶ, καὶ ἡ Κλεοπατρὶς ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τῷ πρὸς Αἴγυπτον cet. (*Sinus Heroopolites qui vulgo dicitur*).

Nec discrepat *Heroopolis* et *Baal Sephon* situs, ut intelligitur ex *Num.* xxxiii. 7. *Exod.* xiv. 2. cet. Quocirca Ægyptium urbis nomen *Cherosh,* Græce enuntiatum est Ἥρως, et Græce versum Ἐρυθρὴ Βῶλος: Hebraice autem צפן s. בעל צפן, ab altero Typhonis nomine, quo appellatur *Sophon.*§

CAPUT III.

Ægyptus media, l. *Heptanomis.*

Ambitus: Omnis fere illa Ægypti pars, quæ in utraque Nili parte inter *long.* 28°. et 30°. comprehenditur, vulgari ratione *Heptanomidis* nomen sortita est. Eodem vero referuntur et *Oases,* major

* Herod. ii. 3. Steph. B. Ἐρυθρὰ Βῶλος. † Diod. Sic. i. 59. Larch. ii. 387.
‡ Strab. xvii. 1158. A. § cf. J. R. Forsteri V. Cl. Ep. p. 28. 29.

minorque, quemadmodum nonnulli illas distribuunt, aliis aliter judicantibus. — Cujus quidem Ægyptum dispescendi rationis, etsi nullum quidem Herodoto obvium sit vestigium; sequimur tamen eam.

Paludes: Inter Paludes autem, quæ huc referuntur, *Mœris*, ἡ Μοῖρις, ob eximiam, quam præstitit, utilitatem sollertiore adumbratione videtur digna.

Cum annuæ Nili inundationes modo minus, quam ad agrorum fertilitatem opus esset, campos irrigarent; modo nimia aquarum vi effusæ, agro diutius obsiderent, lætamque haud raro frustrarentur exspectationem: prudentius fuit ita illas moderari, et limitibus quasi circumscribere, ut non nisi justam agris immittere possent aquarum copiam. Quod ab ipsa natura interdum jam factum. Libycus enim mons sub *long.* 48°. 38′. *lat.* 29°. 20′. in amplum sinum incurvatus, et sub *long.* 47°. 55′. *lat.* 29°. 32′. angusto anfractu in Libycos campos procurrens, nimiam aquarum copiam pluries jam receperat. Quod jam satis ad humanam sollertiam excitandam. Quare in convallem altius effossam, exuberantem aquarum vim rivulis derivarunt, qua, si opus esset, agros sitientes iterum satiare possent.

Lacus autem altissime effossus, ut Herodoti vestigia circumspectius jam premamus, Labyrintho juxta Crocodilorum urbem exstructo, paullum inferior, ab austro septentrionem versus patens, 3600 *stadiorum* fuit circuitu, et L. *orgyiarum* i. e. 300 *ped. Græc.* l. 283$\frac{1}{3}$ *paris.* profunditate. Quæ 3600 *stad.*, si LX. *schœnos* æquare putas, XLVIII. *milliaria Germanica* efficiunt. Nec itaque diversus est paludis ambitus ab Ægypti maritimæ longitudine.

Paludem arte factam esse, duabus probatur Pyramidibus, in media ejus parte exstructis, quæ L. *orgyiarum* altitudine summam aquam superant: C. itaque *orgyiarum*, i. e. 566$\frac{2}{3}$ *ped. paris.* altitudine sunt.

Ex piscatu tum fieri solito, cum aqua, aut eo deducebatur, aut inde derivabatur, quod utrumque per ipsos sex menses duravit, maximi provenerunt regi reditus. Aqua enim e lacu effluente, unum quoque die argenti talentum (1000 l. 1200 thal.) redibat: aqua autem in eum deducenda, singulis diebus XX. minæ, quæ ex varia talentum æstimandi ratione, 333$\frac{1}{3}$ l. 400 thalerorum summam efficiunt. —— Hæc Herodotus ii. 149. 150. iii. 91. Optime consentiunt in lacus situ et amplitudine Strabo, xvii. 1163. B. 1164. D. cet. Diod. Sic. i. 52. Plin. v. 9. s. 9. Quibus male comparatis, *duos ejusdem nominis fuisse Ægypti lacus* Danvillius opinatur p. 149—162. Larcherius t. ii. 478—483, propius ad veritatem accessit.

Aliud nostra ætate lacus nomen sortitus, *Birket-il-Kerun* dicitur, et fossæ, quibus Nilo jungitur, una *Bahr-Bathen*, ipsi Nilo propior :

altera, multo productior et Libyco monti propior, *Kalitsch-il-Menhi* l. *Bahr Schusef.*

Loca: Memphis, ἡ Μέμφις: urbis origines ad Menem referri, a sacerdotibus memoriæ proditum. Qui ut locum condendæ urbi aptaret, Nili cursum singulari modo constituit. Nam cum a loco, quo Memphis exstruenda esset, centum fere stadiorum intervallo dissitus, magno circuitu in occidentem facto, juxta Libycum montem proxime deflueret; aggeribus obstructis fluvium medio inter Libycum et Arabicum montem loco traduxit. Quo facto urbs condita in ipsis aggerum molibus, fossisque cincta e Nilo, ab ortu transeunte, deductis.*

Regum sedibus deinde huc translatis, ad eam urbs succrevit amplitudinem, ut, teste Diodoro,† CL. stad. ei esset ambitus. Reges enim, parum se tutos a suis putantes, exteros multos Memphim traduxerunt ad corporis custodiam. Qua quidem ratione *Iones* et *Cares,* a Pelusiaco huc translati, peculiarem urbis partem inhabitarunt, quam respexisse Stephanus B. putandus est: Καρικὸν, τόπος ἰδιάζων ἐν Μεμφίδι, ἔνθα Κᾶρες οἰκήσαντες, ἐπιγαμίας πρὸς Μεμφίτας ποιησάμενοι, Καρομεμφῖται ἐκλήθησαν.‡

Alia Memphis pars, *Tyriorum castra,* τῶν Τυρίων στρατόπεδον, appellari solita. *Phœnices* enim *Tyro* oriundi, Φοίνικες Τύριοι, Memphim commigrarunt, et Protei fanum, quod et Veneris Hospitæ templum continebat, circumhabitarunt.§

Tertia urbis pars, Persarum præsidio munita, *Leuchon Tichos,* τὸ Λευκὸν Τεῖχος: Πέρσαι καὶ οἱ τούτων ἐπίκουροι ἐν τῷ Λευκῷ Τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοι.‖

Hæc omnino dicta sunto. Jam constituendus est urbis positus, de quo multum inter V. D. disceptatum est.

Shaw¶ antiquæ urbis sedes quæsivit in hod. pago *Schise, Cahiræ* Veteri e regione posito, ejusque opinionem maxima animi pertinacia tutati sunt *Historiæ hodiernæ universalis Auctores.***

In aliam vero sententiam abiit Pocockius,†† qui Veterum descriptione cum locorum natura diligentissime comparata, in pagorum *Mocanan* l. *Moknan,* et *Metrahenny* l. *Meniet Rahine,* viciniam, veras Memphis sedes revocandas judicavit.‡‡

* ii. 99. 101. 153. Strab. xvii. 1160. C. 1161. A. Diod. Sic. i. 50. 67.
† l. c. ‡ Herod. ii. 61. 154. quem cf. ad eum locum.
§ Herod. ii. 112. ‖ id. iii. 91. ¶ p. 295. et vers. Gall. t. ii. 25.
** *Les Auteurs de l'Histoire Universelle moderne,* i. 328. †† i. 39. 293.
‡‡ Pocockii opinionem secuti sunt, Savary, i. 257 sq. et Larcher. t. ii. 362—366.

Eandem fere tuetur sententiam Danvillius,* infra *Moknan* Nilo Memphim apponens loco, regiæ urbi maxime opportuno, sub *long.* 49°. 3′, 4′. *lat.* 29°. 55′. et 56′. Ex adversa enim parte introitus in convallem patet, quæ ad Sinum Arab. et *Clysma* urbem ducit.—Argumentorum, quibus uterque ad probationem usus est, gravitate plus semel excussa et perpensa, utram sequor opinionem, incertus hæreo. In quamvis vero sententiam transieris, quo *Schise* figitur loco, minime collocandam esse urbem, intelliges ex locis jam attingendis, quæ de urbis positione anquirentium effugerunt diligentiam.

Ægypto Nili undis submersa urbes, quippe quæ in locis editis essent exstructæ, Ægæi maris insularum speciem referentes, navigiis per medios campos directis petebantur. Quocirca, Naucrati Memphim transituri, Cercasoro oppido, quod alias prætemavigare debebant, longissime nunc ad sinistram relicto, ipsas Pyramides prætervecti sunt: ἐς μέν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, παρ' αὐτὰς τὰς Πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος.†

Unde, ipsis Pyramidibus, aliquantum australiori ponendam esse Memphim loco, perspicuum sit. *Schise* autem, nisi paullum septentrionalior, æquali tamen poli elevatione, posita est.

Quo quidem acquiescere jam possemus loco. Sed est et alius novum suppeditans adminiculum, quo Danvillii s. Pocockii opinionem sustentare possis.

Juxta Memphim lapicidinas fuisse Herodotus perhibet.‡ Id quod ita intelligendum, ut e monte, ab altera Nili parte opposito, lapides excisos accipiamus, quemadmodum majori perspicuitate proditum ii. 158.§ Mons, quo lapides ad Pyramides inde struendas effoderunt, *Troicus* dicitur, Memphi ad ortum adversus. Strab. xvii. 1162. C. ἐν τῇ 'Αραβίῃ (*de Ægypto, Nilo ad orientem apposita, accipiendum.*) Τρωϊκόν τι καλεῖται πετρῶδες ἱκανῶς ὄρος, καὶ σπήλαια ὑπ' αὐτῷ, καὶ κώμη πλησίον καὶ τούτοις καὶ τῷ ποταμῷ (*Nilo, unde vix horæ quadrantem mons dissidet*), Τροία καλουμένη.

Nunc ille dicitur *Tourah*|| s. plenius *Schebel Tourah*, amplas lapicidinarum et cavernarum, quibus condere mortuos Memphitæ soliti, continens reliquias, sedula peregrinantium investigatione detectas:¶ antiquus autem pagus, adhucdum superstes, *Tora* vocatur, Memphi veteri, cujus nonnullæ inter Mocanan et Metrahenny conspiciuntur reliquiæ, juxta convallis ad Arabic. Sin. porrectæ introitum oppositus.

* inde a p. 138 sq. † Herod. ii. 97. ‡ ii. 175. al.
§ cf. ii. 124. || Pococke l. c. ¶ Id. l. c. Danv. p. 175.

Quocirca, cum lapicidinæ Memphi oppositæ dicantur, *Memphim Tora pago adversam* constituere, nihil est, quod dubitemus.

Pyramides: Cum in Memphis vicinia Pyramides omnium maxime memorabiles exstructæ fuerint, earumque mentio jam facienda; agedum et reliquas Herodoteas paucis hic attingamus. Omissis itaque, quæ ad earum auctores, structuram, consiliumque, quo conditæ, referuntur, non nisi delibemus ea, unde situs est constituendus. Ut autem habeant, unde accuratiorem Pyramidum cognitionem petant: ecce inter antiquos Herod. ii. 8. 101. 124—128. 134. 136. 148. 149. Diod. Sic. i. 163, 4. Strab. xvii. 1160. C. l. 807. 1161. C. D. 1162. A. B. l. 808. 1165. C. l. 811. Plin. H. N. xxxvi. 12 sq.

Inter recentiores non nisi potiores: Savary, præstantissimam ac diligentiss. Mailleti descriptionem secutus, in *Lettres sur l'Eg.* i. 184—247: multa ex suo penu add. in *Lettre* viii. Pocock's *Description of the East*, cet. 40 sq. Mailletum maximam partem secutus, cui sua addidit. Fr. L. Norden: *Voyage d'Eg. et de Nubie,* T. i. p. 73—88. Shaw's *Travels*, p. 297 sq. et in primis 361 sq.

Antiquorum et recentiorum descriptiones excussit et dijudicavit Gatterer V. Ill. in l. *Weltgeschichte in ihrem ganzen Umfange.* Th. I. S. 473—499.

Commemorantur autem Herodoto non nisi octo, quarum quatuor *Memphi* ad occasum fere: una prope *Acanthum* h. *Dagschur*, versus occidentem: reliquæ in *Crocodilon* urbis h. *Fayume* vicinia. Quatuor priores in colle, centum fere pedum altitudine, *Schise* pago ad africum $3\frac{1}{4}$ leuc. Gall. h. e. $7406\frac{3}{4}$ toises dissident, ut ex hoc Savarii loco patet:—*nous quittâmes* Gizé *environ une heure après minuit. A peine eûmes-nous fait* un quart de lieue *que nous apperçumes le sommet des deux grandes pyramides. Nous n'en étions qu'* à trois lieues.—*A trois heures et demie du matin nous arrivâmes au pié de la plus grande. Nous déposâmes nos habits à la porte du canal qui conduit dans l'intérieur. Nous y descendîmes tenant chacun un flambeau à la main.* rel. rel. i. 184. 185.

Danvillio autem inter Cahira Vet. et Pyramides trium interesse leucarum intervallum videtur, quod ad 6000, l. si itineris ambagium habetur ratio, ad 7000 tois. summam revocandum. Nec itaque multum hæc itineris computandi ratio ab illa Savarii discrepat, qui et ipse, non nisi per ambages, Pyramides accessit: *Cependant nous avancions et les pyramides dont les aspects varioient suivant* les circuits que nous faisions dans la plaine, *et la position des nuages, se decouvroient de plus en plus à nos regards.* p. 185.

Secundum Diodorum Sic.* a Memphi CXX. et a Nilo XLV. stad., Pyramides absunt. Plinius vero, Pyramides inter Deltam et Memphim positas, a Nilo minus quatuor millia passuum, a Memphi VII. M. P. distare perhibet.† Strabonis auctoritate, montis Libyci supercilium, quo Pyramides sunt, XL. stadia a Memphi removendum.‡

Hæ quidem sunt veterum opiniones de intervallo, quod inter Pyramides et Memphim ipsumque Nilum sit interponendum. Quas inter major cum videatur discrepantia, quam ut eæ sint inter se conciliandæ, modum anquiramus necesse, quo dissensus tolli possit.

Quare si stadia, Diodoro obvia, *Ægyptia* esse statueris, quorum XV. *mille passus*, s. unum milliare æquant; CXX. stadia efficiunt VIII. M. P.; et XLV. stadia æquant III. M. P. Quocirca majorem deprehendis, quam primum putabas, inter utrumque scriptorem convenientiam. Nec ipse Strabo omnino ab utroque discedit, quippe qui XL. stadia inter Memphim et, quo Pyramides exstructæ, montem interponat. Quem si *stad. Olympicis* usum esse sumamus, quorum VIII. æquant mille passus, s. unum milliare, hæc V. M. P. Strabonis non multum discrepant ab Diodori et Plinii rationibus, in primis dummodo non ad ipsas Pyramides, sed montis radices, eum respexisse memineris.

Qui restat dissensus vel inde videtur ortus, quod intervalla, non accuratis dimensionibus, sed sola itineris æstimatione, veteres constituerint; unde aliqua semper exoritur discrepantia.

Sed quomodo factum quæras, quod inter Pyramides Nilumque minor atque inter Memphim interponatur distantia? Quid? si inde illud ortum statuis, quod longius ad austrum a Pyramidibus abfuerit Memphis, Nilus autem propior, unde ad occasum computarent intervallum? Inest opinioni aliquid! Nec vero omnis ita tollitur difficultas.—Sed jam reperitur alia nodi solvendi ratio, quam ex Danvillii sagacitate natam sequar.§

Planitiem, Libyco monti et Nilo interjectam mediam fere secat fossa, superius e Nilo derivata et Mariam, s. Mareotidem lacum petens, *Kalitsch-el-Garbi*, i. e. *occidentalis fossa*, Arabibus appellata. Hanc duæ aliæ, e Nilo Libycum montem versus deductæ, transeunt. Altera *Sacara* pagum petens *Kalitsch-el-Haraim* appellatur, nomine ab vicinis Pyramidibus ducto, *el-Haram* vocatis. Altera supra Memphim e Nilo orta, ad *Busir*, vetustum pagum, protra-

* i. 63.

† xxxvi. 12.

‡ xvii. 1161. C. l. 808.

§ p. 146. 147.

hitur, quem transiisse ad Pyramides proficiscentes Plinius prodidit.* Nomen *Kalitsch-el-Kuserah* ei inditum.

Quam occidentalem fossam *Nili* nomine Diodoro et Plinio signatam dummodo conjiciamus: omnis jam sublata difficultas, quæ haud expedienda ullo alio modo videtur.

Nec exiguam suspicio lucratur auctoritatem l. adminiculum, cum Busiris pagus Pyramides petentibus transeundus perhibeatur, per quem jam tum traductam esse fossam auguramur.

Jam itaque optime constat intervalli inter *Nilum*, i. e. *fossam occidentalem*, et *Pyramides* æstimandi ratio.

Alia Pyramis, ex solis lateribus constructa et inscriptione adornata, prioribus paullo recentior, quippe quæ ad Asychin referatur auctorem, qui Mycerinum in regno excepit circa a. 1056. ante nostram æram. Situs Herodoto non constitutus. Sed, dummodo superesse statuamus, haud dubitari nequit, quin sit illa Nordenio accurate descripta.† Eadem est latericia et aliquantum infra *Medon*, pagum (olim *Nilopolim*), posita.‡

Sexta Pyramis reliquis australior est, magnis animantium formis ornata, et Labyrintho vicina.§ Intervallum accuratius Strabonis opera constitutum, a Mœride lacu XXX. l. XL. ad solis ortum, et a Crocodilon urbe C. stadia ab occidente eam removentis.‖

Septima et octava Pyramis in medio Mœridis lacu constructæ fuerunt.¶

Sed præteritis jam, quæ ad uberiorem Pyramidum descriptionem referuntur, reliquas Heptanomidis urbes enarrare pergamus: prima sequitur

Crocodilorum urbs, ἡ Κροκοδείλων καλεομένη πόλις, supra Mœridem lacum posita, unde, Strabone teste, CXXX. l. CXL. stad. abest,** cujus ætate alio nomine *Arsinoe*, ἡ Ἀρσινόη πόλις, nostra autem *Feyume* appellatur, pos. sub *long.* 48°. 27′. *lat.* 29°. 27′.†† Longius jam a lacu abest, ut qui arctioribus nunc limitibus circumscriptus sit. Ipsa autem convallis, unde lacus recessit, maxima floret agrorum ubertate.

* xxxvi. 12.—*in vico, quem vocant Busirin—assueti sunt scandere Pyramides.*

† T. i. p. 87. et tab. æri incis. LII. et LXI. ‡ Her. ii. 136. Danv. 165.

§ Herod. ii. 148. Strab. xvii. 1165. A. C. l. 811.

‖ l. c. D. ¶ v. supra, p. 73.

** Herod. ii. 148. Strab. xvii. 1165. D. Diod. Sic. i. 89. Steph. B. nude ponunt Κροκοδείλων: nec id falso: Nam firmatur hæc urbes ita nominandi ratio pluribus exemplis: ἡ Λύκων, *Lycopolis*; ἡ Κυνῶν, *Cynopolis*; hinc adeo ἡ Λάτων, *Latopolis*, a pisce *lato*: unde dein contraxerunt ἡ Λυκῶ, Κυνῶ, Λατῶ, cet.

†† Danv. 167.

Urbis nomen ductum a crocodilis, divino honore hic cultis*. Quare id factum sit, fabulam reperies in Diodoro Sic. i. 89.†

An *genuinum* h. e. *Ægyptium* sit urbis nomen, dubitandum, cum crocodili *Ægyptice* nominentur Χάμψαι,‡ nomine, quod paullo aliter formatum Sacror. Libr. *Copticæ versioni, Amsah;* et in Glossario Coptico-Græco, quod in *Bibl. Reg. Paris.* servatur, adjecto articulo mascul., *P-amsah* est. Nec multum discrepat id, quo Ægyptii hodierni crocodilum nominant *Timsah.*§—Alia crocodili appellatio, qua aliquam fuisse speciem notatam putant, est *Suchos* l. *Suchis,* Σοῦχος l. Σοῦχις.||

Jam vero, cum barbara nomina in sonum mutasse faciliorem et ori suo accommodasse, vel, quod sæpius factum constat, in suum adeo sermonem vertisse, Græci perhibeantur,¶ ex alterutro crocodili nomine urbi fuisse appellationem ab Ægyptiis inditam recte suspicantur.

Juxta Crocodilorum urbem *Labyrinthus,* c. stad. inde remotus, et xxx. l. xl. stadia a Mœride lacu, ut Straboni proditum.** Opus ipsis Pyramidibus, et amplitudine et magnificentia, longe præstantissimum. Quare ne templa quidem Græca ad miram structuræ præstantiam, quæ Herodoto, Labyrinthum contemplanti, reverentiam excitavit, prope accedunt. Pyramides enim, opinionem Herodoti antea de eis conceptam superantes, magnificis adeo Græciæ ædificiis longe antecellere præstantia videbantur.

Hæc omnino de Labyrintho, cujus sollertiorem descriptionem libelli consilium respuit. Quam si qui cupiunt, Herodotum adeant ex oculorum fide diligenter depingentem.†† Minus ex Diodoro proficies, quamquam ejus ætate integra adhuc conservata Labyrinthi structura.‡‡—Quæ autem ab antiquis et recentioribus tradita sunt, excussa et disposita reperimus Gatterero V. Ill. l. c. p. 499—508.

Danvillius autem, Herodoto male intellecto, uti *duos* statuit *Mœridis lacus,* sic et *duos* fingeret *Labyrinthos* necesse fuit.§§—Jam sequitur alia Heptanomidis urbs

Hermopolis, ἡ Ἑρμέω πόλις; nihil nisi sacras ibides ex omni

* Strab. xvii. 1165. D. 1166. A. l. 811. 812.

† Strab. xvii. 1165. D. sq.

‡ Herod. ii. 69. Larch. T. ii. 297.

§ Danv. 167. Larch. T. ii. 469.

|| Strab. xvii. 1165. D. l. 811.

¶ Hinc illud Strabonis xvi. 1123. D. οὐ λέγω δὲ τῶν ἐθνῶν τὰ ὀνόματα τὰ παλαιὰ διὰ τὴν ἀδοξίαν, καὶ ἅμα ἀτοπίαν τῆς ἐκφορᾶς αὐτῶν. *Quam sapiente indignum!* cf. locum maxime memorabilem in Platone, vol. x. p. 47. 48. Ed. Bipont. et Aristid. *Or. Æg.* T. iii. p. 608.

** Strab. xvii. 1165. Herod. ii. 148.

†† l. c.

‡‡ i. 61. 89.

§§ *De Mœridis L.* p. 149—159. *de Labyrintho,* 159—162.

Ægypto sepultum huc comportatas esse Herodotus prodidit, urbis positionem constituere negligens.*—Sed ex Ptolemæo et Plinio,† in Heptanomidis et Thebaidis confinia referri Hermopolim, constat. Enimvero cum plures fuerint Ægypti urbes ita nominatæ, quonam referatur hæc Herodotea haud intelligitur.

Sed omne litis discrimen forte continetur eo, quod in Hermopoli fuisse *Ibidum* sepultura perhibeatur, nec longe hinc dissideat *Ibiu* l. *Ibium*, ipse haud dubie locus, quo ibides sacræ conderentur.‡ Quid? quod ipsi Mercurio sacra fuit ibis: unde novum opinioni adminiculum oritur. Ita enim Plato in Phædro, p. 379. Edit. Bipont. exSocratis persona: Ἤκουσα τοίνυν περὶ Ναύκρατιν τῆς Αἰγύπτου γενέσθαι τῶν ἐκεῖ παλαιῶν τινα θεῶν, οὗ καὶ τὸ ὄρνεον τὸ ἱερὸν, ὃ δὴ καλοῦσιν Ἶβιν· αὐτῷ δὲ ὄνομα τῷ δαίμονι εἶναι Θεῦθ. Quamquam ad Hermopolim parvam hæc referenda sint, firma tamen manet probatio.

Nostra vero ætate, *Ashmunein* vocari Hermopolim putant, pos. sub *long*. 48°. 36′. *lat*. 28°. 6′.

Jam videamus de Oasi (majori) ad Heptanomidem revocari solita:

Oasis, ἡ Ὄασις πόλις: Græcis, *Beatorum insulæ*, Μακάρων νῆσοι l. νῆσος: Samiorum colonia, septem dierum iter, per arenarum solitudines faciundum, a Thebis dissidens. Persæ a Cambyse adversus Ammonios missi, cum medio fere inter hos et Oasin pranderent loco, coorto austro arena obruti perierunt. Hactenus Herod. iii. 28. Quocirca aliunde Oasis situs et indoles constituenda.

Strabo tres Oases esse perhibet, singulas irrigatas et ubertate præstantes. Primam et illam quidem *majorem*, eandem Herodoto commemoratam, fontibus et vino, quod ex palmis confectum suspicamur, aliisque rebus ad vitam beatam requirendis abundantem, septem dierum (legend. est πέντε ex Herodoto. Præterea Abydus Oasi longe propior quam Thebæ septem dies inde remotæ) iter ab Abydo Thebaidis oppido removet.§

Beatorum vero *insulæ* nomen, loco in ipsis desertis posito inditum, V. D. offendit. Loca autem, et fontium aquis irrigata et omni frugum genere beata, quæ, quemadmodum insulæ mari, ita sitienti

* ii. 67.

† Plin. v. 9. s. 11. *In Libyco Lycon, ubi montes finiunt Thebaidem. Ab iis Mercurii, Alabastron*, cet. Ptolem. iv. v. 107.—μέσογαιος πόλις Ἀλαβαστρά· εἶτα Ἑρμοπολίτης νομὸς, καὶ μητρόπολις ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποταμοῦ μεσόγαιος Ἑρμούπολις μεγάλη, καὶ ἀπὸ δυσμῶν τοῦ ποτ. παρακείμενα, Φυλακαὶ, cet.

Quibus bene nectentur hæc Antonin. *Itiner*. 157. *Oxyryncho Ibiu*. M. P. XXX. Hermopoli XXIV. *Cusis* (in quarum vicinia fuisse videntur Ptolem. *Phylacæ*.) XXIV. *Lyco* XXXV.—cf. Strab. xvii. 1167. B.

‡ Antonin. *Itin*. l. c.

§ Strab. xvii. 1168. A.

arenarum solitudine, quaquaversus circumdata sunt, Beatorum insulæ appellari optime possunt.

Omnes vero ejusmodi tractus, per omnem Africam frequentes, *Oasum* nomine Ægyptios vocitasse (cujus haud dubie Græca interpretatio *Beatorum insulæ*, Μακάρων νῆσοι), memoriæ proditum.*

Oasis Herodoteæ descriptione jam gaudemus accurata, unde Herodoti et Strabonis verba egregie firmantur et illustrantur: est autem a Gallo quodam Du Roule.†

Ab *Ossiut* nimirum, antiqua *Lycopoli*, Oasin petentes triduo perveniunt ad montem arenosum, nunc *Ramlie*, Ptolemæo *Tinodes*, vocatum. Hinc ipsius diei iter Oasis abest, montium convallis, ab *lat.* 25°. 23′. ad 26°. 30′. porrecta, plurimis irrigata fontibus rivulisque, hordei, tritici, et omnium maxime palmarum ubertate egregie florens. Plura hic coluntur loca, quorum unus, et hominum frequentia et agri fertilitate ceteris præstantior, *Harghe* est, ipsius diei ac dimidii iter a *Ramlie* dissitus. Omnis autem tractus jam dicitur *al-Wah*, l. verius, الواحات.‡

CAPUT IV.

Ægyptus superior, l. *Thebais.*

Paucæ quidem hic commemorandæ veniunt urbes: nec vero earum ulla aliqua caruit nominis fama ac celebritate. Sunt autem *Chemmis, Neapolis, Thebæ, Syene, Elephantine.*

Chemmis, ἡ Χέμμις, magna Thebaici N. urbs, prope Neapolim sita et amplo Persei, quem e Græcia huc pervenisse narrant, fano instructa, in cujus honorem gymnicos quotannis instituerunt ludos, pecudibus, pellibus, et, quas tenui sane contextas subtegmine aeris temperies postulat, chlænis præmii loco propositis.§

Diodorus ad Thebaidem refert urbem, indigenis *Chemmo*, Χεμμὼ, Græcis *Panopolim* vocatam, i. 18. Quo Diodori et alio Plutarchi de Is. et Os. 356. loco probatum iverunt V. D., Herodoti *Chemmin*, et Diod. *Chemmo*, s. *Panopolin*, unam eandemque esse Thebaidis urbem. Quod an fieri posset, Cellarius|| dubitavit, cum prope Neapolin Chemmis Herodoto poneretur, urbem longius inde remo-

* Id. ii. 192. D. 193. A. xvii. 1140. A. Olympiod. ap. *Phot.* c. LXXX.

† Danv. 187.

‡ Abulf. D. Æg. p. 5. 6. et Michaelis V. Ill. vers. p. 415. et in Comment. 21 sq. ubi omnia fere, quibus aliqua Oasum memoria usurpata, adscripta sunt loca, ex Nubiens. Clim. i. p. 4. p. 22. probatum ivit, Herodotea Oasi aliam esse versus austrum longius remotam, quam nec Herodotus nec alius quisquam noverit antiquorum.

§ Herod. ii. 91.

|| iv. i. p. 823.

tam. Dicas tamen, aut parum forte diligenter Herodotum in urbis situ constituendo fuisse versatum, aut ipsa Neapoli nullam fuisse urbem et insigniorem et propiorem, qua ad Chemmis situm declarandum uti potuerit.—

Panopolis autem urbs, teste Strabone,* inter Aphroditopolin et Ptolemaïn, ab orientali fluvii parte, interposita, vetus linificii artificum et lapides cædentium sedes fuit, Ptolemæo pos. sub *long.* 62°. 0′. *lat.* 27°. 20′. quod ex Danv. est sub *long.* 49°. 12′. *lat.* 26°. 40′.

Jam vero ab aliis eodem fere cum referatur *Echmim* l. *Ekmim* l. *Ekmin,* أخميم (quam Canun ap. *Abulf.* p. 17. ad *long.* 51°. 30′. *lat.* 26°. 40′. et Ibn-Junis ap. *Golium* in Alferg. p. 102. ad *lat.* 26°. 50′. ponunt): nequaquam dubitare licet, quin Herodoteæ urbis vestigia, et nomine et ingentium monumentorum reliquiis, quæ omnes mirati sunt peregrinatores, Echmim servet.

Principis illa nunc sedes est magna fruentis potentia, ab omnibus autem, et quam maxime Christianis hic degentibus, admodum amati.†

Neapolis, ἡ Νέη πόλις: nihil, nisi quod Chemmi vicina dicitur, ex auctore liquet. Ptolemæus autem Καινὴν πόλιν, i. e. *novam urbem,* s. *Neapolim,* ad *long.* 62°. 10′. *lat.* 26°. 20′. refert.‡

Est autem urbs quædam Arabibus hodie *Kene,* sub *long.* 49°. 39′. *lat.* 26°. 1′. posita, et *leucæ quadrantem* ab orientali fluvii littore remota.§ Cujus urbis et situs et nomen in Ptolemæi Καινὴν πόλιν cum tam egregie cadat: num ulli dubitationi locus, quin cum Ptolemæi, et illa Herodoti urbe, una eademque sit habenda?

Est ille quidem hodie exiguus vicus, sed ob rerum commercia, quibus floret, reliquis longe celebrior. Vasa enim fictilia e nigricante terra, ob eximiam formæ præstantiam, minimumque pondus, maximi æstimata per omnem Ægyptum aliasque terras exportantur.‖ Præterea ex Superiori Ægypto huc congregantur omnes, quibus in *Coseïr,* Sinus Arab. portum, commercii faciundi gratia commeare consilium, quatriduum a Kene remotum.¶

Jam describemus urbem, et antiquitate et amplitudine celebratissimam, cui nomen

Thebæ, αἱ Θῆβαι. Ex Herodoto nihil nisi nomen patet.** Quod qui fieri potuerit, sponte intelligitur. Ex aliis itaque urbs describenda est auctoribus antiquis, quibus comparationis causa unum eumque diligentissimum Pocockii locum subjiciamus, ne nobilissimæ

* xvii. 1167. B.
† Pococke 76 sq. et vers. Germ. i. 114 sq.
‡ iv. 5. 107, 8.
§ Pococke 87. et vers. Germ. i. 130.
‖ Niebuhr, i. 64.
¶ Danv. 196.
** ii. 3. 15. iii. 10. rel. rel.

urbis speciem omnino ignoremus omni memoria dignam. Antea vero, quam ipsa loca videamus, accuratius constituenda est urbis positio. Ptolemæus, Græci textus, ponit eam sub *long*. 62°. 0'. *lat.* 25°. 30'. idem Ptolemæus, ut putant, ap. Abulfed. Descr. Ægypti, *Aksor*, Thebarum partem, sub *long*. 58°. 40'. *lat.* 23°. 45'. Danvillius sub *long*. 49°. 26'. *lat*. 25°. 26'.

Jam itaque ecce Diodori locum* omnia fere memoratu digna enarrantem, cui non nisi quæ ad eum illustrandum et supplendum facere videtur apponenda: Βουσιρὶν φασὶ κτίσαι τὴν ὑπὸ μὲν Αἰγυπτίων καλουμένην Διὸς πόλιν τὴν μεγάλην, ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων Θήβας. (mihi quidem hæc invertenda videntur, cum *prius* nomen Græcam Ægyptii antiquissimi nobis ignorati interpretationem redoleat: *alterum* Ægyptiaci nominis obscura vestigia prodere videatur.) Τὸν μὲν οὖν περίβολον αὐτὸν ὑποστήσασθαι σταδίων ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα, οἰκοδομήμασι δὲ μεγάλοις καὶ ναοῖς (cf. i. 15. ubi plura de templis reperies.) εὐπρεπέσι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναθήμασι κοσμῆσαι θαυμαστῶς· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς τῶν ἰδιωτῶν οἰκίας, ἃς μὲν τετρωρόφους, ἃς δὲ πεντωρόφους κατασκευάσαι (*insigne ædium amplissimarum exemplum admiratione haud indignum.*) καὶ καθόλου τὴν πόλιν εὐδαιμονεστάτην οὐ μόνον τῶν κατ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πασῶν ποιῆσαι· διὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὴν εὐπορίας τε καὶ δυνάμεως εἰς πάντα τόπον τῆς φήμης διαδεδομένης, ἐπιμεμνῆσθαι καὶ τὸν ποιητὴν αὐτῆς φασιν, ἐν οἷς λέγει·

—— οὐδ' ὅσα Θήβας
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἔνι κτήματα κεῖται·
Αἵ θ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσιν σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν.†

Omittamus jam vulgarem explicandi hæc rationem Diodoro obviam: reliqua autem paucis hæc comprehendamus verbis: quatuor fuerunt urbi templa præstantissima, quorum antiquissimum XIII. stadiorum ambitu, et muris cinctum, quibus XLV. cub rum altitudo, et XXIV. pedum latitudo. Templi magnificentiæ æqualis fuit illic consecratorum ornatus, et impensis admirandus, et manuum opere exquisite elaboratus. Ædes quidem ad nuperam permansisse ætatem, sed argentum et aurum, eborisque ac lapidum magnificum apparatum, Persarum avaritia, cum Ægypti templa Cambyses exureret, esse spoliata. Quo tempore translatis in Asiam opibus, adscitisque ex Ægypto artificibus, regias illas per totum orbem celebres, in *Persepoli* et *Susis*—ædificatas, perhibent. Tantam vero in Ægypto opum tum

* i. 45. † *Il.* ix. 381—384.

fuisse vim, ut de reliquiis expilatorum crematis inventa sit et collecta plus quam ccc. talenta auri, nec minus bis mille et trecentis argenti talentis.

Quæ quidem etsi jam veterum testimoniis satis probata ac firma videantur, non possum non quin Pocockii locum* apponam :—Carnack *is part of the ancient Thebes, where there are the ruins of a most magnificent temple.—The great and famous city of Thebes was on both sides of the river : the famous temple built there to the Deity they chiefly worshiped was probably the temple of* Carnack. *About a league south of it is* Luxerein, *where are remains of another grand building, which was probably the temple or monument of Osymanduas ; and the ancient Diospolis seems to have been between these two temples, as the grand entrances to both are that way.*—Carnack *is a very poor village, in which the people have mostly built their cottages among the ruins to the south of the temple. There were four remarkable temples at Thebes ; and this is, without doubt, the temple mentioned by* Diodorus Siculus, *as of a most extraordinary size, though in no part incredible to any one, who has examined the great remains of this stupendous building, the ruins of which extend near half a mile length, and he computes it to have been above a mile and a half in circumference* rel.

Ut autem urbis imaginem omnibus numeris absolutam contemplari possis, ecce hæc Strabonis ex oculorum fide eam adumbrantis : Μετὰ δὲ τὴν Ἀπόλλωνος πόλιν, αἱ Θῆβαι· καλεῖται δὲ νῦν Διὸς πόλις (v. s. ex *Diod. Sic.*)—Homericis versibus omissis ita pergamus : καὶ νῦν δείκνυται δ' ἴχνη τοῦ μεγέθους αὐτῆς ἐπὶ ὀγδοήκοντα σταδίους τὸ μῆκος· ἔστι δ' ἱερὰ πλείω· καὶ τούτων δὲ τὰ πολλὰ ἠκρωτηρίασε Καμβύσης· νυνὶ δὲ κωμηδὸν συνοικεῖται· μέρος δ' ἔστι καὶ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, ἐν ᾗπερ ἡ πόλις. μέρος δ' ἐστὶ καὶ ἐν τῇ περαίᾳ, ὅπου τὸ Μεμνόνιον· ἐνταῦθα δὲ δυοῖν κολοσσῶν ὄντων μονολίθων ἀλλήλων πλησίον, ὁ μὲν σώζεται, τοῦ δ' ἑτέρου τὰ ἄνω μέρη τὰ ἀπὸ τῆς καθέδρας πέπτωκε σεισμοῦ γενηθέντος, ὥς φασι· (*Quod nisi veritate caret*, omni memoria dignum terræ motus exemplum, cujus omnem Ægyptum omnino expertem omnes, quos quidem novi, veteres consentiunt. *Sed omni cum diligentia advertendum, si quid ejusmodi reperitur, quod ad terræ, quam colimus, naturam atque indolem per omnem temporis decursum cognoscendam, itaque ad accuratam terræ historiam, refertur. Huc referendum est et illud de Sinus Arabici* fluxu atque refluxu *ab antiquis memoriæ proditum.* Herod. ii. 11. Diod. Sic iii. 40. cet. *Spe-*

* p. 90. 91. 92. et vers. Germ. i. 157 sq. cf. *Norden.* vol. ii. 164 sq. et tabb. æri incis. CII.—CXIII.

ctant huc et Nili inundationes *multis obnoxiæ quæ putantur immutationibus: et plura ejusmodi. Quæ quidem omnia mihi attingenda, temporis angustia exclusus præterii.*) Strabonis jam sequitur narratio de sonitu, quem quotidiano solis ortu contacta radiis statua edere putatur, quem et ipse audivit Strabo cum Ælio Gallo aliisque amicis, et magna militum turba stipatus, ad eam accedens: nec vero internoscere potuit, ab ipso colosso, an ab uno ex multitudine, editus fuerit strepitus, quod ipsi probabilius. Jam pergit: ὑπὲρ δὲ τοῦ Μεμνονίου, θῆκαι βασιλέων ἐν σπηλαίοις λατομηταὶ περὶ τετταράκοντα, θαυμαστῶς κατεσκευασμέναι, θέας ἄξιαι· ἐν δὲ ταῖς θήκαις ἐπί τινων ὀβελίσκων ἀναγραφαὶ δηλοῦσαι τὸν πλοῦτον τῶν τε βασιλέων rel. Quæ optime illustrantur Pocockii diligentia l. c. et tabb. æri incis. 29—39. cf. et *Norden,* in tabb. æneis CX. CXI. CXII.

Singuli autem pagi, quos Strabo offendit, diversis signantur nominibus: duo ab ortu Nili, *Aksorein* l. quamquam male, *Luxorein,* i. e. uterque *Aksor:* his ad austrum vicini *Carnac* et *Madamut.* Memnonii autem sedes tenent *Korna* et *Medinet-Habu.* Regum autem loculi monti Libyco incisi, *Biban-el-Moluk* h. e. *regum portæ.*

De urbis amplitudine maximus inter veteres dissensus. Namque Diodorus CXL. stad. facit ejus ambitum: Strabo non nisi grandis urbis reliquias offendens, LXXX. stad. juxta Nilum extendit: Cato ap. *Steph. B.* v. Διὸς πόλις, CCCC. stad. circuitum dicit: et Eustath. ad *Dionys.* P. 248. CCCCXX. stadiorum.

Quem ingentem dissensum ut componeret multa Danvillii diligentia molita est; nec vero quidquam ad liquidum perductum est. Quod nec fieri unquam poterit, cum urbis amplitudinem ultra omnem probabilitatem omnes fere produxisse videantur, nec in ea constituenda omnes idem respexerint tempus, urbe per varium temporis decursum valde immutata. Nec minimum forsan librariorum, aut somnolentiæ, aut importunæ urbem amplificandi sedulitati, tribuendum.—Hinc longe ad austrum dissidet

Syene, ἡ Συήνη, Thebaidis urbs, paullum ab Elephantine semota: μεταξὺ Συήνης τε πόλιος τῆς Θηβαΐδος, καὶ Ἐλεφαντίνης, montes interjecti, alter Κρῶφι, alter Μῶφι, ii. 28.

Quoniam in ipsis fere Æthiopiæ finibus posita urbs est, Stephan. B. Συήνη πόλις Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας, ἐπὶ τῷ Νείλῳ; et Strab. xvii. 1171. D. Ἡ δὲ Συήνη καὶ Ἐλεφαντίνη, ἡ μὲν (*Syene*) ἐπὶ τῶν ὅρων τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς Αἰγύπτου πόλις, ἡ δὲ ἐν τῷ Νείλῳ προκειμένη τῆς Συήνης νῆσος ἐν ἡμισταδίῳ.

Urbis sedes quærunt in hod. pago *Assuan* l. *Essuan,* pos. sub *long.* 49°. 58′. *lat.* 23°. 50′. Hæc conveniunt, quod quidem ad latit.

spectat, Ptolemæi verbis sub *long*. 62°. 0'. *lat.* 23°. 50'. eam ponentis. Deprehenduntur autem ædificiorum ruinæ in exiguo colle Assuan oppido ad austrum: Ita enim Pocockius i. 116. l. vers. Germ. 174:—*For viewing the ruins of ancient Syene, I went about a mile south east to the granite quarries; all the country to the east, the islands and bed of the Nile, being red granite, which is the Thebaic stone mentioned by Herodotus; the quarries are not worked in deep, but the stone is hewn out of the sides of the low hills.—On the height over* Assouan *are the ruins of the ancient* Syene *which is exactly under the tropic of* Cancer.—*Returning to Assouan, I went ashore under the rocks to the east, opposite to the south end of Elephantine. The rocks here are very high, on which the ancient* Syene *was built; on one of them I saw hieroglyphics as represented in the* 48 pl.

Maximam illa post Herodotum sortita est nominis famam inter Geographiæ studiosos, inde ortam, quod Tropico Cancri subjectam esse Eratosthenis industria reperiret. Quod puteo solstitii æstivi indice factum constat ex Strab. xvii. 1172. B. cf. ii. 151. Paus. viii. 38.

Nec vero antiquos fugit observatio, ultimum Tropici limitem non constantem, sed variis obnoxium esse immutationibus,* quarum causas nonnullas et detexerunt jam et reperire student recentiores. —Ultima Ægypti urbs austrina

Elephantine, ἡ Ἐλεφαντίνη l. Ἐλεφαντὶς,† quam Herodotus, eam invisens, infra Catarractam minorem ponit.‡ Aliter sequioribus ejus positio constituta. Strabo enim, Ptolemæus, aliique *insulam* dicunt ab ipso Nilo factam. Ille semistadium austrum versus a Syene eam removet:§ hic septentrionalem insulæ partem ponit sub *long*. 62°. 0'. *lat.* 23°. 50'. alteram vero sub *long*. 61°. 30'. *lat.* 23°. 56'. nimium quantum insulæ ambitum dilatans. Illa autem Strabonis auctoritas Pocockio firmatur: *Opposite to Syene is the island* Elephantine, *in which there was a city of that name. The island is about a mile long, and a quarter of a mile broad to the south, ending in a point at the north.*—

Plinii loco (Elephantis insula *intra novissimum catarracten* IV. M. P. *et supra Syenen* XVI. M. P. *habitatur, navigationis Ægyptiacæ finis*, v. 9. s. 10) improbato, Danvillius insulam ponit sub *long*. 49°. 47'. *lat.* 23°. 59'. *Schesiret-el-Sag* Arabibus nominatam.

Ab antiquissimis jam temporibus in ea collocatum fuit contra

* Plut. de Or. d. T. ii. p. 411. Ed. Frcf.

† Herod. ii. 17. 29. Steph. B. rel. Plin. v. 9. s. 10. Mela i. 9.

‡ l. c. § xvii. 1172. 1173.

Æthiopum irruptiones præsidium,* quod Persis etiam Ægyptum tenentibus obtinuit.

Quod ad victum attinet, maximam partem crocodilorum carne victitasse Elephantinæ incolæ perhibentur.†

Alia autem ex causa Elephantine memorabilis, cum ingentes lapidum moles excisæ sint juxta eam, quo loco, videsis Pocockium.‡

SECTIO VI.

Ichthyophagorum Terra.

Ichthyophagi, οἱ Ἰχθυοφάγοι, quonam loco collocandi sint, ex Herodoto non liquet, tradente Ichthyophagorum nonnullos, Æthiopicæ linguæ peritos, ex Elephantina Cambysis nomine esse arcessitos, et ad Æthiopes Macrobios, quibuscum ejus nomine fœdus ferirent, missos.§ Ab ipsis autem Æthiopibus diversi fuerunt et genere et vivendi ratione.||

Qui cum ex Elephantina acciti perhibeantur, etsi ipso quidem victu diversos, eodem tamen forte sermone, quo Ægyptii, usos et genere eis fuisse conjunctos, suspicari licet.

Jam vero cum Sinui Arabico longo tractu accoluisse Ichthyophagos constet, qui iidem ab habitandi more *Troglodytæ* dicuntur; parum abest, quin hos, ad Elephantinam ventitare haud dubie solitos, Herodotum respexisse opinemur.¶

SECTIO VII.

Æthiopia supra Ægyptum.

Æthiopia, ἡ Αἰθιοπίη χώρη :** *Æthiopes*, Αἰθίοπες, ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες ἐόντες :†† οἱ δὲ ἐκ Λιβύης Αἰθίοπες οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων.‡‡

* Herod. ii. 30. † Id. ii. 69.

‡ Id. ii. 175. ubi domus descriptio ex solo lapide excisæ. Pococke l. c.

§ Herod. iii. 19—22. || cf. l. c

¶ Strab. xvi. 1113. C. 1114. C. 1115. B. Diod. Sic. iii. 15. 16. 17. Ptol. iv. c. viii.

** Herod. iii. 114. †† ii. 22. ‡‡ vii. 70.

Limites: Ab *septentrione* Ægypto contigua circa Elephantinam oppidum:* versus *orientem* Sinus Arabicus et Mare Erythræum:† *australes* vero et *occidentales* fines quonam loco ponendi, haud accurate constituere licet, cum in utramque plagam longius producatur Æthiopia.‡ Quatuor enim mensium iter ab Elephantina ad ultimos juxta Nilum colentes Æthiopes.§

Ambitus: Solam, quæ supra Ægyptum patet, Æthiopiam hic describemus, *tribus diversis Æthiopum generibus et una Ægyptiorum colonia* cultam: quæ, ut ex nostra Geographia ambitum constituamus, omnem *Nubiam, orientalem Nigritiæ partem, Habessiniam, Adel, Aschan,* duos marinos tractus late juxta Indicum mare patentes, forte et aliquam *Sangebaræ* partem, complectitur.

Quæ Herodoto de ea innotuerunt, ita sunt comparata, ut subtiliorem cum aliis faciendam comparationem omnino respuant.

Fluvii: De uno tantum *Nilo*, medios Æthiopas transeunte, aliquid proditum, ita quidem, ut fluvii ei juncti v. c. *Astaboras* et *Astapus* ab oriente immissi, diversa ejusdem Nili brachia vocitentur. Unde parum accuratam superiorum Æthiopiæ tractuum cognitionem Herodoto fuisse intelligimus. Majori et accuratiori instructi cognitione fuerunt, quos Strabo et Diodorus cet. secuti sunt, quamquam et ipsi interdum in nugas prolapsi.

Enimvero in ipso Herodoto jam acquiescamus.

Paludes: Etsi quidem lacuum mentio passim facta est, nec tamen ullus nominatim laudatur.

Aeris temperies: Superiora, i. e. ad austrum longe remota, Æthiopiæ loca, et quam maxime, unde Nili oriuntur fontes, immani premuntur solis ardore, nec unquam aut pluviis niveque, aut frigidis ventis reficiuntur et mitigantur.‖

Reliquæ autem partes mitiori fruuntur cœli temperie, quæ silvarum ac pratorum lætum adjuvat proventum, quo magni elephantorum ac pecudum greges aluntur.

Terræ bona: Cum non nisi passim ea attigeret auctor, quibus terra instructa est naturæ bonis, neminem offendet exigua eorum enumeratio ex eo facta. Commemorantur autem: *Elephanti*, miræ magnitudinis:¶ *multa pecudum genera*, quorum lacte et carne victitant Æthiopes:** *milvi*, ἰκτῖνοι: *hirundines*: *grues*, hiemali tempore, Scythia i. e. regionibus borealibus relictis, huc adventantes:†† *multa*

* ii. 29. † iii. 17. 114. ‡ ii. 31. iii. 20. 114.
§ iii. 114. ‖ ii. 22. 25. 26. cf. Diod. Sic. iii. 33.
¶ iii. 97. 114. ** iii. 97. †† ii. 22.

arborum genera, inter quæ et *ebenum:** *mira solidi auri copia,*† unde omnia vasa et ipsa carcerum vincula facta: insignis *æris* caritas: ingens *salis fossilis* abundantia:‡ *gypsum:* commemoratur et λίθος Αἰθιοπικὸς, et λίθος Αἰθιοπικὸς ποικίλος,§ quem equidem granitem variis coloribus, ut fert ejus natura, distinctum suspicor, quo in ædificiis exornandis Ægyptios fuisse usos constat:|| eundem haud dubie, quem *pyropœcilon,* ab intermixtis maculis rubicundis aut subflavis, vocant.

Mores atque instituta: Si quis, Græcorum ritus religiosos Æthiopibus tribuisse Herodotum, suspicatur, minime fallitur opinione; cum *Jovis* et *Bacchi* cultus, *Jovis*que *oraculum,* Æthiopibus, Ægypto vicinis et Nysam circum colentibus, adscribatur.¶

In rege creando singulari et illo quidem, si populum respicis, egregio utuntur more. Nam non nisi ad eum transferunt regis jura ac potestatem, quem corporis præstantia et virtute omnibus præstare judicant. Qui quidem mos inter eos obtinet, qui, corporis forma et magnitudine egregie præstantes, *Macrobii,* Μακρόβιοι, h. e. *longævi,* appellantur.**

Reliquis autem Æthiopibus, inter Macrobios et Ægyptios colentibus, idem de regibus eligendis fuerit mos necne, memoriæ haud traditum. Contra vero ab infelici Cambysis in Æthiopes Macrobios expeditione tertio quoque anno dona Persis ferre debuerunt. Unde divitias eorum cognoscere licet. In tributi enim vicem, *duas solidi auri chœnices, ducenas ebeni phalangas, quinque Æthiopas pueros,* et *viginti grandes elephanti dentes* pensitarunt.††

Eodem omnes sermone non constat an usi fuerint Æthiopes: ab illo autem Ægyptiorum æque atque Ichthyophagorum diversus fuisse videtur, etsi quidem, quanta intercesserit diversitas, haud tuto pronuntiari possit.‡‡ Morum vero ingens deprehenditur discrepantia inter singulas Æthiopicas gentes obtinens. Nam Ægypto Macrobiisque contigui maximamque partem cavernas habitantes,§§ fero ac barbaro Indorum, qui *Calatæi* et *Padæi*|| || nominantur, more utentes, et ægrotos et senes mactatos epulantur.¶¶

* iii. 97. 115. omnino cf. Marmol i. p. 42. 43.

† cf. Diod. Sic. iii. 12. 13. 14. ex Agatharch. enarrantem. cf. Marmol, l. c.

‡ iii. 97. 23. 114. 24. ἡ δὲ ὕαλός σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς (tractari facilis in varios usus) ὀρύσσεται. cf. Ludolf. H. Æth. i. 7.

§ ii. 127. 134.

|| Pococke, 175. et pl. I.

¶ ii. 29.

** iii. 17. 20.

†† iii. 97. cf. Plin. H. N. xii. 4.

‡‡ iii. 19.

§§ iii. 97.

|| || iii. 38. 99.

¶¶ iii. 97. cf. 38. 99.

Macrobii, saniore vitæ modo utentes, et urbes incolunt,* et mortuos condunt, quos sordibus et intestinis purgatos et gypso, rerum formis ornato, obductos loculis includunt ex sale fossili affabre excisis.†

Loca passim commemorata sunt:

Tachompso, ἡ Ταχομψώ, insula, ab ipso Nilo bifariam diviso facta, cujus alteram partem Æthiopes, alteram Ægyptii tenuerunt, plus quatuor dierum navigatione ab Elephantina abest.

Regionis autem inter Ægyptum et Tachompso insulam interjectæ ita comparata facies. Nilus pluribus montium superciliis objectis interceptus, et Mæandri instar ultro citroque detortus, non nisi naviculis, utrimque funibus, ne retro labantur, sustentandis, navigatur. Quatuor autem dierum navigatione opus est, ad fluvium duodecim schœnorum intervallo devium percurrendum, ut ad campos late patentes ipsumque Tachompso pervenias.‡

Variis insulam nominibus signat Stephanus, varios nimirum auctores secutus: et, quamquam v. Χομψὼ ad Herodoti auctoritatem provocarit, minus accurate tamen insulæ constituisse positionem judicandus est. Nam Ταχεμψὼ, νῆσος Αἰθιοπίας πρὸς τῇ Λιβύῃ.—Χομψὼ, νῆσος ἐν τῷ Νείλῳ, μέση Αἰθιοπίας καὶ Αἰγύπτου, ὡς Ἡρόδοτος δευτέρᾳ.—Τακομψὸς, κώμη ἐν τοῖς ὁρίοις Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων πρὸς τῇ Φίλῃ νήσῳ: omnia spectant ad Herodoti Tachompso.

Proxime autem ad Herodotum accedit Ptolemæus, Herodoteam insulam, ipsi Μετακομψὼ nominatam, XLIV. gradus minutos ultra Syenen removens.

Tachompso insulæ ab austro *ingens palus* fuit contigua, uno Nili brachio in depressis locis stagnante facta, quam Æthiopes Nomadum more degentes circumvagari consueverant.

Quam ab Catarracta majore, Ptolem. sub *long.* 60°. 30′. *lat.* 22°. 30′. posita, haud longe fuisse dissitam, inde intelligitur, quod a Nili in paludem exitu superiora Æthiopiæ loca petentibus nullus navigiorum amplius sit usus. Frequentes enim scopulorum prominentiæ et saxorum præcipitia omnem navigationis opportunitatem tollunt. Quare quadraginta dierum terreno et duodecim navali facto itinere, ad magnam urbem accedunt, cui nomen

Meroë, ἡ Μερόη. Æthiopum proditur hæc metropolis, Jovem et Dionysum colentium, Jovisque oraculo hac urbe posito deorum vo-

* iii. 24.

† l. c. et ibi Interpr. Diod. Sic. ii. 15. iii. 7. et Strab. xvii. 1176 sq.

‡ ii. 29.

luntatem ac consilium interrogantium. Ita Herodotus,* parum ad loci situm accuratus. Nec magis Ptolemæus, eam ponens sub *long*. 61°. 30′. et *lat.* 16°. 26′. Si quis accuratam ejus descriptionem cupit, Diodor. Sic. i. 33. Strab. xvii. 1177. A. B. C. et 1138. C. adeat.

Ex quibus *Meroën urbem* in ejusdem nominis insula l. peninsula positam cognoscet, quam ab ortu *Astaboras*, a septentrionali autem et occidentali plaga, *Nilus* et *Astapus*, ei junctus, circumscribunt.—A Meroë ad Ægyptiorum coloniam duorum fere mensium iter: vocantur autem

Automoli, Αὐτόμολοι l. Ἀσμὰχ i. e. *Transfugæ*. Elephantina enim, qua præsidii loco collocati erant, relicta ad Æthiopes transierant. Quo ex casu haud exiguum deinceps percepisse Æthiopes fructum judicandi. Nec enim fieri potuit, quin ab Ægyptiis, et artes et mores aliquantum excultis, ad aliquam humanitatemanioremque vitæ modum perducerentur.†

Quod si in Automolorum sedibus constituendis Herodotum sequeris, circa *long*. 47°. et *lat.* 16°. eas collocare debes. Quatuor enim mensium iter, et in ipso Nilo, et juxta faciendum, ab Elephantina dissiti Automoli Nilum, qua ab austrinis partibus cæciam versus flectitur, accoluerunt.‡

Sunt V. D., qui Strabonis *Sebritas*, ad ipsam Meroën referendos,§ cum Herodoti Automolis comparent.‖ Sed opinione egregie falluntur. Nam etsi quidem *Sebritæ*, Meroën colentes, et ipsi sint advenæ, qui a Psammeticho Ægypto ejecti huc commigrasse perhibeantur: nec tamen ad ipsam Meroën, nec in ejus viciniam, *Automolorum* sedes revocandæ sunt, nisi nimiam Herodoti verbis inferre vim velimus.

Quod si quid Strabonis narrationi inesse veri fingimus, ita expedienda videtur difficultas, ut, aut ipsos Automolos postea, aut Æthiopes, quos antiquas sedes relinquere ab eis fuisse coactos constat,¶ in Meroën ejusque viciniam commigrasse et *Sebritarum* i. e. *advenarum* appellationem induisse statuamus.

Nysa, Νύση ἡ ἱρὴ et Νύση ἡ ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσα ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ.** Plura fuerunt hujus nominis loca, quibus singulis vulgatam de Dionyso fabulam accommodarunt.††

* ii. 29. † Herod. ii. 30. iii. 97. ‡ ii. 31.
§ xvi. 1115. D. 1116. A.
‖ Danv. *Geogr. anc. abr.* iii. 51. Larch. ii. 211. 212.
¶ Herod. ii. 30. ** Herod. ii. 146. iii. 97.
†† idem iii. 97. aliter Diod. Sic. i. 15. 19. iii. 64.

De situ nihil constat. Quærenda tamen inter Elephantinam et Meroën videtur, cum Æthiopes eam colentes, eodem usi sint et habitandi et vivendi modo, quo Æthiopes Ægypto contigui.* Quid? quod, ab illa Cambysis in Æthiopas Macrobios calamitosa expeditione Persarum potestati subjecti, pariter atque illi Ægypto vicini tertio quoque anno tributa Persis solvere fuerunt coacti.†

Nec ultra Meroën esse producendos, vel inde intelligitur, quod in suam Cambyses potestatem eos redegerit, etsi ille quidem, ultra Meroën quominus procederet,‡ victus inopia fuit impeditus.

Ipsam autem Nysam, Dionyso sacram, nec urbis nec loci culti vicem sustinuisse suspicamur, hac ex caussa, quod Æthiopes, circum eam degentes, cavernis coluisse ferantur.§ Quare *lucum* l. *campum Dionyso sacratum circumcirca editioribus circumscriptum montibus* auguramur.

Æthiopes Macrobii, Αἰθίοπες Μακρόβιοι,

h. e. *longævi,* ulteriora loca Indico l. Erythræo Mari apposita colentes, longius in austrum porriguntur: *Μακρόβιοι Αἰθίοπες, οἰκημένοι δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ Νοτίῃ θαλάσσῃ.* iii. 17: et *Ἀποκλιναμένης δὲ μεσαμβρίης, (disputaverat in antecedentibus de Arabia felici,* h. e. *de terra* Jemen.) *παρήκει πρὸς δύνοντα ἥλιον ἡ Αἰθιοπίη χώρη, ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων.* — iii. 114. quibus cf. iii. 20. et Diod. Sic. iii. 9.

Cambyses, Æthiopas Macrobios bello petiturus, tertia vix itineris parte absoluta,‖ Meroë urbe in Ægyptum revertit. Macrobiorum itaque terra septentrionalis majori spatio a Meroë, atque illud hinc ad Ægyptum patet, remota esse debet. Jam vero cum ultimam orbis habitati terram, juxta *Mare Australe* i. *Oceanum Indicum* ab austrina et occidentali plaga patentem, tenuisse Macrobii dicantur, præclara corporis forma vivendique ratione, et præstanti morum institutorumque conditione, ab Æthiopibus *Nilum, Astaboram,* et *Astapum,* quæ Nili brachia Herodoto appellantur, accolentibus diversissimi: vix dubitandum, quin, quæ *Habessiniæ* partem ab euronoto positam, regiones maritimas *Adel* et *Aschan,* forte et aliquam *Sangebaræ* particulam constituit, inhabitarint terram.

Cum supra jam monitum sit de moribus eorum atque institutis,

* iii. 97.

† v. p. cclxxxi. Ipsi adeo Xerxi bellum Græciæ inferenti miserunt, qui in ejus (vii. 69. 70.) et in Cypriorum exercitu navali, Xerxi ad auxilium misso, militarent. vii. 90.

‡ Strab. xvii. 1138. C. 1139. A. cf. Diod. Sic. i. 33.

§ iii. 97.

‖ iii. 20 sq. Strab. xvii. 1138. C. 1139. A. cf. Diod. Sic. i. 33.

pauca, quæ ad vivendi modum spectant, subjiciamus. Quæcunque autem de Macrobiis innotuerunt, eorum auctores Æthiopes putandi, qui ad fœdus Cambysis nomine cum eis faciendum eo processerant. Eximia corporis forma ac robore gaudentes, et plurimos summa ætate provectos, cum illi reperirent, rei causam sciscitati, ad summam victus simplicitatem ac frugalitatem, egregiamque aquarum, quibus lavarentur, virtutem provocari audiverunt. Sola carne assata et lacte utentes plurimos ad centesimum vicesimum pervenire annum; nonnullos adeo superare, acceperunt.

Ipsum vero fontem singulari hac præditum esse virtute, ut nec lignum nec levius quidquam immissum ei innatare queat, sed illico fundum petat. Quo, mirum sane unicuique videbitur, lavatos magis nitere, atque oleo perunctos, violarumque jam spirare odorem. Ita autem ab Herodoto hæc tradita sunt, ut, qua ex re animum ejus veri amantem agnoscis, suspecta sibi hæc videri apponeret.

Quamquam priori loco de fontis natura commemorata gravissimum nacta sunt vindicem Boerhaavium in *Elem. Chem.* i. 550. ita disputantem:—*pro verissimis habeo, quod ligna in Æthiopiæ illa parte quam ponderosissima habeantur, aquæ simul nostrarum respectu levissimæ sint:* rel.

SECTIO VIII.

Incertæ sedis Populus.

Sataspes, Persa, ad Africam circumnavigandam a Xerxe missus, plurium mensium navigatione ab Herculis Columnis ad austrum facta, populum se adiisse narravit,* brevi corporum statura insignem vestibusque ex palmarum foliis consutis utentem, qui naves littori appulsas prospiciens, urbibus relictis montes petierit vicinos. Ipsos autem nihil ei inferentes mali, aliqua pecorum copia accepta in Ægyptum hinc revertisse, cum ulterior navium cursus ad austrinas partes faciendus impeditus fuerit.—Hæc de itineris descriptione Xerxi facta, quam nisi ad animi inertiam ignaviamque regi excusandam composuisse Sataspem fingimus, ipsæ difficultates, quo minus

* iv. 43.

ulterius in austrinam plagam progrederentur naves, impedientes suppeditabunt forte, unde populi ignoti sedes constituere accuratius possimus.

Quod si ventum euronotum constanter flantem detinuisse naves statuimus, circa *lineam æquinoctialem* Africæ littus incoluisse istum populum certo constat, longius haud dubie in austrinas partes hinc patentem.

Longe accuratius autem de populi ignoti sedibus nobis constaret, dummodo anni tempestatem, quo in his locis versatus fuit Sataspes, compertam haberemus. Ventorum enim constanter ab una eademque plaga flantium veluti curriculum brumali tempore ad austrum, æstivo autem septentrionem versus aliquantum amplificatur.

Sed hæc hactenus, ne rebus parum certis diutius inhæreamus.

LIBELLI CONSPECTUS.

INDEX GEOGRAPHICUS.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.

ΚΛΕΙΩ.

ἩΡΟΔΟ´ΤΟΥ Ἁλικαρνησσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε· ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωυμαστὰ, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται· τά τε ἄλλα, καὶ δι᾽ ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

I. ΠΕΡΣΕ´ΩΝ μέν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γὰρ, ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι. ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο, διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ᾽ ἧς ἀπίκοντο, ἐξ-

Inimicitiarum causæ inter Græcos et Asiæ populos, mutui raptus mulierum.

Phœnices maris mediterranei accolæ facti anno ante Christum natum 1722. Io rapta 1687.

εμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας, ἄλλας τε πολλὰς, καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλῆος θυγατέρα· τὸ δέ οἱ οὔνομα εἶναι, κατὰ τὠυτὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νηὸς, ὠνέεσθαι τῶν φορτίων, τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἁρπασθῆναι. ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν νέα, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.

Europa 1582. Medea 1349.

II. Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοὔνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσσχόντας, ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα Εὐρώπην. (εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες.) ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι. Μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηῒ ἐς Αἶάν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τἄλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἁρπάσαι τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα. τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσάν σφι δίκας τῆς ἁρπαγῆς, οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.

Helena 1290.

III. Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου, ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὔτε γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ ἁρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι, πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους, ἀπαιτέειν τε Ἑλένην, καὶ δίκας τῆς ἁρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ, προϊσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν· ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας, οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνεσθαι.

Utri auctores injuriarum, Græci an Asiæ populi.

IV. Μέχρι μὲν ὦν τούτου, ἁρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι. προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μέν νυν ἁρπάζειν γυναῖκας, ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι· τὸ δὲ ἁρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν, ἀνοήτων· τὸ δὲ μηδεμίην ὤρην ἔχειν ἁρπασθεισέων, σωφρόνων· δῆλα γὰρ δὴ, ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ, τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης, λέγουσι Πέρσαι, ἁρπαζομενέων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι· Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην, τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. Τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἥγηνται κεχωρίσθαι.

Ilium eversum anno 1270. De Io alia narratio Phœnicum.

V. Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν εὑρίσκουσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. Περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἄργεϊ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νηός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένη τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται. ταῦτα μέν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως σμικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηίην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμᾶ ἐν τὠυτῷ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Primus e barbaris Crœsus Lydiæ rex ab anno 560, Græcos Asiaticos tributarios fecit.

VI. ΚΡΟΙΣΟΣ ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω, τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ· ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίης μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον Πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος, βαρβάρων πρῶτος, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὸν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ᾽ ἐξ ἐπιδρομῆς ἁρπαγή.

Lydorum primi reges ab Atye oriundi. Secundi, Heraclidæ, ab an. 1221 ad 716. Primus ex Heraclidis Agron; ultimus, Candaules.

VII. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας. Ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσῖλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου, τοῦ Βήλου, τοῦ Ἀλκαίου, πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων· Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου, ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον Ἄγρωνος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρης, ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος· ἀπ᾽ ὅτευ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μῄων καλεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπιτραφθέντες, ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος. ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχὴν, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου.

Candaules uxoris amore deperiens, impellit Gygem ut eam clam spectet nudam.

VIII. Οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων· ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα· τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος

τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς,) ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε· “Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός· (ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν·) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν.” Ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας, εἶπε· “Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσι ἓν τόδε ἐστὶ, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην· καί σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.”

IX. Ὁ μὲν δὴ, λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, ἀῤῥωδέων μή τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “Θάρσει Γύγη· καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὥς σεο πειρώμενος λέγω λόγον τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἴκημα, ἐν τῷ κοιμώμεθα, ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω· μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα, παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς κοῖτον. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἓν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει· καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι· ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μή σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων.”

X. Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἠδύνατο διαφυγέειν, ἦν ἑτοῖμος. ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἴκημα· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή. ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἵματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο, ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεε ἔξω. καὶ ἡ γυνὴ ἐπορᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀν-

δρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα, οὔτε ἔδοξε μαθέειν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεα. παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν, ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει.

Reginæ jussu Gyges Candaulem interficit, et ea uxore ducta, imperium ad Mermnadas transfert.

XI. Τότε μὲν δὴ οὕτω, οὐδὲν δηλώσασα, ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἐόντας ἑωυτῇ, ἑτοίμους ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ, οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾶν. ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε· "Νῦν τοι δυοῖν "ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὁκοτέρην βού- "λεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας, ἐμέ "τε καὶ τὴν βασιληΐην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτὸν σὲ "αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς ἂν μὴ, πάντα πειθό- "μενος Κανδαύλῃ, τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μή σε δεῖ. ἀλλ' "ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλεύσαντα δεῖ ἀπόλ- "λυσθαι, ἢ σὲ, τὸν ἐμὲ γυμνὴν θηησάμενον, καὶ ποιή- "σαντα οὐ νομιζόμενα." Ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἱκέτευε μή μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρῖναι τοιαύτην αἵρεσιν. οὔκων δὴ ἔπειθε, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην, ἢ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι, ἢ αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι. αἱρέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· "Ἐπεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν "κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέῳ καὶ τρόπῳ "ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ." Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη· "Ἐκ "τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται, ὅθεν περ καὶ "ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνήν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπι- "χείρησις ἔσται."

XII. Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλὴν, νυκτὸς γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμίη, ἀλλὰ ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι, ἢ Κανδαύλεα,) εἵπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καί μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τήν αὐτὴν θύρην.

καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπαυομένου Κανδαύλεω, ὑπεισδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληΐην Γύγης· τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.

XIII. Ἔσχε δὲ τὴν βασιληΐην, καὶ ἐκρατύνθη, ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος, καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὠυτό οἵ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοὶ, ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τόνδε βασιλεύειν· ἢν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον, καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπεν ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη.

XIV. Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα. ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι· πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε, καὶ, τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστὶ, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ χρύσεοι ἀνακέαται. ἑστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθέϊ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ, οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος. Οὗτος δὲ ὁ Γύγης, πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα, μετὰ Μίδην τὸν Γορδίεω, Φρυγίης βασιλῆα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλήϊον θρόνον, ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζε, ἐόντα ἀξιοθέητον. κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος, τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. Ἐσέβαλε μέν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεί τε

Quæ ille, et ante eum quis barbarorum primus donaria Delphos miserit. Infert Mileto et Smyrnæ arma, et Colophonem capit. Regnat Gyges ab an. 716 ad 678.

ἦρξε, ἔς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἷλε. ἀλλ', οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα, τοῦτον μὲν παρήσομεν, τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες.

Ardys ab an. 678 ad 629. Hic Prienas expugnat, et Miletum invadit. Ultimis regni ejus annis Cimmerii, a Scythis pulsi ex Europa, [I, 103. 4, 10. seq.] Sardes ceperunt.

XV. Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἷλε, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε. ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν Νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον.

Sadyattes ab an. 629 ad 617. Alyattes, qui ei successit, bellum adversus Milesios ab eo motum et sex annos gestum, continuat post ejus mortem annos quinque. Idem cum Cyaxare Medo bellum gessit: [I, 74.] Cimmerios ex Asia expulit: Smyrnam cepit, et Clazomenas invasit.

XVI. Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἑνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα, ἐξεδέξατο Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεα δυώδεκα· Σαδυάττεω δὲ, ἈΛΥΆΤΤΗΣ. Οὗτος δὲ Κυαξάρῃ τε τῷ Δηϊόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε, καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἷλε, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε. ἀπὸ μέν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε.

XVII. Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἁδρὸς, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικηΐου τε καὶ ἀνδρηΐου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε, οὔτε ἐνεπίμπρη, οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἑστάμεναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων.

XVIII. Ταῦτα ποιέων, ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λιμενηΐῳ χώρης τῆς σφετέρης μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μέν νυν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβάλλων τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· (Σαδυάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας·) τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἑπόμενα τοῖσι ἓξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον, προσεῖχε ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μοῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὅμοιον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν.

XIX. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτεϊ λήϊου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνηνείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἄφθη τάχιστα τὸ λήϊον ἀνέμῳ βιώμενον, ἅψατο νηοῦ Ἀθηναίης, ἐπίκλησιν Ἀσσησίης. ἀφθεὶς δὲ ὁ νηὸς, κατεκαύθη. καὶ τὸ παραυτίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο· μετὰ δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δέ οἱ γενομένης τῆς νούσου, πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν, πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ.

Ejus morbus anno belli Milesiaci duodecimo, et Pythiæ responsum.

XX. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι. Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι· Περίανδρον τὸν Κυψέλου, ἐόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅκως ἄν τι προειδὼς πρὸς τὸ παρεὸν βουλεύηται. Μιλήσιοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι.

Thrasybulus a Periandro monitus, caduceatorem ab Alyatte missum quum decepisset, objecta ei specie rerum apud se affluentium, pacem impetravit.

XXI. Ἀλυάττης δὲ, ὥς οἱ ταῦτα ἐξαγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομῇ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦν· Θρασύβουλος δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον, καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσειν, μηχανᾶται τοιάδε. ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστεϊ σῖτος καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικὸς, τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους.

XXII. Ταῦτα δὲ ἐποίεέ τε καὶ προαγόρευε Θρασύβουλος τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν δὴ ὁ κῆρυξ ὁ Σαρδιηνὸς, ἰδών τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἐόντας, ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε ἐκεῖνα ὁ κῆρυξ, καὶ εἴπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ, ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἡ διαλλαγή. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδηΐην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ, καὶ τὸν λεὼν τετρῦσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ, ἥ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο, ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους. καὶ δύο τε ἀντὶ ἑνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾠκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττῃ ὧδε ἔσχε.

Arion dithyrambi auctor, delphino Tænaron vectus.

XXIII. Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου. τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶυμα μέγιστον παραστῆναι· Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον· καὶ διθύραμβον, πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ.

XXIV. Τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα, θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι. ὁρμᾶσθαι μέν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιβουλεύειν, τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας, ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δὲ, συνέντα τοῦτο, λίσσεσθαι, χρήματα μέν σφι προϊέντα, ψυχὴν δὲ παραιτεόμενον. οὔκων δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι· ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαί μιν, ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾷν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδή σφι οὕτω δοκέοι, περιϊδέειν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, ἀεῖσαι· ἀείσας δὲ, ὑπεδέκετο ἑωυτὸν κατεργάσασθαι. καὶ, τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν, εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δὲ, ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν, καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι, διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον· τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν, ὡς εἶχε, σύν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξενεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ, καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν, οὐδαμῆ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καί μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα, ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας, οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. Ταῦτα μέν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι. καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφῖνος ἐπεὼν ἄνθρωπος.

Alyattæ mors an. 560. Glaucus inventor artis ferruminandi.

XXV. Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ, ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης, ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν, καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων· Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

Crœsus natus an. 595, rex 560, Græcos in Asia bello subactos vectigales fecit.

XXVI. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω, ἐξεδέξατο τὴν βασιληΐην ΚΡΟΙ͂ΣΟΣ ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἐὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρώτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρει ἑκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων· τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτέων καὶ φαῦλα ἐπιφέρων.

Insulanos aggressurus, deterretur sive a Biante, sive a Pittaco.

XXVII. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε, νέας ποιησάμενος, ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτῃσι. ἐόντων δέ οἱ πάντων ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μιτυληναῖον, εἰρομένου Κροίσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε, καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην· "Ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῷ στρατεύεσθαι." Κροῖσον δὲ, ἐλπίσαντα λέγειν ἐκεῖνον ἀληθέα, εἰπεῖν· "Αἲ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτῃσι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι." Τὸν δὲ, ὑπολαβόντα φάναι· "Ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὔξασθαι νησιώτας ἱππευομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις εὔχεσθαι ἄλλο, ἢ, ἐπεί τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλ-

“ λοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀειράμενοι Λυδοὺς ἐν θαλάσσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις;” Κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ· καί οἱ (προσφυέως γὰρ δόξαι λέγειν) πειθόμενον, παύσασθαι τῆς ναυπηγίης. καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο.

XXVIII. Χρόνου δὲ ἐπιγινομένου, καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ οἰκημένων· πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ' ἑωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρήϊκες, οἱ Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες, Ἴωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι·

Asiam omnem ad Halyn usque domat.

XXIX. Κατεστραμμένων δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταὶ, οἳ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτέων ἀπικνέοιτο· καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, κατὰ θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὁρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο, δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἄν σφι Σόλων θῆται.

Sardes opibus florentes, aditæ a Sapientibus Græciæ. Solonis post latas Atheniensibus leges peregrinatio decennii.

XXX. Αὐτῶν δὴ ὦν τούτων καὶ τῆς θεωρίης ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν, ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος δὲ, ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληΐοισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δὲ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου, τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θηησάμενον δέ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψάμενον ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἴρετο ὁ Κροῖσος τάδε· “ Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολ-

Ejus apud Crœsum commoratio, et disputatio de fortuna humana. Tellum beatissimum fuisse.

“ λὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφέων γῆν πολλὴν θεωρίης εἵνεκεν ἐπελήλυθας. νῦν ὦν ἵμερος ἐπείρεσθαί μοι ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον;” Ὁ μὲν, ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπειρώτα. Σόλων δὲ, οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησάμενος, λέγει· “Ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον.” Ἀποθωυμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν, εἴρετο ἐπιστρεφέως· “Κοίῃ δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;” Ὁ δὲ εἶπε· “Τέλλῳ, τοῦτο μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοὶ, καί σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα, καὶ πάντα παραμείναντα· τοῦτο δὲ, τοῦ βίου εὖ ἥκοντι, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο. γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσῖνι, βοηθήσας, καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων, ἀπέθανε κάλλιστα. καί μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇπερ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως.”

Cleobim et Bitonem secundo loco.

XXXI. Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον, εἴπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε· “Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γὰρ, ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι, βίος τε ἀρκέων ὑπῆν, καὶ πρὸς τούτῳ, ῥώμη σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἔσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος. ἐούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· οἱ δέ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκληϊόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνίαι, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην, εἷλκον τὴν ἅμαξαν, ἐπὶ τῆς ἁμάξης δέ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες, ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. ταῦτα δέ σφι ποιήσασι, καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος, τελευτὴ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο. διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ

"τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι, τὴν μητέρα αὐτῶν, οἵων τέκνων ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος, εὔχετο, Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι ἑωυτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἄριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὡς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνίαι, οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δέ σφεων εἰκόνας ποιησάμενοι, ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων."

Rerum quæ homini accidant in vita, maximam esse varietatem: beatum neminem esse, nisi qui perpetua felicitate usus, vitam placide finierit.

XXXII. Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι. Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς, εἶπε· "Ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;" Ὁ δὲ εἶπε· "Ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες, ἐπειρωτᾷς ἀνθρωπηΐων πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μέν ἐστι ἰδέειν τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθέειν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα, παρέχονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου. εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοὔτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα πέντε· ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων, χίλιαι πεντήκοντα. τουτέων τῶν ἁπασέων ἡμερέων, τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσίων καὶ ἑξακισχιλιέων καὶ δισμυριέων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆγμα. οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἐστι ἄνθρωπος συμφορή. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μὲν μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἴρεό με,

"οὔκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν "αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον "τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι· εἰ μή οἱ τύχη "ἐπίσποιτο, πάντα καλὰ ἔχοντα τελευτῆσαι εὖ τὸν "βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλουτοι ἀνθρώπων, ἀνόλβιοί "εἰσι· πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου, εὐτυχέες. ὁ "μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνόλβιος δὲ, δυοῖσι προέχει "τοῦ εὐτυχέος μούνοισι· οὗτος δὲ, τοῦ πλουσίου καὶ "ἀνολβίου πολλοῖσι. ὁ μὲν, ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι, καὶ "ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι δυνατώτερος. ὁ "δὲ, τοισίδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην "οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυ-"χίη οἱ ἀπερύκει· ἄπηρος δέ ἐστι, ἄνουσος, ἀπαθὴς "κακῶν, εὔπαις, εὐειδής. εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι τελευ-"τήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος τὸν σὺ ζητεῖς, ὄλβιος "κεκλῆσθαι ἄξιός ἐστι. πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν, "μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα. τὰ πάντα "μέν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα ἀδύνατόν "ἐστι, ὥσπερ χώρη οὐδεμίη καταρκέει πάντα ἑωυτῇ "παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπι-"δέεται· ἣ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη. ὣς δὲ "καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὔταρκές ἐστι· τὸ μὲν "γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὃς δ' ἂν αὐτέων "πλεῖστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐ-"χαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὔνομα τοῦτο, "ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ "παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται. πολ-"λοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς, προῤῥίζους ἀνέ-"τρεψε."

Solonis abitus a Crœso.

XXXIII. Ταῦτα λέγοντι Κροῖσος οὔ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς, ἀποπέμπεται· κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεὶς, τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾷν ἐκέλευε.

Crœsi somnium de filio.

XXXIV. Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖσον· ὡς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε

ἑωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἁπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δέ οἱ εὕδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθηΐην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες· τῶν οὕτερος μὲν διέφθαρτο· ἦν γὰρ δὴ κωφός· ὁ δὲ ἕτερος, τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὔνομα δέ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρέῃ βληθέντα. ὁ δ' ἐπεί τε ἐξηγέρθη, καὶ ἑωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταῤῥωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα· ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν, οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε. ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια, καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεώνων ἐκκομίσας, ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μή τι οἱ κρεμάμενον τῷ παιδὶ ἐμπέσῃ.

XXXV. Ἔχοντος δέ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἐών, Φρὺξ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιληΐου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίου ἐδέετο κυρῆσαι· Κροῖσος δέ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι. ἐπεί τε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε· "Ὤνθρωπε, τίς τε ἐὼν, καὶ "κόθεν τῆς Φρυγίης ἥκων, ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα "τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας;" Ὁ δὲ ἀμείβετο· "Ὦ βασιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμὶ παῖς, οὐνο-"μάζομαι δὲ Ἄδρηστος· φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωυ-"τοῦ ἀέκων, πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς, "καὶ ἐστερημένος πάντων." Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο "τοῖσδε· "Ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν, καὶ "ἐλήλυθας ἐς φίλους· ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος "οὐδενὸς, μένων ἐν ἡμετέρου. συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς "κουφότατα φέρων, κερδανέεις πλεῖστον." Ὁ μὲν δὴ δίαιταν εἶχε ἐν Κροίσου.

Adrasti adventus.

XXXVI. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ

Aper in Olympo Mysio.

Mysi a Crœso petunt, ut ipsis auxilium duce filio mittat.

Οὐλύμπῳ συὸς χρῆμα γίνεται μέγα· ὁρμεώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ οὔρεος τούτου, τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε. πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος δὲ, ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι, ἔλεγον τάδε· "Ὦ βασιλεῦ, ὑὸς χρῆμα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προθυμεόμενοι ἑλέειν, οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσδεόμεθά σευ, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἄν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρης." Οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο. Κροῖσος δὲ, μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα, ἔλεγέ σφι τάδε· "Παιδὸς μὲν περὶ τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι· νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω· καὶ διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοισι συνεξελέειν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρης."

Filius impetrat veniam eundi.

XXXVII. Ταῦτα ἀμείψατο. ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν, ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς, ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· "Ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν, ἔς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδὼν, οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μέν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον ὅκως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεόμενα."

XXXVIII. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε· "Ὦ παῖ, οὔτε δειλίην, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδών τοι, ποιέω ταῦτα· ἀλλά μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ

“ ἐπιστᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι, ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην, τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα, καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἴ κως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης διακλέψαι. εἷς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοὴν, οὐκ εἶναί μοι λογίζομαι.”

XXXIX. Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε· “ Συγγνώμη μὲν, ὦ πάτερ, τοὶ, ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιον ἐστι φράζειν. φής τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· ὑὸς δὲ κοῖαι μέν εἰσι χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμὴ σιδηρέη, ἣν σὺ φοβέεαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ ὅ τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δή σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεί τε ὦν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με.”

XL. Ἀμείβεται Κροῖσος· “ Ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾷς, γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου. ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο, μεταγινώσκω, μετίημί τε σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.”

Ei additur custos Adrastus.

XLI. Εἴπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος, μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἄδρηστον, ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε· “ Ἄδρηστε, ἐγώ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τήν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα, καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ, ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς σὲ, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηΐζω γενέσθαι, ἐς ἄγρην ὁρμεομένου· μή τινες κατ᾽ ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ σέ τοι χρεών ἐστι ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρύνεαι τοῖσι ἔργοισι· πατρώϊόν τε γάρ τοι ἐστὶ, καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει.”

XLII. Ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος· “ Ὦ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἔγω γε ἂν οὐκ ἤϊα ἐς ἄεθλον τοιόνδε· οὔτε

“ γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἰκός ἐστι ἐς ὁμή-“ λικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· “ πολλαχῇ τε ἀνίσχον ἐμεωυτόν. νῦν δὲ, ἐπεί τε σὺ “ σπεύδεις, καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι, (ὀφείλω γάρ σε “ ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι,) ποιέειν εἰμὶ ἕτοιμος ταῦτα. “ παῖδά τε σὸν, τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα “ τοῦ φυλάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν.”

Adrastus jaculo aprum feriturus, ab eo aberrans, Crœsi filium occidit.

XLIII. Τοιούτοισι ἐπεί τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἤϊσαν μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίῃσι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὔλυμπον τὸ ὄρος, ἐζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ, καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ, ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σῦν, τοῦ μὲν ἁμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός. ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ, ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην. ἔθεε δέ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις, τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ.

Luctus Crœsi.

XLIV. Ὁ δὲ Κροῖσος, τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλόν τι ἐδεινολογέετο, ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία Καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἴη· ἐκάλεε δὲ Ἐπίστιόν τε καὶ Ἑταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· τὸν μὲν Ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον, φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ Ἑταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν, εὑρήκοι πολεμιώτατον.

Adrastus culpa vacans, et meritus veniam, se ipse in mortui busto mactat.

XLV. Παρῆσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν· ὄπισθε δὲ εἵπετό οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ, προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ· λέγων τήν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὼς εἴη, οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας, τόν τε Ἄδρηστον

κατοικτείρει, καίπερ ἐὼν ἐν κακῷ οἰκηΐῳ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· "Ἔχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν "τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. "εἶς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον "ἀέκων ἐξεργάσαο· ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ "πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι." Κροῖσος μέν νυν ἔθαψε ὡς οἰκὸς ἦν τὸν ἑωυτοῦ παῖδα. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεί τε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ᾔδεε βαρυσυμφορώτατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθεϊ μεγάλῳ κατῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος.

XLVI. Μετὰ δὲ, ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κυαξάρεω ἡγεμονίη καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα, πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε· ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴ κως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. Μετὰ ὦν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηΐων τῶν τε ἐν Ἕλλησι, καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ· διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δέ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον· οἱ δὲ, τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦτα μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήϊα, ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος. Λιβύης δὲ παρὰ Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώμενος τῶν μαντηΐων ὅ τι φρονέοιεν· ὡς, εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθηΐην εὑρεθείη, ἐπείρηταί σφεα δεύτερα πέμπων, εἰ ἐπιχειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι.

Duobus annis post, Medis a Cyro devictis [1, 128.] Crœsus de Persarum potentia sollicitus, oracula explorat.

XLVII. Ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον, ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτέοντας ὅ τι ποιέων τυγχάνοι ὁ

Modus, quo tentavit Crœsus oracula. Delphicum responsum.

Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω. ἅσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑωυτόν. Ὅ τι μέν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ, καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
Ὀδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσι,
ᾗ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Probatum a Crœso.

XLVIII. Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι, οἴχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδις. ὡς δὲ καὶ ὧλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρῆσαν φέροντες τοὺς χρησμοὺς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ δὲ, ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μοῦνον εἶναι μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων, ἐμηχανήσατο τοιάδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἕψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς.

Amphiarai responsum ignorari, sed verum fuisse.

XLIX. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηΐου ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἶπαι ὅ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα. οὐ γὰρ ὦν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε, ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήϊον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.

Quibus rebus Deum Delphicum Crœsus placarit, et quæ munera Delphos miserit.

L. Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο. κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, καὶ φιάλας χρυσέας, καὶ εἵματα πορφύρεα, καὶ κιθῶνας, νήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν

μᾶλλόν τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε, θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὅ τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἑξαπάλαιστα· ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιαῖα· ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν· καὶ τουτέων, ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσαρα, τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἕλκοντα· τὰ δὲ ἄλλα ἡμιπλίνθια, λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπεί τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἵδρυτο· καὶ νῦν κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἕβδομον ἡμιτάλαντον. ἀπετάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον.

LI. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς· καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητῆρας δύο μεγάθεϊ μεγάλους, χρύσεον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηὸν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ᾽ ἀριστερά. μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα· καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἔνατον ἡμιτάλαντον, καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος, ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους. ἐπικίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν Θεοφανίοισι. φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι· καὶ ἐγὼ δοκέω, οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι· καὶ περιῤῥαντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον· τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΏΝ, φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου. ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα, οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ᾽ ὁ μὲν παῖς, δι᾽ οὗ τῆς χειρὸς ῥέει

τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί· οὐ μέντοι τῶν γε περιῤῥαντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα· καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ, καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος, καὶ τὰς ζώνας.

Quæ item Amphiarao.

LII. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε. τῷ δὲ Ἀμφιάρεῳ, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσεον πᾶν, ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστὸν τῇσι λόγχῃσι ἐὸν ὁμοίως χρύσεον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Utriusque oraculi de bello Persis inferendo responsa.

LIII. Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρὰ ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾷν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον; Ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ, ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες· "Κροῖσος, ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήϊα εἶναι μοῦνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον;" Οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντηΐων ἀμφοτέρων ἐς τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχήν μιν καταλῦσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

Crœsi gaudium, et in singulos Delphos liberalitas, remunerantes rur-

LIV. Ἐπεί τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληΐην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ, Δελφοὺς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατῆρσι ἕκαστον χρυσοῦ.

Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηΐην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτέων γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον.

sus Crœsum et Lydos.

LV. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηρίαζε τὸ τρίτον. ἐπεί τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηΐου ἀληθηΐην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε·

Ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφιδα παρ' Ἕρμον
φεύγειν, μηδὲ μένειν, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Pythia quid responderit Crœso tertium consulenti de imperii sui diuturnitate.

LVI. Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάντων ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμᾶ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους. ἱστορέων δὲ, εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα ἐόντα τὸ ἀρχαῖον· τὸ μὲν, Πελασγικόν· τὸ δὲ, Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν, οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε· τὸ δὲ, πουλυπλάνητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιῶτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν τε καὶ τὸν Οὔλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ, Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη.

Crœsi gaudium auctum, et consilium de adjungenda sibi Græcorum amicitia. Lacedæmonii, oriundi ab Hellenibus, principes generis Dorici; Athenienses, a Pelasgis, Ionici. Hellenicæ gentis variæ sedes.

LVII. Ἥν τινα δὲ γλῶσσαν ἵεσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι. εἰ δὲ χρεὼν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἳ ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἴκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν

Pelasgi barbara lingua usi. Gens Attica, Pelasgicarum una, transiit ad Hellenas.

Ἑλλησπόντῳ, οἳ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι· καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἐόντα πολίσματα τὸ οὔνομα μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικὸν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικεόντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοί· σφίσι δὲ, ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ.

Quare plurimum creverint Hellenes; Pelasgi, minus.

LVIII. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλώσσῃ μὲν, ἐπεί τε ἐγένετο, αἰεί κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι. ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενὲς, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὁρμεώμενον, αὔξηται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων πολλῶν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὡς δὴ ὦν ἐμοί τε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμᾶ μεγάλως αὐξηθῆναι.

Pisistratus Crœsi tempore Atheniensium tyrannus, ab an. 561 ad 528, tribus intervallis annos duodeviginti regnans. [5, 65.] Tyrannus laudabilis. Ejus patri quod portentum obtigerit, et quid consilii dederit Chilon. Atheniensium civitas in tres factiones scissa, Megacle, Lycurgo, Pisi-

LIX. Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος, τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτεϊ γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ, καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα. θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρὰ, οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ πυρὸς ἔζεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν, καὶ θεησάμενος τὸ τέρας, συνεβούλευε Ἱπποκράτεϊ, πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία· εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τίς οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὔκων, ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος, πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἱπποκράτεα. γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον τοῦτον, ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ

strato, alio alias partes foventibus. Quo astu sibi dominationem Pisistratus compararit.

πεδίου Λυκούργου Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιάδε. τρωματίσας ἑωυτόν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος, ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἵ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν· ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν, καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. Ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκέ οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους, οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δέ. ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἵποντό οἱ ὄπισθε. συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ, ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας, οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπί τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε τὴν πόλιν, κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ.

Ejectus, imperium rursus consequitur.

LX. Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τὠυτὸ φρονήσαντες οἵ τε τοῦ Μεγακλέους στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου, ἐξελαύνουσί μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὔκω κάρτα ἐῤῥιζωμένην ἔχων, ἀπέβαλε. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον, αὖτις ἐκ νέης ἐπ᾽ ἀλλήλοισι ἐστασίασαν. περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλέης, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὡς ἐγὼ εὑρίσκω, μακρῷ· ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικὸν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον, καὶ εὐηθίης ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι, τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. Ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ ἦν γυνὴ, τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής.

ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἅρμα ἐσβιβάσαντες καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· "Ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν "αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατ- "άγει ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν." Οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο, ὡς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστεϊ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον, καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισίστρατον.

Uxore abutens, quam alteram duxerat, Megaclis filiam, coactus rursus decedere, ivit Eretriam, et ibi se opibus muniit.

LXI. Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ὁ Πεισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μέν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ, εἴτε καὶ οὒ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί· ἡ δὲ, τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε, ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δὲ, ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτῃσι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεύμενα ἐπ' ἑωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης τὸ παράπαν. ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν, ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισί. Ἱππίεω δὲ γνώμην νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἵ τινές σφι προηδέατό κού τι. πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσεϊ τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντὴς,

τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίην πλείστην παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας.

Anno undecimo exilii Marathonem occupat. Amphilyti vaticinium.

LXII. Ἐξ Ἐρετρίης δὲ ὁρμηθέντες, διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισι, οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέῤῥεον, οἷσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίης ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεί τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἤϊσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἤϊσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὠυτὸ συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνὰν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ προσιὼν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων·

Ἔῤῥιπται δ᾽ ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
θῦνοι δ᾽ οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

Inde adortus Athenienses, urbem tertio recipit.

LXIII. Ὁ μὲν δή οἱ ἐνθεάζων χρᾷ τάδε· Πεισίστρατος δὲ, συλλαβὼν τὸ χρηστήριον, καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν, πρὸς κύβους, οἱ δὲ, πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἐσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι. φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾶται, ὅκως μήτε ἁλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους, προέπεμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες, καὶ ἀπιέναι ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ.

Obsides capti, et missi Naxum bello domitam: Delus expiata: Megacles et alii profugi.

LXIV. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐῤῥίζωσε τὴν τυραννίδα, ἐπικούροισί τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι, τῶν μὲν, αὐτόθεν, τῶν δὲ, ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων· ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαϐὼν, καὶ καταστήσας ἐς Νάξον· (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ, καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμι·) πρός γε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων. καθήρας δὲ ὧδε. ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεε ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνίδεω ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκηΐης.

Lacedæmoniis post pessimas leges quibus usi erant, optimæ a Lycurgo datæ a. 884.

LXV. Τοὺς μέν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεητέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μούνους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισι ἀπρόσμικτοι. μετέϐαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην. Λυκούργου, τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς, ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήϊε ἐς τὸ μέγαρον, εὐθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε·

Ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
διζῶ ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε.

Οἱ μὲν δή τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσι. ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωϐώτεω, ἀδελφιδέου μὲν

ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρός τε τούτοισι τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκοῦργος.

Lycurgus a Lacedæmoniis relatus inter Heroas. Illorum prima clades in bello Tegeatico primo.

LXVI. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἱσάμενοι, σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα, καὶ εὐθηνήθησαν. καὶ δή σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾷ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασι,
οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔ τι μεγαίρω·
δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας. ἑσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ, καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι.

Id totum infelix. Pythiæ responsa. Qui sint *Agathoërgi* Spartæ.

LXVII. Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας. κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον, καὶ τὴν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληΐην ἐν Λακεδαίμονι, ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενόμενοι. ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἑσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, ἐπειρώτεον, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι, κατύπερθε

τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίατο. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὰ Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαγαγομένους. ὡς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἷοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ Ὀρέστεω, ἔπεμπον αὖτις τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὀρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἔνθ᾽ ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ᾽ ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ᾽ ἐπὶ πήματι κεῖται.
ἔνθ᾽ Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·
τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ἐπιτάῤῥοθος ἔσσῃ.

Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι· ἐς οὗ δὴ Λίχης, τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων, ἀνεῦρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσὶ τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους, μὴ ἐλινύειν, ἄλλους ἄλλῃ.

Orestis ossa Tegeæ sepulta cubitorum septem, inventa per Licham. Bello superiores facti Lacedæmonii, et Peloponnesus ex magna parte ab iis devicta.

LXVIII. Τουτέων ὦν τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ, καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλκήϊον, ἐθηεῖτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον· καὶ ἐν θώυματι ἦν, ὁρέων τὸ ποιεόμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· "Ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ περ εἶδες τό περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθώυμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶυμα ποιεύμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῷ ἑπταπήχεϊ· ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμᾶ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἀνῷξα αὐτὴν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκεϊ ἴσον ἐόντα τῇ σορῷ. μετρήσας δὲ, συνέχωσα ὀπίσω." Ὁ μὲν δή οἱ ἔλεγε τά περ ὀπώπεε· ὁ δὲ, ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλεόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὁρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὕρισκε ἐόντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν,

τόν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πήματι κείμενον· κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. Συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην, ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ, ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην, ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐς Τεγέην, καὶ φράζων τὴν ἑωυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ ὡς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη. ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον, καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως ἐπιπειρῴατο ἀλλήλων, πολλῷ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δέ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

LXIX. ΤΑΥ͂ΤΑ δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος, ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας, καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ, ἐλθόντες ἔλεγον· "Ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος "ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· "Ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα "φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι "τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσ"καλέομαι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος "ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης." Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥσθησάν τε τῇ ἀφίξεϊ τῶν Λυδῶν, καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πέρι καὶ ξυμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις, χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι, τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἵδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δέ σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην.

Fœdus inter Crœsum et Lacedæmonios initum.

LXX. Τουτέων τε ὦν εἵνεκεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρί-

Crater a Lacedæmoniis Crœso missus, interceptus.

νας Ἑλλήνων, αἱρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν, αὐτοὶ ἔσαν ἑτοῖμοι ἐπαγγείλαντι· τοῦτο δὲ, ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος, καὶ μεγάθεϊ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἄγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς Σάρδις, δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὡς ἐπεί τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν, νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες. αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὡς ἐπεί τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἡλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ, ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναί μιν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν, ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μέν νυν τὸν κρητῆρα οὕτως ἔσχε.

Sandanis Lydius Crœso dissuadet bellum cum Persis, ab eorum victus paupertate.

LXXI. Κροῖσος δὲ ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρατηΐην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν, νομιζόμενος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφὸς, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὔνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε· (οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις·) "Ὦ "βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρα-"σκευάζεαι, οἳ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ "τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα "ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχείην· "πρὸς δὲ, οὐκ οἴνῳ διαχρέονται, ἀλλὰ ὑδροποτέουσι· "οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. "τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεαι, τοῖσί "γε μή ἐστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα "ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων "ἀγαθῶν, περιέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν "νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον ποιέουσι Πέρ-

"σησι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς." Ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἁβρὸν, οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

LXXII. Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται· ἔσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι, τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι, Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρου. ὁ γὰρ οὖρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἅλυς ποταμός· ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος διὰ Κιλίκων· μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου Φρύγας· παραμειβόμενος δὲ τούτους, καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον. ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης· μῆκος ὁδοῦ, εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται.

Cappadoces, a Græcis dicti Syrii. Halys fluvius imperii Medici ac Lydii fines terminans, quo cursu feratur.

LXXIII. Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα· καὶ γῆς ἱμέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοίρην βουλόμενος· καὶ μάλιστα, τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἐὼν, καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ, τὸν Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλῆα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν. ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κυαξάρης, ὁ Φραόρτεω, τοῦ Δηϊόκεω· ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ, ὡς ἐόντας ἱκέτας· ὥς τε δὲ περὶ πολλοῦ ποιεόμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν, καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ᾽ ἄγρην, καὶ αἰεί τι φερόντων, καί κοτε συνήνεικε ἑλεῖν σφεας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ, ὁ Κυαξάρης (ἦν γὰρ, ὡς διέδεξε, ὀργὴν ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείῃ. οἱ δὲ, ταῦτα πρὸς Κυαξάρεω παθόν-

Crœsus vult Cappadociam subigere, ac pœnas de Cyro sumere. Illius cum Astyage affinitas.

τες, ὥς τε ἀνάξια σφέων αὐτῶν πεπονθότες, ἐβούλευσαν τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι· σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρεϊ δοῦναι φέροντες, ὡς ἄγρην δῆθεν· δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο. καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τουτέων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες, Ἀλυάττεω ἱκέται ἐγένοντο.

Bellum propter Scythas inter Cyaxarem et Alyattem ab an. 590 ad 585. quo ultimo anno die 28 Maii facta est solis defectio, a Thalete Ionibus prædicta. Pax quibus auctoribus, qua lege, quo ritu facta.

LXXIV. Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κυαξάρεϊ) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ, καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλεμον, τῷ ἕκτῳ ἔτεϊ συμβολῆς γενομένης, συνήνεικε ὥς τε, τῆς μάχης συνεστεώσης, τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον, ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς, ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὅρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύηνιν Ἀστυάγεϊ τῷ Κυαξάρεω παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. Ὅρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τά περ τε Ἕλληνες· καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωνται ἐς τὴν ὁμοχροΐην, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

Crœsus Halym penetrat.

LXXV. Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος, ἐόντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα, καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην

τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοίρην. Ὡς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας,) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν, ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκ δεξιῆς ῥέειν· ποιῆσαι δὲ ὧδε. ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθέην ὀρύσσειν, ἄγοντα μηνοειδέα, ὅκως ἂν τὸ στρατόπεδον ἱδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι, ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι. ὥς τε, ἐπεί τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ το ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

Pteriorum urbem, et alias quæ circa erant, expugnatas diripit. Prælium in agro Pterio commissum æquo Marte inter Crœsum et Cyrum an. 546.

LXXVI. Κροῖσος δὲ, ἐπεί τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην· ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρης ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστά κη κειμένη· ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἷλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἠνδραποδίσατο· εἷλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε, οὐδὲν ἐόντας αἰτίους, ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν, καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἠντιοῦτο Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτο σφέας ἀπὸ

Κροίσου ἀπιστάμεναι. Ἴωνες μέν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο, καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶατο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης, καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθούσης. καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφότερα οὕτως ἠγωνίσατο.

Quo consilio redierit Sardes Crœsus. Miles conductitius dimissus.

LXXVII. Κροῖσος δὲ, μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου· τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὅρκιον, (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἤπερ πρὸς Λακεδαιμονίους,) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους, (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος·) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρεῖναι ἐς χρόνον ῥητόν· ἁλίσας τε δὴ τούτους, καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιὴν, ἐνένωτο, τὸν χειμῶνα παρεὶς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα φρονέων, ὡς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας, προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις. τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικὸς, πάντα ἀπεὶς, διεσκέδασε· οὐδαμᾶ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσει ἐπὶ Σάρδις.

Portentum Sardibus factum: divini Telmessenses consulti.

LXXVIII. Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη. φανέντων δὲ αὐτέων, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι, φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι. αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τοὺς ἐξηγητέας Τελμησσέων. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι. πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω

σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδις, ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μέν τοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώρην, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ, πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μέν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδέν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

LXXIX. Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾷν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὕρισκε πρῆγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἁλισθῆναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δέ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε κατὰ τάχος. ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον, οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου. ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ' ἵππων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἔσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί.

Cyri Crœsum persequentis celeritas.

LXXX. Ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὸν μέγα τε καὶ ψιλὸν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὕλλος συῤῥηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἕρμον, ὃς ἐξ οὔρεος ἱροῦ Μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν,) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταῤῥωδήσας τὴν ἵππον, ἐποίησε, Ἁρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε. ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωυτοῦ ἕποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἁλίσας, καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, ἄνδρας ἐπ' αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐνεσταλμένους. σκευάσας δὲ αὐτοὺς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προϊέναι πρὸς τὴν Κροίσου ἵππον,

Prælium ad Sardes, eodem a. 546. Cyri calliditas, hostium equitatui camelos opponentis. Lydorum virtus, et ad extremum fuga.

τῇ δὲ καμήλῳ ἕπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε, ὄπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον· ὡς δέ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους, κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἢν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου, τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρέων, οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ᾖ τὸ ἱππικὸν, τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνήεσαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὄσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι, καὶ εἶδον αὐτὰς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἵ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ', ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ, πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοί. κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος, ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

Crœsus obsessus mittit, qui sociorum auxilia propere arcessant.

LXXXI. Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο, ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε, τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθέειν, ὡς πολιορκεομένου Κροίσου.

Contentio Spartanorum et Argivorum de Thyrea. Othryades Laco victor: Argivi a Spartanis iterum victi. Ea de causa utrique apud se legem tulerunt, et suæ ipso-

LXXXII. Ἔς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι τοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους, περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἑσπέρην Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρη, καὶ ἡ Κυθηρίη νῆσος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους

συνελθόντες, ὥς τε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι· ὁκότεροι δ' ἂν περιγένωνται, τουτέων εἶναι τὸν χῶρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὁρῶντες οἱ ἕτεροι ἑσσουμένους τοὺς σφετέρους, ἐπαμύνοιεν. Συνθέμενοι ὦν ταῦτα, ἀπαλλάσσοντο· λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον. μαχομένων δέ σφεων, καὶ γινομένων ἰσοπαλέων, ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς· Ἀργείων μὲν, Ἀλκήνωρ τε καὶ Χρόμιος· Λακεδαιμονίων δὲ, Ὀθρυάδης. ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων, ὡς νενικηκότες, ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς, καὶ προσφορήσας τὰ ὅπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρῆσαν πυνθανόμενοι ἀμφότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾷν· λέγοντες, οἱ μὲν, ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι· οἱ δὲ, τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον παραμείναντα, καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μέν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον, οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾷν. τὸν δὲ ἕνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι ἑωυτόν.

rum consuetudini, et alterorum legi contrariam illam: Argivi, ut comas tonderent; Spartani, ut essent comati.

LXXXIII. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνεστεώτων πρηγμάτων, ἧκε ὁ Σαρδιηνὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως, ἐπεί τε

Spartanis abituris opem latum Crœso, nuntius

venit, eum jam captum esse: anno eodem 546 extremo.

ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. καί σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἑτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν, καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν, συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαυντο.

Quis murum Sardianum primus conscenderit, et ejus muri quæ antiqua fata. Meles, veterum Lydiæ regum unus.

LXXXIV. Σάρδιες δὲ ἥλωσαν ὧδε. ἐπειδὴ τεσσερεσκαιδεκάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ, διαπέμψας ἱππέας, προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν. μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προεχώρεε, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὔνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος. οὐ γὰρ ἦν δεινὸν, κατὰ τοῦτο μὴ ἁλῷ κοτέ. ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης, ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων, μούνῃ οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα, τόν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησσέων δικασάντων, ὡς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος, ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας, τῇ ἦν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὸν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. Ὁ ὦν δὴ Ὑροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος, ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτός τε ἀναβεβήκεε, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον. προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἡλώκεσαν, καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

Crœsi filius mutus, idemque surdus, [1, 34 et 38.] irruente in patrem Persa, loqui cœpit.

LXXXV. Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικὴς, ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου. τόδε σοὶ πολὺ λώϊον ἀμφὶς
ἔμμεναι. αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

Ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος, ἤϊε γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μέν νυν ὁρέων ἐπιόντα, ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔῤῥηξε φωνὴν, εἶπε δέ· "Ὤνθρωπε, "μὴ κτεῖνε Κροῖσον." Οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγξατο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης.

LXXXVI. Οἱ δὲ Πέρσαι τάς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεσκαίδεκα, καὶ τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ δὲ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν πέδησι δεδεμένον, καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας· ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὁτεῳδὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων· εἴτε καὶ, πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν, βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιέειν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ, ἑστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς, ἐσελθεῖν, καί περ ἐν κακῷ ἐόντι τοσούτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ "Μηδένα εἶναι τῶν ζωόντων ὄλβιον." ὡς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης, ἐς τρὶς ὀνομάσαι Σόλωνα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο. καὶ τοὺς, προσελθόντας, ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν ἐρωτεώμενον· μετὰ δὲ, ὡς ἠναγκάζετο εἰπεῖν· "Τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα "μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν." Ὡς δέ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπα-

Crœsus compedibus vinctus, et rogo impositus ut combureretur, Solonis recordatus, eum ingemiscens ter nominavit. Cujus rei Cyrus causam edoctus, rogum jam ardentem exstingui jubet.

ῥεόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε· οἷα δὴ εἴπας, ὥστε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τε μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων, ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. Τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι· τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἁμμένης, καίεσθαι τὰ περιέσχατα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε, καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν, ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζώοντα πυρὶ διδοίη· πρός τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν, καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν εἴη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύει σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροίσου· καὶ τοὺς, πειρωμένους, οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι.

Exsuperante igne, quum Apollinem Crœsus invocasset, maxima pluvia orta, rogus exstinctus. Quid Cyrus Crœsum interrogarit, et quid ab eo responsi acceperit.

LXXXVII. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν, Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι, τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι, καὶ ῥύσασθαί μιν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν, δακρύοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταῤῥαγῆναι, καὶ ὗσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρήν. οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον, ὡς εἴη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς, εἴρεσθαι τάδε· "Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε, ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν "στρατευσάμενον, πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆ"ναι;" Ὁ δὲ εἶπε· "Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα "τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ, "αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς, ἐπαείρας "ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι, ὅς "τις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἱρέεται. ἐν μὲν γὰρ τῇ, οἱ "παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι· ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες

“ τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κου φίλον ἦν οὕτω “ γενέσθαι.”

Colitur Crœsus a Cyro, idemque bonum ei consilium dat.

LXXXVIII. Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κάτισέ τε ἐγγὺς ἑωυτοῦ, καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθώυμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ, συννοίῃ ἐχόμενος, ἥσυχος ἦν· μετὰ δὲ, ἐπιστραφείς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραΐζοντας, εἶπε· “ Ὦ “ βασιλεῦ, κότερα λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω, “ ἢ σιγᾷν ἐν τῷ παρεόντι χρόνῳ;” Κῦρος δέ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὅ τι βούλοιτο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων· “ Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί ταῦτα σπουδῇ “ πολλῇ ἐργάζεται;” Ὁ δὲ εἶπε· “ Πόλιν τε τὴν σὴν “ διαρπάζει, καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει.” Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· “ Οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα “ τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα. “ ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά.”

LXXXIX. Κύρῳ δὲ ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μεταστησάμενος δὲ τοὺς ἄλλους, εἴρετο Κροῖσον ὅ τι οἱ ἐνορῴη ἐν τοῖσι ποιευμένοισι. ὁ δὲ εἶπε· “ Ἐπεί “ τε με θεοὶ δῶκαν δοῦλόν σοι, δικαιῶ, εἴ τι ἐνορέω “ πλέον, σημαίνειν σοι. Πέρσαι, φύσιν ἐόντες ὑβρισταὶ, “ εἰσὶ ἀχρήματοι. ἢν ὦν σὺ τούτους περιΐδῃς διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας χρήματα μεγάλα, τάδε “ τοι ἐξ αὐτέων ἐπίδοξα γενέσθαι· ὃς ἂν αὐτέων πλεῖστα “ κατάσχῃ, τοῦτον προσδέκεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. “ νῦν ὦν ποίησον ὧδε, εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα “ ἀπαιρεόμενοι, ὥς σφεα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διΐ· καὶ σύ τε σφι οὐκ ἀπεχθήσεαι βίῃ “ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα· καὶ ἐκεῖνοι, συγγνόντες “ ποιέειν σε δίκαια, ἑκόντες ποιήσουσι.”

Infensus Græcorum Deo Crœsus, Cyri venia missis

XC. Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος, ὑπερήδετο, ὥς οἱ ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι. αἰνέσας δὲ πολλὰ, καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπι-

legatis, mala sua illi exprobrat.

τελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· "Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν, αἰτέο δόσιν τήν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι παραυτίκα." Ὁ δὲ εἶπε· "Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐτίμησα ἐγὼ θεῶν μάλιστα, ἐπείρεσθαι, πέμψαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ ἐξαπατᾷν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἔστι οἱ." Κῦρος δὲ εἴρετο ὅ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο. Κροῖσος δέ οἱ ἐπανηλόγησε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ διάνοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπαρθεὶς τῷ μαντηΐῳ, ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα, κατέβαινε αὖτις παραιτεόμενος, ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτων ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· "Καὶ τούτου τεύξεαι παρ' ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἑκάστοτε δέῃ." Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο, τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν, εἰρωτᾷν εἰ οὔ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντηΐοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι· δεικνύντας τὰς πέδας. ταῦτά τε ἐπειρωτᾷν, καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι.

Apollinis responsum, Deos culpa liberantis, et oracula interpretantis. Cyrus, mulus.

XCI. Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα, τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· "Τὴν πεπρωμένην μοίρην ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ. Κροῖσος δὲ πέμπτου γονέος ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικηΐῳ ἐπισπόμενος, ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. προθυμεομένου δὲ Λοξίεω, ὅκως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροίσου γένοιτο τὸ Σαρδίων πάθος, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷόν τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὗται, ἠνύσατο, καὶ ἐχαρίσατό οἱ. τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν· καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστερον

"τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁλοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα "δὲ τούτων, καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. Κατὰ δὲ τὸ "μαντήϊον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. "προηγόρευε γάρ οἱ Λοξίης, ἢν στρατεύηται ἐπὶ "Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν. τὸν δὲ "πρὸς ταῦτα χρῆν, εὖ μέλλοντα βουλεύεσθαι, ἐπεί-"ρεσθαι πέμψαντα, κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου "λέγοι ἀρχήν. οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν, οὐδ' ἐπανειρό-"μενος, ἑωυτὸν αἴτιον ἀποφαινέτω. ᾧ καὶ τὸ τελευ-"ταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ "ἡμιόνου· οὐδὲ τοῦτο συνέλαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος "οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, "μητρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου. ἡ μὲν "γὰρ ἦν Μηδὶς, καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων "βασιλέος· ὁ δὲ, Πέρσης τε ἦν, καὶ ἀρχόμενος ὑπ' "ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ "ἑωυτοῦ συνοίκεε." Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι· οἱ δὲ ἀνήνεικαν ἐς Σάρδις, καὶ ἀπήγγειλαν τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτάδα, καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν, καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν, ἔσχε οὕτω.

XCII. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μοῦνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἵ τε βόες αἱ χρύσεαι, καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Προνηΐης τῆς ἐν Δελφοῖσι, ἀσπὶς χρυσέη μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιεόντα· τὰ δ' ἐξαπόλωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὅμοια τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μέν νυν ἔς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε, οἰκήϊά τε ἐόντα, καὶ τῶν πατρῴων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συ-

Donaria Crœsi multa in variis Græciæ templis. Pantaleon, Crœsi frater ex patre. Quam fœde Crœsus interemerit fratris fautorem.

σπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος. Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττῃ· Πανταλέων δὲ, ἐξ Ἰάδος. ἐπεί τε δὲ, δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἕλκων διέφθειρε· τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἴρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Ingens Alyattæ sepulcrum. Lydiæ puellæ, meretrices. Palus Gygæa.

XCIII. Θώυματα δὲ γῆ Λυδίη ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλη χώρη, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος. Ἓν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μέν ἐστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα, χῶμα γῆς. ἐξειργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὖροι δὲ, πέντε ἐόντες, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καί σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὸν μέγιστον. Τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνὰς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσουσι τοῦτο ποιέουσαι. ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος, εἰσὶ στάδιοι ἓξ, καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὖρός ἐστι πλέθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι· καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

Lydi primi aurum et argentum signarunt: primi cauponas instituerunt: primi ludos omnis generis invenerunt.

XCIV. Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι. πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο. πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. Φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ, καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεστεώσας, ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. ἅμα δὲ ταύτας

τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι, καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες. ἐπὶ Ἄτυος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδηΐην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας· μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζησθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων, καὶ τῶν ἀστραγάλων, καὶ τῆς σφαίρης, καὶ τῶν ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν. τούτων γὰρ ὦν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηϊοῦνται Λυδοί. ποιέειν δὲ ὧδε, πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι, παυομένους τῶν παιγνιέων. τοιούτῳ τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἔτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι. ἐπεί τε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακὸν, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι, τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρης. καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν· ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα εἶναι Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρης, καταβῆναι ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν· ἐς ὃ, ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς· ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας, καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε. ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδὸς, ὅς σφεας ἀνήγαγε· ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους, ὀνομασθῆναι Τυρσηνούς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι δεδούλωντο.

Lydorum colonia sub Tyrrheno Atyis regis filio ducta in Umbriam.

XCV. ἘΠΙΔΙΖΗΤΑΙ δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε ΚΥΡΟΝ, ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε· καὶ τοὺς Πέρσας, ὅτεῳ τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. Ὡς ὦν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν

De Cyro Persas varie tradere. Imperium Asiæ penes Assyrios inde ab an. 1231 ad

711. quo tempore ab iis Medi et gentes aliæ defecerunt.

λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω· ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ᾽ ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ᾽ αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καί κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίης μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίεε τὠυτὸ τοῖσι Μήδοισι.

Deioces imperium apud Medos affectans, justitiæ laudi studuit.

XCVI. Ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἤπειρον, ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας περιῆλθον. Ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφὸς, τῷ οὔνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δ᾽ ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ Δηϊόκης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίεε τοιάδε. Κατοικημένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος, καὶ μᾶλλόν τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκεε· καὶ ταῦτα μέντοι, ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν, ἐποίεε, ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιον ἐστί. οἱ δ᾽ ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, ὁρῶντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστήν μιν ἑωυτῶν αἱρέοντο. ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα, ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων, οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηϊόκης εἴη ἀνὴρ μοῦνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμῃσι, τότε ἐπεί τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι· τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο.

Medi consultant de statu rerum communium.

XCVII. Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐὸν, γνοὺς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὔτ᾽ ἔφη δικᾷν ἔτι. οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν, τῶν ἑωυτοῦ ἐξημεληκότα, τοῖσι πέλας δι᾽ ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὦν ἁρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τὠυτὸ, καὶ ἐδίδοσαν σφίσι λόγον, λέγοντες περὶ τῶν κατηκόν-

των. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι· “Οὐ γὰρ δὴ, τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι, “δυνατοί εἰμεν οἰκέειν τὴν χώρην· φέρε, στήσωμεν ἡμέων “αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἥ τε χώρη εὐνομήσεται, “καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης “ἀνάστατοι ἐσόμεθα.” Ταῦτά κῃ λέγοντες, πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι.

XCVIII. Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων τόν τινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι. Ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι. οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρὰ, ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρης· καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. Ὁ δὲ, ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας, τῶν ἄλλων ἧσσον ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερὰ, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισι ἐστὶ ὑψηλότερος. τὸ μέν κου τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐὸν, ὥστε τοιοῦτο εἶναι· τὸ δὲ καὶ μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἑπτὰ, ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλήϊα ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστά κῃ τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου, μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου, φοινίκεοι· τετάρτου δὲ, κυάνεοι· πέμπτου δὲ, σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. δύο δὲ οἱ τελευταῖοι, εἰσὶ ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

Deioces a. 700 rex creatus, condidit Ecbatana.

Quibus institutis regnum firmarit.

XCIX. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἑωυτῷ τε ἐτείχεε, καὶ περὶ τὰ ἑωυτοῦ οἰκία· τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτός ἐστι ὁ καταστησάμενος· μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὁρᾶσθαί τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός· πρός τε τούτοισι ἔτι, γελᾷν τε καὶ πτύειν ἀντίον καὶ ἅπασι εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν. Ταῦτα δὲ περὶ ἑωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν μὴ ὁρῶντες οἱ ὁμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ, καὶ οἰκίης οὐ φλαυροτέρης, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοίατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρῶσι.

Jus dixit severe.

C. Ἐπεί τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε, καὶ ἐκράτυνε ἑωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός. καὶ τάς τε δίκας γράφοντες, εἴσω παρ' ἐκεῖνον ἐσεπέμπεσκον· καὶ ἐκεῖνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένας, ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ. εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαίευ· καί οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε.

Medorum populi.

CI. Δηϊόκης μέν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοῦνον, καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα, Βουσαὶ, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀριζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοσάδε.

Phraortes rex ab an. 647. Persis et aliis Asiæ gentibus imperio adjunctis, Assyrios aggressus, periit.

CII. Δηϊόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς, τελευτήσαντος Δηϊόκεω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν. παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρᾶτο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο, καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρὰ, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος. ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἳ Νῖνον ἔχον, καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων, ἅτε ἀπεστεώτων,

ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἥκοντες· ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτός τε διεφθάρη, ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

CIII. Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἑκάστους εἶναι, τούς τε αἰχμοφόρους, καὶ τοὺς τοξοφόρους, καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμὶξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. Οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχεσάμενος, ὅτε νὺξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι· καὶ ὁ τὴν Ἅλυος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ. Συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ, καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. καί οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νῖνον, ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας· ἄγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἳ ἐσέβαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι, οὕτω ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο.

Cyaxares a. 625 secutus, militum genera distinxit, et in ordines partitus est. Hic ille, qui Lydis bellum fecit. [1, 74.] Obsidenti ei Ninum urbem an. 624 supervenit Scytharum ex Europa in Asiam eruptio. [4, 10. sq.]

CIV. Ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός. ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικὴν, ἀλλὰ ἓν τὸ διὰ μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες· τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι, εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἵ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθε ὁδὸν πολλῷ μακροτέρην ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν· οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον.

Scythæ victores de Medis, omni Asia potiti.

CV. Ἐνθεῦτεν δὲ ἤϊσαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισί τε καὶ λιτῇσι

Pergentibus iis in Ægyptum, occurrit

Psammitichus rex, iisque persuadet ut redeant. Scytharum parva manus ædem Veneris Cœlestis Ascalone despoliat. His et eorum posteris morbum inflictum esse muliebrem.

ἀποτρέπει τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες, ἐσύλησαν τῆς Οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὑρίσκω, πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ. καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοίνικές εἰσι οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίης ἐόντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι, ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι διὰ τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾷν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς διακέαται, τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι.

Scythæ Asia ejecti an. 596. Ninus capta [et eversa, dominantibus adhuc Scythis,] an. 606.

CVI. Ἐπὶ μέν νυν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι, καὶ τὰ πάντα σφι ὑπό τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίης ἀνάστατα ἦν. χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, ἔπρησσον παρ' ἑκάστων τὸ ἑκάστοισι ἐπέβαλλον· χωρὶς δὲ τοῦ φόρου, ἥρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο ὅ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν. καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον. καὶ τήν τε Νῖνον εἷλον, (ὡς δὲ εἷλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω,) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα, Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν, τελευτᾷ.

Astyages a. 585. factus rex, et idem pater Mandanes, [ex Aryeni uxore anno ante ducta, 1, 74.] ob somnium de filia sibi oblatum, conditione

CVII. Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης, ὁ Κυαξάρεω παῖς, τὴν βασιληΐην. καί οἱ ἐγένετο θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἔθετο Μανδάνην. τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτον, ὥστε πλῆσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη, παρ' αὐτέων αὐτὰ ἕκαστα μαθών. μετὰ δὲ, τὴν Μανδάνην ταύτην, ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὡραίην, Μήδων μὲν

τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικὼς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσῃ διδοῖ, τῷ οὔνομα ἦν Καμβύσης· τὸν εὕρισκε οἰκίης μὲν ἐόντα ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου· πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

quæsita extranea, dat eam uxorem Cambysi Persæ an. 572.

CVIII. Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν. ἐδόκεε δέ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον· τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν. ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε, βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. Ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἅρπαγον, ἄνδρα οἰκήϊον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων, καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιάδε· "Ἅρπαγε, πρῆγμα τὸ ἄν τοι προσθέω, μηδαμᾶ παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε παραβάλῃ, καὶ ἄλλους ἑλόμενος, ἐξ ὑστέρης σοι ἑωυτῷ περιπέσῃς. λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα· φέρων δὲ ἐς σεωυτοῦ, ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον τρόπῳ ὅτεῳ αὐτὸς βούλεαι." Ὁ δὲ ἀμείβεται· "Ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω παρεῖδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ, τό γε ἐμὸν, ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως."

Ob aliud somnium Astyages, filia gravida primo nuptiarum anno ex Persis arcessita, quem ea puerum peperit, Harpago dat necandum.

CIX. Τούτοισι ἀμειψάμενος ὁ Ἅρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἤϊε κλαίων ἐς τὰ οἰκία. παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει· "Νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;" Ὁ δὲ ἀμείβεται· "Οὐκ ᾗ ἐνετέλλετο Ἀστυάγης· οὐδ' εἰ παραφρονήσει τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὔ οἱ ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φο-

Is medio consilio usus, Mitradati regis bubulco exponendum in montibus tradit.

“ νεύσω μιν· καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστιν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μέν ἐστι γέρων, καὶ ἄπαις ἔρσενος γόνου. εἰ δὲ θελήσει, τούτου τελευτήσαντος, ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἡ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τί ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ, δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέν τοι τῶν τινὰ Ἀστυάγεος, αὐτοῦ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.”

CX. Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγεος τὸν ἠπίστατο νομάς τε ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης, συνοίκεε δὲ τῇ ἑωυτοῦ συνδούλῳ· οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνὼ, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν· κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν, Σπακώ. τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν οὐρέων ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτῃ μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σασπείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα, καὶ ὑψηλή τε καὶ ἴδῃσι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρη ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἅρπαγος τάδε· “ Κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα, θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅκως ἂν τάχιστα διαφθαρείη. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἢν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ, ἀλλά τεῳ τρόπῳ περιποιήσῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαι ἐγώ.”

Bubulcus rem uxori narrat:

CXI. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος, καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον, ἤϊε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ, ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει, οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφότεροι ἀλλήλων πέρι· ὁ μὲν, τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀῤῥωδέων· ἡ δὲ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἅρπαγος μεταπέμ-

ψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεί τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ, εἴρετο προτέρη, ὅ τι μιν οὕτω προθύμως Ἅρπαγος μεταπέμψαιτο. ὁ δὲ εἶπε· "Ὦ γύναι, εἶδόν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μή τε ἰδεῖν ὄφελον, μή τέ κοτε γενέσθαι ἐς δεσπότεας τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἁρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο· ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς, ἤϊα ἔσω. ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκείμενον, ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἅρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον, οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων· φὰς Ἀστυάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πόλλ' ἀπειλήσας εἰ μή σφεα ποιήσαιμι. καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν, ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ ἄν κοτε κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον· πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἁρπάγου. καὶ πρόκα τε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος, ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεος θυγατρὸς, καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου, καί μιν Ἀστυάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι. νῦν τε ὅδε ἐστί."

CXII. Ἅμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος, καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ, ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐὸν, δακρύσασα, καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηζε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναί μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τ' εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσειν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἁρπάγου ἐποψομένους· ἀπολέεσθαί τε κάκιστα, ἢν μή σφεα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· "Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων πρόθες, τὸν δὲ τῆς Ἀστυ-

Ejus consilio puerum quem ipsa mortuum pepererat, pro altero exponit: hunc autem, qui postea Cyrus dictus est, pro suo educat.

"ἄγεος θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν· "καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἁλώσεαι ἀδικέων τοὺς δεσπότεας, "οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὅ τε γὰρ "τεθνεὼς βασιληΐης ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ "ἀπολέει τὴν ψυχήν."

CXIII. Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικί· τὸν δὲ ἑωυτοῦ, ἐόντα νεκρὸν, λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ. ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἤϊε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβόσκων φύλακον αὐτοῦ καταλιπών. ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἁρπάγου, ἀποδεικνύναι ἔφη ἑτοῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδέ τε διὰ τούτων, καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο· τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα, παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὔνομα ἄλλο κοῦ τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη.

Cyrus decennis an. 561 rex in lusu a congerronibus factus, puero nobili verberato, accusatur ab ejus patre Artembare apud Astyagen.

CXIV. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται, ἔπαιζε δὲ μετ᾽ ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέταξε τοὺς μὲν, οἰκίας οἰκοδομέειν· τοὺς δὲ, δορυφόρους εἶναι· τὸν δέ κου τινὰ αὐτέων, ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι· τῷ δέ τινι, τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας· ὡς ἑκάστῳ ἔργον προστάσσων. εἷς δὴ τούτων τῶν παιδίων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεος παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι· οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου· ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας διαλαβέειν. πειθομένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τρηχέως κάρτα περίεσπε μαστιγέων. ὁ δὲ, ἐπεί τε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ

ἀνάξια ἑωυτοῦ παθὼν, μᾶλλόν τι περιημέκτεε· κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν, πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἤντησε, λέγων δὲ οὐ Κύρου, (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοὔνομα,) ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός. Ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα, καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων· "Ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου, βουκόλου δὲ "παιδὸς, ὧδε περιϋβρίσμεθα." (δεικνὺς τοῦ παιδὸς τοὺς ὤμους.)

CXV. Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ τιμῆς τῆς Ἀρτεμβάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεί τε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης, ἔφη· "Σὺ δὴ, ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς, "ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα, ἐόντος πρώτου παρ' "ἐμοὶ, ἀεικείῃ τοιῇδε περισπεῖν;" Ὁ δὲ ἀμείβετο "ὧδε· "Ὦ δέσποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα "σὺν δίκῃ· οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ "ὅδε ἦν, παίζοντες, σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα. "ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος. οἱ μέν "νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον· οὗτος "δὲ ἀνηκούστεέ τε, καὶ λόγον εἶχε οὐδένα· ἐς ὃ ἔλαβε "τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἄξιός τευ κακοῦ "εἰμὶ, ὧδέ τοι πάρειμι."

Cyri a rege interrogati constantia.

CXVI. Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσήει ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καί οἱ ὅ τε χαρακτὴρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν, καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι· ὅ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογγος ἦν. μόγις δὲ δή κοτε ἀνενειχθεὶς, εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μοῦνον λαβὼν βασανίσῃ· "Ἀρτέμ-"βαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω, ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα "τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι." Τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες,

Rex eum agnoscit, et bubulcus verum fatetur.

κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος· ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μοῦνος, μουνωθέντα δὲ αὐτὸν εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα, καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς; ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι, καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ' ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλεύεσθαι ἔφη, ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι· ἅμα τε λέγων ταῦτα, ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ, ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ' ἀρχῆς διεξήει, τῇ ἀληθηΐῃ χρεώμενος· καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε, καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

Harpagi excusatio.

CXVII. Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθηΐην ἐκφήναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἁρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὡς δέ οἱ παρῆν ὁ Ἅρπαγος, εἴρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· "Ἅρπαγε, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν "παῖδα κατεχρήσαο, τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς "γεγονότα τῆς ἐμῆς;" Ὁ δὲ Ἅρπαγος, ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδὸν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἁλίσκηται· ἀλλὰ λέγει τάδε· "Ὦ "βασιλεῦ, ἐπεί τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον "σκοπῶν ὅκως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς "σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ, "μήτε αὐτῷ σοι εἴην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε. καλέσας "τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ "τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων "τοῦτό γε, οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω. "παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος "θεῖναί μιν ἐς ἐρῆμον οὖρος, καὶ παραμένοντα φυλάσσειν "ἄχρι οὗ τελευτήσει· ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε, ἢν μὴ "τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ. ἐπεί τε δὲ, ποιήσαντος τούτου "τὰ κελευόμενα, ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν "εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων, καὶ "ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγ"ματος τούτου· καὶ τοιούτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς."

CXVIII. Ἅρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον. Ἀστυάγης δὲ, κρύπτων τόν οἱ ἐνείχεε χόλον διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν κατάπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἁρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων, ὡς "περίεστί τε ὁ παῖς, καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς. Τῷ "τε γὰρ πεποιημένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον "ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλη-"μένος οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. ὡς ὦν τῆς τύχης εὖ "μετεστεώσης, τοῦτο μὲν, τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπό-"πεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα· τοῦτο δὲ, "(σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν "τιμὴ αὕτη προσκέεται,) πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον."

Astyages iram dissimulat.

CXIX. Ἅρπαγος μὲν, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτάς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε, καὶ ὅτι ἐπὶ τύχῃσι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον κέκλητο, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἦν γάρ οἱ παῖς εἷς μοῦνος, ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονὼς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος, καὶ ποιέειν ὅ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐὼν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἁρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν, καὶ κατὰ μέλεα διελὼν, τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῶν κρεῶν. εὔτυκτα δὲ ποιησάμενος, εἶχε ἑτοῖμα. ἐπεί τε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρῆσαν οἵ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἅρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγεϊ παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν· Ἁρπάγῳ δὲ, τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα. ὡς δὲ τῷ Ἁρπάγῳ ἐδόκεε ἅλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετό μιν, εἰ ἥσθείη τι τῇ θοίνῃ. φαμένου δὲ Ἁρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι, παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην, καὶ τὰς

Harpagus in convivio apud regem pastus filii sui carnibus, potuit calamitate sua intellecta regem adulari.

χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· Ἅρπαγον δὲ ἐκέλευον προσστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτέων. πειθόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος, καὶ ἀποκαλύπτων, ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ, οὔτε ἐξεπλάγη, ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεται. εἴρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἁλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Rex de Cyro deliberans, Magis affirmantibus credit, somnii fatum impletum esse.

CXX. Ἁρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. Κύρου δὲ πέρι βουλεύων, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἳ τὸ ἐνύπνιόν οἱ ταύτῃ ἔκριναν. ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν· οἱ δὲ κατὰ ταυτὰ εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα, εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. Ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε· "Ἔστι τε ὁ παῖς, καὶ περίεστι· "καί μιν, ἐπ' ἀγροῦ διαιτώμενον, οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖ"δες ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀλη"θεῖ λόγῳ βασιλέες, ἐτελέωσε ποιήσας. καὶ γὰρ "δορυφόρους, καὶ θυρωροὺς, καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ "τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας εἶχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν "ταῦτα φαίνεται φέρειν;" Εἶπαν οἱ μάγοι· "Εἰ μὲν "περίεστί τε, καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης "τινὸς, θάρσει τε τούτου εἵνεκα, καὶ θυμὸν ἔχε "ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ "γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε· καὶ τά γε "τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα, τελέως ἐς ἀσθενὲς ἔρχε"ται." Ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε· "Καὶ αὐτὸς, ὦ "μάγοι, ταύτῃ πλεῖστος γνώμην εἰμὶ, βασιλῆος "ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς, ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον, καί "μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι. ὅμως μέν "γε τοι συμβουλεύσατέ μοι, εὖ περισκεψάμενοι, τὰ "μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ "ὑμῖν." Εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· "Ὦ βασιλεῦ,

"καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι "ἀρχὴν τὴν σήν. κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται, ἐς τὸν "παῖδα τοῦτον περιϊοῦσα, ἐόντα Πέρσην· καὶ ἡμεῖς, "ἐόντες Μῆδοι, δουλούμεθά τε, καὶ λόγου οὐδενὸς γινό-"μεθα πρὸς Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος "βασιλῆος, ἐόντος πολιήτεω, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος, "καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως "ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτέον ἐστί. καὶ νῦν "εἰ φοβερόν τι ἑωρῶμεν, πᾶν ἄν σοι προεφράζομεν· νῦν "δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον· αὐτοί τε "θαρσέομεν, καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα· "τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς "Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους."

Cyrus in Persiam ad parentes dimissus.

CXXI. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε, καὶ καλέσας τὸν Κῦρον, ἔλεγέ οἱ τάδε· "Ὦ παῖ, σὲ "γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ "δὲ μοίρῃ περίεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομ-"πους δ' ἐγὼ ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε "καὶ μητέρα εὑρήσεις, οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν "βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ."

Exceptus a suis cum ingenti lætitia. Fama de nutrice illius cane. [1, 110.]

CXXII. Ταῦτα εἴπας ὁ Ἀστυάγης, ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία, ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι· καὶ δεξάμενοι, ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἀσπάζοντο, οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι· ἱστόρεόν τε ὅτεῳ τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλεῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ, ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἴη παῖς· ἀπὸ δὲ τῆς κεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός. ἤϊέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες, παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχωρήκεε.

Harpagus odio regis in vindictæ occasionem dilato, Cyrum adultum exstimulat regni spe in avum, litteris missis intra exenteratum leporem insutis.

CXXIII. Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ, καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ, προσέκειτο ὁ Ἅρπαγος, δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ, ἐόντος ἰδιώτεω, οὐκ ἐνεώρα τιμωρίην ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα· Κῦρον δὲ ὁρέων ἐπιτρεφόμενον, ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῇσι ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ Ἅρπαγος τῶν πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον προστησαμένους, τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης. κατειργασμένου δέ οἱ τούτου, καὶ ἐόντος ἑτοίμου, οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων· ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε. λαγὸν μηχανησάμενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα, καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας τά οἱ ἐδόκεε. ἀποῤῥάψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς, ἅτε θηρευτῇ, τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν, αὐτοχειρίῃ μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῦντι παρεῖναι.

CXXIV. Ταῦτα δὲ δὴ ὦν ἐπιτελέα ἐγίνετο· καὶ ὁ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν, λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε· "Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκευ. σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν σεωυτοῦ φονέα τίσαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας· τὸ δὲ κατὰ θεούς τε καὶ ἐμὲ περίεις. τά σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρήχθη, καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν ἢν βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆσπερ Ἀστυάγης ἄρχει χώρης, ταύτης ἁπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ανα-

"πείσας ἀπίστασθαι, στρατηλάτεε ἐπὶ Μήδους· καὶ, "ἤν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς "ἀντία σεῦ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλεαι, ἤν τε τῶν τις "δοκίμων ἄλλος Μήδων. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀπο-"στάντες ἀπ' ἐκείνου, καὶ γενόμενοι πρὸς σέο, Ἀστυ-"άγεα καταιρέειν πειρήσονται. ὡς ὦν ἑτοίμου τοῦ "γε ἐνθάδε ἐόντος, ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε κατὰ "τάχος."

CXXV. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐφρόντιζε ὅτεῳ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι. φροντίζων δὲ, εὑρίσκεται ταῦτα καιριώτατα εἶναι· ἐποίεε δὴ τάδε. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἁλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι. "Νῦν, ἔφη τε λέγων, ὦ Πέρσαι, "προαγορεύω ὑμῖν, παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέ-"πανον." Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. Ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συνάλισε, καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων. ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὧλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι. τουτέων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε· Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρες εἰσί. οἱ δὲ ἄλλοι, νομάδες. Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοὶ, Σαγάρτιοι.

Persarum populi, et Cyri artes impellentis eos ab Astyage deficere.

CXXVI. Ὡς δὲ παρῆσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος (ἦν γάρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντη·) τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον, δεύτερά σφι προεῖπε, ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τά τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσας ἐς τὠυτὸ, ἔθυε, καὶ παρ-

εσκεύαζε ὡς δεξόμενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν· πρὸς δὲ, οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα, εὐώχεε. ἐπεί τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετό σφεας ὁ Κῦρος, κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον, ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἱρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν, πολλὸν εἶναι αὐτέων τὸ μέσον. τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι κακὰ ἔχειν· τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν, πάντα ἀγαθά. Παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος, παρεγύμνου τὸν πάντα λόγον, λέγων· "Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν "ἔχει. βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι, ἔστι τάδε "τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλο-"πρεπέα ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι, "εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρί-"θμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι, γίνεσθε ἐλεύθεροι. "αὐτός τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονὼς τάδε ἐς "χεῖρας ἄγεσθαι· καὶ ὑμέας ἥγημαι ἄνδρας Μήδων "εἶναι οὐ φαυλοτέρους, οὔτε τἆλλα, οὔτε τὰ πο-"λέμια. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε, ἀπίστασθε ἀπ' Ἀστυ-"άγεος τὴν ταχίστην."

Medi prælio fusi.

CXXVII. Πέρσαι μέν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι, ἄσμενοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον, ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρότερον ἥξοι παρ' ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, Μήδους τε ὥπλισε πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥστε θεοβλαβὴς ἐὼν, ἀπέδεξε Ἅρπαγον, λήθην ποιεύμενος τά μιν ἐόργεε. ὡς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μέν τινες αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον· οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον.

Altero præ-

CXXVIII. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρα-

τεύματος αἰσχρῶς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· “Ἀλλ' οὐδ' ὣς ὁ Κῦρός γε “χαιρήσει.” Τοσαῦτα εἴπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε. μετὰ δὲ, ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστεϊ, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους, καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι, ἑσσώθη· καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε.

lio Astyages ipse victus et vivus captus an. 550.

CXXIX. Ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγεϊ προσστὰς ὁ Ἅρπαγος, κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα, καὶ δὴ καὶ εἴρετό μιν, πρὸς τὸ ἑωυτοῦ δεῖπνον, τό μιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίνισε· “ὅ τι εἴη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης.” ὁ δέ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, εἰ ἑωυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα ἑωυτοῦ δὴ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δέ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ “σκαιό-“τατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· “σκαιότατον μέν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέ-“σθαι, εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα, ἄλ-“λῳ περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ “δείπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε. εἰ γὰρ δὴ δέον “πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληΐην, καὶ μὴ “αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέῳ περιβαλεῖν “τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων. νῦν δὲ Μήδους μὲν, “ἀναιτίους τούτου ἐόντας, δούλους ἀντὶ δεσποτέων “γεγονέναι· Πέρσας δὲ, δούλους ἐόντας τὸ πρὶν Μήδων, “νῦν γεγονέναι δεσπότας.”

Harpago insultanti quid Astyages captivus responderit.

CXXX. Ἀστυάγης μέν νυν, βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύσθη· Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, πάρεξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. Ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου·

Quam diu Medi Asiæ imperarint. Parcit Astyagi Cyrus.

ἀποστάντες δὲ, ὀπίσω κατεστράφθησαν, μάχῃ νικηθέντες. τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, εἶχε παρ᾽ ἑωυτῷ ἐς ὃ ἐτελεύτησε. Οὕτω δὴ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσε· καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατεστρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι τὸ πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

Persarum Dii et sacrificia.

CXXXI. ΠΕ´ΡΣΑΣ δὲ οἶδα νόμοισι τοῖσδε χρεωμένους· ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διῒ μὲν, ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρά τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην, Μύλιττα· Ἀράβιοι δὲ, Ἀλίττα· Πέρσαι δὲ, Μίτραν.

Ritus in sacrificando.

CXXXII. Θυσίη δὲ τοῖσι Πέρσῃσι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἥδε κατέστηκε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται, οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι, μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ οὐλῆσι. τῶν δὲ ὡς ἑκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτῆνος, καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφανωμένος τὸν τιάραν μυρσίνῃ μάλιστα. ἑωυτῷ μὲν δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὔ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ. ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήϊον, ἑψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποίην ὡς ἁπαλωτάτην, μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὦν πάντα τὰ κρέα· διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστεὼς ἐπαείδει θεο-

γονίην, οἵην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν· ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὔ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, καὶ χρᾶται ὅ τι μιν ὁ λόγος αἱρέει.

Mores: diem natalem festum agunt: quo victu vivant: vino indulgent: eorum verecundia: compotantes deliberant.

CXXXIII. Ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾷν νομίζουσι, τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιεῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται, ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι· οἱ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι, καὶ οὐκ ἁλέσι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι "τοὺς "Ἕλληνας σιτεομένους, πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι "ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δέ τι "παραφέροιτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι." οἴνῳ δὲ κάρτα προσκέαται· καί σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλου. ταῦτα μέν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἅδῃ σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἅδῃ καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἢν δὲ μὴ ἅδῃ, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

Osculatio et adoratio salutantium: observantiæ cultus inter vicinos: quam de se ipsi habeant opinionem.

CXXXIV. Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἄν τις διαγνοίη εἰ ὅμοιοι εἰσὶ οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι. ἢν δὲ ᾖ οὕτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ᾖ οὕτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετά γε ἑωυτούς· δεύτερα δὲ, τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι· ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτω οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται· νομίζοντες ἑωυτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους

κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἑκαστάτω οἰκέοντας ἀπὸ ἑωυτῶν κακίστους εἶναι. Ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων, καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων· συναπάντων μὲν Μῆδοι, καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκέοντων σφίσι· οὗτοι δὲ, καὶ τῶν ὁμούρων· οἱ δὲ, μάλιστα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον.

Externos mores facillime adsciscunt.

CXXXV. Ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα, νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω, φορέουσι· καὶ ἐς τοὺς πολέμους, τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας. καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι· καὶ δὴ καὶ, ἀπ᾽ Ἑλλήνων μαθόντες, παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ᾽ ἕκαστος αὐτέων πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῷ δ᾽ ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται.

Soboles numerosa, patribus laudi et honori: liberorum educatio.

CXXXVI. Ἀνδραγαθίη δ᾽ αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι, δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ᾽ ἡγέαται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταετὴς γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ, ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦ δὲ εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιέεται, ἵνα ἢν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίην ἄσην τῷ πατρὶ προσβάλῃ.

Immunitas a pœna capitali ob unum solum delictum: parricidia non credunt fieri posse.

CXXXVII. Αἰνέω μέν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μὴ μιῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἢν εὑρίσκῃ πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. Ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα, οὐδὲ μητέρα. ἀλλὰ ὁκόσα

ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἤτοι ὑποβολιμαῖα ἐόντα, ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἰκὸς εἶναι τόν γε ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν·

CXXXVIII. Ἅσσα δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἴσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δεύτερα δὲ, τὸ ὀφείλειν χρέος· πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι, τὸν ὀφείλοντα καί τι ψεῦδος λέγειν. Ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι· φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι, ταῦτα ἔχειν. ξεῖνον δὲ πάντα, τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τουτέων, πολλοὶ καὶ ἐλαύνουσι ἐκ τῆς χώρης· καὶ τὰς λευκὰς περιστερὰς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. Ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι, οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορέωσι, ἀλλὰ σέβονται ποταμοὺς μάλιστα.

Quid non liceat dicere: quas duas res turpissimas ducant: lepra infectis aut vitiligine quid faciant: fluminum cultus.

CXXXIX. Καὶ τόδε ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέντοι οὔ. τὰ οὐνόματά σφι, ἐόντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τὠυτὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν Σὰν καλέουσι, Ἴωνες δὲ Σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὑρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν, τὰ δὲ οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

Nomina omnia desinere in litteram S.

CXL. Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν. τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως, περὶ τοῦ ἀποθανόντος· ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῆναι. μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ποιέοντας ταῦτα· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσι. Μάγοι δὲ κεχωρίδαται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων. οἱ μὲν γὰρ ἁγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι.

Sepultura: Magi Persarum et sacerdotes Ægyptii qua in re differant.

οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρίῃ πάντα, πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου, κτείνουσι· καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκάς τε καὶ ὄφεις, καὶ τἄλλα ἑρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη. ἄνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Iones, metu belli a Cyro, qui solis Milesiis amicitiam dedisset, urbes muniunt, et Spartam legatos mittunt.

CXLI. ῎ΙΩΝΕΣ δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατεστράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκούσας αὐτέων τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον· "῎Ανδρα, φὰς, αὐλητὴν, ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, "αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν. ὡς "δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, "καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ "ἐξειρύσαι. ἰδόντα δὲ παλλομένους, εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν "πρὸς τοὺς ἰχθῦς· Παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ "οὐδ᾽ ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι." Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι ῎Ιωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ ῎Ιωνες πρότερον, αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι᾽ ἀγγέλων ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπείθοντο· τότε δὲ, κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἑτοῖμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐχόμενος, ἔλεγέ σφι τάδε. ῎Ιωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνενειχθέντων ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ᾽ οἷσί περ ὁ Λυδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι ῎Ιωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους ῎Ιωσι τιμωρέειν.

Ioniæ urbes duodecim: earum situs præclarus, et linguæ varietas quadruplex.

CXLII. Οἱ δὲ ῎Ιωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιόν ἐστι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὡρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τὠυτὸ ποιέει τῇ ᾽Ιωνίῃ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἑσπέρην· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε

καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα· τὰ δὲ, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. Γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, κατὰ ταὐτὰ διαλεγόμεναί σφι. αἵδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ· Ἔφεσος, Κολοφὼν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναὶ, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραῖ. Χῖοι μέν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τὠυτὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοῦνοι. οὗτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσερες γίνονται.

CXLIII. Τούτων δὴ ὦν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ φόβου, ὅρκιον ποιησάμενοι. τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσάν κω Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. Ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μέν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τὸ οὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι. αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο, καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ οὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι.

Cæteros Ionas fuisse infirmos, et sui eos nominis puduisse.

CXLIV. Κατάπερ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὦν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ

Doriensium Hexapolis, Pentapolis facta, Halicarnasso exclusa. Triopius Apollo.

σφέων αὐτέων τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήϊσαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὦν Ἁλικαρνησσεὺς, τῷ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα· διὰ ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰήλυσσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν Ἁλικαρνησσόν. τούτοισι μέν νυν οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν.

Quot partes Ionum fuerint, quum Peloponnesum habitarent; quot item sint Achæorum, qui eam terram, exactis Ionibus, tenuerunt.

CXLV. Δυώδεκα δέ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι, τοῦδε εἵνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, δυώδεκα ἦν αὐτῶν μέρεα· κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν, τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας, δυώδεκά ἐστι μέρεα. Πελλήνη μέν τε πρώτη πρὸς Σικυῶνος· μετὰ δὲ, Αἴγειρα, καὶ Αἰγαί· ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀέναός ἐστι, ἀπ' ὅτου ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὔνομα ἔσχε. καὶ Βοῦρα, καὶ Ἑλίκη, (ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἑσσωθέντες,) καὶ Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρέες, καὶ Φαρέες, καὶ Ὤλενος, ἐν τῷ Πεῖρος ποταμὸς μέγας ἐστί· καὶ Δύμη, καὶ Τριταιέες, οἳ μοῦνοι τουτέων μεσόγαιοι οἰκέουσι.

Iones Dodecapolitani quibus e nationibus commixti fuerint: qui eorum Athenis venissent, eos Caricas uxores duxisse: harum ira et lex in maritos.

CXLVI. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστὶ, καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. τουτέων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο· ἐπεὶ, ὥς γε ἔτι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἤ κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρίη πολλὴ λέγειν· τῶν Ἄβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν· Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι ἀναμεμίχαται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχαται. οἱ δὲ αὐτέων, ἀπὸ τοῦ πρυτανηΐου τοῦ Ἀθη-

ναίων ὁρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἠγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται, νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν, καὶ παρέδοσαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα· τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτεν, ταῦτα ποιήσαντες, αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

Quos reges habuerint, et qui numerandi sint Iones.

CXLVII. Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο, οἱ μὲν αὐτῶν, Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ, Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ, καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων Ἰώνων. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασι, καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὁρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες, πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μοῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπατούρια· καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν.

Panionium, locus in Mycalé promontorio sacer, et Panionia, festum: Græca festa in eandem omnia literam exeuntia.

CXLVIII. Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρὸς, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη, πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ. ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες, ἄγεσκον ὁρτὴν, τῇ ἔθεντο οὔνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὔτι μοῦναι αἱ Ἰώνων ὁρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τὠυτὸ γράμμα τελευτῶσι, κατάπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα. αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι.

Æolicæ urbes, in terra continenti.

CXLIX. Αἵδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη, ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες αἱ ἀρχαῖαι. μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη. ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυώδεκα αἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ

Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὡρέων δὲ ἥκουσαν οὐκ ὁμοίως.

Smyrna ex iis amissa.

CL. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κολοφωνίους ἄνδρας στάσεϊ ἑσσωθέντας, καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος, ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὁρτὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληΐσαντες, ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων, ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἕνδεκα πόλιες, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολιήτας.

Urbes Æolicæ in Ida, cum illis non conjunctæ. Cæteræ urbes, in insulis. Æolenses propter Cyrum adjungunt se Ionibus.

CLI. Αὗται μέν νυν αἱ ἠπειρώτιδες Αἰολίδες πόλιες, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἴδῃ οἰκημένων· κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται· τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μεθυμναῖοι, ἐόντας ὁμαίμους. ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν Νήσοισι καλεομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μέν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατάπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἴωσι ἕπεσθαι, τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται.

Lacedæmonii auxilium his negant: sed iidem Cyro, ne damnum Græcis inferret, denuntiant.

CLII. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα,) εἵλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὔνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ, πορφύρεόν τε εἷμα περιβαλόμενος, ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλεῖστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστὰς, ἔλεγε πολλὰ, τιμωρέειν ἑωυτοῖσι χρήζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτέων τὸν δοκι-

μώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν "γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίην "πόλιν σιναμωρέειν, ὡς αὐτῶν οὐ περιοψομένων."

CLIII. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κῦρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων "τίνες ἐόντες "ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι, καὶ κόσοι πλῆθος, ταῦτα "ἑωυτῷ προαγορεύουσι." πυνθανόμενον δέ μιν, εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· "Οὐκ ἔδεισά κω "ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἐστὶ χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει "ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι, ἀλλήλους "ὀμοῦντες ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ἢν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ "Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήϊα." Ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι, ὠνῇ τε καὶ πρήσει χρέωνται. αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασι χρῆσθαι, οὐδέ σφί ἐστι τὸ παράπαν ἀγορή. Μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν, τόν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν, Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος, καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι. ἥ τε γὰρ Βαβυλὼν οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ᾽ οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτὸς, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.

Cyrus contemtim respondet: præficit Sardibus Tabalum Persam, auro Pactyam Lydum: redit Crœso abducto, bellum aliis ipse, Ionibus per legatum facturus.

CLIV. Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπό τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο, καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις, ἐπολιόρκεε Τάβαλον, ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Lydi Pactya duce rebellant.

CLV. Πυθόμενος δὲ κατ᾽ ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε. "Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος "τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς "οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ ἔχοντες.

Crœsus a Cyro sententiam de Lydis rogatus, quod ei consilium dederit.

“φροντίζω, μὴ ἄριστον ᾖ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. “ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ “τις πατέρα ἀποκτείνας, τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο· “ὣς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα “ἐόντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν “παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωυμάζω εἴ μοι ἀπεστᾶσι;” Ὁ μὲν δὴ τά περ νόεε, ἔλεγε· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδις· “Ὦ “βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα “θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς, ἀνα-“μάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον, καὶ τῶν νῦν “ἑστεώτων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγώ τε ἔπρηξα, καὶ “ἐγὼ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω. τὰ δὲ νῦν παρεόντα “Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας “Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην “ἔχων, τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι, “μήτε δεινοί τοι ἔωσι. ἄπειπε μέν σφι πέμψας, ὅπλα “ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δέ σφεας κιθῶνάς τε “ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι, καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι· “πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ “καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας. καὶ ταχέως σφέας, “ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας, “ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι.”

Mazares Medus a Cyro in Lydos mittitur.

CLVI. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἱρετώτερα ταῦτα εὑρίσκων Λυδοῖσι, ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναι σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι ἢν μὴ ἀξιόχρεων πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι· ἀῤῥωδέων δὲ, μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοὶ, ἢν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι, τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ πρὸς, ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἳ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν.

CLVII. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπήλαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἑωυτὸν ἰόντα, δείσας ᾤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις, τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὅσην δή κοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην· οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν, συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῷσαι τὸν ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτος ἐστὶ τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος.

Pactyas Cumam effugit: Lydi quam vitam exercere jussi: Cumani, Persis Pactyam exposcentibus, rem ad oraculum in Branchidis referunt.

CLVIII. Πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, εἰρώτευν “περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι.” ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο “ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι.” Ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὁρμέατο ἐκδιδόναι. ὁρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθεος, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ, καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως· ἐς ὃ, τὸ δεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι, ἤεσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.

Oraculum bis consultum, bis jubet Pactyam dedi, et Aristodicum increpat.

CLIX. Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε· “Ὦ ναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι Κυμαίους κελεύοντες. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν, τὸν ἱκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν.” Ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτόν σφι χρησμὸν ἔφαινε,

κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προνοίης ἐποίεε τάδε· περιϊὼν τὸν νηὸν κύκλῳ, ἐξαίρεε τοὺς στρουθοὺς, καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε· "Ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιέειν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;" Ἀριστόδικον δὲ, οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· "Ὦ ῎ναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις· Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι;" Τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοῖσδε· "Ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες, θᾶσσον ἀπόλησθε· ὡς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθητε ἐπὶ τὸ χρηστήριον."

Chii Pactyam a Cumanis ad ipsos ablegatum, qua mercede illecti Persis tradiderint.

CLX. Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι, οὔτε παρ' ἑωυτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δή. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη. Κυμαῖοι γὰρ, ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον, ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ, ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης Πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων, ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνέϊ μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἔστι χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μέν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθῶν πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενὶ, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα.

Mazares, variis rebus gestis, moritur.

CLXI. Χῖοι μέν νυν Πακτύην ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον. καὶ τοῦτο μὲν, Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο· τοῦτο δὲ, Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε,

ληΐην ποιεύμενος τῷ στρατῷ· Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ.

CLXII. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἅρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληΐην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡ'νὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς, ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἵρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε. πρώτῃ δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε.

Harpagus imperio suffectus, aggreditur Phocæam.

CLXIII. Οἱ δὲ Φωκαιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο· καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες. ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέϊ τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δή τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς ἑαυτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τεῖχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν, λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων.

Phocæensium longæ navigationes: Arganthonii regis Tartessiorum liberalitate murus a Phocæensibus ædificatus.

CLXIV. Τὸ μὲν δὴ τεῖχος τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτοὺς, προϊσχόμενος ἔπεα " ὥς " οἱ καταχρᾷ, εἰ βούλονται Φωκαιέες προμαχεῶνα " ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἴκημα ἓν " κατιρῶσαι." οἱ δὲ Φωκαιέες, περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν " θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην

Phocæenses oppugnati, rebus omnibus collectis, navigant in Chium.

" μίην, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι. ἐν ᾧ δὲ βουλεύον- " ται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν " ἀπὸ τοῦ τείχεος." Ὁ δ' Ἅρπαγος ἔφη " εἰδέναι μὲν " εὖ τὰ ἐκεῖνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δέ σφι παριέναι " βουλεύσασθαι." Ἐν ᾧ ὧν ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες, ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι.

Inde summoti, reversi domum, trucidato præsidio Persico, diras imprecati manentibus aut redeuntibus, quum trajicerent in Corsicam, pars major ex itinere patriam repetit. Alalia urbs.

CLXV. Οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεομένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκληϊσθῇ τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν γὰρ τῇ Κύρνῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τῇ οὔνομα ἦν Ἀλαλίη· Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίην, κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἁρπάγου τὴν πόλιν. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τοῦ στόλου. πρὸς δὲ ταύτῃσι, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν " μὴ πρὶν " ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι." Στελλομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην. οἳ δὲ αὐτῶν τὸ ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον.

Qui Corsicam pervenerunt, quinquen-

CLXVI. Ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἔτεα πέντε, καὶ ἱρὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ, ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περι-

οἴκους ἅπαντας, στρατεύονται ὦν ἐπ᾽ αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἑκάτεροι ἑξήκοντα. οἱ δὲ Φωκαιέες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἐόντα ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγένετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντά σφι νῆες διεφθάρησαν· αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι, ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους. καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ὅσην οἷαί τε ἐγίνοντο αἱ νῆές σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον.

nio post a Tyrrhenis et Carthaginiensibus bello afflicti Rhegium abeunt.

CLXVII. Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας, οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτέων πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον, ἐν τῷ οἱ Φωκαιέες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγίνετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσί σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι, ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες, ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι ἥρων ἐόντα, ἀλλ᾽ οὐ τὴν νῆσον. Φωκαίης μέν νυν πέρι τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε.

Eos qui bello capti, lapidibus obruti perierunt, quomodo sibi Agyllenses placent: Hyela urbs a Phocæensibus condita: Cyrnus Heros.

CLXVIII. Παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήϊοι ἐποίησαν. ἐπεί τε γάρ σφεων εἷλε χώματι τὸ τεῖχος Ἅρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα, οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς Θρηϊκίης, καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα· τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τι-

Teii, Harpago mœnibus urbis potito, in Thraciam profecti, Abdera ibi condunt:

Heros Timesius.

μήσιος κτίσας, οὐκ ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηΐκων ἐξελαθεὶς, τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηΐων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

Cæteri ex Ionibus Epirotis victi, servitutem subeunt: insulani ultro se dedunt.

CLXIX. Οὗτοι μέν νυν Ἰώνων μοῦνοι, τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεχόμενοι, ἐξέλιπον τὰς πατρίδας. οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἁρπάγῳ, κατάπερ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ, περὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἑσσωθέντες δὲ καὶ ἁλόντες, ἔμενον κατὰ χώρην ἕκαστοι, καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὅρκιον ποιησάμενοι, ἡσυχίην ἄγον. Οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες, καταῤῥωδήσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.

Biantis consilium, ut Iones communi classe in Sardiniam abirent: aliud ante a Thalete datum, ut curiam haberent communem.

CLXX. Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἧσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην· τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρεῖχε ἄν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε “κοινῷ στόλῳ Ἴωνας “ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδὼ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν “κτίζειν πάντων Ἰώνων. καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας “σφέας δουλοσύνης, εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἁπασέων “μεγίστην νεμομένους, καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι “δέ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ, ἔφη, ἐνορᾷν ἐλευθερίην ἔτι “ἐσομένην.” Αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη, ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη. χρηστὴ δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην, Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε ἓν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ· Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης. τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι κατάπερ εἰ δῆμοι εἶεν. οὕτω μὲν δή σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο.

Cares, olim insulani, Minoi parentes, et Leleges dicti: co-

CLXXI. Ἅρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατηΐην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. Εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ

τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω τε κατήκοοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ· οἱ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἅτε δὲ δὴ Μίνω τε κατεστραμμένου γῆν πολλὴν, καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα. καί σφι τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημήϊα ποιέεσθαι. καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι, τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. Μετὰ δὲ, τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων· καὶ οὕτω ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. Κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι. οὐ μέν τοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες· ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ ἀεὶ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι, ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί. τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς. τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ, ἐόντες ἄλλου ἔθνεος, ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσὶ ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα.

rum tria inventa: ipsi de se quomodo tradant: Jupiter Carius: Mysus, Lydus, Car, tres fratres germani.

CLXXII. Οἱ δὲ Καύνιοι, αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοὶ, εἰσί· αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι. νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι, κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ

Caunii quam originem habeant: eorum lingua Caricæ affinis: mos compotandi, et Deos peregrinos expellendi.

παισί. ἱδρυνθέντων δέ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὥς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μοῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι,) ἐνδύντες τὰ ὅπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδὸν, τύπτοντες δούρασι τὸν ἠέρα, μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν ἕποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεούς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοισι χρέωνται.

Lycios e Creta in Asiam profectos, ductu Sarpedonis a Minoe fratre pulsi, Milyadem terram a Solymis habitatam occupasse, veteri nomine Termilas, novo dictos a Lyco Pandionis filio: eorum genealogia ex matribus.

CLXXIII. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τὠρχαῖον γεγόνασι. τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι. διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιληΐης τῶν Εὐρώπης παίδων, Σαρπηδόνος τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσει Μίνως, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες, ἀπίκοντο τῆς Ἀσίης ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς· οἱ δὲ Μιλύαι, τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτέων Σαρπηδὼν ἦρχε· οἱ δὲ ἐκαλέοντο, τό περ τε ἠνείκαντο οὔνομα, καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι. ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίονος, ἐξελαθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέως, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ, τὰ μὲν Κρητικοῖσι, τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται. ἓν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς, καὶ οὐκὶ ἀπὸ τῶν πατέρων. εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον, τίς εἴη, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν, καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας. καὶ ἢν μέν γε γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἢν δὲ ἀνὴρ ἀστὸς, καὶ ὁ πρῶτος αὐτέων, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

Caria subacta: irritus Cnidiorum conatus isthmi perfodiendi.

CLXXIV. Οἱ μέν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἁρπάγου· οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώρην οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι, καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρης τῆς σφετέρης

τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται. ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Βυβασσίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης, πλὴν ὀλίγης, περιῤῥόου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορῆν ἄνεμον, ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει· τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα·) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὸν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὤρυσσον οἱ Κνίδιοι, ἐν ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρη ἐς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμός ἐστι τὸν ὤρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων· μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, θραυομένης τῆς πέτρης· ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπειρησομένους τὸ ἀντίξοον. ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾷ ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μήδ᾽ ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ᾽ ἔθηκε νῆσον, εἴ κ᾽ ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο· καὶ Ἁρπάγῳ, ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμαχητί σφεας αὐτοὺς παρέδοσαν.

CLXXV. Ἦσαν δὲ Πηδασέες οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱερείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μοῦνοί τε ἀντέσχον χρόνον Ἁρπάγῳ, καὶ πρήγματα παρέσχον πλεῖστα, ὄρος τειχίσαντες, τῷ οὔνομά ἐστι Λίδη. Πηδασέες μέν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν.

Pedasensium virtus: Minervæ sacerdos in adversis eorum barbata.

CLXXVI. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος τὸν στρατὸν, ὑπεξιόντες, καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἑσσωθέντες δὲ, καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. ταῦτα δὲ ποιή-

Xanthus Lyciæ urbs, postquam incolæ flammis omnia consumsissent, et ipsi pugnando periissent, item Caunus

modo eodem expugnata.

σαντες καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινοὺς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἱστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἱστίαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε. καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

Cyrus Asiam domat superiorem.

CLXXVII. ΤΑ' μέν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε· τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς, αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος, καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μέν νυν αὐτέων πλέω παρήσομεν· τὰ δέ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον, καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

Babylonis magnitudo, pulcritudo, fossa, murus.

CLXXVIII. Κῦρος ἐπεί τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑποχείρια ἐποιήσατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. Τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἐστὶ τὰ μέν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, καὶ ἔνθα σφι, Νίνου ἀναστάτου γενομένης, τὰ βασιλήϊα κατεστήκεε, ἦν ΒΑΒΥΛΩ'Ν· ἐοῦσα τοιαύτη δή τις. πόλις κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον, εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. τὸ μέν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιθέει· μετὰ δὲ, τεῖχος πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιληΐων ἐὸν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ, διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλήϊος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι.

Fossæ munitio: muri forma: portæ centum æreæ: bitumen pro calce adhibitum.

CLXXIX. Δεῖ δή με πρὸς τούτοισι ἐπιφράσαι, ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ ἀναισιμώθη, καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον, ἐπλίνθευον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην· ἑλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὤπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι. μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ

θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χείλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μουνόκωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίππῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι· καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἶς οὔνομα αὐτῇ. ἔνθα ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας· Ἶς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὔνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὦν ὁ Ἶς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλούς· ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη.

CLXXX. Τετείχιστο μέν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος· τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὔνομά ἐστι Εὐφρήτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ, αἱμασιὴ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστυ αὐτὸ, ἐὸν πλῆρες οἰκιέων τριορόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τάς τε ἄλλας, καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὦν ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἱμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμόν. ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν.

Euphrates urbem interfluens: urbis domus et viæ.

CLXXXI. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστί. ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος περιθεῖ, οὐ πολλῷ τέῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στεινότερον δέ. Ἐν δὲ φάρσεϊ ἑκατέρῳ τῆς πόλιος τετείχιστο ἐν μέσῳ· ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλήϊα, περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ·

Murus interior: ædes regiæ: Jovis Beli templum.

ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐὸν, δύο σταδίων πάντη, ἐὸν τετράγωνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται. μεσοῦντι δέ κου τῆς ἀναβάσιος, ἔστι καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη, καί οἱ τράπεζα παρακέεται χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον· οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἕληται ἐκ πασέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ θεοῦ.

Jupiter Belus, et apud Ægyptios Jupiter Thebanus, cum muliere cubantes; in urbe Pataris Lyciæ, Deus [Apollo] cum antistita.

CLXXXII. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾷν τε ἐς τὸν νηὸν, καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαιέος γυνή· ἀμφότεραι δὲ αὗται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾷν· καὶ κατάπερ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ, ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληΐεται τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ.

Jovis Beli signum, sacrificia, festum anniversarium: alia statua furto a Xerxe ablata.

CLXXXIII. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός· ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον, καί οἱ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσέη, καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρύσεός ἐστι· καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποίηται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ

τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν, ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα. ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. Ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ ἀνδριὰς δυώδεκα πηχέων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱρέα ἀπέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμητο. ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

CLXXXIV. Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μέν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλῆες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱρά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο. ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζειν.

Semiramis [uxor Nabonassari, qui regnavit ab an. 747 ad 733.] per campum inundari ab Euphrate solitum aggeres duxit.

CLXXXV. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασίλεια, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις, (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης,) τοῦτο μὲν, μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τοῦτο δὲ, τὴν Μήδων ὁρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. Πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον, ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα, οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὔνομά ἐστι, ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἳ ἂν κομίζωνται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν, τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγί-

Nitocris [uxor Nabuchodonosori, qui regnavit ab an. 604 ad 561.] Euphratis cursum flexuosum reddit: aggerem in utraque ripa exstruit: lacunam ingenti ambitu effodit.

νονται, καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε. Χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θώυματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τί ἐστι. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὤρυσσε ἔλυτρον λίμνῃ, ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεῦσα εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα. ἐπεί τε δέ οἱ ὤρυκτο, λίθους ἀγαγομένη, κρηπῖδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. Ἐποίεε δὲ ἀμφότερα ταῦτα, τόν τε ποταμὸν σκολιὸν, καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἕλος· ὡς ὅ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη, περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα· ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκηται περίοδος τῆς λίμνης μακρή. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρης τῇ αἵ τε ἐσβολαὶ ἦσαν, καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα.

Fluminis labra intra urbem opere lateritio munit, et ponte jungit.

CLXXXVI. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος περιεβάλετο· τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιήσατο. Τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τοὔτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν. καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε. ἐπεί τε γὰρ ὤρυσσε τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκεας· ὡς δέ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἑτοῖμοι, καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίον· ἐν τῷ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥεέθρου, τοῦτο μὲν, τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσιας, τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῆσι, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ· τοῦτο δὲ, κατὰ μέσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι, τοὺς ὠρύξατο, οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ

μολίβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅκως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαίρεσκον, τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξάγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὀρυχθὲν, ἕλος γενόμενον, ἐς δέον ἐδόκεε γεγονέναι, καὶ τοῖσι πολιήτῃσι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

Sepulcrum ejus cum dolosa inscriptione: Darius id aperiens, delusus.

CLXXXVII. Ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασίλεια καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινὰ ἐμηχανήσατο. Ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον ἑωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων. ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ἘΜΕΥ ὙΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ἩΝ ΣΠΑΝΙΣΗι ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ἈΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ, ΛΑΒΕΤΩ ὉΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ἈΛΛΩΣ ἈΝΟΙΞΗι. ὈΥ ΓΑΡ ἈΜΕΙΝΟΝ. Οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιῆλθε ἡ βασιληΐη. Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι· καὶ χρημάτων κειμένων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο, τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εὗρε χρήματα μὲν οὔ, τὸν δὲ νεκρὸν, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε· ἘΙ ΜΗ ἈΠΛΗΣΤΟΣ ΤΕ ἘΑΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑἸΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥ̓Κ ἈΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ἈΝΕΩιΓΕΣ. Αὕτη μέν νυν ἡ βασίλεια, τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

Invadit Cyrus Labynetum: [is erat a Nitocri quartus et ultimus rex Babylonio-

CLXXXVIII. Ὁ δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωυτοῦ τοὔνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. Στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ προβάτοισι·

rum:] regi Persarum in expeditionem proficiscenti, omnis victus domo simul devehitur.

καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς, καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι, κομίζουσαι ἐν ἀγγείοισι ἀργυρέοισι, ἕπονται ὅπῃ ἂν ἐλαύνῃσι ἑκάστοτε.

Gyndes amnis quo itinere fluat: ob unum e sacris equis abreptum, siccatus a Cyro, in rivos trecentos et sexaginta dispersus.

CLXXXIX. Ἐπεί τε δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίνετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὔρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν· ὁ δὲ παρὰ Ὦπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νηυσὶ περητὸν, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο. ὁ δέ μιν συμψήσας, ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καί οἱ ἐπηπείλησε, οὕτω δή μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναῖκάς μιν εὐπετέως, τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας, διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν, μετεὶς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στράτευσιν, διαίρεε τὴν στρατιὴν δίχα. διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τετραμμένας τοῦ Γύνδεω πάντα τρόπον. διατάξας δὲ τὸν στρατὸν, ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου, ἤνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

Cyrus Babylonios prælio victos et in urbem compulsos, frustra obsidet.

CXC. Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος, ἐς τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι, ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ, κατειλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὁρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνεϊ ὁμοίως ἐπιχειρέοντα,

προσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. Ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα· Κῦρος δὲ ἀπορίησι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ, ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομένων.

CXCI. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴ τε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε. τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὄπισθε αὖτις τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός· προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας, καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηΐῳ τοῦ στρατοῦ. Ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τά περ ἡ τῶν Βαβυλωνίων βασίλεια ἐποίησε κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα. τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἕλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε, ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι, οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσήεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. Εἰ μέν νυν προεπύθοντο, ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐκ ἂν, περιϊδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειραν κάκιστα. κατακληΐσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἱμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφεας ὡς ἐν κύρτῃ. νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἑαλωκότων, τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας· ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὁρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ

Euphrate in lacunam derivato, intrans per alveum, incautos et ob festum diem lætitiæ deditos opprimit, an. 536 extremo.

κάρτα ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραίρητο.

Babylonica regio trientem æquat potentiæ Asiaticæ. Tritantæchmes: artaba: equorum fœtura: canes Indici.

CXCII. Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τίς ἐστι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. Βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῆ πᾶσα ὅσης ἄρχει. δυώδεκα ὦν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν, τοὺς τέσσερας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρη· τοὺς δὲ ὀκτὼ τῶν μηνῶν, ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. οὕτω τριτημορίη ἡ Ἀσσυρίη χώρη τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης Ἀσίης· καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρης ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπηΐην καλέουσι, ἔστι ἁπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη· ὅκου Τριτανταίχμῃ τῷ Ἀρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον, ἀργυρίου μὲν προσήει ἑκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή· ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὸν Περσικὸν, χωρέει μεδίμνου Ἀττικῆς πλεῖον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῆσι. ἵπποι δέ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας, ὀκτακόσιοι· αἱ δὲ βαινόμεναι, ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι. ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτο δή τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσετετάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα.

Ager Babylonius quomodo irrigetur: fertilissimus frugum, arborum sterilis: oleum ex sesamo: ex palma panes et vinum et mel.

CXCIII. Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο. ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἁδρύνεταί τε τὸ λήϊον, καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος· οὐ, κατάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνηΐοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, κατάπερ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν· ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ᾽ ὃν Νῖνος πόλις οἴκητο. ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἁπασέων

μακρῷ ἀρίστη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν. τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειρᾶται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην, οὔτε ἄμπελον, οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ· ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὐτὴ ἑωυτῆς ἐνείκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος, μνήμην οὐ ποιήσομαι· εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην, καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον· οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται. τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι, τά τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τέ σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύνων, καὶ μὴ ἀποῤῥέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῦ φοίνικος. ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι.

CXCIV. Τὸ δὲ ἁπάντων θῶμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτῃ, μετά γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐόντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι, τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι, νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν, ἐδάφεος τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντες, οὔτε πρώρην συνάγοντες, ἀλλ᾽ ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες. καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιᾶσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικηΐου κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπό τε δύο

Navium onerariarum ex Armenia venientium structura et ornatus.

πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων· καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει τὸ πλῆκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα, καὶ ἐλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων, καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι πλεῦνες. ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὦν ἐκήρυξαν· τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἷά τε ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ. διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τοιαῦτα.

Corporum cultus apud Babylonios.

CXCV. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται, κιθῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίνεον κιθῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτίῃσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ, τὰς κεφαλὰς μίτρῃσι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κρίνον, ἢ αἰετὸς, ἢ ἄλλο τι. ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὔ σφι νόμος ἐστι ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δή σφι ἄρτισις περὶ τὸ σῶμα ἐστί.

Legem de puellis pulcris in matrimonium vendendis, et deformibus ex eo pretio dotandis, apud victos desiisse, meretriciumque a tenuioribus fieri cœptum.

CXCVI. Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται. ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρῆσθαι. κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε. ὡς ἂν αἱ παρθένοι γινοίατο γάμων ὡραῖαι, ταύτας ὅκως συναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἁλέας· πέριξ δὲ αὐτὰς ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν. ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίην ἑκάστην κῆρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων· μετὰ δὲ, ὅκως αὕτη εὑροῦσα

πολλὸν χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἣ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικήσει. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἴδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δὴ διεξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην, ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦε, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι, ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν, συνοικέειν αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέετο. τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων· καὶ οὕτω αἱ εὔμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδοσαν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ὅτεῳ βούλοιτο ἕκαστος οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέω ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα, ἦ μὴν συνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἂν ἄγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροίατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἐκέετο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μέν νυν κάλλιστος νόμος, οὗτός σφι ἦν· οὐ μέντοι νῦν γε διετέλεσε ἐών. ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς, μηδ' ἐς ἑτέρην πόλιν ἄγωνται· ἐπεί τε γὰρ ἁλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου, βίου σπανίζων, καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα.

CXCVII. Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκεε. τοὺς κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι. προσιόντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύουσι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτο ἔπαθε, ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων, ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι, καὶ παραινέουσι ἅσσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον, ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα οὔ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχει. Lex de ægrotis in foro exponendis.

CXCVIII. Ταφαὶ δέ σφι ἐν μέλιτι. θρῆνοι δὲ Sepultura

et luctus: vir et mulier ante concubitum et post quid faciant.

παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, περὶ θυμίημα καταγιζόμενον ἵζει· ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τὠυτὸ τοῦτο ποιέει. ὄρθρου δὲ γενομένου, λοῦνται καὶ ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ οὐδενὸς ἅψονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

Lex turpissima de cultu Mylittæ, Veneris Assyriæ.

CXCIX. Ὁ δὲ δὴ αἴσχιστος τῶν νόμων, ἔστι τοῖσι Βαβυλωνίοισι ὅδε. δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἱζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ, οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι, πρὸς τὸ ἱρὸν ἑστᾶσι· θεραπηΐη δέ σφι ὄπισθεν ἕπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσι ὧδε. ἐν τεμένεϊ Ἀφροδίτης κατέαται, στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος, πολλαὶ γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται. σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντα τρόπον ὁδῶν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἵζηται γυνὴ, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, ἢ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα, μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· "Ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα." Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται· οὐ γάρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἕπεται, οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδένα. ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη τῇ θεῷ, ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία· καὶ τὠπὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψεαι. ὅσαι μέν νυν εἴδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ, χρόνον πολλὸν προσμένουσι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. Ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

Trium tribuum vi-

CC. Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστέασι. Εἰσὶ δὲ αὐτέων πατριαὶ τρεῖς, αἳ οὐδὲν

ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μοῦνον· τοὺς ἐπεί τε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε. ἐσβάλλουσι ἐς ὅλμον, καὶ λεήναντες ὑπέροισι, σῶσι διὰ σινδόνος· καὶ ὃς μὲν ἂν βούληται αὐτέων, ἅτε μάζαν μαξάμενος ἔχει· ὁ δὲ, ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.

ctus, placentæ ac panes ex pisce.

CCI. Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο, καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵ τινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.

Imminet Cyrus Massagetis.

CCII. Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου· νήσους δ' ἐν αὐτῷ, Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας, συχνάς φασι εἶναι. ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους, οἳ σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας· καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὡραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν. ἄλλα δέ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα, καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς, ἐπεί τε ἂν ἐς τὠυτὸ συνέλθωσι κατὰ εἴλας, καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται, κύκλῳ περιϊζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ· ὀσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου, μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ, κατάπερ Ἕλληνας τῷ οἴνῳ. πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ, μᾶλλον μεθύσκεσθαι· ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι, καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι. Ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος· στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν τὰ πάντα, πλὴν ἑνὸς, ἐς ἕλεά τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῖ. ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. τὸ δὲ ἓν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. ἡ δὲ Κασπίη θάλασσα, ἔστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν

Araxes fluvius: ejus insulæ: insulanorum qui mos vivendi.

γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα.

Mare Caspium: Caucasus mons, et ejus incolarum quæ vita.

CCIII. Ἡ δὲ Κασπίη, ἔστι ἑτέρη ἐπ' ἑωυτῆς· ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ, πεντεκαίδεκα ἡμερέων· εὖρος δὲ, τῇ εὐρυτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. Καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἑσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθεϊ μέγιστον, καὶ μεγάθεϊ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος· τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίης ζώοντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγηράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ, κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν. μίξιν δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι.

Massagetarum situs: cur Cyrus eos bello petierit.

CCIV. Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης, τῆς Κασπίης καλεομένης, ὁ Καύκασος ἀπέργει· τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, πεδίον ἐκδέκεται, πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοίρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν. πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου· δεύτερα δὲ, ἡ εὐτυχίη ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγέειν.

Cyrus, Tomyri frustra dolo tentata, parat Araxem trajicere.

CCV. Ἦν δὲ, τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος, γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρίς οἱ ἦν οὔνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναῖκα ἣν ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις συνιεῖσα οὐκ αὐτήν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληΐην, ἀπείπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλῳ οὐ προεχώρεε, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, ἐποιέετο ἐκ τοῦ

ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηΐην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομεόμενος.

CCVI. Ἔχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα, ἔλεγε τάδε· "Ὦ βασιλεῦ Μήδων, "παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ "τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος "δὲ, βασίλευε τῶν σεωυτοῦ, καὶ ἡμέας ἀνέχευ ὁρέων "ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. Οὔκων ἐθελήσεις ὑπο-"θήκησι τῇσίδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ "δι' ἡσυχίης εἶναι. σὺ δὲ εἰ μεγάλως προθυμέαι "Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν, τὸν "ἔχεις ζευγνὺς τὸν ποταμὸν, ἄφες· σὺ δὲ, ἡμέων "ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων "ὁδὸν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην. εἰ δ' ἡμέας βούλεαι "ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην, σὺ τὠυτὸ τοῦ-"το ποίεε." Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος, συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους· συναγείρας δὲ τούτους, ἐς μέσον σφι προετίθεε τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέοι. τῶν δὲ κατὰ τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνεξέπιπτον, κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυρίν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώρην.

Datum à Tomyri Cyro consilium, et hujus deliberatio.

CCVII. Παρεὼν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ, λέγων τάδε· "Ὦ βασιλεῦ, εἶπον "μὲν καὶ πρότερόν τοι, ὅτι ἐπεί με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, "τὸ ἂν ὁρῶ σφάλμα ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ, κατὰ δύναμιν "ἀποτρέψειν. τὰ δέ μοι παθήματα, ἐόντα ἀχάριτα, "μαθήματα γεγόνεε. Εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις "εἶναι, καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν εἴη "πρῆγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαίνεσθαι. εἰ δ' ἔγνω-"κας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἶς, καὶ ἑτέρων τοιῶνδε "ἄρχεις, ἐκεῖνο πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρω-"πηΐων ἐστὶ πρηγμάτων· περιφερόμενος δὲ, οὐκ ἐᾷ "αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω "περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ

Quid suaserit Crœsus.

"οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώρην, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἔνι· ἑσσωθεὶς μὲν, προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ, ὅτι νικῶντες Μασσαγέται, οὐ τὸ ὀπίσω φεύξονται, ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι. νικῶν δὲ, οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων, νικῶν Μασσαγέτας, ἕποιο φεύγουσι· τὠυτὸ γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλᾷς ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος. Χωρίς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχρὸν καὶ οὐκ ἀνασχετὸν, τὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσεω γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρης. Νῦν ὦν μοι δοκέει, διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκεῖνοι διεξίωσι· ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας, πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι, καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι, τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας, καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου, καὶ σιτία παντοῖα. ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον, τοὺς λοιποὺς αὖτις ἐξαναχωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἢν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, κεῖνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ, τρέψονταί τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων."

Cyrus, transmisso Araxe, de Dario quum somniasset, ejus custodiendi causa quem ablegarit.

CCVIII. Γνῶμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ, μετεὶς τὴν προτέρην γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἑλόμενος, προηγόρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν, ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα. Κῦρος δὲ, Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεὶς τῷ ἑωυτοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληΐην ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν, ἢν ἡ διάβασις ἡ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ· ταῦτα ἐντειλάμενος, καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ.

CCIX. Ἐπεί τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν, εὕδων ἐν τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἦν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην ἐς εἴκοσί κου μάλιστα ἔτεα. καὶ οὗτος καταλέλειπτο ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχέ κω ἡλικίην στρατεύεσθαι. ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ τῆς ὄψιος. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα, καὶ ἀπολαβὼν μοῦνον, εἶπε· "Ὕστασπες, παῖς σὸς "ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἑάλωκε· ὡς "δὲ ἀτρεκέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ "κήδονται, καί μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ ἐπιφε-"ρόμενα· ἤδη ὦν ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκτὶ εὕδων, "εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ "τῶν ὤμων πτέρυγας· καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, "τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. οὔκων ἐστὶ μηχανὴ "ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύτης οὐδεμίη, τὸ μὴ κεῖνον ἐπι-"βουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο "ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε ὅκως ἐπεὰν ἐγὼ τάδε "καταστρεψάμενος ἔλθω ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσῃς "τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον."

CCX. Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖόν οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε, ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιληΐη αὐτοῦ περιχωρέοι ἐς Δαρεῖον. Ἀμείβεται δὴ ὦν ὁ Ὑστάσπης τοῖσδε· "Ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης "γεγονὼς, ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει· εἰ δ' ἔστι, ἀπό-"λοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων, ἐποίησας "ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι· ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι ὑπ' "ἄλλων, ἄρχειν ἁπάντων. εἰ δέ τίς τοι ὄψις ἀπαγ-"γέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ "σέο, ἐγώ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τοῦτο ὅ τι

"σὺ βούλεαι." Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἤϊε ἐς Πέρσας, φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον.

Massagetarum pars tertia quo astu cæsa: Spargapises Tomyris filius captus.

CCXI. Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν, ἐποίεε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηΐου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ στρατοῦ, τούς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες δαίνυντο· πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου, εὗδον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μέν σφεων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐζώγρησαν, καὶ ἄλλους, καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὔνομα ἦν Σπαργαπίσης.

Matris filium repetentis minæ.

CCXII. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον, ἔλεγε τάδε· "Ἄπληστε αἵματος "Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῇς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ "ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαί"νεσθε οὕτω, ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα "ἐπαναπλώειν ὑμῖν ἔπεα κακὰ, τοιούτῳ φαρμάκῳ δο"λώσας, ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ "κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μευ εὖ παραινεούσης "ὑπόλαβε τὸν λόγον. ἀποδούς μοι τὸν παῖδα, ἄπιθι "ἐκ τῆσδε τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτη"μορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας. εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ "ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί τοι τὸν Μασσαγετέων "δεσπότην, ἦ μὴν σὲ ἐγὼ, καὶ ἄπληστον ἐόντα, "αἵματος κορέσω."

Spargapises vitam sibi adimit.

CCXIII. Κῦρος μέν νυν τῶν ἐπέων οὐδένα τουτέων ἀνενειχθέντων ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὅ τε οἶνος ἀνῆκε, καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι, ἔτυχε· ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα καὶ

τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωυτόν. καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ.

CCXIV. Τόμυρις δὲ, ὥς οἱ ὁ Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι· καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι· χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους, καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο. ἥ τε δὴ πολλὴ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἑνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηΐου Τόμυρις, ἐδίζητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν. ὡς δὲ εὗρε, ἐναπῆπτε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν· λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ, ἐπέλεγε τάδε· "Σὺ μὲν ἐμὲ ζώουσάν τε καὶ νικῶσάν σε "μάχῃ ἀπώλεσας, παῖδα τὸν ἐμὸν ἑλὼν δόλῳ· σὲ δ' "ἐγὼ, κατάπερ ἠπείλησα, αἵματος κορέσω." Τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

Prælium acerrimum, an. 530 commissum: Tomyris victrix sæviens in Cyri cadaver.

CCXV. Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι, καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἱππόται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι· ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι. καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς, καὶ ἄρδις, καὶ σαγάρις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν, καὶ ζωστῆρας, καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσμέονται. ὡς δ' αὔτως τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα, χαλκέους θώρηκας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ στόμια καὶ φάλαρα, χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφί ἐστι ἐν τῇ χώρῃ· ὁ δὲ χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς, ἄπλετος.

Massagetarum cultus: auro atque ære abundant, argenti et ferri egent.

Uxores habent communes: eos qui senuerunt, immolant et epulantur: exstinctos morbo sepeliunt: vivunt pecoribus, piscibus, lacte: Solem unum colunt, et equis ei sacrificant.

CCXVI. Νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπίκοινα χρέωνται. ὃ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες, ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσει γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἁμάξης, μίσγεται ἀδεῶς. Οὖρος δὲ ἡλικίης σφι προκέεται ἄλλος μὲν οὐδείς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν, καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ· ἑψήσαντες δὲ τὰ κρέα, κατευωχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται. τὸν δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν ποιεύμενοι, ὅτι οὐκ ἵκετο ἐς τὸ τυθῆναι. Σπείρουσι δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ, ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται· γαλακτοπόται δὲ εἰσί. Θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους. νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ, πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ.

ΕΥΤΕΡΠΗ.

I. ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιληΐην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης, τῆς Φαρνάσπεω θυγατρός· τῆς προαποθανούσης, Κῦρος αὐτός τε μέγα πένθος ἐποιήσατο, καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι, τῶν ἦρχε, πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωΐους ἐόντας ἐνόμιζε· ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε, καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων, τῶν ἐπεκράτεε.

Cambyses in imperio Cyrum patrem an. 530 secutus, adversus Ægyptios anno quinto facit expeditionem. [3, 1 sqq.]

II. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναι, οἵ τινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑωυτούς. Ψαμμίτιχος δὲ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν, οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε. Παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε· ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτέων μηδεμίην φωνὴν ἱέναι, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ᾽ ἑωυτῶν κέεσθαι αὐτά, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι

Ægyptios originis antiquitate a Phrygibus vinci, quo argumento creditum.

αἶγας. πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος, τἄλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δ᾽ ἐποίεέ τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμίτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων, ἥντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην. τάπερ ὦν καὶ ἐγένετο. ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας, ἥσυχος ἦν ὁ ποιμήν. ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ, ἤγαγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος, ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκὸς τί καλέουσι. πυνθανόμενος δὲ, εὕρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑωυτῶν.

Edit auctores Herodotus, a quibus acceptas res Ægyptias traditurus sit: de Diis negat se quidquam, nisi eorum nomina, et quæ rerum ordo postulet, memoraturum esse.

III. Ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ, καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν, τὴν δίαιταν οὕτως ἐποιήσατο τῶν παίδων παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παίδων τοσαῦτα ἔλεγον. Ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτέων τουτέων εἵνεκε ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. οἱ γὰρ Ἡλιουπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι. Τὰ μέν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέεσθαι, ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτέων μοῦνον· νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτέων ἐπίστασθαι· τὰ δ᾽ ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτέων, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι.

Primos Ægyptios annum et xii ejus partes invenisse,

IV. Ὅσα δὲ ἀνθρωπήϊα πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι. Πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἁπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα δασα-

μένους τῶν ὡρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἄστρων ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι, τῶν ὡρέων εἵνεκε· Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ, καί σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων ἐς τὠυτὸ περιϊὼν παραγίνεται. Δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν. βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι. καὶ τουτέων μέν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα. Βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα. ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἴγυπτον εἶναι ἕλος· καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων· ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν.

Diisque xii et nomina, et aras, et simulacra, et delubra posuisse, animaliaque in lapide cælasse: Menem ex hominibus primum Thebaidis regem; cæteram Ægyptum paludem fuisse.

V. Καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρης. δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι, ἰδόντι δὲ, ὅς τίς γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἴγυπτος ἐς τὴν Ἕλληνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ, καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης, μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἔλεγον, ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρης ἐστὶ τοιήδε. Πρῶτα μὲν προσπλέων, ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεὶς καταπειρητηρίην, πηλόν τε ἀνοίσεις, καὶ ἐν ἕνδεκα ὀργυιῇσι ἔσεαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ τοσοῦτον δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν.

VI. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν, ἑξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἄπο οἱ ἑξήκοντα σχοῖνοί εἰσι. ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυιῇσι μεμετρήκασι τὴν χώρην· ὅσοι δὲ ἧσσον γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ

Longitudo Ægypti ad mare: orgyiæ, stadia, parasangæ, schœni.

δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι· οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια· ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν.

Latitudo a mari ad Heliopolin.

VII. Ἐνθεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπτίη τε καὶ εὔυδρος, καὶ ἰλύς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι, παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ, τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἔς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον εὕροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων, τὸ μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων· ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων, καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων, ὡς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων· ἡ δὲ ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης, πληροῖ ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον.

Utrumque latus inde ab Heliopoli monte cinctum, alterum Arabico, alterum Libyco.

VIII. Ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, στεινή ἐστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ, τῆς Ἀραβίης ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίης τε καὶ νότου, αἰεὶ ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν· ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι, αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον, ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἴρηται, τὸ ὄρος. τῇ δὲ αὐτὸ ἑωυτοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἠοῦς πρὸς ἑσπέρην· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ, λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μέν νυν τὸ ὄρος τοιοῦτο ἐστί. Τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου, ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει, ἐν τῷ αἱ πυραμίδες ἔνεισι, ψάμμῳ κατειλυμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. Τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἡλιουπόλιος, οὐκέτι πολλὸν χωρίον, ὡς εἶναι Αἰγύπτου· ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων ἀναπλόου στεινή ἐστι Αἴγυπτος ἐοῦσα. τῶν δὲ ουρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ, πεδιὰς μὲν γῆ· στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν

μοι εἶναι, τῇ στεινότατόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλείους, ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὔρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλεύμενον. τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὖτις εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. Πέφυκε μέν νυν ἡ χώρη αὕτη οὕτω.

Latitudo ab Heliopoli ad Thebas, et a Thebis ad Elephantinem.

IX. Ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας, ἔστι ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων· στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ, ἑξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἐόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ στάδιοι Αἰγύπτου, τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν, ἤδη μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι σταδίων καὶ τρισχιλίων· ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω. στάδιοι γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. τὸ δὲ ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν, στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι εἰσί.

Terra inter montem Arabicum et Libycum, olim sinus maris.

X. Ταύτης ὦν τῆς χώρης τῆς εἰρημένης ἡ πολλὴ, κατάπερ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ ἐφαίνετό μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην, καὶ Ἔφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον· ὥστε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν. τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχωσάντων ποταμῶν, ἑνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου, ἐόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος πέρι ἄξιος συμβληθῆναι ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάθεα, οἵ τινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐνόματα, καὶ ἄλλων, καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀχελώου· ὃς ῥέων δι' Ἀκαρνανίης, καὶ ἐξιεὶς ἐς θάλασσαν, τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε.

Sinus Arabicus: ei similem quondam Ægyptum fuisse.

XI. Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρης, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δή τι καὶ στενὸς, ὡς ἔρχομαι φράσων. μῆκος μὲν πλόου, ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν, ἡμέραι ἀναισιμοῦνται τεσσεράκοντα, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· εὖρος

δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἥμισυ ἡμέρης πλόου. ῥηχίη δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι κου· τὸν μὲν, ἐκ τῆς βορηΐης θαλάσσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίης· τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων,] ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίης· σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρης. εἰ ὦν δὴ ἐθελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἄν. κοῦ γε δὴ, ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι, οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῷ μέζων ἔτι τούτου, ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ;

Argumenta hujus rei ex terræ a vicinis diversæ natura.

XII. Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδών τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχύλιά τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὔρεσι, καὶ ἅλμην ἐπανθέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι· καὶ ψάμμον μοῦνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον· πρὸς δὲ, τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται,) ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ κατεῤῥηγνυμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίης κατενηνειγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν, καὶ ὑποψαμμοτέρην· τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.

Quanta Nili altitudo irrigarit Ægyptum regnante Mœri; [ab an. 1358, ad 1329. 2, 101] quanta, Herodo-

XIII. Ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλῆος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτὼ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος. καὶ Μοίρι οὔ κω ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι, ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δὲ, ἢν μὴ ἐπ'

ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώρην. δοκέουσί τέ μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἢν οὕτω ἡ χώρη αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδοῖ ἐς ὕψος, καὶ τὸ ὁμοῖον ἀποδιδοῖ ἐς αὔξησιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι, τό κοτε αὐτοὶ Ἕλληνας ἔφασαν πείσεσθαι. πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρη τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ᾽ οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται, κατάπερ ἡ σφετέρη, ἔφασαν "Ἕλληνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης, κακῶς πεινήσειν." τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν, ὡς "εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ὕειν ὁ θεὸς, ἀλλ᾽ αὐχμῷ διαχρᾶσθαι, λιμῷ οἱ Ἕλληνες αἱρεθήσονται· οὐ γὰρ δή σφί ἐστι ὕδατος οὐδεμίη ἄλλη ἀποστροφὴ, ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μοῦνον."

ti ætate. Famis periculum esse metuendum et Græcis, nisi pluat,

XIV. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἕλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρηται. φέρε δὲ νῦν, καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει, φράσω. εἴ σφι ἐθελήσει, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρη ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γάρ ἐστι ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι; εἰ μήτε γε ὕσεταί σφι ἡ χώρη, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ᾽ ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν. Ἦ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἁπάντων, καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἳ οὔτε ἀρότρῳ ἀναῤῥηγνύντες αὔλακας, ἔχουσι πόνους, οὔτε σκάλλοντες, οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ὧλλοι ἄνθρωποι περὶ λήϊον πονέουσι· ἀλλ᾽ ἐπεάν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολείπῃ ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἄρουραν, ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὗς. ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι ὑσὶ τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει. ἀποδινήσας δὲ τῇσι ὑσὶ τὸν σῖτον, οὕτω κομίζεται.

et Ægyptiis, ubi non possit fluvius in terram altius crescentem exspatiari. Minimo labore Ægyptios terræ Nilo irrigatæ fructum percipere.

Ionum sententia de Ægypto refellitur.

XV. Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχηΐων τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσεράκοντά εἰσι σχοῖνοι· τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἔς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον· τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου, τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν ἄν, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώρην. ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι, καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἔστι κατάῤῥυτόν τε καὶ νεωστὶ (ὡς λόγῳ εἰπεῖν) ἀναπεφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρη γε μηδεμίη ὑπῆρχε, τί περιειργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐ δὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι. Ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεί τε εἶναι, ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο· προϊούσης δὲ τῆς χώρης, πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτέων γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι, Αἴγυπτος ἐκαλέετο· τῆς τὸ περίμετρον στάδιοί εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι.

XVI. Εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτέων γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου. εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἕλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι· οἳ φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γὰρ δή σφεας δεῖ προσλογίζεσθαι, Αἰγύπτου τὸ Δέλτα· εἰ μή τι γέ ἐστι τῆς Ἀσίης, μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γέ ἐστι, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης· τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὀξὺ περιῤῥήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Λιβύης γίνοιτ' ἄν.

XVII. Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν· ἡμεῖς δὲ ὧδε καὶ περὶ τούτων λέγομεν. Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκεομένην, κατάπερ Κιλικίην, τὴν ὑπὸ Κιλίκων, καὶ Ἀσσυρίην, τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὔρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἴδαμεν οὐδὲν ἐὸν ὀρθῷ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὔρους. εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν, ἀρξαμένην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαιρέεσθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς, εἶναι τῆς Λιβύης· τὰ δὲ, τῆς Ἀσίης. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων, ῥέει, μέσην Αἴγυπτον σχίζων, ἐς θάλασσαν. μέχρι μέν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἷς ἐὼν ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἠῶ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα· ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἑσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος, ἐς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, σχίζων μέσον τὸ Δέλτα, ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοίρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ, οὔτε ἥκιστα οὐνομαστήν· τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα, ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαϊτικὸν αὐτέων, τῷ δὲ, Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά.

Asiæ atque Africæ terminum esse Nilum: ejus iter et septem ostia.

XVIII. Μαρτυρέει δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσην τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον γενόμενον· τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος, οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες, καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκίῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργε-

Hammonis responsum, quæ terra sit Ægyptus, qui Ægyptii.

σθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα, φάμενοι “ οὐδὲν σφίσι τε “ καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω “ τοῦ Δέλτα, καὶ οὐκ ὁμολογέειν αὐτοῖσι· βούλεσθαί “ τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γεύεσθαι.” ὁ δὲ θεός σφεας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φὰς “ Αἴγυπτον εἶναι ταύτην “ τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τού- “ τους, οἳ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες, ἀπὸ τοῦ “ ποταμοῦ τούτου πίνουσι.” οὕτω σφι ταῦτα ἐχρήσθη.

Nilus quam Ægypti regionem inundet: quando et quam diu crescat et decrescat: nullas ab eo auras efflare.

XIX. Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύῃ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι, καὶ τοῦ Ἀραβίου, ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου, καὶ ἔλασσον. Τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔ τε τὶ τῶν ἱρέων, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθην. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ' αὐτέων πυθέσθαι, ὅ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων, ἀπὸ τροπέων τῶν θερινέων ἀρξάμενος, ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας· πελάσας δ' ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον· ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελέει ἐὼν, μέχρι οὗ αὖτις τροπέων τῶν θερινέων. τουτέων ὦν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἥντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λελεγμένα βουλόμενος εἰδέναι, ἱστόρεον· καὶ ὅ τι αὔρας ἀποπνεούσας μοῦνος ποταμῶν πάντων οὐ παρέχεται.

Opiniones de Nili adscensu tres, ab Herodoto improbatæ.

XX. Ἀλλὰ Ἑλλήνων μέν τινες, ἐπίσημοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδούς· τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαι μὲν οὔκων ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τὠυτὸ ἐργάζεται. πρὸς δὲ, εἰ ἐτησίαι αἴτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι ἀντίοι ῥέουσι, ὁμοίως

πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νείλῳ· καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες, ἀσθενέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται. εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτον πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος.

XXI. Ἡ δ' ἑτέρη, ἀνεπιστημονεστέρη μέν ἐστι τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν, θωυμασιωτέρη· ἣ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὠκεανὸν γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν.

XXII. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων τόπων ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστι ἀνδρί γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἵῳ τε ἐόντι, ὡς οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν. πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται, πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρίων τουτέων θερμοί. δεύτερον δὲ, ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρη καὶ ἀκρύσταλλος διατελέει ἐοῦσα· ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ, πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὗσαι ἐν πέντε ἡμέρῃσι· ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὗετο ἂν ταῦτα τὰ χωρία. τρίτα δὲ, οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες ἐόντες. ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι· γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον, φοιτέωσι ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὁσονῶν ταύτην τὴν χώρην, δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδὲν, ὡς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει.

XXIII. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας, οὐκ ἔχει ἔλεγχον. οὐ γάρ τινα ἔγω γε οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν ἐόντα· Ὅμηρον δὲ, ἤ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων, δοκέω τοὔνομα εὑρόντα ἐς τὴν ποίησιν ἐσενείκασθαι.

XXIV. Εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας, αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέ-

Ipsius Herodoti sententia, Ni-

lum æstate abundare, minui hieme, quod eum sol æstivus ab Africa superiore digressus, minus attrahat: hibernus propior, magis.

ξασθαι, φράσω διότι μοι δοκέει πληθύεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμώνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης τὰ ἄνω. ὡς μέν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτω ᾖ χώρης οὗτος ὁ θεὸς, καὶ κατὰ ἥν τινα, ταύτην οἰκὸς διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα, καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν.

XXV. Ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε ἔχει. διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τάδε ποιέει· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος τοῦ ἠέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία, καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιέει οἷόν περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιέειν, ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἕλκει γὰρ ἐπ᾽ ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ· ἑλκύσας δὲ, ἀπωθέει ἐς τὰ ἄνω χωρία· ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι, καὶ διασκιδνάντες, τήκουσι· καί εἰσι οἰκότως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὅ τε νότος, καὶ ὁ λὶψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετώτατοι. δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἑκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἑωυτόν. πρηϋνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω· καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἕλκει τῶν ποταμῶν. τέως δὲ οἱ μὲν, ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαραδρωμένης, ῥέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρεος, τῶν τε ὄμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἑλκόμενοι, ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νεῖλος ἐὼν ἄνομβρος, ἑλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μοῦνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότως αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἕλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα, μοῦνος πιέζεται. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι.

Conversis cæli regionibus, Danubio idem

XXVI. Αἴτιος δὲ ὡυτὸς οὗτος, κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἠέρα ξηρὸν τὸν ταύτῃ εἶναι, διακαίων τὴν διέξοδον αὐτοῦ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος

αἰεὶ κατέχει. Εἰ δὲ ἡ στάσις ἤλλακτο τῶν ὡρέων, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμὼν ἑστᾶσι, ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίης, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἕστηκε, ταύτῃ δὲ ὁ βορέης· εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω, ἤϊε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης, κατάπερ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται. διεξιόντα δ' ἄν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποιέειν ἂν τὸν Ἴστρον τά περ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. eventurum.

XXVII. Τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν· αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.

Auras propter fervorem nullas exspirare.

XXVIII. Ταῦτα μέν νυν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχὴν ἐγένετο. Τοῦ δὲ Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων, οὔτε Λιβύων, οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους, οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σάϊ πόλι ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δ' ἐμοί γε παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· "Εἶναι δύο οὔρεα ἐς ὀξὺ τὰς κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος, καὶ Ἐλεφαντίνης· οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὔρεσι, τῷ μὲν, Κρῶφι, τῷ δὲ, Μῶφι. τὰς ὦν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου, ἐούσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τουτέων ῥέειν· καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος, ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον· τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ, ἐπὶ Αἰθιοπίης τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοί εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον, κατεῖναι ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν." Οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς, εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε· ὡς ἐμὲ κατανοέειν, δίνας τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος

De Nili fontibus quid Saïta quidam narrarit: eorum profundam altitudinem a Psammeticho frustra inquisitam esse.

τοισι οὔρεσι, μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἰέναι.

Ultrà Elephantinam qualis Nili cursus: insula Tachompso: Æthiopes: lacus ingens: Meroë urbs, et ibi Jovis ac Liberi cultus, Jovisque oraculum.

XXIX. Ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι. ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ᾽ ἀπὸ τούτου, ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. Ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι, ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὦν δεῖ τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βοῦν, πορεύεσθαι· ἢν δὲ ἀποῤῥαγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἔστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσερας πλόος· σκολιὸς δὲ ταύτῃ, κατάπερ ὁ Μαίανδρος, ἔστι ὁ Νεῖλος. σχοῖνοι δὲ δυώδεκά εἰσι οὗτοι, τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι. καὶ ἔπειτα ἀπίξεαι ἐς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιῤῥέει ὁ Νεῖλος· Ταχομψὼ οὔνομα αὐτῇ ἐστί. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ· τὸ δὲ ἥμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τὴν πέριξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν διεκπλώσας, ἐς τοῦ Νείλου τὸ ῥέεθρον ἥξεις, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ. καὶ ἔπειτα ἀποβὰς, παρὰ τὸν ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιήσεαι ἡμερέων τεσσεράκοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι, καὶ χοιράδες πολλαί εἰσι, δι᾽ ὧν οὐκ οἷά τέ ἐστι πλέειν. διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι τοῦτο τὸ χωρίον, αὖτις ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυώδεκα ἡμέρας πλεύσεαι· καὶ ἔπειτα ἵξεαι ἐς πόλιν μεγάλην, τῇ οὔνομά ἐστι Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ᾽ ἐν ταύτῃ, Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούνους σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι· καί σφι μαντήϊον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δ᾽ ἐπεάν σφεας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ, τῇ ἂν κελεύῃ, ἐκεῖσε.

Inde Automoli, coloni Ægyptii, qui a Psammeticho in Æ-

XXX. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων, ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ ἥξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὅσῳ περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοισι οὔνομά ἐστι Ἀσμάχ·

δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ αὗται τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε. ἐπὶ Ψαμμιτίχου βασιλέος φυλακαὶ κατέστασαν ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλι πρὸς Αἰθιόπων, καὶ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι ἄλλη δὲ πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Σύρων, καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταὐτὰ αἱ φυλακαὶ ἔχουσι, ὡς καὶ ἐπὶ Ψαμμιτίχου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι, καὶ ἐν Δάφνῃσι. τοὺς ὦν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι, πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμιτίχου ἀποστάντες, ἤϊσαν ἐς Αἰθιοπίην. Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος, ἐδίωκε. ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο, πολλὰ λέγων, καί σφεας θεοὺς πατρῴους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν "ἔνθα ἂν τοῦτο ᾖ, ἔσεσθαι "αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας." Οὗτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιόπων βασιλέϊ. ὁ δέ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται. ἦσάν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας, τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες, ἤθεα μαθόντες Αἰγύπτια.

thiopiam transfugerunt: Ægyptia præsidia tria: mitiores facti Æthiopes imitandis moribus colonorum.

XXXI. Μέχρι μέν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος. τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὑρίσκονται ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς Αὐτομόλους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι· ἔρημος γάρ ἐστι ἡ χώρη αὕτη ὑπὸ καύματος.

Nilum apud Automolos fluere ab occidente: quod ultra, incompertum.

XXXII. Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον, καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλέϊ·

Quid Cyrenæi quidam retulerint de

quinque Nasamonum profectione ad inspiciendas Africæ solitudines: per quas eos ad Zephyrum itinere facto, invenisse fluvium in quo crocodili essent, meantem ab occidente ad orientem.

καί κως ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγάς· καὶ τὸν Ἐτέαρχον φάναι ἐλθεῖν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο, ἔστι μὲν Λιβυκὸν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἠῶ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν. ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι, παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστάς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν, ὀψομένους τὰ ἐρῆμα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν τὰ μακρότατα ἰδομένων· (Τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορηΐην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἣ τελευτᾷ τὰ τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυες, καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ, πλὴν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι. τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδεος, ψάμμος τέ ἐστι, ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἐρῆμος πάντων.) "Ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπο-"μένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασί τε καὶ σιτίοισι εὖ "ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεο-"μένης· ταύτην δὲ διεξελθόντας, ἐς τὴν θηριώδεα "ἀπικέσθαι· ἐκ δὲ ταύτης, τὴν ἐρῆμον διεξιέναι, τὴν "ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον. διεξελθόντας "δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα, καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέ-"ρῃσι, ἰδεῖν δή κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καί "σφεας προσελθόντας, ἅπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ "τῶν δενδρέων καρποῦ. ἁπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν "ἄνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λα-"βόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς "ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν, οὔτε τοὺς ἄγον-"τας τῶν Νασαμώνων. ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἑλέων "μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα, ἀπικέσθαι ἐς "πόλιν, ἐν τῇ ἅπαντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ

“ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν “ πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν· ῥέειν δὲ ἀπὸ ἑσπέρης “ αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι δὲ ἐν “ αὐτῷ κροκοδείλους.”

XXXIII. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω· πλὴν ὅτι “ ἀπονοστῆσαί τε “ ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς οἱ Κυρηναῖοι ἔλεγον· “ καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶναι “ πάντας.” Τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι τὸν Νεῖλον· καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἱρέει. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσην τάμνων Λιβύην· καὶ (ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοί εἰσι ἔξω Ἡρακληΐων στηλέων· ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἳ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος, ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστρίην οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι.

Hunc Nilum videri, qui mediam Africam eadem longitudine secet, qua Danubius Europam.

XXXIV. Ὁ μὲν δὴ Ἴστρος, ῥέει γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται. περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν· ἀοίκητός τε γάρ ἐστι καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι, εἴρηται. ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κῃ ἀντίη κέεται· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθεῖα ὁδὸς εὐζώνῳ ἀνδρί· ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἴστρῳ. Νείλου μέν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

XXXV. ἜΡΧΟΜΑΙ δὲ περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον, ὅτι πλεῖστα θωυμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρη, καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν

Ægyptiorum utriusque sexus, et sa-

cerdotum apud eos, mores et victus et ritus.

χώρην· τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ, καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἤθεά τε καὶ νόμους. ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ' οἴκους ἐόντες, ὑφαίνουσι. ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι, ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ, κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων· οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες, ὀρθαί· οἱ δὲ ἄνδρες, κατήμενοι. εὐμαρέῃ χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι· ἐπιλέγοντες, ὡς τὰ μὲν αἰσχρὰ, ἀναγκαῖα δὲ, ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν χρεών· τὰ δὲ μὴ αἰσχρὰ, ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμίη οὔτε ἔρσενος θεοῦ, οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ, πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμίη ἀνάγκη, μὴ βουλομένοισι· τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ μὴ βουλομένῃσι.

XXXVI. Οἱ ἱρέες θεῶν τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ, ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος, ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται· Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιεῖσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι, τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενείῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων δίαιτα ἀποκέκριται· Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαιτά ἐστι. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ὦλλοι ζώουσι· Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην, ὄνειδος μέγιστόν ἐστι· ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσί· τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ, καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὦλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἵματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο· τῶν δὲ γυναικῶν ἓν ἑκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ κάλους, οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι· Αἰγύπτιοι δὲ, ἔσωθεν.

γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι, Ἕλληνες μὲν, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα· Αἰγύπτιοι δὲ, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα, αὐτοὶ μέν φασι ἐπι δεξιὰ ποιέειν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν, ἱρά· τὰ δὲ, δημοτικὰ καλέεται.

XXXVII. Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἐόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται. Ἐκ χαλκέων ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· οὐκ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντες. εἵματα δὲ λίνεα φορέουσι, αἰεὶ νεόπλυτα· ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκε· προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. Οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεὶρ, μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηταί σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λοῦνται δὲ δὶς* τῆς ἡμέρης ἑκάστης ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελέουσι μυρίας, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα. οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκηΐων τρίβουσι, οὔτε δαπανέωνται· ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσσόμενα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πλῆθός τι ἑκάστῳ γίνεται πολλὸν, ἡμέρης ἑκάστης· δίδοται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὔ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τούς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι, οὔτε ἕψοντες πατέονται. οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὁρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρόν μιν εἶναι ὄσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἷς ἑκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ, τῶν εἷς ἐστι ἀρχιέρεως· ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται.

XXXVIII. Τοὺς δὲ βοῦς τοὺς ἔρσενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε. τρίχα ἢν καὶ μίην ἴδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ

Quomodo taurus ut victima pura explore-

tur et signetur.

καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἑστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ καθαρὴ τῶν προκειμένων σημηΐων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορᾷ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἢν δὲ τουτέων πάντων ᾖ καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα εἱλίσσων· καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ θύσαντι θάνατος ἡ ζημίη ἐπικέεται. δοκιμάζεται μέν νυν τὸ κτῆνος τρόπῳ τοιῷδε.

In eo immolando quid observent, et mactati capite quare non vescantur.

XXXIX. Θυσίη δέ σφι ἥδε κατέστηκε. ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτῆνος πρὸς τὸν βωμὸν, ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι. ἔπειτα δὲ ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηΐου ἐπισπείσαντες, καὶ ἐπικαλέσαντες τὸν θεὸν, σφάζουσι· σφάξαντες δὲ, ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλήν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δείρουσι· κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρησάμενοι, φέρουσι, τοῖσι μὲν ἂν ᾖ ἀγορὴ, καὶ Ἕλληνές σφισι ἔωσι ἐπιδήμιοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν, ἀπ' ὧν ἔδοντο· τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν. καταρέονται δὲ, τάδε λέγοντες, τῇσι κεφαλῇσι· "εἴ "τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ "συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην "τραπέσθαι." Κατὰ μέν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων, καὶ τὴν ἐπίσπεισιν τοῦ οἴνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά· καὶ, ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς.

XL. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις, ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὦν μεγίστην τε δαίμονα ἥγηνται εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὁρτὴν ἀνάγουσι, ταύτῃ ἔρχομαι ἐρέων. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξάμενοι, κοιλίην μὲν κεινὴν πᾶσαν ἐξ ὧν εἷλον, σπλάγχνα δὲ αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελήν· σκέλεα δὲ ἀποτάμνουσι,

καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς ὤμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ βοὸς πιμπλᾶσι ἄρτων καθαρῶν, καὶ μέλιτος, καὶ ἀσταφίδος, καὶ σύκων, καὶ λιϐανωτοῦ, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων. πλήσαντες δὲ τούτων, καταγίζουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ, θύουσι. καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν, τύπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν.

Isis maxima Dea, et maximum ejus festum: ante sacrificium jejunant, et eo ardente se verberant.

XLI. Τοὺς μέν νυν καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὔ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραί εἰσι τῆς Ἴσιος. τὸ γὰρ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήϊον, βούκερών ἐστι, κατάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι· καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέϐονται προϐάτων πάντων μάλιστα μακρῷ. τῶν εἵνεκα οὔτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος, οὔτε γυνὴ, ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀϐελοῖσι, οὐδὲ λέϐητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοὸς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς, τρόπον τόνδε. τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι· τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημηΐου εἵνεκε. ἐπεὰν δὲ σαπῇ, καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἑκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλευμένης νήσου. ἡ δ' ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα. ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλιες συχναί· ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν, οὔνομα τῇ πόλι Ἀτάρϐηχις· ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον ἵδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλις· ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα, ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἕνα χῶρον πάντες. κατὰ ταὐτὰ δὲ τοῖσι βουσὶ καὶ τἄλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ

Boves Isidi consecratæ, venerationisque maximæ omnium pecudum: aversabiles Ægyptiis Græci: mortuæ boves merguntur: pecudes aliæ quomodo sepeliantur: urbs Atarbechis.

περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

Isis et Osiris, qui et Bacchus, Dii omnium communes: Thebani quare ab ovibus immolandis abstineant, et quare Jupiter arietina facie apud Ammonios.

XLII. Ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαιέος ἵδρυνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσὶ, οὗτοι μέν νυν πάντες οἴων ἀπεχόμενοι, αἶγας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἴσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι δὲ τοῦ Μένδητος ἔκτηνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσὶ, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι, ὄϊς θύουσι. Θηβαῖοι μέν νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἴων ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι· "Ἡρακλέα "θελῆσαι πάντως ἰδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ "ἐθέλειν ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. τέλος δὲ, ἐπεί τε "λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι, "κριὸν ἐκδείραντα, προέχεσθαί τε τὴν κεφαλὴν ἀπο"ταμόντα τοῦ κριοῦ, καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος, οὕτω οἵ "ἑωυτὸν ἐπιδέξαι." Ἀπὸ τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὤγαλμα ποιεῦσι Αἰγύπτιοι· ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων, Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιόπων ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δ' ἐμοὶ, καὶ τὸ οὔνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδέ σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο· Ἀμμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσί σφι ἱροὶ διὰ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν ἕνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες, κατὰ τὠυτὸ ἐνδύουσι τὤγαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸν ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν.

Hercules Deorum XII unus: Græcos illius nomen ab Ægyptiis accepisse.

XLIII. Ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι εἴη τῶν δυώδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τὸ οὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ

"Ελληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοὔνομα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονέες ἀμφότεροι ἦσαν, Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχαται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὔνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα, ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι· ὡς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἱρέει, ὥστε τουτέων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. Ἀλλά τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεί τε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα θεοὶ ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι.

XLIV. Καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἅγιον· καὶ ἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἡ μὲν, χρυσοῦ ἀπέφθου· ἡ δὲ, σμαράγδου λίθου, λάμποντος τὰς νύκτας μέγαθος. ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἵδρυται. εὗρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένους. ἔφασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκιζομένῃ καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυνθῆναι· εἶναι δὲ ἔτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι, τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι. ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἳ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες, Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. Τὰ μέν νυν

In urbe Tyro Herculis templum antiquissimum, et aliud ejusdem cognomine Thasii: Thasum, ibique Herculis templum, qui condiderint: Hercules in Græcia passim duplex, Olympius et Heros.

ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρακλέα ἐόντα. καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἳ διξὰ Ἡράκλεια ἱδρυσάμενοι ἔκτηνται· καὶ τῷ μὲν, ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην, θύουσι· τῷ δὲ ἑτέρῳ, ὡς ἥρωϊ ἐναγίζουσι.

Refellitur Græcorum quædam fabula de Hercule.

XLV. Λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες. εὐήθης δὲ αὐτέων καὶ ὅδε ὁ μῦθός ἐστι, τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς "αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διΐ· τὸν δὲ, τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν· ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον, πάντας σφέας καταφονεῦσαι." Ἐμοὶ μέν νυν δοκέουσι, ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες. τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὁσίη θύειν ἐστὶ, χωρὶς ὀΐων, καὶ ἐρσένων βοῶν καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνέων· κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα ἐόντα τὸν Ἡρακλέα, καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δή φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; Καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι, καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἴη.

Mendesii non immolant capras et hircos: Pan unus ex VIII Diis: quale simulacrum ejus fingatur: capris et maxime hircis quantus apud Mendesios honor.

XLVI. Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι· τοὺς δὲ ὀκτὼ θεοὺς τούτους, προτέρους τῶν δυώδεκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τὤγαλμα, κατάπερ Ἕλληνες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὔ τι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ᾽ ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτευ δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὔ μοι ἥδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων, καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι. ἐκ δὲ τούτων εἷς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὅ τε τράγος καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ, Μένδης. ἐγένετο δ᾽ ἐν

τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδεξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο.

XLVII. Ὗν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἥγηνται θηρίον εἶναι, καὶ τοῦτο μὲν, ἤν τις ψαύσῃ αὐτῶν παριὼν ὑὸς αὐτοῖσι ἱματίοισι, ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐπὶ τὸν ποταμόν· τοῦτο δὲ, οἱ συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μοῦνοι πάντων· οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτέων· ἀλλ' ἐκδιδόαταί τε οἱ συβῶται καὶ ἀγέαται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐ δικαιεῦσι Αἰγύπτιοι· Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ, τοὺς ὗς θύσαντες, πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὗς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὁρτῇσι ἀπεστυγήκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίη δὲ ἥδε τῶν ὑῶν τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεὶς ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένῃ· καὶ ἔπειτα καταγίζει πυρί. τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίατο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὗς, καὶ ὀπτήσαντες ταύτας, θύουσι.

Sues et subulcos Ægyptii aversantur: Lunæ ac Baccho semel per annum, eodem plenilunio utrique, sues immolant, et immolatarum carnibus vescuntur: quomodo eas Lunæ immolent, et

XLVIII. Τῷ δὲ Διονύσῳ, τῆς ὁρτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χορῶν, κατὰ ταὐτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός· αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διό-

quomodo Baccho: hujus festum ut agant.

νυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος.

Melampodem sacra Ægyptiaca, tum alia, tum Bacchi, a Cadmo accepta Græcos docuisse.

XLIX. Ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαὴς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἕλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὔνομα, καὶ τὴν θυσίην, καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν. τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ κατηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσιν Ἕλληνες. Ἐγὼ μέν νυν φημὶ Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν, μαντικήν τε ἑωυτῷ συστῆσαι, καὶ, πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου, ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τά τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύμενα τῷ θεῷ, καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἕλλησι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ ἐσαγμένα. οὐ μὴν οὐδὲ φήσω ὅκως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο, ἢ ἄλλο κού τι νόμαιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην χώρην.

Græcorum Deos partim ab Ægyptiis, partim a Pelasgis; Neptunum ab Afris esse: Heroibus non uti Ægyptios.

L. Σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκει, πυνθανόμενος οὕτω εὑρίσκω ἐόν· δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος, καὶ Διοσκούρων, ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἴρηται, καὶ Ἥρης, καὶ Ἱστίης, καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηΐδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεί κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὴ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν δὲ οὔ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων

ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὔνομα ἔκτηνται, εἰ μὴ Λίβυες· καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεί. νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἥρωσι οὐδέν.

LI. Ταῦτα μέν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι τὰ ἐγὼ φράσω, Ἕλληνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι. τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἁπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ὦλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ, ἤδη τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας τελέουσι, Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι, παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὡνὴρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρηΐκην οἴκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, τοί περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω, Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων, μαθόντες παρὰ Πελασγῶν, ἐποιήσαντο. οἱ δὲ Πελασγοὶ ἱρόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηΐκῃ μυστηρίοισι δεδήλωται.

Mercurii statuas quales facere Græci a quibus didicerint: Pelasgos cum Atheniensibus habitasse, prius autem Samothraciam incoluisse, ibique Cabirorum sacra instituisse.

LII. Ἔθυον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας· ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτέων· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτεν δὲ, χρόνου πολλοῦ διεξελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπικόμενα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῷ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μοῦνον. ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ "εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν "βαρβάρων ἥκοντα·" ἀνεῖλε τὸ μαντήϊον "χρᾶσθαι."

Caruisse Pelasgorum Deos nominibus: ea post ex Ægypto allata, oraculi Dodonæi solius tum in Græcia monitu illis indita esse.

ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον, τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον.

Theogoniæ conditorum Hesiodi et Homeri quam recens ætas: quibus qui poëtæ priores habeantur, eos illis posteriores fuisse.

LIII. Ἔνθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴ τε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθὲς, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι. οὗτοι δέ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοί γε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρήϊαι λέγουσι· τὰ δὲ ὕστερα, τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω.

Narrationes de origine duorum Jovis oraculorum, Dodonæi et Ammonis, institutorum circiter an. 1980.

LIV. Χρηστηρίων δὲ πέρι, τοῦ τε ἐν Ἕλλησι, καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θηβαιέος Διὸς "δύο γυναῖκας ἱρηΐας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντήϊα πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι." Εἰρομένου δέ μευ, ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα "ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μέν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι· πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον."

LV. Ταῦτα μέν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον· τάδε δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· "Δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι. ἱζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν, αὐδάξασθαι φωνῇ ἀνθρωπηΐῃ, ὡς χρεὼν εἴη μαντήϊον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι. καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλόμενον αὐτοῖσι, καί σφεας ἐκ

"τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα, λέγουσι Ἄμμωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς "Λίβυας ποιέειν." ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διὸς. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρήϊαι, τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὔνομα ἦν Προμένεια, τῇ δὲ μετὰ ταύτην, Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ, Νικάνδρη, ἔλεγον ταῦτα. συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν.

Herodoti ea de re opinio: Græcia, olim Pelasgia.

LVI. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ ἀληθέως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱρὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτούς· ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι, ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱρόν· ὥσπερ ἦν οἰκὸς, ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θήβῃσι ἱρὸν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπεί τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν. φάναι δέ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρῆσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων, ὑπ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐπρήθη.

Columbas a Dodonæis mulieres barbaras dictas videri.

LVII. Πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεον δέ σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπηΐῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι, ἐπεί τε συνετά σφι ηὔδα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβάριζε, ὄρνιθος τρόπον ἐδόκεέ σφι φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέῳ τρόπῳ ἂν πελειάς γε ἀνθρωπηΐῃ φωνῇ φθέγξαιτο; μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη ἡ γυνὴ ἦν. Ἡ δὲ μαντηΐη ἥ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ, παραπλήσιαι ἀλλήλῃσι τυγχάνουσι ἐοῦσαι. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη.

Extispicium, conventus, pompas, et victimarum

LVIII. Πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι· καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τε-

adducendarum ritus, Ægyptios primos instituisse.

κμήριον δέ μοι τούτου, τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ τευ χρόνου ποιεύμεναι· αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ ἐποιήθησαν.

Quibus in urbibus quorum Deorum honori conventus celebrentur: Isis eadem quæ Ceres.

LIX. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνάς. μάλιστα μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν, τῇ Ἀρτέμιδι. δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν, τῇ Ἴσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλι ἐστὶ μέγιστον Ἴσιος ἱρόν. ἵδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα. Ἴσις δέ ἐστι κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. τρίτα δ' ἐς Σάϊν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρτα δὲ, ἐς Ἡλιούπολιν τῷ Ἡλίῳ· πέμπτα δὲ, ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Λητοῖ· ἕκτα δὲ, ἐς Πάπρημιν πόλιν τῷ Ἄρεϊ.

Dianæ festum Bubastiticum.

LX. Ἐς μέν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιεῦσι τοιάδε. πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναιξὶ, καὶ πολλόν τι πλῆθος ἑκατέρων ἐν ἑκάστῃ βάρι. αἱ μέν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα ἔχουσαι κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι, κατὰ πάντα τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι, καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατά τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχρίμψαντες τὴν βάριν τῇ γῇ, ποιεῦσι τοιάδε. αἱ μέν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τάπερ εἴρηκα· αἱ δὲ τωθάζουσι, βοῶσαι, τὰς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται· αἱ δ' ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν παραποταμίην ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὁρτάζουσι, μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας· καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέον ἐν τῇ ὁρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ. συμφοιτέωσι δὲ, ὅ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι, πλὴν παιδίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται.

Festum Isidos Busiriticum: [2,40] quidnam indicio sit,

LXI. Ἐν δὲ Βουσίρι πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὁρτὴν, εἴρηται πρότερόν μοι. τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων. τὸν δὲ τύπτονται, οὔ μοι ὅσιόν ἐστι

λέγειν. ὅσοι δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαίρῃσι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι.

Cares qui Ægyptium incolant, hospites esse.

LXII. Ἐς Σάϊν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθέωσι τῇσι θυσίῃσι, ἔν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον· καὶ τῇ ὁρτῇ οὔνομα κέεται Λυχνοκαΐη. οἳ δ᾽ ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης, καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα· καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σάϊ μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτευ δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νὺξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος.

Minervæ festum Saiticum nocturnum, lucernis per totam Ægyptum accensis.

LXIII. Ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ, κατάπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιεῦσι. εὖτ᾽ ἂν δὲ γίνηται καταφερὴς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μέν τινες τῶν ἱρέων περὶ τὤγαλμα πεπονέαται· οἱ δὲ πολλοὶ αὐτέων, ξύλων κορύνας ἔχοντες, ἑστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες, πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι, ἐπὶ τὰ ἕτερα ἁλέες ἑστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα, ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ, προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τὤγαλμα λελειμμένοι, ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα. οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἑστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι, τιμωρέοντες τῷ θεῷ, παίουσι αὐτοὺς ἀλεξόμενοι. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται· κεφαλάς τε συναράσσονται, καὶ, ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων· οὐ μέντοι οἵ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα.

Festum Solis Heliopolitanum; Latonæ, Butoiticum; Martis, Papremiticum, in quo lignis convulnerant sibi mutuo capita.

Ejus consuetudinis origo: Ægyptiorum et Græcorum in adeundis templis castitas.

LXIV. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι. οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα· καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον, ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρὸς, οἷα οὐκ ὀπωπότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾷν παριέναι, ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους, τούς τε προπόλους τρηχέως περισπεῖν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρεϊ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί. Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι, μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι, ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρόν· νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατάπερ τὰ ἄλλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾷν καὶ ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. οὗτοι μέν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες, ποιεῦσι ἐμοί γε οὐκ ἀρεστά. Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι περισσῶς τά τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ, καὶ δὴ καὶ τάδε.

Bestiarum cultus apud Ægyptios: necis earum pœna mors.

LXV. Ἐοῦσα δὲ Αἴγυπτος ὅμουρος τῇ Λιβύῃ, οὐ μάλα θηριώδης ἐστί. τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν, σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι· τὰ δὲ, οὔ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνεῖται τὰ ἱρὰ, εἰ λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι. τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψαύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. Νόμος δέ ἐστι περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχαται τῆς τροφῆς χωρὶς ἑκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμήν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ᾖ τὸ θηρίον, ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν, ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ τὸ

τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἑλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ. ἡ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθῦς, παρέχει βορὴν τοῖσι θηρίοισι. τροφὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται. Τὸ δ' ἄν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἢν μὲν ἑκὼν θάνατος ἡ ζημίη· ἢν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἶβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἤν τε ἑκὼν, ἤν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη.

LXVI. Πολλῶν δὲ ἐόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῷ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελούρους τοιάδε. Ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ, διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι, οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὦν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα, κτείνουσι. κτείναντες μέντοι, οὐ πατέονται. αἱ δὲ, στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον. πυρκαΐης δὲ γενομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελούρους. οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἰέλουροι, διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ' ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν.

Felium genus crescere quid vetet: luctus in morte felis, item in canis.

LXVII. Ἀπαγέαται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι. τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. ὡς δὲ αὔτως τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν· τὰς δὲ ἶβις,

Ubi et quomodo hæ atque aliæ nonnullæ bestiæ sepeliantur.

ἐούσας ἱρὰς, ἐς Ἑρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους, ἐούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους, οὐ πολλῷ τέῳ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὑρεθέωσι κείμενοι.

Crocodili natura; pacem agit cum solo trochilo.

LXVIII. Τῶν δὲ κροκοδείλων φύσις ἐστὶ τοιήδε. τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν. ἐὸν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστί· τίκτει μὲν γὰρ ὠὰ ἐν γῇ, καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δή ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν, τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται. τὰ μὲν γὰρ ὠὰ, χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει· καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὠοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ, γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑὸς, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω κινέει γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς, καὶ δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιεύμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχῖλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ. ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ, (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον,) ἐνθαῦτα ὁ τροχῖλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ, καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ, ὠφελεύμενος ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχῖλον.

Crocodilum Ægyptii alii colunt, alii comedunt: ipsi eum

LXIX. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροί εἰσι οἱ κροκόδειλοι· τοῖσι δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περί τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες, καὶ κάρτα ἥγηνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ

champsam nominant: crocodilum Iones dixerunt.

πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα· ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες, καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱροὺς εἶναι. Καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χάμψαι. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι.

Captura crocodilorum.

LXX. Ἄγραι δέ σφεων πολλαὶ κατεστέασι, καὶ παντοῖαι· ἡ δ' ὦν ἐμοί γε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἐπεὰν νῶτον ὑὸς δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν· αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὴν, ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος, ἵεται κατὰ τὴν φωνήν· ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ, καταπίνει· οἱ δὲ, ἕλκουσι. ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἁπάντων ὁ θηρευτὴς πηλῷ κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς· τοῦτο δὲ ποιήσας, κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται· μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, σὺν πόνῳ.

Hippopotamus in qua præfectura sacer: describitur.

LXXI. Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε· τετράπουν ἐστὶ, δίχηλον, ὁπλαὶ βοὸς, σιμὸν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν· μέγαθος, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος· τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δή τι παχύ ἐστι, ὥστε αὔου γενομένου, ξυστὰ ποιέεσθαι ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ.

Lutra, squameus, anguilla, vulpanser.

LXXII. Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἥγηνται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ πάντων ἰχθύων τὸν καλεύμενον λεπιδωτὸν, ἱρὸν εἶναι, καὶ τὴν

ἔγχελυν. ἱροὺς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι· καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας.

Phœnix qualis et quantus: fabula de illo.

LXXIII. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τῷ οὔνομα φοῖνιξ· ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, διὰ ἐτέων (ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) πεντακοσίων. φοιτᾷν δὲ τότε φασὶ, ἐπεάν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δὲ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν, τὰ δὲ, ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος. Τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες· ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ Ἡλίου τῷ ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον, τῆς σμύρνης ὠὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν· μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ὠὸν, τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅ τι τοῦ ὠοῦ ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα· ἐσκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς, γίνεσθαι τὠυτὸ βάρος· ἐμπλάσαντα δὲ, κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἡλίου τὸ ἱρόν. ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν.

Sacri serpentes circa Thebas.

LXXIV. Εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφιες, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες· οἳ μεγάθεϊ ἐόντες μικροὶ, δύο κέρεα φορέουσι, πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς. τοὺς θάπτουσι ἀποθανόντας ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τούτου γάρ σφεας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱρούς.

Ex Arabia serpentes alatos advolantes confici ab ibidibus: quas aves ideo sacras esse.

LXXV. Ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης, κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστά κῃ κείμενος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον, πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ, εἶδον ὀστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας, πλήθεϊ μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι· σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι, καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων· πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος

οὗτος, ἐν τῷ αἱ ἄκανθαι κατακεχύαται, τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου· τὰς δὲ ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ παριέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἶβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾷν τὰς ὄρνιθας ταύτας.

Ibidum quæ species: aliud earum genus diversum: quæ serpentum figura.

LXXVI. Εἶδος δὲ τῆς μὲν ἴβιος τόδε. μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον, μέγαθος ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων, τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφις, ἥδε ἰδέη. τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἱλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, (διξαὶ γὰρ δή εἰσι αἱ ἴβιες,) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴ πτεροῖσι, πλὴν κεφαλῆς καὶ τοῦ αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου· ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα, μέλαινά ἐστι δεινῶς· σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον, ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ, οἵη περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κῃ ἐμφερέστατα. Τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

Qui ex Ægyptiis campestria loca incolunt, quare ii solertissimi hominum sint: eorum corporis cura, cibus et potus.

LXXVII. Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων, οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα, λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. Τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέωνται· Συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων, τῶν ὡρέων (δοκέειν ἐμοὶ) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε

ἄλλων πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα. Ἀρτοφαγέουσι δὲ, ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν, πρὸς ἥλιον αὐήναντες, ὠμοὺς σιτέονται· τοὺς δὲ, ἐξ ἅλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τούς τε ὄρτυγας, καὶ τὰς νήσσας, καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων, ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστί σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται.

In commessatione argumentum bibendi a morte.

LXXVIII. Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον, ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων, λέγει· "Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ "τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος." Ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι.

Carmina patria: Maneros, antiquissimum carmen, et idem quod Græcorum Linus.

LXXIX. Πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἕν ἐστι, Λίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ, καὶ ἄλλῃ· κατὰ μέντοι ἔθνεα οὔνομα ἔχει, συμφέρεται δὲ ὠυτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον ὀνομάζοντες ἀείδουσι. ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον· φαίνονται δὲ ἀεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες. ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλεύμενος Μανέρως. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουνογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον, θρήνοισι τούτοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι· καὶ ἀοιδήν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι.

Honor erga majores natu, salu-

LXXX. Συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι. οἱ νεώτεροι αὐτέων

τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες, εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται· καὶ ἐπιοῦσι, ἐξ ἕδρης ὑπανιστέαται. Τόδε μέντοι ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα.

tatio mutua.

LXXXI. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέν τοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεταί σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι, καὶ Πυθαγορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

Vestes lineæ ac laneæ: laneæ vestes profanæ.

LXXXII. Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισί ἐστι ἐξευρημένα· μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστη θεῶν ὅτευ ἐστί· καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρῃ γενόμενος, ὁτέοισι ἐγκυρήσει, καὶ ὅκως τελευτήσει, καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. Τέρατά τε πλέω σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι. γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τὠποβαῖνον· καὶ ἤν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὠυτὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.

Menses et dies singuli sacrati: thema natalitium: prodigiorum observatio.

LXXXIII. Μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήϊον αὐτόθι ἐστὶ, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἄρεος, καὶ Διός· καὶ, ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηΐων, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἐστί. οὐ μέντοι αἵ γε μαντήϊαί σφι κατὰ τὠυτὸ ἑστᾶσι, ἀλλὰ διάφοροί εἰσι.

Divinationem solis Diis quibusdam attribui.

LXXXIV. Ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων.

Medici alii alius morbi.

πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα. οἱ μὲν γὰρ, ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι· οἱ δὲ, κεφαλῆς· οἱ δὲ, ὀδόντων· οἱ δὲ, τῶν κατὰ νηδύν· οἱ δὲ, τῶν ἀφανέων νούσων.

Luctus in morte propinquorum.

LXXXV. Θρῆνοι δὲ καὶ ταφαί σφεων, εἰσὶ αἵδε. τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος, τοῦ τις καὶ λόγος ᾖ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὦν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον. κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι, τύπτονται ἐπεζωσμέναι, καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι.

Triplex condiendi cadaveris ratio: qualis prima: gummi pro glutine.

LXXXVI. Εἰσὶ δὲ οἳ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὗτοι ἐπεάν σφι κομισθῇ νεκρὸς, δεικνύασι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα. καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι, τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν. τὴν δὲ δευτέρην δεικνύασι ὑποδεεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην· τὴν δὲ τρίτην, εὐτελεστάτην. φράσαντες δὲ, πυνθάνονται παρ' αὐτέων κατὰ ἥν τινα βούλονταί σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδὼν, μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι, ὧδε τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ ἐγχέοντες φάρμακα. μετὰ δὲ, λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέϊ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην, ἐξ ὧν εἷλον τὴν κοιλίην πᾶσαν· ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν, καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηΐῳ, αὖτις διηθέουσι θυμιήμασι τετριμμένοισι. ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες, συῤῥάπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι λίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι

ταριχεύειν. ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν, κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσεργνῦσι τὸν νεκρόν· καὶ κατακληΐσαντες οὕτω, θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς.

LXXXVII. Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τὴν δὲ πολυτεληΐην φεύγοντας, σκευάζουσι ὧδε. ἐπεὰν τοὺς κλυστῆρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὧν ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν, οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδὺν, κατὰ δὲ τὴν ἕδρην ἐσηθήσαντες· καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσι τὰς προκειμένας ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιεῖσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην, τὴν ἐσῆκαν πρότερον· ἡ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἅμα ἑωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατήκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μοῦνον, καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες.

Reliqua duo genera conditurae.

LXXXVIII. Ἡ δὲ τρίτη ταρίχευσίς ἐστι ἥδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει. συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην, ταριχεύουσι τὰς ἑβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρεσθαι.

LXXXIX. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραυτίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ὦσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδοῦσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μή σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναιξί. λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτῳ γυναικός· κατεῖπαι δὲ τὸν ὁμότεχνον.

Mulieres eximiae, defunctae non statim condiuntur.

Ab crocodilo raptus aut mersus fluvio, sacrum funus.

XC. Ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων, ἢ ξείνων ὁμοίως, ὑπὸ κροκοδείλου ἁρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνηται τεθνηὼς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν, καὶ περιστείλαντας ὡς κάλλιστα, θάψαι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα, οὔτε τῶν προσηκόντων, οὔτε τῶν φίλων· ἀλλά μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

Chemmis urbs: in ea Perseo templum et signum dicatum, et instituti ludi gymnici.

XCI. Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι· τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μήδ' ἄλλων μηδαμᾶ μηδαμῶν ἀνθρώπων νομαίοισι. οἱ μέν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι. ἔστι δὲ Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος. ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἐστὶ Περσέος τοῦ Δανάης ἱρὸν τετράγωνον· πέριξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασι· τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱροῦ λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἑστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δέ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηός τε ἔνι, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαί σφι, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱροῦ. σανδάλιόν τε αὐτοῦ πεφορημένον εὑρίσκεσθαι, ἐὸν τὸ μέγαθος δίπηχυ· τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθηνέειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι. ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσέϊ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα· παρέχοντες ἄεθλα, κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. εἰρομένου δέ μευ ὅ τι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὅ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων, ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν “τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα, ἐόντας Χεμμίτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα.” ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες, κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. “ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατ' αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν ἔφασαν, ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας, καὶ ἀναγνῶναι

“ τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δέ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέμμιος οὔνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δέ οἱ γυμνικὸν, αὐτοῦ κελεύσαντος, ἐπιτελέειν.”

XCII. Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἑλέων οἰκέοντες Αἰγύπτιοι νομίζουσι. οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἕλεσι κατοικημένοι, τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ ἄλλοι Αἰγύπτιοι· καὶ τὰ ἄλλα, καὶ γυναικὶ μιῇ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει, κατάπερ Ἕλληνες. Ἀτὰρ πρὸς εὐτελέην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν· ταῦτα ἐπεὰν δρέψωσι, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον· καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὸν ἐμφερὲς, πτίσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη, καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἐὸν στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα· ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένῃ ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά· τρώγεται δὲ καὶ ἁπαλὰ ταῦτα καὶ αὖα. Τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην, ἐπεὰν ἀνασπάσωσι ἐκ τῶν ἑλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες, ἐς ἄλλο τι τράπουσι· τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν, τρώγουσι, καὶ πωλέουσι. οἳ δὲ ἂν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανέϊ πνίξαντες, οὕτω τρώγουσι. Οἱ δέ τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων· τοὺς ἐπεὰν λάβωσι, καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα αὔους ἐόντας σιτέονται.

Ægyptiorum qui loca palustria habitant, mores iidem: victus e loto et byblo; aut ex solis piscibus ad solem siccatis.

XCIII. Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι, ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται· τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι, τοιάδε ποιεῦσι. ἐπεάν σφεας ἐσίῃ οἶστρος κυΐσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς τὴν θάλασσαν.

Pisces in paludibus natos, gregatim in mare abeuntes gignere, ac

redeuntes ova parere: multitudinis palustrium piscium quæ causa.

ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες, ἀποῤῥαίνοντες τοῦ θοροῦ· αἱ δὲ, ἑπόμεναι ἀνακάπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ κυΐσκονται. ἐπεὰν δὲ πλήρεες γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεύμεναι δὲ ἀγεληδὸν, ποιεῦσι οἷόν περ ἐποίευν οἱ ἔρσενες· τῶν γὰρ ᾠῶν ἀποῤῥαίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἑπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι, ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἳ δ' ἂν αὐτέων ἁλῶσι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλέων· οἳ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετρίφαται. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε. ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· καὶ ἀναπλώοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται, ἐγχριμπτόμενοι καὶ ψαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. Ἐπεὰν δὲ πληθύεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τά τε κοῖλα τῆς γῆς, καὶ τὰ τέλματα, τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν, πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα, καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγώ μοι δοκέω κατανοέειν τοῦτο. τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ᾠὰ ἐς τὴν ἰλὺν, ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ᾠῶν τούτων παραυτίκα γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθῦς οὕτω ἔχει.

Olei cicini usus ad uncturam et ad lucernas.

XCIV. Ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε. παρὰ τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται. ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα,

καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δέ. τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι· οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀποῤῥέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον, καὶ οὐδὲν ἧσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές· ὀδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται.

Remedium adversus culices.

XCV. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας, ἀφθόνους ἐόντας, τάδε σφί ἐστι μεμηχανημένα. τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἷοί τέ εἰσι ὑψοῦ πέτεσθαι. τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται. πᾶς ἀνὴρ αὐτέων ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθῦς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα αὐτῷ χρᾶται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· περὶ ταύτην ἵστησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ ἔπειτα ἐνδὺς, ὑπ' αὐτῷ καθεύδει. οἱ δὲ κώνωπες, ἢν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιξάμενος εὕδῃ ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

Navium vectoriarum structura et cursus.

XCVI. Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι, τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιεύμενα· τῆς ἡ μορφὴ μέν ἐστι ὁμοιοτάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἐστί. ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα, πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγεύμενοι τρόπον τοιόνδε. περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν· νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται, ἔσωθεν δὲ τὰς ἁρμονίας ἐν ὦν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ· πηδάλιον δὲ ἓν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται· ἱστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἱστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύνανται πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, κατεῤῥαμμένη ῥίπεϊ καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κῃ σταθμόν· τούτων

τὴν μὲν θύρην, δεδεμένην κάλῳ, ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίει ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει ταχέως, καὶ ἕλκει τὴν βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι·) ὁ δὲ λίθος ὄπισθεν ἐπελκόμενος, καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ, κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δέ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθεϊ πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

Ægypti Nilo inundatæ facies et navigatio.

XCVII. Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώρην, αἱ πόλις μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κῃ ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου, πέλαγος γίνεται· αἱ δὲ πόλις μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὦν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μέν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν. ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἥξεις κατ' Ἄνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην.

Anthylla urbs et Archandropolis.

XCVIII. Τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἄνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τοῦτο δὲ γίνεται, ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσί ἐστι Αἴγυπτος. ἡ δὲ ἑτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὔνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὔνομα.

Menes, Ægypti rex primus, ab an. 2235 ad 2173: condidit Memphin, et in ea templum Vulcani.

XCIX. ΜΕ'ΧΡΙ μὲν τούτου, ὄψις τε ἐμὴ, καὶ γνώμη, καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων, κατὰ τὰ ἤκουον. προσέσται δὲ αὐτοῖσί τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Τὸν ΜΗ͂ΝΑ, τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱρέες ἔλεγον, τοῦτο μὲν, ἀπογεφυρῶσαι καὶ τὴν Μέμ-

φιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης· τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίης ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρᾶναι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου, ὃς ἀπεργμένος ῥέει, ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος. εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναί ἐστι. ὡς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλέϊ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν, ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, ἥτις νῦν Μέμφις καλέεται· ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἑσπέρην· τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει. τοῦτο δὲ, τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον.

Reges post Menem cccxxx, in quibus Æthiopes xviii, et una mulier Nitocris nomine, imperans ab an. 1994 ad 1982: quomodo hæc ulta sit cædem fraternam.

C. Μετὰ δὲ τοῦτον, κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βύβλου ἄλλων βασιλήων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτῃσι γενεῇσι ἀνθρώπων, ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη· οἱ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν ἥ τις ἐβασίλευσε, τόπερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν· ἀποκτείναντες δὲ, οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδοσαν τὴν βασιληΐην· τούτῳ τιμωρέουσαν, πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ. ποιησαμένην γάρ μιν οἴκημα περίμηκες ὑπόγαιον, καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι. καλέσασαν δέ μιν Αἰγυπτίων, τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου ᾔδεε, πολλοὺς ἑστιᾷν· δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι᾽ αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον. πλὴν ὅτι αὐτήν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥίψαι ἐς οἴκημα σποδοῦ πλέον, ὅκως ἀτιμώρητος γένηται.

Rex Mœris, ultimus il-

CI. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδε-

lorum, ab an. 1445 ad 1416: ejus tria opera.

μίην ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἑνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα, τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορῆν ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια· λίμνην τε ὀρύξαι, τῆς ἡ περίοδος ὅσων ἐστὶ σταδίων ὕστερον δηλώσω· πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι, τῶν τοῦ μεγάθεος πέρι, ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι. τῶν δὲ οὐδένα ἄλλων οὐδέν.

Post illos regnat Sesostris, ab an. 1416 ad 1357: is ex Arabico sinu quam longe potuit progressus, rubri maris accolas; et reversus Mediterraneos populos ad septentrionem domuit: cippi victoriæ indices.

CII. Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοῦ ἐπὶ τούτοισι γενομένου βασιλέος, τῷ οὔνομα ἔην Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφεσθαι· ἐς ὃ πλέοντά μιν πρόσω, ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων. ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν, στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁτέοισι μέν νυν αὐτέων ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε, καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίης, τούτοισι μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἑωυτοῦ οὔνομα καὶ τῆς πάτρης, καὶ ὡς δυνάμι τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατό σφεας. ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖσι ἀνδρηΐοισι τῶν ἐθνέων γενομένοισι· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιέειν ὡς εἴησαν ἀνάλκιδες.

Quousque in Europam arma tulerit.

CIII. Ταῦτα δὲ ποιέων, διεξήϊε τὴν ἤπειρον· ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς, τούς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήϊκας. ἐς τούτους δέ μοι δοκέει καὶ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στῆλαι· τὸ δὲ προσωτέρω τούτων, οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἤϊε· καὶ ἐπεί τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως

εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ, αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρης οἰκήτορας· εἴτε τῶν τινὲς στρατιωτέων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ Φᾶσιν ποταμὸν κατέμειναν.

Colchi ab Ægyptiis oriundi: quæ gentes virilia circumcidant.

CIV. Φαίνονται μὲν γὰρ ἐόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς, ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους· καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων, ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζειν δ' ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους· αὐτὸς δὲ εἴκασα τῇδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον, ὅτι μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι· Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτονες ἐόντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι. οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μοῦνοι· καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίονται ποιεῦντες κατὰ τὰ αὐτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δή τι φαίνεται ἐόν. ὡς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα.

Colchi et Ægyptii lino elaborando, et vita, et lingua similes.

CV. Φέρε νυν καὶ ἄλλο εἴπω περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσί. λῖνον μοῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. λῖνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται· τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον, καλέεται Αἰγύπτιον.

Cippi victoriæ de imbellibus, in Palæstina: duæ statuæ circa Ioniam, Sesostris imaginem referentes, non Memnonis.

CVI. Τὰς δὲ στήλας τὰς ἵστα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρεον ἐούσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὦμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱρὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· ἘΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ὨΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ἘΜΟΙΣΙ ἘΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὴ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων, Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθηΐης ἀπολελειμμένοι.

Redeunti Sesostri periculum a fratre: quomodo id evitarit.

CVII. Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα, καὶ ἀνάγοντα πολέας ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱρέες, ἐπεί τε ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα, καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινῆσαι ἔξωθεν τὴν οἰκίην ὕλῃ· περινήσαντα δὲ, ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλεύεσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τὴν δέ οἱ συμβουλεῦσαι, τῶν παίδων ἐόντων ἓξ, τοὺς δύο ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα, γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν· καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ· τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί.

Punit fratrem: captivorum

CVIII. Νοστήσας δὲ ὁ Σέσωστρις ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν, τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν

ἐπηγάγετο, τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο. τούς τέ οἱ λίθους, τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέος κομισθέντας ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν, ἐόντας μεγάθεϊ περιμήκεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἑλκύσαντες· καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυσσον· ἐποιεῦν τε οὐκ ἑκόντες Αἴγυπτον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην καὶ ἁμαξευομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος, ἐοῦσα πεδιὰς πᾶσα, ἄνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέγονε· αἴτιαι δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ, καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώρην ὁ βασιλεύς· ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλις, ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι ὅκως τε ἀπίοι ὁ ποταμὸς, σπανίζοντες ὑδάτων, πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεόμενοι. τούτων μὲν δὴ εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος.

opera trahit lapides ingentes in Vulcani templum, et secat Ægyptum fossis.

CIX. Καταινεῖμαι δὲ τὴν χώρην Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἑκάστῳ τετράγωνον διδόντα· καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν, ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ, ἔπεμπε τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χῶρος γέγονε, ὅκως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίη εὑρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ, καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης, παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες.

Æqualiter et agros assignat, et vectigal imponit: Geometriæ origo: polum et gnomonem et diei partes xii a Babyloniis Græci habent.

CX. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μοῦνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε. Μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ τοῦ Ἡφαιστείου, ἀνδριάντας λιθίνους· δύο μὲν, τριήκοντα πηχέων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα· τοὺς δὲ παῖδας ἐόντας τέσσερας, εἴκοσι πηχέων ἕκαστον. τῶν δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον

Solus Ægyptiorum Sesostris Æthiopibus imperavit: colossos ad Vulcani statuit, suam et uxoris et filio-

rum imagines: Darii statuam poni ante illas quis vetuerit.

τὸν Πέρσην οὐ περιεῖδε ἱστάντα ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φὰς "οὔ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ "Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέ- "ψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου, καὶ δὴ καὶ "Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι Σκύθας ἑλεῖν. "οὔκων δίκαιον εἶναι ἱστάναι ἔμπροσθε τῶν ἐκείνου "ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἔργοισι." Δαρεῖον μέν νυν λέγουσι πρὸς ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

Phero, ab an. 1357 ad 1291: quare amiserit et quomodo recuperarit visum: Nilus ultra modum abundans: cavillatio contra mulieres: obelisci duo in templo Solis.

CXI. Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐκδέξασθαι ἔλεγον τὴν βασιληΐην τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν· τὸν ἀποδέξασθαι μὲν οὐδεμίην στρατηΐην, συνενειχθῆναι δέ οἱ τυφλὸν γενέσθαι, διὰ τοιόνδε πρῆγμα. τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας, ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος, κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο· τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον, λαβόντα αἰχμὴν, βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ· μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς, τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλόν· ἑνδεκάτῳ δὲ ἔτεϊ ἀπικέσθαι οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς "ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίης, καὶ "ἀναβλέψει, γυναικὸς οὔρῳ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλ- "μοὺς, ἥτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μοῦνον πεφοίτηκε, "ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος·" καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι. ἀναβλέψαντα δὲ, συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἢ τῆς τῷ οὔρῳ ψιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίην πόλιν, ἣ νῦν καλέεται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλι. τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὔρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. Ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἡλίου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβε-

λοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἐόντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατὸν, εὖρος δὲ ὀκτὼ πήχεων.

CXII. Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὔνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστηΐου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι· καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ συνάπας, Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τοῦ Πρωτέος ἱρὸν, τὸ καλέεται Ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὼς ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτέϊ, καὶ δὴ καὶ ὅτι Ξείνης Ἀφροδίτης ἐπωνύμιόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῶς ξείνης ἐπικαλέεται.

Proteus, ab an. 1291 ad 1237: ejus fanum, circumhabitatum a Tyriis, continens ædem Veneris Hospitæ.

CXIII. Ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι τὰ περὶ Ἑλένην, γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ. καί μιν, ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος· ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεύμενον στόμα τοῦ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχείας. ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἠϊόνος, ὃ καὶ νῦν ἐστι, Ἡρακλέος ἱρόν· ἐς τὸ ἢν καταφυγὼν οἰκέτης ὅτεῳ ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρὰ, ἑωυτὸν διδοὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἅψασθαι. ὁ νόμος οὗτος διατελέει ἐὼν ὁμοῖος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς. τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θεράποντες, πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον· ἱκέται δὲ ἱζόμενοι τοῦ θεοῦ, κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτὸν, πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι ὡς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην· κατηγόρεον δὲ ταῦτα πρός τε τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φύλακον, τῷ οὔνομα ἦν Θῶνις.

Paris cum Helena delatus in Ægyptum: Herculis Ægyptii templum, jure asyli: Thonis, præfectus ostio Canobico.

CXIV. Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις, πέμπει τὴν

Proteus

Parin comprehensum ad se duci jubet.

ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα ἀγγελίην, λέγουσαν τάδε· "Ἥκει ξεῖνος, γένος μὲν Τευκρὸς, "ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξεργασμένος· ξείνου "γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν γυναῖκα, αὐτήν τε "ταύτην ἄγων ἥκει, καὶ πολλὰ κάρτα χρήματα, "ὑπὸ ἀνέμων ἐς γῆν τὴν σὴν ἀπενειχθείς. κότερα δῆτα "τοῦτον ἐῶμεν ἀσινέα ἐκπλέειν, ἢ ἀφελώμεθα τὰ "ἔχων ἦλθε;" Ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε· "Ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτέ ἐστι "ἀνόσια ἐργασμένος ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ, συλλαβόντες, "ἀπάγετε παρ' ἐμὲ, ἵνα εἰδῶ ὅ τι κοτὲ καὶ λέξει."

Increpatum Ægypto exigit, ablatam ei Helenam et opes marito servans.

CXV. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις, συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατίσχει· μετὰ δὲ, αὐτόν τε τοῦτον ἀνήγαγε ἐς Μέμφιν, καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα· πρὸς δὲ, καὶ τοὺς ἱκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ πάντων, εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς, τίς εἴη, καὶ ὁκόθεν πλέοι. ὁ δέ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε, καὶ τῆς πάτρης εἶπε τὸ οὔνομα· καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγήσατο ὁκόθεν πλέοι. μετὰ δὲ, ὁ Πρωτεὺς εἰρώτα αὐτὸν ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι· πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ λόγῳ, καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθηΐην, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἱκέται, ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος. τέλος δὲ δή σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεὺς, λέγων ὅτι "Ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ "ἡγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἤδη "ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώρην τὴν ἐμὴν, ἐγὼ ἄν σε "ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος ἐτισάμην· ὃς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, "ξεινίων τυχὼν, ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο. παρὰ "τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἦλθες· καὶ μάλα "ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, ἀλλὰ ἀναπτερώσας αὐτὴν, "οἴχεαι ἔχων ἐκκλέψας. καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι μοῦνα "ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας "ἥκεις. νῦν ὦν, ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἥγημαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὔ "τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλὰ αὐτὰ ἐγὼ τῷ

"Ἕλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος "ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς "συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς "γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι· εἰ δὲ μὴ, ἅτε "πολεμίους περιέψεσθαι."

Homerum videri non ignorasse istam famam, sed propter carminis decus neglexisse. [Il. 6. 289. Od. 4. 227. 351.]

CXVI. Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιΐην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ τῷπερ ἐχρήσατο· ἐς ὃ μετῆκε αὐτὸν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δὲ, κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην, τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ, λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω·

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.

Ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσιδε τοῖσι ἔπεσι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἐσθλὰ, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν, Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη· τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.

καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.

Ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ, ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουρέει γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ· οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδὼν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι.

Cypria carmina, Homeri non esse.

CXVII. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα, καὶ τόδε τὸ χωρίον οὐκ ἥκιστα, ἀλλὰ μάλιστα, δηλοῖ ὅτι οὐκ Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι, ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται, ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν

Ἑλένην, εὐαέϊ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὅμηρος μέν νυν, καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα, χαιρέτω.

Ægyptiorum narratio de Troja expugnata.

CXVIII. Εἰρομένου δέ μευ τοὺς ἱρέας, εἰ μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι, ἢ οὔ, ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι παρ' αὐτοῦ Μενέλεω. Ἐλθεῖν μὲν γὰρ, μετὰ τὴν Ἑλένης ἁρπαγὴν, ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλὴν, βοηθεῦσαν Μενέλεῳ· ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἱδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν, πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέλους· σὺν δέ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων· τοὺς δ' ἐπεί τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα τά οἱ οἴχετο κλέψας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτέειν· τοὺς δὲ Τευκροὺς τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ ὀμνύντας καὶ ἀνωμοτὶ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην, μηδὲ τὰ ἐπικαλεύμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν, ἃ Πρωτεὺς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελᾶσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὃ ἐξεῖλον. ἑλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες, αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα.

Menelaus Ægyptiis pro beneficio quam injuriam reddiderit.

CXIX. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἴπας τὴν ἀληθηΐην τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων, καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε· πρὸς δὲ, καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. Τυχὼν μέντοι τούτων, ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους. ἀποπλέειν γὰρ ὡρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιαι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφεα ἐποίησε. μετὰ δὲ, ὡς ἐπάϊστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθείς τε καὶ διωκόμενος, οἴχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο,

οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ, παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα, ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Rationibus disputat Herodotus, Helenam Trojæ non fuisse.

CXX. Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἤτοι ἑκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβὴς ἦν ὁ Πρίαμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένῃ συνοικέῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον· ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι, ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων, μάχης γινομένης, ἀπέθνησκον, εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν· τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων, ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκεε Ἑλένῃ, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληΐη ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι· ἀλλὰ Ἕκτωρ, καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἐὼν, ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι· τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα, μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων, ἰδίῃ τε καὶ αὐτῷ, καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. Ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθηΐην ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες· ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος, ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι, καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν, τῇ ἐμοὶ δοκέει, εἴρηται.

Rhampsinitus, ab an.

CXXI. Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην

1237 ad 1182: Vulcani templum ornat: statuit Æstatem et Hiemem, duo simulacra ingentia.

Ῥαμψίνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου. ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἐόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ εἴκοσι πηχέων· τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέω ἑστεῶτα καλέουσι θέρος· τὸν δὲ πρὸς νότον, χειμῶνα. καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε, καὶ εὖ ποιέουσι· τὸν δὲ χειμῶνα καλεύμενον, τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι.

1 Ditissimus omnium: architecti fraus, exstruentis ei ædificium condendæ pecuniæ.

Πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλέϊ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαληΐῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἴκημα λίθινον· τοῦ τῶν τοίχων ἕνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔχειν. τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἕνα ἐξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἑνός. ὡς δὲ ἐπετελέσθη τὸ οἴκημα, τὸν μὲν βασιλῆα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ. χρόνου δὲ περιϊόντος, τὸν οἰκοδόμον, περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἐόντα, ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας. (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο·) τούτοισι δὲ ἀπηγήσασθαι, ὡς ἐκείνων προορέων ὅκως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλῆος. σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες, ταμίαι τῶν βασιλῆος χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι· ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλήϊα νυκτὸς, καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομήματι ἀνευρόντας, ῥηϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι.

2 Fures fratres: alter laqueo captus, alter capite fratri amputato elapsus.

Ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλῆα ἀνοίξαντα τὸ οἴκημα, θωυμάσαι, ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεᾶ τὰ ἀγγήϊα· οὐκ ἔχειν δὲ ὅν τινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάντρων ἐόντων σώων, καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλεισμένου. ὡς δὲ αὐτῷ, καὶ δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξαντι, αἰεὶ ἐλάσσω φαί-

νεσθαι τὰ χρήματα, (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραΐζοντας,) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγήϊα, ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν, στῆσαι. τῶν δὲ φωρῶν, ὥσπερ ἐν τῷ προτοῦ χρόνῳ, ἐλθόντων, καὶ ἐνδύντος τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὡς δὲ γνῶναι αὐτὸν ἐν οἵῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν, καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα, ἀποτάμνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν· ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεὶς, καὶ γνωρισθεὶς ὃς εἴη, προσαπολέσει καὶ ἐκεῖνον. τῷ δὲ δόξαι εὖ λέγειν, καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα· καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον, ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ.

3 Dolor matris ob filii cadaver e muro suspensum.

Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλῆα ἐς τὸ οἴκημα, ἐκπεπλῆχθαι, ὁρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς ἐόν· τὸ δὲ οἴκημα, ἀσινὲς, καὶ οὔτε ἔσοδον οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίην ἔχον. ἀπορεύμενον δέ μιν, τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα, ἐντείλασθαί σφι, τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα, ἢ κατοικτισάμενον, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀνακρεμαμένου δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν· λόγους δὲ πρὸς τὸν περιεόντα παῖδα ποιευμένην, προστάσσειν αὐτῷ, ὅτεῳ τρόπῳ δύναται, μηχανᾶσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτὴν, ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλῆα, μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα.

4 Id quo astu deceptis custodibus frater abstulerit.

Ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιεόντος παιδὸς, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὴν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν. ὄνους κατασκευασάμενον, καὶ ἀσκοὺς πλήσαντα οἴνου, ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων, καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν λύειν ἀπαμμένους. ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλήν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὡς οὐκ

ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται. τοὺς δὲ φυλάκους, ὡς ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν, ἀγγήϊα ἔχοντας, καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν, ἐν κέρδεϊ ποιευμένους· τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι πᾶσι, ὀργὴν προσποιεύμενον. παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πρηΰνεσθαι προσποιέεσθαι, καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὀργῆς· τέλος δὲ, ἐξελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν. ὡς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καί τινα καὶ σκῶψαί μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι τῶν ἀσκῶν ἕνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, κατακλιθέντας πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν, καὶ κελεύειν μετ᾽ ἑωυτῶν μείναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πεισθῆναί τε δὴ, καὶ καταμεῖναι. ὡς δέ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἀσκῶν. δαψιλέϊ δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους τοὺς φυλάκους, ὑπερμεθυσθῆναι· καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου, αὐτοῦ ἐνθάπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι. τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτὸς, τό τε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλῦσαι, καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηΐδας· ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύνειν ἐπ᾽ οἴκου, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα.

5 Regis filia quo consilio a patre prostituta, quomodo a fure delusa.

Τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυς ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποιέειν· πάντως δὲ βουλόμενον εὑρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαί μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν δὲ θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ᾽ οἰκήματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι, καὶ πρὶν συγγενέσθαι, ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· ὃς δ᾽ ἂν ἀπηγήσηται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν, καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὡς δὲ τὴν παῖδα ποιέειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουληθέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλῆος περιγενέσθαι, ποιέειν τάδε. νεκροῦ προσφάτου

ἀποταμόντα ἐν τῷ ὤμῳ τὴν χεῖρα, ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ἐς τοῦ βασιλῆος τὴν θυγατέρα, καὶ εἰρωτώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἴη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλῆος ὑπὸ πάγης ἁλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλήν· σοφώτατον δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας, καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν. τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἅπτεσθαι αὐτοῦ. τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότεϊ προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα· τὴν δὲ, ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσαν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι· τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ, οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνενεῖχθαι, ἐκπεπλῆχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τἀνθρώπου. τέλος δὲ, διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλις, ἐπαγγέλλεσθαι ἄδειάν τε διδόντα, καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. τὸν δὲ φῶρα, πιστεύσαντα, ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν· Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καί οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσαι, ὡς πλεῖστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκεῖνον δὲ Αἰγυπτίων.

6 Ob calliditatem et audaciam fur a rege adsciscitur gener.

CXXII. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔλεγον, τοῦτον τὸν βασιλῆα ζωὸν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες ἀΐδην νομίζουσι εἶναι, καὶ κεῖθι συγκυβεύειν τῇ Δήμητρι· καὶ τὰ μὲν, νικᾷν αὐτὴν, τὰ δὲ, ἑσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς· καί μιν πάλιν ἄνω ἀπικέσθαι, δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσεον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν· τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτούς· οὐ μέντοι, εἴ τε δι' ἄλλο τι, εἴ τε διὰ ταῦτα ὁρτάζουσι, ἔχω λέγειν. φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφήναντες οἱ ἱρέες, κατ' ὧν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς· ἀγαγόντες δέ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω. τὸν δὲ ἱρέα τοῦτον καταδεδεμέ-

Descendisse Rhampsinitum vivum ad inferos: lusisse ibi cum Cerere alea, et munere donatum inde rediisse: Ægyptiorum festum Cereris, et in eo ritus.

νον τοὺς ὀφθαλμοὺς, λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλιος εἰκοσι σταδίους· καὶ αὖτις ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὠυτὸ χωρίον.

Inferorum qui principes: animam hominis primos Ægyptios dixisse immortalem esse, quæ spatio ter mille annorum finitis omnibus mutationibus in hominem remigret.

CXXIII. Τοῖσι μέν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χράσθω ὅτεῳ τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπὲρ ἑκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. Πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι· τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος, ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, αὖτις ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἳ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν, πρότερον, οἱ δὲ, ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα, οὐ γράφω.

Cheops, ab an. 1182 ad 1132, impius et durus: itinerarium aggerem lapideum struit ingentis operis, et maximam pyramidem cum subterraneis ædibus.

CXXIV. Μέχρι μέν νυν Ῥαμψινίτου βασιλῆος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον, καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως. μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα, ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατακληΐσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ, πρῶτα μέν σφεας θυσιέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι, ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὔρεϊ, ἐκ τουτέων ἕλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἑτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλεύμενον ὄρος, πρὸς τοῦτο ἕλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἑκάστην. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ λαῷ, δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν εἷλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν· ἔργον ἐὸν οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν· (τῆς μὲν γάρ μῆκός εἰσι πέντε στάδιοι· εὖρος δὲ, δέκα ὀργυιαί· ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτη ἐστὶ αὐτὴ

ἑωυτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί· λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζώων ἐγγεγλυμμένων·) ταύτῃ τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἑστᾶσι αἱ πυραμίδες, τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιευμένῃ· τῆς ἐστι πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέθρα, ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων.

CXXV. Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη ἡ πυραμίς· ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρόσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι. τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπεί τε ἐποίησαν αὐτὴν, ἤειρον τοὺς ἐπιλοίπους λίθους μηχανῆσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι· χαμᾶθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν ἀείροντες· ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, ἐς ἑτέρην μηχανὴν ἐτίθετο, ἑστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου· ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἵλκετο στοῖχον, ἐπ' ἄλλης μηχανῆς. ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴ τε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν, ἐοῦσαν μίην τε καὶ εὐβάστακτον, μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφότερα, κατάπερ λέγεται. Ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα· μετὰ δὲ, τὰ ἑπόμενα τούτων ἐξεποίευν· τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. Σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἔς τε συρμαίην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ, ὡς ἐμὲ εὖ μεμνῆσθαι τὰ ὁ ἑρμηνεύς μοι, ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα, ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαί ἐστι ἔς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία, καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδό-

Quomodo pyramis exstructa, et quantæ in eam factæ impensæ.

μεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον· ἄλλον δὲ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον, καὶ ἄγον, καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυγμα ἐργάζοντο, οὐκ ὀλίγον χρόνον.

Quæstus causa prostituit pater filiam: filiæ pyramis.

CXXVI. Ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος, ὥστε χρημάτων δεόμενον, τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος, προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον, ὁκόσον δή τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον, τὴν δὲ, τά τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημήϊον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι, ὅκως ἂν αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι, τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἑστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς ἐστι τὸ κῶλον ἕκαστον, ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

Chephren, ab an. 1132 ad 1076, itidem improbus: tertiam pyramidem ædificavit.

CXXVII. Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτεα· τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα. καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ, τά τε ἄλλα, καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν. οὔτε γὰρ ὕπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διῶρυξ ἥκει ἐς αὐτὴν, ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέρην, ῥέουσα· διὰ οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιῤῥέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβὰς τῆς ἑτέρης τὠυτὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἑστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφότεραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἓξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα.

Odio Cheopis et Chephrenis, Ægyptii eorum pyramides vocant pastoris Philitidis.

CXXVIII. Ταῦτα ἓξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισί τε πᾶσαν εἶναι κακότητα, καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληϊσθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας κα-

λέουσι ποιμένος Φιλιτίωνος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

CXXIX. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκερῖνον ἔλεγον, Χέοπος παῖδα· τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν· τὸν δὲ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι, καὶ τὸν λεὼν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας· δίκας δέ σφι πάντων βασιλήων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μέν νυν τὸ ἔργον, ἁπάντων ὅσοι ἤδη βασιλῆες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τά τε ἄλλα γάρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. Ἐόντι δὲ ἠπίῳ τῷ Μυκερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας, καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι, πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μοῦνόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον. τὸν δὲ, ὑπεραλγήσαντά τε τῷ περιεπεπτώκεε πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιήσασθαι βοῦν ξυλίνην κοίλην. καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα.

Mycerinus, ab an. 1076 ad 1056, æquitatis colens: mortuam filiam in bove lignea cava sepeliit.

CXXX. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή· ἐν Σάϊ μὲν πόλι ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληΐοισι, ἐν οἰκήματι ἠσκημένῳ· θυμιήματα δὲ παρ' αὐτῇ παντοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην· νύκτα δὲ ἑκάστην πάννυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ τῆς βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίνου ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάϊ πόλι ἱρέες· ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοὶ, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστά κη, γυμναὶ ἐργασμέναι· αἵ τινες μέντοι εἰσὶ, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα.

Eam bovem et Mycerini concubinarum ligneos colossos exstare.

CXXXI. Οἱ δέ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοὸς ταύτης, καὶ τῶν κολοσσῶν, τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερῖνος ἐράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀεκούσῃ. μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ

Fabulosa causa mortis filiæ Mycerini, et præcisarum colos-

sis manuum.

ἄχεος· ὁ δέ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοΐ ταύτῃ· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων εἶναι πεπονθυίας τάπερ αἱ ζωαὶ ἔπαθον. ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὡρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἳ ἐν ποσὶ αὐτέων φαίνοντο ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμέ.

Bovis ornatus, et anniversaria expositio.

CXXXII. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι· τὸν αὐχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχέϊ κάρτα χρυσῷ· μεταξὺ δὲ τῶν κερέων, ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθὴ, ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη· μέγαθος δὲ, ὅση περ μεγάλη βοῦς ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα. ἐπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι, τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς. φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀποθνήσκουσαν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

Responsi Mycerino dati, et hujus ad id eludendum ratio absona.

CXXXIII. Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τούτῳ τῷ βασιλέϊ τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς "μέλλοι ἓξ ἔτεα "μοῦνον βιοὺς, τῷ ἑβδόμῳ τελευτήσειν." τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήϊον τῷ θεῷ ὀνείδισμα, ἀντιμεμφόμενον ὅτι "ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ "πάτρως, ἀποκληΐσαντες τὰ ἱρὰ, καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν "χρόνον ἐπὶ πολλόν· αὐτὸς δ' εὐσεβὴς ἐὼν, μέλλοι ταχέως οὕτω τελευτήσειν." Ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλθεῖν λέγοντα "τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν αὐτῷ τὸν βίον. οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὼν "ἦν ποιέειν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα "πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν· καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ "ἐκείνου γενομένους βασιλέας, μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ

“ οὔ.” Ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερῖνον, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ, ὅκως γίνοιτο νὺξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε καὶ εὐπαθέειν, οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἕλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον, καὶ ἵνα πυνθάνοιτο εἶναι γῆς ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο, θέλων τὸ μαντήϊον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυώδεκα ἔτεα ἀντὶ ἓξ ἐτέων γένηται, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι.

Pyramis ab eo relicta: errare, qui eam Rhodopidis esse credant: hanc Amasidis ætate Sami apud Iadmonem cum Æsopo serviisse.

CXXXIV. Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο, πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρὸς, ἐείκοσι ποδῶν καταδέουσαν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων, ἐούσης τετραγώνου, λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ· τὴν δὴ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἑταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. οὐ δὲ ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις· οὐ γὰρ ἄν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισίμωνται· πρὸς δὲ, ὅτι κατὰ Ἄμασιν βασιλεύοντα ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον. ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τουτέων τῶν βασιλήων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας ἦν λιπομένων Ῥοδῶπις· γενεὴν μὲν, ἀπὸ Θρηΐκης· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος, ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἥκιστα· ἐπεί τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου “ ὃς βούλοιτο ποινὴν “ τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι” ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς, ἄλλος Ἰάδμων, ἀνείλετο· οὕτω καὶ Αἴσωπος Ἰάδμονος ἐγένετο.

A Xantho abductam in Ægyptum, redemtam a Charaxo Sapphus fratre, quæ-

CXXXV. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντός μιν· ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μιτυληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὴ ἡ

stu maximo facto, Delphos misisse decimam opum verua ferrea: meretricum Naucraticarum celebritas.

Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη, μεγάλα ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήϊον ἑωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο, τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρεε ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς· οἳ καὶ νῦν ἔτι συννενέαται, ὄπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. Φιλέουσι δέ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι. τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δή τι κλεινὴ ἐγένετο, ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδώπιος τὸ οὔνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ, ὕστερον ταύτης, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη, ἀοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἧσσον δὲ τῆς ἑτέρης περιλεσχήνευτος. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν ἀπενόστησε ἐς Μιτυλήνην, ἐν μέλεϊ Σαπφὼ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδώπιος μέν νυν πέρι πέπαυμαι.

Asychis, ab an. 1056 ad 1006: Vulcani templum exornat: pecuniæ sub eo inopia, et fides angusta legem de mutuo quam dederit: pyramis ejus lateritia.

CXXXVI. Μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα ἔλεγον οἱ ἱρέες Ἄσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους, καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην· ἐκεῖνα δὲ, καὶ μακρῷ μάλιστα. Ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον, ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν, οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ χρέος καὶ

ἁπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης· τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον, τήνδε ἐπεῖναι ζημίην, μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μηδὲ αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρῴῳ τάφῳ, μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἑωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. Ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι, ἐκ πλίνθων ποιήσαντα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΣΘῌΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΈΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ὉΣΟΝ Ὁ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ἈΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤῼ ΓΑΡ ὙΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ἘΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ὁ ΤΙ ΠΡΟΣΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ Τῼ ΚΟΝΤῼ, ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΥΣΑΝ, ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠῼ ΤΟΙΟΥΤῼ ἘΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

CXXXVII. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ Ἀνύσιος πόλιος, τῷ οὔνομα Ἄνυσιν εἶναι. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπάς τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα. τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα· τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα· ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι. ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἁμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τὸν δὲ, κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χώματα χοῦν πρὸς τῇ ἑωυτῶν πόλι, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων, ἐπὶ Σεσώστριος βασιλέος· δεύτερα δὲ, ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο. Ὑψηλέων δὲ καὶ ἑτέρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολίων, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα μὲν Βουβάστι πόλι ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρόν ἐστι Βουβάστιος ἀξιαπηγη-

Anysis, ab an. 1006 ad 1004, cæcus: [*inter Anysin et Sabaconem Herodotus non advertit suas ipsius rationes arguere intervallum ponendum esse: ortam confusionem tollas ita:*] regno pulsus Anysis ab hoste, annis L post ex insula Elbone progressus, iterum imperat ab an. 954: Elbo insula omnibus latuit annos plus D, usque

ad Amyrtæum fugientem an. 450: intervallum: Sabaco Æthiops, ab an. 765 ad 715: delicta non punit morte: adaggerationibus tollit solum ad urbes altius: descriptio templi Dianæ.

τόστατον. μέζω μὲν γὰρ ἄλλα, καὶ πολυδαπανώτερά ἐστι ἱρά· ἡδονῇ δὲ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον. ἡ δὲ Βούβαστις, κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν, ἐστὶ Ἄρτεμις.

CXXXVIII. Τὸ δὲ ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει. πλὴν τῆς ἐσόδου, τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλῃσι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἑκατέρη ἐσέχει· ἡ μὲν, τῇ περιῤῥέουσα, ἡ δὲ, τῇ· εὖρος ἐοῦσα ἑκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατάσκιος. τὰ δὲ προπύλαια, ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστὶ, τύποισι δὲ ἑξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγου. ἐὸν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν, κατορᾶται πάντοθεν περιϊόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ, τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεκινημένου, ὡς ἀρχῆθεν ἐποιήθη, ἔσοπτόν ἐστι. περιθέει δ' αὐτὸ αἱμασιὴ ἐγγεγλυμμένη τύποισι. ἔστι δὲ ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων, πεφυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τὤγαλμα ἔνι. εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ, πάντῃ σταδίου ἐστί. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστά κῃ, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἠῶ· εὖρος δὲ, ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ, δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω ἔχει.

Sabaconis territi somnio discessus ex Ægypto.

CXXXIX. Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι. ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν, οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκεέ οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλεύειν, τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας, μέσους διαταμέειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὄψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασίν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ, κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὔκων ποιήσειν ταῦτα· ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον, ὁκόσον κεχρῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήϊα, τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες, ἀνεῖλε, ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου

βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήϊε, καὶ αὐτὸν ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἑκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Elbo Insula.

CXL. Ὡς δ᾽ ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, αὖτις τὸν τυφλὸν ἄρχειν, ἐκ τῶν ἑλέων ἀπικόμενον· ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα, νῆσον χώσας σποδῷ τε καὶ γῇ, οἴκεε. ὅκως γάρ οἱ φοιτᾷν σῖτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὡς ἑκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλῆες Ἀμυρταίου· οὔνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβώ· μέγαθος δ᾽ ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

Sethon, Vulcani sacerdos, rex ab an. 715 ad 671: militarem ordinem secus tractat: belli a Sanacharibo illati an. 712 exitus memorabilis.

CXLI. Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα εἶναι Σεθών· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν· ἄλλα τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτούς, καί σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλήων δεδόσθαι ἐξαιρέτους ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ, ἐπ᾽ Αἴγυπτον ἐλαύνειν στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. οὔκων δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν· τὸν δὲ ἱρέα ἐς ἀπορίην ἀπειλημένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον, πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθέειν. ὀλοφυρόμενον δ᾽ ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καί οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι, ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν, ὡς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ οἱ πέμψειν τιμωρούς. τούτοισι δή μιν πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλομένους οἱ ἕπεσθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ· ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί· ἕπεσθαι δέ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ, καὶ χειρώνακτας, καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους. ἐνθαῦτα ἀπικομένους, τοῖσι ἐναντίοισι αὐ-

τοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς μῦς ἀρουραίους, κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτέων, κατὰ δὲ τὰ τόξα· πρὸς δὲ, τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων, γυμνῶν ὅπλων, πεσέειν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· ἘΣ ἘΜΕ ΤΙΣ ὉΡΕΩΝ, ΕΥ̓ΣΕΒΗΣ ἘΣΤΩ.

Regni Ægyptii a Mene ad Sethonem ætas, annorum 1564: intra id tempus initium vagi anni bis in æstatem, bis in hiemem incidisse.

CXLII. Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες, ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος, ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μίην τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καί τοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέαται μύρια ἔτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν, ἑκατὸν ἔτεά ἐστι. μιῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεέων, αἳ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἔστι τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι, καὶ πρὸς, τριηκοσίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα, ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μέν τοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. Ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἠθέων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι· ἔνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δὶς ἐπαντεῖλαι· καὶ ἔνθεν νῦν ἀνατέλλει, ἐνθαῦτα δὶς καταδῦναι· καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσους, οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους.

Hecatæum gloriantem de origine divina, refellunt sacerdotes Ægyptii. summorum

CXLIII. Πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς, οἷόν τι καὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωυτόν. ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω, ἐὸν μέγα,

ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους ὅσους περ εἶπον· ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἵσταται ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ. ἀριθμέοντες ὦν, καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἐόντα, ἐκ τοῦ ἄγχιστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνος διεξιόντες διὰ πασέων, ἕως οὗ ἀπέδεξαν ἁπάσας αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμήσει, οὐ δεκόμενοι παρ᾽ αὐτοῦ, ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον. ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι· ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσοὺς, Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γενόμενον, καὶ οὔτε ἐς θεὸν, οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς. Πίρωμις δέ ἐστι κατ᾽ Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς κἀγαθός.

sacerdotum colossi Thebis in templo CCCXLV; Piromis ex Piromide.

CXLIV. Ἤδη ὦν, τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν, τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἐόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων, θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκέοντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὦρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι· τοῦτον, καταπαύσαντα Τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὄσιρις δέ ἐστι Διόνυσος κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν.

Olim Dii reges: quorum postremi Osiris, Typhon et Orus: Osirin Bacchum esse; Orum, Apollinem.

CXLV. Ἐν Ἕλλησι μέν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν· παρ᾽ Αἰγυπτίοισι δὲ, Πὰν μὲν, ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν· Ἡρακλῆς δὲ, τῶν δευτέρων, τῶν δυώδεκα λεγομένων εἶναι· Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἳ ἐκ τῶν δυώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέϊ μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἄμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ᾽ ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογί-

Vetustissimam apud Ægyptios ætatem esse Panis; mediam, Herculis; [2. 43.] minimam, Bacchi: apud Græcos Bacchus natus circiter an. 1544; Hercules, circiter an. 1384; Pan,

tempore aliquo post an. 1284.

ζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεί τε λογιζόμενοι, καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μέν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια μάλιστά ἐστι ἐς ἐμέ· Ἡρακλέϊ δὲ τῷ Ἀλκμήνης, κατὰ εἰνακόσια ἔτεα· Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης, (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν·) ἐλάσσω ἔτεά ἐστι τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια μάλιστα ἐς ἐμέ.

Herodoti Ægyptiorum opinio de ortu horum Deorum apud Græcos.

CXLVI. Τούτων ὦν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὦν ἡ περὶ αὐτέων γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανεροί τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πὰν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις, καὶ τούτους ἄλλους, ἄνδρας γενομένους, ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν. νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες, ὡς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνεῤῥάψατο Ζεὺς, καὶ ἤνεικε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ· καὶ Πανός γε πέρι οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὄκῃ ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε, ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα, ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτέων τὴν γένεσιν. Ταῦτα μέν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι.

Notitia rerum in Ægypto dehinc gestarum, jam certior: xii reges creati ab an. 671, Ægyptum in totidem partes divisam regunt: eorum inter se pacta, et

CXLVII. ὍΣΑ ΔΕ' οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι, κατὰ ταύτην τὴν χώρην γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἷοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλῆος διαιτᾶσθαι,) ἐστήσαντο δυώδεκα βασιλέας, δυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι, ἐβασίλευον, νόμοισι τοισίδε χρεώμενοι,

μήτε καταιρέειν ἀλλήλους, μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο, ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρηστό σφι κατ᾽ ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας "τὸν χαλκέῃ φιάλῃ σπείσαντα αὐτέων ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἁπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου." ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο.

metus ex oraculo.

CXLVIII. Καὶ δή σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ· δόξαν δέ σφι, ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος, κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστά κῃ κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη ἶδον λόγου μέζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· καί τοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ· ἦσαν μέν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι, ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι· ἓξ μὲν πρὸς βορέω, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφεας περιέργει. οἰκήματα δ᾽ ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν, ὑπόγαια, τὰ δὲ, μετέωρα ἐπ᾽ ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μέν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοί τε ὁρέομεν διεξιόντες, καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτέων ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα. οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλήων, καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν κάτω πέρι οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες λέγομεν· τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπηΐων ἔργων, αὐτοὶ ὁρέομεν. αἵ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων, καὶ οἱ ἑλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων ἐόντες ποικιλώτατοι, θῶυμα μυρίον παρείχοντο

Labyrinthum ædificant, opus majus quam vel pyramides: ejus et pyramidis quam adjunctam habet, descriptio.

ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιοῦσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων, λιθίνη, κατάπερ οἱ τοῖχοι· οἱ δὲ τοῖχοι, τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι. αὐλὴ δὲ ἑκάστη, περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα. τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσερακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποίηται.

Lacus Mœridis, ipso labyrintho admirabilior: ejus magnitudo, situs, altitudo: pyramides in ea duæ, utraque colossum gestans: mensuræ intervallorum: quantus ex lacu piscium proventus.

CXLIX. Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἐόντος τοιούτου, θῶυμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται. τῆς τὸ περίμετρόν τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἑξήκοντα ἐόντων· ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορῆν τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς, πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κῃ ἑστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη, καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος, κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων. αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαιαί εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον. ἑξαπέδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης, καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος, ἑξαπαλαίστου. Τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ, αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι· ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτῃ· ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται, καὶ ἓξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἓξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις. καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω, ἡ δὲ τότε τοὺς ἓξ μῆνας ἐς τὸ βασιλήϊον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων· ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας.

Lacum subterraneo

CL. Ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὡς ἐς τὴν Σύρτιν

τὴν ἐν Λιβύῃ ἐκδιδοῖ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. Ἐπεί τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα, ἐπιμελὲς γὰρ δή μοι ἦν, εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθείς. οἱ δὲ ἔφρασάν μοι ἵνα ἐξεφορήθη, καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ἤδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλῆος χρήματα, ἐόντα μεγάλα, καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὦν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν σταθμεώμενοι ἐς τὰ βασιλήϊα οἰκία ὄρυσσον. τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νὺξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν, παραῤῥέοντα τὴν Νῖνον, ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς, ἀλλὰ μετ᾽ ἡμέρην ποιεύμενον· ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους, ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δὲ, ὑπολαμβάνων, ἔμελλε διαχέειν. ἡ μέν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

meatu in Syrtin exire: terram effossam, jactam esse in Nilum: fures qui Sardanapalli thesauros Nini compilassent, idem fecisse.

CLI. Τῶν δὲ δυώδεκα βασιλήων δικαιοσύνῃ χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὁρτῆς μελλόντων κατασπείσειν, ὁ ἀρχιρεὺς ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσέας, τῇσί περ ἐώθεσαν σπένδειν, ἁμαρτὼν τοῦ ἀριθμοῦ, ἕνδεκα, δυώδεκα ἐοῦσι. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἑστεὼς αὐτέων Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην, ἐοῦσαν χαλκέην, ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλῆες, καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μέν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην. οἱ δὲ, ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου, καὶ τὸ χρηστήριον ὅ τι ἐκέχρηστό σφι, τὸν χαλκέῃ σπείσαντα αὐτῶν φιάλῃ, τοῦτον βασιλῆα ἔσεσθαι μοῦνον

Psammitichus, xii regum unus, quare a cæteris in palustria relegatus.

Αἰγύπτου· ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς δὲ τὰ ἕλεα ἔδοξέ σφι διῶξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος· ἐκ δὲ τῶν ἑλέων ὁρμεώμενον μὴ ἐπιμίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ.

Prior ejus fuga quando et cur acciderit: quomodo regnum recuperarit, solus regnans circiter ab an. 650.

CLII. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον, πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν, ὅς οἱ τὸν πατέρα Νεκὼν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἳ ἐκ νομοῦ Σαΐτεώ εἰσι. μετὰ δὲ, βασιλεύοντα, τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἕνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἕλεα. Ἐπιστάμενος ὦν ὡς περιυβρισμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δέ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισί ἐστι μαντήϊον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς, ὡς τίσις ἥξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκέων ἀνδρῶν ἐπιφανέντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίη μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκέους οἱ ἄνδρας ἥξειν ἐπικούρους. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίη κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας, κατὰ ληΐην ἐκπλώσαντας, ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν, καὶ ὁπλισθέντας χαλκῷ, ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἕλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμιτίχῳ, (ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὁπλισθέντας,) ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελεύμενον, φίλα τε τοῖσι Ἴωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται· καί σφεας, μεγάλα ὑπισχνεύμενος, πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι. ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι, καὶ τοῖσι ἐπικούροισι, καταιρέει τοὺς βασιλέας.

Ornat Vulcani templum: aulam exstruit Apidi, qui

CLIII. Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι,

ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἆπις, οἰκοδόμησε, ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν, καὶ τύπων πλέην· ἀντὶ δὲ κιόνων, ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυωδεκαπήχεες τῇ αὐλῇ. ὁ δὲ Ἆπις, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἔπαφος.

Græcis Epaphus, nixam suppositis colossis.

CLIV. Τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ, ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δή σφι τοὺς χώρους δίδωσι, καὶ τἄλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε· καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους, τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι. ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν, οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης, ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλευμένῳ στόματι τοῦ Νείλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξαναστήσας, ἐνθεῦτεν κατοίκισε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. Τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοισι, τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλῆος ἀρξάμενοι, πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως. πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἵ τε ὁλκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μέν νυν οὕτω ἔσχε τὴν Αἴγυπτον.

Agrum dat Ionibus et Caribus, quos Amasis postea Memphin traductos, ad custodiam corporis habuit: origo interpretum in Ægypto: res Ægypti jam certius cognitæ.

CLV. Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη· καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ, ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλι δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτὼ, ὡς καὶ πρότερον οὐνόμασταί μοι. ἱρὸν δέ ἐστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὅ γε νηὸς

Latonæ oraculum in urbe Buto.

τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἔνι, αὐτός τε τυγχάνει ἐὼν μέγας, καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων. τὸ δέ μοι τῶν φανερῶν θῶυμα μέγιστον παρεχόμενον, φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ Λητοῦς νηὸς ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος, ἔς τε ὕψος, καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος· τεσσεράκοντα πηχέων τουτέων ἕκαστόν ἐστι. τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς, ἄλλος ἐπικέεται λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν.

Lacus propter id templum, et in eo Chemmis insula, natans, ex quo tempore ibi occultatus latuit Orus.

CLVI. Οὕτω μέν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ ἱρόν ἐστι θωυμαστότατον· τῶν δὲ δευτέρων, νῆσος ἡ Χέμμις καλευμένη, ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατέῃ κειμένῃ παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρόν· λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν, οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον· τέθηπα δὲ ἀκούων, εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. ἐν δὴ ὦν ταύτῃ νηός τε Ἀπόλλωνος μέγας ἔνι, καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύαται. ἐμπεφύκασι δ' ἐν αὐτῇ φοίνικες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα, καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα, πολλά. λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι, φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτήν. ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ἐούσῃ πρότερον πλωτῇ, Λητὼ, ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δή οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ· ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα. (Ἀπόλλωνα δὲ, καὶ Ἄρτεμιν, Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας· Λητοῦν δὲ, τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν, Ὧρος· Δημήτηρ δὲ, Ἶσις· Ἄρτεμις δὲ, Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου, Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἥρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μοῦνος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων. ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος.) τὴν δὲ νῆσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

Psammiti-

CLVII. Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσ-

σερα καὶ πεντήκοντα ἔτεα· τῶν τὰ ἑνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἄζωτον, τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς τὸ ἐξεῖλε. αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

chi regnum totum ab an. 671 ad 617: Azotos urbs annos xxix obsessa, et capta.

CLVIII. Ψαμμιτίχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου· ὃς τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μέν ἐστι πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν· ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος, παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὤρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄρος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὦν δὴ οὔρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἑσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἠῶ· καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας, φέρουσα ἀπὸ τοῦ οὔρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον, ἐκ τῆς βορηΐης θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐν τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὔρεος, τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι χίλιοι ἀπαρτὶ ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον· ἡ δὲ διώρυξ πολλῷ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστί. τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλῆος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυώδεκα μυριάδες. Νεκὼς μέν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντηΐου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε· "τῷ βαρβάρῳ "αὐτὸν προεργάζεσθαι." βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μή σφι ὁμογλώσσους.

Neco ab an. 617 ad 601: fossam e Nilo in sinum Arabicum inchoat.

CLIX. Παυσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκὼς, ἐτράπετο πρὸς στρατηΐας· καὶ τριήρεες, αἱ μὲν, ἐπὶ

Struit classem ad utrumque

mare: Judæos prælio terrestri vincit an. 608.

τῇ βορηΐῃ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· τῶν ἔτι οἱ ὁλκοὶ ἐπίδηλοι. καὶ ταύτῃσί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι· καὶ Σύροισι πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε· μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην εἷλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δὲ, ἑκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας, τελευτᾷ, τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδοὺς τὴν ἀρχήν.

Psammis ab an. 601 ad 595: Eleorum ad eum legatio.

CLX. Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιότατα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων. καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἠλεῖοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τῶν Ἠλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι "εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπεξευρεῖν." οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, ἐπειρώτων τοὺς Ἠλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν, καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν "σφέας, οὕτω τιθέντας, παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίην γὰρ εἶναι μηχανὴν, ὅκως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῇσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἠλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι." Ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπεθήκαντο.

CLXI. Ψάμμιος δὲ ἓξ ἔτεα μοῦνον βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος. ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἑωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλήων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας· ἐν τοῖσι ἐπί τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε, καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. Ἐπεὶ δέ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι. ἀποπέμψας γὰρ στράτευμα ὁ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους, μεγαλωστὶ προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακὸν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχοι. ταῦτα δὲ δεινὰ ποιεύμενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες, καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθείης.

Bellum ejus cum Æthiopibus. Apries ab an. 595 ad 570: felicissimus regum, excepto Psammiticho: gerit bellum cum Phœniciis terra et mari: ob cladem a Cyrenæis acceptam, exercitus ab eo deficit.

CLXII. Πυθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν, καταπαύσοντα λόγοισι. ὁ δὲ ἐπεί τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε στὰς, περιέθηκέ οἱ κυνέην· καὶ περιτιθεὶς, ἔφη "ἐπὶ βασιληΐῃ περιτιθέναι." καὶ τῷ οὔ κως ἀεκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιεύμενον, ὡς διεδείκνυε. ἐπεί τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὔνομα ἦν Πατάρβημις· ἐντειλάμενος αὐτῷ, ζῶντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἄμασιν ἐκάλεε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας, ἀπεματάϊσε· καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν. ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέος μεταπεμπομένου, ἰέναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ

Rebelles Amasin regem constituunt, et Ægyptii cæteri ob factum Apriis in Patarbemin, ad Amasin transeunt.

αὐτῷ ὑποκρίνεσθαι, ὡς "ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο "ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψασθαι Ἀπρίην· παρέσε-"σθαι γὰρ καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλους ἄξειν." τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρασκευαζόμενον ὁρέοντα, σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλέϊ δηλῶσαι τὰ πρησσόμενα. ὡς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην, οὐκ ἄγοντα τὸν Ἄμασιν, οὐδένα λόγον αὐτῷ δόντα, ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα. ἰδόμενοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχρῶς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες, ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι.

Armat Apries Ionas et Caras: utrinque ad Momemphin urbem consistitur.

CLXIII. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους, καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Κᾶράς τε καὶ Ἴωνας, ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους· ἦν δέ οἱ τὰ βασιλήϊα ἐν Σάϊ πόλι, μεγάλα ἐόντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἵ τε περὶ τὸν Ἀπρίην, ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄμασιν, ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἔν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφότεροι, καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ægyptiorum vii genera: Calasiries et Hermotybies, generis militaris.

CLXIV. Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα· καὶ τούτων οἱ μὲν, ἱρέες, οἱ δὲ, μάχιμοι κεκλέαται· οἱ δὲ, βουκόλοι· οἱ δὲ, συβῶται· οἱ δὲ, κάπηλοι· οἱ δὲ, ἑρμηνέες· οἱ δὲ, κυβερνῆται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι· οὐνόματα δέ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτέων καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες· ἐκ νομῶν δὲ τῶνδε εἰσί. (κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος ἅπασα διαραίρηται.)

Utrorumque nomina et numerus.

CLXV. Ἑρμοτυβίων μὲν οἵδε εἰσὶ νομοί· Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἡ Προσωπῖτις καλεομένη, Ναθὼ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τουτέων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσί· γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλεί-

στους γενοίατο, ἑκκαίδεκα μυριάδες. καὶ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδὲν, ἀλλ' ἀνέονται ἐς τὸ μάχιμον.

CLXVI. Καλασιρίων δὲ οἵδε ἄλλοι νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουΐτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μυεκφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσί· γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγένετο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίην, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μοῦνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος.

CLXVII. Εἰ μέν νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι· ὁρέων καὶ Θρήϊκας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμοτέρους τῶν ἄλλων ἡγημένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας, καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων· τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων, γενναίους νομιζομένους εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας.

Dignitas militum præ opificibus apud omnes gentes, et in Græcia maxime apud Lacedæmonios: Corinthii minime contemnunt opifices.

CLXVIII. Γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων, πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουραι ἐξαίρετοι δυώδεκα ἑκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη. ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα. τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμᾶ ὡυτοί. Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοισι δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ, ὀπτοῦ σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι ἑκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι,

Singulis militibus apud Ægyptios duodenæ aruræ immunes: quantus numerus ex utroque genere militum in singulos annos regi apparuerit, et quantum eorum quisque panis, carnis et vini

quotidie acceperit.

οἴνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.

Victus prælio Apries et captus, aliquandiu benigne habitus, denique strangulatur: sepulcra regum ex præfectura Saitica, in templo Minervæ.

CLXIX. Ἐπεί τε δὲ συνιόντες, ὅ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους, καὶ ὁ Ἄμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μώμεμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθεϊ δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες, κατὰ τοῦτο ἑσσώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἥδε ἡ διάνοια, μηδ' ἂν θεόν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληΐης· οὕτω ἀσφαλέως ἑωυτῷ ἱδρύσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἑσσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σάϊν πόλιν, ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία πρότερον ἐόντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλήϊα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληΐοισι, καί μιν Ἄμασις εὖ περιεῖπε. τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιοῖ δίκαια, τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δέ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρῴῃσι ταφῇσι. αἱ δέ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χερός. ἔθαψαν δὲ Σαΐται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα, ἑκαστέρω μέν ἐστι τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων· ἔστι μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη, καὶ ἠσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμημένοισι, καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι διξὰ θυρώματα ἕστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἐστί.

In eodem templo aliud sepulcrum Dei cujusdam.

CLXX. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα, ἐν Σάϊ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὄπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου. καὶ ἐν τῷ τεμένεϊ ὀβελοὶ ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι· λίμνη τέ ἐστι ἐχομένη, λιθίνη κρηπῖδι κεκοσμημένη, καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος,

ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἡ ἐν Δήλῳ, ἡ τροχοειδὴς καλεομένη.

Quæ ibi mysteria fiant: Danai filiæ Thesmophoria ex Ægypto in Peloponnesum attulerunt an. 1570.

CLXXI. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μέν νυν τούτων, εἰδότι μοι ἐπὶ πλέον ὡς ἕκαστα αὐτέων ἔχει, εὔστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης εἰδότι μοι πέρι εὔστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι, καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας. μετὰ δὲ, ἐξαναστάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώλετο ἡ τελετή· οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες, διέσωζον αὐτὴν μοῦνοι.

Amasis ab an. 570: quam callide ignobilitatem suam a contemtu vindicarit.

CLXXII. Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτεω ἐών· ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλιος, οὔνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατόνοντο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἐόντα, καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ, σοφίῃ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις, οὐκ ἀγνωμοσύνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος, ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἑκάστοτε ἐναπονιζέατο. τοῦτον κατ' ὦν κόψας, ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἵδρυσε τῆς πόλιος ὅκου ἦν ἐπιτηδεώτατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὤγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους, ἐξέφηνε φὰς "ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὤγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμεῖν τε καὶ ἐνουρέειν, καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἤδη ὦν, ἔφη λέγων, ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγέναι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτέων βασιλεύς." καὶ τιμᾶν τε καὶ προμη-

θέεσθαι ἑωυτοῦ ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν.

Quid mane, quid reliquo die agere solitus: reprehensus ob eam vitam, quid responderit.

CLXXIII. Ἐχρᾶτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῇδε. τὸ μὲν ὄρθριον, μέχρι ὅτου πληθώρης ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας, καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων. ἀχθεσθέντες δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ, ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιάδε λέγοντες· "Ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωυτόν. σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα· καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἐπιστέατο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ ἄμεινον σὺ ἂν ἤκουες. νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιλικά." Ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς· "Τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι· ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς, ἢ ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος, μέρος ἑκατέρῳ νέμω." Ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο.

Privatus adhuc, luxuriosus et furax: imperium adeptus, quos Deos neglexerit, quos coluerit.

CLXXIV. Λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, καὶ ὅτε ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἐὼν καὶ φιλοσκώμμων, καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνήρ· ὅκως δέ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιϊών. οἱ δ' ἄν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα, ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήϊον ὅκου ἑκάστοισι εἴη· πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἁλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντηΐων, πολλὰ δὲ καὶ ἀποφεύγεσκε. ἐπεί τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίεε τοιάδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο, οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν· οὐδὲ φοιτέων ἔθυε, ὡς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι, ψευδέα τε μαντήϊα κεκτημένοισι. ὅσοι

δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέως θεῶν ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων, τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο.

Minervæ templum ornat: domus ex lapide solido ad ingressum templi, ex Elephantina usque advecta.

CLXXV. Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν Σάϊ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια θωυμάσιά οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψεϊ καὶ τῷ μεγάθεϊ, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ, καὶ ὁκοίων τέων· τοῦτο δὲ, κολοσσοὺς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκεας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἠγάγετο δὲ τουτέων τοὺς μὲν, ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων· τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας, ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σάϊος. τὸ δὲ οὐκ ἥκιστα αὐτέων, ἀλλὰ μάλιστα θωυμάζω, ἔστι τόδε· οἴκημα μουνόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ᾽ ἔτεα τρία, δισχίλιοι δέ οἱ προσετετάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνῆται. τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθεν, ἔστι εἷς τε καὶ εἴκοσι πήχεες· εὖρος δὲ, τεσσερεσκαίδεκα· ὕψος δὲ, ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί. ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος, ὀκτωκαίδεκα πηχέων, καὶ πυγόνος· τὸ δὲ εὖρος, δυώδεκα πηχέων· τὸ δὲ ὕψος, πέντε πηχέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον. ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρόν φασι τῶνδ᾽ εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι· τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, ἑλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι, οἷά τε χρόνου ἐκγεγονότος πολλοῦ, καταχθόμενον τῷ ἔργῳ· τὸν δὲ Ἄμασιν, ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον, οὐκ ἐᾷν ἔτι προσωτέρω ἑλκύσαι. ἤδη δέ τινες λέγουσι, ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ᾽ αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελκυσθῆναι.

Ornat et alia templa, maximeque templum Vulcani, et novum Isidi ædificat.

CLXXVI. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα· ἐν δὲ, καὶ ἐν Μέμφι, τὸν ὕπτιον κείμενον κολοσσὸν, τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ

βάθρῳ ἑστᾶσι, Αἰθιοπικοῦ ἐόντος λίθου, δύο κολοσσοὶ, εἴκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἐὼν ἑκάτερος· ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάρου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σάϊ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἴσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασίς ἐστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.

Nili et agrorum Amaside regnante ubertas: xx m urbium: lex jubens quemque singulis annis indicare, unde vivat.

CLXXVII. Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλῆος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρης τοῖσι ἀνθρώποισι. καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἁπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον δὲ Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασίς ἐστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύναι ἔτεος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων, ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῦντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον, Ἀθηναίοισι ἔθετο· τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ.

Græcis data Naucratis: Hellenium et alia templa in Ægypto a Græcis exstructa: præfecti mercatorum.

CLXXVIII. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις, ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο, καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτέων οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τὸ μέν νυν μέγιστον αὐτέων τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἐὸν καὶ χρησιμώτατον, καλεύμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἵδε πόλις εἰσὶ αἱ ἱδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν, Χίος, καὶ Τέως, καὶ Φώκαια, καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ, Ῥόδος, καὶ Κνίδος, καὶ Ἁλικαρνησσὸς, καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ, ἡ Μιτυληναίων μούνη. τουτέων μέν ἐστι τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὗται αἱ πόλις εἰσὶ αἱ παρέχουσαι. ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλις μεταποιεῦνται, οὐδέν σφι μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἐπ' ἑωυτῶν ἱδρύσαντο τέμενος Διός· καὶ ἄλλο Σάμιοι, Ἥρης· καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος.

CLXXIX. Ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὀμόσαι "μὴ μὲν ἑκόντα ἐλθεῖν·" ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηῒ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἴη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο.

Sola Naucratis emporium antiquitus in Ægypto.

CLXXX. Ἀμφικτυόνων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἐόντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι, αὐτομάτως κατεκάη· τοὺς Δελφοὺς δὲ ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν. πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλις, ἐδωτίναζον· ποιεῦντες δὲ τοῦτο, οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐνείκαντο. Ἄμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπτηρίης τάλαντα· οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες, εἴκοσι μνέας.

Delphicum templum deflagratum an. 548: Amasidis in Delphos liberalitas.

CLXXXI. Κυρηναίοισι δὲ Ἄμασις φιλότητά τε καὶ συμμαχίην συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς, εἴτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω, οἱ δ' Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ, Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου· τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπεί τε συγκλίνοιτο ὁ Ἄμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγένετο· τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεί τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεομένην· "Ὦ γύναι, κατά με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμίη μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικέων πασέων." Ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεί τέ οἱ ἀρνευμένῃ οὐδὲν ἐγίνετο πρηΰτερος ὁ Ἄμασις, εὔχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἤν οἱ ὑπ' ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἄμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις· καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτὴν, ἐμίσγετο· καὶ κάρτα μιν ἔστερξε

Amicitia et fœdus cum Cyrenæis: uxor Cyrenaica Ladice: hujus votum Veneri factum et exsolutum: eadem post a Cambyse victore in patriam remissa.

μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ. ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα, ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω τετραμμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου, καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥ τις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

Quæ donaria quibus templis Græciæ dederit Amasis: templum quod Lindi est Minervæ, a Danai filiabus exstructum: Cyprus ab Amaside primum occupata.

CLXXXII. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα· τοῦτο μὲν, ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ, τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ', ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἳ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἱδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρις ἐμεῦ, ὄπισθε τῶν θυρέων. ἐς μέν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος· ἐς δὲ Λίνδον, ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν, ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρῦσθαι προσσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. Εἷλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

ΘΑΛΕΙΑ.

I. ἘΠῚ τοῦτον δὴ τὸν Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε, καὶ Ἑλλήνων Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε. Πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἴτεε Ἄμασιν θυγατέρα· αἴτεε δὲ ἐκ βουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἄμασιν, ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρὰ Ἄμασιν αἴτεε ἰητρὸν ὀφθαλμῶν, ὃς εἴη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐνῆγε τῇ συμβουλίῃ κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἄμασιν θυγατέρα· ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῷτο, ἢ μὴ δοὺς, Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἄμασις, τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος, καὶ ἀῤῥωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο, ὅτι οὐκ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε Καμβύσης ἕξειν, ἀλλ' ὡς παλλακήν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος, ἐποίησε τάδε. ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδὴς, μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη· οὔνομα δέ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ

Mittitur ab Amaside Cyro petenti medicus ocularius, et Cambysi filiam ipsius petenti, Nitetis Apriæ filia pro sua.

χρόνον ὥς μιν ἠσπάζετο, πατρόθεν οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· "Ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος "ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὅς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκή"σας ἀπέπεμψε, ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα διδοὺς, ἐοῦσαν "τῇ ἀληθηΐῃ Ἀπρίεω· τὸν ἐκεῖνος, ἐόντα ἑωυτοῦ δε"σπότεα, μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς, ἐφόνευσε." Τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτίη ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεα τὸν Κύρου, μεγάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μέν νυν λέγουσι Πέρσαι.

Cambyses non, ut Ægyptii fingunt, Nitetide, sed Cassandane matre natus.

II. Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηϊεῦνται Καμβύσεα, φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι· Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἄμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὴν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς, (εἰ γάρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστέαται καὶ Αἰγύπτιοι,) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὔ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῦσαι, γνησίου παρεόντος· αὖτις δὲ, ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον, προσποιεύμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει.

Memorari et aliam causam belli a Cambyse in Ægyptum suscepti, minus verisimilem illam.

III. Λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὡς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστεῶτα τέκνα εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐχρᾶτο τῷ ἐπαίνῳ, ὑπερθωυμάζουσα. ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνὴ, εἶπε τάδε· "Τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ "παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὴν δ' "ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον ἐν τιμῇ τίθεται." Τὴν μὲν, ἀχθομένην τῇ Νιτήτι, εἰπεῖν ταῦτα· τῶν δέ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεα· "Τοιγάρ "τοι, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου "τὰ μὲν ἄνω, κάτω θήσω· τὰ δὲ κάτω, ἄνω." Ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δέκα κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θωύματι γενέσθαι· τὸν δὲ, διαμνημονεύοντα,

οὕτω δὴ, ἐπεί τε ἀνδρώθη, καὶ ἔσχε τὴν βασιληΐην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον στρατηΐην.

Phanes Græcus transfugit ab Amasíde ad Cambysem.

IV. Συνήνεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἁλικαρνησσεὺς, οὔνομα δέ οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς, καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης, μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι, ἐκδιδρήσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ ἐόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ, ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, σπουδὴν ποιεύμενος ἑλεῖν. μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτόν· ὃς αἱρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἑλὼν δὲ, οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης. καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους, ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὁρμημένῳ δὲ στρατεύεσθαι Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅκως τὴν ἄνυδρον διεκπερᾷ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τἄλλα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα, ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων· πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι, τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν.

Ora maritima inde a Phœnice usque ad Ægyptum, quorum ditionis: urbes Cadytis et Ienysus: Typho in palude Serbonide occultatus.

V. Μούνῃ δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον. ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὖτις Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος, καὶ Κασίου τε οὔρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον, ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς.

Vasa testacea, quibus vinum importatur in Ægyptum, collecta et aqua impleta quo deferantur.

VI. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσων. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς, ἐκ Φοινίκης, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δὶς τοῦ ἔτεος ἑκάστου· καὶ ἓν κεράμιον οἰνηρὸν ἀριθμῷ κείμενον οὐκ ἔστι (ὡς λόγῳ εἰπεῖν) ἰδέσθαι. κοῦ δῆτα, εἴποι τις ἂν, ταῦτα ἀναισιμοῦνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον, ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνυδρα τῆς Συρίης κομίζειν, πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοιτέων κέραμος, καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην.

Ejus instituti auctores Persæ: Cambysis fœdus cum rege Arabum.

VII. Οὕτω μέν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεί τε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον. Τότε δέ οὐκ ἐόντος κω ὕδατος ἑτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἁλικαρνησσῆος ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους, καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ.

Arabum quanta fides, qui ritus in fœdere faciendo, qui Dii, quæ capillorum tonsura.

VIII. Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι, ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστεὼς, λίθῳ ὀξέϊ τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου κροκύδα, ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτά· τοῦτο δὲ ποιέων, ἐπικαλέει τόν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον, ἢ καὶ τὸν ἀστὸν, ἢν πρὸς ἀστὸν ποιέηται· οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιεῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μοῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι· καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαί φασι, κατάπερ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους. οὐνο-

μάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον, Ὀροτάλ· τὴν δὲ Οὐρανίην, Ἀλιλάτ.

IX. Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσεω ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμηχανᾶτο τοιάδε. ἀσκοὺς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὴν ἄνυδρον, καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανὸν, ἐπεί γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ, τῷ οὔνομα Κόρυς· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον τῶν ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐπικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ· ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι. ὁδὸς δ' ἔστι δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριξὰ χωρία.

Quomodo Arabs Cambysi aquæ copiam in desertis providerit, narrari diverse.

X. Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα. Ἄμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζώντα Καμβύσης, ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον· ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τέσσερα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, ἀπέθανε· ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνενείχθη. ἀποθανὼν δὲ, καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. Ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμᾶ ὑσθεῖσαι, οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι.

Psammenitus an. 525 et patri succedit, et Cambysem ad Pelusium ostium castris factis opperitur: prodigium, pluvia guttatim labens in Ægypto superiore.

XI. Οἱ δὲ Πέρσαι, ἐπεί τε διεξελάσαντες τὴν

Phanis li-

berorum jugulatorum sanguis ab Ægyptiorum auxiliariis potus: victi Ægyptii.

ἄνυδρον, ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων, ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ, ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε. ἦσαν τῷ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παίδων, ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν· ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι, οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς, καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθεϊ πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

Ægyptiorum crania robusta, Persarum fragilia, quam ob causam: paucissimi Ægyptii calvi. Achæmenes Darii F. ab Inaro victus et cæsus an. 463.

XII. Θῶυμα δὲ μέγα εἶδον, πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς· ἑτέρωθι δὲ, τῶν Αἰγυπτίων·) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βαλέειν, διατετρανέεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δή τι ἰσχυραὶ, μόγις ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξειας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν, αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι, ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἄν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς, πίλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μέν νυν τοιαῦτα ἐόντα εἶδον· εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμι, τῶν ἅμα Ἀχαιμένεϊ τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρω τοῦ Λίβυος.

XIII. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης, ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μιτυληναίην, κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους. οἱ δὲ, ἐπεί τε τὴν νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἁλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τήν τε νέα διέφθειραν, καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες, ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεύμενοι, χρόνῳ παρέστησαν. Οἱ δὲ προσεχέες Λίβυες, δείσαντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον γεγονότα, παρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο, καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὣς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως ἃ καὶ οἱ Λίβυες, ἕτερα τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα, φιλοφρόνως ἐδέξατο· τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεὶς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ἦν ὀλίγα· ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντηκοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι· ταύτας δρασσόμενος, αὐτοχειρίῃ διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ægyptiorum in urbe Memphi obsessorum deditio: Afri, Cyrenæi, Barcæi ultro se dedunt.

XIV. Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ, ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἓξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι, διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τοιάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουληΐῃ, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους, ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέος. ὡς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρῆσαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβόων τε καὶ ἀντέκλαιον, ὁρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος, προϊδὼν καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὴν γῆν. παρεξελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἐχόντων, τούς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους, καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἄγοντο

Psammenitus, amisso regno quod sex menses tenuerat, dolorem in sua et liberorum calamitate premit: in amici fortuna misera, in gemitum erumpit: movet Crœso et Persis lacrimas; Cambysi, misericordiam.

δὲ ποινὴν τίσοντες Μιτυληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηΐ· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλήϊοι δικασταὶ, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἑκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι. ὁ δὲ, ἰδὼν παρεξιόντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἀγεόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ δεινὰ ποιεύντων, τὠυτὸ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρί. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνήνεικε ὥς τε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἐόντων, ἔχοντά τε οὐδὲν, εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς, καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιὴν, παριέναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος, καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς εἶδε, ἀνακλαύσας μέγα, καὶ καλέσας οὐνόματι τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλήν. Ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἳ τὸ ποιεύμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἑκάστῃ ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον. θωμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιεύμενα, πέμψας ἄγγελον, εἰρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε· "Δεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρωτᾷ, διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, οὔτε ἀνέβωσας, οὔτε ἀπέκλαυσας· τὸν δὲ πτωχὸν, οὐδέν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων πυνθάνεται, ἐτίμησας;" Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "Ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήϊα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πένθος, ἄξιον ἦν δακρύων· ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν, ἐς πτωχηΐην ἀπῖκται ἐπὶ γήραος οὐδῷ." Καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου, εὖ δοκέειν οἱ εἰρῆσθαι. ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον, ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον, δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας· αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἶκτόν τινα, καὶ αὐτίκα κελεύειν τόν τέ οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν, καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας, ἄγειν παρ' ἑωυτόν.

Ductus ad

XV. Τὸν μὲν δὴ παῖδα εὗρον οἱ μετιόντες οὐκέτι

περιεόντα, ἀλλὰ πρῶτον κατακοπέντα· αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες, ἦγον παρὰ Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο, ἔχων οὐδὲν βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἠπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον, ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς. ἐπεὶ τιμᾷν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλήων τοὺς παῖδας· τῶν, ἢν καί σφεων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδοῦσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μέν νυν καὶ ἄλλοισί ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν· ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρω παιδὶ Θαννύρᾳ, ὃς ἀπέλαβε τήν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Παυσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν. καίτοι Ἰνάρω τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοί κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος, ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἥλω. ἐπεί τε δὲ ἐπάϊστος ἐγένετο, ὑπὸ Καμβύσεω αἷμα ταύρου πιὼν, ἀπέθανε παραχρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε.

Cambysem, et cum eo vivens, nova moliri convictus, moritur poto sanguine taurino: Persarum humanitas in regum etiam defectorum liberos: Thannyras Inari F. et Pausiris Amyrtæi F. reges beneficiarii, alter Libyæ, alter Ægypti, ab an. 458.

XVI. Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκετο ἐς Σάϊν πόλιν, βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν τε, καὶ τἄλλα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπεί τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε ταριχευμένος, ἀντεῖχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο,) ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια. Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι πῦρ. τὸ ὦν κατακαίειν γε τοὺς νεκροὺς, οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι· Πέρσῃσι μὲν, δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται, πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τά περ ἂν λάβῃ, πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὔκων θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι· καὶ διὰ ταῦτα

Cambyses lacerat Amasidis cadaver, et eo cremando violat religionem tum Persarum, tum Ægyptiorum: an cadaver Amasidis fuerit.

ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιέειν ὁ Καμβύσης. Ὡς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν, ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι· ᾧ λυμαινόμενοι Πέρσαι, ἐδόκεον Ἄμασιν λυμαίνεσθαι. λέγουσι γὰρ, ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηΐου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν μέλλοι ἀποθανόντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα, τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον, τὸν μαστιγωθέντα, ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδὶ ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μέν νυν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗται, αἱ ἐς τὴν ταφήν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι, οὔ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

Bellum Cambyses facere statuit et Carthaginiensibus, et Ammoniis, et Æthiopibus.

XVII. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηΐας, ἐπί τε Καρχηδονίους, καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους, καὶ ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένῳ δέ οἱ ἔδοξε, ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους, τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας, κατόπτας πρῶτον, ὀψομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν, εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοψομένους· δῶρα δὲ τῷ λόγῳ φέροντας τῷ βασιλέϊ αὐτέων.

Describitur Solis mensa, quæ apud Æthiopes.

XVIII. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιήδε τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ, ἐπίπλεος κρεῶν ἑφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων· ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλεϊ ἑκάστους ἐόντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλεομένη, λέγεται εἶναι τοιήδε.

Phœnicum pietate liberantur

XIX. Καμβύσῃ δὲ ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος

τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν· ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι, καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια, ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἑωυτῶν στρατευόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μέν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων. Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσῃσι, καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον.

Carthaginienses bello: Cyprii militant Persis adversus Ægyptum.

XX. Ἐπεί τε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρῆν, καὶ δῶρα φέροντας, πορφύρεόν τε εἷμα, καὶ χρύσεον στρεπτὸν περιαυχένιον, καὶ ψέλια, καὶ μύρου ἀλάβαστρον, καὶ φοινικηΐου οἴνου κάδον. Οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι, ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτούς φασι κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληΐην τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι, καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν.

Æthiopicæ linguæ periti ex Ichthyophagis ab Elephantina urbe arcessiti, missi ad Æthiopes cum donis: Æthiopum horum corpora et leges.

XXI. Ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλέϊ αὐτέων, ἔλεγον τάδε· "Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε, ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ, τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἥδεται χρεώμενος." Ὁ δὲ Αἰθίοψ, μαθὼν ὅτι κατόπται ἥκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε· "Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας, προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι· οὔτε ὑμεῖς λέγετε

Ichthyophagi quid locuti, quod responsum acceperint ab Æthiopum rege.

"ἀληθέα, ἥκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς. οὔτε ἐκεῖνος ἀνήρ ἐστι δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὔτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ, οὔτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες, τάδε ἔπεα λέγετε· Βασιλεὺς ὁ Αἰθιόπων συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλέϊ, ἐπεὰν οὕτω εὐπετέως ἕλκωσι τὰ τόξα Πέρσαι ἐόντα μεγάθεϊ τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς Μακροβίους πλήθεϊ ὑπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι. μέχρι δὲ τούτου, θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιόπων παισὶ γῆν ἄλλην προσκτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν."

De singulis donis quid rex judicarit.

XXII. Ταῦτα δὲ εἴπας, καὶ ἀνεὶς τὸ τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἥκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἷμα τὸ πορφύρεον, εἰρώτα ὅ τι εἴη, καὶ ὅκως πεποιημένον. εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθηΐην περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. δεύτερα δὲ, τὸν χρυσοῦν εἰρώτα στρεπτὸν τὸν περιαυχένιον, καὶ τὰ ψέλια. ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτέων, γελάσας ὁ βασιλεὺς, καὶ νομίσας εἶναί σφεα πέδας, εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσί εἰσι ῥωμαλεώτεραι τουτέων πέδαι. τρίτα δὲ, εἰρώτα τὸ μύρον. εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο, καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι, ἐπείρετο ὅ τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζώει. οἱ δὲ, σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν· ὀγδώκοντα δ' ἔτεα ζόης πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προκέεσθαι. πρὸς ταῦτα, ὁ Αἰθίοψ ἔφη, οὐδὲν θωυμάζειν, εἰ σιτεόμενοι κόπρον, ἔτεα ὀλίγα ζώουσι· οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζώειν σφέας, εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι τὸν οἶνον· τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἑσσοῦσθαι.

Æthiopes

XXIII. Ἀντειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυο-

φάγων τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἰκοσί καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτέων ἀπικνέεσθαι, ὑπερβαλλέειν δέ τινας καὶ ταῦτα· σίτησιν δὲ εἶναι κρέα τε ἑφθά· καὶ πόμα, γάλα. θῶυμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφι ἡγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι, λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὄζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὡσεὶ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δή τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον, μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα· ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἴ σφί ἐστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσέῃσι δεδέσθαι. ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθηήσαντο καὶ τὴν τοῦ Ἡλίου λεγομένην τράπεζαν.

quam diu vivant, et quo victu: aquæ fons apud eos, virtute singulari: vincula in carcere omnia ex auro: æs rarissimum et carissimum.

XXIV. Μετὰ δὲ ταύτην, τελευταίας ἐθηήσαντο τὰς θήκας αὐτέων, αἳ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὑέλου, τρόπῳ τοιῷδε. ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατάπερ Αἰγύπτιοι, εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν, γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δέ οἱ περιϊστᾶσι στήλην ἐξ ὑέλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δέ σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται. ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν οὐδεμίην ἄχαριν παρεχόμενος, οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδέν· καὶ ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ τῷ νέκυϊ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι, καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες, ἱστᾶσι περὶ τὴν πόλιν.

Quomodo sepeliant mortuos.

XXV. Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων, αὐτίκα ὁ Καμβύσης, ὀργὴν ποιησάμενος, ἐστρα-

Cambyses nullo rei frumentariæ provisu

in Æthiopes movens, cogitur fame reverti ex itinere: Græci milites ab eo dimittuntur.

τεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίην παραγγείλας, οὔτε λόγον ἑωυτῷ δοὺς, ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι. οἷα δὲ ἐμμανής τε ἐὼν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο, Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας αὐτοῦ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος. Ἐπεί τε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβῃσι ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο, Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμένους, τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι· αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν, ἤϊε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. Πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιὴν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα, ἐπελελοίπεε· μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα· εἰ μέν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῆθεν γενομένῃ ἁμαρτάδι ἦν ἂν σοφὸς ἀνήρ· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιεύμενος, ἤϊε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. οἱ δὲ στρατιῶται, ἕως μέν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέζωον· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτέων τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτέων ἀποκληρώσαντες, κατέφαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπεὶς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον, ὀπίσω ἐπορεύετο, καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας, πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ καταβὰς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἔπρηξε.

Persæ missi adversus Ammonios, quum meo loco inter hos et Oasin, coloniam Samiorum, itinere septem dierum

XXVI. Οἱ δ' αὐτέων ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεί τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγοὺς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὄασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι, τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμου· οὐνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν, Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι

τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι, καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτέων· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο, οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτέων Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτέων τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον αἱρεομένοισι αὐτέοισι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου, καταχῶσαί σφεας, καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Thebis distantem, coorto austro arena obruti, perierunt.

XXVII. Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν, ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἆπις, τὸν Ἕλληνες Ἔπαφον καλέουσι. ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἵματά τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα, καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι. ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας, ἑωυτοῦ κακῶς πρήξαντος, χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος· ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν, εἴρετο "ὅ τι πρότερον μὲν, ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, "ἐποίευν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι· τότε δὲ, ἐπεὶ αὐ-"τὸς παρείη τῆς στρατιῆς πλῆθός τι ἀποβαλών;" οἱ δὲ ἔφραζον, ὥς σφι θεὸς εἴη φανεὶς, διὰ χρόνου πολλοῦ ἐωθὼς ἐπιφαίνεσθαι· καὶ ὡς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὁρτάζοιεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, ἔφη ψεύδεσθαί σφεας· καὶ ὡς ψευδομένους, θανάτῳ ἐζημίου.

Cambyses Ægyptios, festum Apidi conspicuo facto celebrantes, de rebus a se male gestis lætari ratus, præfectos urbis Memphis occidit.

XXVIII. Ἀποκτείνας δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν, εἰ θεός τις χειροήθης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ εἴπας, ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἆπιν τοὺς ἱρέας· οἱ μὲν δὴ μετήϊσαν ἄξοντες. Ὁ δὲ Ἆπις οὗτος, ὁ Ἔπαφος, γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν

Sacerdotes jubet adducere sibi Apidem: hujus descriptio.

βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καί μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἄπιν. Ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος, ὁ Ἄπις καλεόμενος, σημήϊα τοιάδε· ἐὼν μέλας, ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον φορέει· ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου, αἰετὸν εἰκασμένον· ἐν δὲ τῇ οὐρῇ, τὰς τρίχας διπλᾶς· ἐπὶ δὲ τῇ γλώσσῃ, κάνθαρον.

Vulnerat Cambyses femur Apidis: flagellantur sacerdotes: festum solutum: Apis exstinctus, clam sepelitur.

XXIX. Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος, παίει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας· "Ὦ κακαὶ κεφαλαὶ, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεες, καὶ ἐπαΐοντες σιδηρίων; ἄξιος μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός. ἀτάρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε." Ταῦτα εἴπας, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἂν λάβωσι ὁρτάζοντα, κτείνειν. ὁρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱρέες ἐδικαιεῦντο. ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μηρὸν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος, ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρῃ Καμβύσεω.

Occidit Smerdin, fratrem germanum, opera Prexaspis.

XXX. Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. Καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς· τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἤνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. Ἀποιχομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος, ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε. ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληΐῳ ἱζόμενος Σμέρδις, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε. Πρὸς ὦν ταῦτα, δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας, ὃς ἦν οἱ ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέ-

οντά μιν. ὁ δὲ, ἀναβὰς ἐς Σοῦσα, ἀπέκτεινε Σμέρδιν· οἱ μὲν λέγουσι, ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα· οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα καταποντῶσαι.

Occidit sororem germanam, eandemque uxorem; duæ sorores Cambysis, eædemque uxores ejus: judices regii qui dicantur, quod munus gerant: consulti de regis matrimonio cum sorore, quam justum et cautum responsum dederint.

XXXI. Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο. δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν, ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε, καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή. ἔγημε δὲ αὐτὴν ὧδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικέειν Πέρσαι. ἠράσθη μιῆς τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης, καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσειν, εἴρετο καλέσας τοὺς βασιληΐους δικαστὰς, εἴ τίς ἐστι κελεύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικέειν. Οἱ δὲ βασιλήϊοι δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι, ἤ σφι παρευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου. οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι, καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέαται. Εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω, ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα· φάμενοι, νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν, ὃς κελεύει ἀδελφεῇ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἄλλον μέν τοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὔτε τὸν νόμον ἔλυσαν, δείσαντες Καμβύσεα· ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες, παρεξεῦρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. Τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην· μετὰ μέν τοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν. τουτέων δῆτα τὴν νεωτέρην, ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον, κτείνει.

Duplex narratio de occasione mortis illatæ uxori.

XXXII. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διξὸς, ὥσπερ περὶ Σμέρδιος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι, Καμβύσεα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός· θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην. νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα, ἀποῤῥήξαντα τὸν δεσμὸν, παραγενέσθαι οἱ· δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἥδε-

σθαι θεώμενον· τὴν δὲ, παρημένην δακρύειν. Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι διότι δακρύοι· τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα, δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος, καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω. Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ περικατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτῖλαι, καὶ ἐπανείρεσθαι τὸν ἄνδρα, κότερον περιτετιλμένη ἡ θρίδαξ, ἢ δασεῖα ἐοῦσα, εἴη καλλίων. καὶ τὸν φάναι, δασεῖαν. τὴν δ' εἰπεῖν· "Ταύτην μέν τοί κοτε σὺ τὴν θρίδακα "ἐμιμήσαο, τὸν Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας." Τὸν δὲ, θυμωθέντα ἐμπηδῆσαι αὐτῇ, ἐχούσῃ ἐν γαστρί· καί μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν.

Cambyses a puero epilepticus.

XXXIII. Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκηΐους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἆπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἐώθεε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν. καὶ γάρ τινα καὶ ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν οὐνομάζουσί τινες. οὔ νύν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν.

Prexaspes interrogatus, verum Cambysi dicit: Cambyses Cyro patri a consiliariis prælatus, a Crœso postpositus.

XXXIV. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη. λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα, καί οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρεε οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ, τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρή· εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· "Πρήξασπες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; "τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται;" Τὸν δὲ εἰπεῖν· "Ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως "ἐπαινέαι· τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλεόνως προσκέεσθαι." Τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων. τὸν δὲ, θυμωθέντα, τοιάδε ἀμείβεσθαι· "Νῦν ἄρα μέ "φασι Πέρσαι οἴνῳ προσκείμενον παραφρονέειν, καὶ "οὐκ εἶναι νοήμονα; οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι "ἦσαν ἀληθέες." Πρότερον γὰρ δὴ ἄρα, Περσέων οἱ συνέδρων ἐόντων καὶ Κροίσου, εἴρετο Καμβύσης, κοῖός

τις δοκέοι ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι Κῦρον· οἱ δὲ ἀμείβοντο, ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός· τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγον· Κροῖσος δὲ παρεών τε καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεα τάδε· "Ἐμοὶ "μέν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τῷ "πατέρι· οὐ γάρ κω τοί ἐστι υἱὸς οἷόν σε ἐκεῖνος κατ-"ελίπετο." ἥσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, καὶ ἐπαίνεε τὴν Κροίσου κρίσιν.

Cædes filii Prexaspis, et supplicium xii Persarum.

XXXV. Τούτων δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα, ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρηξάσπεα· "Σὺ νῦν μάθε αὐτὸς, εἰ λέ-"γουσι Πέρσαι ἀληθέα, εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα "παραφρονέουσι. εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε, "ἑστεῶτος ἐν τοῖσι προθύροισι, βαλὼν τύχοιμι μέσης "τῆς καρδίης, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἢν "δὲ ἁμάρτω, φάναι Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα, καὶ "μὲ μὴ σωφρονέειν." Ταῦτα δὲ εἰπόντα, καὶ διατείναντα τὸ τόξον, βαλέειν τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν, καὶ σκέψασθαι τὸ βλῆμα· ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνεόντα τὸν ὀϊστὸν, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα, καὶ περιχαρέα γενόμενον· "Πρήξασπες, ὡς "μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαι, Πέρσαι τε παραφρονέουσι, "δῆλά τοι γέγονε. νῦν δέ μοι εἰπὲ, τίνα εἶδες ἤδη "πάντων ἀνθρώπων οὕτως ἐπίσκοπα τοξεύοντα;" Πρηξάσπεα δὲ ὁρέοντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα, καὶ περὶ ἑωυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν· "Δέσποτα, οὐδ' ἂν αὐ-"τὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλέειν." Τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο· ἑτέρωθι δὲ Περσέων, ὁμοῖα τοῖσι πρώτοισι, δυώδεκα ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἑλὼν, ζώοντας ἐπὶ κεφαλὴν κατώρυξε.

Crœsum bene monentem imperat interfici : servatum a

XXXVI. Ταῦτα δέ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Λυδὸς νουθετῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπεσι· "Ὦ βασι-"λεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε· ἀλλ' "ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωυτόν. ἀγαθόν τι, πρό-

ministris gaudens, hos morte punit.

“ νοον εἶναι· σοφὸν δὲ ἡ προμηθίη. σὺ δὲ κτείνεις μὲν “ ἄνδρας, σεωυτοῦ πολιήτας, ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιό- “ χρεῳ ἑλών· κτείνεις δὲ παῖδας. ἢν δὲ πολλὰ τοιαῦτα “ ποιέῃς, ὅρα ὅκως μή σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ “ δὲ πατὴρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο, πολλὰ κελεύων, σὲ “ νουθετέειν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὑρίσκω ἀγα- “ θόν.” Ὁ μὲν δὴ εὔνοιαν φαίνων συνεβούλευέ οἱ ταῦτα. ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ Σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς “ συμβουλεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα “ ἐπετρόπευσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευ- “ σας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβάντα, “ ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαί- “ νειν ἐς τὴν ἡμετέρην; καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτὸν ὤλεσας, “ τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς· ἀπὸ δὲ ὤλε- “ σας Κῦρον, πειθόμενόν σοι. ἀλλ' οὔ τι χαίρων· ἐπεί “ τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλα- “ βέσθαι.” Ταῦτα δὲ εἴπας, ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν. Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ, ἐπεί τε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι, λαβόντας μιν ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ θεράποντες, ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ, κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον· ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ, καὶ ἐπιζητήσει τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ, ἐκφήναντες αὐτὸν, δῶρα λάμψονται ζωάγρια Κροίσου· ἢν δὲ μὴ μεταμελῆται, μηδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρῆσθαι. Ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον· καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο, ἐπήγγελλον αὐτῷ ὡς περιείη. Καμβύσης δὲ “ Κροίσῳ μὲν συνήδεσθαι, ἔφη, περιεόντι· “ ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξε- “ σθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν.” καὶ ἐποίησε ταῦτα.

Alia genera Cambysis insaniæ: Vulcani templum et simulacrum: Pataici Phœ-

XXXVII. Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι, καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων, καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς. ἐς δὲ δὴ καὶ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷγάλματι κατεγέλασε. ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαί-

στου τὤγαλμα τοῖσι Φοινικηΐοισι Παταϊκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρώρῃσι τῶν τριήρεων περιάγουσι. ὃς δὲ τούτους μὴ ὀπώπεε, ἐγὼ δέ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι. Ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸν ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱρέα· ταῦτα δὲ τἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὁμοῖα τοῦ Ἡφαίστου· τούτου δέ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι.

nicii: templum et simulacra Cabirorum.

XXXVIII. Πανταχῇ ὦν μοι δῆλά ἐστι, ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾷν. εἰ γάρ τις προθείη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἑλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πουλύ τι καλλίστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὔκων οἰκός ἐστι ἄλλον γε δὴ ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. Ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες οἱ ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας, εἴρετο "ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι." οἱ δὲ, ἐπ' οὐδενὶ, ἔφασαν, ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἳ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἴρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων, καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα· "ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίατ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί." οἱ δὲ, ἀμβώσαντες μέγα, εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. Οὕτω μέν νυν ταῦτα νενόμισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

Suis quamque gentem consuetudinibus hærere: Darii experimentum in Græcis et Calatiis, Indica natione.

XXXIX. Καμβύσεω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου, ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηΐην ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε

Polycrates, Sami tyrannus, cum fratribus quomodo

egerit: hospitium contrahit cum Amaside: vicinis infestus, bello felix: capti Lesbii, vincti fossam fodiunt.

Σάμον ἐπαναστάς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν, τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτέων ἀποκτείνας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας, ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον· ἴσχων δὲ, ξεινηΐην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα, καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ᾽ ἐκείνου. Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὔξετο, καὶ ἦν βεϐωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. ἔκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν, καὶ χιλίους τοξότας· ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα. τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον, ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαϐε, ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαϐών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἱρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστεα· ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσϐίους, πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι, ναυμαχίῃ κρατήσας εἷλε, οἳ τὴν τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὤρυξαν.

Amasidis ad Polycratem epistola.

XL. Καί κως τὸν Ἄμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλά οἱ τοῦτ᾽ ἦν ἐπιμελές. πολλῷ δὲ ἔτι πλεῦνός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιϐλίον τάδε, ἐπέστειλε ἐς Σάμον· "Ἄμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει. Ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν. καί κως βούλομαι, καὶ αὐτὸς, καὶ τῶν ἂν κήδωμαι, τὸ μέν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπταίειν· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα, ἐναλλὰξ πρήσσων, ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα. οὐδένα γάρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος, εὐτυχέων τὰ πάντα. Σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος, ποίησον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὕρῃς ἐόν τοι πλείστου ἄξιον, καὶ ἐπ᾽ ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόϐαλε

" οὕτω, ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους. ἤν τε μὴ " ἐναλλὰξ ἤδη τὠπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι αὐταῖσι " πάθαισι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκει- " μένῳ ἀκέο."

XLI. Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης, καὶ νόῳ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἄμασις, ἐδίζητο ἐπ᾽ ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείη ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων· διζήμενος δ᾽ εὕρισκε τόδε. ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρεε χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου· ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τοιάδε. πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν, ἐσέβη ἐς αὐτήν· μετὰ δὲ, ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἑκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγῖδα, πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων, ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἀπέπλεε. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία, συμφορῇ ἐχρῆτο.

Polycrates annulum a Theodoro Samio scalptum, detractum de digito in mare abjicit.

XLII. Πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων, τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι. ἀνὴρ ἁλιεὺς, λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας, Πολυκράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν. χωρήσαντος δέ οἱ τούτου, ἔλεγε, διδοὺς τὸν ἰχθῦν· " Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε " ἑλὼν, οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε " ἐὼν ἀποχειροβίωτος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι " ἄξιος καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δή μιν φέρων δίδωμι." Ὁ δὲ, ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι, ἀμείβεται τοῖσδε· " Κάρτα " τε εὖ ἐποίησας, καὶ χάρις διπλέη τῶν τε λόγων καὶ " τοῦ δώρου· καί σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν." Ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς, μέγα ποιεύμενος ταῦτα, ἤϊε ἐς τὰ οἰκία· τὸν δὲ ἰχθὺν τάμνοντες οἱ θεράποντες, εὑρίσκουσι ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα· διδόντες δέ οἱ τὴν σφρηγῖδα, ἔλεγον ὅτεῳ τρόπῳ εὑρέθη. Τὸν δὲ ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκεε· γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε.

In alvo piscis, Polycrati dono dati, annulus inventus.

Amasis renuntiat hospitio cum Polycrate.

XLIII. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἧκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἴη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσειν μέλλει Πολυκράτης, εὐτυχέων τὰ πάντα· ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει, εὑρίσκει. πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον, διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦ δὲ εἵνεκα ταῦτα ἐποίεε, ἵνα μὴ, συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν, ὡς περὶ ξείνου ἀνδρός.

Polycrates quos e Samiis habebat suspectos, Cambysi an. 526 Ægyptum invadenti auxilio mittit.

XLIV. Ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεα, εὐτυχέοντα τὰ πάντα, ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεα τὸν Κύρου, συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅκως ἂν καὶ παρ' ἑωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον, δέοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων, προθύμως ἔπεμψε ἐς Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἑωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ, ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν.

Samii redeuntes Polycratem prælio navali vincunt: egressi, et in terra victi, Lacedæmonem classe abeunt: errare, qui Samiis etiam terrestrem victoriam tribuant.

XLV. Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος, οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναί σφι λόγον, καί σφι ἁδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι, ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας, ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες, ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον· πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ, ἑσσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. Εἰσὶ δὲ, οἳ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα· λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεα παραστήσασθαι. πρὸς

δὲ τούτοισι, οὐδὲ λόγος αἱρέει, τῷ ἐπίκουροί τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήϊοι ἦσαν πλήθεϊ πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων, ἐόντων ὀλίγων, ἑσσωθῆναι. τῶν δὲ ὑπ' ἑωυτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἑτοίμους, ἢν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι νεωσοίκοισι.

XLVI. Ἐπεί τε δὲ οἱ ἐξελαθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, ἔλεγον πολλά, οἷα κάρτα δεόμενοι. οἱ δέ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλελησθέναι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες, ἄλλο μὲν εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες, ἔφασαν "τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι." οἱ δέ σφι ὑπεκρίναντο, τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὦν ἔδοξε αὐτοῖσι.

Samii a Lacedæmoniis opem frustra multis verbis petitam, ostenso farinæ sacco vacuo impetrant.

XLVII. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον· ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὡς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἁρπαγῆς, τὸν ἦγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐληΐσαντο τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι· ἐόντα μὲν λίνεον, καὶ ζώων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου. τῶν δὲ εἵνεκα θωυμάσαι ἄξιον, ἁρπεδόνη ἑκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει· ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἁρπεδόνας ἐν ἑωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα, πάσας φανεράς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις.

Quo animo Lacedæmonii susceperint expeditionem in Samum: Lacedæmoniis in bello adversus Messenios ab an. 685 ad 671 Samii navibus auxilio: Samii craterem a Lacedæmoniis Crœso missum an. 546, [1, 70] et singularis operis thoracem ab Amaside Lacedæmoniis missum an 547. intercipiunt.

XLVIII. Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον, ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γε-

Adjuvant expeditionem Co-

rinthii: pueros Corcyræos a Periandro ad Alyattem ut castrarentur missos c. an. 586, Samii ad se appulsos, quomodo servarint.

νόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἁρπαγῇ γεγονός. Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίους ἀνδρῶν τῶν πρώτων, Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλυάττεα ἐπ᾽ ἐκτομῇ. προσσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον, ἐπ᾽ οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ἅψασθαι Ἀρτέμιδος· μετὰ δὲ, οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι ὁρτὴν, τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταὐτά. νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον οἱ παῖδες, ἵστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἠϊθέων· ἱστάντες δὲ τοὺς χοροὺς, τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον φέρεσθαι, ἵνα ἁρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τόδε ἐγένετο, ἐς ὃ οἱ Κορίνθιοι, τῶν παίδων οἱ φύλακοι, οἴχοντο ἀπολιπόντες· τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ Σάμιοι.

Corinthiis perpetuæ inimicitiæ cum Corcyræis a prima horum origine.

XLIX. Εἰ μέν νυν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίης. νῦν δὲ αἰεὶ, ἐπεί τε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ διάφοροι ἐόντες ἑωυτοῖσι. τούτων ὦν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. Ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ᾽ ἐκτομῇ Περίανδρος, τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας, τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἦρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες.

Periandri uxor, filii, socer: filius minor a patre domo ejectus.

L. Ἐπεί τε γὰρ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίῃ γενέσθαι. ἦσάν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν, ἑπτακαίδεκα, ὁ δὲ, ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς, ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμψάμενος παρ᾽ ἑωυτὸν, ἐφιλοφρονέετο, ὡς εἰκὸς ἦν, θυγατρὸς ἐόντας

τῆς ἑωυτοῦ παῖδας. ἐπεί τε δέ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· "Ἆρα ἴστε, ὦ παῖδες, ὃς "ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;" Τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὔνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω, ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον, ἅτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγομένῳ τε οὐ προσδιελέγετο, ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν, πέρι θυμῷ ἐχόμενος, ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων.

LI. Ἐξελάσας δὲ τοῦτον, ἱστόρεε τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη. ὁ δέ οἱ ἀπηγέετο, ὡς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο· ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἅτε οὐ νόῳ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ, οὐδεμίην μηχανὴν, ἔφη, εἶναι μὴ οὔ σφι ἐκεῖνον ὑποθέσθαι τι· ἐλιπάρεέ τε ἱστορέων. ὁ δὲ, ἀναμνησθεὶς, εἶπε καὶ τοῦτο. Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τοῦτο, καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ᾗ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μή μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ, ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνετ' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, ἀπειλέοντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δεξαμένοισι, καὶ ἐξέργειν κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δ' ἂν ἤϊε ἐπ' ἑτέρην τῶν ἑταίρων· οἱ δὲ, ἅτε Περιάνδρου ἐόντα παῖδα, καίπερ δειμαίνοντες, ὅμως ἐδέκοντο.

Patris ad sævien- dum, et filii ad patien- dum obsti- natio.

LII. Τέλος δὲ, ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν ἢ οἰκίοισι ὑποδέξηταί μιν, ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσην δὴ εἴπας. πρὸς ὦν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι, οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐδικαίευ πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτῃ δ' ἡμέρῃ ἰδών μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίῃσί τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα, οἴκτειρε· ὑπεὶς δὲ τῆς ὀργῆς, ἤϊε ἆσσον, καὶ ἔλεγε· "Ὦ παῖ, κότερα τούτων

“αἱρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, ταῦτα, ἐόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον, παραλαμβάνειν; ὃς ἐὼν ἐμός τε παῖς, καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς, ἀλήτην βίον εἵλευ, ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τόν σε ἥκιστα ἐχρῆν. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε, ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις· ἐμοί τε αὕτη γέγονε, καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός εἰμι, ὅσῳ αὐτός σφε ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκῆας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυμῶσθαι, ἄπιθι ἐς τὰ οἰκία.” Περίανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ, ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον.

Ablegat pater filium in Corcyram: Epidaurus a Periandro expugnata, et socer Procles vivus captus.

Μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἴη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται, στείλας πλοῖον, ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης. ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα, ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἐόντα αἰτιώτατον· καὶ εἷλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἷλε δὲ αὐτὸν Προκλέα, καὶ ἐζώγρησε.

Legationes Periandri tres in Corcyram ad filium: filius a Corcyræis interficitur.

LIII. Ἐπεὶ δὲ, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, ὅ τε Περίανδρος παρηβήκεε, καὶ συνεγινώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾷν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν, ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλά οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ, περιεχόμενος τοῦ νεηνίεω, δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ᾽ αὐτὸν τὴν ἀδελφεὴν, ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης, καὶ λεγούσης· “Ὦ παῖ, βούλεαι τήν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτός σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἄπιθι ἐς τὰ

"οἰκίᾳ, παῦσαι σεωυτὸν ζημιῶν. φιλοτιμίη, κτῆμα "σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. πολλοὶ τῶν δι"καίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασι· πολλοὶ δὲ ἤδη "τὰ μητρῷα διζήμενοι, τὰ πατρῷα ἀπέβαλον. τυ"ραννὶς, χρῆμα σφαλερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταί "εἰσι· ὁ δὲ, γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκώς. μὴ δῷς τὰ "σεωυτοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι." Ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα, διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἔλεγε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ὑποκρινάμενος, ἔφη οὐδαμὰ ἥξειν ἐς Κόρινθον, ἔστ' ἂν πυνθάνηται περιεόντα τὸν πατέρα. Ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα, τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἥκειν· ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον, διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος. Καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι τοῦ παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μή σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώρην ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. Ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

Lacedæmonii Samum obsident.

LIV. Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον. προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος, τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσῃ ἑστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ὑπερέβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάσθησαν. κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον, τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ οὔρεος ἐπεόντα, ἐπεξῆλθον οἵ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί· δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ, ἐπισπόμενοι ἔκτεινον.

Archiæ, cujus nepotem Herodotus vidit, et Lycopæ Lacedæmoniorum virtus et mors.

LV. Εἰ μέν νυν οἱ παρεόντες Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγίνοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίῃ τε καὶ Λυκώπῃ, αἱρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μοῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι, καὶ ἀποκληϊσθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ

πόλι τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχίεω τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ, τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην· δήμου γὰρ τούτου ἦν· ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καί οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοὔνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε· τιμᾷν δὲ Σαμίους, ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων.

Lacedæmonii post XL dies ob rei difficultatem abeunt: vano rumore tradi aliam abitus eorum causam.

LVI. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον, ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον. ὡς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου, καταχρυσώσαντα, δοῦναί σφι· τοὺς δὲ, δεξαμένους, οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. Ταύτην πρώτην στρατηΐην ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριέες ἐποιήσαντο.

Samii auxilio destituti, navigant Siphnum: Siphniorum auri et argenti metalla: repositus Delphis thesaurus: oraculum: forum et curia Siphniis ornatu marmoreo.

LVII. Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο· τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων, θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὁμοῖα τοῖσι πλουσιωτάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἑκάστῳ χρήματα διενέμοντο. Ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τέ ἐστι πολὺν χρόνον παραμένειν. ἡ δὲ Πυθίη ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἀλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γένηται,
λευκόφρυς τ' ἀγορὴ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
φράσσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

Τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορὴ καὶ τὸ πρυτανήϊον Παρίῳ λίθῳ ἠσκημένα.

LVIII. Τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἷοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε ἰθὺς, οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσίσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν, πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιλτηλοιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἡ Πυθίη προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα, καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. Ἀπικόμενοι ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων, δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι, οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον. πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἧκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι, ἑσσώθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληΐσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπο τῶν Σαμίων. καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν.

Naves antiquitus rubricatæ: Samii a Siphniis pecuniam exigunt.

LIX. Παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν· οὐκ ἐπὶ τούτῳ πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοῦντες ἐκ τῆς νήσου· ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ, καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε· ὥστε τὰ ἱρὰ, τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νῦν, οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες, καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν. ἕκτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγινῆται αὐτοὺς, ναυμαχίῃ νικήσαντες, ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν· καὶ τῶν νηῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. Ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται. πρότεροι γὰρ Σάμιοι, ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ, στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας, καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

Ab Hermionensibus emunt Hydream insulam, eaque Trœzeniis commissa, in Cretam navigant, Zacynthios pellunt, Cydoniam urbem et Dictynnæ templum condunt: subiguntur circa an. 518, ab Æginetis: Minervæ templum in Ægina: bellum antiquius a Sami rege Amphicrate illatum Æginetis.

LX. Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἁπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα. οὔρεός τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιὰς, τούτου ὄρυγμα, κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος, ἑπτὰ στάδιοί εἰσι· τὸ δὲ

Opera tria maxima in Samo, aquæductus, agger, tem-

plum: Eupalinus Megarensis, et Rhœcus Samius, architecti.

ὕψος καὶ εὖρος, ὀκτὼ ἑκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρυκται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ, ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων, παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τριῶν ἐστί. Δεύτερον δὲ, περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσσῃ, βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος, μέζον δύο σταδίων. Τρίτον δέ σφι ἐξέργασται, νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. Τούτων εἵνεκεν μᾶλλόν τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

Magi duo, Patizithes et Smerdis, fratres, insurgunt contra Cambysem an. 523.

LXI. ΚΑΜΒΥΣΗι δὲ τῷ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον, καὶ παραφρονήσαντι, ἐπανιστέαται ἄνδρες Μάγοι, δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὦν οἱ ἐπανέστη, μαθών τε τὸν Σμέρδιος θάνατον, ὡς κρύπτοιτο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιεόντα μιν εἰδείησαν. πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε, ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληΐοισι. Ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν εἶπά οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκὼς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης, ἐόντα ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν, ἀπέκτεινε· ἦν τε δὴ ὁμοῖος εἶδος τῷ Σμέρδι, καὶ δὴ καὶ οὔνομα τὠυτὸ εἶχε Σμέρδιν. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος Πατιζείθης, ὥς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἷσε ἄγων ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε, καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ, ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω.

Caduceator in Ægyptum a Magis missus: Prexaspes purgat se Cambysi.

LXII. Οἵ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, εὕρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίης ἐν Ἀγβατάνοισι, προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα

ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθέα, αὐτός τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος, (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν, οὐ ποιῆσαι ταῦτα,) βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα, εἶπε· "Πρήξασπες, "οὕτω μοι διεπρήξαο τό τοι προσέθηκα πρῆγμα;" Ὁ δὲ εἶπε· "Ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθέα, "ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπανέστηκε, "οὐδὲ ὅκως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ "μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς, ποιήσας τά σύ με "ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωυτοῦ. εἰ μέν νυν "οἱ τεθνεῶτες ἀνεστέασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεα "τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ "τοῦ, οὐ μή τι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον ἀναβλαστή"σει. νῦν ὦν μοι δοκέει, μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα, "ἐξετάζειν εἰρωτεῦντας παρ' ὅτευ ἥκων προαγορεύει "ἡμῖν Σμέρδιος βασιλῆος ἀκούειν."

Caduceator interrogatus, verum fatetur.

LXIII. Ταῦτα εἴπαντος Πρηξάσπεος, ἤρεσε γὰρ Καμβύσῃ, αὐτίκα μεταδίωκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἧκε. ἀπιγμένον δέ μιν εἴρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· "Ὤνθρωπε, φῂς γὰρ ἥκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου "ἄγγελος· νῦν ὦν, εἴπας τὴν ἀληθηΐην, ἄπιθι χαίρων. "κότερα αὐτος τοι Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὄψιν ἐνε"τέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν τις ἐκείνου ὑπηρετέων;" Ὁ δὲ εἶπε· "Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν τὸν Κύρου, ἐξ ὅτου βασι"λεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὔ κω ὄπωπα· "ὁ δέ μοι Μάγος, τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν "οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν "τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς "ὑμέας." Ὁ μὲν δή σφι ἔλεγε, οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος. Καμβύσης δὲ εἶπε· "Πρήξασπες, σὺ μὲν, "οἷα ἀνὴρ ἀγαθὸς ποιήσας τὸ κελευόμενον, αἰτίην "ἐκπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστεὼς, "ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος οὐνόματος;" Ὁ δὲ εἶπε· "Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὦ βασι"λεῦ. οἱ Μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπανεστεῶτες, τόν τε

"ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις."

Somnium Cambysis de Smerdi: vulnus letale in femore: oraculum ex urbe Buto: Ecbatana Syriæ.

LXIV. Ἐνθαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὔνομα, ἔτυψε ἡ ἀληθηΐη τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαί τινά οἱ, ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἴη τὸν ἀδελφεὸν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν. ἀποκλαύσας δὲ, καὶ περιημεκτήσας τῇ ἁπάσῃ συμφορῇ, ἀναθρώσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον. καί οἱ ἀναθρώσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης ἀποπίπτει· γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν. τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἆπιν ἔπληξε, ὥς οἱ καιρίῃ ἔδοξε τετύφθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὅ τι τῇ πόλι οὔνομα εἴη. οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ἐν Ἀγβατάνοισι τελευτήσειν τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιὸς, ἐν τοῖσί οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα· τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὔνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ Μάγου ἐκπεπληγμένος, καὶ τοῦ τρώματος, ἐσωφρόνησε· συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον, εἶπε· "Ἐνθαῦτα Καμβύσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν."

Ultima verba Cambysis ad amicos.

LXV. Τότε μὲν τοσαῦτα· ἡμέρῃσι δὲ ὕστερον ὡς εἴκοσι μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογιμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· "Ὦ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ, ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, τὴν μηδαμᾶ ὄφελον ἰδεῖν. ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον, ἐλθόντα ἐξ οἴκου, ἀγγέλλειν, ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήϊον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαιρεθέω τὴν

“ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπηΐῃ φύσει οὐκ ἐνῆν ἄρα, τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν· ἐγὼ δὲ, ὁ μάταιος, Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσούτου, ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμᾶ ἐπιλεξάμενος μή κοτέ τίς μοι, Σμέρδιος ὑπαραιρημένου, ἄλλος ἐπανασταίη ἀνθρώπων. παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἁμαρτὼν, ἀδελφεοκτόνος τε, οὐδὲν δέον, γέγονα, καὶ τῆς βασιληΐης οὐδέν ἧσσον ἐστέρημαι. Σμέρδις γὰρ δὴ ἦν ὁ Μάγος, τόν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὄψει ἐπαναστήσεσθαι. Τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργασταί μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν Μάγοι κρατέουσι τῶν βασιληΐων, τόν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων, καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδις. τὸν μέν νυν μάλιστα χρῆν, ἐμεῦ αἰσχρὰ πρὸς τῶν Μάγων πεπονθότος, τιμωρέειν ἐμοὶ, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε ὑπὸ τῶν ἑωυτοῦ οἰκηϊωτάτων. Τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος, δεύτερα τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεταί μοι ἀναγκαιότατον ἐντέλλεσθαι, τὰ θέλω μοι γενέσθαι, τελευτῶν τὸν βίον. καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκήπτω, θεοὺς τοὺς βασιληΐους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεοῦσι, μὴ περιϊδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὖτις ἐς Μήδους περιελθοῦσαν· ἀλλ᾽, εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι, δόλῳ ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων· εἴτε καὶ σθένεΐ τεῳ κατεργασάμενοι, σθένεϊ κατὰ τὸ καρτερὸν ἀνασώσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἐκφέροι, καὶ γυναῖκές τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν, ἐοῦσι ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοισι δὲ τὴν ἀρχὴν, μηδ᾽ ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν, τὰ ἐναντία τούτοισι ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι· καὶ πρὸς ἔτι τούτοισι, τὸ τέλος Περσέων ἑκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον ἐμοὶ ἐπιγέγονε.” Ἅμα τε εἴπας ταῦτα ὁ Καμβύσης, ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πρῆξιν.

Persarum luctus: Cambyses post regnum vii annorum et v mensium obit an. 523 extremo: Smerdin Cyri F. occisum nec Persæ credunt, et Prexaspes negat.

LXVI. Πέρσαι δ' ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τά τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατηρείκοντο, καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον, καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπήνεικε Καμβύσεα τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε, ἄπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἐόντα ἔρσενος καὶ θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστίη πολλὴ ὑπεκέχυτο, τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ' ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεα, τὰ εἶπε περὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ Περσικόν. οὗτοι μέν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιν τὸν Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἔξαρνος ἦν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδιν· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς, Καμβύσεω τετελευτηκότος, φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλεκέναι αὐτοχειρίῃ.

Magus regnat vii menses: ejus liberalitas in subjectos.

LXVII. Ὁ ΜῈΝ ΔῊ Μάγος, τελευτήσαντος Καμβύσεω, ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσιος. ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπέμψας γὰρ ὁ Μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἦρχε, προεῖπε ἀτεληΐην εἶναι στρατηΐης καὶ φόρου ἐπ' ἔτεα τρία. προεῖπε μὲν δὴ ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν.

Otanes Persa Magi fraudem suspicatus, quomodo eam Phædimæ filiæ opera, unius regiarum uxorum, detexerit.

LXVIII. Ὀγδόῳ δὲ μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε. Ὀτάνης ἦν, Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένεϊ δὲ καὶ χρήμασι ὅμοιος τῷ πρώτῳ Περσέων. οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπόπτευσε τὸν Μάγον, ὡς οὐκ εἴη ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλ' ὅσπερ ἦν· τῇδε συμβαλλεόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. ὑποπτεύσας δέ μιν, ἐποίεε τάδε. Ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ οὔνομα ἦν Φαιδίμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ Μάγος, καὶ ταύτῃ τε συνοί-

κεε, καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα, ἐπυνθάνετο παρ' ὅτεῳ ἀνθρώπων κοιμῷτο, εἴ τε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴ τε μετὰ ἄλλου τευ. ἡ δέ οἱ ἀντέπεμπε, φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδέσθαι οὐδαμᾶ, οὔτε ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης, λέγων· "Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώ-"σκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθευ ὅτεῳ τούτῳ "συνοικέει αὐτή τε ἐκείνη, καὶ σύ. πάντως γὰρ δή "κου τόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει." Ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· "Οὔτε Ἀτόσσῃ δύναμαι ἐς "λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδεμίην ἰδέσθαι τῶν "συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεί τε γὰρ τάχιστα οὗτος "ὤνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληΐην, "διέσπειρε ἡμέας, ἄλλην ἄλλῃ τάξας."

LXIX. Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ, μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα. τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ' αὐτὴν, λέγουσαν ταῦτα· "Ὦ θύγατερ, δεῖ σε, "γεγονυῖαν εὖ, κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατὴρ "ὑποδύνειν κελεύῃ. εἰ γὰρ δὴ μή ἐστι ὁ Κύρου Σμέρ-"δις, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὔ τοι μιν, σοί τε "συγκοιμώμενον, καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα, δεῖ "χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν "ποίησον τάδε· ἐπεάν σοι συνεύδῃ, καὶ μάθῃς αὐτὸν "κατυπνωμένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα. καὶ ἢν μὲν "φαίνηται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ "Κύρου συνοικέειν· ἢν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ "Σμέρδι." Ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδίμη, φαμένη "κινδυνεύσειν μεγάλως, ἢν ποιῇ ταῦτα. ἢν "γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ "ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς ἀϊστώσει μιν. ὅμως "μέντοι ποιήσειν ταῦτα." ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι. τοῦ δὲ Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέταμε ἐπ' αἰτίῃ δή τινι οὐ σμικρῇ. Ἡ ὦν δὴ Φαιδίμη αὕτη,

ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεί τε αὐτῆς μέρος ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον, ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσῃσι, ἐλθοῦσα παρ' αὐτὸν ηὗδε. ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου, ἤφασσε τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς, ἀλλ' εὐπετέως, οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

Septem Persæ conspirant adversus Magum.

LXX. Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρύην, Περσέων τε πρώτους ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγήσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτευον οὕτω τοῦτο ἔχειν. ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους, ἐδέξαντο· καὶ ἔδοξέ σφι, ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον, τῷ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μέν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα· Γωβρύης δὲ, Μεγάβυζον· Ἀσπαθίνης δὲ, Ὑδάρνεα. γεγονότων δὲ τούτων ἓξ, παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὕπαρχος. ἐπεὶ ὦν οὗτος ἀπίκετο, τοῖσι ἓξ τῶν Περσέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι.

Darii sententia festinationem suadentis vincit.

LXXI. Συνελθόντες δὲ οὗτοι, ἐόντες ἑπτὰ, ἐδίδοσάν σφισι πίστις καὶ λόγους. ἐπεί τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε· "Ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μοῦνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἴη ὁ βασιλεύων, καὶ Σμέρδις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἥκω σπουδῇ, ὡς συστήσων ἐπὶ τῷ Μάγῳ θάνατον. ἐπεί τε δὲ συνήνεικε, ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι, καὶ μὴ μοῦνον ἐμὲ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει, καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον." Εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· "Ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἷς τε πατρὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἐκφαίνειν ἔοικας σεωυτὸν ἐόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἥσσω. τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῦνας γενομέ-

νους, οὕτω ἐπιχειρέειν.” Λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “Ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἐξ Ὀτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα. ἐξοίσει γάρ τις πρὸς τὸν Μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἑωυτῷ κέρδεα. μάλιστα μέν νυν ὠφείλετε ἐπ' ὑμέων αὐτῶν βαλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπεί τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε, καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε, ὑμῖν ὅτι ἢν ὑπερπέσῃ ἡ νῦν ἡμέρη, ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλά σφεας αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν Μάγον.”

LXXII. Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὥρα σπερχόμενον Δαρεῖον· “Ἐπεί τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις, καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἐᾷς, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεῳ τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλήϊα, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἶδάς κου καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας· ἃς τέῳ τρόπῳ περήσομεν;” Ἀμείβεται Δαρεῖος τοῖσδε· “Ὀτάνη, ἦ πολλά ἐστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἷά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἷά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε, φυλακὰς τὰς κατεστεώσας, ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοίων, οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει· τὰ μέν κου καταιδεόμενος ἡμέας, τὰ δέ κου καὶ δειμαίνων. τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην, τῇ πάριμεν· φὰς ἄρτι τε ἥκειν ἐκ Περσέων, καὶ βούλεσθαί τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλέϊ. ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, λεγέσθω. τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα, οἵ τε ψευδόμενοι, καὶ οἱ τῇ ἀληθηΐῃ διαχρεώμενοι. οἱ μέν γε ψεύδονται τότε, ἐπεάν τι μέλλωσι, τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες, κερδήσεσθαι· οἱ δ' ἀληθίζονται, ἵνα τι τῇ ἀληθηΐῃ ἐπισπάσωνται κέρδος, καί τι μᾶλλόν σφισι ἐπιτράπηται. οὕτω οὐ ταὐτὰ ἀσκέοντες, τώυτοῦ περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν,

"ὁμοίως ἂν ὅ τε ἀληθιζόμενος, ψευδὴς εἴη, καὶ ὁ ψευδόμενος, ἀληθής. ὃς ἂν μέν νυν τῶν πυλουρῶν ἑκὼν παρίῃ, αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὃς δ᾽ ἂν ἀντιβαίνειν πειρᾶται, διαδεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος· καὶ ἔπειτα ὠσάμενοι ἔσω, ἔργου ἐχώμεθα."

LXXIII. Λέγει Γωβρύης μετὰ ταῦτα· "Ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κοτε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχὴν, ἤ, εἴ γε μὴ οἷοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβέειν, ἀποθανέειν; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν, ἐόντες Πέρσαι, ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς Μάγου, καὶ τούτου ὦτα οὐκ ἔχοντος. ὅσοι τε ὑμέων Καμβύσῃ νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον, μὴ πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ᾽ ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεα. Νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον, πείθεσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου τοῦδε ἄλλοθι ἰόντας, ἢ ἐπὶ τὸν Μάγον ἰθέως." Ταῦτα εἶπε Γωβρύης· καὶ πάντες ταῦτα αἴνεον.

Quid Prexaspes Magis postulantibus receperit.

LXXIV. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνετο κατὰ συντυχίην τάδε. Τοῖσι Μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσεω ἀνάρσια, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολωλέκεε· καὶ διότι μοῦνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον, αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δ᾽ ἔτι, ἐόντα ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δή μιν εἵνεκεν καλέσαντες, φίλον προσεκτέωντο, πίστι τε λαβόντες καὶ ὁρκίοισι, ἦ μὴν ἕξειν παρ᾽ ἑωυτῷ, μηδ᾽ ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγονυῖαν· ὑπισχνεύμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεω ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ Μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέσειν ὑπὸ τὸ βασιλήϊον τεῖχος, κεῖνον δ᾽ ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεῦσαι, ὡς ὑπὸ

τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς περιείη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ.

Ejus veritas contra datam fidem, et mors voluntaria.

LXXV. Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἑτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ Μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον, καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον. Ὁ δὲ, τῶν μέντοι ἐκεῖνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἑκὼν ἐπελήθετο· ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαιμένεος, ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου· μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτον κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πεποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀληθηΐην, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν. καὶ δὴ ἔλεγε, τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς, ὑπὸ Καμβύσεω ἀναγκαζόμενος, ἀποκτείνειε, τοὺς Μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν, καὶ τοὺς Μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μέν νυν, ἐὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε.

Conjurati septem ad facinus euntes, cognito rerum statu, egressi de via quum inter se contenderent, augurio confirmantur.

LXXVI. Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλεύσαντο αὐτίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι Μάγοισι, καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἤϊσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ, ἐδίδοσαν αὖτίς σφισι λόγους· οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην, πάγχυ κελεύοντες ὑπερβαλέσθαι, μηδὲ, οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων, ἐπιτίθεσθαι· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον, αὐτίκα τε ἰέναι, καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι. ὠθιζομένων δ' αὐτῶν, ἐφάνη ἰρήκων ἑπτὰ ζεύγεα, δύο αἰγυπιῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ

ἑπτὰ, τήν τε Δαρείου πάντες αἴνεον γνώμην, καὶ ἔπειτα ἤϊσαν ἐπὶ τὰ βασιλήϊα τεθαρσηκότες τοῖσι ὄρνισι.

In aulam admissi, eunuchorum obsistentium strage facta, in conclave irruunt.

LXXVII. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγίνετο οἷόν τι Δαρείῳ ἡ γνώμη ἔφερε· καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν, θείῃ πομπῇ χρεωμένους· οὐδ' ἐπειρώτα οὐδείς. ἐπεί τε δὲ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλὴν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἵ σφεας ἱστόρεον ὅ τι θέλοντες ἥκοιεν· καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους, τοῖσι πυλουροῖσι ἀπείλεον, ὅτι σφέας παρῆκαν· ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἱ δὲ, διακελευσάμενοι, καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι· αὐτοὶ δὲ ἤϊσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα.

Magorum virtus et cædes: vulnerati duo e conjuratis.

LXXVIII. Οἱ δὲ Μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τηνικαῦτα ἐόντες τε ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεω γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ, ὡς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος· ὁ δὲ, πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτέων, ἐόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων, καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν. ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠμύνετο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ Μάγων οὕτερος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεί τέ οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγένετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας· καί οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἑπτὰ δύο, Δαρεῖός τε καὶ Γωβρύης. συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ Μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπεστεὼς ἠπό-

ρει, οἷα ἐν σκότεϊ προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην. ὁρέων δέ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης, εἴρετο ὅ τι οὐ χρᾶται τῇ χερί· ὁ δὲ εἶπε· "Προμηθεόμενος "σέο, μὴ πλήξω." Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· "Ὦθει "καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος." Δαρεῖος δὲ πειθόμενος, ὦσέ τε τὸ ἐγχειρίδιον, καὶ ἔτυχέ κως τοῦ Μάγου.

Exposita populo re gesta, Magi vulgo contrucidantur: festum Persicum ingens, Magophonia.

LXXIX. Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς Μάγους, καὶ ἀποταμόντες αὐτέων τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας ἑωυτῶν αὐτοῦ λείπουσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν, καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτέων ἔχοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς, ἔθεον ἔξω, βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμενοί τε τὸ πρῆγμα, καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλάς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν Μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. Οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες τό τε γεγονὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ, καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιέειν· σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια, ἔκτεινον ὅκου τινὰ Μάγον εὕρισκον· εἰ δὲ μὴ νὺξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα Μάγον. Ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ ὁρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων Μαγοφόνια· ἐν τῇ Μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ Μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Proposita consultatione de rerum statu optimo, suadet Otanes Democratiam;

LXXX. Ἐπεί τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος, καὶ ἐκτὸς πέντε ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι Μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὀτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε· "Ἐμοὶ δοκέει, "ἕνα μὲν ἡμέων μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ "ἡδὺ, οὔτε ἀγαθόν. εἴδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσεω "ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχήκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ "μάγου ὕβριος. Κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτημένον "μουναρχίη, τῇ ἔξεστι ἀνευθύνῳ ποιέειν τὰ βούλεται;

" καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων, στάντα ἐς " ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοημάτων " στήσειε. ἐγγίνεται μὲν γάρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρ- " εόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῆθεν ἐμφύεται ἀν- " θρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα· " τὰ μὲν γὰρ, ὕβρι κεκορημένος, ἔρδει πολλὰ καὶ " ἀτάσθαλα· τὰ δὲ, φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον, " ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθά· " τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολιήτας πέφυκε. " φθονέει γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιεοῦσί τε καὶ ζώουσι, " χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν, διαβολὰς δὲ " ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατον δὲ πάντων· ἤν " τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωυμάζῃς, ἄχθεται ὅτι οὐ " κάρτα θεραπεύεται· ἤν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, " ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι " ἐρέων· νόμαιά τε κινεῖ πάτρια, καὶ βιᾶται γυναῖκας, " κτείνει τε ἀκρίτους. Πλῆθος δὲ ἄρχον, πρῶτα μὲν, " οὔνομα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην. δεύτερα " δὲ, τούτων, τῶν ὁ μούναρχος, ποιέει οὐδέν. πάλῳ μὲν " ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλεύματα " δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. Τίθεμαι ὦν γνώ- " μην, μετέντας ἡμέας μουναρχίην, τὸ πλῆθος ἀέξειν· " ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἔνι τὰ πάντα." Ὀτάνης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἐσέφερε.

Megabyzus Aristocratiam;

LXXXI. Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπι- τράπειν, λέγων τάδε· " Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε, τυραν- " νίδα παύων, λελέχθω κἀμοὶ ταῦτα· τὰ δ' ἐς τὸ " πλῆθος ἄνωγε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης " ἡμάρτηκε. ὁμίλου γὰρ ἀχρηΐου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώ- " τερον, οὐδὲ ὑβριστότερον. καί τοι, τυράννου ὕβριν φεύ- " γοντας ἄνδρας, ἐς δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσέειν, " ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχετόν. ὁ μὲν γὰρ, εἴ τι ποιέει, " γινώσκων ποιέει· τῷ δὲ οὐ γινώσκειν ἔνι. κῶς γὰρ ἂν " γινώσκοι, ὃς οὔτ' ἐδιδάχθη, οὔτε οἶδε καλὸν οὐδὲν, " οὐδ' οἰκήϊον; ὠθέει τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ " νόου, χειμάῤῥῳ ποταμῷ ἴκελος; Δήμῳ μέν νυν, οἳ

"Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων. ἡμεῖς δὲ, "ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμιλίην, τούτοισι "περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ "ἐνεσόμεθα. ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν οἰκὸς ἄριστα βουλεύ-"ματα γίνεσθαι." Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην γνώμην ἐσέφερε.

LXXXII. Τρίτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο γνώμην, λέγων· "Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος, ἐς τὸ "πλῆθος ἔχοντα, δοκέει ὀρθῶς λέξαι· τὰ δ' ἐς ὀλιγ-"αρχίην, οὐκ ὀρθῶς. Τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ "πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων, δήμου τε ἀρίστου, "καὶ ὀλιγαρχίης, καὶ μουνάρχου, πολλῷ τοῦτο προ-"έχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνός τοῦ ἀρίστου οὐδὲν "ἄμεινον ἂν φανείη· γνώμῃ γὰρ τοιαύτῃ χρεώμενος, "ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλήθεος· σιγῷτό τε "ἂν βουλεύματα ἐπὶ δυσμενέας ἄνδρας οὕτω μάλι-"στα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ, πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι "ἐς τὸ κοινὸν, ἔχθεα ἴδια ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι. "αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι, "γνώμῃσί τε νικᾷν, ἐς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι "ἀπικνέονται. ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται· ἐκ δὲ τῶν "στασίων, φόνος· ἐκ δὲ τοῦ φόνου, ἀπέβη ἐς μουναρ-"χίην· καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε, ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. "Δήμου τε αὖ ἄρχοντος, ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα "ἐγγίνεσθαι. κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ "κοινὰ, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, "φιλίαι δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ, "συγκύψαντες ποιεῦσι. τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς "ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ. "ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου· "θωυμαζόμενος δὲ, ἀν' ὧν ἐφάνη μούναρχος ἐών· καὶ "ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχίη κράτιστον. "Ἑνὶ δὲ ἔπεϊ πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθεν ἡμῖν "ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ "δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μουνάρχου; Ἔχω τοίνυν "γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἕνα ἄνδρα, τὸ

Darius Monarchiam.

“ τοιοῦτο περιστέλλειν· χωρίς τε τούτου, πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.”

Placet Darii sententia: Otanes a regni contentione discedit, pacta sibi et suis posteris libertate.

LXXXIII. Γνῶμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο· οἱ δὲ τέσσερες τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτῃ. Ὡς δὲ ἑσσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης, Πέρσῃσι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· “Ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἤτοι κλήρῳ γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλήθεϊ τὸν ἂν ἐκεῖνοι ἕλωνται, ἢ ἄλλῃ τινὶ μηχανῇ. Ἐγὼ μέν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν, οὔτε ἄρχεσθαι, ἐθέλω. ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ᾽ ᾧ τε ὑπ᾽ οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ, οὔτε οἱ ἀπ᾽ ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.” Τούτου εἴπαντος ταῦτα, ὡς συνεχώρεον οἱ ἓξ ἐπὶ τούτοισι, οὗτος μὲν δή σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ μέσου κατῆστο. Καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἐλευθέρη ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτὴ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων.

Reliqui sex quos honores Otani et posteris ejus decreverint: quæ sibi jura inter se pepigerint: qua ratione regem fieri voluerint.

LXXXIV. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιότατα στήσονται· καί σφι ἔδοξε, Ὀτάνῃ μὲν, καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἢν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἡ βασιληΐη, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἑκάστου, καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβούλευσάν οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα, καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα. Τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν· παριέναι ἐς τὰ βασιλήϊα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ ἄνευ ἐσαγγελέος, ἢν μὴ τυγχάνῃ εὕδων μετὰ γυναικὸς βασιλεύς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλέϊ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐης ἐβούλευσαν τοιόνδε· ὅτευ ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγξηται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην.

LXXXV. Δαρείῳ δὲ ἦν ἱπποκόμος, ἀνὴρ σοφὸς, τῷ οὔνομα ἦν Οἰβάρης. πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεί τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρεῖος τάδε· "Οἴβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτευ ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγξηται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην. νῦν ὦν, εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις." Ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε· "Εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θάρσεε τούτου εἵνεκεν, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα." Λέγει Δαρεῖος· "Εἰ τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὥρη μηχανᾶσθαι, καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι." Ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης, ποιέει τοιόνδε· ὡς ἐγίνετο ἡ νὺξ, τῶν θηλέων ἵππων μίην, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον, κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον· καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε ἀγχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχρίμπτων τῇ θηλέῃ· τέλος δὲ, ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὴν ἵππον.

Solertia Œbaris, Darii equisonis.

LXXXVI. Ἅμ᾽ ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ, οἱ ἓξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρῆσαν ἐπὶ τῶν ἵππων. διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ, ἐτελέωσέ μιν, ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα· οἱ δὲ, καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων, προσεκύνεον τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλῆα.

Darius equi hinnitu factus rex, et statim omine confirmatus.

LXXXVII. Οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι. οἱ δὲ, τοιάδε· (καὶ γὰρ ἐπ᾽ ἀμφότερα λέγεται ὑπὸ Περσέων·) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψαύσας τῇ χειρὶ, ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι

Œbaris artificium ab aliis aliter narrari.

μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι· τὸν δὲ, αἰσθόμενον, φριμάξασθαί τε καὶ χρεμετίσαι.

Darius imperium in Asianos omnes, præter Arabas, tenet: uxores ducit primarias iv: monumentum statuit adeptionis regni.

LXXXVIII. ΔΑΡΕΙ̃ΟΣ τε δὴ, ὁ Ὑστάσπεος, βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο· καί οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι, πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον αὖτις Καμβύσεω. Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο, παρέντες Καμβύσεα ἐπ' Αἴγυπτον· ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων, οὐκ ἂν ἐσβάλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. Γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμεε Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἄτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην· τὴν μὲν Ἄτοσσαν, προσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ, καὶ αὖτις τῷ Μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστώνην, παρθένον. ἑτέρην δὲ, Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα, ἔγημε, τῇ οὔνομα ἦν Πάρμυς. ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο. Πρῶτον μέν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον, ἔστησε· ζῶον δέ οἱ ἐνῆν, ἀνὴρ ἱππεύς· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε· ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ ΣΥΝ ΤΕ ΤΟΥ ἹΠΠΟΥ Τῌ ἈΡΕΤῌ (τὸ οὔνομα λέγων) ΚΑΙ ΟἸΒΑΡΕΟΣ ΤΟΥ ἹΠΠΟΚΟΜΟΥ, ἘΚΤΗΣΑΤΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΕΩΝ ΒΑΣΙΛΗΙΗΝ.

Satrapiarum xx et rei tributariæ descriptio a Dario facta: Babylonicum talentum lxx minarum Euboicarum: Darius, institor; Cambyses, dominus; Cyrus, pater.

LXXXIX. Ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπηΐας. καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προστάσσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσεχέας, ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα τὰ ἑκαστέρω νέμων. Ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσοδον τὴν ἐπέτεον κατὰ τάδε διεῖλε. τοῖσι μὲν αὐτέων ἀργύριον ἀπαγινέουσι, εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν· τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι, Εὐβοεικόν. τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα μνέας. Ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὖτις

Καμβύσεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον. διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου, καὶ παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ, δεσπότης· Κῦρος δὲ, πατήρ· ὁ μὲν, ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπός τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ, ὅτι ἤπιός τε, καὶ ἀγαθά σφι πάντα ἐμηχανήσατο.

Populorum in satrapias descriptorum nomina; tributique singulis satrapiis impositi magnitudo.

XC. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰολέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιλυέων, καὶ Παμφύλων, εἷς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος, προσήϊε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. Ἀπὸ δὲ Μυσῶν, καὶ Λυδῶν, καὶ Λασονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεννέων, πεντακόσια τάλαντα. νομὸς δεύτερος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων, τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ Φρυγῶν, καὶ Θρηΐκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος. νομὸς τρίτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριηκόσιοι, ἑκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἑξήκοντα Δαρείῳ ἐφοίτα. νομὸς τέταρτος οὗτος.

XCI. Ἀπὸ δὲ Ποσειδηΐου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἴκισε ἐπ᾽ οὔροισι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα, πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα, καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος. νομὸς πέμπτος οὗτος. Ἀπ᾽ Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης, (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὗται ἐκεκοσμέατο,) ἑπτακόσια προσήϊε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου

ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου, καὶ τοῦ ἐπιμετρουμένου σίτου, προσήϊε ἑπτακόσια τάλαντα· πρὸς γὰρ, δύο καὶ δέκα μυριάσι, Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι, καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι. νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τὠυτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἕβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρης, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος.

XCII. Ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης, χίλιά οἱ προσήϊε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἐκτομίαι πεντακόσιοι· νομὸς εἴνατος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς, καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Παυσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, ἐς τὠυτὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον. νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. Ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. νομὸς δυωδέκατος οὗτος.

XCIII. Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια τάλαντα. νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων, καὶ Οὐτίων, καὶ Μύκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκεόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος. νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα. νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἄρειοι, τριηκόσια τάλαντα. νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος.

XCIV. Παρικάνιοι δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς

Ἀσίης, τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος οὗτος. Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σάσπειρσι, καὶ Ἀλαροδίοισι διηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα. νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρωσι, καὶ Μοσσυνοίκοισι, καὶ Μαρσὶ, τριηκόσια τάλαντα προείρητο. νομὸς εἴνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγματος. νομὸς εἰκοστὸς οὗτος.

Argentum ex tributis, Euboica talenta 9880: auri ad argentum proportio, tredecupla Herodoti tempore: subducta summa omnium tributorum.

XCV. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοεικὸν συμβαλλεόμενον τάλαντον, γίνεται τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὑρίσκεται ἐὸν Εὐβοεικῶν ταλάντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων. τούτων ὦν πάντων συντιθεμένων τὸ πλῆθος, Εὐβοεικὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεὶς, οὐ λέγω.

Tributum aliud tempore post rediens ex insulis Græcis et locis Europæ usque ad Thessaliam: pecunia quomodo in thesauros condita.

XCVI. Οὗτος Δαρείῳ προσήϊε φόρος ἀπό τε τῆς Ἀσίης, καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν. προϊόντος μέντοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος, καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίης οἰκημένων. Τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε. ἐς πίθους κεραμίνους τήξας κατεγχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρέει τὸν κέραμον. ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσον ἂν ἑκάστοτε δέηται.

Persæ a tributis immunes: Æthiopum Ægypto finitimorum, et Colchorum, et Arabum dona.

XCVII. Αὗται μέν νυν ἀρχαί τε ἦσαν, καὶ φόρων ἐπιτάξιες. ἡ Περσὶς δὲ χώρη μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώρην. Οἵδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον. Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο· οἳ περί τε Νύσην τὴν ἱρὴν κατοίκηνται, καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὁρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθιο-

πες, καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκτηνται κατάγαια. οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δὲ ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὔρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορῆν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος, Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα, τὰ ἐτάξαντο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας, καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. Ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα, πάρεξ τοῦ φόρου, βασιλέϊ ἐκόμιζον.

India, prima regio ad orientem: quo tractu sabulosa et vasta: ejus multæ gentes, lingua dissonæ, victu et moribus diversæ: Indorum Ichthyophagorum navigia singula e genu arundinis, et vestes ex phleo.

XCVIII. Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοὶ, ἀπ᾽ οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλέϊ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέωνται. Ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρης τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος. τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί· Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμμον. Ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν, καὶ οὐκ ὁμόφωνά σφισι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, νομάδες εἰσί· οἱ δὲ, οὔ. οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἕλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμοὺς, τοὺς αἱρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὁρμεώμενοι. καλάμου δὲ ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοΐνην· ἣν, ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσωσι καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ τρόπον καταπλέξαντες, ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι.

Indi Padæi vivunt carnibus crudis: ægrotos et senes mactant et epulantur.

XCIX. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ οἰκέοντες τούτων, νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσταὶ ὠμῶν· καλέονται δὲ Παδαῖοι. νομαίοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι. ὃς ἂν κάμῃ τῶν ἀστῶν, ἤν τε γυνὴ, ἤν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστά οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι,

φάμενοι, αὐτὸν τηκόμενον τῇ νούσῳ, τὰ κρέα σφίσι διαφθείρεσθαι. ὁ δὲ, ἄπαρνός ἐστι μὴ μὲν νοσέειν· οἱ δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι, ἀποκτείναντες κατευωχέονται. ἢν δὲ γυνὴ κάμῃ, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταὐτὰ τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι. τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες, κατευωχέονται. ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοί τινες αὐτέων ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν ἐς νοῦσον πίπτοντα πάντα κτείνουσι.

C. Ἑτέρων δέ ἐστι Ἰνδῶν ὅδε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε τι σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι· ποιηφαγέουσι δὲ, καὶ αὐτοῖσί ἐστι ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ κάλυκι ἕψουσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτέων πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὔτ' ἀποθανόντος, οὔτε κάμνοντος.

Indi alii qui herba victitant, et morbo affecti secedunt in locum solum.

CI. Μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων, ἐμφανής ἐστι, κατάπερ τῶν προβάτων· καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὅμοιον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατάπερ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκὴ, ἀλλὰ μέλαινα, κατάπερ τὸ χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκαστέρω τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλῆος οὐδαμᾶ ὑπήκουσαν.

Omnes has gentes in propatulo coire: atrum iis colorem, atram genituram esse: longius a Persis ad austrum habitant, nec Dario paruerunt.

CII. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἳ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαιταν. οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοι εἰσὶ οὗτοι. κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον· ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες, μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκεων δὲ μέζονα. εἰσὶ γὰρ αὐτέων καὶ παρὰ βασιλέϊ τῶν Περσέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὦν

Indi alii Persis propius, ceteris Indis ad septentrionem habitantes, victu similes Bactriis, omnium pugnacissimi: aurum ubi et quomodo colligant: desertum [Lop]:

formicarum genus, vulpes magnitudine superantium: egestam ab his arenam auream Indi camelis impositam avehunt: camelorum virtus et natura.

οἱ μύρμηκες, ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον, κατάπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἕλλησι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰσὶ δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδος ὁμοιότατοι. ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσῖτις. Ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἔρημον οἱ Ἰνδοὶ, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκειν, θήλεαν δὲ, ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξῃ. αἱ γάρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἥσσονες ἐς ταχύτητά εἰσι· χωρὶς δὲ, ἄχθεα δυνατώτερα πολλὸν φέρειν.

CIII. Τὸ μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κάμηλος, ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἕλλησι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηροὺς, καὶ γούνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα, διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα.

Diei tempus idoneum rapinæ, quo sol ferventissimus: quod matutinum illic.

CIV. Οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτῃ χρεώμενοι, ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν, λελογισμένως ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἁρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἑωθινόν· οὐ, κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι, μεσαμβρίης· ἀλλ᾽ ὑπερτείλας, μέχρις οὗ ἀγορῆς διαλύσιος. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῷ μᾶλλον, ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὥστ᾽ ἐν ὕδατι λόγος αὐτούς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη, σχεδὸν παραπλησίως καίει τούς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδούς. ἀποκλιναμένης δὲ τῆς μεσαμβρίης, γίνεταί σφι ὁ ἥλιος κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἑωθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμῇσι ἐὼν, καὶ τὸ κάρτα ψύχει.

Indorum præceps fuga post aurum collectum:

CV. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοὶ, ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου, τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω. αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες,

ὀδμῇ (ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων) μαθόντες, διώκουσι· εἶναι δὲ ταχυτῆτα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τῆς ὁδοῦ τοὺς Ἰνδοὺς ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφεων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μέν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων (εἶναι γὰρ ἥσσονας θεῖν τῶν θηλέων) καὶ παραλύεσθαι, ἐπελκομένους οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας, ἀναμιμνησκομένας τῶν ἔλιπον τέκνων, ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. Τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὡς Πέρσαι φασί. ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι, ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

cameli mares feminis cursu impares: aurum fossile apud Indos rarius.

CVI. Αἱ δ᾽ ἐσχατιαί κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατάπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ, πρὸς τὴν ἕω ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον εἴρηκα. ἐν ταύτῃ, τοῦτο μὲν, τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετηνὰ πολλῷ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισί ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων· τούτῳ δὲ ἑσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλευμένων ἵππων. τοῦτο δὲ, χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστί· ὁ μὲν, ὀρυσσόμενος· ὁ δὲ, καταφορεύμενος ὑπὸ ποταμῶν· ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμηνα, ἁρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια, καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν ὀΐων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται.

Terras extremas divitiis, Græciam tempestatibus antecellere: Indiæ bona: Medorum equi Nisæi præstantissimi, [7, 40.]

CVII. Πρὸς δ᾽ αὖ μεσαμβρίης ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί· ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μούνῃ χωρέων πασέων φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κιννάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα, πλὴν τῆς σμύρνης, δυσπετέως κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. Τὸν μέν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στύρακα θυμιῶντες, τὴν ἐς Ἕλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι. τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιες ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἴδεα, φυλάσσουσι, πλήθεϊ πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον· οὗτοι οἵπερ ἐπ᾽ Αἴγυπτον ἐπιστρα-

Bona Arabiæ: thuris collectio suffitu styracis ab abigendos serpentes alatos. [2, 74.]

τεύονται. οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ.

Divina providentia maximus utilium bestiarum proventus; minimus, dirarum: lepus, animal fecundissimum; leæna, sterilissimum.

CVIII. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπίμπλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ᾽ αὐτοὺς οἷόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἠπιστάμην γίνεσθαι. Καί κως τοῦ θείου ἡ προνοίη, ὥσπερ καὶ οἰκὸς, ἔστι ἐοῦσα σοφή. ὅσα μὲν γὰρ ψυχήν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλίπῃ κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνιηρὰ, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δή τι πολύγονόν ἐστι, ἐπικυΐσκεται μοῦνον πάντων θηρίων· καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρί· τὸ δὲ, ψιλόν· τὸ δὲ, ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσεται· τὸ δὲ, ἀναιρέεται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. ἡ δὲ δὴ λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἕν· τίκτουσα γὰρ, συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τό δὲ αἴτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ, ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς μήτρας· αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐσικνέεται καταγνάφων· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδὲ ἕν.

Viperas, et proprios Arabiæ serpentes alatos, gignere ac parere semel.

CIX. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε, καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοισι ὑπόπτεροι ὄφιες, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι. νῦν δ᾽, ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ᾖ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσει, ἀπιευμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν, ἡ θήλεα ἅπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνίει πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ. ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονεῖ τιμωρέοντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἐόντα τὰ τέκνα, διεσθίει τὴν μήτραν. διαφαγόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὴν ἔκδυσιν ποιέεται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφιες, ἐόντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες, τίκτουσί τε ὠὰ,

καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρῆμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δή νυν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσί· οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἐόντες, ἀθρόοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

CX. Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀράβιοι· τὴν δὲ κασίην, ὧδε. ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην. ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέῃ· περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεταί κου θηρία πτερωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσείκελα μάλιστα, καὶ τέτριγε δεινὸν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα. τὰ δὴ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὴν κασίην.

Casiæ collectio: feræ alatæ similes vespertilionibus.

CXI. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν· πλὴν ὅτι, λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι, ἐν τοισίδε χωρίοισί φασί τινες αὐτὸ φύεσθαι, ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη. ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον καλέομεν· φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς, προσπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὔρεσι, ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίην εἶναι. πρὸς ὦν δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλεα διαταμόντας ὡς μέγιστα, κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία· καί σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἑκὰς αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετεωμένας, τὰ τῶν ὑποζυγίων μέλεα ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιάς· τὰς δὲ, οὐ δυναμένας ἴσχειν, καταῤῥήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ, ἐπιόντας, συλλέγειν οὕτω τὸ κιννάμωμον· συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας.

Cinnamomum a grandibus alitibus ex ignota regione allatum in nidos hominibus inaccessos, quomodo consequantur.

CXII. Τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ καλέουσι Ἀράβιοι λάδανον, ἔτι τούτου θωυμασιώτερον γίνεται· ἐν γὰρ δυσοδμοτάτῳ γινόμενον, εὐωδέστατόν ἐστι. τῶν γὰρ

Ladanum barbis caprarum et hircorum adhæres-

cens, veluti glutinosus humor, a depastis fruticibus.

αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι εὑρίσκεται ἐγγινόμενον, οἷον γλοιὸς, ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί· θυμιῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

Arabia spirans odoribus: ovium duo genera longissimis caudis.

CXIII. Τοσαῦτα μὲν θυωμάτων πέρι εἰρήσθω· ἀπόζει δὲ τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ. Δύο δὲ γένεα οἴων σφί ἐστι θώυματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἑτέρωθί ἐστι. τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς μακρὰς, τριῶν πηχέων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις ἐπείη σφι ἐπέλκειν, ἕλκεα ἂν ἔχοιεν, ἀνατριβομενέων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων. νῦν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἑνὸς ἑκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἴων τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν πλάτος.

Æthiopiæ bona.

CXIV. Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίης παρήκει πρὸς δύνοντα ἥλιον ἡ Αἰθιοπίη χώρη, ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν, καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφέας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

Extremorum Europæ tractuum bona: electrum ab Eridano fluvio, stannum ex insulis Cassiteridibus.

CXV. Αὗται μέν νυν ἔν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἑσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἠριδανόν τινα καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορῆν ἄνεμον, ἀπ' ὅτευ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾷν λόγος ἐστὶ, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἠριδανὸς, αὐτὸ κατηγορέει τὸ οὔνομα, ὡς ἔστι Ἑλληνικὸν, καὶ οὔ τι βαρβαρικὸν, ὑπὸ ποιητέω δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ, οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου οὐ δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὅ τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ, καὶ τὸ ἤλεκτρον.

CXVI. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών· ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι· λέγεται δὲ ὑπ' ἐκ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μουνοφθάλμους. πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. Αἱ δὴ ὦν ἐσχατιαὶ οἴκασι, περικληΐουσαι τὴν ἄλλην χώρην καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι, τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα, ἔχειν αὗται.

Aurum ab Arimaspis, Gryphorum prædonibus.

CXVII. Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκληϊμένον οὔρεϊ πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὔρεός εἰσι πέντε. τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μέν κοτε Χορασμίων, ἐν οὔροισι ἐὸν τῶν Χορασμίων τε αὐτέων καὶ Ὑρκανίων, καὶ Πάρθων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων· ἐπεί τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἔστι τοῦ βασιλῆος. ἐκ δὴ ὦν τοῦ περικληΐοντος οὔρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὔνομα δέ οἱ ἐστὶ Ἄκης. οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε, διαλελαμμένος πενταχοῦ, τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος ἑκάστης ἑκάστοισι. ἐπεί τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσὶ, πεπόνθασι τοιόνδε. Τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἑκάστῃ διασφάγι ἔστησε· ἀποκεκληϊμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων, πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν, οἵ περ ἔμπροσθεν ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλῃ διαχρέωνται. τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τοῦ δὲ θέρεος σπείροντες μελίνην καὶ σήσαμον, χρηΐσκοντο τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοί τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, βοῶσι ὠρυόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτέων μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ

In Asia planities cincta monte: Aces fluvius illinc per montem quinque locis intercisum labens, et irrigans totidem populorum terras: obstructæ sectiones montis a Persa, cupiditate lucri ex aqua impertienda indigentibus.

διάκορος ἡ γῆ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληΐονται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησσόμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Intaphernis regem adire prohibiti factum præceps et crudele in janitorem et internuntium.

CXVIII. ΤΩΝ δὲ τῷ Μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε, ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. ἤθελε ἐς τὰ βασιλήϊα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλέϊ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ Μάγῳ, ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου, ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεύς. οὔκων δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίευ οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι· ἀλλ', ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἐσιέναι ἤθελε. ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφέρνης, δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεα, ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας· καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, περὶ τοὺς αὐχένας σφέων ἔδησε, καὶ ἀπῆκε.

Darius Intaphernem cum filiis cognatisque omnibus vinciri jubet ad necem: uxor Intaphernis data optione fratrem sumit: remittitur ei et frater et filius natu maximus.

CXIX. Οἱ δὲ τῷ βασιλέϊ δεικνύασι ἑωυτοὺς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον, δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δὲ, ἀῤῥωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἓξ πεποιηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο γνώμης, εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεποιημένῳ. ἐπεί τε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἴη ταῦτα πεποιηκὼς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς οἰκηΐους πάντας· ἐλπίδας πολλὰς ἔχων, μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν· συλλαβὼν δέ σφεας, ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλῆος, κλαίεσκε ἂν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τὠυτὸ τοῦτο, τὸν Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν. πέμψας δὲ ἄγγελον, ἔλεγε τάδε· "Ὦ γύναι, βασιλεύς τοι Δαρεῖος διδοῖ ἕνα τῶν

“δεδεμένων οἰκηΐων ῥύσασθαι, τὸν βούλεαι ἐκ πάντων.” Ἡ δὲ, βουλευσαμένη, ὑπεκρίνατο τάδε· “Εἰ μὲν δή μοι διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς τὴν ψυχὴν, αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν.” Πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα, καὶ θωυμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· “Ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην, τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελφεὸν εἵλευ περιεῖναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώτατός τοι τῶν παίδων, καὶ ἧσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι.” Ἡ δ’ ἀμείβετο τοῖσδε· “Ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκ ἔτι μευ ζωόντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἔλεξα ταῦτα.” Εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ, καί οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέετο, καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεὶς αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἷς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

Orœti Persæ præfecto Sardium invisus Polycrates, ex opprobrio quod ipsi fecerat Mitrobates præfectus Dascylii.

CXX. ΚΑΤᾺ δέ κου μάλιστα τὴν Καμβύσεω νοῦσον ἐγένετο τάδε. Ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὕπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὁσίου· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμεε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι· ὡς μὲν οἱ πλεῦνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην. ἐπὶ τῶν βασιλῆος θυρέων κατήμενον τόν τε Ὀροίτην καὶ ἄλλον Πέρσην, τῷ οὔνομα εἶναι Μιτροβάτεα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσέειν. κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτεα τῷ Ὀροίτῃ, προφέροντα· “Σὺ γὰρ ἐν ἀνδρὸς λόγῳ, ὃς βασιλέϊ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δή τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι; τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὁπλίτῃσι ἐπαναστὰς ἔσχε, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει.” Οἱ μὲν δή μίν φασι τοῦτο

ἀκούσαντα, καὶ ἀλγήσαντα τῷ ὀνείδεϊ, ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν εἴπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὡς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι, δι' ὅν τινα κακῶς ἤκουσε.

Nonnullos tradere aliam causam offensæ Polycratis apud Orœtem: Anacreon Teius.

CXXI. Οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι, πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα, ὅτευ δὴ χρήματος δεησόμενον· οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται· καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρεῖναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον· καί κως, εἴτ' ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τόν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεα, τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον, οὔτε τι μεταστραφῆναι, οὔτε ὑποκρίνασθαι.

Polycrates primus Græcorum temporis historici affectans maris imperium; ultimus temporis mythici, Minos Cnossius: Orœtis ad Polycratem epistola insidiosa.

CXXII. Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι· πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. Ὁ δὴ ὦν Ὀροίτης, ἱζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένῃ, ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω, ἄνδρα Λυδὸν, ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γάρ ἐστι πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων, ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πάρεξ Μίνωός τε τοῦ Κνωσσίου, καὶ εἰ δή τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπηΐης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὦν ταῦτά μιν διανοεύμενον ὁ Ὀροίτης, πέμψας ἀγγελίην, ἔλεγε τάδε· "ΟΡΟΙΤΗΣ ΠΟΛΥΚΡΑΤΕΙ ὯΔΕ ΛΕΓΕΙ. Πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι, καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὧδε ποιήσας, ὀρθώσεις μὲν σεωυτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ. ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καί μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας, αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτέων αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν. εἵνεκέν τε χρημάτων, ἄρξεις ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρη-

“ μάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐὼν, “ τῷ ἐγὼ ἀποδέξω.”

Mæandrius a Polycrate speculator auri missus, decipitur ab Orœte.

CXXIII. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἥσθη τε καὶ ἐβούλετο· καί κως, ἱμείρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὅς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τουτέων, τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος, ἐόντα ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. Ὁ δὲ Ὀροίτης, μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδόκιμον, ἐποίεε τοιάδε. λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χείλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε· καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας, εἶχε ἑτοίμας. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος, καὶ θεησάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτεϊ.

Polycrates, nihil deterritus nec monitu vatum et amicorum, nec somnio filiæ, ad Orœtem proficiscitur.

CXXIV. Ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων, πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτόσε· πρὸς δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεέ οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἠέρι μετέωρον ἐόντα, λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὄψιν, παντοίη ἐγίνετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὀροίτεα· καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον, ἐπεφημίζετο. ὁ δέ οἱ ἠπείλησε, ἢν σῶς ἀπονοστήσῃ, πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι.

Democedes Crotoniata, medicus illo tempore optimus, in comitatu Polycratis: Orœtes Polycratem necat, Democedem et alios ex ejus comitibus pro

CXXV. Πολυκράτης δὲ, πάσης συμβουλίης ἀλογήσας, ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροίτεα, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκήδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἰητρόν τε ἐόντα, καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ᾽ ἑωυτόν. Ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης, διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλλη-

servis abducit an. 523. exeunte.

νικῶν τυράννων ἄξιός ἐστι Πολυκράτεϊ μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης, ἀνεσταύρωσε. τῶν δέ οἱ ἑπομένων ὅσοι μὲν ἔσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἰδέναι, ἐόντας ἐλευθέρους· ὅσοι δὲ ἔσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἑπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιεύμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρός· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

An. 522 in turbis post Magorum cædem Orœtes Mitrobati et ejus filio mortem offert: nuntium a Dario missum trucidandum in reditu curat.

CXXVI. Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσεω θάνατον, καὶ τῶν Μάγων τὴν βασιληΐην, μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης, ὠφέλει μὲν οὐδὲν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὕπαρχον, ὅς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα· κατὰ δὲ, τοῦ Μιτροβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους. ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα, καί τινα ἀγγαρήϊον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονήν οἱ ἦν τὰ ἀγγελλόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' οὐδόν· ἀποκτείνας δέ μιν, ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ.

Darii consilium Orœtis ulciscendi.

CXXVII. Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμεε τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι, πάντων τε τῶν ἀδικημάτων εἵνεκεν, καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω καὶ τοῦ παιδός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν· τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικόν. Πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο. συγκαλέσας Περσέων

τοὺς δοκιμωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· "Ὦ Πέρσαι, τίς ἄν μοι τοῦτο ὑμέων ὑποστὰς ἐπιτελέσειε σοφίῃ, καὶ μὴ βίῃ τε καὶ ὁμίλῳ; ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον οὐδέν. ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζώοντα ἀγάγοι, ἢ ἀποκτείνειε; ὃς ὠφέλησε μέν κω Πέρσας οὐδὲν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν, δύο ἡμέων ἠΐστωσε, Μιτροβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο δὲ, καὶ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν, καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμεῦ, κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρίν τι ὦν μέζον ἐξεργάσασθαί μιν Πέρσας κακὸν, καταλαμπτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ."

Bagæus mandatam Orœtis necem quomodo patrarit.

CXXVIII. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιέειν ταῦτα. ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε, κελεύων πάλλεσθαι· παλλομένων δὲ, λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος, ποιέει τοιάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ, καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων, σφρηγῖδά σφι ἐπέβαλε τὴν Δαρείου· μετὰ δὲ, ἤϊε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικόμενος δὲ, καὶ Ὀροίτεω ἐς ὄψιν ἐλθὼν, τῶν βιβλίων ἓν ἕκαστον περιαιρεόμενος, ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληΐῳ ἐπιλέγεσθαι· γραμματιστὰς δὲ βασιληΐους οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι. ἀποπειρεώμενος δὲ τῶν δορυφόρων, ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἰ ἐνδεξαίατο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὀροίτεω. ὁρέων δέ σφεας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως, διδοῖ ἄλλο, ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τάδε· "Ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα." Οἱ δὲ, ἀκούσαντες τούτων, μετῆκάν οἱ τὰς αἰχμάς. ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας, τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγέγραπτο· "Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα." Οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκεας, κτείνουσι παραυτίκα μιν.

Οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετῆλθον.

Darius extorsit pedem: inscitia medicorum Ægyptiorum: Democedes inter servos Orœtis inventus, ad regem adducitur.

CXXIX. Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον, ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρώσκοντα ἀπὸ ἵππου, στραφῆναι τὸν πόδα. καί κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικὴν, τούτοισι ἐχρῆτο. οἱ δὲ, στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο. ἐπ᾽ ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἴχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως, παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκήδεος τὴν τέχνην, ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ᾽ ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοισι ὅκου δὴ ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον, πέδας τε ἕλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον.

Sanato rege, donis donatur.

CXXX. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτα ὁ Δαρεῖος, τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο. ὁ δ᾽ οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας, τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ᾖ ἀπεστερημένος. κατεφάνη δὲ τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν, ἐκέλευσε μάστιγάς τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς τὸ μέσον. Ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ, φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην. μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος, καὶ ἤπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε, καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μιν ἐόντα ἀπέδεξε, οὐδαμᾶ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπουν ἔσεσθαι. Δωρέεται δή μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεσι. ὁ δέ μιν ἐπείρετο, εἴ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. ἡσθεὶς δὲ τῷ ἔπεϊ ὁ Δαρεῖος, ἀποπέμ-

πει μιν παρὰ τὰς ἑωυτοῦ γυναῖκας. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι, ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας, ὡς βασιλέϊ οὗτος εἴη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε. ὑποτύπτουσα δὲ αὐτέων ἑκάστη φιάλῃ, τοῦ χρυσοῦ σὺν θήκῃ ἐδωρέετο Δημοκήδεα οὕτω δή τι δαψιλέϊ δωρεῇ, ὡς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατῆρας ἑπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὔνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο, καί οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

Democedis ante id tempus fata: medicinæ laus prima tum penes Crotoniatas et Cyrenæos; musicæ, penes Argivos.

CXXXI. Ὁ δὲ Δημοκήδης οὗτος, ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος, Πολυκράτεϊ ὡμίλησε. πατρὶ συνείχετο ἐν Κρότωνι, ὀργὴν χαλεπῷ· τοῦτον ἐπεί τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν, οἴχετο ἐς Αἴγιναν. καταστὰς δὲ ἐς ταύτην, τῷ πρώτῳ ἔτεϊ ὑπερεβάλετο τοὺς πρώτους ἰητροὺς, ἀσκευής περ ἐὼν, καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλήϊα. καί μιν δευτέρῳ ἔτεϊ ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεῦνται· τρίτῳ δὲ ἔτεϊ Ἀθηναῖοι, ἑκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Πολυκράτης δυῶν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον. Καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἥκιστα Κροτωνιῆται ἰητροὶ εὐδοκίμησαν· ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι· δεύτεροι δὲ, Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι.

In honore ac pretio apud regem Democedes; liberat Ægyptios medicos pœna; vatem Eleum, servitute.

CXXXII. Τότε δὲ ὁ Δημοκήδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξιησάμενος Δαρεῖον, οἶκόν τε μέγιστον εἶχε, καὶ ὁμοτράπεζος βασιλέϊ ἐγεγόνεε· πλήν τε ἑνὸς τοῦ ἐς Ἕλληνας ἀπιέναι, πάντα τὰ ἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν, τοὺς Αἰγυπτίους ἰητροὺς, οἳ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι, διότι ὑπὸ Ἕλληνος ἰητροῦ ἑσσώθησαν, τούτους, βασιλέα παραιτησάμενος, ἐῤῥύσατο· τοῦτο δὲ, μάντιν Ἠλεῖον Πολυκράτεϊ ἑπισπόμενον, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι, ἐῤῥύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης παρὰ βασιλέϊ.

Atossam ulcere in mamilla la-

CXXXIII. Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συνήνεικε γενέσθαι. Ἀτόσσῃ, τῇ Κύρου μὲν

borantem sanat.

θυγατρὶ, Δαρείου δὲ γυναικὶ, ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν, ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἡ δὲ, κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη, ἔφραζε οὐδενί· ἐπεί τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκήδεα, καί οἱ ἐπέδεξε. ὁ δὲ, φὰς ὑγιέα ποιήσειν, ἐξορκοῖ μιν, ἦ μήν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ φέροντα.

Patriæ desiderio per Atossam instigat Darium ad bellum Græciæ inferendum.

CXXXIV. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκήδεος ἡ Ἄτοσσα, προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε· "Ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην, "κάτησαι, οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν "Πέρσῃσι. οἰκὸς δέ ἐστι ἄνδρα, καὶ νέον, καὶ χρημά-"των μεγάλων δεσπότην, φαίνεσθαί τι ἀποδεικνύμενον, "ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. "ἐπ' ἀμφότερα δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα "σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προε-"στεῶτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ, μηδὲ σχολὴν "ἄγοντες, ἐπιβουλεύωσί τοι. νῦν γὰρ ἄν τι καὶ ἀπο-"δέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἶς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ "τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες· γηράσκοντι "δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα "ἀπαμβλύνονται." Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε. ὁ δ' ἀμείβεται τοῖσδε· "Ὦ γύναι, πάντα "ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσειν, εἴρηκας. ἐγὼ γὰρ "βεβούλευμαι, ζεύξας γέφυραν, ἐκ τῆσδε τῆς ἠπείρου "ἐς τὴν ἑτέρην ἤπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ "ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα." Λέγει Ἄτοσσα τάδε· "Ὅρα νυν, ἐς Σκύθας μὲν τὴν πρώτην "ἰέναι ἔασον· οὗτοι γὰρ, ἐπεὰν σὺ βούλῃ, ἔσονταί τοι. "σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι· ἐπιθυμέω "γὰρ, λόγῳ πυνθανομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι "θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. "ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι "τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον

"ὅς σευ τὸν πόδα ἐξιήσατο." Ἀμείβεται Δαρεῖος· "Ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος "ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δο-"κέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι, ὁμοῦ τούτῳ τῷ "σὺ λέγεις, πέμψαι ἐς αὐτούς· οἳ μαθόντες καὶ "ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελέουσι ἡμῖν. καὶ "ἔπειτα, ἐξεπιστάμενος, ἐπ' αὐτοὺς τρέψομαι."

Nobiles Persæ xv cum Democede in Græciam speculatores mittuntur.

CXXXV. Ταῦτα εἶπε· καὶ ἅμα ἔπος τε, καὶ ἔργον ἐποίεε· ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετό σφι, ἑπομένους Δημοκήδεϊ, διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μὴ διαδρήσεταί σφεας ὁ Δημοκήδης, ἀλλά μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐντειλάμενος δὲ τούτοισι ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκήδεα, ἐδέετο αὐτοῦ, ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι, ὀπίσω ἥξει. δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἔπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἄλλα οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ, ἐς τὰ δῶρα ὁλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι, πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπ' οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετό οἱ ταῦτα. Δημοκήδης δὲ, δείσας μή εὑ ἐκπειρῷτο Δαρεῖος, οὔ τι ἐπιδραμὼν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο· ἀλλὰ, τὰ μὲν ἑωυτοῦ κατὰ χώρην, ἔφη, καταλείψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μέν τοι ὁλκάδα, τήν οἱ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν.

Solvunt Sidone: maritima Græciæ loca inspectant et describunt: in Italia Persæ comprehensi ab

CXXXVI. Καταβάντες δὲ οὕτω ἐς Φοινίκην, καὶ Φοινίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαῦλον μέγαν, παντοίων ἀγαθῶν. παρεσκευασμένοι δὲ πάντα, ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα· προσίσχοντες δὲ, αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθηεῦντο, καὶ ἀπεγράφοντο· ἐς ὃ, τὰ πολλὰ

Aristophilide Tarentinorum rege: Democedes abit Crotonem: Persæ dimissi.

αὐτῆς καὶ οὐνομαστότατα θεησάμενοι, ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίης ἐς Τάραντα. Ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥηστώνης τῆς Δημοκήδεος, Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς, τοῦτο μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικέων νεῶν· τοῦτο δὲ, αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε, ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας. Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκήδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν, ἀπέδωκέ σφι.

Veniunt Persæ Crotonem, et Democedem prehendunt: Crotoniatæ Persis et Democedem et navem onerariam eripiunt: Democedes gener luctatoris Milonis.

CXXXVII. Πλέοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι, καὶ διώκοντες Δημοκήδεα, ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα· εὑρόντες δέ μιν ἀγοράζοντα, ἅπτοντο αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν, καταῤῥωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα, προϊέναι ἑτοῖμοι ἔσαν· οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε, καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας, προϊσχομένους ἔπεα τάδε· "Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε "τὰ ποιέετε· ἄνδρα βασιλῆος δρηπέτην γενόμενον "ἐξαιρέεσθε. κῶς ταῦτα βασιλῆϊ Δαρείῳ ἐκχρήσει "περιϋβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιεύμενα ἕξει "καλῶς, ἢν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε "προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην "ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα;" Ταῦτα λέγοντες, τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἔπειθον· ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκήδεα, καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα ἄγοντο ἀπαιρεθέντες, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ' ἔτι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. Τοσόνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκήδης ἀναγομένοισι, κελεύων εἰπεῖν Δαρείῳ σφέας, ὅτι ἅρμοσται τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκήδης γυναῖκα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὔνομα πολλὸν παρὰ βασιλῆϊ. κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκέει σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον, τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος.

Persas in Iapygia captos redimit Gillus

CXXXVIII. Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι, ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην· καί

σφεας, δουλεύοντας ἐνθαῦτα, Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἑτοῖμος ἦν διδόναι τοῦτο ὅ τι βούλοιτο αὐτός. Γίλλος δὲ αἱρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορήν. ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἢν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνους ἀποχρᾷν οἱ, ἔφη, τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι· δοκέων, ἀπὸ τούτων, ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων, μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον, κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα. πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι, Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. Ταῦτα μέν νυν οὕτω ἐπρήχθη· οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.

Tarentinus exsul, et ad regem reducit: jussu regis eum Cnidii restituere in patriam frustra conantur.

CXXXIX. ΜΕΤΑ` δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἱρέει, πολίων πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην. Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς οἰκὸς, κατ' ἐμπορίην· οἱ δὲ, στρατευόμενοι· οἱ δέ τινες, καὶ αὐτῆς τῆς χώρης θεηταί· τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεὸς, καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. Τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τις τοιήδε. λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυῤῥὴν, ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω, καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος, καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν, ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος, λέγει· "Ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι "δὲ ἄλλως, εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι πάντως τοι." Αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος, παραλαμβάνει τὸ εἷμα.

Syloson Polycratis frater exsul Dario privato amiculum donat.

CXL. Ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπο-

Impetrat a

Dario rege, ut ipsi vindicetur imperium Sami.

λωλέναι δι' εὐηθίην. ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε, καὶ τῷ Μάγῳ ἐπανέστησαν οἱ ἑπτὰ, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληΐην ἔσχε· πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν, ὡς ἡ βασιληΐη περιεληλύθοι ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἷμα. ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα, ἵζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλῆος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουρὸς τῷ βασιλέϊ. ὁ δὲ, θωυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· "Καὶ τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ᾧ ἐγὼ "προαιδεῦμαι, νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέ-"βηκε δ' ἤ τις ἢ οὐδείς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν. ἔχω "δὲ χρέος εἰπεῖν οὐδὲν ἀνδρὸς Ἕλληνος. ὅμως δὲ "αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει "ταῦτα." Παρῆγε ὁ πυλουρὸς τὸν Συλοσῶντα· στάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας, εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλῆος. εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δούς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· "Ὦ γενναιότατε ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶ, ὃς "ἐμοὶ οὐδεμίην ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ "σμικρά; ἀλλ' ὦν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν "κοθέν τι μέγα λάβοιμι. ἀνθ' ὧν τοι χρυσὸν καὶ "ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι μεταμε-"λήσει Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι." Λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· "Ἐμοὶ μήτε χρυσὸν, "ὦ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασωσά-"μενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον· τὴν νῦν, ἀδελ-"φεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροί-"τεω, ἔχει δοῦλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε "φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος."

Negotium hoc Otani datum.

CXLI. Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος, ἀπέστελλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα, ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ γενόμενον· ἐντειλάμενος, ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης, ἔστελλε τὴν στρατιήν.

CXLII. Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν· τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο. Ἐπειδὴ γάρ οἱ ἐξαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε. πρῶτα μὲν, Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσατο, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὔρισε τοῦτο, τὸ νῦν ἐν τῷ προαστηΐῳ ἐστί. μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπεποίητο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν, ἔλεξε τάδε· "Ἐμοὶ, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, "σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπι-"τέτραπται, καί μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ "δὲ, τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω, αὐτὸς κατὰ δύναμιν "οὐ ποιήσω. οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπό-"ζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα "ποιέει. Πολυκράτης μέν νυν ἐξέπλησε μοίρην τὴν "ἑωυτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς, ἰσονομίην "ὑμῖν προαγορεύω. Τοσάδε μέντοι δικαιῶ γέρεα "ἐμεωυτῷ γενέσθαι· ἐκ μέν γε τῶν Πολυκράτεος "χρημάτων, ἐξαίρετα ἓξ τάλαντά μοι γενέσθαι· "ἱρωσύνην δὲ πρὸς τούτοισι αἱρεῦμαι αὐτῷ τ' ἐμοὶ, "καὶ τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ "Ἐλευθερίου· τῷ αὐτός τε ἱρὸν ἱδρυσάμην, καὶ τὴν "ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθημι." Ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοισι ἐπαγγέλλετο· τῶν δέ τις ἐξαναστὰς εἶπε· "Ἀλλ' οὐδ' ἄξιος εἶ σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γε-"γονώς τε κακὸς καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον "ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετεχείρισας χρημάτων."

Procurator Polycratis Mæandrius post ejus interitum liberaturus patriam, deterretur civium iniquitate.

CXLIII. Ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ οὔνομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ, νόῳ λαβὼν, ὡς, εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν, ἄλλος τις ἀντ' αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐδ' ἔτι ἐν νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτήν. ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο· Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος. ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ οὔνομα

Conjicit adversarios in vincula: ipso in morbum implicito, Lycaretus frater, ejus vincto interimit.

ἔην Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχῃ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴκασι, ἐβουλέατο εἶναι ἐλεύθεροι.

Adsunt Persæ: Mæandrius abitum spondet.

CXLIV. Ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι, κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔ τε τίς σφι χεῖρας ἀνταείρεται, ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἑτοῖμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται, καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος, ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς νήσου. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι Ὀτάνεω καὶ σπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι, κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο.

Charilaus quid Mæandrio fratri exprobrarit, et quid ab eo petierit.

CXLV. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος, τῷ οὔνομα ἦν Χαρίλεως· οὗτος ὅ τι δὴ ἐξαμαρτὼν, ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσόμενα, καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων, Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος, λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἑωυτόν. ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν, ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιάδε· "Ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεὸν, καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ, δήσας γοργύρης ἠξίωσας· ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τε σε καὶ ἄνοικον ποιεῦντας, οὐ τολμᾷς τίσασθαι, οὕτω δή τι ἐόντας εὐπετέας χειρωθῆναι; Ἀλλ', εἴ τι σύ σφεας καταῤῥώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους, καί σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτὸν δέ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἑτοῖμός εἰμι."

Mæandrius invidia Sylosontis probat Charilai consilium: ipse clam e Samo enavigat: Charilai subitus impetus ex

CXLVI. Ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεως. Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον· ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος, ὡς δόξαι τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλῆος, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας, ἔθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα, καὶ οὔ-

τῳ παραδιδόναι· εὖ ἐξεπιστάμενος, ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς, προσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδώς τε ἑωυτῷ ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε, ἐπεὰν αὐτὸς βούληται· ἐπεποίητο γάρ οἱ κρυπτὴ διῶρυξ, ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. Αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου· τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὁπλίσας ὁ Χαρίλεως, καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας, οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν, δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι, τῶν Περσέων τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίευν, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθεε· πιεζεύμενοι δὲ οἱ ἐπίκουροι, ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν.

arce in Persas.

CXLVII. Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς, ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας, ἐντολάς τε, τὰς Δαρεῖός οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων, μήτε ἀνδραποδίζεσθαι, ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι· τουτέων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος ἐπελανθάνετο· ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ, πάντα τὸν ἂν λάβωσι, καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτενέειν. ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ.

Otanes cædem Samiorum imperat, et arcem obsidet.

CXLVIII. Μαιάνδριος δ' ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου, ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτὴν, καὶ ἀνενεικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίεε τοιάδε. ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα προθεῖτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτά· ὁ δὲ ἂν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένεϊ τῷ Ἀναξανδρίδεω ἐν λόγοισι ἐὼν, βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία. ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώυμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο· ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτέων ἀποφέρεσθαι αὐτὸν ὅσα βούλοιτο. τοῦτο καὶ δὶς καὶ τρὶς εἴπαντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γίνεται·

Mæandrium Spartam profugum, Cleomenis regis consilio, metuentis ab eo civium corruptelam, Ephori exigunt.

ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίευ· μαθὼν δὲ, ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὑρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ, τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν, ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων, κακὸν γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες, ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον.

Samus traditur Sylosonti, cultoribus exinanita, sed post ab Otane frequentata.

CXLIX. Τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι, παρέδοσαν Συλοσῶντι, ἐρῆμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἔκ τε ὄψιος ὀνείρου, καὶ νούσου ἥ μιν κατέλαβε νοσῆσαι τὰ αἰδοῖα.

Babylonii rebus ad obsidionem tolerandam paratis deficiunt, et mulierum turbam strangulant.

CL. ἘΠῚ ΔῈ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου, Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι. ἐν ὅσῳ γὰρ ὅ τε Μάγος ἦρχε, καὶ οἱ ἑπτὰ ἐπανέστησαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο· καί κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. Ἐπεί τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίην προσεξαιρέετο, τὴν ἐβούλετο, ἐκ τῶν ἑωυτοῦ οἰκίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας συναγαγόντες, ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίην ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς, ἵνα μή σφεων τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι.

Obsessi a Dario, eum irrident.

CLI. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ συλλέξας ἅπασαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς. ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα, ἐπολιόρκεε, φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι, κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ. καί τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· "Τί κάτησθε "ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; "τότε γὰρ αἱρήσετε ἡμέας, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι." Τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων, οὐδαμᾶ ἐλπίζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν.

CLII. Ἑπτὰ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλλε, καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ ἐοῦσα ἑλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καί τοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος. ἀλλ' οὐδ' ὣς ἐδύνατο ἑλεῖν σφέας, ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος, καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἷλέ σφεας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἔσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεας οἷός τε ἦν ἑλεῖν.

Nihil Darius efficit per undeviginti menses.

CLIII. Ἐνθαῦτα, εἰκοστῷ μηνὶ, Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου τούτου, ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, τούτῳ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων μία ἔτεκε. ὡς δέ οἱ ἐξαγγέλθη, καὶ ὑπὸ ἀπιστίης αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονὸς, ἐβουλεύετο. καί οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεάν περ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἁλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε ἁλώσιμος εἶναι ἡ Βαβυλών· σὺν γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν, καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον.

Mense vicesimo prodigium Zopyro factum partu mulæ.

CLIV. Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἁλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείῳ ἀπεπυνθάνετο, εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἑλεῖν. πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ τιμῷτο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅκως αὐτός τε ἔσται ὁ ἑλὼν αὐτὴν, καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. Ἄλλῳ μέν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸς εἶναί μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. Ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ Δαρεῖον.

Zopyrus doli causa transiturus ad Babylonios, corpus mutilat et deformat.

CLV. Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνεικε, ἰδὼν ἄνδρα

Exponit Dario mo-

dum rei gerendæ.

δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας, ἀνέβωσέ τε καὶ εἴρετό μιν, ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος, καὶ ὅ τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε· "Οὐκ ἔστι οὗτος ὠνὴρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι· οὔτε τις ἀλλοτρίων, ὦ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν· δεινόν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾷν." Ὁ δ' ἀμείβετο· "Ὦ σχετλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὔνομα τὸ κάλλιστον ἔθευ, φὰς διὰ τοὺς πολιορκευμένους σεωυτὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ', ὦ μάταιε, λελωβημένου σεῦ, θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωυτὸν διαφθείρας;" Ὁ δὲ εἶπε· "Εἰ μέν τοι ὑπερετίθεα τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἄν με περιεῖδες· νῦν δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλόμενος, ἔπρηξα. ἤδη ὦν, ἢν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἱρέομεν Βαβυλῶνα. Ἐγὼ μὲν γὰρ, ὡς ἔχω, αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς, ὡς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα· καὶ δοκέω, πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω, τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δὲ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην, τῆς σεωυτοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμίη ἔσται ὤρη ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὖτις, ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἑβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον, ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων, μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ ἐᾷν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην, ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν πέριξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δέ μοι τάξον κατά τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας. ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε

" ἄλλα ἐπιτράψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι, καὶ δὴ καὶ " τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας. τὸ δ' ἐνθεῦτεν, ἐμοί " τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τὰ δεῖ ποιέειν."

Transfugium Zopyri ad Babylonios.

CLVI. Ταῦτα ἐντειλάμενος, ἤϊε ἐπὶ τὰς πύλας· ἐπιστρεφόμενος, ὡς δὴ ἀληθέως αὐτόμολος. ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατέτρεχον κάτω· καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέρην πύλην, εἰρώτεον τίς τε εἴη, καὶ ὅτευ δεόμενος ἥκοι. ὁ δέ σφι ἠγόρευε, ὡς εἴη τε Ζώπυρος, καὶ αὐτομολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δή μιν οἱ πυλουροὶ, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων. καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτίζετο, φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ ἐπεπόνθεε ὑπ' ἑωυτοῦ· παθέειν δὲ ταῦτα διότι συμβουλεῦσαι οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιὴν, ἐπεί τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἁλώσιος. " Νῦν τε, ἔφη λέγων, " ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἥκω μέγιστον ἀγαθὸν, " Δαρείῳ δὲ καὶ τῇ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον " κακόν. οὐ γὰρ δὴ, ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος, κατα-" προΐξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους " τῶν βουλευμάτων."

Babylonii Zopyro dant milites, et rebus ter ab eo bene gestis, exercitus imperium et murorum custodiam.

CLVII. Τοιαῦτα ἔλεγε. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστερημένον, μάστιξί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθέα, καί σφι ἥκειν σύμμαχον, ἐπιτράπεσθαι ἑτοῖμοι ἔσαν τῶν ἐδέετο σφέων. ἐδέετο δὲ στρατιῆς. Ὁ δὲ, ἐπεί τε αὐτέων τοῦτο παρέλαβε, ἐποίεε τά περ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο. ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους, τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσε. μαθόντες δέ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρέες ἐόντες, πᾶν δὴ ἑτοῖμοι ἔσαν ὑπηρετέειν. ὁ δὲ, διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὖτις ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων, ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτέων τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ

ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ, αὖτις διαλιπὼν τὰς συγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον· καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο.

Zopyrus Darium per duas portas recipit an. 516.

CLVIII. Προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ συγκείμενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἠμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τάς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἳ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν, οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρόν· οἳ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξι ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι.

Darius urbem captam nudat muris et portis: procerum iii millia cruci affigit: imperat vicinis gentibus l. millia mulierum, nupturas Babyloniis.

CLIX. Βαβυλὼν μέν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἱρέθη. Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφεων τὸ τεῖχος περιεῖλε, καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε· τὸ γὰρ πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα, ἐποίησε τουτέων οὐδέτερον· τοῦτο δὲ, ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὡς δ' ἕξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γένεα ὑπογίνηται, τάδε Δαρεῖος προϊδὼν ἐποίησε· τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι, τοῦ σίτου προορέωντες· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἑκάστοισι ἐπιτάσσων, ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε· ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

Zopyrus quanti a Dario factus: Babylonem,

CLX. Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων, οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μοῦνος·

τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσέ κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. Πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιτο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς ἀεικείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνας οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως· καὶ γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσῃσί ἐστι τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

quoad vivit, propriam et immunem tenet: ejus filius Megabyzus an. 460 missus belli dux in Ægyptum; nepos Zopyrus transit ad Athenienses an. 440.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

I. ΜΕΤΑ' δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ Σκύθας αὖ τοῦ Δαρείου ἔλασις. Ἀνθεύσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι, καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων, ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι πρότεροι, ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους, ὑπῆρξαν ἀδικίης. Τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα. Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ, πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι, ἦρχον τῆς Ἀσίης. Τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ διὰ χρόνου τοσούτο κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην, ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδικοῦ· εὗρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην. αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλὸν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους.

Asia florens opibus: Darius an. 514 Scythas ultum it: Scythæ Asiam tenuerunt ab an. 624 ad 596; redeuntibus in patriam obsistunt armati, quos absentium uxores e servis pepererant.

II. Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ γάλακτος εἵνεκεν τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστεΐνους, αὐλοῖσι προσεμφερε-

Scythæ servos cur excæcent: quomodo equas mul-

geant: e lacte in vasis ligneis conquassato, butyrum et hippace.

στάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα, φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ, ἄλλων φυσεόντων, ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιέειν· τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὖθαρ κατίεσθαι. ἐπεὰν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήϊα κοῖλα, καὶ περιστίξαντες κατὰ τὰ ἀγγήϊα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι τὸ γάλα. καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες, ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον· τὸ δ' ὑπιστάμενον, ἧσσον τοῦ ἑτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἂν λάβωσι οἱ Σκύθαι, ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ, ἀλλὰ νομάδες.

Juventus e servis genita Scythas arcet:

III. Ἐκ τουτέων δὴ ὦν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν γυναικῶν ἐπετράφη νεότης· οἳ ἐπεί τε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων. καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώρην ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὴν Μαιῶτιν λίμνην, ἥπερ ἐστὶ μεγίστη· μετὰ δὲ, πειρεωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθῃσι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθέων τῇ μάχῃ, εἷς αὐτῶν ἔλεξε τάδε· "Οἷα ποιεῦμεν; ἄνδρες Σκύθαι. δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι, αὐτοί τε ἐλάσσονες κτεινόμενοι γινόμεθα, καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὦν μοι δοκέει αἰχμὰς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι· λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μάστιγα, ἰέναι ἆσσον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὁμοῖοί τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας, μαθόντες ὡς εἰσι ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο, οὐκ ὑπομενέουσι."

fugatur denique flagellis.

IV. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι, ἐποίευν ἐπιτελέα. οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινομένῳ, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο, καὶ ἔφευγον. Οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε

Ἀσίης ἦρξαν, καὶ ἐξελαθέντες αὖτις ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον τρόπῳ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλόμενος, συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στράτευμα.

Scytharum de origine sua narratio: Targitaus, ejusque iii filii, Lipoxais, a quo Auchatæ; Arpoxais, a quo Catiari et Traspies; Colaxais, regni successor, a quo Paralatæ:

V. Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἁπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον· τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε. ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἐούσῃ ἐρήμῳ, τῷ οὔνομα εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέας λέγουσι εἶναι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν, Δία τε καὶ Βορυσθένεος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γένεος μὲν τοιούτου δή τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον· τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λειπόξαϊν, καὶ Ἀρπόξαϊν, καὶ νεώτατον Κολάξαϊν. Ἐπὶ τούτων ἀρχόντων, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα ποιήματα, ἄροτρόν τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυθικήν. καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον, ἆσσον ἰέναι, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· τὸν δὲ χρυσὸν, ἐπιόντος, καίεσθαι· ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου, προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὖτις ταὐτὰ ποιέειν. τοὺς μὲν δὴ καιόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι. τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι, καί μιν ἐκεῖνον κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ· καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς, πρὸς ταῦτα συγγνόντας, τὴν βασιληΐην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ.

nomen omnibus populis commune, apud ipsos quidem, Scolotorum; apud Græcos autem, Scytharum.

VI. Ἀπὸ μὲν δὴ Λειποξάϊος γεγονέναι τούτους τῶν Σκυθέων, οἳ Αὐχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάϊος, οἳ Κατίαροί τε καὶ Τράσπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτέων τοὺς βασιλῆας, οἳ καλέονται Παραλάται· σύμπασι δὲ εἶναι οὔνομα Σκολότους, τοῦ βασιλῆος ἐπωνυμίην. Σκύθας δὲ Ἕλληνες οὐνόμασαν.

A Targitao ad bellum Darii annos M numerant: aurum sacrum [c. 5.] a re-

VII. Γεγονέναι μέν νυν σφεας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι· ἔτεα δέ σφι, ἐπεί τε γεγόνασι, τὰ σύμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλῆος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας, χιλίων οὐ

gibus custoditum et cultum: regni tres partes a Colaxai factæ: ultra Scythiam ad aquilonem omnia pennis oppleta. [c. 31.]

πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα. Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰ μάλιστα, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὁρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ διενιαυτίζειν· δίδοσθαι δέ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιελάσῃ αὐτός. Τῆς δὲ χώρης ἐούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληΐας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαϊν· καὶ τουτέων μίην μεγίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. Τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν λέγουσι ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρης, οὐκ οἷά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὁρᾷν, οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἠέρα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληΐοντα τὴν ὄψιν.

Græcorum Ponticorum narratio de origine Scytharum: Herculem in ea loca, Geryone interemto, boves abegisse: tempestate orta, dormienti subductos equos:

VIII. Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτέων, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι· Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες, ὧδε. Ἡρακλέα, ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς, ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἥν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται. Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν, ἔξω τοῦ Πόντου κατοικημένον, τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακληΐων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι, ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον, γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώρην καλεομένην. καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντῆν, κατυπνῶσαι· τὰς δέ οἱ ἵππους, τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος, νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ.

delatum in Hylæam, ex Echidna procreasse Agathyrsum, Gelonum, et Scytham:

IX. Ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίζησθαι· πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν. ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα Ἔχιδναν διφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων, εἶναι γυναικός· τὰ

δὲ ἔνερθεν, ὄφιος. ἰδόντα δὲ καὶ θωυμάσαντα, ἐπείρεσθαί μιν εἴ κου ἴδοι ἵππους πλανωμένας· τὴν δὲ φάναι, ἑωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἤ οἱ μιχθῆναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ. κείνην τε δὴ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένην ὡς πλεῖστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλέϊ· καὶ τὸν, κομισάμενον, ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι. τέλος δὲ, ἀποδιδοῦσαν αὐτὴν εἰπεῖν· "Ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε, ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶστρά τε σὺ παρέσχες, ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω. τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφιες, ὅ τι χρὴ ποιέειν, ἐξηγέο σύ· εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω, χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτὴ, εἴτε ἀποπέμπω παρὰ σέ." Τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν· τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· "Ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδηαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεῦσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. τὸν μὲν ἂν ὁρᾷς αὐτέων τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῷ ζωστῆρι τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρης οἰκήτορα ποιεῦ· ὃς δ' ἂν τουτέων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λίπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρης. καὶ ταῦτα ποιεῦσα, αὐτή τε εὐφρανέαι, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις."

X. Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον, δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα, καὶ τὸν ζωστῆρα προδέξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστῆρα, ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην· διδόντα δὲ, ἀπαλλάσσεσθαι. τὴν δ', ἐπεί οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μέν σφι οὐνόματα θέσθαι· τῷ μὲν, Ἀπάθυρσον, αὐτέων· τῷ δ' ἑπομένῳ, Γελωνόν· Σκύθην δὲ, τῷ νεωτάτῳ· τοῦτο δὲ, τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν, ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μέν οἱ τῶν παίδων, τόν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνὸν, οὐκ οἵους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρης, ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης· τὸν δὲ νεώτατον αὐτέων Σκύθην, ἐπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ

Scytham et ejus posteros adeptos regnum esse: phialas in balteis cur Scythæ ferant.

ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλῆας γινομένους Σκυθέων· ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης, ἔτι καὶ ἐς τόδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας. τὸ δὴ μοῦνον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθῃ. ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

XI. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος, ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι. Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων, οἴχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην· τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων. τοὺς δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου· καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλήων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην, ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἴη, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δὲ τῶν βασιλήων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρης τοῖσι ἐπιοῦσι. οὔκων δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλῆας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώρην παραδόντας τοῖσι ἐπιοῦσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ· λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι, καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνει. ὡς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν, ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἑωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην· καί σφεων ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος. θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι· Σκύθας δὲ ἐπελθόντας, λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην.

Narratio alia cæterorum Græcorum et barbarorum communis, eaque verisimilior: Scythas Nomadas a Massagetis bello pressos, Araxe transmisso, in eam terram venisse: illam Cimmeriorum antea fuisse: Cimmeriorum populo fugam pugna, regibus mortem fuga potiorem visam esse: tumulus regum sepultorum ad Tyram,

XII. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα, ἔστι δὲ Πορθμήϊα Κιμμέρια· ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα Κιμμερίη· ἔστι δὲ Βόσπορος, Κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι, φεύγοντες ἐς

et alia Cimmeriorum nomen servantia: Cimmerii profugi, Chersone-

τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας, καὶ τὴν χερσόννησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλὰς οἴκισται. φανεροὶ δέ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς, καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικὴν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι, ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες, ἐδίωκον. ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

sum in Asia occuparunt: Scythæ per errorem in Mediam illati. [1, 15. et 103.]

XIII. Ἔφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καϋστροβίου, ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδόνας, φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἰσσηδόνων δὲ ὑπεροικέειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μουνοφθάλμους· ὑπὲρ δὲ τουτέων, τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας· τουτέων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρης Ἰσσηδόνας· ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων, Σκύθας· Κιμμερίους δὲ, οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ, ὑπὸ Σκυθέων πιεζομένους, ἐκλείπειν τὴν χώρην. Οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρης ταύτης Σκύθῃσι.

Aristeæ fabulatoris narratio: Hyperborei, Gryphi, Arimaspi, Issedones, Scythæ, Cimmerii, alteri alteris confines.

XIV. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης, ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἐόντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήϊον ἐν Προκοννήσῳ, ἀποθανεῖν· καὶ τὸν κναφέα κατακληΐσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἴχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ. ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνηκὼς εἴη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικνέεσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν, ἥκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι ἐπὶ Κυζίκου, καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρεῖναι, ἔχοντας τὰ πρόσφορα, ὡς ἀναιρησομένους. ἀνοι-

De Aristea quid Proconnesii et Cyziceni memorent: carmina ejus Arimaspea:

χθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα, οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην. μετὰ δὲ, ἑβδόμῳ ἔτεϊ φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον, ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται· ποιήσαντα δὲ, ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὗται λέγουσι.

quid Metapontini referant, apud quos illius statua in foro.

XV. Τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέρην Ἀριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον. Μεταποντῖνοί φασι, αὐτὸν Ἀριστέην, φανέντα σφι ἐς τὴν χώρην, κελεῦσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἱστάναι. φάναι γὰρ, σφὶ τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην, καὶ αὐτός οἱ ἕπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δὲ, ὅτε εἵπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ. καὶ τὸν, εἴπαντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι. σφέας δὲ, Μεταποντῖνοι λέγουσι, ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὸν θεὸν ἐπειρωτᾷν ὅ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη. τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι· πειθομένοισι δὲ, ἄμεινον συνοίσεσθαι. καί σφεας δεξαμένους ταῦτα, ποιῆσαι ἐπιτελέα. Καὶ νῦν ἕστηκε ἀνδριὰς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω, παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος, πέριξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἵδρυται. Ἀριστέω μέν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

Ultra eam terram de qua hic agitur, exploratum nihil.

XVI. Τῆς δὲ γῆς, τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκὲς ὅ τι τὸ κατύπερθέ ἐστι. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω, εἰδέναι φαμένου, δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων, ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων, ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φὰς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. Ἀλλ' ὅσον

μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἷοί τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται.

XVII. Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμπορίου, τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης, ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἐόντες Ἕλληνες Σκύθαι· ὑπὲρ δὲ τούτων, ἄλλο ἔθνος, οἳ Ἀλάζωνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταὐτὰ Σκύθῃσι ἐπασκέουσι, σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. Ὑπὲρ δὲ Ἀλαζώνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἳ οὐκ ἐπὶ σιτήσει σπείρουσι τὸν σῖτον, ἀλλ' ἐπὶ πρήσει. τουτέων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορῆν ἄνεμον, ἐρῆμος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὕπανιν ποταμόν ἐστι ἔθνεα, πρὸς ἑσπέρης τοῦ Βορυσθένεος.

Supra emporium Borysthenitarum colunt ad Hypanin Callipidæ, Alazones, [c. 49.] Scythæ Aroteres, Neuri, alteri super alteros.

XVIII. Ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένεα, ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη. ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοὶ, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας, σφέας δὲ αὐτοὺς, Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἕω, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὔνομα κεῖται Παντικάπης· τὸ δὲ πρὸς βορῆν ἄνεμον, πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα ἡμερέων ἕνδεκα. ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἐρῆμός ἐστι ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἐρῆμον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατύπερθε, ἐρῆμος ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν.

Ad Borysthenis alterum latus a mari prima Hylæa: super eam Scythæ Georgi, quorum terra patet in latum ad Panticapen tridui iter; in longum, dierum xi navigatione per Borysthenem: ultra, solitudo: ultra solitudinem, Androphagi, natio haud Scythica: ultra eos, omnia deserta.

XIX. Τὸ δὲ πρὸς τὴν ἕω γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντικάπην ποταμὸν, Νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδὲν, οὔτε ἀροῦντες· ψιλὴ δὲ δενδρέων πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης. οἱ δὲ Νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἕω, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν, νέμονται χώρην κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέῤῥον.

Juxta Scythas Georgos ad orientem, Scythæ Nomades, inter Panticapen et Gerrhum, regione lata xiv dierum iter.

Trans Gerrhum, Scythæ regii, [c. 56.] qui a meridie attingunt regionem Tauricam; ab aurora, fossam [c. 3.] et Cremnos, partim etiam Tanain: supra eos, Melanchlæni, a Scythis diversi: ulterius, paludes et vasta omnia.

XX. Πέρην δὲ τοῦ Γέῤῥου ταῦτα δὴ τὰ καλεύμενα Βασιλήϊά ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλεῖστοι, καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι. κατήκουσι δὲ οὗτοι, τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην, ἐς τὴν Ταυρικήν· τὸ δὲ πρὸς ἠῶ, ἐπί τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὤρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, τὸ καλέεται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. Τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν ἄνεμον τῶν βασιληΐων Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος, καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι, καὶ ἐρῆμός ἐστι ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

Trans Tanain, qui Scythiæ terminus, primi Sauromatæ, a sinu Mæotidis boream versus, regione longa dierum XV iter: [c. 116.] supra, Budini:

XXI. Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι, οὐκέτι Σκυθική, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων, Σαυροματέων ἐστί· οἳ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδὸν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων. ὑπεροικέουσι δὲ τουτέων, δευτέρην λάξιν ἔχοντες, Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλῃ παντοίῃ.

supra hos ad boream, solitudo itineris octidui: post solitudinem ad subsolanum versus, Thyssagetæ, vicinique Iyrcæ: horum venandi ratio: supra eos auroram versus, alii Scythæ, qui a regiis defecerunt.

XXII. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν, ἔστι πρώτη μὲν ἐρῆμος, ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν· μετὰ δὲ τὴν ἐρῆμον, ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. Συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὔνομα κεῖται Ἰύρκαι, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες τρόπῳ τοιῷδε. λοχᾷ, ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς· (τὰ δέ ἐστι πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην·) ἵππος δὲ ἑκάστῳ, δεδιδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κεῖσθαι ταπεινότητος εἵνεκα, ἑτοῖμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται. Ὑπὲρ δὲ τουτέων, τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληΐων Σκυθέων ἀποστάντες, καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον.

XXIII. Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρης, ἔστι ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα, πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεως· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τ' ἐστὶ καὶ τρηχέη. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χῶρον πολλὸν, οἰκέουσι ὑπώρεαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ, ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι ὁμοίως, καὶ σιμοὶ, καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα· φωνὴν δὲ ἰδίην ἱέντες· ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ· ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. ποντικὸν μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκέην μάλιστά κῃ· καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει. τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι· ἀποῤῥέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν· οὔνομα δὲ τῷ ἀποῤῥέοντί ἐστι ἄσχυ. τοῦτο καὶ λείχουσι, καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσί. Ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται· τὸν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πίλῳ στεγνῷ λευκῷ· τὸ δὲ θέρος, ἄνευ πίλου.. Τούτους οὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι· οὐδέ τι ἀρήϊον ὅπλον ἐκτέαται. καὶ, τοῦτο μὲν, τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες· τοῦτο δὲ, ὃς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέεται. οὔνομα δέ σφί ἐστι Ἀργιππαῖοι.

Ultra hos, in radicibus montium Argippæi: describuntur a figura, lingua, cultu, victu, moribus, existimatione apud finitimos: arbor Ponticum: succus ex ejus fructu, Aschy.

XXIV. Μέχρι μέν νυν τῶν φαλακρῶν τουτέων, πολλὴ περιφάνεια τῆς χώρης ἐστὶ, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐθνέων. καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς, τῶν οὐ χαλεπόν ἐστι πυθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων. Σκυθέων δὲ οἳ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται.

Commeatus e Scythia et ex Ponto ad illos: a Scythis negotia ibi geruntur vii interpretibus.

XXV. Μέχρι μὲν δὴ τουτέων γινώσκεται· τὸ δὲ τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὔρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδείς σφεα ὑπερβαίνει. οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι, ἐμοὶ

Quod ultra est ad septentrionem, id montes præcludunt: inco-

læ montium, capripedes: transmontanorum somnus semestris. Post Argippæos ad orientem, Issedones.

μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, οἰκέειν τὰ οὔρεα αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους, ἄλλους ἀνθρώπους, οἳ τὴν ἑξάμηνον καθεύδουσι. τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέκομαι τὴν ἀρχήν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἠῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως, ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον· τὸ μέν τοι κατύπερθε πρὸς βορῆν ἄνεμον, οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν, οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτέων τουτέων λεγόντων.

Issedonum pietatis ultima officia; mores justi; feminæ viriles.

XXVI. Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι. Ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες, καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτιθέαται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσοῦσι· καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατάπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι· ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι.

Issedonibus ad septentrionem Arimaspi et Gryphi. [3, 116.]

XXVII. Τὸ δὲ ἀπὸ τουτέων τὸ κατύπερθε, Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες, τοὺς μουνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρῦπας εἶναι· παρὰ δὲ τουτέων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἄριμα γὰρ ἓν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δὲ τὸν ὀφθαλμόν.

Harum omnium terrarum qualis hiems et æstas: equi præ asinis et mulis frigus ferunt, contra quam alibi.

XXVIII. Δυσχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρη οὕτω δή τί ἐστι· ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἷος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας, πηλὸν οὐ ποιήσεις· πῦρ δὲ ἀνακαίων, ποιήσεις πηλόν. ἡ δὲ θάλασσα πήγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος· καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρου Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται, καὶ τὰς ἁμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σινδούς. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μῆνας διατελέει χειμὼν ἐών· τοὺς δ᾽ ἐπιλοίπους

τέσσερας ψύχεα αὐτόθι ἐστί. Κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμὼν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι· ἐν τῷ τὴν μὲν ὡραίην οὐκ ὕει λόγου ἄξιον οὐδέν· τὸ δὲ θέρος, ὕων οὐκ ἀνίει. βρονταί τε ἦμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρεος δὲ ἀμφιλαφέες· ἢν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὡς τέρας νενόμισται θωυμάζεσθαι. ὣς δὲ καὶ, ἢν σεισμὸς γένηται ἤν τε θέρεος ἤν τε χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, τέρας νενόμισται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται τὴν ἀρχήν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἑστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται.

Defecta cornibus animalia, ob frigus.

XXIX. Δοκέει δέ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ, ἔχον ὧδε·

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι.

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα. ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύει κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχὴν, ἢ φύοντα φύει μόγις. ἐνθαῦτα μέν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα.

Elis non gignit mulos.

XXX. Θωυμάζω δὲ, (προσθήκας γάρ δή μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίζητο,) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέαται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος, οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαί σφι ἡμιόνους. ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρη κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτά σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιεῖσι τοὺς ὄνους, ἐς οὗ ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι.

Pennæ quibus oppletus aër, [c. 7.] sunt nix.

XXXI. Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι λέγουσι ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἠέρα, καὶ τουτέων εἵνεκα οὐκ οἷά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἠπείρου, οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτέων τὴν γνώμην. τὰ κατύπερθε

ταύτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός. ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἁδρὴν πίπτουσαν εἶδε, οἶδε τὸ λέγω. ἔοικε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἐόντα τοιοῦτον, ἀοίκητα τὰ πρὸς βορῆν ἐστι τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ, εἰκάζοντας, τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. Ταῦτα μέν νυν, τὰ λέγεται μακρότατα, εἴρηται.

Hyperborei a quibus memorentur.

XXXII. Ὑπερβορέων δὲ πέρι ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι, οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὗτοι λέγουσι οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μουνοφθάλμων λέγουσι. Ἀλλ' Ἡσιόδῳ μέν ἐστι περὶ Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὁμήρῳ ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἐόντι γε Ὅμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε.

Sacra ex Hyperboreis in Delum quomodo et quo itinere delata: cur missa tali modo: Hyperoche et Laodice: Perpherees: cultus Dianæ Reginæ apud mulieres Thracias et Pæonias.

XXXIII. Πολλῷ δέ τι πλεῖστα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν, ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα, ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας· ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἑκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἑσπέρης ἑκαστάτω ἐπὶ τὸν Ἀδρίην· ἐνθεῦτεν δὴ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρώτους Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τουτέων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὔβοιαν· πόλιν τε ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τῆνον· Τηνίους δὲ, ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μέν νυν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον. πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δήλιοι εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλίης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομποὺς, τούτους οἳ νῦν Περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους εἰ σφέας αἰεὶ καταλάμψεται, ἀποστέλλοντας μὴ ἀπο-

δέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὔρους τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ, τοῖς πλησιοχώροις ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν σφέα ἀπὸ ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα, ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον. Οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι ἱροῖσι τόδε ποιεύμενον προσφερές· τὰς Θρηϊκίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Βασιληΐῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης ἐχούσας τὰ ἱρά. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οἶδα ταύτας ποιεύσας.

XXXIV. Τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτῃσι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἱλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι· (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός· ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη·) οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἱλίξαντες τῶν τριχῶν, προτιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων.

Hyperochæ et Laodicæ manibus quas inferias Delii faciant.

XXXV. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ, καὶ τὴν Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν, ἐούσας παρθένους, ἐξ Ὑπερβορέων κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας, ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μέν νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι· τὴν δὲ Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι, καί σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τόν σφι Ὠλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργην, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας· (οὗτος δὲ ὁ Ὠλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε, ἐκ Λυκίης ἐλθὼν, τοὺς ἀειδομένους ἐν Δήλῳ·) καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν, ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὤπιός τε καὶ Ἄργης ἀναισιμοῦσθαι

Venisse illas, ut votum Lucinæ solverent: eadem ætate in Apollinis et Dianæ comitatu priores venisse Argen et Opin: his qui honores habeantur: Olen Lycius, hymnopœus.

ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὄπισθε τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηΐων ἱστιητορίου.

Rejicit Herodotus fabulam de Abaride: negat Hyperboreos esse: ridet pingi terram forma globosa et ambitam Oceano.

Geographia Herodoti: a mari australi seu rubro, [Indicum dicit, ejusque sinus duos, Persicum et Arabicum,] ad mare septentrionale seu Pontum Euxinum, Persæ, Medi, Saspires, Colchi.

XXXVI. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν ὀϊστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενον. Εἰ δέ εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρέων Γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν, ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου· καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεύντων ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἑκάστη.

XXXVII. [ἈΣΊΗΝ] ΠΈΡΣΑΙ οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην. τουτέων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου, Μῆδοι· Μήδων δὲ, Σάσπειρες· Σασπείρων δὲ, Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηΐην θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν.

Duplex Asiæ ad occidentem ora, in diversum procurrens ad mare: una, quæ Asia Minor dicitur, in qua nationes xxx.

XXXVIII. Ἐνθεῦτεν δὲ, τὸ πρὸς ἑσπέρης, ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἑτέρη, τὰ πρὸς βορῆν ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότου, ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου, τοῦ πρὸς Φοινίκῃ κειμένου, τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μέν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων.

Altera, quæ complectitur ad mare australe, Persiam, Assyriam,

XXXIX. Ἡ δὲ δὴ ἑτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ἥ τε Περσικὴ, καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη, καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη. λήγει δὲ αὕτη (οὐ λήγουσα εἰ μὴ

νόμῳ) ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. Μέχρι μέν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χῶρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην, καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μοῦνα. Ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρης τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι.

Arabiam; ad mare internum, Phœnicen, Syriam Palæstinam, Ægyptum.

Asiæ tractus orientalis, ad meridiem a mari australi, ad aquilonem a mari Caspio et fluvio Araxe conclusus, India est: quæ ultra sunt ad orientem, deserta et incognita.

XL. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σασπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα· πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, ἐρῆμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἕω, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἷον δή τι ἐστι. Τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί.

Oræ hujus alterius pars, Libya: ejusdem oræ apud Ægyptum latitudo exigua M stadiorum. [2, 158.]

XLI. Ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἑτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μέν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινή ἐστι· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων· αὗται δ' ἂν εἶεν χίλιοι στάδιοι. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεινοῦ τούτου, κάρτα πλατέα τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ, ἥτις Λιβύη κέκληται.

Europa tam longa, quam et Libya et Asia: latitudinem quantam habeat, ne conjicere quidem licet: Libyam primum circumvecti Phœnices, a Necone missi; [2, 159.]

XLII. Θωμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λιβύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί. μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη· εὔρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτὴν, ἐοῦσα περίῤῥυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει· Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλῆος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, καταδέξαντος· ὃς ἐπεί τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακληΐων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορηΐην θάλασ-

σαν, καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι. Ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν. ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίατο, καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ᾽ ἂν τὸν σῖτον, ἔπλεον· ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακληΐας στήλας ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ, ἄλλῳ δὲ δή τεῳ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην, τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον.

deinde Carthaginienses: Sataspis Persæ navigatio, a Xerxe jussa, perfecta non est.

XLIII. Μετὰ δὲ, Καρχηδόνιοί εἰσι οἱ λέγοντες. ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ᾽ αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς· ἀλλὰ δείσας τό τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ᾽ ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. Θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου ἐβιήσατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλῆος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεὴ, παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἤπερ ἐκεῖνον· Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται, περιπλέων αὐτὴν, ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξεω ἐπὶ τούτοισι, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον, καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τουτέων, ἔπλεε παρὰ Ἡρακληΐας στήλας. διεκπλώσας δὲ, καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης, τῷ οὔνομα Σολόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μήνεσι, ἐπεί τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω, ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. Ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλῆα Ξέρξεα, ἔλεγε φὰς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους σμικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικηΐῃ διαχρεωμένους· οἳ, ὅκως σφεῖς καταγοίατο τῇ νηῒ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὔρεα, λείποντες τὰς πόλιας·

αὐτοὶ δὲ ἀδικέειν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελῶς, αἴτιον τόδε ἔλεγε· τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατὸν ἔτι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχεσθαι. Ξέρξης δὲ οὔ οἱ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον, ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν. τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεί τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα, ἑκὼν ἐπιλήθομαι.

XLIV. Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθηΐην ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δὲ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν· διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἑσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον, ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλώειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδούς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος, καὶ τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ.

Asiæ pars a Dario detecta per Scylacem, qui ab Indo fluvio circumvectus est in sinum Arabicum: unus post Nilum Indus, crocodilos habens: Indi a Dario subacti.

XLV. Ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερή ἐστι γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορῆν, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκεϊ δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. Οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι, ἐπ' ὅτευ μιῇ ἐούσῃ γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ

An Europa orientalis et septentrionalis circumflua sit, incompertum: non debuisse terram, quum una sit, in tres partes di-

vidi, Nilo et Phasi terminis positis: alios pro Phasi ponere Tanain, Mæotidem et Porthmia Cimmeria: Libyam, Asiam, Europam, nomina esse incertæ originis.

Φάσις ὁ Κόλχος· (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι·) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἡ δὴ γὰρ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὔνομα, γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίεω, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτευ καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. Ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται· εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώρην, πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥ τις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Λυκίην. Ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα.

Ponti Euxini gentes omnium stupidissimæ, præter Scythicam: unus cultæ mentis vir, Anacharsis: inventum Scytharum sollertissimum, ut sint invicti.

XLVI. Ὁ ΔΕ ΠΟ'ΝΤΟΣ ὁ Εὔξεινος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα. οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἴδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος, καὶ Ἀναχάρσιος. Τῷ δὲ Σκυθικῷ γένεϊ ἓν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηΐων πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται, ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι, καταλαβεῖν μὴ οἷόν τε εἶναι. τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες, πάντες ἔωσι ἱπ-

ποτοξόται, ζώοντες μὴ ἀπ' ἀρότου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;

XLVII. Ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐούσης ἐπιτηδέης, καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων. ἥ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιὰς αὕτη, ποιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τέῳ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τέ εἰσι αὐτέων, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω. Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὕπανις, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέῤῥος, καὶ Τάναϊς. ῥέουσι δὲ οὗτοι κατὰ τάδε.

Quid ad eam rationem habeant adjumenti a terra et fluminibus: flumina celebria et a mari adnavigabilia, octo.

XLVIII. Ἴστρος μὲν, ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων, κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες· διὰ μέν γε τῆς Σκυθικῆς χώρης πέντε μὲν οἱ ῥέοντες, τόν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος, Τιαραντός· καὶ Ἀραρός τε, καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας, καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ Ἴστρῳ τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς, Τιαραντὸς, πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον, καὶ ἐλάσσων. ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσὸς, διὰ μέσου τούτων ἰόντες, ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἴστρον. οὗτοι μὲν αὐτιγενέες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύουσι αὐτόν.

Primus Ister, maximus omnium fluminum cognitorum: in eum quæ flumina et ad meridiem

XLIX. Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἴστρῳ. ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν κορυφέων τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι, ῥέοντες πρὸς βορῆν ἄνεμον, ἐσβάλλουσι ἐς αὐτὸν, Ἄτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηΐκης καὶ Θρηΐκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἄθρυς, καὶ Νόης, καὶ Ἀρτάνης, ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἴστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὔρεος Ῥοδόπης, Σκίος ποταμὸς, μέσον σχίζων τὸν Αἷμον, ἐσδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν

et ad aquilonem exeant: ejus ex Celtis origo, et cursus per totam Europam. [2, 33.]

δὲ ῥέων πρὸς βορῆν ἄνεμον Ἄγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν, καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον· ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἴστρον. οὕτω ἀμφοτέρους, ἐόντας μεγάλους, ὁ Ἴστρος δέκεται. ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρης Ὀμβρίκων, Κάρπις ποταμὸς, καὶ ἄλλος Ἄλπις ποταμὸς, πρὸς βορῆν ῥέοντες ἄνεμον, καὶ οὗτοι ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν. ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἳ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει.

Ister non propriæ aquæ copia, sed quod tantum alienæ accipit, Nilo major: cur non, ut Nilus, æstate surgat.

L. Τουτέων ὦν τῶν καταλεχθέντων, καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος. ἐπεὶ ὕδωρ γε ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθεϊ ἀποκρατέει· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμίη ἐσδιδοῦσα, ἐς πλῆθός οἱ συμβάλλεται. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἔν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἴστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. τοῦ μὲν χειμῶνος, ἐστὶ ὅσος πέρ ἐστι, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρέεται. τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφὴς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον· αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν, συμπληθύει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος. ὅσῳ δὲ πλέον ἐπ' ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ πολλαπλήσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἤπερ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα, ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἐόντα.

Secundus Tyras, ortus ex palude quæ Scythiam a Neuride separat: ad Tyræ ostium, Græci Tyritæ.

LI. Εἷς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσί ἐστι ὁ Ἴστρος· μετὰ δὲ τοῦτον, Τύρης· ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἳ Τυρῖται καλέονται.

LII. Τρίτος δὲ Ὕπανις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ

τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν πέριξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δ᾽ ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς, μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς, ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς, καὶ γλυκὺς ἔτι· ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς αἰνῶς. ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρὴ, ἣ μεγάθεϊ σμικρὴ ἐοῦσα, κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζώνων· οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν, Ἐξαμπαῖος· κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, Ἱραὶ ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὅ τε Τύρης καὶ ὁ Ὕπανις κατὰ Ἀλάζωνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον.

Tertius Hypanis, ex palude in Scythia ortus, fluens dulcis v dierum navigatione ad confinia Scytharum Aroterum et Alazonum: ibi Exampæo fonte infectus, iv dierum navigatione peramarus ad mare defluit: minimo apud Alazonas a Tyra spatio disjunctus.

LIII. Τέταρτος δὲ, Βορυσθένης ποταμός· ὅς ἐστι μέγιστός τε μετὰ Ἴστρον τουτέων, καὶ πολυαρκέστατος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὔτι μοῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τέ ἐστι συμβαλέειν ἄλλον ποταμὸν, τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος. ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους· πίνεσθαί τε ἥδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι. σπόρος τε παρ᾽ αὐτὸν ἄριστος γίνεται· ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρη, βαθυτάτη· ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πήγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωυμάσαι ἄξια. Μέχρι μέν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δι᾽ ὧν ῥέει ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι. φαίνεται δὲ ῥέων δι᾽ ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώρην· οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ᾽ αὐτὸν ἐπὶ δέκα

Quartus Borysthenes, multarum rerum post Nilum ditissimus: navigatur per dies xiv usque ad Gerrhum locum, ad quem ab aquilone fluit per incognita: Scythæ Georgi ad eum x dierum navigatione accolunt: [c. 18.] ejus unius et Nili fontes Græcis ignoti: effluens facto lacu Hypanin recipit: Hippolai promontorium: Ce-

reris delubrum: Borysthenitæ ad Hypanin.

ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. Ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καί οἱ συμμίσγεται ὁ Ὕπανις, ἐς τὠυτὸ ἕλος ἐκδιδούς. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τουτέων ἐὸν ἔμβολον τῆς χώρης, Ἱππόλεω ἄκρη καλέεται· ἐν δὲ αὐτῷ ἱρὸν Δήμητρος ἐνίδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῷ Ὑπάνι Βορυσθενεῖται κατοίκηνται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τουτέων τῶν ποταμῶν.

Quintus Panticapes, ex palude fluens juxta Scythas Georgos, et deinde per Hylæam in Borysthenem.

LIV. Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος, τῷ οὔνομα Παντικάπης. ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην· παραμειψάμενος δὲ ταύτην, τῷ Βορυσθένεϊ συμμίσγεται.

Sextus Hypacyris, labens ex palude per Scythas Nomadas in mare.

LV. Ἕκτος δὲ Ὑπάκυρις ποταμός· ὃς ὁρμᾶται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῖτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν ἀπέργων τήν τε Ὑλαίην καὶ τὸν Ἀχιλλήϊον καλεόμενον Δρόμον.

Septimus Gerrhus, in Gerrho loco a Borysthene abscissus, fluens inter Nomadas et Basilidas, et in Hypacyris exiens ostium.

LVI. Ἕβδομος δὲ Γέῤῥος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθένεος, κατὰ τοῦτο τῆς χώρης ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης· ἀπέσχισται μέν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὔνομα δὲ ἔχει τόπερ ὁ χῶρος αὐτὸς, Γέῤῥος. ῥέων δ' ἐς θάλασσαν, οὐρίζει τήν τε τῶν Νομάδων χώρην, καὶ τὴν τῶν βασιληΐων Σκυθέων· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν Ὑπάκυριν.

Octavus Tanais, e vasta palude currens in Mæotidem, quæ disterminat Basilidas et Sauromatas: influit Hyrgis fluvius in Tanain.

LVII. Ὄγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμός· ὃς ῥέει τὰ ἀνέκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὁρμεώμενος, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει Σκύθας τε τοὺς βασιληΐους καὶ Σαυρομάτας. ἐς δὲ Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει, τῷ οὔνομά ἐστι Ὕργις.

LVIII. Τοῖσι μὲν δὴ οὐνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δή τι οἱ Σκύθαι ἐσκευάδαται. Τοῖσι δὲ κτήνεσι ἡ

Gramen Scythicum, omnium amarissimum.

ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἔστι ἐπιχολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσί ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω ἔχει.

Numina Scythica, et eorum appellationes: Marti soli templa et aras et simulacra faciunt.

LIX. Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὔπορά ἐστι. τὰ δὲ λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται. Θεοὺς μὲν μούνους τούσδε ἱλάσκονται· Ἱστίην μὲν μάλιστα· ἐπὶ δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα, καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι· οἱ δὲ καλεόμενοι βασιλήϊοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσειδέωνι θύουσι. οὐνομάζεται δὲ Σκυθιστὶ, Ἱστίη μὲν, Ταβιτί· Ζεὺς δὲ ὀρθότατα, κατὰ γνώμην γε τὴν ἐμὴν, καλέεται Παπαῖος· Γῆ δὲ, Ἀπία· Ἀπόλλων δὲ, Οἰτόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη, Ἀρτίμπασα· Ποσειδέων δὲ, Θαμιμασάδας. ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιέειν, πλὴν Ἄρηϊ· τούτῳ δὲ νομίζουσι.

Ritus in sacrificando.

LX. Θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὧδε. τὸ μὲν ἱρήϊον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἕστηκε· ὁ δὲ θύων, ὄπισθε τοῦ κτήνεος ἑστεὼς, σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου, καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρηΐου, ἐπικαλέει τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὦν ἔβαλε τὸν αὐχένα, σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιάγει, καὶ ἀποπνίγει· οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας, τράπεται πρὸς ἕψησιν.

Victimas ut coquant: prosicias ante se porriciunt: quadrupedia et equos maxime immolant.

LXI. Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς ἀξύλου ἐούσης, ὧδέ σφι ἐς τὴν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήϊα, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἢν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρσι προσεικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζονας· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἕψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηΐων. ἢν δὲ μή σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν

ἱρηΐων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα, καὶ παραμίξαντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα. τὰ δὲ αἴθεται κάλλιστα· αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων. καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἐξέψει, καὶ τἄλλα ἱρήϊα ἑωυτὸ ἕκαστον. Ἐπεὰν δὲ ἑψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας, τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος, ῥίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθεν. θύουσι δὲ καὶ τἄλλα πρόβατα, καὶ ἵππους μάλιστα.

Martis quale templum in singulis præfecturis, qualis ara, quale simulacrum: annua et plura sacrificia Martis, quam cæterorum Deorum: e captivis quotumquemque et quomodo immolent.

LXII. Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι, καὶ ταῦτα τῶν κτηνέων. τῷ δὲ δὴ Ἄρηϊ ὧδε. Κατὰ νομοὺς ἑκάστοισι τῶν ἀρχηΐων ἐσίδρυταί σφι Ἄρηος ἱρὸν τοιόνδε. φρυγάνων φάκελοι συννενέαται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου, τετράγωνον ἄπεδον πεποίηται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἓν, ἐπιβατόν. ἔτεος δὲ ἑκάστου ἁμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων. Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι, καὶ τοῦτ' ἔστι τοῦ Ἄρηος τὸ ἄγαλμα· τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκεϊ θυσίας ἐπετείους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων. καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. Ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ, ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ. ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος· καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων, καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο· κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε. τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ, ἐς τὸν ἠέρα ἱεῖσι· καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήϊα ἀπαλλάσσονται· χεὶρ δὲ, τῇ ἂν πέσῃ, κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός.

Suum aversatio.

LXIII. Θυσίαι μέν νυν αὗταί σφι κατεστέασι. ὑσὶ

δὲ οὗτοι οὐδὲν νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν τὸ παράπαν ἐν τῇ χώρῃ θέλουσι.

Instituta bellica: usus varius corii humani.

LXIV. Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακέεται. Ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει. ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τουτέων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλῆϊ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν, τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι· μὴ ἐνείκας δὲ, οὔ. ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε. περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσείει· μετὰ δὲ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ, δέψει τῇσι χερσί· ὀργήσας δὲ αὐτὸ, ἅτε χειρόμακτρον ἔκτηται· ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται. ὃς γὰρ ἂν πλεῖστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συῤῥάπτοντες κατάπερ βαίτας. πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χέρας, νεκρῶν ἐόντων, ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνυξι, καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται. δέρμα δὲ ἀνθρώπου, καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν, ἦν ἄρα, σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδείραντες, καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται.

Pocula ex capitibus inimicissimorum, et eorum qui apud regem lite ceciderunt.

LXV. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὔ τι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε. ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν ὀφρύων, ἐκκαθαίρει· καὶ ἢν μὲν ᾖ πένης, ὁ δὲ ἔξωθεν ὠμοβοέην μούνην περιτείνας, οὕτω χρᾶται· ἢν δὲ ᾖ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ περιχρυσώσας, οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκηΐων, ἤν σφι διάφοροι γένωνται, καὶ ἢν ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλέϊ. ξείνων δέ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέηται, τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει, ὥς οἱ ἐόντες οἰκήϊοι πόλεμον προσεθήκαντο, καί σφεων αὐτὸς ἐπεκράτησε, ταύτην ἀνδραγαθίην λέγοντες.

Craterem vini præfectus quisque in sua præfectura quotannis miscens, quibus det bibendum.

LXVI. Ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης, ἕκαστος ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ, κιρνᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων τοῖσι ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι. τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ᾖ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται· ὄνειδος δέ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο. ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

Divini multi: patria divinatio e salignis virgis: Enarees [1, 105.] a Venere divinationem habent ex tilia.

LXVII. Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοί, οἳ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτείνῃσι πολλῇσι ὧδε. ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαί, διεξελίσσουσι αὐτούς· καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπίζουσι· ἅμα τε λέγοντες ταῦτα, συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω, καὶ αὖτις κατὰ μίαν συντιθεῖσι. αὕτη μέν σφι ἡ μαντικὴ πατρωΐη ἐστί. Οἱ δὲ Ἐνάρεες, οἱ ἀνδρόγυνοι, τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι. φιλύρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται. ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι ἑωυτοῦ, καὶ διαλύων, χρᾷ.

Rex ægrotans, consulit vates tres: morbi causa, quod aliquis regios lares pejeravit: perjurum a vatibus nominatum alii vates condemnant vel absolvunt.

LXVIII. Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθέων κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἳ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληΐας ἱστίας ἐπιόρκηκε ὃς καὶ ὅς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι. τὰς δὲ βασιληΐας ἱστίας νόμος Σκύθῃσι τὰ μάλιστά ἐστι ὀμνύναι τότε, ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὅρκον ἐθέλωσι ὀμνύναι. αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν ἂν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι· ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες, ὡς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληΐας ἱστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεύς· ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας. καὶ ἢν μέν μιν καὶ οὗτοι, ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικήν, καταδήσωσι ἐπιορκῆσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ δια-

λαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἢν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι. ἢν ὦν οἱ πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοῖσι πρώτοισι τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι.

Modus comburendi falsos vates: rex quos interficit, eorum etiam liberos masculos interficit.

LXIX. Ἀπολλῦσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἅμαξαν φρυγάνων πλήσωσι, καὶ ὑποζεύξωσι βοῦς, ἐμπεδήσαντες τοὺς μάντιας, καὶ χέρας ὀπίσω δήσαντες, καὶ στομώσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα· ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιεῖσι φοβήσαντες τοὺς βοῦς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτέων ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ. κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τουτέων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει.

Ritus fœderis feriendi.

LXX. Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἂν ποιέωνται. ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὅρκια ταμνομένων, τύψαντες ὀπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος· καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκεα, καὶ ὀϊστοὺς, καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλὰ, καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοί τε οἱ τὸ ὅρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἑπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Regum sepultura: inferiæ crudelissimæ: tumulus feralis.

LXXI. Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλήων ἐν Γέῤῥοισι εἰσὶ, ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεάν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον. ἑτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκηρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν, καὶ καθαρθεῖσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου καὶ θυμιήματος καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀνήσου, συνεῤῥαμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος. οἳ δ' ἂν παραδέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιεῦσι τά περ οἱ βασι-

λήϊοι Σκύθαι· τοῦ ὠτὸς ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥῖνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χερὸς ὀϊστοὺς διαβυνέονται. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέος ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· οἱ δὲ σφι ἕπονται, ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον. ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέῤῥοισι ἔσχατα κατοικημένοισί εἰσι τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ ἔπειτα, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκῃσι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι, καὶ ἔπειτα ῥιψὶ καταστεγάζουσι. ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακέων τε μίην ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἱπποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας χρυσέας· ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χοῦσι πάντες χῶμα μέγα, ἁμιλλεώμενοι, καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι.

Anno post alteræ inferiæ crudeliores: nulli servi Scythis pecunia emti.

LXXII. Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὖτις ποιεῦσι τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους· οἱ δέ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ δὴ θεραπεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὔκ εἰσί σφι θεράποντες· τουτέων ὦν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλιστεύοντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτέων τὴν κοιλίην, καὶ καθήραντες, ἐμπιπλᾶσι ἀχύρων, καὶ συῤῥάπτουσι· ἁψῖδος δὲ ἥμισυ ἐπὶ ξύλα δύο στήσαντες ὕπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς ἁψῖδος ἐπ' ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα· ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεα ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἁψῖδας· τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἁψῖδες ὑπέχουσι τοὺς ὤμους τῶν ἵππων· αἱ δὲ ὄπισθε παρὰ τοὺς μηροὺς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ ἀμφότερα κατακρέμαται μετέωρα· χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια

ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθεν αὐτέων, καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τούτου, τὸ ἐς τόρμον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοιούτους, ἀπελαύνουσι.

Sepultura cæterorum Scytharum: purgatio eorum qui sepeliverunt.

LXXIII. Οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι. τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἁμάξῃσι κειμένους· τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἑπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι. ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτονται. Θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι, καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε. σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι, ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πίλους εἰρινέους περιτείνουσι· συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πίλων.

Cannabis, apud Scythas et sponte nascitur, et sata: inde Thracum vestes, lineis quam simillimæ.

LXXIV. Ἔστι δέ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ, πλὴν παχύτητος καὶ μεγάθεος, τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη· ταύτῃ δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἡ κάνναβις. αὕτη καὶ αὐτομάτη καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρήϊκες μὲν καὶ εἵματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα· οὐδ᾽ ἄν, ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη, λίνου ἢ καννάβιός ἐστι· ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν καννάβιδα, λίνεον δοκήσει εἶναι τὸ εἷμα.

Suffimentum e semine cannabis, loco lavacri: mulieres quanam litura usæ,

LXXV. Ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πίλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμιῆται ἐπιβαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐ-

bene oleant et mundæ niteant.

δεμίη ἄν μιν πυρίη ἀποκρατήσειε· οἱ δὲ Σκύθαι, ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ, ὠρύονται. τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστί· οὐ γὰρ δὴ λοῦνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα. Αἱ δὲ γυναῖκες αὐτέων, ὕδωρ παραχέουσαι, κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ κατασωχόμενον τοῦτο, παχὺ ἐὸν, καταπλάσσονται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον. καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὺν, γίνονται καθαραὶ καὶ λαμπραί.

Alieni a moribus externis: Anacharsis reversus ex peregrinatione, ob mores externos a Saulio rege fratre interfectus: Mater Deum Cyzici: Anacharsidis genus.

LXXVI. Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι, μή τι γε ὧν ἀλλήλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ ἥκιστα, ὡς διέδεξαν Ἀναχάρσι τε, καὶ δεύτερα αὖτις Σκύλη. Τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεί τε γῆν πολλὴν θεωρήσας, καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν, ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τὰ Σκυθέων, πλέων δι' Ἑλλησπόντου, προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ, εὗρε γὰρ τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὁρτὴν κάρτα μεγαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ Μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἢν σῶς καὶ ὑγιὴς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταὐτὰ κατὰ τὰ ὅρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας, καὶ παννυχίδα στήσειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην· ἡ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλήϊον Δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη· ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὁρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων, καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα, ἐσήμηνε τῷ βασιλέϊ Σαυλίῳ· ὁ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. Καὶ νῦν, ἤν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὔ φασί μιν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. Ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω, τοῦ Ἀριαπείθεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου, τοῦ

Λύκου, τοῦ Σπαργαπείθεος. εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανών. Ἰδάνθυρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου· Σαύλιος δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν.

LXXVII. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλῆος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς, τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας, φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοισι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων. ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη· Οὗτος μέν νυν οὕτω δή τι ἔπρηξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας.

Quid Peloponnesii fingant illum de cæteris Græcis et de Lacedæmoniis dixisse.

LXXVIII. Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον Σκύλης, ὁ Ἀριαπείθεος, ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ. Ἀριαπείθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλέϊ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται, καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης· τὸν ἡ μήτηρ αὕτη γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριαπείθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλῆος· Σκύλης δὲ τήν τε βασιληΐην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς, τῇ οὔνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ ἧς ἦν Ὄρικος Ἀριπείθεϊ παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης, διαίτῃ μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο. ἐποίεέ τε τοιοῦτο· εὖτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενεϊτέων ἄστυ, (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους,) ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὰς πύλας ἐγκληΐσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος τὴν Σκυ-

Scyles rex, à matre linguam Græcam doctus, Borysthenidem sæpe veniens, ibi ut Græcum se gerit.

θικὴν, λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα. ἔχων δ' ἂν ταύτην, ἠγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἑπομένων, οὔτε ἄλλου οὐδενός· τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τίς μιν Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολήν· καὶ τἄλλα ἐχρᾶτο διαίτῃ Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ νόμους τοὺς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο, ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολήν. ταῦτα ποιέεσκε πολλάκις· καὶ οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βορυσθένεϊ, καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχωρίην.

Initiatur Baccho: quodnam ei ostentum factum, ne initiaretur: Scytharum primores a Borysthenita quodam in murum admissi, regem bacchantem conspiciunt.

LXXIX. Ἐπεί τε δὲ ἔδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε. ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι· μέλλοντι δέ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν, ἐγένετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενεϊτέων τῇ πόλι οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος περιβολὴ, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τουτέων μνήμην εἶχον,) τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρῦπες ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ μὲν κατεκάη πᾶσα. Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἵνεκα ἧσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετήν. Σκύθαι δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἕλλησι ὀνειδίζουσι· οὐ γάρ φασι οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἐνάγει ἀνθρώπους. Ἐπεί τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ ὁ Σκύλης, διεπρήστευσε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων· "Ἡμῖν γὰρ καταγελᾶτε, ὦ "Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμ-"βάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα "λελάβηκε, καὶ βακχεύει, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνε-"ται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἕπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ "δείξω." Εἵποντο τῶν Σκυθέων οἱ προεστεῶτες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενεΐτης, λάθρῃ ἐπὶ πύργον κατεῖσε. ἐπεί τε δὲ παρήϊε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης, καὶ εἶδόν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο· ἐξελθόντες δὲ, ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἴδοιεν.

Scyles, a-

LXXX. Ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς

ἤθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γεγονότα ἐκ τῆς Τήρεω θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ, καὶ τὴν αἰτίην δι' ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηΐκην. πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηΐκην· ἐπεί τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἴστρῳ ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρήϊκες. μελλόντων δὲ αὐτέων συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην, λέγων τοιάδε· "Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἷς μέν μευ τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μευ ἀδελφεόν. σύ τ' ἐμοὶ ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοὶ τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσῃς, μήτ' ἐγώ." Ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκεω, πεφευγὼς τοῦτον. ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινέει ταῦτα· ἐκδιδοὺς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρωα Σιτάλκῃ, ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν, ἀπήγετο· Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλήν. Οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

missro regno, profugit ad Sitalcem regem Thraciæ, a quo redditus Octamasadi fratri, hujus manu moritur.

LXXXI. Πλῆθος δὲ τὸ Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναί σφεας, καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν. Ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χῶρος, οὔνομα δέ οἵ ἐστι Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγον τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὕπανιν ἄποτον ποιέειν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάθεϊ καὶ ἑξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος, τὸν Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους

Scytharum quanta multitudo: crater Pausaniæ ad os Ponti, et sextuplo major Scythicus in Exampæo loco, [c. 52.] ab Arianta rege factus.

ἀμφορέας εὐπετέως χωρέει τὸ ἐν Σκύθησι χαλκήϊον. πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊόν ἐστι δακτύλων ἕξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι· βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὔνομα εἶναι Ἀριαντὰν, τοῦτον βουλόμενον εἰδέναι τὸ πλῆθος τῶν Σκυθέων, κελεύειν μὲν πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίην ἀπὸ τοῦ ὀϊστοῦ κομίσαι· ὃς δ' ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπείλεε. κομισθῆναί τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων, καί οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων δή μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθεος τοῦ Σκυθέων ἤκουον.

Vestigium Herculis in petra bicubitale ad Tyram fluvium.

LXXXII. Θωυμάσια δὲ ἡ χώρη αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῷ μεγίστους, καὶ ἀριθμὸν πλείστους. ὃ δὲ ἀποθωυμάσαι ἄξιον καὶ πάρεξ τῶν ποταμῶν, καὶ τοῦ μεγάθεος τοῦ πεδίου, παρέχεται, εἰρήσεται· ἴχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεὸν, τὸ οἶκε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. Τοῦτο μέν νυν τοιοῦτο ἐστι. ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς ἤϊα λέξων λόγον.

Darius Artabano fratri bellum Scythicum dissuadenti non obsecutus, movet Susis.

LXXXIII. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΖΟΜΕΝΟΥ Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατὸν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ζεύγνυσθαι τὸν Θρηΐκιον Βόσπορον· Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατηΐην ἐπὶ Σκύθας ποιέεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθέων τὴν ἀπορίην. ἀλλ', οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων οἱ χρηστὰ, ὁ μὲν ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, ἐπειδή οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων.

Œobazi Persæ filios tres, quod is uni eorum petiisset militiæ vacatio-

LXXXIV. Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων οἱ παίδων, καὶ πάντων στρατευομένων, ἕνα αὐτῷ καταλειφθῆναι. ὁ δέ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι, καὶ μετρίων δεομένῳ, πάντας τοὺς παῖδας κατα-

λείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν, ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατηΐης ἀπολελύσθαι· ὁ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπεστεῶτας, ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες, αὐτοῦ ταύτῃ ἐλίποντο.

nem, occidit.

LXXXV. Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα, ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλευμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνές φασι εἶναι. ἑζόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ, ἐθηεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἁπάντων πέφυκε θωυμασιώτατος· τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοί εἰσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι· τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ, εὖρος τέσσερες στάδιοι· μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχὴν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι. τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. Ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐόντα στεινότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος, τὸ δὴ Αἰγαῖον καλέεται.

Pons ad Bosporum Thracium junctus: insulæ Cyaneæ: spectat Darius Pontum ex fano Jovis Urii: mensura Ponti, Bospori, Propontidis, Hellesponti.

LXXXVI. Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε. νηῦς ἐπίπαν μάλιστά κῃ κατανύει ἐν μακρημερίῃ ὀργυιὰς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ, ἑξακισμυρίας. ἤδη ὦν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος, (τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου μακρότατον,) ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ, καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται, ἕνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὀργυιέων γίνονται· ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τουτέων, στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς, (κατὰ τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου εὐρύτατον,) τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὗται δὲ, τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὀργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ

Cursus navis diurnus, DCC stadiorum; nocturnus stadiorum DC: Pontus ubi longissimus, et ubi latissimus: collectæ ab ipso Herodoto mensuræ: mater Ponti Mæotis.

τρισχίλιοι. Ὁ μέν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι. Παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος οὗτος, ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τέῳ ἐλάσσω ἑωυτοῦ· ἣ Μαιῆτίς τε καλέεται, καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.

Mandrocles Samius, pontis architectus: duo cippi ad Bosporum erecti, litterisque Assyriis et Græcis inscripti: magnitudo exercitus et classis: quid cippis illis postea factum: Dianæ Orthosiæ ara et Bacchi templum Byzantii.

LXXXVII. Ὁ δὲ Δαρεῖος, ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης Σάμιος. θηησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ἐπ' αὐτῷ, λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμματα, ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια, ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε. τουτέων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἑξακόσιαι συνελέχθησαν. Τῇσι μέν νυν στήλῃσι ταύτῃσι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὕστερον τουτέων, ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. Τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος τὸν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

Mandrocles a Dario donatus, Junoni Samiæ picturam dedicat.

LXXXVIII. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα, ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ, τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα. ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχὴν, ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος, ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἥραιον, ἐπιγράψας τάδε·

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης.
αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεὶς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μέν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο.

LXXXIX. Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα, διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς τὸν Πόντον, μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν, ζευγνύντας τὸν ποταμόν. τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυανέας διεκπλώσας, ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἴστρου· ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμὸν δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἴστρου, ἐζεύγνυε. Δαρεῖος δὲ, ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηΐκης· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς.

Iones subvecti in Istrum bidui iter a mari, fluminis collum ponte jungunt: Darius per Thraciam it.

XC. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τά τε ἄλλα ἐς ἄκεσιν φέροντα, καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀκέσασθαι. εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τεσσερήκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι· καὶ αἱ μὲν αὐτέων, εἰσὶ ψυχραί· αἱ δὲ, θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ Περίνθῳ, καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν. ὁ δὲ Κοντάδεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν Ἕβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι.

Teari fluvii aqua, fontes, cursus.

XCI. Ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος, ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἡσθεὶς τῷ ποταμῷ, στήλην ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας, λέγοντα τάδε· ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ῾ΥΔΩΡ ᾿ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ· ΚΑΙ ᾿ΕΠ᾿ ΑΥ᾿ΤΑΣ ᾿ΑΠΙΚΕΤΟ ᾿ΕΛΑΥΝΩΝ ᾿ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ᾿ΑΝΗΡ ᾿ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ᾿ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ ῾Ο ῾ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ᾿ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

Inscriptio cippi a Dario erecti ad Tearum.

Darius ad Artiscum fluvium per Odrysas euntem grandes lapidum acervos ponit.

XCII. Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς, ἀπίκετο ἐς ἄλλον ποταμὸν, τῷ οὔνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος, ἐποίησε τοιόνδε. ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἕνα παρεξιόντα τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον. ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπέλαυνε τὴν στρατιήν.

Alii Thraces dedunt se: Thracum fortissimi et justissimi, Getæ, vi subacti.

XCIII. Πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸν Ἴστρον, πρώτους αἱρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρήϊκες, καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, καλεύμενοι δὲ Σκυρμιάδαι, καὶ Νιψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ· οἱ δὲ Γέται, πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι, αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηΐκων ἐόντες καὶ γενναιότατοι καὶ δικαιότατοι.

Getarum opinio de immortalitate: Zalmoxis: Gebeleïzis: mos nuntii mittendi ad Zalmoxin: alius mos, tonante ac fulgurante cœlo.

XCIV. Ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομίζουσι, ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα. οἱ δὲ αὐτέων τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελέϊζιν. Διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεί σφεων αὐτέων ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἑκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων ταχθέντες, ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν, μετέωρον ῥιπτεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἢν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεὶς, τοῖσι δὲ ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι. ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι. αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπουσι· ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. Οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρήϊκες καὶ πρὸς βροντήν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον.

XCV. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσπον-

Græci Pontici et Hellespontici quid narrent de Zalmoxi, quem Pythagoræ in Samo servisse dicunt.

του οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον, ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ· δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν, γενόμενον ἐλεύθερον, χρήματα κτήσασθαι συχνά· κτησάμενον δὲ, ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ. ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηΐκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαιτάν τε Ἰάδα, καὶ ἤθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρήϊκας, οἷα Ἕλλησί τε ὁμιλήσαντα, καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρώτους, καὶ εὐωχέοντα, ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ, οὔτε οἱ ἐκ τουτέων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἕξουσι τὰ πάντα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα, καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἴκημα ἐποιέετο. ὡς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηΐκων ἠφανίσθη· καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἴκημα, διαιτᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία. οἱ δέ μιν ἐπόθεόν τε, καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρήϊξι. καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τά ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά φασί μιν ποιῆσαι.

Herodoti judicio Zalmoxis antiquior Pythagora.

XCVI. Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω, οὔτε ὦν πιστεύω τι λίην· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. Εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτῃσι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. Οὗτοι μὲν δὴ, τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἵποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

Darius, trajecto Istro, pontem soluturus, Cois Lesbii monitu id non facit.

XCVII. Δαρεῖος δὲ ὡς ἀπίκετο, καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατὸς, ἐπὶ τὸν Ἴστρον· ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων, Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας, τὴν σχεδίην λύσαντας ἕπεσθαι κατ' ἤπειρον ἑωυτῷ, καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. Μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν, καὶ

ποιέειν τὰ κελευόμενα, Κώης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μιτυληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἴ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι· "Ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν "γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι, τῆς οὔτε ἀρηρομένον "φανήσεται οὐδὲν, οὔτε πόλις οἰκεομένη· σὺ νῦν γέφυ- "ραν ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἑστάναι, φυλάκους αὐ- "τῆς λιπὼν τούτους, οἵ περ μιν ἔζευξαν. καὶ ἤν τε "κατὰ νόον πρήξωμεν εὑρόντες Σκύθας, ἔστι ἄποδος "ἡμῖν· ἤν τε καὶ μή σφεας εὑρεῖν δυνεώμεθα, ἥ γε "ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλής. οὐ γὰρ ἔδεισά κω, μὴ ἑσσω- "θέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ· ἀλλὰ μᾶλλον, μὴ, οὐ "δυνάμενοί σφεας εὑρεῖν, πάθωμέν τι ἀλώμενοι. Καὶ "τάδε λέγειν φαίη τις ἄν με ἑωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς κα- "ταμένω. ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν, τὴν εὕρισκον ἀρίστην "σοι, βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἕψομαί "τοι, καὶ οὐκ ἂν λειφθείην." Κάρτα τε ἥσθη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος, καί μιν ἠμείψατο τοῖσδε· "Ξεῖνε "Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπι- "φάνηθί μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβου- "λίης χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι."

Jubet Iones custodire pontem, et exspectare ipsius reditum LX dies.

XCVIII. Ταῦτα εἴπας, καὶ ἀπάψας ἅμματα ἑξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους, ἔλεγε τάδε· "Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον "γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν, μετείσθω "μοι. ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε, ποιέετε τάδε. "ἐπεάν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκύθας, "ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου, λύετε ἅμμα ἓν "ἑκάστης ἡμέρης. ἢν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω, "ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἁμμάτων, "ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι δὲ τούτου, "ἐπεί τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδίην, πᾶ- "σαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς παρεχό- "μενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖ-

“ σθε.” Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἴπας, ἐς τὸ πρόσω ἐπείγετο.

XCIX. ΤΗΣ ΔΕ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηΐκη τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτὴν, πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. Τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου, ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρης ἐς μέτρησιν. Ἀπὸ Ἴστρου αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινήν τε χώρην καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς Τρηχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. Ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τήν τε πρὸς μεσαμβρίην, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἠῶ, κατά περ τῆς Ἀττικῆς χώρης· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ, ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν. τοιοῦτον ἡ Ταυρική ἐστι. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰήπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική.

Scythiæ situs maritimus et dimensio: ab Istro ad Carcinitin urbem, Scythia vetus, habens mare ad austrum: inde terra in Pontum prominens, Tauris habitata usque ad urbem Chersonesum Tracheam, similis promontorio Suniaco vel Iapygiæ.

C. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἠοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἑσπέρης, καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ, ὃς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύ-

Supra Tauros ad mare orientale, et Bosporo ac Mæotidi ad vesperam, Scythæ: Scytharum vi-

cini mediterranei, ab Istro ad Tanain, Agathyrsi, Neuri, Androphagi, Melanchlæni.

της. Ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου, τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληΐεται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων.

Scythia fere quadrata: longitudo ab Istro ad Mæotidem, et latitudo a mari ad fines mediterraneos: utraque itineris xx dierum, stadiis in singulos dies computatis ducenis.

CI. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς ἐούσης τετραγώνου, τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντη ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον, καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἴστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθένεός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια, τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὄρθια, τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μέν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

Reges finitimorum populorum a Scythis auxilium rogati.

CII. ΟἹ ΔῈ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον, ὡς οὐκ οἷοί τέ εἰσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο, ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἔσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων.

Mores horum populorum: Tauri naufragos immolant Iphigeniæ: hostium occisorum capita supra domos erigunt: vivunt rapinis et bello.

CIII. Τούτων Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται. θύουσι μὲν τῇ Παρθένῳ τούς τε ναυηγοὺς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλήν· οἱ μὲν δὴ λέγουσι, ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ διωθέουσι κάτω, (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν·) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ, κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι

Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. Πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρώσωνται, ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἱστᾶ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλὸν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης. φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ ληΐης τε καὶ πολέμου.

CIV. Ἀγάθυρσοι δὲ, ἁβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα. ἐπίκοινον δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκήϊοι ἐόντες πάντες, μήτε φθόνῳ, μήτ' ἔχθεϊ χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμαια Θρήϊξι προσκεχωρήκασι.

Agathyrsi lauti et auro culti: mulierum usus quare apud eos communis: cætera similes Thracibus.

CV. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι. γενεῇ δὲ μιῇ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώρην πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων. ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρη ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῦνες ἄνωθέν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον· ἐς ὃ, πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων, τὴν ἑωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος, λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς ταυτὰ κατίσταται. ἐμὲ μέν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἧσσον, καὶ ὀμνύουσι δὲ λέγοντες.

Neurorum Scythici mores: quando et cur sedibus relictis ad Budinos commigrarint: mutatio eorum in lupos.

CVI. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες, οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δέ εἰσι· ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην· γλῶσσαν δὲ ἰδίην ἔχουσι· ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μοῦνοι τούτων.

Androphagi omnium incultissimi: vitam pastoritiam agunt, linguam propriam habent, carne humana vescuntur.

CVII. Μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται.

Melanchlæni moribus conveniunt cum Scythis.

CVIII. Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὸν μέγα καὶ πολλὸν,

Budini omnes cœruleo et rufo picti: pastores vita et phthirophagi: eos non recte Gelonos vocari: Gelonus, urbs lignea ingens, cum templis Deorum Græcorum: Geloni, Græci origine, omnibus rebus diversi a Budinis: omnigenæ silvæ: lacus gignens feras utilibus pellibus et testiculis.

γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυῤῥόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον, τριήκοντα σταδίων ἐστὶ, ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά. ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι. καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι. Εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες· ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν Σκυθικῇ, τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται.

CIX. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί· ἀλλ' οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή. οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τέ εἰσι, καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ταύτῃ· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι, Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. Ἡ δὲ χώρη σφέων, πᾶσά ἐστι δασέη ἴδῃσι παντοίῃσι· ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλὴ, καὶ ἕλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἁλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας παραῤῥάπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσί εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Sauromatarum origo: Amazonum apud Scythas nomen Œorpata: eæ ad Thermodontem fluvium a Græcis victæ: captivæ, dominis interfectis, delatæ in Crem-

CX. Σαυροματέων δὲ πέρι ὧδε λέγεται. Ὅτε Ἕλληνες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι οἱ Σκύθαι Οἰόρπατα· δύναται δὲ τὸ οὔνομα τοῦτο κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· Οἰὸρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ Πατὰ, κτείνειν·) τότε λόγος, τοὺς Ἕλληνας, νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώδοντι μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνέατο ζωγρῆσαι· τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ

οὐ γινώσκειν αὐτὰς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ ἱστίοισι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Κρημνούς. οἱ δὲ Κρημνοὶ, εἰσὶ γῆς τῆς Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὡδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην. ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν· καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι, ἐληΐζοντο τὰ τῶν Σκυθέων.

nos, [c.20.] e Scythis prædas agunt.

CXI. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα. οὔτε γὰρ φωνὴν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θωύματι ἔσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν. ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῦντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτὰς, ἑωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτὰς, πλῆθος εἰκάσαντας ὅσαι περ ἐκεῖναι ἔσαν· τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκεινέων, καὶ ποιέειν τά περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἢν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγγενήσεσθαι.

Scytharum de illis consilium.

CXII. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι, ἐποίευν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρω τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὅπλα, καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην ἔζωον τὴν αὐτὴν ἐκείνῃσι, θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι.

Scythæ juvenes missi, cum Amazonibus consuescunt.

CXIII. Ἐποίευν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες, κατὰ μίην τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλληλέων, ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίευν τὠυτὸ

τοῦτο· καί τις μουνωθεισέων τινὶ αὐτέων ἐνεχρίμπτετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ περιεῖδε χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων, τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὠυτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς. τῇ δὲ δευτεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε, δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν. οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων.

Amazones discunt linguam Scythicam: nolunt cum viris abire in Scythicas habitationes.

CXIV. Μετὰ δὲ, συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα, οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν, οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνέατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. Ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες· "Ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις. νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν· ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα. γυναῖκας δὲ ἕξομεν ὑμέας, καὶ οὐδαμέας ἄλλας." Αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε· "Ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνῃσί ἐστι. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν, καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικήϊα οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες, τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικήϊα ἐργάζονται, μένουσαι ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτ' ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι, οὔτε ἄλλῃ οὐδαμῇ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. Ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας, καὶ δοκέειν εἶναι δικαιότατοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας, ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες, οἰκέωμεν ἐπὶ ἡμέων αὐτέων."

Viri, portione accepta bonorum

CXV. Ἐπείθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεί τε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον,

ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε· “Ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος, “ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ· τοῦτο μὲν, “ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων· τοῦτο δὲ, τὴν γῆν “τὴν ὑμετέρην δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπεί τε “ἀξιοῦτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα “ἡμῖν· φέρετε, ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ “περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν.”

paternorum,

CXVI. Ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὁδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Τανάϊδος ὁδὸν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς βορῆν ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χῶρον, ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτῃ ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι, καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσαι.

cum uxoribus Tanain transeunt: quam longe a Tanai constiterint: [*postea latius habitarunt* c. 21.] mos feminis idem qui viris.

CXVII. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. Τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμίη, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.

Lingua Sauromatarum corrupta Scythica: virginibus antequam hostem occiderint, non licet nubere.

CXVIII. Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλῆας ἁλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδή οἱ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου, διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἤπειρον· διαβὰς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρήϊκας, γεφυροῖ ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. “Ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι, “περιίδητε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τὠυτὸ νοή-“σαντες, ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὔκων ποιήσετε

Scytharum legatio ad reges horum populorum.

"ταῦτα, ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν
"χώρην, ἢ μένοντες, ὁμολογίῃ χρησόμεθα. τί γὰρ
"πάθωμεν, μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν; Ὑμῖν
"δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον. ἥκει γὰρ ὁ
"Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπὶ
"ὑμέας· οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψα-
"μένῳ, ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶν-
"δε μαρτύριον ἐρέομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους
"ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης, τίσασθαι τῆς πρόσθε δου-
"λοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων
"ἀπεχόμενον, οὕτω ἰέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέρην· καὶ ἂν
"ἐδήλου πᾶσι, ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει, καὶ οὐκ ἐπὶ
"τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ ἐπεί τε τάχιστα διέβη τήνδε
"τὴν ἤπειρον, τοὺς αἰεὶ ἐμποδὼν γινομένους ἡμεροῦται
"πάντας· τούς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήϊ-
"κας, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους
"Γέτας."

Gelonus, Budinus et Sauromates auxilium promittunt; cæteri reges negant.

CXIX. Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων, ἐβουλεύοντο οἱ βασιλῆες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες. καί σφεων ἐσχίσθησαν αἱ γνῶμαι· ὁ μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης, κατὰ τὠυτὸ γενόμενοι, ὑπεδέκοντο Σκύθῃσι τιμωρήσειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος, καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, τάδε Σκύθῃσι ὑπεκρίναντο·
"Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες
"Πέρσας, καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι
"τῶν νῦν δέεσθε, λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθὰ,
"καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες, τὠυτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσσομεν.
"νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν, ἄνευ
"ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ
"θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεί σφεας ὡυτὸς θεὸς
"ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι
"τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν, οὔτε
"νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν. Ἢν μέντοι
"ἐπίῃ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, ἄρξῃ τε ἀδικέων, καὶ
"ἡμεῖς οὐ πανσόμεθα. μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέο-

" μεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι. ἥκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' " ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης " γενομένους."

CXX. Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίην ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτι δή σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσεγίνοντο· ὑπεξιόντες δὲ, καὶ ὑπεξελαύνοντες, τὰ φρέατα, τὰ παρεξίοιεν αὐτοὶ, καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς μὲν τὴν μίην τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἢν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Τανάϊδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας· ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μέν σφι μίη ἦν μοίρη τῆς βασιληΐης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἧπερ εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληΐων, τήν τε μεγάλην, τῆς ἦρχε Ἰδάνθυρσος, καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὠυτὸ, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγινομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων, ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μέν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἰ δὲ μὴ ἑκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοντας ἐκπολεμῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ἐπιχειρέειν, ἢν δὴ βουλευομένοισι δοκέῃ.

Scythæ belli gerendi modum constituunt: eorum tres exercitus, et reges qui singulis præsunt, Scopasis, Idanthyrsus, Taxacis.

CXXI. Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι, ὑπηντίαζον τὴν Δαρείου στρατιὴν, προδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἁμάξας, ἐν τῇσί σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ τὰ πρόβατα πάντα, πλὴν, ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἁμάξῃσι προέπεμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο.

Præcursores missi obviam Dario: liberi et uxores ablegatæ cum pecoribus in septentrionem.

Præcursores itineris diurni spatio absentes a Persis, tridui iter progressis ab Istro, terram vastant: Persæ fugientibus instantes, ultra Tanain per Sauromaticum agrum in Budinicum tracti.

CXXII. Τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἴστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὑρόντες, ἡμέρης ὁδῷ προέχοντες, ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανεῖσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα, πρὸς γὰρ τὴν μίην τῶν μοιρέων ἴθυσαν, οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἠῶ τε καὶ τοῦ Τανάϊδος. διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον· ἐς τὸ τῶν Σαυροματέων τὴν χώρην διεξελθόντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν Βουδίνων.

Urbem ligneam [c. 108.] incendunt: in solitudinem [c. 21.] deveniunt: per eam iv labuntur e Thyssagetis flumina, exonerantia se per Mæotas in Mæotidem, Lycus, Oarus, Tanais, Syrgis. [*idem* Syrgis, *qui* c. 57, Hyrgis.]

CXXIII. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἤϊσαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρης, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σινέεσθαι, ἅτε τῆς χώρης ἐούσης χέρσου. ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώρην ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότων τῶν Βουδίνων, καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, εἵποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον· ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην, ἐς τὴν ἐρῆμον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἐρῆμος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρης, ἐοῦσα πλῆθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιῆτιν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Τάναϊς, Σύργις.

Darius ad Oarum subsistens, et castella viii faciens, hostes circumitu elapsos fugisse ad occasum ratus, eo pergit.

CXXIV. Ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἐρῆμον, παυσάμενος τοῦ δρόμου, ἵδρυσε τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας, ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε, ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικήν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος

τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε· αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἤϊε πρὸς ἑσπέρην· δοκέων τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι, καὶ πρὸς ἑσπέρην σφέας φεύγειν.

CXXV. Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ὡς ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθέων· ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ. καὶ, οὐ γὰρ ἀνίεε ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην· πρώτην δὲ, ἐς τῶν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἵ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους. ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπῆγον ἐπὶ τὴν Νευρίδα. ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων, ἤϊσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων, καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἤ σφι ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα, ἀπηγόρευον Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὔρων· προλέγοντες ὡς, εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προείπαντες ταῦτα, ἐβοήθεον ἐπὶ τοὺς οὔρους, ἐρύκειν ἐν νῷ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθῃσι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο, ἐπιλαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς, ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐς τὴν ἔρημον τεταραγμένοι· οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι, ἀπείπαντας, ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρης ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι.

Delatus in Scythiam, exercitus alteros duos nactus persequitur, fugientes per Melanchlænorum, Androphagorum et Neurorum terram, omnium petentium solitudinem: [c. 17. 18. 53.] Agathyrsi aditu Scythis interdicunt: Scythæ in suam regionem e Neuride transeunt.

CXXVI. Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθέων βασιλῆα Ἰδάνθυρσον, ἔλεγε τάδε· "Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ, ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιέειν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεος δοκέεις εἶναι σεωυτῷ, τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκεαι

Darius Idanthyrsum poscit prælium aut deditionem.

“ εἶναι ἥσσων, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου, δεσπότῃ τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἐλθὲ ἐς λόγους.”

Responsio plena Scythicæ simplicitatis.

CXXVII. Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε· “ Οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιέειν. ὅ τι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω. ἡμῖν οὔτε ἄστεα, οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστὶ, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἁλώῃ ἢ καρῇ, ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν. Εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἐόντες τάφοι πατρώϊοι, φέρετε, τούτους ἀνευρόντες, συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς· καὶ γνώσεσθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων, εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα. πρότερον δὲ, ἢν μὴ ἡμέας λόγος αἱρῇ, οὐ συμμίξομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοσαῦτα εἰρήσθω. Δεσπότας δὲ ἐμοὺς Δία τε ἐγὼ νομίζω, τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἱστίην τὴν Σκυθέων βασίλειαν, μούνους εἶναι. Σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος, δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι πρέπει ἐλθεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας εἶναι ἐμὸς, κλαίειν λέγω.” (Τοῦτό ἐστι ἡ ἀπὸ Σκυθέων ῥῆσις.) Ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ.

Mittitur Scopasis ad colloquium cum Ionibus: crebræ Scythici equitatus incursiones, Persicum fugantis.

CXXVIII. Οἱ δὲ Σκυθέων βασιλῆες, ἀκούσαντες τῆς δουλοσύνης τὸ οὔνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοίρην ταχθεῖσαν, τῆς ἦρχε Σκώπασις, πέμπουσι, Ἴωσι κελεύοντες ἐς λόγους ἀπικέσθαι τούτοισι, οἳ τὸν Ἴστρον ἐζευγμένον ἐφρούρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοισι ἔδοξε πλανᾷν μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἑκάστοτε ἀναιρεομένοισι ἐπιτίθεσθαι. νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους τοὺς Δαρείου, ἐποίευν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθέων· οἱ δὲ τῶν Περσέων ἱππόται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν. ὁ

δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρεε· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν ἵππον, ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποιεῦντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι.

Vox rudentium asinorum et species mulorum Scythicos equos insuetos consternat. [c. 28.]

CXXIX. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσί τε ἦν σύμμαχον, καὶ τοῖσι Σκύθῃσι ἀντίξοον, ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ, καὶ τῶν ἡμιόνων τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ ἡ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος, διὰ τὰ ψύχεα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ, ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὅκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμενοι, καὶ ἐν θώματι ἔσκον, ὀρθὰ ἱστάντες τὰ ὦτα· ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης, οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου.

Scytharum astus Persis prædæ quid subinde objicientium, ut manentes diutius inopia vexentur.

CXXX. Οἱ δὲ Σκύθαι, ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιέν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ, καὶ παραμένοντες ἀνιῴατο, τῶν πάντων ἐπιδευέες ἐόντες, ἐποίευν τοιάδε. ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα, καὶ λαβόντες, ἐπήροντο ἂν τῷ πεποιημένῳ.

Dario malis impedito caduceator a Scythis missus quæ dona tulerit.

CXXXI. Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρεῖός τε ἐν ἀπορίῃσι εἴχετο· καὶ οἱ Σκυθέων βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα, δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε, καὶ μῦν, καὶ βάτραχον, καὶ ὀϊστοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γνῶναι τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι, ἐβουλεύοντο.

Diversa eo-

CXXXII. Δαρείου μέν νυν ἡ γνώμη ἔην, Σκύθας

rum interpretatio Darii et Gobryæ.

ἑωυτῷ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζων τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται, καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος· βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι· ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ ὀϊστοὺς, ὡς τὴν ἑωυτῶν ἀλκὴν παραδιδοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο. Συνεστήκεε δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γοβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἑνὸς, τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν· "Ἢν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανὸν, ὦ Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω, ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι." Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἴκαζον.

Hortatur Scopasis [c. 128.] Iones, ut custodiam pontis deserant.

CXXXIII. Ἡ δὲ Σκυθέων μία μοίρη ἡ ταχθεῖσα πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν, τότε δὲ ἐπὶ τὸν Ἴστρον Ἴωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ἐπὶ τὴν γέφυραν, ἔλεγε τάδε· "Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν ἥκομεν φέροντες, ἤνπερ γε ἐθέλητε ἐσακούειν. πυνθανόμεθα γὰρ, Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν, ἑξήκοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν, αὐτοῦ μὴ παραγινομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρην. νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίης, ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες, τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε." Οὗτοι μέν νυν, ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὀπίσω τὴν ταχίστην ἐπείγοντο.

Scythæ in acie stantes, leporem conspicati, eum persequuntur: Darius abire quærit: consilium Gobryæ.

CXXXIV. Πέρσῃσι δὲ, μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ, ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῷ καὶ ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθῃσι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διῆξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι ὥρεον τὸν λαγὸν, ἐδίωκον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυθέων, καὶ βοῇ χρεωμένων, εἴρετο ὁ Δαρεῖος τῶν ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δέ σφεας τὸν λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τούσπερ ἐώθεε

καὶ τὰ ἄλλα λέγειν· "Οὗτοι ὦνδρες ἡμέων πολλὸν "καταφρονέουσι· καί μοι νῦν φαίνεται Γοβρύης εἶπαι "περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς. ὡς ὦν οὕτως ἤδη "δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ, "ὅκως ἀσφαλέως ἡ κομιδὴ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω." Πρὸς ταῦτα Γοβρύης εἶπε· "Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν "μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν "ἀπορίην· ἐλθὼν δὲ, μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς "ἐμπαίζοντας ἡμῖν. Νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπὴν τά-"χιστα νὺξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντας τὰ πυρὰ, ὡς καὶ "ἄλλοτε ἐώθαμεν ποιέειν, τῶν στρατιωτέων τοὺς "ἀσθενεστάτους ἐς τὰς ταλαιπωρίας ἐξαπατήσαντας, "καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσ-"σεσθαι, πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἰθῦσαι Σκύθας "λύσοντας τὴν γέφυραν, ἢ καί τι Ἴωσι δόξαι τὸ "ἡμέας οἷόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι." Γοβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε.

CXXXV. Μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο, καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ. τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῦ ταύτῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. κατέλιπε δὲ τούς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς, τῶνδε εἵνεκεν· ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκεν κατελίποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδὴ, αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθῃσι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυοίατο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρεῖος, καὶ πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπείγετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι, ἐρημωθέντες τοῦ ὁμίλου, οὕτω μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἵεσαν τῆς φωνῆς· ἀκούσαντες δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάγχυ κατὰ χώρην ἤλπιζον τοὺς Πέρσας εἶναι.

Darius, militibus infirmis et asinis relictis, abit noctu ad Istrum.

CXXXVI. Ἡμέρης δὲ γενομένης, γνόντες οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χεῖράς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἔλεγον τὰ κατή-

Proditi milites salutem Scythas orant: Scythæ

omnibus copiis insecuti Persas, delati ad pontem priores, ejus custodiam Ionibus exprobrant.

κοντα. οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην συστραφέντες, αἵ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων καὶ ἡ μίη, Σαυρομάται τε καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ, καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένου, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν· τοῦ δὲ Σκυθικοῦ, ἱππότεω, καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπισταμένου· ἁμαρτόντες ἀλλήλων, ἔφθησαν πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. Μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὔ κω ἀπιγμένους, ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί· "Ἄνδρες Ἴωνες, αἵ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχηνται· καὶ οὐ ποιέετέ γε δίκαια, ἔτι παραμένοντες. ἀλλ', ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν πόρον, τὴν ταχίστην ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι εἰδότες χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμοὺς ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι."

Miltiadis Atheniensis consilio diversum Histiæi Milesii, probatum a cæteris principibus.

CXXXVII. Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου, στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἦν γνώμη, πείθεσθαι Σκύθῃσι, καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην· Ἱστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος "ὡς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος· τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος καταιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσται ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι." Ἱστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου, αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι.

Eorum nomina.

CXXXVIII. Ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον, καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλῆος· Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι· Δάφνις τε Ἀβυδηνὸς, καὶ Ἵπποκλος Λαμψακηνὸς, καὶ Ἡρόφαντος Παριηνὸς, καὶ Μη-

τρόδωρος Προκοννήσιος, καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνὸς, καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπ' Ἰωνίης δὲ, Στράττις τε Χῖος, καὶ Αἰάκης Σάμιος, καὶ Λαοδάμας Φωκαιεὺς, καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος, τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μοῦνος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος.

Dolus Ionum, et responsum Scythis datum.

CXXXIX. Οὗτοι ὦν ἐπεί τε τὴν Ἱστιαίου αἱρέοντο γνώμην, ἔδοξέ σφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι, ποιεῦντες μηδὲν, καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρῴατο βιώμενοι καὶ βουλόμενοι διαβῆναι τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν· εἰπεῖν τε, λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ. Μετὰ δὲ, ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἱστιαῖος, τάδε λέγων· "Ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἥκετε φέροντες, καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε· καὶ τά τε ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται, καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται. ὡς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον, καὶ προθυμίην πᾶσαν ἕξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. Ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρός ἐστι δίζησθαι ἐκείνους· εὑρόντας δὲ, ὑπέρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτέων τίσασθαι οὕτως ὡς κείνους πρέπει."

Scythæ reversi ad Persas inquirendos, cur iterum aberrarint: Darii terror, quum pontem noctu assecutus, Iones abiisse crederet.

CXL. Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων, καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες, καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἄν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ, τά σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μέν νυν τῆς σφετέρης χώρης τῇ χιλός τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ

διεξιόντες, ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι. οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἤϊσαν· καὶ οὕτω μόγις εὗρον τὸν πόρον. Οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι, καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀῤῥωδίην ἀπίκατο μή σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες.

Ægyptius quidam vocalisimus: ejus clamore audito Histiæus pontem jungit.

CXLI. Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον δὴ τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ Ἴστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἱστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἱστιαῖος δὲ, ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι, τάς τε νέας ἁπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν, καὶ τὴν γέφυραν ἔζευξε.

Scytharum in Iones opprobria.

CXLII. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐκφεύγουσι· Σκύθαι δὲ διζήμενοι, καὶ τὸ δεύτερον ἥμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς ἐόντας Ἴωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἁπάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι, καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθῃσι ἐς Ἴωνας ἀπέῤῥιπται.

Darius apud Sestum in Asiam transit: Megabazus Persa exercitus in Europa dux relictus, maxime omnium carus Dario.

CXLIII. Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηΐκης πορευόμενος, ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην· τῷ Δαρεῖός κοτε ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἴπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος. ὁρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὅ τι βούλοιτ᾽ ἄν οἱ τοσοῦτο πλῆθος γενέσθαι, ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἄν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἴπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν, ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας.

CXLIV. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἴπας τόδε τὸ ἔπος, ἐλείπετο ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων. γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώρην Βυζαντίων· πυθόμενος δὲ, ἔφη Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἐόντας τυφλούς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρεόντος κτίζειν χώρου, τὸν αἰσχίονα ἑλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο. οὗτος μέν νυν ταῦτα ἔπρησσε.

Byzantium an. 672 condita: Megabazi dictum celebre in Chalcedonios: arma in Hellespontiis circumfert.

CXLV. ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ δὲ τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι, προδιηγησάμενος πρότερον τάδε. Τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος ληϊσαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τουτέων ἐξελασθέντες ἐκ Λήμνου, οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα· ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ, πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες, ἄγγελον ἔπεμπον, πευσόμενοι τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί. οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὡς "εἴησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ "εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσσχόντας "δὲ τούτους ἐς Λῆμνον, φυτεῦσαί σφεας." Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες τὸ δεύτερον, εἰρώτεον τί θέλοντες ἥκοιέν τε ἐς τὴν χώρην, καὶ πῦρ αἴθοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν, ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες, ἥκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέεσθαί τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖράν τε τιμέων μετέχοντες, καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἕαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα, τῶν Τυνδαριδέων ἡ ναυτιλίη ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδοσαν, καὶ ἐς

Expeditio Libyca, eodem an. 514: Minyæ, Argonautarum posteri, circa an. 1180 Lemno ejecti a Pelasgis, a Lacedæmoniis recepti.

φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγημαν, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἤγοντο, ἐξέδοσαν ἄλλοισι.

Regnum affectantes, in carcerem conjecti, uxorum opera evadunt.

CXLVI. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληΐης μεταιτέοντες, καὶ ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι· συλλαβόντες δέ σφεας κατέβαλον ἐς ἑρκτήν. κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι, νυκτός· μετ᾽ ἡμέρην δὲ, οὐδένα. ἐπεὶ ὦν ἔμελλόν σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων, ἐοῦσαι ἀσταί τε, καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἑρκτὴν, καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἑκάστη τῷ ἑωυτῆς ἀνδρί. οἱ δέ σφεας παρῆκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπεί τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι, αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι, ἐνδύντες τὴν γυναικηΐην ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξήϊσαν ἔξω. ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ, ἵζοντο αὖτις ἐς τὸ Τηΰγετον.

Theras, decimus a Cadmo, tutela regni Spartani functus, abit cum colonis habitatum insulam Callistam: eam a Cadmi ætate Membliares ejusque posteri viii generationibus tenuerunt.

CXLVII. Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ, Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ· ἐόντων δ᾽ ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληΐην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων, καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ᾽ ἄλλων, ἐπεί τε ἐγεύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μένειν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ᾽ ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος, Εὐρώπην διζήμενος, προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσσχόντι δὲ εἴτε δή οἱ ἡ χώρη ἤρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο,

καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεὰς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν.

CXLVIII. Ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ Θήρας, λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστελλε, συνοικήσων τούτοισι, καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν αὐτοὺς, ἀλλὰ κάρτα οἰκηϊεύμενος. Ἐπεί τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἑρκτῆς ἵζοντο ἐς τὸ Τηΰγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτός τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε· οὔτι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῦνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας· τούτους δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρης, σφέας αὐτοὺς ἓξ μοίρας διεῖλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φριξὰς, Πύργον, Ἔπιον, Νούδιον· τουτέων δὲ τὰς πλεῦνας, ἐπ' ἐμέο Ἠλεῖοι ἐπόρθησαν. Τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἡ ἐπωνυμίη ἐγένετο.

Minyæ alii a Thera coloni deducuntur, alii Triphylia occupata sex oppida ibi condunt.

CXLIX. Ὁ δὲ παῖς, οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὔνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Ὀϊόλυκος ἐγένετο· καί κως τὸ οὔνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Ὀϊολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς· ἀπὸ τοῦ Αἰγεῖδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι, οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἱδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐριννύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε. τὠυτὸ τοῦτο [συνέβη] καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

Oiolyco Theræ filio natus Ægeus, a quo Ægidæ, tribus Spartana: delubrum Dirarum Laii et Œdipi.

CL. Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου

Theræorum de Batto nar-

ratio: Grinus Theræ insulæ rex: Battus, ex Euphemi Argonautæ posteris: oraculi Delphis a Grino consulti circiter an. 648 responsum: Libya tum Græcis ignota.

μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος, καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφοὺς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην· εἵποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων, καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐφημίδης τῶν Μινυέων. Χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλέϊ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων, χρᾷ ἡ Πυθίη "κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν." ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "Ἐγὼ μὲν, ὦ ̓ναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ, "καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δέ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων "κέλευε ταῦτα ποιέειν." ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα, καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα. μετὰ δὲ ἀπελθόντες, ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη, οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην.

Pluviæ inops Thera vii annos: Corobii Cretensis ductu exploratores missi an. 640, Plateam insulam tenent, et relicto ibi Corobio, ad suos renuntiant.

CLI. Ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὗε τὴν Θήρην· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ, πλὴν ἑνὸς, ἐξαυάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπεί τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους, διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι, ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν· ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρέϊ, τῷ οὔνομα ἔην Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην, καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην. ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοί. κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν· αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου.

Samia navis Ægyptum petens, in Plateam appulsa, Corobium

CLII. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα. μετὰ δὲ νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἔην Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου, ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην.

πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου, καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου, ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ· καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες, ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν, ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετά γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες, ἓξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκήϊον, κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· πέριξ δὲ αὐτοῦ γρυπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἥραιον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γούνασι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν.

a fame liberat: vento abripitur ultra columnas Herculis: Tartessus emporium: [1, 163.] Sostratus Ægineta Græcorum ditissimus: ahenum a Samiis ex quæstus decima Junoni oblatum.

CLIII. Οἱ δὲ Θηραῖοι, ἐπεί τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ, ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελον ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἕαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν, πάλῳ λαχόντα· καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἁπάντων, ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας· εἶναι δέ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατέαν.

Theræi colonos in Plateam duabus navibus cum Batto mittunt.

CLIV. Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ἀξὸς πόλις, ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς· ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὔνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίευ εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιὴ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσά τε κακὰ, καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος,

Cyrenæorum de Batto narratio: Etearchus Axi rex in Creta: ejus filia Phronima quomodo in Theram venerit.

μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ, πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ, ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων, ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος, ἐν τῇ Ἀξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια, ἐξορκοῖ, ἦ μήν οἱ διηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῇ. ἐπεί τε δὲ ἐξόρκωσε, ἀγαγών οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων, περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου, καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην, ἐποίεε τοιάδε. παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε· ὡς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου, σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπάσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην.

Concubina Polymnesti facta, parit circiter an. 666, Battum: Battus, Afrorum lingua rex: Pythia Batto de balbutie sua consulenti quid responderit.

CLV. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνου δὲ περιϊόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλὸς, τῷ οὔνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι· ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετουνομάσθη ἐπεί τε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπό τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος. Λίβυες γὰρ βασιλέα Βάττον καλέουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσαν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπεί τε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμένη· "Ὦ "βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες." Ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "Ὦ 'ναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σὲ χρησόμενος περὶ "τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾷς, κελεύων

"Λιβύην ἀποικίζειν· τέῳ δυνάμει; κοίῃ χειρί;" Ταῦτα λέγων, οὐκὶ ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν. ὡς δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἴχετο μεταξὺ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην.

CLVI. Μετὰ δὲ, αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε· "συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν." Ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον, καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ᾽ ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον. οἱ δὲ, ἀναγκαζόμενοι, ὀπίσω ἀπέπλωον· καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὔνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ Πλάτεα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι.

Adversæ res Theræorum: oraculi monitu Battum cum duabus navibus mittunt in coloniam: reversos aditu arcent: Platea inhabitatur an. 640.

CLVII. Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρηστὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες, οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην, καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε·

Αἰ τὺ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,
μὴ ἐλθὼν, ἐλθόντος· ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

Ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον, ἀπέπλωον ὀπίσω· οὐ γὰρ δή σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν τὴν Λιβύην. Ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν αὐτῆς τῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νήσου, τῷ οὔνομα ἦν Ἄζιρις, τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ᾽ ἀμφότερα συγκληΐουσι, καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραῤῥέει.

Biennio post coloni Pythia consulta, in Libyam transgressi Azirin habitant.

CLVIII. Τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἓξ ἔτεα· ἑβδόμῳ δέ σφεας ἔτεϊ παραιτησάμενοι οἱ Λίβυες, ὡς ἐς ἀμεί-

Septimo anno Libyes eos

alio traducunt: Irasa regio: fons Apollinis: Cyrene conditur an. 632.

νονα χῶρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἑσπέρην· καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων, ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκτὸς παρῆγον· ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἴρασα. ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος, εἶπαν· "Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτή-"δεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται."

Batti I. regnum ab an. 640 ad 600: Arcesilai I. ab an. 600 ad 584: sub Batto II. qui Felix dictus, Græci oraculo in Cyrenen evocati: Libyes exuti agro: Ægyptii prælio a Cyrenæis victi an. 570. [2, 161.]

CLIX. Ἐπὶ μέν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἑκκαίδεκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι, ἐόντες τοσοῦτοι, ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, Βάττεω τοῦ Εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

Ὃς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ
γᾶς ἀναδαιομένας, μετά οἵ ποκά φαμι μελήσειν.

Συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην, περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνομα ἦν Ἀδικρὰν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι, καὶ περιϋβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ, τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δὲ, συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν, ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἴρασα χῶρον, καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι, καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ. ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρεώμενοι, διεφθάρησαν οὕτω, ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταὐτὰ, ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Arcesilaus

CLX. Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται παῖς Ἀρκε-

σίλεως· ὃς βασιλεύσας, πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὅ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης· καὶ ἐπ' ἑωυτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην, ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλέεται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν, ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. Μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων, καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν, οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἠοίους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἵπετο φεύγουσι· ἐς οὗ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγίνετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο, Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα, ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει. Λέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὔνομα ἦν Ἐρυξώ.

II. regnat circiter ab an. 560: discidium fraternum: urbs Barce: Libyum victoria: mortem Arcesilai a Learcho fratre suffocati ulciscitur Eryxo uxor.

CLXI. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληΐην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χωλός τε ἐὼν, καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅν τινα τρόπον καταστησάμενοι, κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Δημῶναξ. Οὗτος ὦν ὡνὴρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην, καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν, τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοίρην ἐποίησε· ἄλλην δὲ, Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν· τρίτην δὲ, νησιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ, τῷ βασιλέϊ Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν, καὶ ἱρωσύνας, τὰ ἄλλα πάντα, τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλῆες, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

Succedit an. circiter 550, Battus III. debilis pedibus: Cyrenæi oraculo jussi petunt a Mantinensibus correctorem suæ civitatis: datus Demonax: quomodo is eam correxerit.

CLXII. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω, οὕτω διετέλεε ἐόντα· ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλεω

Arcesilaus III. rex circa an. 530,

non ferens instituta Demonactis, expulsus profugit Samum; Pheretima ejus mater, in Cyprum: Euelthôn Salaminis rex, a Pheretima exercitum rogatus, non dat.

πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμέων ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ, ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης, οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεῦτεν στασιάζων ἑσσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. Τῆς δὲ Σαλαμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιητήριον, ἐὸν ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη, ἐδέετο στρατιῆς, ἣ κατάξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην. ὁ δέ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιήν οἱ ἐδίδου. ἡ δὲ, λαμβάνουσα τὸ διδόμενον "καλὸν μὲν, ἔφη, καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, "τὸ δοῦναί οἱ δεομένῃ στρατιήν." τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ τῷ διδομένῳ ἔλεγε. Τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἴριον. εἰπάσης δὲ αὖτις τῆς Φερετίμης τὠυτὸ ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη, "τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ."

Arcesilaus exercitu Sami coacto, Delphis Apollinem consulit.

CLXIII. Ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως, τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως, χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε· "Ἐπὶ μὲν "τέσσερας Βάττους, καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ "ἀνδρῶν γενεὰς, διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρή-"νης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. "Σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι, κατελθὼν ἐς τὴν σεωυτοῦ. "ἢν δὲ τὴν κάμινον εὕρῃς πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξο-"πτήσῃς τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον. "εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν "ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέαι καὶ αὐτὸς, καὶ "ταῦρος ὁ καλλιστεύων."

Recuperato regno, adversarios

CLXIV. Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεῳ χρᾷ· ὁ δὲ, παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου, κατῆλθε ἐς τὴν

Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντηΐου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἴτεε τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δέ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μέν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην, ἐῤῥύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν. ἑτέρους δέ τινας τῶν Κυρηναίων, ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν, ὕλην περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. Μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήϊον ἐὸν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὑρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἑκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον, καὶ δοκέων ἀμφίῤῥυτον τὴν Κυρήνην εἶναι. Εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλῆος, τῷ οὔνομα ἦν Ἀλαζίρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται. καί μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες, καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς, καταμαθόντες ἀγοράζοντα, κτείνουσι· πρὸς δὲ, καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζῖρα. Ἀρκεσίλεως μέν νυν, εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ, ἐξέπλησε μοίρην τὴν ἑωυτοῦ.

ultus, vitandi fati causa exsulans Barcæ apud socerum, ibi cum eo interficitur.

CLXV. Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τἄλλα νεμομένη, καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεί τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημέναι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως, ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε, καὶ φόρον ἐτάξατο. Ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη, Ἀρυάνδεω ἱκέτις ἕζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα· προϊσχομένη πρόφασιν, ὡς διὰ τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε.

Pheretima loco absentis filii regnum administrans, post ejus necem in Ægyptum confugit.

CLXVI. Ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὕπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω κατεστεώς· ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ

Aryandes Ægypti prætor, a Cambyse constitutus:

aurum Daricum et argentum Aryandicum.

καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι, τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἴη βασιλέϊ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς οὗ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκόψατο· Ἀρυάνδης δὲ, ἄρχων Αἰγύπτου, ἀργύριον τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρυανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρεῖός μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανιστέαιτο, ἀπέκτεινε.

Aryandes Pheretimæ dat copias omnes pedestres et nauticas, ducibus Amaside Maraphio et Badre Pasargada: consilium Aryandis videri fuisse, ut subigeret Libyam.

CLXVII. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυάνδης κατοικτείρας Φερετίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ, Ἄμασιν ἀπέδεξε, ἄνδρα Μαράφιον· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἐόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστεῖλαι τὴν στρατιὴν, ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας. οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης, οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. Αὕτη μέν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγίνετο· ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιὴ, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα, βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.

Libyæ populorum descriptio: Adyrmachidæ, primi ab Ægypto usque ad portum Plynum.

CLXVIII. ΟἸΚΈΟΥΣΙ δὲ κατὰ τάδε ΛἼΒΥΕΣ. Ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι, πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται· οἳ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην περ οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει, καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται· καὶ τῷ βασιλέϊ μοῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλέϊ ἀρεστὴ γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρ-

θενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος, τῷ οὔνομα Πλυνός ἐστι.

Giligammæ, a portu Plyno usque ad insulam Aphrodisiadem: Platea insula, Menelai portus et Aziris: nascitur Silphium a Platea usque ad os Syrtis.

CLXIX. Τούτων δὲ ἔχονται Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην, μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἥ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάϊος λιμήν ἐστι, καὶ Ἄζιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου, μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι.

Asbystæ, supra Cyrenen, ad austrum.

CLXX. Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύσται. οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι, ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσται· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἥκιστα, ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσί. νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμέεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων.

Auschisæ, supra Barcam, attingentes mare ad Evesperidas: Cabales, in media regione Auschisarum, ad mare circa Tauchira oppidum.

CLXXI. Ἀσβυστέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Αὐσχίσαι. οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης.

Nasamones, Auschisis ad occasum finitimi.

CLXXII. Αὐσχισέων δὲ τουτέων τὸ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὸν πολλόν· οἳ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι ἐς Αὔγιλα χῶρον, ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ, πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀττελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον, καταλέουσι, καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες, πίνουσι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπίκοινον αὐτέων τὴν μίξιν ποιεῦνται· τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασ-

σαγέται, ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου. Ὁρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε. ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι, τούτους, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι. Μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμέωνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρᾶται. Πίστισι δὲ τοιῇσιδε χρέωνται. ἐκ τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει· ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι.

Psylli, intra Syrtin: horum terra, ipsis exstinctis, Nasamonum facta.

CLXXIII. Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι. οὗτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε. ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε· ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἄνυδρος. οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβυες·) καὶ ἐπεί τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας. ἐξαπολομένων δὲ τουτέων, ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασαμῶνες.

Nasamonibus confines, ad austrum, in regione belluosa, Garamantes. (Gamphasantes.)

CLXXIV. Τουτέων δὲ κατύπερθε, πρὸς νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες· οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι, καὶ παντὸς ὁμιλίην· καὶ οὔτε ὅπλον ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδὲν, οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται.

Ad occasum, in maritimo tractū, Macæ: flumen Cinyps, et Collis Gratiarum, distans a mari stadia cc.

CLXXV. Οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Μάκαι· οἳ λόφους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὔξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείροντες ἐν χροΐ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον, στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων

δασὺς ἴδῃσί ἐστι, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς. ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι.

Gindanes, juxta Macas.

CLXXVI. Μακέων δὲ τουτέων ἐχόμενοι Γίνδανές εἰσι. τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἑκάστη φορέει, κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἣ δ' ἂν πλεῖστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι, ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα.

Lotophagi, in maritima ora Gindanum.

CLXXVII. Ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἳ τὸν καρπὸν μοῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς, ἔστι μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσείκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον.

Machlyes, a Lotophagis ad Tritonem fluvium: palus Tritonis, et insula Phla.

CLXXVIII. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἧσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί. ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι, τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισί φασι λόγιον εἶναι κτίσαι.

Iason ante iter Colchicum Delphos navigans, aquilone abreptus in Libyam et in brevia paludis Tritonidis, exeundi rationem doctus a Tritone pretio tripodis æreì: fabula de hoc tripode.

CLXXIX. Ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος· Ἰήσονα, ἐπεί τέ οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἡ Ἀργὼ, ἐσθέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην, καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, περιπλώειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι· καί μιν, ὡς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορῆν, καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καί οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν, καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν. πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τόν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ·

ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι, καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὡς "ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν ἐκγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας, πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην." ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων, κρύψαι τὸν τρίποδα.

Ausenses, contermini Machlyum: dea indigena, Minerva, culta festo anniversario: scutum et galea Græcis ab Ægypto tradita.

CLXXX. Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσεῖς. οὗτοι δὲ, καὶ οἱ Μάχλυες, πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι· τὸ μέσον δέ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς. οἱ δὲ Αὐσεῖς, τὰ ἔμπροσθε. Ὀρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι, μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθιγενέϊ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν. τὰς δὲ ἀποθνησκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων, ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δὲ ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους, πρὶν ἤ σφι Ἕλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. Τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καί μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διΐ· τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι. Μίξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες, κτηνηδόν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνὸς, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Supra maritimum Libyæ tractum

CLXXXI. Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομάδων Λιβύων εἰρέαται. Ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη· ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος,

ὀφρύη ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἐπὶ Ἡρακληΐας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἁλός ἐστι τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι· καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ. περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος. Πρῶτοι μὲν, ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηταί μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὤγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίη τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν· τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεταί τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει· τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες, καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται Ἡλίου.

alius belluosus, et supra hunc tertius tumulosus et fabulosus, a Thebis usque ad columnas Herculis: colles salis denorum dierum itinere distantes, quorum vertices ejaculantur e sale aquam: primi ab Ægypto Ammonii: Jupiter, capite arietino: fons Solis.

CLXXXII. Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς ψάμμου, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε ἁλός ἐστι ὁμοῖος τῷ Ἀμμωνίῳ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Αὔγιλά ἐστι. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασαμῶνες ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι.

Augila, regio palmifera. [c. 172.]

CLXXXIII. Ἀπὸ δὲ Αὐγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἀλλέων ὁδοῦ, ἕτερος ἁλὸς κολωνὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοὶ, κατάπερ καὶ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ, τοῖσι οὔνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἱ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι. ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί·

Garamantes: ad eos a Lotophagis iter brevissimum dierum xxx: boves retro pascentes: pernicitas Troglodytarum Æthiopum, quos Gara-

mantes quadrigis capiunt.

τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθε. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες, νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἷοί τέ εἰσι, προεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρίψιν. Οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι. οἱ γὰρ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ, τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρους, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν. γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι, κατάπερ αἱ νυκτερίδες.

Atarantes: horum nemini cuiquam proprium nomen: solem exsecrantur: Atlantes, in quorum confinio mons Atlas, columna cœli.

CLXXXIV. Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἁλός τε κολωνὸς, καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὔνομά ἐστι Ἀτάραντες· οἳ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλέσι μὲν γάρ σφι ἐστι Ἀτάραντες οὔνομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὔνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρέωνται, καὶ πρὸς τούτοισι πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν χώρην αὐτέων. Μετὰ δὲ, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνὸς ἁλὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου οὖρος, τῷ οὔνομά ἐστι Ἄτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντῃ· ὑψηλὸν δὲ οὕτω δή τι λέγεται, ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα, οὔτε θέρεος, οὔτε χειμῶνος. τοῦτο τὸν κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὁρᾷν.

Nomina populorum post Atlan-

CLXXXV. Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύῃ κατοικημένων

καταλέξαι· τὸ δ' ἀπὸ τούτων, οὐκέτι. διήκει δ' ὦν ἡ ὀφρύη μέχρι Ἡρακληΐων στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τουτέων· ἔστι δὲ ἁλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες. τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἁλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἠδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἐόντες ἅλινοι, εἰ ὗε. ὁ δὲ ἅλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. Ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύης ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἐρῆμος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρη· καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

tes occasum versus, ignota: fodinæ salis albi et purpurei, distantes itinere denorum dierum: aqua cœlestis nulla. Supra hunc tertium Libyæ tractum vastitas.

CLXXXVI. Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες εἰσὶ, κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται, Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν οὔ τι γευόμενοι, διότι περ οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ὗς οὐ τρέφοντες. βοῶν μέν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιεῦσι πατέεσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἶσιν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὁρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν πρὸς τῇσι βουσὶ γεύονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει.

Inter Ægyptum et paludem Tritonidem Libyes Nomades: abstinent esu vaccarum nec sues alunt: Isidis cultus apud feminas Cyrenæorum.

CLXXXVII. Τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες, οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασι ποιέειν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι· ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἴσπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτέων, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι· τοῦδε εἵνεκα, ὡς μή σφεας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταῤῥέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσί. ἢν δὲ καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται,

Nomades pueris quadrimis capitum venas urunt, ut destillationes præcaveant: corporum salubritate omnibus antecellunt: ustorum puerorum convulsionis medicina.

ἐξεύρηταί σφι ἄκος· τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονταί σφεα. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες.

Sacrificia: Dii communes omnium, Sol et Luna; Tritonidis accolarum proprii, Minerva, Triton et Neptunus.

CLXXXVIII. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἵδε. ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον· τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι. τούτοισι μέν νυν πάντες Λίβυες θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες, τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ, τῷ Τρίτωνι καὶ τῷ Ποσειδέωνι.

Palladiorum stola, et feminei ululatus in sacris origo, Libyca: item quadrigas jungere, inventum Libycum.

CLXXXIX. Τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες. πλὴν γὰρ ἢ ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθὴς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῇσι οὐκ ὄφιές εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τὠυτὸ ἔσταλται. καὶ δὴ καὶ τὸ οὔνομα κατηγορέει, ὅτι ἐκ Λιβύης ἥκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας ἐρευθαδάνῳ· ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν. Δοκέει δ' ἐμοί γε καὶ ἡ ὀλολυγὴ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτῃ χρέωνται αἱ Λίβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς. Καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι.

Sepultura qualis: tuguria mobilia e caulibus albuci nexis junco.

CXC. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες κατάπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων. οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι· φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπίῃ τὴν ψυχὴν, ὅκως μιν κατίσουσι, μηδὲ ὕπτιος ἀποθανέεται. Οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται.

Ausensibus [c. 180.] Libyum Aroterum primi adjacent Maxyes, a Trojanis

CXCI. Τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Αὐσέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβυες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὔνομα κέεται Μάξυες· οἳ τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων κομόωσι, τὰ δ' ἐπ' ἀριστερὰ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτῳ. φασὶ δὲ οὗτοι

εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. Ἡ δὲ χώρη αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἑσπέρην, πολλῷ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρης. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσι, ἔστι ταπεινή τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἑσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης. καὶ γὰρ οἱ ὄφιες οἱ ὑπερμεγάθεες, καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πλήθεϊ πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα.

oriundi: Libyæ pars, quæ Nomadum est, depressa et arenosa: quam Aroteres colunt, montana, et silvis ac feris frequens: genera ferarum apud Aroteres.

CXCII. Κατὰ τοὺς Νομάδας δέ ἐστι τουτέων οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε· πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες, ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουσι· καὶ ὄρυες, τῶν τὰ κέρεα τοῖσι φοίνιξι οἱ πήχεες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστί· καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρυες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχεες χερσαῖοι, τῇσι σαύρῃσι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ ὄφιες σμικροὶ, κέρας ἓν ἕκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἅπερ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου· ἔλαφος δὲ καὶ ὗς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν, δίποδες καλέονται· οἱ δὲ, ζεγέριες· τὸ δὲ οὔνομα τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκὸν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν, βουνοί· οἱ δὲ, ἐχινέες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. Τοσαῦτα μέν νυν θηρία ἡ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες ἐπὶ μακρότατον οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι.

Item apud Nomades: cervus et aper in Libya nullus: mustelæ in silphio.

Zaveces.

CXCIII. Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιοχεῦσι τὰ ἅρματα ἐς τὸν πόλεμον.

Gyzantes.

CXCIV. Τούτων δὲ Γύζαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιέειν. μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι· οἱ δέ σφι ἄφθονοι ὅσοι ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται.

Carthaginiensium relatio de insula Cyrauni: lacus in ea ramentorum auri dives: in Zacyntho lacus, e quo pix refertur melior quam Pieria: meat sub terra in mare.

CXCV. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὔνομα εἶναι Κύραυνιν· μῆκος μὲν, διηκοσίων σταδίων, πλάτος δὲ, στεινὴν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἠπείρου· ἐλαιέων τε μεστὴν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων, πτεροῖσι ὀρνίθων κεχριμένοισι πίσσῃ, ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. Ταῦτα εἰ μέν ἐστι ἀληθέως, οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω. εἴη δ' ἂν πᾶν· ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὥρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἡ δὲ ὦν μεγίστη αὐτέων ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δὲ διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι, ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὀδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνὴν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὅ τι δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθηΐη.

Locus Libyæ extra columnas Herculis, a navibus Carthaginiensium adiri solitus: mercandi ratio

CXCVI. Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι· εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακληΐων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς παρὰ τὴν κυματωγὴν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα, τύφειν καπνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους, ἰδομένους τὸν καπνὸν, ἰέναι ἐπὶ τὴν

θάλασσαν· καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας, σκέπτεσθαι· καὶ ἢν μὲν φαίνηταί σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀπελόμενοι ἀπαλλάσσονται· ἢν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται· οἱ δὲ, προσελθόντες, ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσὸν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι. ἀδικέειν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἅπτεσθαι πρὶν ἄν σφι ἀπισωθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἅπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

sine sermone, ac plena fidei.

CXCVII. Οὗτοι μέν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὀνομάσαι· καὶ τουτέων οἱ πολλοὶ βασιλῆος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. Τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρης ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν, καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο, οὔ. Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες, αὐτόχθονες· οἱ μὲν, τὰ πρὸς βορέω, οἱ δὲ, τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλληνες, ἐπήλυδες.

Quatuor Libyæ nationes: duæ indigenæ, Libyæ et Æthiopes: advenæ totidem, Phœnices et Græci.

CXCVIII. Δοκέει δέ μοι οὐδ' ἀρετὴν εἶναί τις ἡ Λιβύη σπουδαίη, ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μούνης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὔνομα ἡ γῆ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἀρίστῃ γεῶν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ. μελάγγαιός τε γάρ ἐστι, καὶ ἔπυδρος πίδαξι· καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδὲν, οὔτε ὄμβρον πλέω πιοῦσα, δεδήληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης. τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταὐτὰ μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ τὴν Εὐεσπερῖται νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὐτὴ ἑωυτῆς ἄριστα ἐνείκῃ, ἐκφέρει· ἡ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, ἐπὶ τριηκόσια.

Libyæ terra minus bona, quam Asiæ aut Europæ: Cinyps regio fertilissima, et secundum eam regio Evesperitarum.

CXCIX. Ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ Νομάδες νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἑωυτῇ, ἀξίας θώματος. πρῶτα μὲν

Cyrenaica regio editissima Libyæ No-

madicæ, tribus diversis locis octo menses autumnans.

γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾷ ἀμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι· τουτέων δὲ δὴ συγκεκομισμένων, τῶν ὑπερθαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾷ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι· συγκεκόμισταί τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς, καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεταί τε καὶ ὀργᾷ. ὥστε ἐκπέποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ᾽ ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὀπώρη ἐπέχει. Ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

Persæ obsident novem menses Barcen frustra: fabri ærarii calliditas in cuniculis quos Persæ agebant deprehendendis.

CC. ΟἹ ΔῈ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι, ἐπεί τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια, φέροντα ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μέν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθείς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος, προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς ἃ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντες δ᾽ ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι.

Barcæi a Persis dolo ac perfidia capiuntur.

CCI. Χρόνων δὲ δὴ πολλῶν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, καὶ οὐκ ἧσσον τῶν Περσέων, Ἄμασις, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ, μηχανᾶται τοιάδε. μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἱρετοὶ εἶεν, δόλῳ δὲ αἱρετοὶ, ποιέει τοιάδε. νυκτὸς τάφρην ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὅ σφι ἕαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι.

τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινὰ, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὅρκια· "ἐς τ' ἂν ἡ γῆ αὕτη "οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὅρκιον κατὰ χώρην· καὶ Βαρ"καίους τε ὑποτελέειν φάναι ἀξίην βασιλέϊ, καὶ Πέρ"σας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίων." Μετὰ δὲ τὸ ὅρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοισι, αὐτοί τε ἐξήϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος, καὶ τῶν πολεμίων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες. οἱ δὲ Πέρσαι καταῤῥήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν, ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέῤῥηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὅρκιον, ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ κατὰ τὰ τότε εἶχε· καταῤῥήξασι δὲ, οὐκέτι ἔμενε τὸ ὅρκιον κατὰ χώρην.

CCII. Τοὺς μέν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φερετίμη, ἐπεί τέ οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος· τῶν δέ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα, περιέστιξε καὶ τούτοισι τὸ τεῖχος. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων ληΐην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτέων ἔσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοισι δὲ τὴν πόλιν ἐπέτραψε ἡ Φερετίμη.

Pheretimæ crudelitas in cædis filii principes et eorum uxores: Barcæi reliqui, præter Battiadas et cædis insontes, in servitutem abducuntur.

CCIII. Τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι ἀπήεσαν ὀπίσω· καὶ ἐπεί τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλι ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἱρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ, οὐκ ἔα· "ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποστα"λῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν." ἐς ὃ διεξελθοῦσι, καὶ ἱζομένοισι ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον, μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρῶντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον. τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, οὐδενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες τε ὅσον ἑξήκοντα στάδια, ἵζοντο. ἱδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ ἦλθε παρὰ Ἀρυάν-

Persæ conati sero et frustra Cyrenen occupare, in Ægyptum redeuntes accipiunt a Libybus detrimenta.

δεω ἄγγελος, ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι, Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι δοῦναι, ἔτυχον· λαβόντες δὲ ταῦτα, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτέων καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο.

Barcæis captis vicus in Bactria datur ad incolendum.

CCIV. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἑκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἠνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλῆα· βασιλεὺς δέ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίης χώρης κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὔνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκευμένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.

Pheretima interit fœdo morbo, quum viva vermibus ebullisset.

CCV. Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης, τισαμένη τοὺς Βαρκαίους, ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσε. ὡς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίη ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

FINIS VOLUMINIS PRIMI.

Excudit T. Davison, Londini.

Date Due

APR 29	APR 15		
JAN 20 '56	C2003		
FEB 11 '56	C2087		
MAR -3 '56	C2087		
MAR -9 '56	C2087		
MAR 21 '56	C2087		
MAR 28 '56	C2087		
APR 16 '56	C2087		
MAY 14 '56	C2087		
MAY 28 '56	C2087		
JUN 11 '56	C2087		
July 20 '56	C2087		
			